الكوكب الساطع من الخطب الجوامع

دىنىڭ ئاساسلىرى، گۈزەللىكلىرى، پەزىلەتلىرى، ئالاھىدىلىكلىرى
ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار توغرىسىدىكى خۇتبىلەر توپلىمى
(ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى)

تەييارلىغۇچى: ماجد بىن سۇلايمان ئەررەسسى

تەرجىمىسىگە ئىشلىگۈچى: ئا. سىددىق

تۈرلۈك خۇتبىلەردىن پارلىغان يۇلتۇز

دىنىنىڭ ئاساسلىرى، گۈزەللىكلىرى، پەزىلەتلىرى، ئالاھىدىلىكلىرى ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار توغرىسىدىكى خۇتبىلەر توپلىمى

(ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى)

تەييارلىغۇچى: ماجد بىن سۇلايمان ئەررەسسى

تەرجىمىسىگە ئىشلىگۈچى: ئا. سىددىق

تەرجىمىسىگە ئىشلىگۈچىنىڭ ئىلخەت ئادىرسى: fikhsunnah998@gmail.com

تىلگرامىدىكى مەخسۇس قانال : https://t.me/+xQ5TA4qtwkgzM2I0

الكوكب الساطع من الخطب الجوامع

مجموع خطب في أصول الدين ومحاسنه

وفضائله ومزاياه ونواقضه

(الترجمة الأيغورية)

تأليف:

فضيلة الشيخ ماجد بن سليمان الرسي

خۇتبىلەر مۇندەرىجىسى (سانى 65)

كىرىش سۆز.....1
ئىماننىڭ ئالتە شەرتى توغرىسىدىكى خۇتبىلەر – جەمئى 17 خۇتبە..... 2
ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش..... 3
ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.....11
ئىبادەتتە ئاللاھنى يەككە قىلىشنىڭ لازىملىقى.....17
ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش.....26
پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش.....35
كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈش..... 48
پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 1\2.....57
پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 2\2..... 65
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 1\8.....75
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 2\8..... 82
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 3\8..... 89
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 4\8.....97
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 5\8.....108
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 6\8.....117
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 7\8.....125
ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 8\8.....133
تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش..... 142
مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بولغان ئىماننى مۇستەھكەملەش توغرىسىدىكى خۇتبىلەر -- جەمئى 12 خۇتبە.....149
"مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۇۋاھلىق بېرىشنى ئەمىلىلەشتۈرىدىغان شەرتلەر ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار.....150
مۇھەممەد مۇستاپا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرى.....157
مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ ئون دەلىلى 169

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش 177

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنى ياخشى كۆرۈش 183

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلىشتىن ھەزەر ئەيلەش..... 191

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭ ساھابىلىرنى ھۆرمەتلەش 198

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭ ئايالىرىنى ھۆرمەتلەش 206

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنى ھۆرمەتلەش..... 213

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاش..... 219

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە رەھمەت يوللاشنىڭ پايدىللىرى..... 225

پەيغەمبەر ھىجرىتىدىن 16 ساۋاق..... 232

ئىسلامنى بۇزىدىغان ئون ئامىل توغرىسىدىكى خۇتبىلەر— جەمئى 10 خۇتبە 242

ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش 243

كىمكى مۇشرىكنى كافىر دېمىسە ياكى ئۇنىڭ كافىرلىقىدا شەك قىلسا ۋە ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى توغرا دەپ قارىسا ئىسلامدىن چىقىپ كېتىدىغانلىقى..... 253

كىمكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدىن باشقا يولنى ياخشى دەپ ئېتىقاد قىلسا كاپىر بولىدىغانلىقى 262

رەسۇل سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىلىپ كەلگەن نەرسىلەرنىڭ بىرەرىنى يامان كۆرۈش 269

دىننى مەسخىرە قىلىش..... 277

سېھىرگەرلىك..... 286

كاھىنلىق..... 294

كاپىرلارنى دوست تۇتۇش..... 304

ئىسلام شەرىئىتىدىن چىقىشنى جائىز دەپ ئېتىقاد قىلىش 309

ئىسلام دىنىدىن ئۆگىنىشتىن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشتىن يۈز ئۆرۈش..... 318

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قىرىق ئالاھىدىلىكى توغرىسىدىكى خۇتبىلەر -- جەمئى 8 خۇتبە 326

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(1- 5)..... 327
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(6- 10)..... 334
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(11- 15)..... 341
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(16-20)..... 347
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(21-25)..... 354
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(26-32)..... 360
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(33-38)..... 366
ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(39-42)..... 372
نامازنىڭ ئەھمىيىتى ۋە پەزىلەتلىرى توغرىسىدىكى خۇتبىلەر — جەمئى 5 خۇتبە..... 378
نامازنىڭ مۇھىملىقى..... 379
نامازغا بالدۇر بېرىشنىڭ پەزىلىتى..... 386
جامائەت نامىزىغا بېرىشنىڭ ۋاجىبلىقى، تىجارەت ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇپ ئۇنىڭدىن قېلىشنىڭ ھاراملىقىغا ئائىت ئون دەلىل..... 391
جۇمە نامىزىنىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى..... 398
جۇمە كۇنىنىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى..... 406
رامىزان خۇتبىلىرى — جەمئى 6 خۇتبە..... 413
رامىزاندىكى ئون ھېكمەت..... 414
رامىزاندىكى 30 ئالاھىدىلىك(1)..... 420
رامىزاندىكى 30 ئالاھىدىلىك(2)..... 427
رامىزاندا قۇرئاننى كۆپ ئوقۇش..... 435
قەدىر كېچىسىنىڭ ئون ئالاھىدىلىكى..... 440
روزا ھېيت خۇتبىسى..... 447
يىل ئىچىدىكى ئالاھىدە ۋاقىتلار توغرىسىدا خۇتبىلەر — جەمئى 4 خۇتبە..... 452
زۇلھەججىنىڭ ئون كۇنىنىڭ پەزىلىتى..... 453
ئەراپات كۇنىنىڭ پەزىلىتى..... 462
قۇربان ھېيت خۇتبىسى..... 468
مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ئاشۇرا كۇنى روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتىنىڭ بايانى..... 475

ھەر تۈرلۈك ئۇچ خۇتبە 484
بەيتۇلمەقدىس ۋە مەسجىدۇلئەقسانىڭ ئون ئالاھىدىلىكى 485
ئەخلاقى ۋە مالىيە جەھەتتىكى چىرىكلىكتىن ئاگاھلاندۇرۇش 496
كورونا — كېسەل ۋە داۋا 502

كىرىش سۆز

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بارلىق ھەمدۇسانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالاملار بولسۇن، مەقسەتكە كەلسەك:

بۇ مۇڭاپىق بىر توپلام بولۇپ، مەن ئۇنىڭغا دىنىنىڭ ئاساسلىرى ۋە ئىسلامنىڭ قائىدىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، ئۇنىڭ گۈزەللىكلىرى، پەزىلەتلىرى ۋە ئالاھىدىلىكلىرىنى يورۇتۇپ بېرىدىغان، شۇنداقلا ئۇنىڭغا زىت كېلىدىغان ۋە كامالىتىگە نۇقسان يەتكۈزىدىغان نەرسىلەرنى بايان قىلىدىغان بىر تۈركۈم خۇتبىلەرنى كىرگۈزدۇم. شۇنىڭدەك يەنە بىر يىل ئىچىدىكى پەزىلەتلىك ۋاقىتلار توغرىسىدىمۇ بەزى مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالدى.

جۈمە خۇتبىلىرىنىڭ جەمئىيەتكە كۆرسىتىدىغان دەۋەت ۋە تەربىيەۋى تەسىرى ياخشى بولغانلىقى ئۈچۈن، شۇنداقلا بۇ توپلامنى تەييارلاش ئارقىلىق خەتىبلەر ۋە ئىسلاھاتچىلارغا قولايلىق يارىتىش مەقسىتىدە، يۈز سەككىز خۇتبىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بۇ توپلامنى تەييارلاشنى مۇۋاپىق كۆردۇم.

ئاللاھ تائالا بۇ توپلام بىلەن ئۇنىڭ يازغۇچىسىغا، ئوقۇغۇچىسىغا ۋە تارقاتقۇچىسىغا مەنپەئەت بەرسۇن. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا ۋە ساھابىلىرىگە ئاللاھنىڭ دۇرۇت ۋە كۆپلىگەن سالاملىرى بولسۇن.

ماجد بىن سۇلايمان ئەررەسسى تەرىپىدىن ھىجرىيە 1447-يىلى 17-جۈمادىيەلئاخىردا يېزىلدى.

ئېلخەت: majed.alrassi@gmail.com

ۋاتسئاپ: 00966505906761

ئىمانلىق ئالتە شەرتى توغرىسىدىكى خۇتبىلەر – جەمئى 17 خۇتبە

ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھقا بولغان ئىمان تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش، ئۇنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش، ئۇنىڭ ئىلاھلىقىغا ئىشىنىش، ۋە ئۇنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىشىنىش. بۇ خۇتبىدە بىز ئاللاھنىڭ بارلىقى ھەققىدە توختىلىمىز.

ئاللاھنىڭ بارلىقىغا فىترەت، ئەقىل، شەرىئەت ۋە ھېس-تۇيغۇ ھەممىسى دالالەت قىلىدۇ.

فىترەتنىڭ ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىشى شۇكى، ھەر بىر مەخلۇق ئويلانماستىنلا ياكى ئۆگىنىپ بىلمەستىنلا ئۆزىنىڭ ياراتقۇچىسىغا ئىمان كەلتۈرۈدىغان قىلىپ يارىتىلغان. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنۢ بَنِيٓ ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْۖ قَالُواْ بَلَىٰ شَهِدْنَآۚ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٧٢] « ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ ئادەم بالىلىرىنى (يەنى نەسلىنى) ئۇلارنىڭ (ئاتىلىرىنىڭ) پۇشتىدىن چىقاردى ۋە ئۇلارنى ئۆزلىرىگە گۇۋاھ قىلىپ: 'مەن سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار ئەمەسمۇ؟' دېدى (يەنى ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىگە ۋە بىرلىكىگە ئادەم بالىلىرىنى ئىقرار قىلدۇردى، ئۇلار ئىقرار قىلىپ بۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى). ئۇلار: 'ھەئە، سەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىزدۇرسەن، گۇۋاھلىق بەردۇق' دېدى.» بۇ ئايەت ئىنسانىنىڭ تەبىئىتىدە ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش بارلىقىنى كۆرسىتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ھەر بىر تۇغۇلغان بالا فىترەت ئۈستىدە تۇغۇلىدۇ، ئاندىن ئاتا-ئانىسى ئۇنى يەھۇدىي ياكى خرىستىئان ياكى مەجۇسىي قىلىدۇ» [1]دېگەن سۆزىگە ئاساسەن، پەقەت قەلبىگە باشقا نەرسە تەسىر قىلغانلارلا بۇ فىترەتتىن چەتنەيدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىنسانىنىڭ تەبىئىتى ۋە فىترىتىگە كۆرە، ئۇنىڭغا بىرەر كۈلپەت يەتكەندە «ئى ئاللاھ!» دەپ ئۆز رەببىگە ئىدا قىلىدىغانلىقىنى بايقايمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى مۇشرىكلارمۇ ئاللاھنىڭ بارلىقىنى ئېتىراپ قىلغان. ئاللاھ ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1359) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

مَّنۡ خَلَقَهُمۡ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۖ﴾ [الزُّخۡرُف الآية ٨٧] « ئەگەر سەن ئۇلاردىن ئۇلارنى كىم خەلق ئەتكەنلىكىنى سورىساڭ، ئۇلار چوقۇم 'ئاللاھ' دەيدۇ » بۇ ھەقتە نۇرغۇن ئايەتلەر بار.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئەقلىڭ ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىشى مۇنداق: بۇ مەۋجۇداتلارنىڭ بۇرۇنقىسى ۋە كېيىنكىسىنىڭ چوقۇم بىر ياراتقۇچىسى بولۇشى كېرەك. ئۇلار ئۆزلىرىنى-ئۆزلىرى يارىتالمايدۇ، چۈنكى يوقلۇق ئۆزىنى يارىتالمايدۇ. ئۇ مەۋجۇت بولۇشتىن بۇرۇن يوق ئىدى، ئۇنداقتا ئۇ باشقا مەۋجۇداتلارنى قانداق يارىتالسۇن ؟!

يەنە، بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ تاسادىپىي، ياراتقۇچىسىز مەۋجۇت بولۇشى ئىككى سەۋەبتىن مۇمكىن ئەمەس:

بىرىنچىسى: ھەر بىرى پەيدا بولغان نەرسىنىڭ چوقۇم بىر پەيدا قىلغۇچىسى بولۇشى كېرەك. بۇنىڭغا ئەقىل ۋە شەرىئەت دالالەت قىلىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَمۡ خُلِقُواْ مِنۡ غَيۡرِ شَيۡءٍ أَمۡ هُمُ ٱلۡخَٰلِقُونَ﴾ [الطُّور الآية ٣٥] « ئۇلار يارىتىلغانمۇ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى يارىتقۇچىمۇ ؟ »

ئىككىنچىسى: ئۇلارنىڭ بۇ گۈزەل تەرتىپ، ماس ھەمكارلىق، سەۋەب بىلەن نەتىجىنىڭ ۋە مەۋجۇداتلارنىڭ ئۆز-ئارا باغلىنىشلىق مۇناسىۋىتى بويىچە، قالايمىقانچىلىق ۋە توقۇنۇشسىز مەۋجۇت بولۇشى، ئۇلارنىڭ يارىتقۇچىسىز تاسادىپىي مەۋجۇت بولۇشىنى قەتئىي رەت قىلىدۇ. چۈنكى تاسادىپىي مەۋجۇت بولغان نەرسە ئەسلىدىنلا تەرتىپسىز بولىدۇ، ئۇنداقتا ئۇ قانداقمۇ مەۋجۇتلۇقنى ساقلاش ۋە تەرەققىي قىلىش جەريانىدا تەرتىپلىك بولسۇن ؟! ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزىگە قۇلاق سېلىڭلار: ﴿لَا ٱلشَّمۡسُ يَنۢبَغِي لَهَآ أَن تُدۡرِكَ ٱلۡقَمَرَ وَلَا ٱلَّيۡلُ سَابِقُ ٱلنَّهَارِۚ وَكُلّٞ فِي فَلَكٖ يَسۡبَحُونَ﴾ [يس الآية ٤٠] « كۈننىڭ ئايغا يېتىۋېلىشى (يەنى ئىككىسىنىڭ جەم بولۇپ قېلىشى)، كېچىنىڭ كۈندۈزدىن ئېشىپ كېتىشى (يەنى ۋاقتى كەلمەستىن كۈندۈزنىڭ ئورنىنى ئېلىشى) مۇمكىن ئەمەس، ھەر بىرى پەلەكتە ئۈزۈپ تۇرىدۇ.»

بىر ئەئرابىدىن: «رەببىڭنى قانداق تونۇدۇڭ ؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «تۆگىنىڭ تېزىكى تۆگىنى، ئېشەكنىڭ تېزىكى ئېشەكنى، ئىز مېڭىشنى كۆرسەتكەندەك، يۇلتۇزلۇق ئاسمان، جىلغىلىق زېمىن، دولقۇنلۇق دېڭىزلار ئاڭلىغۇچى، كۆرگۈچى زاتنى كۆرسەتمەمدۇ ؟» دەپ جاۋاب بەرگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ ئاجايىپ مەخلۇقلىرىدىن بىرى پاشىدۇر. ئاللاھ كىچىككىنە پاشىغا نۇرغۇن ھېكمەتلەرنى ئورۇنلاشتۇرغان. ئۇنىڭغا ئەستە تۇتۇش ۋە پىكىر قىلىش

كۆچى، تۈيغۇ، كۆرۈش ۋە پۇراش سېزىمى، ئوزۇقلۇق يولى، ئىچكى بوشلۇق، تومۇر، مېڭە ۋە سۆڭەكلەرنى بەرگەن. ئۇلچەملىك تەقدىر قىلىپ، ھدايەت قىلغان، ھېچ نەرسىنى بىكار ياراتمىغان ئاللاھ پاك-مۇقەددەستۇر.

بىر شائىر مۇناجات قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

ئى زۇلمەتلىك قاراڭغۇ كېچىدە پاشىنىڭ قانىتىنى كۆرگۈچى،

ئۇنىڭ بويىندىكى تومۇرلىرىنى ۋە نازۇك سۆڭەكلىرىدىكى يىلىكنى كۆرگۈچى،

ئۇنىڭ تومۇرلىرىدىكى قاننىڭ ئۇلانمىدىن ئۇلانمىغا ئېقىشىنى كۆرگۈچى،

قورساقتىكى تۆرەلمىگە ئوزۇقلۇقنىڭ توسالغۇسىز يېتىشىنى كۆرگۈچى،

ئاستا ۋە تىز مېڭىشتا پۇتلارنىڭ دەسسىگەن يېرىنى كۆرگۈچى،

قورقۇنچلۇق قاراڭغۇ دېڭىز تېگىدىكى ھەر كىچىك نەرسىلەرنى كۆرۈپ، ئاۋازىنى ئاڭلىغۇچى،

ماڭا ئۆتۈپ كەتكەن ئىلگىرىكى خاتالىقلىرىمنى ئۆچۈرىدىغان تەۋبە ئاتا قىلغىن!

خۇلاسە شۇكى، بۇ مەخلۇقاتلار ئۆزلىرىنى-ئۆزلىرى يارىتالمىغان ۋە تاسادىپىي مەۋجۇت بولالمىغان ئىكەن، ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ چوقۇم بىر ياراتقۇچىسى بولۇشى كېرەك. ئۇ بولسىمۇ ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھ تائالا بۇ ئەقلىي دەلىل ۋە كەسكىن پاكىتنى تۇر سۈرىسىدە بايان قىلىپ: ﴿أَمْ خُلِقُواْ مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَٰلِقُونَ﴾ [الطُّور الآية ٣٥] «ئۇلار ياراتقۇچىسىز يارىتىلغانمۇ؟ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى ياراتقۇچىمۇ؟» دېگەن. يەنى ئۇلار ياراتقۇچىسىز يارىتىلمىغان، ئۆزلىرىنىمۇ ياراتمىغان. دېمەك، ئۇلارنىڭ چوقۇم بىر ياراتقۇچىسى بولۇشى كېرەك، ئۇ بولسىمۇ ئۇلۇغ ئاللاھتۇر.

شۇڭا جۇبەير ئىبنى مۇتئىم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ (ئۇ چاغدا مۇشرىك ئىدى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇر سۈرىسىنى ئوقۇپ: ﴿أَمْ خُلِقُواْ مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَٰلِقُونَ ۝٣٥ أَمْ خَلَقُواْ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ۝٣٦ أَمْ عِندَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ ٱلْمُصَيْطِرُونَ﴾ [الطُّور الآية ٣٥ - ٣٧] « ئۇلار ياراتقۇچىسىز يارىتىلغانمۇ ياكى ئۇلار ئۆزلىرى ياراتقۇچىمۇ؟ ياكى ئۇلار ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقانمۇ؟ بەلكى ئۇلار (ئاللاھنىڭ بىرلىكىگە) ئىشەنمەيدۇ. ئۇلارنىڭ يېنىدا پەرۋەردىگارىنىڭ خەزىنىلىرى بارمۇ؟ ياكى ئۇلار (شەيئىلەرنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىدىغان) (كائىناتنى)

بويسۇندۇرغۇچمۇ؟» دېگەن ئايەتلەرگە كەلگەندە، ئۇ: «يۈرىكىم ئۇچۇپ كەتكىلى تاس قالدى، بۇ ئىمان قەلبىمگە ئورناشقان تۇنجى پەيت ئىدى» [1] دېگەن.

ئاللاھ بىزگە ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. بىزنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، شەرىئەت ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىدۇ. بارلىق ساماۋى كىتابلار بۇنى بايان قىلىدۇ. بۇ كىتابلاردىكى مەخلۇقاتلارنىڭ مەنپەئەتىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھۆكۈملەر، ئۇلارنىڭ ئۆز مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى ھېكمەتلىك رەببىتىن كەلگەنلىكىگە دەللىدۇر. شۇنداقلا، ئۇلاردىكى رېئاللىق راستلىقىنى ئىسپاتلىغان كائىنات ھەققىدىكى خەۋەرلەرمۇ، ئۇلارنىڭ خەۋەر بەرگەن نەرسىلەرنى بارلىققا كەلتۈرۈشكە قادىر رەببىتىن كەلگەنلىكىگە دەللىدۇر.

يەنە شۇنىڭدەك، قۇرئاننىڭ بىر-بىرىگە ماس كېلىشى، قارمۇ- قارشىلىقنىڭ يوقلۇقى ۋە بىر-بىرىنى تەستىقلىشى، ئۇنىڭ ھېكمەتلىك، بىلىملىك رەببىتىن كەلگەنلىكىگە كەسكىن دەللىدۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْءَانَۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخْتِلَٰفًا كَثِيرًا﴾ [النِّسَاء الآية ٨٢] « ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاھتىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى. » بۇ قۇرئاننى سۆزلىگۈچى ئاللاھنىڭ بارلىقىغا يەنە بىر دەللىدۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ھېس-تۇيغۇنىڭ ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىشى ئىككى تەرەپتىن بولىدۇ:

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى بۆلۈپ (4853)، (4023) رىۋايەت قىلغان.

بىرىنچىسى: بىز دۇئا قىلغۇچىلارنىڭ دۇئاسىنىڭ ئىجابەت قىلىنغانلىقىنى ۋە قىينىچىلىقتا قالغانلارغا ياردەم بېرىلگەنلىكىنى ئاڭلايمىز ۋە كۆرىمىز. بۇ ئاللاھنىڭ بارلىقىغا كەسكىن دەلىلدۇر. چۈنكى دۇئانىڭ ئىجابەت قىلىنىشى، ئۇنىڭغا دۇئا قىلغان كىشىنىڭ دۇئاسىنى ئاڭلاپ، ئىجابەت قىلىدىغان بىر رەببنىڭ بارلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٧٦] «نۇھ ئىلگىرى (بىزگە) دۇئا قىلغان ئىدى، بىز ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلدۇق.» يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَٱسْتَجَابَ لَكُمْ﴾ [الأَنفَال الآية ٩] «ئۆز ۋاقتىدا سىلەر رەببىڭلاردىن ياردەم تىلىدىڭلار، ئۇ سىلەرگە ئىجابەت قىلدى.»

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: جۇمە كۈنى بىر كىشى مۇنبەرنىڭ ئۈدۈلىدىكى ئىشىكتىن كىردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە سۆزلەۋاتاتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۈزلىنىپ تۇرۇپ: "ئى رەسۇلۇللاھ! مالىلار ھالاك بولدى، يوللار ئۈزۈلدى. ئاللاھقا دۇئا قىلغىنكى، بىزگە يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرسۇن" دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوللىرىنى كۆتۈرۈپ: "ئى ئاللاھ! بىزگە يامغۇر ياغدۇرغىن، ئى ئاللاھ! بىزگە يامغۇر ياغدۇرغىن، ئى ئاللاھ! بىزگە يامغۇر ياغدۇرغىن" دېدى.

ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز ئاسماندا بۇلۇت، بۇلۇت پارچىسى ياكى باشقا ھېچنەرسە كۆرمىگەن ئىدۇق. بىز بىلەن سەلئى تېغى ئارىسىدا (ئۇنى توسۇۋالغۇدەك) بىرەر ئۆي ياكى قورۇمۇ يوق ئىدى. ئاندىن قالقانغا ئوخشاش بىر پارچە بۇلۇت ئۇ(تاغ)نىڭ كەينىدىن كۆتۈرۈلدى. بۇلۇت ئاسمانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا كەلگەندە تارقىلىپ، يامغۇر ياغدى. ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىز بىر ھەپتىگىچە قۇياشنى كۆرمىدۇق.

كېيىنكى جۇمەدە، يەنە بىر كىشى شۇ ئىشىكتىن كىردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە سۆزلەۋاتاتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۈزلىنىپ تۇرۇپ: "ئى رەسۇلۇللاھ! مالىلار ھالاك بولدى، يوللار ئۈزۈلدى. ئاللاھقا دۇئا قىلغىنكى، يامغۇرنى توختاتسۇن" دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوللىرىنى كۆتۈرۈپ: "ئى ئاللاھ! ئۇستىمىزگە ئەمەس، ئەتراپىمىزغا ياغدۇرغىن. ئى ئاللاھ! دۆڭلۈكلەرگە، تاغلارغا، ئېدىرلىقلارغا، جىلغىلارغا ۋە دەرەخ ئۇنگەن جايلارغا ياغدۇرغىن" دېدى. شۇنىڭ بىلەن يامغۇر توختىدى. بىز قۇياش نۇرىدا مېڭىپ چىقتۇق.[1]

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1019) ۋە مۇسلىم (897) رىۋايەت قىلغان.

دۇنيانىڭ ئىجابەت قىلىنىشى، ئاللاھقا سەمىمي يۈزلىنىپ، ئىجابەت بولۇشنىڭ سەۋەبلىرىنى قىلغان كىشىلەر ئۇچۇن كۆرۈلۈپ تۇرىدىغان بىر ئىشتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ھېس-تۇيغۇنىڭ ئاللاھنىڭ بارلىقىغا دالالەت قىلىشىنىڭ ئىككىنچى تەرىپى: كىشىلەر كۆرگەن ياكى ئاڭلىغان پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرى، ئۇ پەيغەمبەرلەرنى ئۆزىتكۈچىنىڭ، يەنى ئاللاھنىڭ بارلىقىغا كەسكىن دەلىلدۇر. چۈنكى بۇ مۆجىزىلەر ئىنسانىنىڭ كۈچى يەتمەيدىغان ئىشلار بولۇپ، ئاللاھ ئۆلارنى پەيغەمبەرلىرىنى قوللاش ۋە ياردەم بېرىش ئۈچۇن يۇرگۈزگەن.

مەسىلەن: مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسى. ئاللاھ ئۇنى ھاسىسى بىلەن دېڭىزنى ئۇرۇشقا بۇيرۇغاندا، ئۇ دېڭىزنى ئۇردى. دېڭىز ئون ئىككى قۇرۇق يولغا بۆلۈندى، سۇلار (بۇ يوللار) ئارىسىدا تاغلاردەك تۇردى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَأَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱضۡرِب بِّعَصَاكَ ٱلۡبَحۡرَۖ فَٱنفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرۡقٖ كَٱلطَّوۡدِ ٱلۡعَظِيمِ﴾ [الشُّعَرَاء الآية ٦٣] « بىز مۇساغا: «ھاساڭ بىلەن دەريانى ئۇرغىن» دەپ ۋەھىي قىلدۇق، (مۇسا ھاسىسى بىلەن ئۇرۇۋېدى) دەريا يېرىلدى، (ھەر بىر يېرىلغان) قىسمى چوڭ تاغدەك بولۇپ قالدى.»

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھنىڭ بارلىقىنى ئېتىراپ قىلىش ئۈنىڭغا فىترەت ۋە ھېس-تۇيغۇ دالالەت قىلىدىغان تەبىئىي بىر ئىش بولغانلىقى ئۇچۇن، پەيغەمبەرلەر ئۆز قەۋمىگە: ﴿أَفِي ٱللَّهِ شَكّٞ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ﴾ [إِبۡرَاهِيم الآية ١٠] «ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى ئاللاھنىڭ بارلىقىدا شەك بارمۇ؟» دېگەن.

بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن شۇ نەتىجىگە كېلىمىزكى، ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش فىترەتكە سىڭگەن، ئەقىل، ھېس-تۇيغۇ ۋە شەرىئەت بىلەن تونۇلىدىغان بىر ئىشتۇر. ئۇنى پەقەت قەلبى بۇرمىلانغان دىنسىزلارلا ئىنكار قىلىدۇ. ئاللاھقا ھەمدە بولسۇنكى، ئۇلار كىشىلەر ئارىسىدا ئاز ساندا.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۈنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى

مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۇشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا. ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سوربغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھقا بولغان ئىمان تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش، ئۇنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش، ئۇنىڭ ئىلاھلىقىغا ئىشىنىش، ۋە ئۇنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىشىنىش. بۇ خۇتبىدە بىز ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش ھەققىدە توختىلىمىز.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەنلىك، يالغۇز ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىگە، ئۇنىڭ شېرىكى ۋە يارىدەمچىسى يوق ئىكەنلىكىگە ئىشىنىش دېمەكتۇر. رەب دېگەن: يارىتىش، ئىگىدارچىلىق ۋە باشقۇرۇش (يەنى بۇ كائىناتنى باشقۇرۇش)قا ئىگە بولغۇچى دېمەكتۇر. ئاللاھتىن باشقا ياراتقۇچى يوق، ئۇنىڭدىن باشقا ئىگە يوق، ئۇنىڭدىن باشقا ئەمر قىلغۇچى يوق.

ئاللاھ ئۆزىنىڭ يارىتىشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ: ﴿أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ٥٤] «يارىتىش ۋە ئەمر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەررۇپ قىلىش) راستىنلا ئاللاھنىڭ ئىلكىدىدۇر » دېگەن. يەنە ﴿بَدِيعُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ﴾ [البَقَرَة الآية ١١٧] « ئاللاھ ئاسمانلار ۋە زېمىننى يوقتىن بار قىلغۇچىدۇر » دېگەن. يەنە ﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ﴾ [فَاطِر الآية ١] « جىمى ھەمدۇسانا ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز يارىتقۇچى ئاللاھقا خاستۇر! » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى! ئاللاھ يارىتقان ئەڭ كاتتا مەخلۇقاتلار ئون ئۈچ بولۇپ، ئۇلار: ئاسمانلار، زېمىن، قۇياش، ئاي، يۇلتۇزلار، كېچە، كۈندۈز، ئىنسانلار، جانىۋارلار، يامغۇر، شامالالار، دېڭىز ۋە دەريالاردۇر. ئاللاھ قۇرئاندا، بولۇپمۇ جاسىيە سۈرىسىگە ئوخشاش بەزى سۈرىلەرنىڭ باشلىرىدا بۇلارنى يارىتقانلىقى بىلەن كۆپ ماختانغان. ئاللاھ مۇنداق دېگەن: ﴿حمٓ ۝١ تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَكِيمِ ۝٢ إِنَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ لَأٓيَٰتٖ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ۝٣ وَفِي خَلۡقِكُمۡ وَمَا يَبُثُّ مِن دَآبَّةٍ ءَايَٰتٞ لِّقَوۡمٖ يُوقِنُونَ ۝٤ وَٱخۡتِلَٰفِ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن رِّزۡقٖ فَأَحۡيَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَا وَتَصۡرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ ءَايَٰتٞ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ۝٥﴾ [الجَاثِيَة الآية ١ - ٥] «ھا، مىم.

(بۇ) كىتاب غالىب، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئاللاھ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر. ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا مۆمىنلەر ئۈچۈن (ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ھەقىقەتەن نۇرغۇن دەلىللەر بار. سىلەرنىڭ يارىتىلىشىڭلاردا ۋە (ئاللاھ زېمىندا) تارقىتىۋەتكەن جانىۋارلاردا (ئاللاھنىڭ قۇدرىتىگە) جەزمەن ئىشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن نۇرغۇن دەلىللەر بار. كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ نۆۋەتلىشىپ تۇرۇشىدا، ئاللاھنىڭ بۇلۇتتىن (كۆكتىن) يامغۇر ياغدۇرۇپ ئۇنىڭ بىلەن ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرۈشىدە ۋە شامالالارنىڭ يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىپ تۇرۇشىدا، چۈشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن (ئاللاھنىڭ بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن دەلىللەر بار. »

ئاللاھنىڭ مۇلۈكدارلىقتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى ئۇنىڭ: ﴿وَقُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي لَمۡ يَتَّخِذۡ وَلَدٗا وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ شَرِيكٞ فِي ٱلۡمُلۡكِ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ وَلِيّٞ مِّنَ ٱلذُّلِّۖ وَكَبِّرۡهُ تَكۡبِيرَۢا﴾ [الإِسۡرَاء الآية ١١١] « ئېيتقىنكى، 'جىمى ھەمدۇسانا بالىسى بولۇشتىن پاك بولغان، سەلتەنىتىدە شېرىكى بولمىغان، خارلىقتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن دوستقا موھتاج بولمىغان (يەنى خار بولمىغان، ياردەمچىگە موھتاج بولمىغان) ئاللاھقا خاستۇر! ئاللاھنى مۇكەممەل رەۋىشتە ئۇلۇغلىغىن'. » دېگەن سۆزى ۋە ﴿ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ﴾ [فَاطِر الآية ١٣] «ئەنە شۇ ئاللاھ سىلەرنىڭ رەببىڭلاردۇر، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر. ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان مەبۇدلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس. » دېگەن سۆزىدۇر.

ئاللاھنىڭ ئەمر قىلىشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى ئۇنىڭ: ﴿أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ٥٤] «ياراتىش ۋە ئەمر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەررۇپ قىلىش) راستىنلا ئاللاھنىڭ ئىلكىدىدۇر » دېگەن سۆزى، ﴿إِنَّمَا قَوۡلُنَا لِشَيۡءٍ إِذَآ أَرَدۡنَٰهُ أَن نَّقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ﴾ [النَّحۡل الآية ٤٠] «بىز بىرەر شەيئىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرمەكچى بولساق، ئۇنىڭغا ‹ۋۇجۇدقا كەل› دەيمىز-دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ» دېگەن سۆزى ۋە ﴿وَإِلَيۡهِ يُرۡجَعُ ٱلۡأَمۡرُ كُلُّهُۥ﴾ [هُود الآية ١٢٣] « ھەممە ئىش ئاللاھقا قايتۇرۇلىدۇ » دېگەن سۆزىدۇر.

ئى مۇسۇلمانلار! ئەمر ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى شەرئىي-دىنىي ئەمر، يەنە بىرى كەۋنىي ئەمر. ئۇنىڭ شەرئىي-دىنىي ئەمرى شەرىئەتلەر ۋە پەيغەمبەرلىككە مۇناسىۋەتلىك ئەمرىدۇر. چۈنكى ئاللاھ ئۆزى خالىغان شەرىئەتلەرنى بۇيرۇيدىغان، ئۇلاردىن خالىغانلىرىنى ھېكمىتىگە ئاساسەن ئەمەلدىن قالدۇرىدىغان يېگانە زاتتۇر. ئۇ كىشىلەرگە ئۇلارغا مۇناسىپ، ئەھۋالىنى ياخشىلايدىغان ۋە ئۆزى

قوبۇل قىلىدىغان ئىبادەت ۋە ئەمەللەرنى بەلگىلەپ بېرىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۇلارنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار، ئۇلارغا نېمىنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى بىلگۈچى ۋە ئۇلارغا مېھرىبان زاتتۇر.

ئاللاھنىڭ ئەمرىنىڭ ئىككىنچى تۈرى كەۋنىي ئەمر بولۇپ، ئۇ كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا مۇناسىۋەتلىك. يالغۇز ئاللاھ بۇلۇتلارنىڭ ھەرىكىتى، يامغۇرنىڭ يېغىشى، ھايات ۋە ئۆلۈم، رىزىق، يارىتىش، يەر تەۋرەش، قىيىنچىلىقلارنى ھەل قىلىش، دۇنيانىڭ ئاخىرلىشىشى ۋە باشقا كائىناتتا يۈز بېرىدىغان ئىشلارنى بۇيرۇيدۇ. ئاللاھ بۇلاردىن بىرەر ئىشقا ئەمر قىلسا، ئۇ چوقۇم يۈز بېرىدۇ، ئۇنىڭغا قارشى چىقالايدىغان ياكى ئۇنى توسالايدىغان ھېچكىم يوق. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّمَا قَوۡلُنَا لِشَيۡءٍ إِذَآ أَرَدۡنَٰهُ أَن نَّقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ﴾ [النَّحل الآية ٤٠] «بىز بىرەر شەيئىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرمەكچى بولساق، ئۇنىڭغا ‹ۋۇجۇدقا كەل› دەيمىز-دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ»، يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَآ أَمۡرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٞ كَلَمۡحِۭ بِٱلۡبَصَرِ﴾ [القَمَر الآية ٥٠] « (بىرەر شەيئىنى ياراتماقچى بولساق) بىزنىڭ ئەمرىمىز پەقەت بىر سۆزدۇر، (ئۇ) كۆزنى يۇمۇپ ئاچقانىنىڭ ئارىلىقىدا (ئورۇنلىنىدۇ). » يەنى: بىز بىرەر نەرسىنىڭ ۋۇجۇدقا كېلىشىنى خالىساق، پەقەت بىر قېتىم ‹ۋۇجۇدقا كەل› دەيمىز، شۇنىڭ بىلەن ئۇ نەرسە كۆزنى يۇمۇپ ئاچقاندەك تېز ۋۇجۇدقا كېلىدۇ، بىر كۆز يۇمۇپ ئاچقۇچىلىكمۇ كېچىكمەيدۇ.

خۇلاسە، ئاللاھنىڭ ئەمرى ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ: كەۋنىي ئەمر ۋە شەرئىي-دىنىي ئەمر. قىيامەت كۈنىدىكى جازا ھۆكۈملىرى بۇنىڭغا (شەرئىي-دىنىي ئەمرگە) باغلىقتۇر.

ئاللاھ بىزگە ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. بىزنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، مەخلۇقاتلاردىن ھېچكىمنىڭ ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلغانلىقى مەلۇم ئەمەس. پەقەت پىرئەۋندەك ئۆزى ئېيتقان سۆزىگە ئىشەنمىگەن ھالدا ھاكاۋۇرلۇق قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا. پىرئەۋن قەۋمىگە: ﴿أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ﴾ [النَّازِعَات الآية ٢٤] «مەن سىلەرنىڭ ئەڭ كاتتا رەببىڭلار بولىمەن» دېگەن ۋە ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَأُ مَا عَلِمۡتُ لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرِي﴾ [القَصَص الآية ٣٨] « ئى كاتتىلار! مەن سىلەرگە ئۆزەمدىن باشقا يەنە بىر ئىلاھنىڭ بارلىقىنى بىلمەيمەن» دېگەن. لېكىن بۇ ئۇنىڭ ئەقىدىسىدىن ئەمەس، بەلكى تەكەببۇرلۇق ۋە زوراۋانلىقتىن ئىدى. ئاللاھ مۇنداق دېگەن: ﴿وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ﴾ [النَّمل الآية ١٤] « ئۇلار ئۇ ئايەتلەرنى ئىچىدە ئېتىراپ قىلدى، لېكىن ئۇلار ئۇنى زۇلۇم ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىش يۈزىسىدىن ئىنكار قىلدى. »

بىلىڭلاركى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى مۇشرىكلار ئاللاھ بىلەن بىرگە باشقىلارغا ئىبادەت قىلغان بولسىمۇ، ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلاتتى. ئۇلار ئاللاھنىڭ بۇ كائىناتنى ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى ۋە باشقۇرغۇچى ئىكەنلىكىگە ئىشىنەتتى. لېكىن شۇنداق تۇرۇقلۇق، بۇت-ھەيكەل قاتارلىق نەرسىلەرنى ئاللاھقا شېرىك قىلىپ، ئۇلارغا دۇئا قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، نەزىر قىلىش، سەجدە قىلىش قاتارلىق ئىبادەتلەر بىلەن يۈزلىنەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار كاپىر بولۇپ كەتتى. ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلارنىڭ رەببى ئىكەنلىكىگە بولغان ئىمانى ئۇلارغا پايدا بەرمىدى. چۈنكى ئۇلار ئاللاھنىڭ يالغۇز رەب ئىكەنلىكى تەقەززا قىلىدىغان ئىبادەت قىلىنىشتا يەككە ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرمىگەن ئىدى. مەلۇمكى، ئاللاھنىڭ رەب ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش ئىسلامغا كىرىش ئۈچۈن يېتەرلىك ئەمەس. ئۇنىڭغا ئىبادەتنى يالغۇز ئاللاھقا قىلىشنى قوشۇش كېرەك. ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا مۇشرىكلارنىڭ ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلارنىڭ رەببى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىدىغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٤ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ٨٥ قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ٨٦ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٨٧ قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٨ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ ٨٩﴾ [المُؤۡمِنُون من الآية ٨٤ الى الآية ٨٩] « ئېيتقىنكى، ‹زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى مەخلۇقاتلار كىمنىڭ؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار) › . ئۇلار: ‹ئاللاھنىڭ› دەيدۇ. ‹(بۇنىڭدىن) پەند- نەسىھەت

ئالمامسىلەر؟› دېگىن. ئېيتقىنكى، ‹يەتتە ئاسماننىڭ ۋە ئۇلۇغ ئەرشنىڭ رەببى كىم؟›. ئۇلار: ‹ئاللاھ› دەيدۇ. ‹ئۇنىڭ (ئازابىدىن) قورقمامسىلەر؟› دېگىن. ئېيتقىنكى، ‹ھەممە شەيئىنىڭ پادىشاھلىقى كىمنىڭ قولىدا؟ (ئىلتىجا قىلغانلارغا) پاناھ بولالايدىغان ۋە ئۇنىڭغا قارشى ھېچ نەرسە پاناھ بولالمايدىغان كىم؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)›. ئۇلار: ‹ئاللاھ› دەيدۇ. ئېيتقىنكى، ‹سىلەر قانداقمۇ قايمۇقتۇرۇلىسىلەر؟› »

ئاندىن بىلىڭلاركى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھېيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا. ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئىبادەتتە ئاللاھنى يەككە قىلىشنىڭ لازىملىقى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلەڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ بۇيرۇغان ئەڭ كاتتا ئىش تەۋھىدتۇر. تەۋھىد دېگەن ئاللاھنى ئىبادەتتە يەككە قىلىش، يەنى يالغۇز ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىش، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكتۇر. بۇ ئاللاھنىڭ جىن ۋە ئىنسانلارنى يارىتىشتىكى مەقسىتىدۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ﴾ [الذَّارِيَات الآية ٥٦] «مەن جىن ۋە ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم.»

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئىبادەت ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان، رازى بولىدىغان بارلىق سۆز ۋە ئاشكارا — يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «ناماز، زاكات، روزا، ھەج، راست سۆزلەش، ئامانەتنى ئادا قىلىش، ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىش، تۇغقانچىلىقنى يەتكۈزۈش، ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسۇش، كاپىرلار ۋە مۇناپىقلارغا قارشى جىھاد قىلىش، قوشنا، يېتىم، مىسكىن، يولدا قالغان كىشى ۋە قۇللارغا ياخشىلىق قىلىش، ھايۋانلارغا كۆيۈنۈش، دۇئا قىلىش، زىكىر ئېيتىش، قۇرئان ئوقۇش ۋە بۇلارغا ئوخشاش ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىبادەتتۇر.

شۇنىڭدەك، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈش، ئاللاھتىن قورقۇش، ئۇنىڭغا قايتىش، دىننى ئۇنىڭغا خالىس قىلىش، ئۇنىڭ ھۆكمىگە سەۋر قىلىش، نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش، قازا-قەدىرىگە رازى بولۇش، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىش، رەھمىتىدىن ئۈمىد قىلىش، ئازابىدىن قورقۇش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارمۇ ئاللاھقا قىلىنىدىغان ئىبادەتتۇر.»[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتى مۇشۇ خىل تەۋھىد - يەنى ئاللاھنى ئىبادەتتە يەككە قىلىش تەۋھىدىگە قارىتىلغان ئىدى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٢٥] « (ئى مۇھەممەد!) سەندىن

[1] ئىبنى تەيمىييەنىڭ "پەتىۋالار مەجمۇئەسى" (10\ 149- 150) دىن قىسقارتىپ ئېلىندى.

ئىلگىرى ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: ‹مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار› دەپ ۋەھىي قىلدۇق. »

پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى قەۋمىگە: ﴿ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ٥٩] « ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، سىلەرگە ئاللاھتىن باشقا مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر. » دەيتتى.

ئى مۆمىنلەر! ئاللاھنىڭ يالغۇز ئىبادەت قىلىنىشقا ھەقلىق ئىكەنلىكىنىڭ ئۈچ كاتتا دەلىلى، ئۇنىڭ بۇ كائىناتنىڭ رەببى بولۇشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىدۇر. بۇنىڭدا ئۇنىڭ شېرىكى ۋە ياردەمچىسى يوقتۇر. رەبلىك يارىتىش، ئىگىدارچىلىق، رىزىق بېرىش ۋە باشقۇرۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاللاھتىن باشقا ياراتقۇچى يوق، ئۇنىڭدىن باشقا ئىگە يوق، ئۇنىڭدىن باشقا رىزىق بەرگۈچى يوق، ئۇنىڭدىن باشقا باشقۇرغۇچى يوق.

ئاللاھ يارىتىشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ: ﴿ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ وَكِيلٞ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٢] « ئاللاھ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر، ھەممە نەرسىگە ھامىيدۇر (ئۇلارنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىدۇ). » دېگەن.

ئاللاھ ئىگىدارچىلىقتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ: ﴿ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ﴾ [فَاطِر الآية ١٣] «ئەنە شۇ ئاللاھ سىلەرنىڭ رەببىڭلاردۇر، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر. ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان مەبۇدلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس. » دېگەن. ﴿قِطۡمِيرٍ﴾ دېگەن خورما ئۇرۇقىنىڭ ئۈستىدىكى يۇپقا ئاق پوستتۇر.

ئاللاھنىڭ رىزىق بېرىشتە يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى ئۇنىڭ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلۡقُوَّةِ ٱلۡمَتِينُ﴾ [الذَّارِيَات الآية ٥٨] «ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەممىگە رىزىق بەرگۈچىدۇر، قۇدرەتلىكتۇر، (ئاللاھنىڭ) قۇۋۋىتى ئارتۇقتۇر. » دېگەن سۆزىدۇر.

ئاللاھنىڭ ئەمر قىلىشتا - يەنى باشقۇرۇشتا - يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى ئۇنىڭ: ﴿وَإِلَيۡهِ يُرۡجَعُ ٱلۡأَمۡرُ كُلُّهُۥ﴾ [هُود الآية ١٢٣] « ھەممە ئىش ئاللاھقا قايتۇرۇلىدۇ » دېگەن سۆزىدۇر. بۇ كائىناتتىكى تىرىلدۇرۇش ۋە ئۆلتۈرۈش، يامغۇر ۋە قۇرغاقچىلىق، بايلىق ۋە كەمبەغەللىك، ساغلاملىق ۋە كېسەللىك، خاتىرجەملىك ۋە قورقۇنچ قاتارلىق بارلىق ئىشلارنىڭ باشقۇرۇلۇشى ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەنلا بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھنى ئىبادەتتە يەككە قىلىش تەۋھىدىنىڭ زىتى ئاللاھقا ئىبادەتتە شېرىك كەلتۈرۈشتۇر. شېرىك دېگەن ئىبادەتلەردىن بىرەر تۈرنى ئاللاھتىن باشقىسىغا قىلىش، يەنى ئاللاھقا شېرىك قىلىپ، خۇددى ئاللاھقا ئىبادەت قىلغاندەك ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش، خۇددى ئاللاھتىن قورققاندەك ئۇنىڭدىن قورقۇش، خۇددى ئاللاھقا يېقىنلاشقاندەك ئۇنىڭغا ئىبادەتلەر بىلەن يېقىنلىشىشتۇر. مەسىلەن، قەبرىلەرگە ئىبادەت قىلىش، ئۇلارغا قۇربانلىق قىلىش، نەزىر قىلىش، تاۋاپ قىلىش، ئىشىك-بوسۇغىللىرىغا سۈركىلىش، ئۇلاردىن بەرىكەت تىلەش، ئۇلارنى رىزىق بېرىدۇ، پايدا-زىيان يەتكۈزەلەيدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىش قاتارلىق ئىشلار. بۇلار بەندىنىڭ يالغۇز ئاللاھنىڭلا ئىبادەت قىلىنىشقا ھەقلىق ئىكەنلىكىگە بولغان ئىمانىنى بۇزىدىغان شېرىك ئەمەللەردۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! شېرىك ئاللاھ توسقان ئەڭ چوڭ گۇناھتۇر. ئاللاھ پەيغەمبىرىگە مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٥ - ٦٦] «ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگە: ‹ ئەگەر سەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن › دەپ ۋەھىي قىلىندى.»

ئاللاھ شېرىك كەلتۈرۈشكە چوڭ جازا تەييارلاپ مۇنداق دېگەن: ﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ﴾ [المَائِدَة الآية ٧٢] « كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى ئاللاھتىن غەيرىيگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن)، ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ، زالىملارغا ھېچبىر مەدەتكار (يەنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ.»

ئى مۆمىنلەر! ئاللاھ شېرىكنىڭ باتىل ئىكەنلىكىنى نۇرغۇن شەرئىي ۋە ئەقلىي دەلىللەر بىلەن بايان قىلغان. شەرئىي دەلىللەر: مەسىلەن ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ﴾ [المَائِدَة الآية ٧٢] « كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى ئاللاھتىن غەيرىيگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن)، ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ، زالىملارغا ھېچبىر مەدەتكار (يەنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ » دېگەن سۆزىگە ئوخشاش.

شېرىكنىڭ باتىل ئىكەنلىكىنىڭ ئەقلىي دەلىللىرى كۆپ بولۇپ، ئۇ مۇھىمى ئىككى:

بىرىنچىسى: مۇشرىكلار ئىبادەت قىلىۋاتقان بۇ ئىلاھلاردا ئىلاھلىقنىڭ ھېچقانداق خۇسۇسىيىتى يوق. ئۇلار يارىتىلغۇچى بولۇپ، ياراتقۇچى ئەمەس. ئۇلار ئىبادەت قىلغۇچىلارغا پايدا يەتكۈزەلمەيدۇ، زىيانىنى دەپئى قىلالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ھاياتى ۋە ئۆلۈمگە ئىگە بولالمايدۇ، ئاسمانلار ۋە زېمىندىن ھېچنەرسىگە ئىگە ئەمەس، ئاللاھنىڭ ئىگىدارچىلىقىغا شېرىك بولالمايدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْـًٔا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَوٰةً وَلَا نُشُورًا﴾ [الفُرْقَان الآية ٣] « مۇشرىكلار ئاللاھنى قويۇپ، ھېچ نەرسىنى يارىتالمايدىغان ۋە ئۆزلىرى يارىتىلغان ئىلاھلار (يەنى بۇتلار) غا ئىبادەت قىلدى. ئۇلار (يەنى بۇتلار) ئۆزلىرىدىن بىرەر زىيانىنى دەپئى قىلالمايدۇ. ئۆزلىرىگە بىرەر پايدىنى كەلتۈرەلمەيدۇ، (باشقىلارنىڭ) جېنىنى ئېلىشقا، (باشقىلارغا) ھايات بېغىشلاشقا ياكى (ئۆلۈكلەرنى) تىرىلدۈرۈشكە قادىر بولالمايدۇ. » يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلِ ٱدْعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا لَهُۥ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُۥ حَتَّىٰٓ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُواْ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ۖ قَالُواْ ٱلْحَقَّ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ﴾ [سَبَإ الآية ٢٢ - ٢٣] «ئېيتقىنكى، ‹ سىلەر ئاللاھنى قويۇپ مەبۇد دەپ قارىغىنىڭلارنى چاقىرىڭلار، ئۇلار ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا زەررە چاغلىق نەرسىگە ئىگە بولالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ئاسمان . زېمىننىڭ (يارىتىلىشى ۋە باشقۇرۇلۇشىدا ئاللاھقا) ھېچ شېرىكچىلىگى يوق، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئاللاھقا (ئاسمان .زېمىننى ئىدارە قىلىشتا ياردەملىشىدىغان) ھېچ ياردەمچىمۇ يوق. ئاللاھ رۇخسەت قىلغان ئادەمدىن باشقىغا ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت پايدا بەرمەيدۇ. شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ دىللىرىدىن قورقۇنچ كۆتۈرۈلگەندە، ئۇلار ئاندىن (بەزىسى بەزىسىگە): «پەرۋەردىگارىڭلار (شاپائەت توغرۇلۇق) نېمە دېدى؟» دەيدۇ. ئۇلار (جاۋابەن): «ھەقنى (دېدى) (يەنى مۆمىنلەرگە شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت قىلدى)» دەيدۇ. ئاللاھ يۇكسەكتۇر، كاتتىدۇر. »

بۇ ئىلاھلارنىڭ ئەھۋالى مۇشۇنداق تۇرسا، ئۇلارنى ئىلاھ قىلىۋېلىش ئۇ ئەخمىقانىلىق ۋە ئۇ باتىل ئىشتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! شېرىكنىڭ باتىل ئىكەنلىكىنىڭ ئىككىنچى دەلىلى شۇكى، بۇ مۇشرىكلار ئاللاھنىڭ يالغۇز رەب، ياراتقۇچى ۋە ھەممە نەرسىنىڭ ئىگىسى ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ

پاناھ بېرىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭغا قارشى ھېچكىم پاناھ بېرەلمەيدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى. خۇددى ئۇلار ئۇنى رەببلىكتە بىر دەپ تونۇغاندەك، ئىبادەت قىلىنىشتىمۇ بىر دەپ تونۇشى كېرەك ئىدى. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ فِرَٰشًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ٢١ - ٢٢] « ئى ئىنسانلار! تەقۋادارلاردىن بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، سىلەرنى ۋە سىلەردىن بۇرۇنقىلار (يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر)نى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرگە زېمىننى تۆشەك ۋە ئاسماننى بىنا (يەنى يۇلتۇزلارنىڭ زىچلىقىدا بىناغا ئوخشاش) قىلىپ بەردى، بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى، سىلەرگە رىزىق بولۇش ئۈچۈن يامغۇر ئارقىلىق تۈرلۈك مېۋىلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى. شۇڭا ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ھالبۇكى، سىلەر (ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقلۇقىنى) بىلىپ تۇرىسىلەر. »

بۇلارغا ئاساسەن، ئاللاھنى قويۇپ ياكى ئاللاھ بىلەن بىرگە ئىلاھ قىلىپ ئىبادەت قىلىنغان ھەرقانداق نەرسىگە قىلىنغان ئىبادەت باتىلدۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلْبَـٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ﴾ [الحَج الآية ٦٢] « (بۇ قۇدرەت) شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئاللاھ ھەقتۇر، (مۇشرىكلارنىڭ) ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىدىغان نەرسىلىرى (يەنى بۇتلىرى) باتىلدۇر، ئاللاھ (ھەممە نەرسىدىن) ئۈستۈندۇر، بۇيۇكتۇر. »

ئاللاھ بىزگە ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. بىزنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، كىشىلەر ئاللاھ بىلەن مەخلۇقلىرى ئارىسىدا ئەڭ كۆپ شېرىك قىلغان ئىبادەت دۇئادۇر. قۇرئان ۋە ھەدىستە دۇئانى ئاللاھقا خالىس قىلىشنىڭ مۇھىملىقى ۋە ئۇنى باشقىلارغا قىلىشتىن توسۇش تەكىتلەنگەن.

مەسىلەن ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ٥٥] «رەببىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار.» يەنە: ﴿أَمَّن يُجِيبُ ٱلۡمُضۡطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكۡشِفُ ٱلسُّوٓءَ وَيَجۡعَلُكُمۡ خُلَفَآءَ ٱلۡأَرۡضِ﴾ [النَّمۡل الآية ٦٢] « بېشىغا كۈن چۈشكەن ئادەم دۇئا قىلسا (ئۇنىڭ دۇئاسىنى) ئىجابەت قىلىدىغان، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن ئېغىرچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتىدىغان ۋە سىلەرنى زېمىننىڭ ئورۇنباسارلىرى قىلغان كىم ؟ » يەنە: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌۖ أُجِيبُ دَعۡوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِۖ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٦] « مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرۇلۇق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتقىنكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن (يەنى ئۇلارنىڭ ئېھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)، ماڭا دۇئا قىلسا، مەن دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن، » يەنە: ﴿وَسۡـَٔلُواْ ٱللَّهَ مِن فَضۡلِهِۦٓ﴾ [النِّسَاء الآية ٣٢] « ئاللاھتىن ئۇنىڭ پەزلىنى تىلەڭلار.»

قۇرئاندا دۇئانى ئاللاھقا يالغۇز قىلىش تەخمىنەن ئۇچ يۈز ئورۇندا ھەر خىل ئىبارىلەر بىلەن بايان قىلىنغان. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! دۇئانى خالىس قىلىڭلار خالىس، شۇنداق قىلساڭلار نىجات تاپسىلەر.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن ھالەتتە ئۆلسە دوزاققا كىرىدۇ.» [1]

بۇخارى ۋە مۇسلىمدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دىن: «ئاللاھنىڭ نەزىرىدە قايسى گۇناھ ئەڭ چوڭ ؟» دەپ سورالغاندا، ئۇ: «سېنى ياراتقان ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشۈڭ» دەپ جاۋاب بەرگەن. [2]

كىمكى ئاللاھتىن باشقىغا دۇئا قىلسا، ياردەم تىلىسە، نەزىر قىلسا، قۇربانلىق قىلسا ياكى ئىبادەتنىڭ بىرەر تۈرىنى قىلسا، مەيلى ئۇ پەيغەمبەر، ئەۋلىيا، پەرىشتە، جىن، بۇت ياكى باشقا مەخلۇق بولىشىدىن قەتئىنەزەر ئۇنى ئاللاھقا تەڭداش تۇتقان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھ قۇرئاننىڭ ئىككى يېرىدە ئۆزىدىن باشقىغا قىلىنغان دۇئانى باتىل دەپ سۈپەتلىگەن. بىرىنچىسى ھەج سۈرىسىدە: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (4497) ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (4761) ۋە مۇسلىم (86)ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

ٱلۡبَٰطِلُ ﴾ [الحج الآية ٦٢] « (بۇ قۇدرەت) شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئاللاھ ھەقتۇر، (مۇشرىكلارنىڭ) ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىدىغان نەرسىلىرى (يەنى بۇتلىرى) باتىلدۇر. »

ئىككىنچىسى لوقمان سۈرىسىدە: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِ ٱلۡبَٰطِلُ﴾ [لُقۡمَان الآية ٣٠] « بۇ شۇنىڭ ئۈچۈنكى، ئاللاھ ھەق (ئىلاھ) دۇر، ئۇلارنىڭ ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلغانلىرى (يەنى بۇتلىرى) باتىلدۇر، »

ئى مۆمىنلەر! دۇئادا شېرىك كەلتۈرۈش قەدىمدىن ھازىرغىچە داۋاملىشىپ كەلمەكتە. بۇ مەسىھكە دۇئا قىلىدىغان خرىستىئانلارغا ئوخشاش ئەسلى مۇشرىكلار ئارىسىدىمۇ، كالىغا چوقۇنىدىغان، ھەيكەل ۋە تاش بۇتلىرىغا دۇئا قىلىدىغان ھىندى دىنى ئەگەشكۈچىلىرى ۋە باشقىلار ئارىسىدىمۇ بار.

شۇنىڭدەك، دۇئادا شېرىك كەلتۈرۈش ئىسلامغا مەنسۇپ بەزى گۇرۇھلار ئارىسىدىمۇ بار. مەسىلەن، شەيخلىرىگە دۇئا قىلىدىغان، ئۇلاردىن بەرىكەت تىلەيدىغان سوپىلارنىڭ ئازغۇنلىرى، پەيغەمبەر ئائىلىسىگە دۇئا قىلىدىغان رافىزىلار، قەبرە ئىگىلىرىگە دۇئا قىلىدىغان قەبرىپەرەسلەر. ئۇلار مۇشۇنداق شېرىك ئىشلارنى قىلىپ تۇرۇپ، ئۆزلىرىنى مۇسۇلمان، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نى ياخشى كۆرىدىغانلار دەپ دەۋا قىلىدۇ. ھالبۇكى، ئىسلام ئۇلارنىڭ شېرك قىلمىشلىرىدىن پاكتۇر. بەسىرەتنىڭ كورلۇقىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھتىن بىزگە تەۋھىد ۋە سۈننەت نېمىتىنى داۋاملاشتۇرۇپ بېرىشىنى تىلەيمىز.

ئاندىن بىلىڭلاركى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، ئۇ كۈندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.»

[1] ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا. ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دىگەن

ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلەڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئىسلام ئەقىدىسىدە كاتتا ئورنى بار. ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ كىتابىدا ئۆزىنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرى بىلەن كۆپ ماختانغان. مەسىلەن: ﴿وَكَانَ ٱللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ [النِّسَاء الآية ١٣٤] «ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى، كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر» ۋە ﴿وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [النِّسَاء الآية ١٠٠] « ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ۋە ناھايىتى مېھرىباندۇر. » دېگەنگە ئوخشاش نۇرغۇن ئايەتلەردە.

شۇنىڭدەك، ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كۆپلىگەن ھەدىسلەردە رەببىگە مەدھىيە ئېيتقان ۋە ئۇنى ئۇلۇغلۇق ۋە كامالەت سۈپەتلىرى بىلەن سۈپەتلىگەن.

ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش بەندىنىڭ ئاللاھتىن قورقۇشىنى، نەتىجىدە ئۇنى رازى قىلىدىغان رەۋىشتە ئىبادەت قىلىشىنى ۋاجىب قىلىدۇ. چۈنكى ئېيتىلغاندەك: «كىم ئاللاھنى ياخشى تونۇسا، ئۇنىڭدىن بەكرەك قورقىدۇ.»[1] شۇڭا ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىنى بىلىدىغان ئالىملار ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغان كىشىلەردۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ

---

[1] بۇنى مۇھەممەد ئىبنى نەسر مەرۋەزى "نامازنىڭ شەننى ئۇلۇغلاش" ناملىق كىتابىدا(786) ئەھمەد ئىبنى ئاسىم ئەنتاكىدىن رىۋايەت قىلغان.

مِنۡ عِبَادِهِ ٱلۡعُلَمَٰٓؤُاْ﴾ [فَاطِر الآية ٢٨] « ئاللاهنىڭ بەندىلىرى ئىچىدە ئاللاهدىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ.»

ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ شۇنداق كاتتا ئورنى بولغانلىقى ئۈچۈن، مۆمىن كىشى ئۆزى شەرىئەت تەلەپ قىلغان رەۋىشتە ئەمەلگە ئاشۇرۇشى كېرەك. يەنى، ئاللاھ ئۆزى ئۈچۈن قۇرئاندا ياكى پەيغەمبىرى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نىڭ سۈننىتىدە بېكىتكەن ئىسىم-سۈپەتلەرنى ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە ئىسپاتلاش كېرەك.

ئى مۆمىنلەر! ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە يۇقىرىقىدەك ئىمان كەلتۈرۈش ئىككى ئىشنى تەقەززا قىلىدۇ: بىرىنچىسى، ئۇلارنى ئۆزگەرتىۋەتمەستىن، بىكار قىلىۋەتمەستىن، كەيپىياتىنى بايان قىلماستىن ۋە ئوخشىتىۋەتمەستىن كەلگەن پېتى چۈشىنىش. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاهنىڭ: ﴿وَلِلَّهِ ٱلۡمَثَلُ ٱلۡأَعۡلَىٰۚ﴾ [النَّحل الآية ٦٠] « ئاللاھ بولسا ئەڭ ئالىي خىسلەتلەرگە ئىگە، » يەنى مۇكەممەل سۈپەتلەرگە، ۋە ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ﴾ [الشُّورَى الآية ١١] « ھېچ شەيئى ئاللاھقا ئوخشاش ئەمەستۇر، ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. » دېگەن سۆزىدۇر.

ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە توغرا ئىمان كەلتۈرۈش تەقەززا قىلىدىغان ئىككىنچى ئىش: ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە قۇرئان ۋە سۈننەتتە كەلگەن بىلەنلا چەكلىنىش، ئۇ ئىككىسىنىڭ ھېچقايسىسىدا كەلمىگەن ئىسىم ياكى سۈپەتنى ئويدۇرۇپ چىقارماسلىق. ئىمام ئەھمەد مۇنداق دېگەن: « ئاللاھ ئۆزىنى سۈپەتلىگەندىن ئارتۇق سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنمەيدۇ.»[1]

ئى ئاللاهنىڭ بەندىلىرى! ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ قارشىسى ئۇنىڭدا ئىلھاد قىلىش (بۇرمىلاش) تۇر. ئىلھاد تىلدا مايىل بولۇش، بىر تەرەپكە ئېغىش دېگەن مەنىدە. قەبرىدىكى لەھەد شۇنىڭدىن ئېلىنغان، چۈنكى ئۇ قەبرىنىڭ يان تەرىپىگە مايىل كولانغان بوشلۇقتۇر. شۇڭا ئاللاهنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ئىلھاد قىلىش دېگەن، ئۇلارنى ئەرەب تىلى ۋە سەلەپلەرنىڭ چۈشەنچىسى تەقەززا قىلغان توغرا چۈشەنچىدىن بۇرۇۋېتىشتۇر.

ئىلھادنىڭ نۇرغۇن تۈرلىرى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى يا توغرا مەنىنى كۆزدە تۇتۇلمىغان مەنىغا بۇرۇۋېتىش، ياكى مەنىنى پۈتۈنلەي يوققا چىقىرىۋېتىشتىن ئىبارەت. بۇلارنىڭ ھەممىسى

---

[1] بۇنى قازى ئەبۇ يەئلا "تەبەقاتىل ھەنابىلە" (1\386) ھەنبەل ئىبنى ئىسھاقنىڭ تەرجىمھالىدا ئۇ(ئەھمەد) نىڭدىن رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە زىت، ئاللاھ ھەققىدە بىلمەي تۇرۇپ سۆز قىلىش، سەلەف-سالىھلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى قاتتىق رەت قىلغان بىدئەت، ئاللاھ قىلغۇچىسىنى ئازاب بىلەن ئاگاھلاندۇرغان گۇناھتۇر. -ئاللاھتىن پاناھ تىلەيمىز-. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا۟ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ أَسْمَـٰٓئِهِۦ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ﴾ [الأَعْرَاف الآية ١٨٠] « ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار، ئاللاھنى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار، ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىنى كەلسە .كەلمەس قوللىنىدىغانلارنى تەرك ئېتىڭلار، ئۇلار (ئاخىرەتتە) قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.» يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ ۚ إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُو۟لَـٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا﴾ [الإِسْرَاء الآية ٣٦] « بىلمەيدىغان نەرسەڭگە ئەگەشمە (يەنى بىلمىگەننى بىلدىم، كۆرمىگەننى كۆردۇم، ئاڭلىمىغاننى ئاڭلىدىم دېمە)، (ئىنسان قىيامەت كۈنى) قۇلاق، كۆز، دىل (يەنى سەزگۈ ئەزالىرى) نىڭ قىلمىشلىرى ئۈستىدە ھەقىقەتەن سوئال . سوراق قىلىنىدۇ.»

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ئىلھاد قىلىشنىڭ ئەڭ مەشھۇر تۈرى بۇرمىلاشتۇر. يەنى ئۇلارنىڭ مەنىلىرىنى ئەرەب تىلى ۋە ساھابىلەر، ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەن تابىئىنلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ چۈشەنچىسى تەقەززا قىلغان ھەقىقىي مەنىدىن باشقا مەنىگە بۇرۇۋېتىش. ساھابىلەر، ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەن تابىئىنلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئۆز چۈشەنچىللىرىنى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دىن ئالغان. بۇ نېمىدېگەن ياخشى چۈشەنچە! پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلارنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىگە: «ئەڭ ياخشى كىشىلەر مېنىڭ دەۋرىمدىكىلەر، ئاندىن كېيىنكىلەر، ئاندىن كېيىنكىلەر» [1]دەپ گۇۋاھلىق بەرگەن. ساھابىلەرنىڭ چۈشەنچىسىگە خىلاپ ھەرقانداق نەرسە ئاللاھنىڭ دىنىدىن ئەمەس، بەلكى ئۇ كېيىن ئويدۇرۇپ چىقىرىلغان، ئىسلامغا تەۋە بولمىغان يولدۇر.

ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىنى بۇرمىلاشنىڭ مىساللىرىدىن، ئاللاھنىڭ ئەرشىگە ئىستىۋا قىلىش (ئۆرلەش) سۈپىتىنى ئۇنى ئىگىلەش دەپ تەپسىر قىلىش ۋە ئۇنىڭ مەنىسى ئاللاھنىڭ ئەرشى ئۈستىدە يۇقىرى بولۇشى ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىش. ئاللاھ بۇنىڭدىن يۇكسەكتۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2652) ۋە مۇسلىم (2533) ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ئىلھاد قىلىشنىڭ تۈرلىرىدىن يەنە بىرى كەيپىياتىنى بايان قىلىشتۇر. ئۇ ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىدىن بىرەرسىنىڭ كەيپىيىتىنى بىلمەن دەپ دەۋا قىلىشتۇر. بۇ ھارام. ئاللاھ بەندىلەرنىڭ ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنى تولۇق بىلەلەيدىغانلىقىنى يوققا چىقارغان. ئاللاھ: ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا﴾ [طه الآية ١١٠] «ئۇلار ئاللاھنى تولۇق بىلمەيدۇ» دېگەن. بۇ ئايەتتە ئاللاھ بەندىلەرنىڭ ئۇنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ كەيپىياتىنى بىلىشكە بولغان تەمەسىنى ئۇزگەن.

سەلەف ئىماملىرى رەھىمەھۇللاھ بۇنى بىلىشنى تەلەپ قىلغانلارنى قاتتىق ئەيىبلىگەن. بىر كىشى ئىمام مالىك رەھىمەھۇللاھنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئى ئەبۇ ئابدۇللاھ، ﴿ٱلرَّحۡمَٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ﴾ [طه الآية ٥] ‹ مەرھەمەتلىك ئاللاھ ئەرش ئۈستىدە (ئۆزىگە لايىق رەۋىشتە) قارار ئالدى. › دېيىلگەن، قانداق قارار ئالدى؟» دەپ سورىغان.

راۋى مۇنداق دەيدۇ: مالىك بېشىنى ئېگىۋالدى، ھەتتا تەرلەپ كەتتى، ئاندىن: «ئىستىۋا چۈشىنىشلىك، كەيپىياتى نامەلۇم، ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرۈش ۋاجىپ، ئۇنىڭ توغرىسىدا سوراش بىدئەت. مەن سېنى بىدئەتچىدىن باشقىسى دەپ قارىمايمەن» دېدى ۋە ئۇنى چىقىرىۋېتىشكە بۇيرۇدى.[1]

ئىبنى ئۈسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مالىكنىڭ سۆزىنى شەرھىلەپ مۇنداق دېگەن: مالىكنىڭ سۆزى بارلىق سۈپەتلەر ئۈچۈن ئۈلچەم. سۈپەتلەرنىڭ كەيپىياتى ھەققىدە سورىغانلارنىڭ سوئالى بىدئەت. چۈنكى ساھابىلەر ياخشىلىققا ۋە ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىنى بىلىشكە ئەڭ ھېرىسمەن كىشىلەر تۇرۇقلۇق، ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىنىڭ كەيپىياتى ھەققىدە ھەرگىز سورىمىغان.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ئىلھاد قىلىشنىڭ تۈرلىرىدىن يەنە بىرى ئوخشىتىشتۇر. مەسىلەن، ئاللاھنىڭ قولىنى مەخلۇقلارنىڭ قولىغا ئوخشىتىش. ئاللاھ بەندىلىرىگە ئوخشاپ قىلىشتىن پاكتۇر.

نۇئەيم ئىبنى ھەممات ئەلخۇزائىي (بۇخارىنىڭ ئۇستازى) رەھىمەھۇمەللاھ مۇنداق دېگەن: كىمكى ئاللاھنى مەخلۇقاتقا ئوخشاتسا كاپىر بولىدۇ، كىمكى ئاللاھ ئۆزىنى سۈپەتلىگەن نەرسىنى

---

[1] بۇنى بەيھەقى "ئەسما ۋە سىفات" (866، 867)دا رىۋايەت قىلغان.

[2] ئىبنى ئۈسەيمىننىڭ "ئەقىدەتۇلۋاستىيىيە"نىڭ شەرھى" (1\100).

ئىنكار قىلسا كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ ئۆزىنى ۋە پەيغەمبىرى ئۈنى سۈپەتلىگەن نەرسىلەردە ئوخشىتىش يوقتۇر.[1]

ئى مۆمىنلەر! ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىنى بۇرمىلىماي كەلگەن پېتى چۈشىنىش تۆت مەزھەب ۋە باشقا مەزھەبلەردىكى مۇسۇلمان ئالىملارنىڭ ئىجماسىدۇر. ئىمام مۇھەممەد ئىبنى ھەسەن ئەششەيبانىي (ئەبۇ ھەنىفەنىڭ شاگىرتى) مۇنداق دېگەن: شەرقتىن غەربكىچە بارلىق فىقھىشۇناسلار قۇرئانغا ۋە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دىن ئىشەنچلىك كىشىلەر رىۋايەت قىلغان، رەببىمىزنىڭ سۈپەتلىرى ھەققىدىكى ھەدىسلەرگە تەپسىر قىلماي، سۈپەتلىمەي ۋە ئوخشاتماي ئىمان كەلتۈرۈشكە بىرلىككە كەلگەن. كىمكى بۇلاردىن بىرەرسىنى تەپسىر قىلسا، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نىڭ يولىدىن چىققان ۋە جاھائەتتىن ئايرىلغان بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار سۈپەتلىمىگەن ۋە تەپسىر قىلمىغان، بەلكى قۇرئان ۋە سۈننەتتىكى نەرسىلەر بىلەنلا پەتىۋا بېرىپ، جىم تۇرغان.[2]

ئىمام شافىئىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: مەن ئاللاھنىڭ كالامىغا ئاللاھ كۆزدە تۇتقان مەنىدە، رەسۇلۇللاھنىڭ كالامىغا رەسۇلۇللاھ كۆزدە تۇتقان مەنىدە ئىمان كەلتۈردۇم.[3]

ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: قۇرئاندىكى سۈپەت ئايەتلىرىنىڭ تەپسىرىدە ساھابىلەر ئارىسىدا ئىختىلاپ يوق. مەن ساھابىلەردىن نەقىل قىلىنغان تەپسىرلەرنى ۋە ئۇلار رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەرنى كۆردۇم. بۇ ھەقتە ئاللاھ خالىغان چوڭ-كىچىك يۈزدىن ئارتۇق تەپسىرگە قارىدىم. مۇشۇ ۋاقىتقىچە ساھابىلەردىن بىرەرسىنىڭ سۈپەت ئايەتلىرى ياكى ھەدىسلىرىنى مەلۇم ۋە چۈشىنىشلىك مەنىسىگە خىلاپ ھالدا تەپسىر قىلغانلىقىنى بايقىمىدىم. ئەكسىچە، ئۇلاردىن بۇلارنى ئىسپاتلاش ۋە ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىدىن ئىكەنلىكىنى بايان قىلىش توغرۇلۇق، بۇرمۇلاپ تەپسىر قىلغۇچىلارنىڭ سۆزىگە زىت شۇنچىلىك كۆپ نەرسىلەر كەلگەنكى، ئۇنى پەقەت ئاللاھلا بىلىدۇ.[4]

ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ ئاللاھنىڭ ﴿ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ﴾ [يُونُس الآية ٣] « ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى. » دېگەن سۆزىنى تەپسىر قىلىپ

---

[1] "ئۇلۇۋ" 464- نۇمۇر.

[2] لالكائىنىڭ "ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەت ئەقىدە ئاساسلىرىنىڭ شەرھى" (3\480).

[3] بۇنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئەھمەد ئىبنى قۇدامە ئۆزىنىڭ "زەممۇتتەئۇىل" (222، 256-بەت) ناملىق كىتابىدا زىكىر قىلغان.

[4] "پەتىۋالار مەجمۇئەسى" (6\394)

مۇنداق دېگەن: ﴿ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ﴾ [يُونُس الآية ٣] « ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى. » دېگەن سۆز توغرىسىدا كىشىلەرنىڭ نۇرغۇن سۆزلىرى بار، بۇ ئۇلارنى تەپسىلى سۆزلەيدىغان يەر ئەمەس. بۇ ئورۇندا پەقەت سەلەف-سالىھلارنىڭ - مالىك، ئەۋزائىي، سەۋرى، لەيس ئىبنى سەئد، شافىئىي، ئەھمەد، ئىسھاق ئىبنى راھەۋەيھ، شۇنداقلا باشقا ئىلگىركى ۋە ھازىرقى مۇسۇلمان ئىمامىلارنىڭ يولى تۇتۇلىدۇ. يەنى، ئۇنى كەيپىياتىنى بايان قىلماي، ئوخشاتماي ۋە بىكار قىلمۇەتمەي كەلگەن پېتى يۈرگۈزۈش. ئوخشاتقۇچىلارنىڭ زېھنىگە كېلىدىغان زاھىرى مەنا ئاللاھتىن رەت قىلىنغان. ئۇنىڭغا ھېچ مەخلۇق ئوخشىمايدۇ. ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ﴾ [الشُّورَى الآية ١١] « ھېچ شەيئى ئاللاھقا ئوخشاش ئەمەستۇر، ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. » بەلكى ئىش ئىمامىلارنىڭ، جۈملىدىن بۇخارىنىڭ ئۇستازى نۇئەيم ئىبنى ھەممات ئەلخۇزائىينىڭ: « كىمكى ئاللاھنى مەخلۇقاتقا ئوخشاتسا كاپىر بولىدۇ، كىمكى ئاللاھ ئۆزىنى سۈپەتلىگەن نەرسىنى ئىنكار قىلسا كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ ئۆزىنى ۋە پەيغەمبىرى ئۇنى سۈپەتلىگەن نەرسىلەردە ئوخشتىش يوقتۇر » دېگىنىدەكتۇر. كىمكى ئاللاھ ئۇچۇن ئوچۇق ئايەتلەر ۋە سەھىھ خەۋەرلەر ئارقىلىق كەلگەن نەرسىنى ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا لايىق رەۋىشتە ئىسپاتلاپ، ئاللاھتىن كەمچىلىكلەرنى نەپىي قىلسا، ھىدايەت يولىنى تۇتقان بولىدۇ.

ئابدۇراھمان ئىبنى قاسىم ئەلمالىكىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: ھېچكىمنىڭ ئاللاھنى ئۇنىڭ قۇرئاندا ئۆزىنى سۈپەتلىگىنىدىن باشقىچە سۈپەتلىشى دۇرۇس ئەمەس. ئۇنىڭ قوللىرىنى ياكى يۈزىنى بىرەر نەرسىگە ئوخشاتماسلىقى كېرەك. بەلكى «ئۇنىڭ قۇرئاندا ئۆزىنى سۈپەتلىگەندەك ئىككى قولى بار، ئۆزىنى سۈپەتلىگەندەك يۈزى بار» دەپ، ئۆزىنى كىتابتا سۈپەتلىگەن يەردە توختىشى كېرەك. چۈنكى ئۇنىڭ ئوخشىشى ۋە تەڭدىشى يوق. بەلكى ئۇ ئۆزىنى سۈپەتلىگەندەك، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ بولمىغان ئاللاھتۇر. ئۇنىڭ ئىككى قولى ئۆزى سۈپەتلىگەندەك ئوچۇق. ﴿وَٱلۡأَرۡضُ جَمِيعٗا قَبۡضَتُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطۡوِيَّٰتُۢ بِيَمِينِهِۦۚ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٧] « قىيامەت كۈنى زېمىن پۈتۈنلەي ئاللاھنىڭ چاڭگىلىدا بولىدۇ، ئاسمانلار ئاللاھنىڭ ئوڭ قولىدا قاتلىنىپ تۇرىدۇ، » دېگەندەك، ئۆزىنى قانداق سۈپەتلىگەن بولسا شۇنداق.[1]

[1] " ئۇسۇلۇسسۇننە" 42- بەت. دارۇلفۇرقان نەشرىياتى—مىسىر.

ئاللاھ بىزگە ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. بىزنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىنىڭ مەنىلىرىنى بىلىشنىڭ بەندىنىڭ ئەقلى، قەلبى ۋە ئەزالىرىغا نۇرغۇن پايدىلىرى بار.

ئىبنۇل قەييىم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: 'گۈزەل ئىسىملار ۋە يۈكسەك سۈپەتلەر ئۆزىنىڭ تەسىرلىرىنى ئىبادەت ۋە ئەمرده، خۇددى يارىتىش ۋە پەيدا قىلىشتا تەقەززا قىلغاندەك تەقەززا قىلىدۇ. ھەر سۈپەتنىڭ ئۆزىگە خاس ئىبادىتى بولۇپ، ئۇ شۇ سۈپەتنى بىلىش ۋە ئۇنى تونۇشنىڭ نەتىجىسىدۇر. بۇ قەلب ۋە ئەزالاردىكى بارلىق ئىبادەت تۇرلىرىدە ئۆز ئىپادىسىنى تاپىدۇ.

بەندىنىڭ رەببىنىڭ پايدا - زىيان، بېرىش-چەكلەش، يارىتىش، رىزىق بېرىش، تىرىلدۈرۈش ۋە ئۆلتۈرۈشتە يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى بىلىشى، ئۇنىڭدا ئېچىكى جەھەتتە تەۋەككۇل قىلىش ئىبادىتىنى، تاشقى جەھەتتە تەۋەككۇلنىڭ تەقەززالىرى ۋە نەتىجىلىرىنى پايدا بېرىدۇ.

ئاللاھنىڭ ئاڭلاش، كۆرۈش ۋە بىلىشىنى، ئاسمان-زېمىندىكى زەررىچىلىك نەرسىمۇ ئۇنىڭدىن يوشۇرۇن قالمايدىغانلىقىنى، يوشۇرۇن ۋە مەخپى نەرسىلەرنى بىلىدىغانلىقىنى، كۆزلەرنىڭ خىيانىتىنى ۋە دىللاردىكى يوشۇرۇن نەرسىلەرنى بىلىدىغانلىقىنى بىلىش، ئۇنىڭدا تىل، ئەزا ۋە قەلب خىياللىرىنى ئاللاھ رازى بولمايدىغان ھەرقانداق نەرسىدىن ساقلاشنى، بۇ ئەزالارنى ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان نەرسىلەرگە باغلاشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ يەنە ئۇنىڭدا ئېچىكى جەھەتتە ھايانى شەكىللەندۈرىدۇ، ئاندىن ھايا ئۇنىڭ ھارام ۋە ناچار ئىشلاردىن ساقلىنىشىغا سەۋەپ بولىدۇ.

ئاللاھنىڭ باي، سېخىي، كەرەملىك، ياخشىلىق قىلغۇچى، ئېھسان قىلغۇچى ۋە رەھىم قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى تونۇش، ئۇنىڭدا ئۈمىدنىڭ كەڭ بولۇشىنى تەلەپ قىلىدۇ، ئۇنىڭ بۇ خىل بىلىمى ۋە تونۇشىغا قاراپ تۈرلۈك ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن ئىبادەتلەرنى قىلىدۇ.

شۇنىڭدەك، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقى، كاتتىلىقى ۋە ئىززىتىنى تونۇش، بويسۇنۇش، تەسلىم بولۇش ۋە ئاللاھنى ياخشى كۆرۈشكە ئۈندەيدۇ، نەتىجىدە بۇلارنىڭ تەقەززاسى بولغان تۈرلۈك ئاشكارا ئىبادەتلەرنى قىلىدۇ.

يەنە شۇنىڭدەك، ئاللاھنىڭ كامالىتى، گۈزەللىكى ۋە يۈكسەك سۈپەتلىرىنى بىلىش، ئۇنىڭدا ئىبادەتنىڭ ھەربىر تۈرىدە ئالاھىدە مۇھەببەتنى ۋاجىب قىلىدۇ.

دىمەك، بارلىق ئىبادەتلەر ئىسىم-سۈپەتلەرنىڭ تەقەززاسىغا قايتىدۇ، خۇددى يارىتىلىش ئۇ ئىسىم- سۈپەتلەرگە باغلىنىشلىق بولغىنىدەك ئىبادەتلەرمۇ ئۇنىڭغا باغلىنىدۇ. ئاللاھنىڭ دۇنيادىكى يارىتىشى ۋە ئەمرى ئىسىم-سۈپەتلىرىنىڭ، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ تەسىرلىرى ۋە تەقەززالىرىنىڭ نەتىجىسىدۇر.' [1]

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھەممەد بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! گۈناھ سەۋەبىدىنلا بالا چۈشىدۇ، تەۋبە بىلەنلا كۆتۈرۈلىدۇ. مانا بۇ قوللىرىمىز گۈناھلار بىلەن ئۆزلىرىگە كۆتۈرۈلدى، پېشانىلىرىمىز تەۋبە بىلەن سىلىگە ئېگىلدى. ئى ئاللاھ! يەمەن، ئىراق، شام، پەلەستىن، لىۋىيە ۋە باشقا مۇسۇلمانلار زېمىنلىرىدا خاتىرجەملىكنى يايغايلا!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

---

[1] " مفتاھۇ داربسسەئادە" (2\510- 511)، ئىبنى ئەففان نەشرىياتى — سەئۇدى ئەرەبىستان.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " شۇڭا ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار.

بىلىڭلارکى، پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئىسلام دىنىدا مۇھىم ئورۇن تۇتىدۇ. ئۇ ئىماننىڭ ئالتە ئاساسىنىڭ ئىككىنچىسىدۇر. ئۇلار ئاللاھ بىلەن پەيغەمبەرلەر ئارىسىدىكى ئەلچىلەردۇر. پەرىشتىلەر غەيىب دۇنياسىغا تەۋە بولۇپ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدۇ. ئۇلاردا رەببانىيەت ۋە ئىلاھلىق خۇسۇسىيەتلىرى يوق. ئاللاھ ئۇلارنى نۇردىن يارانقان ۋە ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئەمرىگە تولۇق بويسۇنۇش ۋە ئۇنى ئىجرا قىلىش كۈچىنى بەرگەن. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ [التَّحْرِيم الآية ٦] « ئۇ پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ. ». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَنْ عِندَهُۥ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ١٩ - ٢٠] « ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكىلەر (يەنى پەرىشتىلەر) ئاللاھنىڭ ئىبادىتىدىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ باش تارتمايدۇ ۋە ھېرىپمۇ قالمايدۇ. ئۇلار كېچە ـ كۈندۈز تەسبىھ ئېيتىدۇ، بوشاشمايدۇ. ».

پەرىشتىلەرنىڭ سانى كۆپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ سانىنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾ [المُدَّثِّر الآية ٣١] «رەببىڭنىڭ قوشۇنىنى (يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى، ئۇلارنىڭ كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ يارتىلىشتىكى چوڭلۇقىنى) پەقەت ئۇ ئۆزى بىلىدۇ » دېگەن.

بۇخارى ۋە مۇسلىمدا ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان مىراج ھەققىدىكى ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسماندىكى بەيتۇل مەئمۇر كۆرسىتىلگەندە، جىبرىئىلدىن ئۇنىڭ توغرىسىدا سورىغان. جىبرىئىل: «بۇ بەيتۇل مەئمۇر، ھەر كۈنى ئۇنىڭدا يەتمىش مىڭ پەرىشتە

ناماز ئوقۇيدۇ. چىقىپ كەتكەندىن كېيىن قايتا كىرمەيدۇ» دېگەن.[1] بۇ ئۇلارنىڭ سانىنىڭ ناھايىتى كۆپ ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئالتە ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ...

بىرىنچىسى: ئۇلارنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئىشىنىش.

ئىككىنچىسى: ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش. كىمكى ئۇلارغا دۈشمەنلىك قىلسا كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مَن كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَـٰٓئِكَتِهِۦ وَرُسُلِهِۦ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَىٰلَ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَدُوٌّ لِّلْكَٰفِرِينَ﴾ [البَقَرَة الآية ٩٨] « كىمكى ئاللاھنى، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىنى، پەيغەمبەرلىرىنى، جىبرىئىلنى، مىكائىلنى دۈشمەن تۇتىدىكەن (ئاللاھنى دۈشمەن تۇتقان بولىدۇ)، شۇبھىسىزكى، ئاللاھ كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتىدۇ ».

ئۈچىنچىسى: بىز ئىسمىنى بىلىدىغان پەرىشتىلەرگە (جىبرىئىلدەك) ئىسمى بىلەن ئىمان كەلتۈرۈش. ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمىي ھالدا ئىمان كەلتۈرۈش.

تۆتىنچىسى: ئۇلارنىڭ بىزگە مەلۇم بولغان يارىتىلىش سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش. مەسىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىلنى ئەسلى يارىتىلىش سۈپىتىدە كۆرگەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئالتە يۈز قانىتى بار ئىدى ۋە ئۇ ئاسمانىنىڭ ئۈپۈقىنى توسۇپ تۇراتتى.[2]

پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن ئىنسان سۈرىتىگە كىرەلەيدۇ. خۇددى جىبرىئىل مەريەمگە ئەۋەتىلگەندە كامىل ئىنسان سۈپىتىدە كۆرۈنگەندەك.

يەنە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن ئولتۇرغاندا، جىبرىئىل كېيىمى بەك ئاپئاق، چېچى قاپقارا، سەپەرنىڭ ئىزى كۆرۈنمەيدىغان بىر ئادەم سۈپىتىدە كەلگەن. ساھابىلەرنىڭ ھېچقايسىسى ئۇنى تونۇمىغان. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ، تىزىنى ئۇنىڭ تىزىغا تىرەپ، قوللىرىنى يوتىسىغا قويۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئىسلام، ئىمان، ئېھسان ۋە قىيامەت ھەمدە ئۇنىڭ ئالامەتلىرى توغرىسىدا سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا جاۋاب بەرگەندىن كېيىن ئۇ كېتىپ قالغان. ساھابىلەر ئۇنىڭ كىملىكىنى سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ جىبرىئىل ئىدى، كىشىلەرگە دىنىنى ئۆگىتىش ئۈچۈن كەلگەن» دېگەن.[3]

---

[1] بۇخارى (3207) ۋە مۇسلىم (164) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇخارى (3232، 3233) ۋە مۇسلىم (174، 177) ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[3] مۇسلىم(9) ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

شۇنىڭدەك، ئاللاھ تائالا ئىبراھىم ۋە لۇت ئەلەيھىسسالامغا ئەۋەتكەن پەرىشتىلەرمۇ ئىنسان سۈرىتىدە كەلگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەرىشتىلەرنىڭ باشلىقى جىبرىئىلدۇر. ئۇ يارىتىلىشى ۋە ئەخلاقىدا ئەڭ ئۇلۇغ پەرىشتىدۇر. ئاللاھ ئۇنى قۇرئاندىكى ئىككى ئايەتتە بەش خىل سۈپەت بىلەن سۈپەتلىگەن. ئاللاھ ئۇنى ﴿رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝١٩ ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ﴾ [التَّكۡوِير الآية ١٩ - ٢٠] «ھۆرمەتلىك ئەلچى، كۈچ-قۇۋۋەت ئىگىسى، ئەرشنىڭ ئىگىسى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىلىك» دەپ سۈپەتلىگەن. ئاللاھ ئۇنى گۈزەل ئەخلاقى ۋە كۆپلىگەن ياخشى خىسلەتلىرى ئۈچۈن ھۆرمەتلىك دەپ سۈپەتلىگەن. ئاندىن ئۇنى كۈچلۈك، كىيىن يۇقىرى مەرتىۋىلىك، يەنى رەببىنىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى ئورۇنغا ئىگە دەپ سۈپەتلىگەن. ئاندىن ﴿مُّطَاعٖ ثَمَّ أَمِينٖ﴾ [التَّكۡوِير الآية ٢١] « پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە (يەنى ئاسماندا) ئۇ ئىشەنچلىكتۇر. » دېگەن. يەنى باشقا پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا بويسۇنىدۇ، ئۇ ۋەھىيگە ئىشەنچلىكتۇر.

شۇنداقلا ئاللاھ ئۇنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد ھەققىدىكى سۆزىدە جىسمانىي كۈچ بىلەن سۈپەتلەپ: ﴿عَلَّمَهُۥ شَدِيدُ ٱلۡقُوَىٰ ۝٥ ذُو مِرَّةٖ فَٱسۡتَوَىٰ﴾ [النَّجۡم الآية ٥ - ٦] « ۋەھىينى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى. ئۇنىڭ (يەنى جىبرىئىلنىڭ) كۆرۈنۈشى چىرايلىق ئىدى» دېگەن. يەنى مۇھەممەدكە ۋەھىينى ئۆگەتكۈچى جىبرىئىلدۇر. ئاللاھ ئۇنى كۈچلۈك دەپ سۈپەتلىگەن. يەنى ئۇ ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن كۈچلۈكتۇر، ئاللاھ بۈيرۇغان ئىشلارنى ئىجرا قىلىشقا كۈچلۈكتۇر، ۋەھىينى پەيغەمبەرلەرگە يەتكۈزۈشكە ۋە ئۇنى شەيتانلارنىڭ ئوغرىلىشىدىن ياكى ئۇنىڭغا باشقا نەرسىلەرنى قوشۇۋېتىشىدىن ساقلاشقا كۈچلۈكتۇر. بۇ ئاللاھنىڭ ئۆز ۋەھىيسىنى قوغداش ئۈچۈن ئۇنى بۇ كۈچلۈك، ئىشەنچلىك ئەلچى بىلەن ئەۋەتكەنلىكىدۇر.

﴿ذُو مِرَّةٖ﴾ [النَّجۡم الآية ٦] « ئۇنىڭ كۆرۈنۈشى چىرايلىق» دېگەن سۆز يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا بارلىق ئاپەت ۋە نۇقسانلاردىن ساغلام ۋە ساق دېگەن مەنىدە. بۇ كامىل، گۈزەل ۋە چىرايلىق يارىتىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ. يەنى بۇ گۈزەللىك ۋە ساغلاملىقنى ئۆز ئىچىگە ئالغان كۈچ-قۇۋۋەت دېگەنلىكتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ بەشىنچى تەقەززاسى ئۇلارنىڭ بىزگە مەلۇم بولغان ئەخلاقىي سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. بۇلارنىڭ ئىچىدە ھايا قىلىش سۈپىتى

بار بولۇپ، بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەققىدە: «پەرىشتىلەر ھايا قىلىدىغان كىشىدىن مەن ھايا قىلمامدىم؟» دېگەن سۆزىدۇر.[1]

پەرىشتىلەر ئاللاھ يامان كۆرگەن نەرسىلەرنى يامان كۆرىدۇ. ئۇلار ئىت ياكى ھەيكەل بار ئۆيگە كىرمەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پەرىشتىلەر ئىت ياكى ھەيكەل بار ئۆيگە كىرمەيدۇ» دېگەن.[2]

پەرىشتىلەر ئادەم بالىلىرى ئازار تارتىدىغان نەرسىلەردىن ئازار تارتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىياز، سامساق ياكى كۈدە يېگەن كىشىلەرنى مەسجىدكە كىرىشتىن توسقان. تاماكىغا ئوخشاش سېسىق پۇراقلىق نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلغۇچىلارمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى پىياز، سامساق ۋە كۈدە يېگەن بولسا، مەسجىدىمىزگە يېقىنلاشمىسۇن. چۈنكى پەرىشتىلەر ئادەم بالىلىرى ئازار تارتىدىغان نەرسىلەردىن ئازار تارتىدۇ» دېگەن.[3]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئالتىنچى تەقەززاسى: ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئورۇنلايدىغان ئومۇمىي ۋە خۇسۇسىي ۋەزىپىلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. (ئۇلارنىڭ) ئومۇمىي ۋەزىپىلىرى ئاللاھقا تەسبىھ ئېيتىش، كېچە-كۈندۈز ھېرىپ-چارچىماستىن ئىبادەت قىلىشتۇر. ئاللاھ ئۇلار ھەققىدە: ﴿فَٱلتَّٰلِيَٰتِ ذِكۡرًا﴾ [الصَّافَّات الآية ٣] « كالامۇللاھنى تىلاۋەت قىلغۇچىلار بىلەن قەسەمكى» دېگەن.

بەزى پەرىشتىلەرنىڭ خۇسۇسىي ۋەزىپىلىرى بار. مەسىلەن، جىبرىئىل ئاللاھنىڭ ۋەھيىسىگە مەسئۇل بولۇپ، ئاللاھ ئۇنى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيي يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئەۋەتىدۇ. بەزىدە ئايرىم پەرىشتىلەر ۋەھيىنىڭ بىر قىسمىنى يەتكۈزىدۇ. ئاللاھ: ﴿فَٱلۡمُلۡقِيَٰتِ ذِكۡرًا ۝ عُذۡرًا أَوۡ نُذۡرًا﴾ [المُرۡسَلَات الآية ٥ - ٦] « (بەندىلەرگە) ئۆزرە (قالدۇرماسلىق) ياكى (ئاللاھنىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋەھيىنى (پەيغەمبەرلەرگە) ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى » دېگەن. يەنى ئۇلار يەتكۈزۈش ئارقىلىق باھانىنى ئۈزۈش ياكى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرگە زىكىرنى يەتكۈزىدۇ.

---

[1] مۇسلىم (2401) ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇخارى (3225) ۋە مۇسلىم (2106) ئەبۇ تەلھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، لەۋزى بۇخارىنىڭ.

[3] مۇسلىم (564) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

خۇسۇسىي ۋەزىپىلىك پەرىشتىلەردىن يەنە بىرى مىكائىل بولۇپ، ئۇ يامغۇر ياغدۇرۇشقا مەسئۇلدۇر.[1]

خۇسۇسىي ۋەزىپىلىك پەرىشتىلەردىن يەنە بىرى سۇر چىلىشقا مەسئۇل پەرىشتە بولۇپ، كەڭ تارقالغان قاراشتا ئۇنىڭ ئىسمى ئىسرافىلدۇر. سۇر ھەدىستە [2] كەلگەندەك پۈۋلىنىدىغان بىر مۈڭگۈز بولۇپ، قىيامەت قايىم بولغاندا ۋە مەخلۇقاتلار تىرىلدۈرۈلگەندە پۈۋلىنىدۇ.

بۇ ئۇچ پەرىشتە ئەڭ ئۇلۇغ پەرىشتىلەر بولۇپ، ئۇلار ھاياتلىققا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارغا مەسئۇلدۇر. جىبرىئىل قەلبلەرنىڭ ھاياتى بولغان ۋەھيگە مەسئۇل، مىكائىل زېمىننىڭ ھاياتى بولغان يامغۇرغا مەسئۇل، ئىسرافىل سۇر چىلىشقا مەسئۇل بولۇپ، قىيامەت كۈنى جەسەتلەرنىڭ ھاياتى ئۇنىڭ قولىدا بولىدۇ.

ئى مۆمىنلەر، پەرىشتىلەردىن يەنە بىرى ئۆلۈم پەرىشتىسى بولۇپ، ئۇ ئۆلۈم ۋاقتىدا جانلارنى قەبزى قىلىشقا مەسئۇلدۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلْمَوْتِ ٱلَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ﴾ [السَّجْدَة الآية ١١] «ئېيتقىنكى، سىلەرگە مۇئەككەل قىلىنغان ئۆلۈم پەرىشتىسى سىلەرنىڭ جېنىنىڭلارنى ئالىدۇ، ئاندىن رەببىڭلارنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر».

ئۆلۈم پەرىشتىسىنىڭ ئەزرائىل دەپ ئاتىلىشىغا كەلسەك، بۇ قۇرئان ۋە ھەدىستە ئىسپاتلانمىغان. قۇرئاندا پەقەت يۇقىرىقى ئايەتتىكىدەك ئۆلۈم پەرىشتىسى دەپ ئاتالغان.

ئۆلۈم پەرىشتىسىنىڭ ياردەمچى پەرىشتىلىرى بار. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَهُوَ ٱلْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٦١] « ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ ئۈستىدە قاھىردۇر (يەنى ئاللاھ بەندىلىرىنى تىزگىنلەپ تۇرغۇچىدۇر)، ئۇ سىلەرگە ساقلىغۇچى پەرىشتىلەرنى (يەنى قىلغان .ئەتكەننى خاتىرىلەپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەرنى) ئەۋەتىدۇ، بىرىڭلارغا ئۆلۈم كەلسە، ئۇنى بىزنىڭ پەرىشتىلىرىمىز قەبزى روھ قىلىدۇ. ئۇلار (ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشتا) بېپەرۋالىق قىلمايدۇ. ». ئايەتتىكى ﴿رُسُلُنَا﴾ [الأَنْعَام الآية ٦١] «بىزنىڭ

---

[1] بۇ نەسائىنىڭ «ئەل-كۇبرا» (9024) دا ۋە ئەھمەد (274/1) نىڭ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسىدە كەلگەن، «مۇسنەد»نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن دىگەن.

[2] ئەبۇ داۋۇد (4742) ۋە تىرمىزى (3244) ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسىدە (لەۋزى تىرمىزىنىڭ) مۇنداق دېيىلگەن: بىر سەھرالىق: ئى رەسۇلۇللاھ! سۇر دېگەن نېمە؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پۈۋلىنىدىغان مۈڭگۈز» دەپ جاۋاب بەرگەن. ئەلبانى بۇ ھەدىسنى «سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى» (1080) دا سەھىھ دېگەن.

ئەلچىلىرىمىز» دېگەن سۆز بىزنىڭ پەرىشتىلىرىمىز دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئۇلار ئۇلۇم پەرىشتىسىنىڭ ياردەمچىلىرىدۇر. ﴿لَا يُفَرِّطُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٦١] « بىپەرۋالىق قىلمايدۇ.» دېگەن سۆز ئۇلارغا تاپشۇرۇلغان ۋەزىپىلەرنى زايا قىلمايدۇ دېگەن مەنىدە.

پەرىشتىلەردىن يەنە زېمىندا سەير قىلىپ يۈرىدىغان پەرىشتىلەر بار بولۇپ، ئۇلار زىكىر مەجلىسلىرىنى ئىزدەيدۇ. ئىلىم ۋە زىكىر مەجلىسىنى تاپقاندا بىر-بىرىنى چاقىرىپ، ئۇ يەردە ئولتۇرىدۇ ۋە قاناتلىرى بىلەن بىرىنچى قات ئاسمانغىچە مەجلىس ئەھلىنى ئورىۋالىدۇ.[1]

پەرىشتىلەردىن يەنە بالىياتقۇدىكى ھامىلىگە مەسئۇل پەرىشتىلەر بار. ئىنسان ئانىسىنىڭ قورسىقىدا تۆت ئاي تولغاندا، ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر پەرىشتىنى ئەۋەتىدۇ ۋە ئۇنىڭ رىزقىنى، ئەجىلىنى، ئەمەلىنى ۋە بەختلىك ياكى بەختسىز بولىدىغانلىقىنى يېزىشنى بۇيرۇيدۇ.[2]

پەرىشتىلەردىن يەنە ئادەم بالىلىرىنىڭ ئەمەللىرىنى ساقلاش ۋە يېزىشقا مەسئۇل پەرىشتىلەر بار. ھەر بىر كىشىگە ئىككى پەرىشتە بېكىتىلگەن بولۇپ، بىرى ئوڭ تەرىپىدە، يەنە بىرى سول تەرىپىدە تۇرىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِذْ يَتَلَقَّى ٱلْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٌ ۝١٧ مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ [ق الآية ١٧ - ١٨] « ئىنساننىڭ ئوڭ تەرىپىدە ۋە سول تەرىپىدە ئولتۇرۇپ خاتىرىلەيدىغان ئىككى پەرىشتە بار، ئۇ قانداق بىر سۆزنى قىلمىسۇن، ئۇنىڭ ئالدىدا ھامان پەرىشتە ھازىر بولۇپ، كۆزىتىپ تۇرىدۇ ». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَٰفِظِينَ ۝١٠ كِرَامًا كَٰتِبِينَ ۝١١ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ [الانفِطَار الآية ١٠ - ١٢] « ھالبۇكى سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردا سىلەرنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەر بار. ئۇلار (ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا) ھۆرمەتلىك پەرىشتىلەر بولۇپ، (سىلەرنىڭ سۆزلىرىڭلارنى ۋە ئەمەللىرىڭلار) نى يېزىپ تۇرىدۇ. ئۇلار قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ. »

پەرىشتىلەردىن يەنە مېيىت قەبرىگە قويۇلغاندا ئۇنى سوراق قىلىدىغان پەرىشتىلەر بار. ئۇلار مېيىتتىن رەببى، دىنى ۋە پەيغەمبىرى ھەققىدە سورايدۇ.[3]

پەرىشتىلەردىن يەنە جەننەت ئەھلىگە خىزمەت قىلىشقا مەسئۇل پەرىشتىلەر بار. ئۇلار جەننەتنىڭ خەزىنىچىلىرى، يەنى جەننەتكە مەسئۇل پەرىشتىلەردۇر. ئاللاھ جەننەت ئەھلى ھەققىدە

---

[1] بۇخارى (6408) ۋە مۇسلىم (2689) رىۋايەت قىلغان ھەدىسگە قاراڭ.

[2] بۇخارى (3208) ۋە مۇسلىم (2643) ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسگە قاراڭ.

[3] بۇخارى (1374) ئەنەس ئىبنى مالىكتىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسگە قاراڭ.

مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يَدۡخُلُونَ عَلَيۡهِم مِّن كُلِّ بَابٖ ٢٣ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُم بِمَا صَبَرۡتُمۡۚ فَنِعۡمَ عُقۡبَى ٱلدَّارِ﴾ [الرَّعْد الآية ٢٣ - ٢٤] « پەرىشتىلەر ئۇلارنى (مۇبارەكلەش ئۈچۈن جەننەتتىكى) ھەربىر دەرۋازىسىدىن كىرىدۇ. (پەرىشتىلەر ئۇ دۇنيادا) «سەۋرنى دوست تۇتقانلىقىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن! ئاخىرەتلىكىنىڭ ياخشى بولۇشى نېمىدېگەن ئوبدان!» دەيدۇ. »

پەرىشتىلەردىن يەنە دوزاخقا مەسئۇل پەرىشتىلەر بار. ئۇلارنىڭ باشلىقى مالىك بولۇپ، ئۇ دوزاخنىڭ خەزىنىچىسى، يەنى دوزاخقا مەسئۇل پەرىشتىدۇر. ئاللاھ دوزاخ ئەھلىنىڭ تىلىدىن مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَنَادَوۡاْ يَٰمَٰلِكُ لِيَقۡضِ عَلَيۡنَا رَبُّكَۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ﴾ [الزُّخْرُف الآية ٧٧] « ئۇلار (يەنى كۇففارلار) (دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىگە): «ئى مالىك! پەرۋەردىگارىڭ بىزگە ئۇلۇم ھۆكۈم قىلسۇن» دەپ توۋلايدۇ. مالىك: «سىلەر ئازابتا چوقۇم قالسىلەر» دەيدۇ. ».

پەرىشتىلەردىن يەنە تاغ پەرىشتىسى بار. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز قەۋمىدىن ئۇچرىغان ئەزىيەتلەردىن كېيىن كېلىپ: «خالىسىڭىز، مەن ئىككى تاغنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە قويۇۋېتەي» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياق، مەن ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ پۇشتىدىن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدىغان، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدىغان كىشىلەرنى چىقىرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[1]

پەرىشتىلەردىن يەنە بۇلۇتلارنى ھەيدىگۈچى پەرىشتىلەر بار بولۇپ، ئۇلار بۇلۇتلارنى ئاللاھ خالىغان يەرگە ھەيدەيدۇ. ئاللاھ: ﴿فَٱلزَّٰجِرَٰتِ زَجۡرٗا﴾ [الصَّافَّات الآية ٢] «قاتتىق ھەيدىگۈچىلەر بىلەن قەسەمكى» دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەرىشتىلەر مۆمىنلەرنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۇلار ئۈچۈن دۇئا قىلىدۇ ۋە مەغپىرەت تىلەيدۇ. ئاللاھ ئەرشنى كۆتۈرۈپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەر ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ٱلَّذِينَ يَحۡمِلُونَ ٱلۡعَرۡشَ وَمَنۡ حَوۡلَهُۥ يُسَبِّحُونَ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيُؤۡمِنُونَ بِهِۦ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْۖ رَبَّنَا وَسِعۡتَ كُلَّ شَيۡءٖ رَّحۡمَةٗ وَعِلۡمٗا فَٱغۡفِرۡ لِلَّذِينَ تَابُواْ وَٱتَّبَعُواْ سَبِيلَكَ وَقِهِمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ٧ رَبَّنَا وَأَدۡخِلۡهُمۡ جَنَّٰتِ عَدۡنٍ ٱلَّتِي وَعَدتَّهُمۡ وَمَن صَلَحَ مِنۡ ءَابَآئِهِمۡ وَأَزۡوَٰجِهِمۡ وَذُرِّيَّٰتِهِمۡۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٨ وَقِهِمُ ٱلسَّيِّـَٔاتِۚ وَمَن تَقِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ يَوۡمَئِذٖ فَقَدۡ رَحِمۡتَهُۥۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ﴾ [غَافِر الآية ٨ - ٩] « ئەرشنى كۆتۈرۈپ تۇرغان ۋە ئەرشنىڭ چۆرىسىدىكى پەرىشتىلەر پەرۋەردىگارىغا تەسبىھ ئېيتىدۇ، ھەمدى

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3231) ۋە مۇسلىم (1795) ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

ئېيتىدۇ، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىدۇ، مۆمىنلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ. (ئۇلار ئېيتىدۇ) «پەرۋەردىگارىمىز! سېنىڭ رەھمىتىڭ ۋە ئىلمىڭ ھەممە نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، تەۋبە قىلغانلارغا ۋە سېنىڭ يولۇڭغا ئەگەشكەنلەرگە مەغپىرەت قىلغىن، ئۇلارنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن. رەببىمىز! سەن ئۇلارنى، ئۇلارنىڭ ئاتا ـ بوۋىلىرىدىن، ئاياللىرىدىن، ئەۋلادلىرىدىن ياخشى بولغانلارنى ئۇلارغا ۋەدە قىلغان مەڭگۈلۈك جەننەتكە كىرگۈزگىن، سەن ھەقىقەتەن غالىبسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن. سەن ئۇلارنى يامان ئىشلاردىن ساقلىغىن، سەن كىمنى يامان ئىشلاردىن ساقلايدىكەنسەن، شۇبھىسىزكى، بۇ كۈندە سەن ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغان بولسەن، بۇ چوڭ بەختتۇر. »

پەرىشتىلەر مەسجىدتە نامازنى كۈتۈپ ئولتۇرغان كىشى ئۈچۈن: «ئى ئاللاھ! ئۇنى مەغپىرەت قىلغىن، ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا رەھىم قىلغىن» [1] دەپ مەغپىرەت تىلەيدۇ.

پەرىشتىلەر مەسجىدتە ئالدىنقى سەپتە نامازغا ئوقۇغانلار ئۈچۈن مەغپىرەت ۋە رەھمەت تىلەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەرىشتىلىرى ئالدىنقى سەپلەرگە رەھمەت يوللايدۇ» دېگەن. [2] يەنى (پەرىشتىلەر) ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت ۋە رەھمەت تىلەيدۇ.

پەرىشتىلەر كىشىلەرگە ياخشىلىقنى ئۆگەتكۈچىگە رەھمەت يوللايدۇ، يەنى ئۇنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ يۇقىرى بولۇشى ئۈچۈن دۇئا قىلىدۇ. ئەبۇ ئۇمامە باھىلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىشچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ، پەرىشتىلەر، ئاسمان-زېمىندىكىلەر، ھەتتا ئۆڭكۈرىدىكى چۈمۈلە ۋە بېلىقمۇ كىشىلەرگە ياخشىلىقنى ئۆگەتكۈچىگە دۇئا قىلىدۇ» دېگەن. [3]

پەرىشتىلەر مۇسۇلمان قېرىندىشىغا پېچاق ياكى قورال كۆتۈرگەن كىشىگە لەنەت ئوقۇيدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىشچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى قېرىندىشىغا پېچاق بىلەن ئىشارەت قىلسا، ئۇ قويۇپ بەرگۈچە پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا لەنەت ئوقۇيدۇ، گەرچە ئۇ ئۆزىنىڭ ئاتا-ئانىسىدىن بولغان قېرىندىشى بولسىمۇ» دېگەن. [4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (469)، تىرمىزى (330)، نەسائى (733)، ئىبنى ماجە (799) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، ئالبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (674)، نەسائى (646)، ئىبنى ماجە (997) بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، ئالبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2685) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2616) رىۋايەت قىلغان.

پەرىشتىلەر مۆمىنلەر بىلەن بامدات نامىزىغا قاتنىشىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَقُرْءَانَ ٱلْفَجْرِۖ إِنَّ قُرْءَانَ ٱلْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ [الإِسْرَاء الآية ٧٨] « بامدات نامىزىنىمۇ ئوقۇغىن، (كۈندۈزنىڭ ۋە كېچىنىڭ پەرىشتىلىرى) چوقۇم بامدات نامىزىدا ھازىر بولىدۇ. » دېگەن. ﴿وَقُرْءَانَ ٱلْفَجْرِ﴾ [الإِسْرَاء الآية ٧٨] «بامدات نامىزى» دېگەن ئىبارە قۇرئاننى ئۈزۈنراق ئوقۇش يولغا قويۇلغانلىقى ۋە ئۇنىڭدا قىرائەت قىلىشنىڭ پەزىلىتى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن «قۇرئان» دەپ ئاتالغان. چۈنكى ئۇنىڭغا كېچە ۋە كۈندۈزنىڭ پەرىشتىلىرى ھازىر بولىدۇ.

پەرىشتىلەردىن يەنە داۋاملىق ئاللاھقا ئىبادەت قىلىپ تۇرىدىغانلىرى بار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاسمان غىچىرلايدۇ، غىچىرلىشى ھەقلىقتۇر. ئۇنىڭدا تۆت بارماق سىغىدىغۇدەك بوش يەر يوق، ھەر جايدا بىر پەرىشتە ئاللاھقا سەجدە قىلىپ تۇرىدۇ» دېگەن. [1]

ئى مۆمىن، ئويلاپ باققىنكى، ئاسمان شۇنچە كەڭ تۇرۇقلۇق، ئىبادەت قىلغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قىستاڭ بولۇپ كەتكەن. ئۇلۇغ ئاللاھ پاكتۇر.

خۇلاسىلەپ ئېيتقاندا، پەرىشتىلەر ئاللاھ ئۇلارغا تاپشۇرغان كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلايدۇ. شۇڭا ئاللاھ ئۇلارنى ئەلچىلەر دەپ ئاتىغان، چۈنكى ئۇلار ئاللاھ تاپشۇرغان ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلايدۇ. ئاللاھ فاتىر سۈرىسىدە: ﴿ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ جَاعِلِ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُوْلِيٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَۚ﴾ [فَاطِر الآية ١] « جىمى ھەمدۇسانا ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى، پەرىشتىلەرنى ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق، تۆت قاناتلىق ئەلچىلەر قىلغۇچى ئاللاھقا خاستۇر! » دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەرىشتىلەرنىڭ شەنى ۋە ئۇلار ئورۇنلايدىغان ۋەزىپىلەرنىڭ ئۇلۇغلۇقى سەۋەبىدىن، ئاللاھ ئۇلار بىلەن قەسەم قىلىپ: ﴿فَٱلْمُدَبِّرَٰتِ أَمْرًا﴾ [النَّازِعَات الآية ٥] « (ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن) كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى، » دېگەن. بۇ ئۇلارنىڭ ھۆرمەتكە سازاۋەر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: «پەرىشتىلەرنىڭ ئىشى تېخىمۇ ئۇلۇغدۇر. ئۇلار ئالەمنى باشقۇرۇشتا ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرىدۇر. ئاللاھ: ﴿فَٱلْمُدَبِّرَٰتِ أَمْرًا﴾ [النَّازِعَات الآية ٥] ‹ (ئاللاھنىڭ

---

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2312)، ئىبنى ماجە(4190) ۋە ئەھمەد(5\173) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى «سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى» (1722) دە ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن.

ئەمرى بىلەن) كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى، › ۋە ﴿فَٱلْمُقَسِّمَٰتِ أَمْرًا﴾ [الذَّارِيَات الآية ٤] ‹ ئىشنى (يەنى بەندىلەر ئارىسىدا رىزىقلارنى، يۇرتلار ئارىسىدا يامغۇرنى) تەقسىم قىلغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى، › دېگەن. ئاللاھ ئۆز كىتابلىرىدا ئۆلارنىڭ خەۋەرلىرى ۋە تۇرلىرى ھەققىدە تەپسىلىي بايان قىلغان. ئۇلارنىڭ تەسىرلىرى ئالەمدە مەۋجۇتتۇر». [1]

ئى مۆمىنلەر، مانا بۇ پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بابىدىكى پايدىلىق مۇھىم بايانلاردۇر. ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دىمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۈناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش زور نەتىجىلەرنى بېرىدۇ:

بىرىنچى: ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقى، كۈچ-قۇدرىتى ۋە ھۆكۈمرانلىقىنى بىلىش. چۈنكى مەخلۇقنىڭ ئۇلۇغلۇقى ياراتقۇچىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىككىنچى: ئاللاھنىڭ ئادەم بالىلىرىغا بولغان غەمخورلۇقى ئۈچۈن شۈكۈر قىلىش. چۈنكى ئۇ پەرىشتىلەردىن بەزىلىرىنى ئادەم بالىلىرىنى قوغداش، ئەمەللىرىنى يېزىش ۋە باشقا مەنپەئەتلىرىنى قوغداشقا تەيىنلىگەن.

ئۈچىنچى: پەرىشتىلەرنىڭ ئاللاھقا قىلغان ئىبادەتلىرى ئۈچۈن ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش.

بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، ئادەم بالىلىرىنىڭ سالىھلىرى پەرىشتىلەردىن ئۈزىلدۇر. بۇ ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ قارىشىدۇر. چۈنكى ئادەم بالىلىرىدا كۆرەش قىلىدىغان ۋە تىزگىنلەيدىغان تەبئىي شەھۋەت، يامانلىققا بۈيرۈيدىغان نەپس ۋە ئازدۇرىدىغان شەيتانلار بار. پەرىشتىلەردە بۇنداق ئەمەس، ئۇلار ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇشقا

---

[1] " مەسىھنىڭ دىنىنى ئۆزگەرتكۈچىلەرگە توغرا جاۋاپ" (6\ 25- 26).

ياربتىلغان، شەيتانلار ئۇلارغا ھۆكۈمرانلىق قىلالمايدۇ. شۇڭا ئادەم باللىرىدىن كىمكى ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشتا چىڭ تۇرسا ۋە نەپسىنى تىزگىنلىسە، ئۇ پەرىشتىلەردىن ياخشىدۇر.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھەممەد بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۇنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۇمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام ياربتىلغان، ئۇ كۈندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1] ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ھەر جايدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلىغايلا، ئى ئاللاھ! ئۇلاردىن زۇلۇمنى كۆتۈرۈۋەتكەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى نەسەئى(1373)، ئەبۇ داۋۇد(1047)، ئىبنى ماجە(1085) ۋە ئەھمەد(4\8) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار.

بىلىڭلارکى، ساماۋى كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈش دىنىنىڭ ئاساسلىرىدىن ۋە ئىسلامنىڭ تۈۋرۈكلىرىدىن بىرىدۇر. ئۇ ئىمانىنىڭ ئالتە ئاساسىنىڭ ئۇچىنچىسىدۇر. ئاللاھ ھەر بىر ئەلچى پەيغەمبەر بىلەن بىر كىتاب ئەۋەتكەن. بۇ مەخلۇقاتلارغا رەھمەت ۋە ھىدايەت بولۇپ، ئۇلار بۇنىڭ بىلەن دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى بەخت-سائادەتكە ئېرىشىدۇ. ئاللاھ: ﴿لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلۡنَا مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡمِيزَانَ﴾ [الحَدِيد الآية ٢٥] « بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئەۋەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق. » دېگەن.

ئاللاھ بارلىق چۈشۈرۈلگەن كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈشنى پەرز قىلغان. ئاللاھ: ﴿قُولُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَٱلۡأَسۡبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِيَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمۡ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٣٦] «‹بىز ئاللاھقا،

بىزگە نازىل قىلىنغان كىتابقا، ئىبراھىم، ئىسمائىل، ئىسھاق، يەئقۇب ۋە ئۇلارنىڭ ئەۋلادلىرىغا نازىل قىلىنغان كىتابلارغا، مۇسا ۋە ئىساغا بېرىلگەن كىتابلارغا ۋە پەيغەمبەرلەرگە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن بېرىلگەن كىتابلارغا ئىشەندۇق، ئۇلارنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز، بىز ئاللاھقا بويسۇنغۇچىلارمىز› دەڭلار» دېگەن. يەنە پەيغەمبىرىگە: ﴿وَقُلۡ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن كِتَٰبٖۖ﴾ [الشُّورَى الآية ١٥] «‹مەن ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابلارنىڭ ھەممىسگە ئىمان كەلتۈردۈم› دېگىن» دېگەن.

ئى مۆمىنلەر، كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈش يەتتە ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

بىرىنچىسى: ئۇلارنىڭ ھەقىقەتەن ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەنلىكىگە ئىشىنىش. ئاللاھ مۆمىنلەرنى سۈپەتلەپ: ﴿ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٨٥] «پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا، ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى» دېگەن.

كىتابلارنىڭ چۈشۈرۈلۈشى ۋەھىي ئارقىلىق بولغان. ئاللاھ كىتابلارنى ئاسماندىن پەيغەمبەرلەرگە ۋەھىي چۈشۈرۈشكە مەسئۇل پەرىشتە جىبرىئىلغا ۋەھىي قىلغان. ئاندىن جىبرىئىل ھەر بىر پەيغەمبەرگە ئۆزىگە خاس كىتابنى يەتكۈزگەن.

ئىككىنچىسى: بىز ئىسمىنى بىلدۈرگەن كىتابلارغا ئىشىنىش. ئۇلار ئالتە بولۇپ: ئىبراھىم ۋە مۇسانىڭ سەھىپىلىرى، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن تەۋرات، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن ئىنجىل، داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن زەبۇر ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن قۇرئان. بەزى ئالىملار مۇسانىڭ سەھىپىلىرى تەۋراتتۇر دەيدۇ، ئۇنداق بولغاندا كىتابلارنىڭ سانى بەش بولىدۇ.

ئىسمى تىلغا ئېلىنمىغان كىتابلارغا بولسا ئومۇمىي ھالدا ئىمان كەلتۈرىمىز.

ئۈچىنچىسى: ئاللاھ پەيغەمبەرلىرىگە چۈشۈرگەن كىتابلارنىڭ ئۆزگەرتىلگەن نۇسخىلىرىغا ئەمەس ئەسلىسىگە ئىشىنىش. مەسىلەن، بىز ئاللاھ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەن تەۋراتقا ۋە ئاللاھ مەسىھ ئىسا ئىبنى مەريەم ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەن ئىنجىلغا ئىشىنىمىز. بۈلار ھەقىقىي تەۋرات ۋە ئىنجىلدۇر. ھازىر يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارنىڭ قولىدىكى كىتابلار، گەرچە ئۇلار شۇنداق ئاتىسىمۇ ئاللاھ مۇسا ۋە ئىساغا چۈشۈرگەن ئەسلى تەۋرات ۋە ئىنجىل ئەمەس. ئەھلى كىتابنىڭ

قولىدىكى كىتابلار پەقەت ئىلگىرىكىلەردىن ئاڭلىغانلىرىنى يازغان كىشىلەرنىڭ يازمىلىرى بولۇپ، ئۇنىڭدا توغرا ۋە خاتا نەرسىلەر بار. كېيىنكىلەر بۇلارنى ئەسلى تەۋرات ۋە ئىنجىلغا نىسبەت بەرگەن، ئەسرلەر بويى بۇ ئېتىقاد داۋاملىشىپ كەلگەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئازغان ۋە باشقىلارنىمۇ ئازدۇرغان.

پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرى يوقلىپ، ساقلانمىغانلىقى ئۈچۈن، ئاللاھ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى قۇرئان بىلەن ئەۋەتكەن ۋە ئۇنى ئۆزگەرتىلىش ۋە يوقىلىشتىن ساقلىغان. ئاللاھ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾ [الحِجر الآية ٩] « قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز. » دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، **تۆتىنچىسى:** كىتابلاردىكى سەھىھ خەۋەرلەرنى تەستىقلاش. مەسىلەن، قۇرئاندىكى خەۋەرلەر ۋە ئىلگىرىكى كىتابلاردىن ئۆزگەرتىلمىگەن ياكى بۇرمىلانمىغان خەۋەرلەر. قۇرئان ۋە سۈننەت راست ياكى يالغانلىقىغا گۇۋاھلىق بەرمىگەن (ئىلگىركى كىتابلاردىكى) خەۋەرلەرنى راستىمۇ دېمەيمىز، يالغانمۇ دېمەيمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەھلى كىتاب سىلەرگە نېمىنى سۆزلەپ بەرسە، ئۇنى راستمۇ دېمەڭلار، يالغانمۇ دېمەڭلار. ‹ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردۇق› دەڭلار. ئەگەر باتىل بولسا، راست دېمىگەن بولىسىلەر، ئەگەر ھەق بولسا، يالغان دېمىگەن بولىسىلەر» دېگەن.[1]

بەشىنچىسى: ئەمەلدىن قالدۇرۇلمىغان ھۆكۈملەرگە ئەمەل قىلىش. ئاللاھ: ﴿يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ﴾ [النِّسَاء الآية ٢٦] « ئاللاھ سىلەرگە (ھالال ۋە ھارامغا دائىر ئەھكاملارنى) بايان قىلىشنى، سىلەردىن بۇرۇنقىلار (يەنى پەيغەمبەرلەر ۋە ياخشىلار) نىڭ يوللىرىغا سىلەرنى ھىدايەت قىلىشنى، (گۇناھىڭلاردىن قىلغان) تەۋبەڭلارنى قوبۇل قىلىشنى خالايدۇ. » دېگەن. يەنە: ﴿أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُ فَبِهُدَىٰهُمُ ٱقْتَدِهْ﴾ [الأَنْعَام الآية ٩٠] « ئەنە شۇلار (يەنى مەزكۇر پەيغەمبەرلەر) ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىلەردۇر، ئۇلارنىڭ يولىغا ئەگەشكىن. » دېگەن. ئەمەلدىن قالدۇرۇلمىغان ھۆكۈملەردىن مەسىلەن قىساس ھۆكۈملىرى. ئاللاھ تەۋرات ھەققىدە: ﴿وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ وَٱلْعَيْنَ بِٱلْعَيْنِ وَٱلْأَنفَ بِٱلْأَنفِ وَٱلْأُذُنَ بِٱلْأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد(3644) ئەبۇ نەمله ئەنسارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. شەيخ شۇئەيب ئارنائۇت سۈنەن ئەبى داۋۇدنىڭ تەھقىقىدا بۇ ھەدىسنى ھەسەن دىگەن. بۇ ھەدىسنىڭ ئەسلى بۇخارىدا (4485) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان.

وَٱلۡجُرُوحَ قِصَاصٞۚ﴾ [المَائِدَة الآية ٤٥] « ئۇلار (يەنى ئىسرائىل ئەۋلادى) غا تەۋراتتا شۇنداق بەلگىلىدۇقكى، جانغا جان (يەنى ناھەق ئادەم ئۆلتۈرگەن ئۆلتۈرۈلىدۇ)، كۆزگە كۆز (يەنى كىشىنىڭ كۆزىنى ناھەق قۇيۇۋەتكەن ئادەمنىڭ كۆزى قۇيۇۋېتىلىدۇ)، بۇرۇنغا بۇرۇن (يەنى كىشىنىڭ بۇرنىنى ناھەق كەسكەنىنىڭ بۇرنى كېسىلىدۇ)، قۇلاققا قۇلاق (يەنى كىشىنىڭ قۇلقىنى ناھەق كەسكەنىنىڭ قۇلقى كېسىلىدۇ)، چىشقا چىش (يەنى كىشىنىڭ چىشىنى ناھەق تۆككەنىنىڭ چىشى تۆكۈلىدۇ) ۋە (كىشىنى) قانداق ياردار قىلغان بولسا شۇنداق ياردار قىلىنىش بىلەن قىساس ئېلىنىدۇ . » دېگەن. بۇ ھۆكۈم بىزنىڭ شەرىئىتىمىزدىمۇ ئەمەل قىلىنىدۇ، چۈنكى بىزنىڭ شەرىئىتىمىز بۇنىڭ خىلاپىنى كەلتۈرمىگەن ۋە ئۇنى ئەمەلدىن قالدۇرمىغان.

ئالتىنچىسى: كىتابلارنىڭ ئۇچ تۈرلۈك تەۋھىدنى، يەنى ئاللاھنى رەببىكتە يالغۇز، ئىلاھلىقىدا يەككە ۋە ئىسىم- سۈپەتلىرىدە خاس دەپ تونۇشنى ئۆز ئېچىگە ئالىدىغان بىرلا ئەقىدىگە چاقىرىدىغانلىقىغا ئىشىنىش.

يەتتىنچىسى: قۇرئاننىڭ ئىلگىرىكى بارلىق كىتابلارغا ھۆكۈمران ۋە كۆزەتكۈچى ئىكەنلىكىگە، ئومۇمەن ئۇلارنىڭ قۇرئان بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقىغا ئىشىنىش. ئاللاھ: ﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٤٨] «((ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق. » دېگەن. شەرىئەتلەردە ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئىبادەت ۋە مۇئامىلىلەرگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ، ئەمما ئەقىدىلەر ئەمەلدىن قالدۇرۇلمايدۇ. ئەقىدىلەر بارلىق شەرىئەتلەردە مۇقىم بولۇپ، ئۇلار ئاللاھقا، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، قىيامەت كۈنىگە ۋە تەقدىرنىڭ ياخشى-يامىنىغا ئىمان كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت.

ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: «قۇرئانمۇ شۇنداق. ئۇ ئىلگىرىكى كىتابلاردىكى ئاللاھ ۋە ئاخىرەت كۈنى ھەققىدىكى خەۋەرلەرنى تەكتىلىگەن ۋە ئۇنى تېخىمۇ تەپسىلىي بايان قىلغان. بۇنىڭغا پاكىت ۋە دەلىل-ئىسپاتلارنى كەلتۈرگەن. بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ۋە ئەلچىلەرنىڭ ئەلچىلىكىنى مۇقەررەرلەشتۈرگەن. بارلىق ئەلچىلەر ئېلىپ كەلگەن ئومۇمىي شەرىئەتلەرنى تەكتىلىگەن. كىتابلار ۋە پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغۇچىلارغا تۈرلۈك پاكىت ۋە دەلىللەر بىلەن رەددىيە بەرگەن. ئاللاھنىڭ ئۇلارغا بەرگەن جازالىرىنى ۋە كىتابلارغا ئەگەشكۈچىلەرگە

قىلغان ياردەمنى بايان قىلغان. ئۇلاردىكى ئۆزگەرتىلگەن ۋە ئالماشتۇرۇلغان نەرسىلەرنى، ئەھلى كىتابنىڭ ئىلگىرىكى كىتابلارغا قىلغان قىلمىشلىرىنى ئېچىپ بەرگەن. يەنە ئۇلارنىڭ ئاللاھ بايان قىلىشقا بۇيرۇغان نەرسىلەرنى يوشۇرغانلىقىنى ئەسكەرتكەن. بارلىق پەيغەمبەرلەر ئېلىپ كەلگەن شەرىئەتلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىنى ۋە قۇرئان بىلەن چۈشۈرۈلگەن يوللارنى بايان قىلغان . شۇنىڭ بىلەن ئۇ كۆپ جەھەتتىن ئىلگىرىكى كىتابلارغا ھۆكۈمران بولغان. ئۇ كىتابلارنىڭ راستلىقىغا شاھىد ۋە ئۇلاردىكى ئۆزگەرتىلگەن نەرسىلەرنىڭ يالغانلىقىغا گۇۋاھ. ئۇ ئاللاھ بېكىتكەن نەرسىلەرنى بېكىتىش ۋە ئاللاھ ئەمەلدىن قالدۇرغان نەرسىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشتا ھاكىمدۇر. ئۇ خەۋەرلەردە گۇۋاھچى، بۇيرۇقلاردا ھۆكۈم قىلغۇچىدۇر».

ئۇ يەنە مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئۆز-ئۆزىگە مۇستەقىلدۇر. ئۇ ئەگەشكۈچىلىرىنى باشقا كىتابقا موھتاج قىلمايدۇ. بەلكى ئۇ كىتابلاردىكى بارلىق گۈزەل نەرسىلەرنى ۋە كىتابلاردا تېپىلمايدىغان نۇرغۇن قوشۇمچە بايانلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇڭا ئۇ ئىلگىرىكى كىتابلارنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇلارغا ھۆكۈمران بولدى. (قۇرئان) ئۇلاردىكى ھەق نەرسىلەرنى تەكتىلەيدۇ، ئۆزگەرتىلگەن نەرسىلەرنى بىكار قىلىدۇ ۋە ئاللاھ ئەمەلدىن قالدۇرغان نەرسىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ. ھەق دىننى، يەنى ئۇلاردىكى ئاساسلىق تىلغا ئىلىنغان (ھەق دىننى) تەكتىلەيدۇ. ئۇلاردا بولمىغان ئۆزگەرتىلگەن دىننى ۋە ئۇلاردىكى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان ئاز ساندىكى نەرسىلەرنى بىكار قىلىدۇ. چۈنكى تەكتىلەنگەن مۇھكەم ئايەتلەرگە سېلىشتۇرغاندا، ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان نەرسىلەر ناھايىتى ئازدۇر».

ئى مۇسۇلمانلار، ساماۋى كىتابلار ئالتە ئىشتا بىردەك: بىرىنچىسى، ئۇلار بىر نەرسىگە، يەنى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن باشقىسىغا - مەيلى بۇت، ئىنسان، پەيغەمبەر، تاش ياكى باشقىلار بولسۇن - ئىبادەت قىلىشنى تەرك ئېتىشكە دەۋەت قىلغان. شۇڭا پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنى بۇ جەھەتتىن بىردۇر، ئۇ يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتۇر.

ساماۋى كىتابلار بىردەك كېلىشكەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى ئەقىدىنىڭ ئاساسلىرىغا، يەنى ئاللاھقا، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، قىيامەت كۈنىگە ۋە تەقدىرنىڭ ياخشى-يامىنىغا ئىمان كەلتۈرۈشتۇر.

ساماۋى كىتابلار بىردەك كېلىشكەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى مۇئىيەن ئىبادەتلەر بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىدۇر. مەسىلەن، نامار، زاكات، روزا ۋە ھەج. لېكىن بۇ

ئىبادەتلەرنىڭ قىلىنىش شەكلى پەيغەمبەر ئۆزىتىلگەن كىشىلەرگە قاراپ پەرقلىنىدۇ. مەسىلەن، تەۋرات، ئىنجىل ۋە قۇرئان نامازنى بۇيرۇغان، لېكىن نامازنىڭ قىلىنىش شەكلى ۋە ۋاقتى بۇ ئۈچ شەرىئەتتە پەرقلىق. بىراق ئۇلار ئاخىرىدا يالغۇز ئاللاھقا قىلىنىدىغان ئىبادەت بولۇشتا ئورتاقلىشىدۇ ۋە ھەر بىر شەرىئەت ئۆز ئىگەشكۈچىلىرىگە كۆرسەتكەن بويىچە ئادا قىلىنىشى كېرەك.

شۇنىڭدەك، روزا ۋە باشقا ئىبادەتلەرمۇ شۇنداق.

ساماۋى كىتابلار بىردەك كېلىشكەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى بەش زۆرۈرىيەتنى ساقلاشقا بۇيرۇشتۇر. ئۇلار: دىن، ئەقىل، مال-مۈلۈك، ئابرۇي ۋە جان.

ساماۋى كىتابلار بىردەك كېلىشكەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى ئادىللىق ۋە ئىنساپقا بۇيرۇشتۇر. ئاللاھ: ﴿لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلۡنَا مَعَهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلۡقِسۡطِۖ﴾ [الحَدِيد الآية ٢٥] « بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلىرىمىزنى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن ئۆزەتتۇق ۋە ئۇلار بىلەن بىللە، ئىنسانلار ئادالەتنى بەرپا قىلسۇن دەپ، كىتابنى، قانۇننى چۈشۈردۇق. » دېگەن.

ساماۋى كىتابلار بىردەك كېلىشكەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى گۈزەل ئەخلاقلارغا بۇيرۇپ، ناچار ئەخلاقلاردىن توسۇشتۇر. مەسىلەن، ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىش، تۇغقانچىلىقنى يەتكۈزۈش، مېھمانىنى ھۆرمەتلەش، پېقىر-مىسكىنلەرگە رەھىمدىللىق قىلىش ۋە ياخشى سۆز قىلىشقا ئوخشاش ئىشلارغا بۇيرۇغان. شۇنىڭدەك، زۇلۇم-تاجاۋۇز، ئاتا-ئانىغا ۋاپاسىز بولۇش، نومۇسقا چېقىلىش، غەيۋەت، يالغانچىلىق ۋە ئوغرىلىققا ئوخشاش يامان ئىشلاردىن توسقان.

بۇ كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرۈش بابىدىكى پايدىلىق مۇھىم بايانلاردۇر. ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۇناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

بىلىكلارىكى، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، ئاللاھ تائالا ئۆز كىتابىدا كىتابلارنىڭ ئەڭ ئۇلۇغى قۇرئان ۋە تەۋرات ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. قۇرئاندا بۇ ئىككىسى كۆپ هاللاردا بىللە تىلغا ئېلىنىدۇ، چۈنكى ئۇلار كىتابلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى ۋە ئۇلارنىڭ شەرىئەتلىرى شەرىئەتلەرنىڭ ئەڭ مۇكەممىلىدۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شەكسىزكى، كىتابلارنىڭ ئەڭ ئۇلۇغى قۇرئاندۇر. شۇڭا ئاللاھ ئۇنى بارلىق ساماۋى كىتابلارغا ھۆكۈمران قىلغان. ئۇنىڭدا باشقا كىتابلاردا يوق مۆجىزە، بايان ۋە ئىلىم باردۇر.

ئى مۆمىنلەر، قۇرئان ئاللاھنىڭ كالامىدۇر. ئاللاھ ئۇنى ھەقىقەتەن سۆزلىگەن، ئاندىن جىبرىئىل پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزگەن، پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە يەتكۈزگەن، ئاندىن ئۇ دىللاردا ساقلانغان، قەغەز-ۋاراقلارغا خاتىرلەنگەن، كېيىن خەلىپە ئوسمان ئىبنى ئەففان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە بىر كىتاب هالىتىدە توپلانغان، بۈگۈنگىچە شۇ نۇسخا بويىچە كۆچۈرۈلىۋاتىدۇ. ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾ [الحِجر الآية ٩] « قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز. » دېگەن سۆزى راستتۇر.

ئى مۇسۇلمانلار، ئاللاھ تائالا كىتابلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى بولغان قۇرئاننى چۈشۈرۈشتىكى نۇرغۇن ھېكمەتلەرنى بايان قىلغان. ئۇلاردىن بىرى ئەقىل ئىگىلىرى ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئىبرەت ئېلىشىدۇر، بۇنىڭ بىلەن تەقۋادارلىق ھاسىل بولىدۇر. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓاْ ءَايَٰتِهِۦ وَلِيَتَذَكَّرَ أُوْلُواْ ٱلْأَلْبَٰبِ﴾ [ص الآية ٢٩] (بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلەرنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز .نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر. » ۋە ﴿وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ ٱلْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا﴾ [طه الآية ١١٣] « ئۇلارنىڭ تەقۋادار بولۇشلىرى ئۈچۈن ياكى ئۇلارنى ۋەز . نەسىھەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن، ساڭا ئەرەبچە قۇرئاننى نازىل قىلدۇق ۋە ئۇنىڭدا تۇرلۇك ئاگاھلاندۇرۇشلارنى بايان قىلدۇق. » دېگەن سۆزىدۇر.

قۇرئاننى چۈشۈرۈشتىكى ئاللاھنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى تەقۋادارلارغا مۇكاپات بىلەن خۇش خەۋەر بېرىش ۋە يۇز ئۆرۈگۈچىلەرنى جازا بىلەن ئاگاھلاندۇرۇشتۇر. ئاللاھ: ﴿فَإِنَّمَا يَسَّرْنَٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ ٱلْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِۦ قَوْمًا لُّدًّا﴾ [مَرْيَم الآية ٩٧] « (ئى مۇھەممەد!) تەقۋادارلارغا

خۇشخەۋەر بېرىشىڭ ۋە سەركەش قەۋمنى ئاگاھلاندۇرۇشۇڭ ئۈچۈن، بىز قۇرئاننى سېنىڭ تىلىڭ بىلەن چۈشىنىشلىك قىلىپ نازىل قىلدۇق. » دېگەن.

قۇرئاننى چۈشۈرۈشتىكى ئاللاھنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى كىشىلەرگە شەرىئەت ھۆكۈملىرىنى بايان قىلىشتۇر. ئاللاھ: ﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [النَّحل الآية ٤٤] « بىز ساڭا قۇرئاننى ئىنسانلارغا چۈشۈرۈلگەن شەرىئەتنى بايان قىلىپ بەرسۇن دەپ نازىل قىلدۇق. » ۋە ﴿وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِي ٱخۡتَلَفُواْ فِيهِ﴾ [النَّحل الآية ٦٤] «بىز ساڭا كىتابنى پەقەت ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلىرىنى بايان قىلىپ بېرىشىڭ ئۈچۈنلا نازىل قىلدۇق» دېگەن.

قۇرئاننى چۈشۈرۈشتىكى ئاللاھنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى مۆمىنلەرنى ئىمان ۋە ھىدايەت ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلىشتۇر. ئاللاھ: ﴿قُلۡ نَزَّلَهُۥ رُوحُ ٱلۡقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِٱلۡحَقِّ لِيُثَبِّتَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَهُدٗى وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُسۡلِمِينَ﴾ [النَّحل الآية ١٠٢] « ئېيتقىنكى، قۇرئاننى جىبرىئىل مۆمىنلەرنىڭ (ئىماننى) مۇستەھكەم قىلىش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارغا ھىدايەت ۋە خۇش خەۋەر قىلىپ، پەرۋەردىگارىڭ ھۆزۈرىدىن راستچىللىق بىلەن نازىل قىلدى. » دېگەن.

قۇرئاننى چۈشۈرۈشتىكى ئاللاھنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى قۇرئان بىلەن كىشىلەر ئارىسىدا ھۆكۈم قىلىشتۇر. ئاللاھ: ﴿إِنَّآ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ لِتَحۡكُمَ بَيۡنَ ٱلنَّاسِ بِمَآ أَرَىٰكَ ٱللَّهُۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٠٥] « (ئى مۇھەممەد!) سېنى كىشىلەر ئارىسىدا ئاللاھنىڭ كۆرسەتكىنى بويىچە ھۆكۈم قىلسۇن دەپ، ساڭا ھەقىقەتەن ھەق كىتابنى نازىل قىلدۇق.» دېگەن. يەنى بۇ قۇرئاندا ئاللاھ ساڭا ئۆگەتكەن ئىلىملەر بويىچە.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھىمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيىقەستلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 1\2

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سوربغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھ تائالادىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە قىلغان رەھمىتىدىن بىرى، دىن ۋە دۇنيا ئىشلىرىدا ئۇلارغا پايدىلىق بولغان نەرسىلەرنى يەتكۈزۈش، دۇنيادىكى بەخت-سائادىتى ۋە ئاخىرەتتىكى نىجاتلىقىغا يېتەكلەش ئۈچۈن ئۇلارغا پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەنلىكىدۇر. چۈنكى ئىنسانلار قانچىلىك ئىلىم ۋە زېرەكلىككە ئىگە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلارنىڭ ئەقلى ئۆز مەنپەئەتلىرىنى ئەڭ ياخشى رەۋىشتە تەرتىپكە سالىدىغان بىرلىككە كەلگەن ئومۇمىي قانۇن تۈزۈشكە يېتەرلىك بولمايدۇ. چۈنكى ئىنسان ئەقلى چەكلىك. ئەمما ئاللاھ ھېكمەت ئىگىسى، ھەممىدىن خەۋەردار، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچىدۇر. ئاللاھ: ﴿أَلَا يَعۡلَمُ مَنۡ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ﴾ [المُلك الآية ١٤] « (مەخلۇقاتنى) ياراتقان زات بىلمەمدۇ؟ ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردارىدۇر. » دېگەن. پەيغەمبەرلەر ئاللاھنىڭ شەرئىتىنى بەندىلەرگە يەتكۈزۈشتە ئاللاھ بىلەن بەندىلەر ئارىسىدىكى ۋاستىچىلىك قىلىدۇر. ئاللاھ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٧] « ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرنىڭ رولى شۇنداق مۇھىم بولغاچقا، بارلىق شەرئىتلەردە، شۇ جۈملىدىن ئىسلام شەرئىتىدە، ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈش دىنىنىڭ ئاساسلىرىدىن بولۇپ، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئىمانىنىڭ رۇكنلىرىدىن بىرىدۇر ۋە بەندىنىڭ ئىمانى ئۇنىڭسىز توغرا بولمايدۇ. ئاللاھ: ﴿ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٨٥] « پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار) «ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىردىن بىرى، پەيغەمبەرلەرنىڭ تۈنجىسى نۇھ ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٦٣] « (ئى مۇھەممەد!) بىز نۇھقا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيي قىلغاندەك، ھەقىقەتەن ساڭا ۋەھيي قىلدۇق » دېگەن.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان شاپائەت ھەدىسىدە، كىشىلەر ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا شاپائەت تىلەپ كەلگەندە، ئۇ ئۆزرە ئېيتىپ: «نۇھنىڭ يېنىغا بېرىڭلار، ئۇ ئاللاھ يەر يۈزى ئەھلىگە ئەۋەتكەن تۇنجى پەيغەمبەردۇر» دەيدۇ. [1]

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىردىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ ئىچىدىكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَۗ﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٤٠] « مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن (ئۇ) ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر (ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىكنى ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)، » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىردىن يەنە بىرى، ھەر بىر ئۈممەتكە ئۆز قەۋمىگە مۇستەقىل شەرىئەت بىلەن ئەۋەتىلگەن ئەلچى(رەسۇل) ياكى ئىلگىرىكى شەرىئەتنى يېڭىلاش ئۈچۈن ۋەھيي قىلىنغان پەيغەمبەر (نەبى) چوقۇم بار ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿لَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ﴾ [النَّحۡل الآية ٣٦] « بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: «ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، تاغۇتتىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق، » ۋە: ﴿وَإِن مِّنۡ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٞ﴾ [فَاطِر الآية ٢٤] « قانداقلا بىر ئۈممەت بولمىسۇن، ئۇنىڭغا پەيغەمبەر كەلگەن. » دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىردىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋتى گەرچە ئۇلارنىڭ شەرىئەتلىرى پەرقلىق بولسىمۇ بىر، يەنى ئىبادەتتە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(401) ۋە مۇسلىم(572) رىۋايەت قىلغان. مۇسلىمدا: ئاندىن ئۇلار نۇھنىڭ قېشىغا كېلىدۇ، ئاندىن: ئى نۇھ، سەن زېمىن ئەھلىگە ئەۋەتىلگەن ئەلچىلەرنىڭ ئاۋۋالقىسى... ھەدىسنىڭ داۋامى.

ئاللاھنى يەككە قىلىشقا دەۋەت قىلىش ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. بۇنىڭغا ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٢٥] « (ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيي قىلدۇق. » دېگەن سۆزى دەلىلدۇر. ئاللاھ شەرىئەتلەرنىڭ پەرقلىق بولۇشى ھەققىدە: ﴿لِكُلّٖ جَعَلۡنَا مِنكُمۡ شِرۡعَةٗ وَمِنۡهَاجٗا﴾ [المَائِـدَة الآية ٤٨] « (ئى ئۇممەتلەر!) سىلەرنىڭ ھەر بىرىڭلارغا بىرخىل شەرىئەت ۋە ئوچۇق يول تەيىن قىلدۇق. » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەر ئاللاھ پەيغەمبەرلىككە تاللىغان، پەيغەمبەرلىكنىڭ يۈكنى كۆتۈرۈش ۋە قىينىچىلىقلىرىغا سەۋر قىلىش قۇدرىتىنى بەرگەن، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۇلۇل-ئەزىم (ئىرادىلىك) پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىنسانلار ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿ٱللَّهُ يَصۡطَفِي مِنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلٗا وَمِنَ ٱلنَّاسِ﴾ [الحَج الآية ٧٥] « ئاللاھ پەرىشتىلەردىنمۇ (پەيغەمبەرلىرىگە ۋەھيي يەتكۈزۈش ئۈچۈن)، ئىنسانلاردىنمۇ (شەرىئەتنى بەندىلىرىگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن) ئەلچىلەرنى تاللايدۇ، » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەر يارىتىلغان ئىنسانلار بولۇپ، ئۇلاردا رەبلىك ۋە ئىلاھلىقنىڭ ھېچقانداق ئالاھىدىلىكى يوق ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنىڭ سەييىدى ۋە ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋە ۋە ئورۇنغا ئىگە بولغان پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: ﴿قُل لَّآ أَمۡلِكُ لِنَفۡسِي نَفۡعٗا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ وَلَوۡ كُنتُ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ لَٱسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ ٱلۡخَيۡرِ وَمَا مَسَّنِيَ ٱلسُّوٓءُۚ إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ وَبَشِيرٞ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٨٨] « ئاللاھ خالىمغان ئىكەن، ئۆزۈمگە پايدا يەتكۈزۈش، زىياننى توسۇپ قېلىش قولۇمدىن كەلمەيدۇ. (قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشىنى قانداقمۇ بىلەي؟) ئەگەر مەن غەيبنى بىلىدىغان بولسام، نۇرغۇن مەنپەئەت ھاسىل قىلغان بولاتتىم، زىيان .زەخمەتكىمۇ ئۇچرىمىغان بولاتتىم (لېكىن مەن غەيبنى بىلمەيمەن، شۇڭا ماڭا تەقدىر قىلىنغان ياخشى .ياماناتلىق يېتىپ تۇرىدۇ). مەن پەقەت ئىمان ئېيتقۇچىلار قەۋمى ئۈچۈن ئاگاھلاندۇرغۇچى ۋە خۇشخەۋەر بەرگۈچى قىلىپ ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرمەن». » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەردە كېسەل بولۇش، ئۆلۈم، يېمەك-ئىچمەككە موھتاجلىق قاتارلىق ئىنسانىي ئالاھىدىلىكلەر مەۋجۇت

ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ رەببىنى سۈپەتلەپ: ﴿وَٱلَّذِى هُوَ يُطْعِمُنِى وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾ وَٱلَّذِى يُمِيتُنِى ثُمَّ يُحْيِينِ﴾ [الشُّعَرَاء الآية ٧٩ -٨١] « ئۇ مېنى تاماق بىلەن تەمىنلەيدۇ، ئۇسسۇلۇق بىلەن تەمىنلەيدۇ. ئاغرىپ قالسام ئۇ مېنى ساقايتىدۇ. ئۇ مېنى قەبزى روھ قىلىدۇ، كېيىن يەنە تىرىلدۈرىدۇ. » دېگەنلىكىنى نەقىل قىلغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنسان، سىلەر ئۇنتۇغاندەك مەنمۇ ئۇنتۇيمەن، ئۇنتۇپ قالسام ماڭا ئەسلىتىڭلار» دېگەن.[1]

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەر ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ تائالا تاللانغان پەيغەمبەرلىرىنى ماختاش مەقسىتىدە ئۇلارنى ئۆزىنىڭ بەندىلىرى دەپ سۈپەتلىگەن. ئاللاھ نۇھ ئەلەيھىسسالام ھەققىدە: ﴿إِنَّهُۥ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾ [الإِسْرَاء الآية ٣] «نۇھ ھەقىقەتەن كۆپ شۈكۈر قىلغۇچى بەندە ئىدى» دېگەن. ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە يەئقۇب ئەلەيھىسسالاملار ھەققىدە: ﴿وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَٰرِ﴾ [ص الآية ٤٥] « ئىبادەتتە كۈچلۈك، (دىندا) بەسىرەتلىك بەندىلىرىمىز ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە يەئقۇبنى ئەسلىگىن. » دېگەن. ئىسا ئىبنى مەريەم ھەققىدە: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَٰهُ مَثَلًا لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ﴾ [الزُّخْرُف الآية ٥٩] «ئۇ (يەنى ئىيسا) (ناسارالار گۇمان قىلغاندەك ئىلاھ ياكى ئىلاھنىڭ ئوغلى ئەمەس) پەقەت پەيغەمبەرلىك نېمىتىمىزگە ئېرىشكەن بىر بەندىدۇر، ئۇنى بىز ئىسرائىل ئەۋلادىغا (ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) بىر دەلىل قىلدۇق. » دېگەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە: ﴿تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِۦ لِيَكُونَ لِلْعَٰلَمِينَ نَذِيرًا﴾ [الفُرْقَان الآية ١] « پۈتۈن جاھان ئەھلىنى (ئاللاھنىڭ ئازابىدىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇشى ئۈچۈن، بەندىسىگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى قۇرئاننى نازىل قىلغان ئاللاھنىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر. » دېگەن.

پەيغەمبەرلەر ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شۈڭا ئۇلارغا دۇئا، قۇربانلىق، نەزىر، سەجدە قاتارلىق ھېچقانداق ئىبادەت قىلىنمايدۇ. بەلكى بۇلارغا يالغۇز ئاللاھ ھەقلىقتۇر. بۇ ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٢٥] «(ئى مۇھەممەد!) سەندىن

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(401) ۋە مۇسلىم(572) ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئىلگىرى ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيي قىلدۇق. » دېگىنىدەك، بارلىق ساماۋى شەرىئەتلەردە بىردەك كېلىشىلگەن ئىشتۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

مەقسەتگە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ بەزى پەيغەمبەرلەرنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلغانلىقىغا ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾ [الإِسْرَاء الآية ٥٥] « بىز ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدۇق، » دېگەن. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئۆزىلى ئۇلۇل-ئەزىم (ئىرادىلىك) پەيغەمبەرلەر بولۇپ، ئۇلار بەش: نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر. ئاللاھ ئۇلارنى قۇرئاندا ئىككى يەردە: ئەھزاب ۋە شۇرا سۈرىلىردە تىلغا ئالغان. ئاللاھ: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَٰقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ ۖ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَٰقًا غَلِيظًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٧] « ئۆز ۋاقتىدا بىز پەيغەمبەرلەردىن ئەھدە ئالدۇق، سەندىن، نۇھتىن، ئىبراھىمدىن، مۇسادىن، مەريەم ئوغلى ئىيسادىن مەھكەم ئەھدە ئالدۇق. » ۋە: ﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ﴾ [الشُّورَى الآية ١٣] « ئاللاھ سىلەرگە دىندىن نۇھقا تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى، ساڭا (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) بىز ۋەھيي قىلغان نەرسىنى، ئىبراھىمغا، مۇساغا ۋە ئىيساغا بىز تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى بايان قىلدى. سىلەر دىننى بەرپا قىلىڭلار، دىندا تەپرىقچىلىك قىلماڭلار، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! مانا بۇ پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشگە مۇناسىۋەتلىك ئون ئىش بولۇپ، مۆمىن كىشى بۇلارنى بىلىشى ۋە جەزملەشتۈرۈشى كېرەك. شۇنداق بولغاندا، ئۇ بۇلارنى پۇختا ئېگىلگەن بولىدۇ ۋە ئىمان يولىدا قەدىمى مۇستەھكەم بولىدۇ. قالغان ئونىنى خۇتبىنى قىسقا قىلىش سۈننىتىگە رىئايە قىلىپ، ئاللاھ خالىسا كېيىنكى خۇتبىگە قالدۇرىمىز.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مەرھۇملىرىمىزغا رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ساقلىق ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقتا زىيادىلىك قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 2\2

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىللىرى! ئاللاھ تائالادىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە قىلغان رەھمىتىدىن بىرى، دىن ۋە دۇنيا ئىشلىرىدا ئۇلارغا پايدىلىق بولغان نەرسىلەرنى يەتكۈزۈش، دۇنيادىكى بەخت-سائادىتى ۋە ئاخىرەتتىكى نىجاتلىقىغا يېتەكلەش ئۈچۈن ئۇلارغا پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەنلىكىدۇر. چۈنكى ئىنسانلار قانچىلىك ئىلىم ۋە زېرەكلىككە ئىگە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلارنىڭ ئەقلى ئۆز مەنپەئەتلىرىنى ئەڭ ياخشى رەۋىشتە تەرتىپكە سالىدىغان بىرلىككە كەلگەن ئومۇمىي قانۇن تۈزۈشكە يېتەرلىك بولمايدۇ. چۈنكى ئىنسان ئەقلى چەكلىك. ئەمما ئاللاھ ھېكمەت ئىگىسى، ھەممىدىن خەۋەردار، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچىدۇر. ئاللاھ: ﴿أَلَا يَعۡلَمُ مَنۡ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ﴾ [المُلك الآية ١٤] « (مەخلۇقاتنى) ياراتقان زات بىلمەمدۇ؟ ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردارىدۇر. » دېگەن. پەيغەمبەرلەر ئاللاھنىڭ شەرىئىتىنى بەندىلەرگە يەتكۈزۈشتە ئاللاھ بىلەن بەندىلەر ئارىسىدىكى ۋاستىچىلىك قىلىدۇر. ئاللاھ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٧] « ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرنىڭ رولى شۇنداق مۇھىم بولغاچقا، بارلىق شەرىئەتلەردە، شۇ جۈملىدىن ئىسلام شەرىئىتىدە، ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈش دىنىنىڭ ئاساسلىرىدىن بولۇپ، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئىمانىنىڭ رۇكنلىرىدىن بىرىدۇر ۋە بەندىنىڭ ئىمانى ئۇنىڭسىز توغرا بولمايدۇ. ئاللاھ: ﴿ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٨٥] « پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، مۆمىنلەرمۇ ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار) «ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. » دېگەن.

ئى مۇسۇلمانلار! ئۆتكەنكى خۇتبىدە پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك ئون ئىش بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە قالغان ئونى ھەققىدىكى سۆزنى تاماملايمىز.

ئى مۆمىنلەر! پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۆزىلى ئىككى خەلىل (ئاللاھنىڭ دوستى) - ئىبراھىم ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملار ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ پەقەت شۇ ئىككىسىنلا دوست تۇتقان، خەلىللىك مۇھەببەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسىدۇر. ئاللاھنىڭ ئىبراھىمنى دوست تۇتقانلىقىنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إِبۡرَٰهِيمَ خَلِيلٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١٢٥] «ئاللاھ ئىبراھىمنى دوست تۇتتى» دېگەن سۆزىدۇر. ئاللاھنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى دوست تۇتقانلىقىنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئاللاھ ئەززە ۋە جەللە سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلارنى دوست تۇتتى» [1] دېگەن سۆزىدۇر. ئۇ «سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلار» دېگەن سۆزى ئارقىلىق ئۆزىنى مەقسەت قىلغان.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئىككى خەلىلنىڭ ئەڭ ئۆزىلى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ ئۇنى بارلىق مەخلۇقاتلاردىن - مەيلى ئۇلار ئاۋۋالقىلار ياكى ئاخىرقىلار، پەيغەمبەرلەر ياكى باشقىلار بولسۇن - ئۈستۈن قىلغان. ئۇ

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2383) ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئۇلارنىڭ ئىمامى ۋە سەييىدىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن قىيامەت كۈنى ئادەم باللىرىنىڭ سەييىدىمەن» دېگەن.[1]

ئاللاھ ئۈنى باشقا پەيغەمبەرلەرگە بەرگەن مۆجىزىلەردىنمۇ ئۈستۈن مۆجىزىلەر بىلەن خاسلاشتۇرغان. بۇ مۆجىزىلەرگە ئىشەنگەنلەر باشقا مۆجىزىلەرگە ئىشەنگەنلەردىن كۆپ، بۇ مۆجىزىلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى قۇرئانى كەرىمدۇر. مەلۇمكى، پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرى ئۇلارنىڭ ۋاپاتى بىلەن ئاخىرلاشقان، ئەمما قۇرئان مەڭگۈلۈك مۆجىزىدۇر.

ئۈنىڭ باشقا پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن قىلىنغانلىقىنىڭ دەللىلىردىن يەنە بىرى، ئاللاھ تائالا باشقا پەيغەمبەرلەردە ئايرىم-ئايرىم بولغان ئالاھىدىلىكلەرنى ئۈنىڭدا جەم قىلغان. ئۇلار: خەلىللىك، كالام، نەبىلىك ۋە ئەلچىلىكتۇر. خەلىللىككە كەلسەك - ئۇ مۇھەببەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى - ئۇ ئاللاھنىڭ دوستى، ئاللاھ ئۈنىڭ دوستىدۇر. ئۇ بۇ ئالاھىدىلىكتە يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام بىلەن ئورتاقتۇر.

كالامغا كەلسەك، ئاللاھ ئۈنىڭغا مىراج كېچىسى بەش ۋاخ نامازنى پەرز قىلىنغاندا سۆز قىلغان. ئۇ بۇ ئالاھىدىلىكتە مۇسا ئەلەيھىسسالام بىلەن ئورتاقتۇر.

نەبىلىك ۋە ئەلچىلىك بىلەن سۆيەتلەنگەنلىكى نۇرغۇن ئايەتلەردىن مەلۇم. ئاللاھنىڭ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٧] « ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن » ۋە: ﴿وَأَرۡسَلۡنَٰكَ لِلنَّاسِ رَسُولٗاۚ﴾ [النِّسَاء الآية ٧٩] « (ئى مۇھەممەد!) سېنى بىز (پۈتۈن) ئىنسانلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق » دېگەن سۆزلىرىدەك.

بۇ تۆت سۆيەت: خەلىللىك، كالام، نەبىلىك ۋە ئەلچىلىك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن باشقا ھېچقانداق پەيغەمبەردە جەم بولمىغان. بۇ ئۈنىڭ باشقا پەيغەمبەرلەردىن ئۈستۈن قىلىنغانلىقىنىڭ دەللىلىدىندۇر.

پەيغەمبەرلەر ئارىسىدىكى پەزىلەت بابىدا تىلغا ئېلىنىدىغان پايدىلاردىن: ئاللاھ قۇرئاندا قەسەمسىنى بايان قىلغان پەيغەمبەرلەر قەسەمسى بايان قىلىنمىغانلاردىن ئۆزەلدۇر. بۇ قۇرئاننىڭ

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2278) ئەبى ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

شەرپى سەۋەبىدىندۇر. چۈنكى ئاللاھ قۇرئاندا زىكر قىلغان كىشىنىڭ مەرتىۋىسى زىكر قىلىنمىغان كىشىنىڭ مەرتىۋىسىدىن يۇقىرىدۇر.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنى ئايرىۋەتمەستىن ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. بۇنىڭ ئەكسى بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىگە - گەرچە ئۇ بىرلا پەيغەمبەر بولسىمۇ - كۇپۇرلۇق قىلىشتۇر. ئاللاھ بارلىق پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ۋاجىبلىقى ھەققىدە: ﴿قُولُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَٱلۡأَسۡبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِيَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمۡ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٣٦] «ئىبىتكىلارکى، «ئاللاھقا ئىمان ئېيتتۇق، بىزگە نازىل قىلىنغان ۋەھىيگە، ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىغا نازىل قىلىنغان ۋەھىيگە، مۇساغا بېرىلگەن (تەۋراتقا)، ئىيساغا بېرىلگەن (ئىنجىلغا) ۋە پەيغەمبەرلەرگە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن بېرىلگەن (كىتابلارغا) ئىمان ئېيتتۇق، ئۇلاردىن ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا ئوخشاش، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ بەزىسىنى ئىنكار قىلمايمىز)، بىز ئاللاھقىلا بويسۇنغۇچىلارمىز».» دېگەن.

ئىبنى جەرىر رەھىمەھۇللاھ ئاللاھنىڭ ﴿لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ﴾ [البَقَرَة الآية ١٣٦] « ئۇلاردىن ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا ئوخشاش، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ بەزىسىنى ئىنكار قىلمايمىز)» دېگەن سۆزىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دېگەن: بەزى پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىگە كۇپۇرلۇق قىلمايمىز، بەزىسىدىن ئادا-جۇدا بولۇپ، بەزىسىنى دوست تۇتمايمىز. يەھۇدىيلار ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردىن ئادا-جۇدا بولۇپ، باشقا پەيغەمبەرلەرنى ئېتىراپ قىلغاندەك، خرىستىئانلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن ئادا-جۇدا بولۇپ، باشقا پەيغەمبەرلەرنى ئېتىراپ قىلغاندەك قىلمايمىز. بەلكى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرى ئىكەنلىكىگە، ھەق ۋە ھىدايەت بىلەن ئەۋەتىلگەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمىز.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، قۇرئان ياكى سەھىھ ھەدىستە ئىسمى بايان قىلىنغانلارغا ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. قۇرئاندا 26 پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى تىلغا ئېلىنغان بولۇپ، ئۇلار: ئادەم، نۇھ، ئىبراھىم، ئىسھاق، يەئقۇب، ئىسمائىل، داۋۇد، سۇلەيمان، ئەييۇب،

ئىلياس، يۇنۇس، ئىلىيەسەئ، لۇت، ئىدرىس، ھۇد، شۇئەيب، سالىھ، زۇلكىفل، يۈسۈپ، مۇسا، ھارۇن، خىزىر، زەكەرىيا، يەھيا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر.

ھەدىستە قۇرئاندا تىلغا ئېلىنمىغان بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى تىلغا ئېلىنغان. ئۇ بەنى ئىسرائىل پەيغەمبەرلىرىدىن بولغان يۇشەئ ئىبنى نۇن ئىبنى ئەفراھىم ئىبنى يۈسۈپ ئىبنى يەئقۇب ئىبنى ئىسھاق ئىبنى ئىبراھىم خەلىل ئەلەيھىسسالاملار بولۇپ، ئۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن بەنى ئىسرائىلنىڭ رەھبىرى بولغان.

دىمەك، كىتاب ۋە سۈننەتتە تىلغا ئېلىنغان پەيغەمبەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ سانى 27 دۇر.

ئىسمىنى بىلمىگەن پەيغەمبەرلەرگە ئۈمۈمىي ھالدا ئىمان كەلتۈرىمىز. قۇرئان ئۇلارغا: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾ [غَافِر الآية ٧٨] «(سەندىن ئىلگىرى بىز ھەققەتەن نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتۇق، ئۇلارنىڭ ئاربىسىدىن ساڭا بايان قىلىپ بەرگەنلىرىمىزمۇ، بايان قىلىپ بەرمىگەنلىرىمىزمۇ بار » دېگەن ئايەتتە ئىشارەت قىلغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرىنىڭ سانى 315 ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشتۇر. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قۇرئان ۋە سۈننەتتە ئىسمى بايان قىلىنغانلار بولۇپ، ئۇلار يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنىدى. قالغانلىرىنى بىز بىلمەيمىز. ئۇلارنىڭ سانىنىڭ شۇنچىلىك ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى ئەبۇ ئۇمامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، بىر كىشى: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئادەم پەيغەمبەر ئىدىمۇ؟» دەپ سورىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، (ئۇنىڭغا) تەلىم بېرىلگەن، سۆز قىلىنغان ئىدى» دېگەن.

ئۇ كىشى: «ئۇنىڭ بىلەن نۇھنىڭ ئاربىسىدا قانچىلىك ۋاقىت بار؟» دەپ سورىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئون ئەسىر» دېگەن.

ئۇ كىشى: «نۇھ بىلەن ئىبراھىمنىڭ ئاربىسىدا قانچىلىك ۋاقىت بار؟» دەپ سورىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئون ئەسىر» دېگەن.

ئۇلار: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئەلچىلەر قانچە؟» دەپ سورىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «315، ناھايىتى كۆپ» دېگەن.[1]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ھاكىم "مۇستەدرەك" (2\262) دە رىۋايەت قىلغان، بۇ ئۇنىڭ لەۋزى. زەھەبى: بۇ ھەدىس مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن، دېگەن. شۇنىڭدەك بۇنى تەبەرانى "كەبىر" (8\118- 119) دە رىۋايەت قىلغان. ئۇنىڭدا: 313 دەپ كەلگەن. بۇنى ئەلبانى " سلسلەتۇسسەھىھ " (2668) دە سەھىھ دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئۇلاردىن سەھىھ رىۋايەت قىلىنغان خەۋەرلەرنى تەستىقلاشتۇر. بۇ خەۋەرلەر قۇرئان كەرىم، سۈننەتى مۇتەھھەرە ۋە تارىخ كىتابلىرىدا بايان قىلىنغان سەھىھ خەۋەرلەر بولۇپ، ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى ۋە ئالاھىدىلىكلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئەمما ئەھلى كىتابنىڭ كىتابلىرىدا رىۋايەت قىلىنغان، مۇسۇلمانلارنىڭ كىتابلىرىدىكى سەھىھ خەۋەرلەر بىلەن كۆچلەندۈرۈلمىگەن خەۋەرلەرنى مۇسۇلمان كىشىنىڭ تەستىقلىشى ياكى ئىنكار قىلىشى لازىم ئەمەس. پەقەت ئۇ خەۋەرلەر مۇسۇلمانلارنىڭ سەھىھ كىتابلىرىدىكى خەۋەرلەرگە زىت كېلىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا ئۇنى ئىنكار قىلىش ۋاجىب بولىدۇ. بۇنىڭغا دەلىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئەھلى كىتابنى تەستىقلىماڭلار ھەم ئىنكارمۇ قىلماڭلار، ‹بىز ئاللاھقا، بىزگە نازىل قىلىنغان ۋە سىلەرگە نازىل قىلىنغان (كىتابلار)غا ئىمان كەلتۈردۇق› دەڭلار»[1] دېگەن سۆزىدۇر.

ئۇلارغا نازىل قىلىنغان كىتابلاردىن مەقسەت ئاللاھ مۇسا ۋە ئىساغا نازىل قىلغان ئەسلى تەۋرات ۋە ئىنجىلدۇر، ھازىر يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارنىڭ قولىدىكى ئۆزگەرتىۋېتىلگەن تەۋرات ۋە ئىنجىل ئەمەس.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئۇلار ئۆزلىرىگە يۈكلەنگەن ۋەزىپىنى ئاللاھ بۇيرۇغان بويىچە يەتكۈزگەنلىكىگە ۋە ئۇنى ئۆزلىرى ئۈچۈن تىلگەن كىشىلەرنىڭ ھېچقايسىسى بىلمەسلىككە ئۆزرىسى بولمىغۇدەك دەرىجىدە ئوچۇق بايان قىلغانلىقىغا ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿فَهَلۡ عَلَى ٱلرُّسُلِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ﴾ [النَّحل الآية ٣٥] « پەيغەمبەرلەرنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت روشەن تەبلىغ قىلىشتىنلا ئىبارەت (ھىدايەت قىلىش بولسا ئاللاھنىڭ ئىشىدۇر). » دېگەن. بۇ يەتكۈزۈش بىلەن پەيغەمبەرلەرنىڭ كىشىلەرگە نىسبەتەن ئاللاھنىڭ ھۆججىتى بولۇشى ئەمەلگە ئاشقان. ئاللاھ: ﴿رُّسُلٗا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةُۢ بَعۡدَ ٱلرُّسُلِۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١٦٥] « ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەردىن كېيىن ئاللاھنىڭ ئالدىدا كىشىلەر (يەنى پەيغەمبەر ئەۋەتىلگەن بولسا ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتاتتىم ۋە ئىتائەت قىلاتتىم دېگۈچىلەر) گە باھانە بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، (ئىتائەت قىلغۇچىلارغا جەننەت بىلەن) خۇشخەۋەر بەرگۈچى،

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7362) ئەبى ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

(ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئۆزەتتۇق، ئاللاھ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. » دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ ئۇلارنى قوللىغان مۆجىزىلەرگە ئىشىنىشتۇر. بۇلار پاكىت ۋە دەلىللەرمۇ دەپ ئاتىلىدۇ. بۇلار ئاللاھ ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دەلىل بولسۇن ۋە ئۇلارنىڭ ئىشى كىشىلەرگە مۇجمەل بولۇپ قالمىسۇن دەپ، ئۇلارنىڭ قولى ئارقىلىق كۆرسەتكەن ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلاردۇر. كىشىلەر پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئىنسان كۈچى ۋە تاقىتىدىن ھالقىغان ئىشلارنى قوللانغانلىقىنى كۆرگەندە، ئۇلارنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن ئۆزەتىلگەنلىكىنى بىلىدۇ، ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە جەزم قىلىدۇ، ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرىدۇ ۋە قەلبلىرى دىن ئۇستىدە مۇستەھكەم بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى ئۇلارغا ئىتائەت قىلىشتۇر. چۈنكى ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى شەرىئەتلەر بىلەن ئۆزەتكەن، ھەر بىر پەيغەمبەر بىلەن بىر شەرىئەت بولۇپ، كىشىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلسۇن ۋە ئۇگەشسۇن دەپ ئۆزەتكەن. ھەر بىر شەرىئەتتە كىشىلەرنىڭ ئەقىدە، ئىبادەت ۋە ئەخلاقىي جەھەتتىكى ياخشىلىقنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەلىماتلارنى قىلغان. ئۇ ئاخىرقى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇ ياخشى ۋە ئۇ مۇكەممەل شەرىئەت بولغان ئىسلام دىنى بىلەن ئۆزەتكەن. كىشىلەرنى ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇغان ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشنى ئۆزىگە ئىتائەت قىلىشتىن قىلغان. ئاللاھ: ﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ

فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَ﴾ [النِّسَاء الآية ٨٠] « كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇ ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ (چۈنكى پەيغەمبەر ئاللاھنىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ). » ۋە: ﴿وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ﴾ [النُّور الآية ٥٤] « ئەگەر پەيغەمبەرنىڭ (ئەمرىگە) ئىتائەت قىلساڭلار، ھدايەت تاپسىلەر» دېگەن.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەرلەر دائىم غەلىبە قىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىشتۇر. ئاللاھ: ﴿كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغۡلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِيٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٞ﴾ [المُجَادلَة الآية ٢١] « ئاللاھ (لەۋھۇلمەھپۇزغا): «مەن ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىم چوقۇم غەلىبە قىلىمىز» دەپ يازدى، ئاللاھ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر. » ۋە: ﴿إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَيَوۡمَ يَقُومُ ٱلۡأَشۡهَٰدُ﴾ [غَافِر الآية ٥١] « شەك .شۇبھىسىزكى، بىز پەيغەمبىرىمىزگە، مۆمىنلەرگە ھاياتىي دۇنيادا ۋە (پەرىشتە، پەيغەمبەر ۋە مۆمىنلەردىن بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىگە گۇۋاھ بولىدىغان) گۇۋاھچىلار ھازىر بولىدىغان كۈندە ئەلۋەتتە ياردەم بېرىمىز. » دېگەن.

شىنقىتى رەھىمەھۇللاھ بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دېگەن: بۇ ئايەتى كەرىمە ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئۇلارغا قارشى چىققان ھەر قانداق كىشىدىن غالىب كېلىدىغانلىقىنى كۆرسەتكەن. غەلىبە ئىككى تۈرلۈك: بىرى، پاكىت-دەلىل ۋە بايان بىلەن بولىدىغان غەلىبە بولۇپ، بۇ بارلىق پەيغەمبەرلەر ئۈچۈن سابىتتۇر؛ يەنە بىرى، قىلىچ ۋە نەيزە بىلەن بولىدىغان غەلىبە بولۇپ، بۇ جىھادقا بۇيرۇلغان پەيغەمبەرلەر ئۈچۈن سابىتتۇر، جىھادقا بۇيرۇلمىغانلار ئۈچۈن سابىت ئەمەستۇر.

ئىبنى تەيمىيە مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۆزلىرىگە قارشى چىققانلار ئۈستىدىن پاكىت-دەلىل ۋە ئىلىم بىلەن غالىب كېلىشى دۈشمەننى مەغلۇپ قىلغان مۇجاھىدقا ئوخشايدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۆزلىرىگە قارشى چىققانلار ئۈستىدىن قىلىچ بىلەن غالىب كېلىشى دۈشمەننى ئۆلتۈرگەن مۇجاھىدقا ئوخشايدۇ. [1]

ئۇ يەنە: «جىھادتا ئۆلتۈرۈلگەن بىرەر پەيغەمبەر تېپىلمايدۇ» دېگەن.[2]

ئى مۆمىنلەر! مانا بۇ پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىغا مۇناسىۋەتلىك يىگىرمە نۇقتا بولۇپ، مۆمىن كىشى بۇلارنى بىلىشى ۋە جەزملەشتۈرۈشى كېرەك. شۇنداق بولغاندا، ئۇ بۇلارنى پۇختا ئىگىلىگەن بولىدۇ ۋە ئىمان يولىدا قەدىمى مۇستەھكەم بولىدۇ.

---

[1] "نۇبۇۋۋات" 209- بەت.

[2] "پەتىۋالار مەجمۇئەسى" (1\59).

ئاندىن بىلىكلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مەرھۇملىرىمىزغا رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ساقلىق ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقتا زىيادىلىك قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 1\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

قايتىش كۈنى «ئاخىرەت كۈنى» دەپ ئاتالغان، چۈنكى ئۇنىڭدىن كېيىن كۈن يوق بولۇپ، جەننەت ئەھلى ئۆز جايلىرىدا، دوزاخ ئەھلى ئۆز جايلىرىدا قارار تاپىدۇ. بۇ كۈن يەنە «قىيامەت كۈنى» دەپمۇ ئاتالغان، چۈنكى كىشىلەر ئۇ كۈندە ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ. ئاللاھ بۇ ھەقتە: ﴿يَوْمَ

يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ﴾ [المُطَفِّفِين الآية ٦] « ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ھۇزۇرىدا تىك تۇرىدۇ » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئالتە ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىرىنچىسى، سۇر چېلىنىش؛ ئىككىنچىسى، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىنىڭ يۈز بېرىشى؛ ئۈچىنچىسى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشى؛ تۆتىنچىسى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى؛ بەشىنچىسى، ھېساب ۋە مۇكاپات-جازا؛ ئالتىنچىسى، جەننەت ۋە دوزاخقا كىرىش.

1. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سۇر چېلىنىش قىيامەت كۈنىنىڭ باشلىنىشىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن بولىدۇ. سۇر بولسا پەرىشتە ئىسرافىل چالىدىغان بىر مۇڭگۈزدۇر. ئۇ ئىككى قېتىم چېلىنىدۇ. بىرىنچى قېتىم چېلىنىشى - قورقۇنچ ۋە ھوشسىزلىق چېلىنىشى دەپ ئاتىلىدۇ - بارلىق مەخلۇقاتلار ھوشسىزلىنىپ ئۆلىدۇ. بۇ ئۇزۇن چېلىنىش بولۇپ، ئىسرافىل ئۇنى زېمىننىڭ شەرق ۋە غەربىدىكى بارلىق كىشىلەر ئۆلگەنگە قەدەر چالىدۇ. بۇنىڭغا دەلىل ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَا يَنظُرُ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا صَيۡحَةٗ وَٰحِدَةٗ مَّا لَهَا مِن فَوَاقٖ﴾ [ص الآية ١٥] « بۇلار پەقەت بىر ئاۋاز (يەنى بىرىنچى قېتىملىق سۇر) نىلا كۈتىدۇ، ئۇ قايتىلانمايدۇ. » دېگەن سۆزىدۇر. يەنى ئۇنىڭ ھوشىغا كېلىشى ۋە دۇنياغا قايتىشى يوق. ئاندىن سۇر ئىككىنچى قېتىم چېلىنىدۇ، كىشىلەر قەبرىلىرىدىن تۇرىدۇ. بۇنىڭغا ئاللاھنىڭ: ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجۡرَةٞ وَٰحِدَةٞ فَإِذَا هُمۡ يَنظُرُونَ﴾ [الصَّافَّات الآية ١٩] « بىر ئاۋازنى (يەنى ئىسرافىلنىڭ چالغان سۇرىنى) ئاڭلاش بىلەنلا (مەھشەرگاھقا) ھازىر بولۇپ (ئۆزلىرىگە نېمە قىلىنىدىغانلىقىغا) قارىشىپ تۇرىدۇ. » دېگەن سۆزى دەلىل بولىدۇ.

بىرىنچى چېلىنىشتا تىرىكلەر ئۆلىدۇ، ئىككىنچى چېلىنىشتا ئۆلۈكلەر تىرىلىدۇ.

قۇرئاندا سۇر مۇددەسسىر سۇرىسىدىكى: ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي ٱلنَّاقُورِ﴾ [المُدَّثِّر الآية ٨] «ناقۇر (سۇر) چېلىنغان چاغدا» دېگەن ئايەتتىكىدەك «ناقۇر» دەپمۇ ئاتالغان.

2. ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە كىرىدىغان يەنە بىر ئىش، سۇر چېلىنغاندىن كېيىن يۈز بېرىدىغان قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىدۇر. بۇلاردىن بىرى، زېمىننىڭ تەۋرىشى بولۇپ، ئاللاھ بۇ ھەقتە: ﴿إِذَا زُلۡزِلَتِ ٱلۡأَرۡضُ زِلۡزَالَهَا﴾ [الزَّلۡزَلَة الآية ١] « زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەندە » ۋە: ﴿إِذَا رُجَّتِ ٱلۡأَرۡضُ رَجّٗا﴾ [الوَاقِعَة الآية ٤] «زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەن چاغدا» دېگەن.

قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىدىن يەنە بىرى، ئاسمانىنىڭ يېرىلىشى بولۇپ، ئاللاھ: ﴿فَإِذَا ٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَكَانَتۡ وَرۡدَةٗ كَٱلدِّهَانِ﴾ [الرَّحۡمَٰن الآية ٣٧] « ئاسمان يېرىلغان چاغدا، ئاسمان (دوزاخنىڭ قىزىقلىقىدىن) قىزىل گۈلدەك، قىزىل چەمدەك بولۇپ قالىدۇ. » دېگەن. يەنى قىزىل تېرىدەك بولىدۇ، چۈنكى گۈل قىزىل، ﴿ٱلدِّهَانِ﴾ [الرَّحۡمَٰن الآية ٣٧] دېگەن تېرە دېگەن مەنىدە.

باشقا بىر ئايەتتە ئاللاھ ئاسمانىنى ئۇ كۈندە ئېرىگەن نەرسىگە ئوخشاتقان بولۇپ: ﴿يَوۡمَ تَكُونُ ٱلسَّمَآءُ كَٱلۡمُهۡلِ﴾ [المَعَارِج الآية ٨] «ئۇ كۈندە ئاسمان ئېرىتىلگەن مىستەك بولۇپ قالىدۇ. » دېگەن.

شۇ كۈندە تاغلار پارچىلىنىپ ئۇۋۇلۇپ تارقىلىدۇ، چۈشۈۋاتقان قۇمدەك ياكى تىتىلغان يۇڭدەك بولۇپ قالىدۇ. بۇ ئىككى تەسۋىر بىر-بىرىگە يېقىن. تاغلارنىڭ ئۇۋۇلۇشى ئاللاھنىڭ: ﴿وَبُسَّتِ ٱلۡجِبَالُ بَسّٗا﴾ [الوَاقِعَة الآية ٥] «تاغلار پارچىلىنىپ توزانىدەك توزۇپ كەتكەن چاغدا» دېگەن سۆزىدە تىلغا ئېلىنغان. ئۇنىڭ تارقىلىپ كېتىشى ئاللاھنىڭ: ﴿وَتَكُونُ ٱلۡجِبَالُ كَٱلۡعِهۡنِ ٱلۡمَنفُوشِ﴾ [القَارِعَة الآية ٥] « تاغلار ئېتىلغان يۇڭدەك بولۇپ كېتىدۇ» ۋە: ﴿وَكَانَتِ ٱلۡجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا﴾ [المُزَّمِّل الآية ١٤] « تاغلار بىر دۆۋە كۆچمە قۇمغا ئايلىنىدۇ. » دېگەن سۆزىدە تىلغا ئېلىنغان.

ئۇ كۈندە تاغلار ئورۇنلىرىدىن يۆتكىلىپ، سەرابتەك كۆرۈنىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَسُيِّرَتِ ٱلۡجِبَالُ فَكَانَتۡ سَرَابًا﴾ [النَّبَإ الآية ٢٠] « تاغلار ھەربىكەتلەندۈرۈلۈپ سەرابتەك بولۇپ قالىدۇ (يەنى تاغلار توزۇپ يىراقتىن قارىغۇچىغا سۇدەك تۇيۇلىدۇ). » ۋە: ﴿تَرَى ٱلۡجِبَالَ تَحۡسَبُهَا جَامِدَةٗ وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ ٱلسَّحَابِۚ صُنۡعَ ٱللَّهِ ٱلَّذِيٓ أَتۡقَنَ كُلَّ شَيۡءٍۚ﴾ [النَّمل الآية ٨٨] « تاغلارنى تۇرغۇن ھالەتتە گۈمان قىلسەن، ھالبۇكى، ئۇلار بۇلۇتتەك چۆگىلەپ تۇرىدۇ، (بۇ) ھەممە نەرسىنى پۇختا ياراتقان ئاللاھنىڭ ھۇنىرىدۇر » دېگەن.

قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىدىن يەنە بىرى قۇياشنىڭ تۇرۇلۇشى بولۇپ، ئاللاھ: ﴿إِذَا ٱلشَّمۡسُ كُوِّرَتۡ﴾ [التَّكۡوِير الآية ١] « كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا» دېگەن. قۇياشنىڭ تۇرۇلۇشى بولسا سەللىدەك يۆگىلىشى، ئاندىن تاشلىنىپ نۇرى يوقىلىشىدۇر.

قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىدىن يەنە بىرى يۇلتۇزلارنىڭ تۆكۈلۈشى، يەنى ئاسماندىكى يۇقىرى ئورۇنلىرىدىن تۆكۈلۈشى بولۇپ، ئاللاھ: ﴿وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتۡ﴾ [التَّكۡوِير الآية ٢] «يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا» دېگەن.

قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرىدىن يەنە بىرى دېڭىزلارنىڭ ئوتقا ئايلىنىشى بولۇپ، ئاللاھ: ﴿وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ سُجِّرَتۡ﴾ [التَّكۡوِير الآية ٦] « دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا» دېگەن. تەبىئەت

قانۇنلىرىنى ئۆز ئەمرى بىلەن ئەكسىچە قىلىۋېتىشكە قادىر بولغان زات پاكتۇر. ئاللاھ: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَآ أَرَدْنَٰهُ أَن نَّقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ﴾ [النَّحل الآية ٤٠] « بىز بىرەر شەيئىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرمەكچى بولساق، ئۇنىڭغا: «ۋۇجۇدقا كەل» دەيمىز .دە، ئۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ. » دېگەن.

3. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە كىرىشىغان يەنە بىر ئىش قايتا تىرىلىشكە ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. ئۇ سۇر ئىككىنچى قېتىم چېلىنغاندا ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشىدۇر. قايتا تىرىلىش ھەقتۇر، مۇقەررەردۇر. بۇنىڭغا قۇرئان، ھەدىس ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكى دەلىل بولىدۇ. ئاللاھ: ﴿ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾﴾ [المُؤمِنُون الآية ١٥ - ١٦] « ئاندىن سىلەر چوقۇم ئۆلۈسىلەر. ئاندىن سىلەر ھەقىقەتەن قىيامەت كۈنى (قەبرەڭلاردىن) تۇرغۇزۇلىسىلەر. » دېگەن.

شۇ چاغدا كىشىلەر ئالەملەرنىڭ رەببىنىڭ ھۇزۇرىدا يالاڭ ئاياغ، يالىڭاچ، خەتنە قىلىنمىغان ۋە ساق-سالامەت ھالەتتە تۇرىدۇ. يەنى دۇنيادىكى ئاقساقلىق، كورلۇق ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىللەتلەردىن ھېچنېمە بولمايدۇ. ئاللاھ: ﴿كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ١٠٤] « مەخلۇقاتلارنى دەسلەپتە قانداق ياراتقان بولساق، شۇ ھالىتىدە ئەسلىگە قايتۇرىمىز. (بۇ) بىز ئۈستىمىزگە ئالغان ۋەدىدۇر، (ئۇنى) چوقۇم ئىشقا ئاشۇرىمىز. » دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

4. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن يەنە بىرى مەخلۇقاتلارنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشىغا ئىشىنىشتۇر. ھەشر (توپلاش) بولسا مەخلۇقاتلارنى قەبرىلىرىدىن تىرىلدۈرۈلگەندىن كېيىن ھەيدەپ مەھشەرگاھقا

توپلاشتۇر. ھەشرىنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَهُوَ ٱلَّذِى ذَرَأَكُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المُؤْمِنُون الآية ٧٩] « ئاللاھ سىلەرنى زېمىندا (نەسىللەندۈرۈش يولى بىلەن) ياراتتى، (ھېساب بېرىش ئۈچۈن) ئۇنىڭ دەرگاھىغا توپلىنىسىلەر» دېگەن سۆزىدۇر.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دېگەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە خۇتبە سۆزلەپ: «ئى كىشىلەر! سىلەر ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا يالاڭ ئاياغ، يالىڭاچ، خەتنە قىلىنمىغان ھالەتتە توپلىنىسىلەر» دېدى.[1]

كىشىلەر قىيامەت كۈنى ئاق، سارغۇچ رەڭلىك، ھېچكىم ئۈچۈن بەلگە بولمىغان بىر زېمىنغا توپلىنىدۇ.[2] چاقىرغۇچىنىڭ ئاۋازى ئۇلارغا ئاڭلىنىدۇ ۋە كۆز ئۇلارنى كۆرەلەيدۇ. بۇ ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بۇخارىدا كەلگەن.[3]

شۇ كۈندە ئىنسانلار، جىنلار، پەرىشتىلەر ۋە ھايۋانلار توپلىنىدۇ. ئىنسانلار ۋە جىنلارنىڭ توپلىنىشىنىڭ دەللىلى يۇقىرىدىكى ئايەتنىڭ ئومۇمىيلىقىدۇر. ھايۋانلارنىڭ توپلىنىشىنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا طَـٰٓئِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّآ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم ۚ مَّا فَرَّطْنَا فِى ٱلْكِتَـٰبِ مِن شَىْءٍ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٣٨] « مەيلى يەر يۈزىدە ماڭىدىغان ھايۋان بولسۇن، مەيلى ئىككى قانىتى بىلەن ئۇچىدىغان ئۇچار قۇش بولسۇن، ھەممىسى سىلەرگە ئوخشاش ئۈممەتلەردۇر (يەنى ئاللاھ تەرىپىدىن يارىتىلغان مەخلۇقلاردۇر). لەۋھۇلمەھپۇزدا ھېچ نەرسىنى چۈشۈرۈپ قويمىدۇق (يەنى ھەممىنى تولۇق پۈتتۈق)، كېيىن ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا يىغىلىدۇ (ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىدۇ). » ۋە: ﴿وَإِذَا ٱلْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التَّكْوِير الآية ٥] «ياۋايى ھايۋانلار توپلانغان چاغدا» دېگەن سۆزىدۇر.

پەرىشتىلەرنىڭ توپلىنىشىنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾ [الفَجْر الآية ٢٢] « پەرۋەردىگارىڭ كەلگەن ۋە پەرىشتىلەر سەپ .سەپ بولۇپ كەلگەن چاغدا. » دېگەن سۆزىدۇر. پەرىشتىلەر قىيامەت كۈنى رەببىنىڭ ئالدىدا سەپ-سەپ بولۇپ توپلىنىدۇ، لېكىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىنمايدۇ. چۈنكى ئۇلار ئاللاھ بۇيرۇغان ئىشلارنى ئورۇنلاشقا ۋە ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماسلىققا

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6526) ۋە مۇسلىم(2860) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇخارى(6521) ۋە مۇسلىم(2890) سەھل ئىبنى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارىڭ.

[3] 3361- ھەدىس.

يارىتىلغان. ئاللاھ ئۇلارنى: ﴿لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ﴾ [التَّحۡرِيم الآية ٦] « ئۇ پەرىشتىلەر ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ. » دەپ سۈپەتلىگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇلار ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۈز ئىچىگە ئالىدىغان تۆت ئىش بولۇپ، ئۇمۇمىي ھالدا بۇلارغا ئىمان كەلتۈرمىگىچە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش تولۇق بولمايدۇ. بەشىنچى ۋە ئالتىنچىسى ھەققىدە ئاللاھ خالىسا كېيىنكى خۇتبىلەردە سۆزلەيمىز.

ئاندىن بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - جۇمە كۈنى ۋە كېچىسىدىكى ئەڭ ئەۋزەل ئەمەللەردىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىشتۇر. ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر

تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 2\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۆلۈش ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۆلۈش ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۆلۈش يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆتكەن خۇتبىدە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى ۋە كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى ھەققىدە توختالدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا مەھشەرگاھتا يۈز بېرىدىغان بەزى تەپسىلاتلار ھەققىدە سۆزلەيمىز.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مەھشەرگاھتا يۈز بېرىدىغان تۆت ئىش بار:

1-كىشىلەرنىڭ قورقۇپ كېتىشى. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ ھەج سۈرىسىنىڭ بېشىدا: ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝١ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّآ أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى ٱلنَّاسَ سُكَٰرَىٰ وَمَا هُم بِسُكَٰرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٌ﴾ [الحج الآية ١ - ٢] « قىيامەتنىڭ زىلزىلىسى ھەقىقەتەن چوڭ ئىشتۇر. ئۇ كۈندە ھەر بىر سۈت ئېمىتىۋاتقان ئايال (قاتتىق قورقۇنچتىن تېڭىرقاپ قېلىش بىلەن) ئېمىتىۋاتقان بوۋىقىنى ئۇنتۇيدۇ، ھەر بىر ھاملىدار ئايالنىڭ بويىدىن ئاجراپ كېتىدۇ، ئىنسانلارنى مەست كۆرۈسەن، ھالبۇكى، ئۇلار (ھەقىقەتتە) مەست ئەمەس (دېمەك، قىيامەتنىڭ دەھشىتى ئۇلارنى ئەس-ھوشىدىن كەتكۈزۈۋەتكەن)، لېكىن ئاللاھنىڭ ئازابى قاتتىقتۇر. » دېگەن سۆزىدۇر.

ئۇ كۈننىڭ شىددىتى ۋە غەم-قايغۇسىنىڭ چوڭلۇقىدىن كىشىلەرنىڭ ئەقلى دۇنيادا تۇرغان ۋاقتىنى بەلگىلەشتە قالايمىقانلىشىپ كېتىدۇ. بەزىلەر: ﴿إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا﴾ [طه الآية ١٠٣] « (دۇنيادا) پەقەت ئون كۈنلا تۇردۇڭلار » دەيدۇ، بەزىلەر: ﴿لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْـَٔلِ ٱلْعَآدِّينَ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٣] « بىر كۈن ياكى بىر كۈندىنمۇ ئاز تۇردۇق، (ئاي. كۈنلەرنى) ھېسابلىغۇچى (پەرىشتە) دىن سورىغىن » دەيدۇ. باشقا بىر ئايەتتە ئاللاھ ئۇلار ھەققىدە: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُقْسِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُواْ غَيْرَ سَاعَةٍ﴾ [الرُّوم الآية ٥٥] «قىيامەت قايىم بولغان كۈندە گۇناھكارلار (دۇنيادا) پەقەت ئازغىنا ۋاقىت تۇرغانلىقىغا قەسەم قىلىدۇ، » دېگەن.

ئۇ كۈننىڭ شىددىتى ۋە دەھشىتىنىڭ چوڭلۇقىدىن كىشىلەر بىر-بىرىدىن غەپلەتتە قالىدۇ. ئاللاھ: ﴿يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۝٣٤ وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ۝٣٥ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ۝٣٦ لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾ [عَبَس الآية ٣٤ - ٣٧] « ئۇ كۈندە كىشى ئۆزىنىڭ قېرىندىشىدىن، ئانىسىدىن، ئاتىسىدىن، خوتۇنىدىن ۋە بالىلىرىدىن قاچىدۇ. ئۇ كۈندە ھەر ئادەمنىڭ بىر ھالى بولىدۇكى، ئۇنىڭ باشقىلارغا قارىشىغا (شۇ ھالى) يار بەرمەيدۇ. » دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى قورقۇپ كېتىدىغانلار كاپىرلار، بىدئەتخورلار ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاسىيلىرىدىن ئىبارەت گۇناھكارلاردۇر. ئاللاھ: ﴿وَكَانَ يَوْمًا عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ عَسِيرًا﴾ [الفُرْقَان الآية ٢٦] « بۇ كۈن كاپىرلارغا قېيىندۇر. » دېگەن. ئەمما كامىل مۆمىنلەر ئۇنداق ئەمەس. ئۇلار ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان ۋە ئۇ ھارام قىلغان ئىشلاردىن يىراق تۇرغان كىشىلەردۇر. كىمكى دۇنيادا ئاللاھتىن

قورقسا، ئاللاھ ئۇنى ئاخىرەتتە ئامان قىلىدۇ. كىمكى دۇنيادا ئاللاھتىن خاتىرجەم بولسا، ئاللاھ ئۇنى ئاخىرەتتە قورقۇتىدۇ. بۇ ئاللاھنىڭ ئادالىتىدىن بولۇپ، ئۇ بەندىسىگە ئىككى خاتىرجەملىكنى ياكى ئىككى قورقۇنچنى بىرلەشتۈرمەيدۇ. ئاللاھ سەممىي مۆمىنلەر ھەققىدە: ﴿لَا يَحۡزُنُهُمُ ٱلۡفَزَعُ ٱلۡأَكۡبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ﴾ [الأنبيَاء الآية ١٠٣] « چوڭ قورقۇنچ (يەنى قىيامەتنىڭ دەھشىتى) ئۇلارنى قايغۇغا سالمايدۇ. پەرىشتىلەر ئۇلارنى (جەننەتنىڭ دەرۋازىلىرى ئالدىدا) قارشى ئالىدۇ » دېگەن. يەنە: ﴿وَهُم مِّن فَزَعٍ يَوۡمَئِذٍ ءَامِنُونَ﴾ [النَّمل الآية ٨٩] « ئۇلار بۇ كۈندە قورقۇنچتىن ئەمىن بولىدۇ. » دېگەن. يەنە: ﴿أَفَمَن يُلۡقَىٰ فِي ٱلنَّارِ خَيۡرٌ أَم مَّن يَأۡتِيٓ ءَامِنٗا يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۚ﴾ [فُصِّلَت الآية ٤٠] « قىيامەت كۈنى دوزاخقا تاشلىنىدىغان ئادەم ياخشىمۇ ياكى قىيامەت كۈنى (ئاللاھنىڭ ئازابىدىن) ئەمىن بولغان ھالدا كېلىدىغان ئادەم ياخشىمۇ؟ » دېگەن.

2- مەھشەرگاھتا يۈز بېرىدىغان يەنە بىر ئىش قۇياشنىڭ مەخلۇقاتلارغا بىر مىل مىقدارى يېقىنلىشىشىدۇر. بەزىلەر بۇنى سۈرمىدان مىلى دېسە، بەزىلەر مۇساپە مىلى دەيدۇ. مەيلى قايسىسى بولسۇن، قۇياش باشلارغا ناھايىتى يېقىن بولىدۇ.[1]

ئەگەر: قۇياشتىن قۇتۇلۇپ قالىدىغانلار بارمۇ؟ دەپ سورالسا، جاۋاب: ھەئە. ئاللاھ ئۇ كۈننىڭ قۇياشىدىن ساقلايدىغان بىر تۈركۈم كىشىلەر بار. ئۇلاردىن ئاللاھ ئۆز سايىسىدە سايىدىتىدىغان يەتتە تۈرلۈك كىشى بار. ئۇ كۈندە ئاللاھنىڭ سايىسىدىن باشقا سايە يوقتۇر. ئۇ سايە ئاللاھ ئەززە ۋە جەللە يارىتىدىغان سايە بولۇپ، ئەرشنىڭ سايىسىدۇر. بۇ سايە بىلەن بىر قىسىم كىشىلەر ئۇ كۈننىڭ قۇياشىدىن ساقلىنىدۇ، ئاللاھ بىزنى شۇلاردىن قىلغاي. ئۇلار: ئادىل ئىمام (رەھبەر)، ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش بىلەن ئۆسۈپ يېتىلگەن ياش، ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بىر-بىرىنى ياخشى كۆرگەن، ئاللاھ يولىدا جەم بولغان ۋە ئاللاھ يولىدا ئايرىلغان ئىككى كىشى، مەسجىدكە كۆڭلى باغلانغان، مەسجىدتىن چىققاندىن كېيىن قايتىپ كىرگۈچە بولغان ئارىلىقتا مەسجىدكە تەلپۈنۈپ تۇرىدىغان كىشى، يالغۇز ھالەتتە ئاللاھنى ياد ئېتىپ كۆزلىرىدىن ياش تۆككەن كىشى، مەنسەپ ۋە گۈزەللىك ئىگىسى بولغان بىر ئايال (گۈناھقا) چاقىرغاندا «مەن ئاللاھتىن قورقىمەن» دېگەن كىشى، سول قولى ئوڭ قولىنىڭ بەرگىنىنى بىلمىگىدەك دەرىجىدە مەخپىي سەدىقە قىلغان كىشى.[2]

---

[1] مۇسلىم(2864)كە قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(660) ۋە مۇسلىم(1031) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

3- مەھشەرگاھتا يۈز بېرىدىغان يەنە بىر ئىش كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھتىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەۋسەر كۆلىگە كېلىشىدۇر. شەرىئەتتە مۇستەھكەم تۇرغان مۆمىنلەر ئۇنىڭدىن ئىچىدۇ. ئىككى تۇرلۇك كىشى ئۇنىڭدىن توسۇلىدۇ: بىرىنچىسى، ئىسلامدىن يېنىۋالغانلار بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن يېنىۋالغانلار ۋە ئۇلاردىن كېيىن قىيامەت كۈنىگىچە يېنىۋالغانلارغا ئوخشاش. ئىككىنچى تۇرى بىدئەتچىلەر بولۇپ، مەيلى سۆزدە ياكى ئەمەلدە بولسۇن، ئۇلار يات تۆگىلەر تۆگە پادىسىدىن ھەيدەلگەندەك ھەيدىلىدۇ - يەنى قوغلىنىدۇ-.[1]

بۇ كۆلگە جەننەتتىكى كەۋسەر دەرياسىدىن ئىككى نودا سۇ قۇيۇلۇپ تۇرىدۇ. كەۋسەر دېگەن كۆپ ياخشىلىق دېگەن مەنىدە. بۇ كۆلنىڭ ئۈزۈنلۇقى بىر ئايلىق يول بولۇپ، ئۇنىڭدا ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنىڭ سانىچە قاچىلار بار. سۈيى سۈتتىن ئاق، پۇرىقى ئىپاردىن خۇشپۇراق، تەمى ھەسەلدىن تاتلىق. كىمكى ئۇنىڭدىن بىر قېتىم ئىچسە، مەڭگۈ ئۇسسىمايدۇ. ئۇنىڭغا جەننەتتىن ئىككى نودا قۇيۇلۇپ تۇرىدۇ، بىرى ئالتۇندىن، يەنە بىرى كۈمۈشتىن. كەڭلىكى ئۈزۈنلۇقىغا ئوخشاش بولۇپ، سەنئا بىلەن مەدىنىنىڭ ئارىلىقىدەكتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەۋسەر كۆلى ھازىر مەۋجۇت. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ھازىر كۆلۈمگە قاراپ تۇرۇۋاتىمەن» دېگەن.[2]

كۆل ھەققىدىكى خەۋەرلەردە كەلگەنكى، ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ بىر كۆلى بار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ بىر كۆلى بار. ئۇلار قايسىسىنىڭ كۆلىگە كەلگۈچىلەر كۆپ ئىكەنلىكى بىلەن پەخىرلىنىدۇ. مەن كۆلۈمگە كەلگۈچىلەرنىڭ ئەڭ كۆپ بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[3] بۇ ئاللاھنىڭ ھېكمىتى ۋە بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتىدىن بولۇپ، ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشكەن مۆمىنلەر ئۆز پەيغەمبەرلىرىنىڭ كۆللىرىدىن ئىچىدۇ، بۇ مۇڭاپىق مۇكاپاتتۇر.

---

[1] مۇسلىم(2302)كە قاراڭ.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6590) ۋە مۇسلىم(2296) ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2443) سەمۇرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇنى ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا" سەھىھ دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

4- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - قىيامەت كۈندىكى مەھشەر كۆرۈنۈشلىرىدىن بىرى كاتتا شاپائەتتۇر. ئۇ كۈنى كىشىلەر مۆمىن بولسۇن، كاپىر بولسۇن، توختاپ تۇرۇش ئۈزىراپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ قېشىغا بېرىپ، ھەر كىشى ئۆزىنىڭ يولىنى - جەننەتكىمۇ ياكى دوزاخقىمۇ بىلىشكە ھېساب باشلىنىشى ئۈچۈن رەببىنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلىشىنى سورايدۇ. بەش پەيغەمبەر - ئادەم، نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملار ئۆزرە ئېيتىدۇ. ئاندىن ئىسا ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يوللايدۇ. ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۇ: «مەن بۇنىڭغا تەييار» دەيدۇ. ئاندىن ئەرشنىڭ ئاستىدا ئاللاھ خالىغان ۋاقىت سەجدە قىلىدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭغا ئۆزىگە قىلىدىغان مەدھىيە ۋە گۈزەل ماختاشلاردىن، ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ھېچكىمگە ئاتا قىلمىغان نەرسىلەرنى ئاتا قىلىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا: «ئى مۇھەممەد، بېشىڭنى كۆتۈر، سۆزلىسەڭ ئاڭلىنىدۇ، شاپائەت قىلساڭ قوبۇل قىلىنىدۇ، سورىساڭ بېرىلىدۇ» دېيىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مەھشەرگاھتىكى خالايىقلارغا ھېساب باشلىنىشى ئۈچۈن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلىدۇ. ئاللاھ ئۇنىڭ شاپائىتىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئاندىن ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ قىيامەت قايىم بولغىچە ياشىغان بارلىق بەندىلەر - مۆمىن بولسۇن، كاپىر بولسۇن - نىڭ ھېسابى ۋە ھۆكۈمى باشلىنىدۇ.

بۇ شاپائەت ئاللاھنىڭ: ﴿عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامٗا مَّحۡمُودٗا﴾ [الإسراء الآية ٧٩] « (ئى مۇھەممەد!) رەببىڭنىڭ سېنى مەدھىيەلىنىدىغان ئورۇنغا (يەنى بۇيۇك شاپائەت ماقامىغا) تۇرغۇزۇشى ھەقىقەتتۇر.

» دېگەن سۆزدە تىلغا ئېلىنغان ماقامى مەھمۇد (مەدھىيىلىنىدىغان ئورۇن)تۇر. بۇ شۇنداق بىر ئورۇنكى، قىيامەت كۈنى ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەر ھەممىسى ئۇنى مەدھىيىلەيدۇ ۋە ئۇنىڭغا ھەۋەس قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ ۋاقىتتا مۆمىن ۋە كاپىر، ئىنسان ۋە جىن - بارلىق مەخلۇقاتنىڭ ھېسابى باشلىنىشىدا ئۇنىڭ مىنىتى بولىدۇ.

بۇ شاپائەتنىڭ ئەھمىيىتىنىڭ چوڭلۇقىدىن ئۆلىمالار ئۇنى «كاتتا شاپائەت» دەپ ئاتىغان. ئۇ قىيامەت كۈنىدىكى شاپائەتلەرنىڭ تۈنجىسىدۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار قىيامەت كۈنى مەھشەر مەيدانىدا بولىدىغان تۆت ئىش بولۇپ، مۇسۇلمان كىشى ئاللاھتىن قورقۇپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىشقا ئالدىرىشى ۋە ئاللاھنى غەزەپلەندۈرىدىغان ئىشلاردىن ساقلىنىشى ئۈچۈن بۇلارنى دائىم ئەسلەپ تۇرۇشى كېرەك.

ئاندىن بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - جۇمە كۈنى ۋە كېچىسىدىكى ئەڭ ئەۋزەل ئەمەللەردىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىشتۇر. ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۈستۈن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان-ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 3\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆتكەن ئىككى خۇتبىدە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى ۋە كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا ھېساب ۋە جازا ھەققىدە توختىلىمىز.

1- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ھېساب ۋە جازا قۇرئان، ھەدىس ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكى بىلەن ئىسپاتلانغان ھەقىقەتتۇر. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ۝٢٥ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم﴾ [الغَاشِيَة الآية ٢٥ - ٢٦] « ئۇلار (ئۆلگەندىن كېيىن) ھەقىقەتەن بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىدۇ. ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز مەسئۇلمىز. » دېگەن سۆزى، ﴿مَن جَآءَ بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰٓ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ١٦٠] « بىرەر ياخشىلىق قىلغان ئادەم ئون ھەسسە ئارتۇق ساۋابقا ئىگە بولىدۇ، بىرەر يامانلىق قىلغان ئادەمگە پەقەت ئۇنىڭ يامانلىقىغا باراۋەرلا جازا بېرىلىدۇ، ئۇلارغا زۇلۇم قىلىنمايدۇ. » دېگەن سۆزى، ۋە: ﴿وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٤٧] « قىيامەت كۈنى بىز (ئەمەلەر تارتىلىدىغان) ئادالەت تارازىسىنى ئورنىتىمىز، ھېچ ئادەمگە قىلچە ئۇۋال قىلىنمايدۇ (يەنى ياخشى ئادەمنىڭ ياخشىلىقى كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ، يامان ئادەمنىڭ يامانلىقى ئاشۇرۇۋېتىلمەيدۇ)، ئەگەر ئۇنىڭ قىچا چاغلىق ئەمەلى بولسىمۇ، ئۇنى ھازىر قىلىمىز، (بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىدىن) ھېساب ئېلىشقا بىز يېتەرلىكمىز. » دېگەن سۆزىدۇر.

2- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ھېساب ۋە جازا ھېكمەتنىڭ تەقەززاسىدۇر. چۈنكى ئاللاھ كىتابلارنى نازىل قىلدى، پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى، بەندىلەرگە ئۇلار ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىشنى ۋە ئەمەل قىلىش كېرەك بولغان نەرسىلەرگە ئەمەل قىلىشنى پەرز قىلدى، ئۇنىڭغا قارشى چىققانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشنى يولغا قويدى، ئۇلارنىڭ قېنىنى، ئەۋلادلىرىنى، ئاياللىرىنى ۋە مالىلىرىنى ھالال قىلدى. ئەگەر ھېساب ۋە جازا بولمىسا، بۇ قانۇن-تۈزۈملەر ھېكمەتلىك رەببىمىز ئۇنىڭدىن پاك بولغان بىمەنىلىك بولۇپ قالاتتى.

3- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ھېساب ئىككى خىل بولىدۇ: ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ قويۇش ھېسابى ۋە رەسمى مالامەت قىلىش ھېسابى. بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «قىيامەت كۈنى ھېساب ئېلىنىدىغان ھەر كىشى ھالاك بولىدۇ» دېگەن سۆزىدۇر.

ئائىشە: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئاللاھ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ ۝٧ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ [الانشِقَاق الآية ٧ - ٨] « نامە ـ ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ » دېمىگەنمۇ؟ دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ پەقەت ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ قويۇشتۇر، قىيامەت كۈنى ھېساب رەسمى قىلىنىدىغان ھەر كىشى ئازابلىنىدۇ» دېدى.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىرىنچى تۈرگە گۇناھلىرى كۆرسىتىپ قويىلىدىغانلار، دۇنيادا گۇناھلىرى يېپىلغان، ئاندىن قىيامەت كۈنى ئاللاھ كەچۈرۈم قىلىدىغانلار كىرىدۇ. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ مۆمىننى يېقىن كەلتۈرۈپ، ئۇنى رەھمىتى بىلەن ياپىدۇ-دە: پالانى گۇناھنى بىلەمسەن؟ پالانى گۇناھنى بىلەمسەن؟ دەيدۇ. ئۇ: ھەئە، ئى رەببىم، دەيدۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭغا گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلدۇرىدۇ، ئۇ ئۆزىنى ھالاك بولدۇم دەپ ئويلايدۇ. ئاللاھ: مەن بۇ گۇناھلىرىڭنى دۇنيادا ياپتىم، بۈگۈن ساڭا مەغپىرەت قىلىمەن، دەيدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا ياخشىلىقلىرىنىڭ خاتىرىسى بېرىلىدۇ.»[2]

4- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئۇ كۈنى ئاللاھنىڭ كىشىلەر ئارىسىدىكى ئادالىتىنى نامايان قىلىش ئۈچۈن كىشىلەرنىڭ ئەمەللىرى تارازىدا تارتىلىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَنَضَعُ ٱلۡمَوَٰزِينَ ٱلۡقِسۡطَ لِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَلَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗاۖ وَإِن كَانَ مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٍ أَتَيۡنَا بِهَاۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ﴾ [الأنبياء الآية ٤٧] « قىيامەت كۈنى بىز (ئەمەللەر تارتىلىدىغان) ئادالەت تارازىسىنى ئورنىتىمىز، ھېچ ئادەمگە قىلچە ئۇۋال قىلىنمايدۇ (يەنى ياخشى ئادەمنىڭ ياخشىلىقى كېمەيتىۋېتىلمەيدۇ، يامان ئادەمنىڭ يامانلىقى ئاشۇرۇۋېتىلمەيدۇ)، ئەگەر ئۇنىڭ قىچا چاغلىق ئەمەلى بولسىمۇ، ئۇنى ھازىر قىلىمىز، (بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىدىن) ھېساب ئېلىشقا بىز يېتەرلىكمىز. » دېگەن.

ئەگەر: ياخشىلىق ۋە يامانلىقلار مەنىۋى ئىشلار تۇرسا، قانداق تارازىغا تارتىلىدۇ؟ دەپ سورالسا، جاۋاب شۇكى، ئەمەللەر ئاللاھنىڭ قۇدرىتى بىلەن ماددىي جىسىمغا ئايلىنىدۇ. باشقا نەرسىلەرمۇ شۇنداق. مەسىلەن، ئۆلۈم مەنىۋى ئىش، ماددىي ئەمەس، لېكىن قىيامەت كۈنى ئۇ قوچقار سۈرىتىدە كەلتۈرۈلۈپ جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ ئارىسىدا بوغۇزلىنىدۇ. ئاندىن: «ئى جەننەت ئەھلى! مەڭگۈلۈك، ئۆلۈم يوق. ئى دوزاخ ئەھلى! مەڭگۈلۈك، ئۆلۈم يوق» دەپ ندا قىلىنىدۇ.[3]

ئەگەر: مۆمىنلەر ۋە كاپىرلارنىڭ ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسى تارتىلامدۇ ياكى پەقەت مۆمىنلەرنىڭكىلا تارتىلامدۇ؟ دەپ سورالسا، جاۋاب شۇكى، ئاخىرەتتە پەقەت مۆمىنلەرنىڭ

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6537) ۋە مۇسلىم(2876) ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2441) ۋە مۇسلىم(2768) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇخارى(4730)، مۇسلىم(2849) گە قارالسۇن.

ئەمەللىرى تارتىلىدۇ. ئەگەر مۆمىننىڭ گۇناھى بولمىسا، بۇاستە جەننەتكە كىرىدۇ. ئەگەر گۇناھى بولسا، ئۇنىڭ بىلەن ئازابلىنىدۇ، ئاندىن ئاللاھ ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ، ياكى ئاللاھ ئۇنى بۇاستە كەچۈرۈم قىلىپ، شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتى بىلەن ياكى ئاللاھنىڭ مەرھەمتى بىلەن ئازابسىز جەننەتكە كىرىدۇ. ئەمما كاپىرنىڭ ئەمەللىرى تارتىلمايدۇ، چۈنكى ئاللاھ ئۇنىڭ ئەمەللىرىگە دۇنيادا ساغلاملىق، كەڭ رىزىق قاتارلىقلار بىلەن مۇكاپات بېرىدۇ. ئاخىرەتتە ئاللاھقا مۇلاقات بولغاندا، مەيلى قانچىلىك ياخشىلىق قىلغان بولسىمۇ، ئۇنىڭغا دوزاختىن باشقا نەرسە يوق. ئاللاھ كاپىرلار ھەققىدە: ﴿أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَيۡسَ لَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ إِلَّا ٱلنَّارُۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُواْ فِيهَا وَبَٰطِلٞ مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ﴾ [هُود الآية ١٦] « بۇنداق كىشىلەرگە ئاخىرەتتە دوزاختىن باشقا نەرسە يوقتۇر، ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرى يوققا چىقىرىلىدۇ، قىلغان(ياخشى) ئەمەللىرى ھېسابقا ئېلىنمايدۇ. » دېگەن، يەنە: ﴿وَقَدِمۡنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُواْ مِنۡ عَمَلٖ فَجَعَلۡنَٰهُ هَبَآءٗ مَّنثُورًا﴾ [الفُرۡقَان الآية ٢٣] « بىز ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇنى ئۇچۇپ يۈرگەن توزاندەك قىلۋېتىمىز، (يەنى ئۇلار ئىمانسىز بولغانلىقتىن، قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى يوققا چىقىرىمىز). » دېگەن، يەنە: ﴿مَّثَلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمۡۖ أَعۡمَٰلُهُمۡ كَرَمَادٍ ٱشۡتَدَّتۡ بِهِ ٱلرِّيحُ فِي يَوۡمٍ عَاصِفٖۖ لَّا يَقۡدِرُونَ مِمَّا كَسَبُواْ عَلَىٰ شَيۡءٖ﴾ [إِبۡرَاهِيم الآية ١٨] « پەرۋەردىگارىنى ئىنكار قىلغانلارنىڭ قىلغان (ياخشى) ئەمەللىرى بورانلىق كۈندە شامال ئۇچۇرۇپ كەتكەن بىر دۆۋە كۈلگە ئوخشىمايدۇ، كاپىرلار (بۇ دۇنيادا) قىلغان ياخشى ئەمەللىرى ئۇچۇن ئازراقمۇ ساۋابقا ئېرىشەلمەيدۇ » دېگەن، يەنە: ﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَعۡمَٰلُهُمۡ كَسَرَابِۭ بِقِيعَةٖ يَحۡسَبُهُ ٱلظَّمۡـَٔانُ مَآءً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَهُۥ لَمۡ يَجِدۡهُ شَيۡـٔٗا﴾ [النُّور الآية ٣٩] « كاپىرلارنىڭ (ياخشى ئەمەل دەپ ئويلىغان) ئەمەللىرى بايقاۋاندەكى سەرابقا ئوخشايدۇ، تەشنا ئادەم ئۇنى سۇ دەپ گۇمان قىلىدۇ، ئۇنىڭ يېنىغا كەلسە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيدۇ (يەنى سۇ كۆرمەيدۇ) » دېگەن. خۇلاسە، كاپىرلار ۋە مۇناپىقلارنىڭ ياخشىلىق-يامانلىقلىرى تارتىلىپ ھېساب ئېلىنمايدۇ، بەلكى ئىلگىرى ئېيتىلغان ئۆمەرنىڭ ھەدىسىدە بايان قىلىنغاندەك، ئۇلارغا ئىقرار قىلدۇرۇپ ۋە ئەيىبلەپ ھېساب ئېلىنىدۇ. ئەمەللىرى كۆرسىتىلىدۇ، ئىنكار قىلسا ئۇلارنىڭ ئەزالىرى گۇۋاھلىق بېرىدۇ. ئاندىن خالايىقنىڭ ئالدىدا: ﴿ٱلَّذِينَ كَذَبُواْ عَلَىٰ رَبِّهِمۡۚ أَلَا لَعۡنَةُ ٱللَّهِ عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ﴾ [هُود الآية ١٨] « 'بۇلار پەرۋەردىگارى ھەققىدە يالغان سۆزلىگەنلەردۇر' دەيدۇ. راستلا ئاللاھنىڭ لەنىتى زالىملارغا بولىدۇ (يەنى ئاللاھ زالىملارنى رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ). » دەپ

ندا قىلىندۇ. ئاندىن ئۇلار دوزاخقا تاشلىنىدۇ، ئاللاھ ساقلىسۇن. بۇنىڭدا ئاللاھنىڭ مۆمىننى قوغداپ، كاپىرنى رەسۋا قىلىدىغانلىقىغا ئاگاھلاندۇرۇش بار.

5- ئى مۆمىنلەر جامائىسى! ھېساب كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى شۈكى، كىشىلەر ھېسابقا چاقىرىلغاندا، ئۇلارغا يەتكەن غەم-قايغۇدىن تىزلىنىپ ئولتۇرىدۇ. ئاللاھ جاسىيە سۈرىسىدە: ﴿وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰٓ إِلَىٰ كِتَٰبِهَا ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَٰذَا كِتَٰبُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِٱلْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [الجَاثِيَة الآية ٢٨ - ٢٩] « ھەر ئۈممەتنى (قورقۇنچنىڭ قاتتىقلىقىدىن) تىزلانغان ھالدا كۆرسەن، ھەر ئۈممەت ئۆزىنىڭ نامە-ئەمالىغا چاقىرىلىدۇ، (ئۇلارغا) «بۈگۈن قىلمىشىڭلارغا ياراشا مۇكاپاتقا ئېرىشىسىلەر ياكى جازاغا ئۇچرايسىلەر» (دېيىلىدۇ). بۇ بىزنىڭ كىتابىمىز (يەنى نامە-ئەمال) سىلەرگە ھەق بىلەن سۆزلەيدۇ، بىز قىلمىشىڭلارنى يازدۇرۇپ تۇرغان ئىدۇق (يەنى پەرىشتىلەرنى ئەمەلىرىڭلارنى يېزىپ تۇرۇشقا بۇيرۇيتتۇق). » دېگەن.

6- ئى مۆمىنلەر! بەندە ئاللاھنىڭ ھەقلىرىگە مۇناسىۋەتلىك ئەمەلىرىدىن ئەڭ ئاۋۋال نامازنى ھەققىدە سوراق قىلىنىدۇ. نامازنى دۇرۇس بولسا، باشقا ئەمەللىرىمۇ دۇرۇس بولىدۇ. نامازنى بۇزۇلسا، باشقا ئەمەللىرىمۇ بۇزۇلىدۇ.[1]

7- كىشىلەرنىڭ ھەقلىرىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلاردىن بەندە ئەڭ ئاۋۋال قان تۆكۈش ھەققىدە سوراق قىلىنىدۇ. بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «قىيامەت كۈنى كىشىلەر ئارىسىدا ئەڭ ئاۋۋال قان تۆكۈش توغرۇلۇق ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ» دېگەن سۆزىدۇر.[2]

8- ئۇ كۈنى ئىنسان قىلغان يامانلىقلىرىنى ئىنكار قىلسا، ئۇنىڭ ئەزالىرى - قۇلىقى، كۆزى ۋە تېرىسى ئۇنىڭغا قارشى گۇۋاھلىق بېرىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَآءُ ٱللَّهِ إِلَى ٱلنَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ [فُصِّلَت الآية ١٩ - ٢١] « ئۇ كۈندە ئاللاھنىڭ دۈشمەنلىرى دوزاخقا توپلىنىدۇ، ئالدى-ئارقىسى يىغىلىپ بولغىچە توختىتىپ قويۇلىدۇ. ئۇلار دوزاخقا كەلگەندە، ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرى، كۆزلىرى ۋە تېرىلىرى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى ھەققىدە گۇۋاھلىق بېرىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ تېرىلىرىگە: «نېمىشقا بىزنىڭ زىيىنىمىزغا

---

[1] بۇ ھەدىسنى تەبەرانى(1880) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇ ھەدىسنى ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(1358) دا سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6590) ۋە مۇسلىم(2296) ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

گۇۋاھلىق بەردىڭلار؟» دەيدۇ، تېرىلىرى: «ھەر نەرسىنى سۆزلەتكەن ئاللاھ بىزنى سۆزلەتتى، ئۇ دەسلەپتە سىلەرنى ياراتتى. ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر» دەيدۇ. » دېگەن.

ھەسەن بەسرى ئاللاھنىڭ ﴿كَفَىٰ بِنَفْسِكَ ٱلْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ [الإسراء الآية ١٤] « بۇگۈن ئۆزۈڭگە (يەنى بۇ قىلمىشلىرىڭغا) ئۆزۈڭ گۇۋاھ بولۇشۇڭ كۇپايە » دېگەن سۆزنى ھەققىدە: «ئى ئادەم بالىسى! سېنى ياراتقۇچى ساڭا ئىنساپ قىلدى، سېنى ئۆزۈڭگە ھېسابچى قىلدى» دېگەن. ئىبنى جەرىر تەبەرى ئۆزىنىڭ «تەپسىر»دە قەتادەدىن رىۋايەت قىلغان: ﴿كَفَىٰ بِنَفْسِكَ ٱلْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ [الإسراء الآية ١٤] « بۇگۈن ئۆزۈڭگە (يەنى بۇ قىلمىشلىرىڭغا) ئۆزۈڭ گۇۋاھ بولۇشۇڭ كۇپايە » دېگەن ئايەت ھەققىدە: دۇنيادا ئوقۇشنى بىلمەيدىغان كىشىمۇ ئۇ كۈنى ئوقۇيالايدۇ، دېگەن.

9- ئى مۇسۇلمانلار! ئۇ كۈنى يەتمىش مىڭ كىشى ھېسابتىن مۇستەسنا قىلىنىدۇ - ئاللاھ بىزنى شۇلاردىن قىلغاي - ئۇلارغا ھېساب ۋە ئازاب بولمايدۇ. ئۇلار كامىل مۆمىنلەر بولۇپ، ئاللاھ پەرز قىلغان ئىبادەتلەرنى ئادا قىلغان، ياخشىلىقلارغا ئالدىرىغان، ھارام ۋە مەكرۇھ ئىشلارنى تەرك ئەتكەن كىشىلەردۇر.[1]

ئەبۇ ئۇمامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسىدە بۇ پەزىلەتكە ئېرىشىدىغانلارنىڭ سانى بۇنىڭدىن كۆپ ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل كەلگەن. ئۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «رەببىم ماڭا ئۈممىتىمدىن يەتمىش مىڭ كىشىنى ھېساب ۋە ئازابسىز جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ۋەدە قىلدى. ھەر مىڭ كىشى بىلەن يەنە يەتمىش مىڭ كىشى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىگە لايىق چاڭگىلىدا ئۈچ چاڭگال سېلىشى (بىلەن كىرگۈزۈلىدىغانلار) بار» دېگەن.[2]

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

---

[1] بۇخارى(6541)، مۇسلىم(220)، تىرمىزى(2446) ۋە ئەھمەد(1\271) گە قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2437) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، بۇ تىرمىزنىڭ لەۋزى. بۇ ھەدىسنىڭ سەنەدىنى ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(1909) دا سەھىھ دېگەن.

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

10- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ھېساب جىن ۋە ئىنسانىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەلۇمكى، جىنلار رىسالەتنىڭ ئومۇمىيلىقىنىڭ دائىرىسىگە كىرىدۇ ۋە ئۇلارمۇ دىنىي مەجبۇرىيەتلەر بىلەن مۇكەللەپتۇر. ئاللاھ: ﴿قَالَ ٱدۡخُلُواْ فِيٓ أُمَمٖ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِكُم مِّنَ ٱلۡجِنِّ وَٱلۡإِنسِ فِي ٱلنَّارِۖ﴾ [الأعراف الآية ٣٨] « ئاللاھ (ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلارغا) ئېيتىدۇ: 'سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن، جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان (كاپىر) ئۈممەتلەر بىلەن بىرلىكتە دوزاخقا كىرىڭلار.' » دېگەن. جەنناەتتىكى ھۇرلەر ھەققىدە: ﴿لَمۡ يَطۡمِثۡهُنَّ إِنسٞ قَبۡلَهُمۡ وَلَا جَآنّٞ﴾ [الرَّحۡمَٰن الآية ٧٤] « ئەرلىردىن ئىلگىرى ئۇلارغا ھېچ ئىنسان يېقىنچىلىق قىلمىغان. » دېگەن. بۇ ئايەت جەنناەتتە جىنلارنىڭمۇ بارلىقىنى، ئۇلارنىڭمۇ ئىنسانلارغا ئوخشاش جەنناەتكە كىرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئۇ كۈنى ئاللاھ ھايۋانلارنىڭ بىر-بىرىدىن قىساس ئالىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قىيامەت كۈنى ھەقلەر چوقۇم ئۆز ئىگىلىرىگە قايتۇرۇلىدۇ، ھەتتا مۈڭگۈزسىز قوي مۈڭگۈزلۈك قويدىن قىساس ئالىدۇ» دېگەن. [1] يەنى مۈڭگۈزلۈك قوي ئۈسۈۋەتكەن مۈڭگۈزسىز قوي ئۈچۈن قىساس ئېلىنىدۇ. ئۆزىنىڭ ئادالىتى ۋە ھېكمىتى بىلەن ئەقىللەرنى ھەيران قالدۇرغان زات پاكتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار قىيامەت كۈنىدىكى ھېساب ۋە جازاغا ئىمان كەلتۈرۈشكە كىرىدىغان ئون ئىشتۇر. ئاللاھ بىزنى نامە-ئەمالىنى ئوڭ قولى بىلەن ئالىدىغان ۋە ئاسان ھېساب بېرىدىغانلاردىن قىلغاي.

ئاندىن بىلىڭلاركى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - جۈمە كۈنى ۋە كېچىسىدىكى ئەڭ ئەۋزەل ئەمەللەردىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىشتۇر. ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2582) رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان-ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 4\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۆلۈش ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۆلۈش ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۆلۈش يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەتچى بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئالدىنقى خۇتبىلەردە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى، جازا ۋە ھېساب قاتارلىقلار ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا ئاللاھنىڭ مۆمىنلەرگە جەننەتتە تەييارلىغان نېمەتلىرى ھەققىدە توختىلىمىز.

1- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش جەننەت ۋە دوزاخقا، ئۇ ئىككىسىنىڭ مەخلۇقاتىنىڭ مەڭگۈلۈك قارارگاھى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈشنى ئۆز-ئىچىگە ئالىدۇ. جەننەت ئاللاھ تەقۋادار مۆمىنلەرگە تەييارلىغان نېمەت ماكانىدۇر. ئۇلار ئاللاھ ئىمان ئېيتىش پەرز قىلغان نەرسىلەرگە ئىمان كەلتۈرگەن، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئېلچىسىگە ئىتائەت قىلغان كىشىلەردۇر. جەننەتتە كۆز كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان ۋە ئىنسان كۆڭلىگە كەلمىگەن نېمەتلەر بار. ئاللاھ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ خَيۡرُ ٱلۡبَرِيَّةِ ۝٧ جَزَآؤُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَشِيَ رَبَّهُۥ﴾ [البَيِّنَة الآية ٧ - ٨] « ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار . ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر. ئۇلارغا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات (ئۇلارنىڭ) تۇرار جايى بولغان، ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇركى، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ ئاللاھتىن مەمنۇن بولىدۇ. بۇنىڭغا پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ.» دېگەن. يەنە: ﴿فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٞ مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٖ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ﴾ [السَّجۡدَة الآية ١٧] « ئۇلارنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە مۇكاپات يۈزىسىدىن ئاللاھنىڭ ھۇزۇرىدا ساقلانغان ۋە ئۇلارنى خۇشال قىلىدىغان كاتتا نېمەتنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. » دېگەن.

2-ئى مۆمىنلەر جامائەسى! جەننەت يۇز دەرىجىدۇر. ئۇبادە ئىبنى سامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت يۇز دەرىجە، ھەر ئىككى دەرىجىنىڭ ئارىلىقى يۇز يىللىق مۇساپە - ئەففان: ئاسمان بىلەن يەرنىڭ ئارىلىقىدەك، دېگەن-، فىردەۋس ئەڭ يۇقىرى دەرىجە، ئۇنىڭدىن تۆت دەريا ئېقىپ چىقىدۇ، ئەرش ئۇنىڭ ئۈستىدىدۇر. ئاللاھتىن (جەننەت) سورىساڭلار، فىردەۋسنى سوراڭلار» دېگەن. [1]

3- ئى مۇسۇلمانلار! جەننەت بىر جەننەت ئەمەس، بىر قانچە جەننەتتۇر. ئۇ جەننەتلەرنىڭ نېمەتلىرى ئوخشاش ئەمەس، بەلكى ئۇلاردىكى نېمەتلەر پەرقلىقتۇر. جەننەت ئەھلى ئۆزلىرىنىڭ ياخشى ئەمەللىرىگە قاراپ ئۇ جەننەتلەرگە تارقىلىدۇ. ئىككى جەننەتنىڭ ھەممە نەرسىسى ئالتۇندىن، يەنە ئىككى جەننەتنىڭ ھەممە نەرسىسى كۈمۈشتىن. ئاللاھ ئاۋۋالقى ئىككى جەننەت ھەققىدە:

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (5\316) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىكەر بۇنىڭ سەنەدىنى سەھىھ دېگەن.

﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ جَنَّتَانِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٤٦] « پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ (ھېساب بېرىشتىن) قورققان ئادەمگە ئىككى جەننەت بار. » دېگەن، ئاندىن ئۇنىڭدىن تۆۋەنرەك دەرىجىدىكى ئىككى جەننەت ھەققىدە: ﴿وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٦٢] « ئۇ ئىككى جەننەتتىن تۆۋەنرەك ئىككى جەننەت بار. » دېگەن.

ئىبنى جەرىر تەبەرى بۇ ئىككى ئايەتنىڭ تەپسىرىدە ئىبنۇ مۇسا ئىشئەرىدىن مەرفۇئ ھالدا رىۋايەت قىلىدۇكى: «ئىككى ئالتۇن جەننەت مۇقەررەبلەر (ئاللاھقا يېقىن قىلىنغانلار) ئۈچۈن، ئىككى كۈمۈش جەننەت ئەسھابۇل يەمىن (ئوڭ تەرەپ ئەھلى) ئۈچۈندۇر».

ئابدۇللاھ ئىبنى قەيس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككى جەننەتنىڭ قاچىلىرى ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەر كۈمۈشتىن، يەنە ئىككى جەننەتنىڭ قاچىلىرى ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەر ئالتۇندىن. جەننەت ئەھلى بىلەن رەببىگە قاراش ئارىسىدا پەقەت ئەدن جەننىتىدىكى ئاللاھنىڭ يۈزىدىكى ئۇلۇغلۇق پەردىسىلا بار» دېگەن. [1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ يەردە مۇقەررەبلەر (ئاللاھقا يېقىن قىلىنغانلار) بىلەن ئەسھابۇل يەمىن (نام-ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بىرىلىدىغانلار) ئارىسىدىكى پەرقنى ئەسكەرتىپ قويۇش ياخشىدۇر. مۇقەررەبلەر (سابىقۇن دەپمۇ ئاتىلىدۇ) پەرز ۋە نەپىلە ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىدىغان، گۈناھ ۋە مەكرۇھ ئىشلاردىن يىراق تۇرىدىغان كىشىلەردۇر. ئەسھابۇل يەمىن (ئەبرار دەپمۇ ئاتىلىدۇ) پەرز ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىدىغان، گۈناھلاردىن يىراق تۇرىدىغان كىشىلەردۇر. ئەمما ئۇلار نەپىلە ئىبادەتلەرگە تولۇق ھېرىسمەن بولمىغان، بەزىدە مەكرۇھ ئىشلارنى قىلىپ قويۇشى مۇمكىن. ئەمما گۈناھلارغا كەلسەك، ھەر ئىككى گۇرۇھ كىچىك-چوڭ گۈناھلاردىن يىراق تۇرىدۇ، گۈناھ قىلىپ قالسا تەۋبە قىلىشقا ئالدىرايدۇ، تەۋبىدىن كېيىنكى ھالى بۇرۇنقىدىن ياخشىراق بولىدۇ. لېكىن سابىقۇنلارنىڭ گۈناھتىن يىراق تۇرۇشى تېخىمۇ كۈچلۈكتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سابىقۇنلارنىڭ ئەبرارلاردىن مۇكاپاتتا ئۈستۈن بولۇشىنىڭ سەۋەبى ئوچۇق. چۈنكى سابىقۇنلار ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش ۋە گۈناھتىن ساقلىنىشتا كۈچىنىڭ بېرىچە تىرىشقان، نامازنى، روزا، ئۆمرە، ھەج قاتارلىق پەرز ۋە نەپىلە ئىبادەتلەرنى ئادا قىلغان، شۇنداقلا

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (7444) ۋە مۇسلىم (180) رىۋايەت قىلغان.

باشقىلارغا پايدا يەتكۈزگەن، ياخشىلىققا چاقىرغان، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقان، جىھاد قىلغان، سەدىقە بەرگەن، كىشىلەرنىڭ ئارىسىنى تۈزىگەن، مەسجىد، قۇدۇق قاتارلىقلارنى بىنا قىلغان.

ئىبرالار بولسا سابىقۇنلاردىن تۆۋەن تۇرىدۇ. ئۇلار بۇ ئىككى يولدا - ئۆزىنى ۋە باشقىلارنى ياخشىلاشتا - كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسەتمىگەن، شۇڭا ئۇلارنىڭ مۇكاپاتى سابىقۇنلارنىڭكىدىن ئاز.

سابىقۇنلارنىڭ ئىبرالاردىن ئۈستۈن بولۇشىنىڭ دەللىلىرىدىن، ئاللاھ سابىقۇنلار ھەققىدە: ﴿يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ﴾ [فَاطِر الآية ٣٣] « ئۇلار جەننەتلەردە ئالتۇن بىلەيزۈكلەرنى تاقايدۇ » دېگەن، ئىبرالار ھەققىدە: ﴿وَحُلُّوٓاْ أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ﴾ [الإِنسَان الآية ٢١] « (ئۇلار) كۈمۈش ئۈزۈكلەرنى تاقايدۇ » دېگەن.

ئاللاھ ۋاقىئە سۈرىسىنىڭ باش ۋە ئاخىرىدا سابىقۇن مۇقەررەبلەر بىلەن ئىبرار ئەسھابۇل يەمىننىڭ نېمەتلىرى ئارىسىدىكى پەرقنى ئىشارەت قىلغان.

4- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىر تۇردىكى جەننەت ئەھلىللىرىمۇ ئۆز ئارا پەرقلىنىدۇ. سابىقۇن مۇقەررەبلەر ئەمەللىرىگە قاراپ نېمەتتە پەرقلىنىدۇ، ئىبرار ئەسھابۇل يەمىنمۇ شۇنداق. ئىبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت ئەھلى ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى غەرىپە (ئېسىل ساراي) ئەھلىنى، شەرق ياكى غەرب ئۇپۇقىدىكى پارلاق يۇلتۇزنى كۆرگەندەك كۆرىدۇ، بۇ ئۇلارنىڭ دەرىجىلىرىنىڭ پەرقلىق بولغانلىقىدىندۇر» دېدى. ساھابىلەر: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئورۇنلىرى، باشقىلار ئۇ دەرىجىگە يېتەلمەيدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ياق، ئۇنداق ئەمەس. جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئۇلار ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرگەن ۋە پەيغەمبەرلەرنى تەستىقلىغان كىشىلەردۇر» دېدى.[1]

5- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! جەننەت ئەھلىنىڭ ئەڭ كاتتا نېمەتلىرىدىن بىرى ئۇنىڭ ئاياللىرىدۇر. دەللىلەر كۆرسىتىدۇكى، جەننەتتە ھەر بىر مۆمىن ئۈچۈن دۇنيادىكى ئاياللىرى بىلەن بىرگە ئىككى ھۆر (جەننەت قىزى) بار. ئاللاھ ئۇنىڭ ئەملىگە قاراپ خالىغانچە ھۆرلەرنى زىيادە قىلىدۇ. ھۆرلەر ھەققىدە نۇرغۇن ئايەت ۋە ھەدىسلەر كەلگەن. شۇلاردىن ئاللاھنىڭ: ﴿وَحُورٌ عِينٌ ۝٢٢ كَأَمْثَٰلِ ٱللُّؤْلُوِ ٱلْمَكْنُونِ﴾ [الوَاقِعَة الآية ٢٢ - ٢٣] «شەھلا كۆزلۈك ھۆرلەر، ساقلانغان مەرۋايىتتەك» دېگەن سۆزى. سەئىدى رەھىمەھۇللاھ: «ھۆر دېگەن كۆزىدە سۈرمە، گۈزەللىك، ھۆسنى-جامال بولغان قىز. 'ئىين'

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3256) ۋە مۇسلىم (2831) رىۋايەت قىلغان.

بولسا، كۆزى چىرايلىق ۋە چوڭ دېگەنلىك. ئايالنىڭ كۆزىنىڭ چىرايلىقلىقى ئۇنىڭ گۈزەللىكى ۋە جامالىنىڭ ئەڭ چوڭ دەللىلىدىندۇر. ﴿كَأَمْثَٰلِ ٱللُّؤْلُوِ ٱلْمَكْنُونِ﴾ [الوَاقِعَة الآية ٢٣] 'ساقلانغان مەرۋايىتتەك' دېگىنى، ئۇلار ئاق، يۇمران، ساپ، گۈزەل مەرۋايىتقا ئوخشايدۇ. 'ساقلانغان' دېگىنى كۆز، شامال ۋە قۇياشتىن ساقلانغان، رەڭگى ئەڭ چىرايلىق، ھېچقانداق ئەيىبى يوق دېگەنلىك. شۇنىڭدەك ھۆرلەرنىڭمۇ ھېچقانداق ئەيىبى يوق، بەلكى ئۇلار مۇكەممەل سۈپەتلىك، گۈزەل خسلەتلىك بولۇپ، ئۇلارغا نەزەر سالغان كىشى پەقەت كۆڭۈلنى خۇش قىلىدىغان، كۆزنى خۇرسەن قىلىدىغان نەرسىلەرنىلا كۆرىدۇ» دېگەن.

باشقا بىر ئايەتتە ئۇلارنىڭ سۈپىتى ھەققىدە: ﴿كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٥٨] « گويا ئۇلار (سۈزۈكلۈكتە) ياقۇتتۇر، (ئاقلىقتا) مەرۋايىتتۇر. » دەپ كەلگەن. يەنى سۈزۈكلۈكتە ياقۇتقا، ئاقلىقتا مەرۋايىت ئوخشايدۇ.

ئاللاھ ۋاقىئە سۈرىسىدە جەننەت ئايالىرىنىڭ سۈپىتىدە: ﴿إِنَّآ أَنشَأۡنَٰهُنَّ إِنشَآءٗ ٣٥ فَجَعَلۡنَٰهُنَّ أَبۡكَارًا ٣٦ عُرُبًا أَتۡرَابًا﴾ [الوَاقِعَة الآية ٣٥ - ٣٧] «بىز ئۇلارنى (ئۆزگىچە) ياراتتۇق. ئۇلارنى پاك قىزلار قىلدۇق. ئۇلار ئېرلىرىگە ئامراق، تەڭتۇشلاردۇر» دېگەن. ﴿عُرُبًا﴾ [الوَاقِعَة الآية ٣٧] «ئېرلىرىگە ئامراق» دېگىنى ئېرلىرىگە مۇھەببەتلىك دېگەنلىك. ﴿أَتۡرَابًا﴾ [الوَاقِعَة الآية ٣٧] «تەڭتۇش» دېگىنى تەڭ ئوتتۇز ئۇچ ياشتا دېگەنلىك.

ئاللاھ ئۇلارنى پاكلىق بىلەن سۈپەتلەپ: ﴿وَلَهُمۡ فِيهَآ أَزۡوَٰجٞ مُّطَهَّرَةٞۖ وَهُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٥] «ئۇلار ئۇچۇن جەننەتتە پاك جۈپتىلەر بار، ئۇلار جەننەتتە مەڭگۈ قالىدۇ» دېگەن. ئىبنۇل قەييىم: «ئۇلار ھەيز، چوڭ- كىچىك تەرەت ۋە دۇنيا ئايالىرىدا بولىدىغان ھەر قانداق ئەزىيەتتىن پاك. ئۇلارنىڭ ئىچكى دۇنياسى كۈندەشلىك، ئېرلىرىگە ئەزىيەت بېرىش، ئۇلارغا بوھتان چاپلاش ۋە باشقىلارنى خالاپ قېلىشتىن پاك» دېگەن.[1]

ئاللاھ ئۇلارنى يەنە كۆزلىرىنى ئېرلىرىگە تىككەن دەپ سۈپەتلەپ: ﴿فِيهِنَّ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرۡفِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٥٦] « ئۇ جەننەتلەردە ئېرلىرىدىن باشقىلارغا قارىمايدىغان خوتۇنلار بار. » دېگەن. يەنە: ﴿حُورٞ مَّقۡصُورَٰتٞ فِي ٱلۡخِيَامِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٧٢] « ئۇلار (جەننەتنىڭ) چېدىرلىرىدا مەستۇرە ھۆرلەردۇر. » دېگەن. ئىبنۇل قەييىم: « ﴿مَّقۡصُورَٰتٞ فِي ٱلۡخِيَامِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٧٢] '(جەننەتنىڭ) چېدىرلىرىدا مەستۇرە

[1] "رەۋزەتۇلمۇھىببىن" 19- باب، 348- بەت.

' دېگىنى ئۇلارنىڭ ئەرلىرىدىن باشقىلارغا ئۆزىنى كۆرسىتىش ۋە چېچىلىشتىن توسۇلغان، ئەرلىرىگىلا مەخسۇس قىلىنغان، ئۆيلىرىدىن چىقمايدىغان، ئەرلىرىدىن باشقىنى خالىمايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ﴿قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرۡفِ﴾ [الرَّحۡمَن الآية ٥٦] ' ئەرلىرىدىن باشقىلارغا قارىمايدىغان ' دەپ سۈپەتلىشى ئاۋۋالقىسىدىن مۇكەممەلرەك سۈپەت. چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەر بىرى ئۆز ئېرىنى ياخشى كۆرۈپ ۋە ئۇنىڭدىن رازى بولۇپ، كۆزىنى ئېرىگە تىككەن، كۆزىنى ئېرىدىن باشقىغا قارىتىپ قويمايدۇ» دېگەن.[1]

ھەدىستە ئۇلارنىڭ گۈزەللىكى ۋە ھۆسنى-جامالى ھەققىدە ئەللەرنى ھەيران قالدۇرىدىغان مەزمۇنلار كەلگەن. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەتكە كىرىدىغان تۇنجى گۇرۇھ تولۇن ئايدەك (نۇرلۇق) بولىدۇ. ئۇلاردىن كېيىنكىلەر ئاسماندىكى ئەڭ پارلاق يۇلتۇزدەك (نۇرلۇق) بولىدۇ. ئۇلارنىڭ دىللىرى بىر كىشىنىڭ دىلىدەك بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىختىلاپ ۋە ئۆچمەنلىك بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە ھۆرلەردىن ئىككى جۈپتى بولىدۇ. ئۇلارنىڭ پاچاقلىرىنىڭ ئىلىكى گۈزەللىكىدىن سۆڭەك ۋە گۆشنىڭ ئارقىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ» دېگەن.[2]

ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھ: «ئىلىك سۆڭەكنىڭ ئىچىدىكى نەرسە. بۇنىڭدىن مەقسەت ئۇلارنىڭ يۇقىرى دەرىجىدىكى سۈزۈكلۈكى، سۆڭەكنىڭ ئىچىدىكى نەرسىنىڭ سۆڭەك، گۆش ۋە تېرە ئارقىسىدا يوشۇرۇنۇپ قالمايدىغانلىقىنى سۈپەتلەشتۇر» دېگەن.[3]

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت ئاياللىرىدىن بىرى يەر يۈزىگە قارىسا، ئۇلارنىڭ ئارىلىقىنى يورۇتۇۋېتىدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىلىقىنى خۇشپۇراقتا تولدۇرىۋېتىدۇ. ئۇنىڭ بېشىدىكى ياغلىقى دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەردىن ياخشىدۇر» دېگەن.[4]

---

[1] "رەۋزەتۇلمۇھىببىن" 19- باب، 348- بەت.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3246) ۋە مۇسلىم (2834) رىۋايەت قىلغان.

[3] "فەتھۇلبارى" (6\375).

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2796) رىۋايەت قىلغان.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھمەھۇللاھتىن: ھۆرلەرنىڭ سۈپەتلىرى دۇنيا ئاياللىرىنى ئۇز ئىچىگە ئالامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇ: «مېنىڭچە دۇنيا ئاياللىرى ھۆرلەردىن ياخشى بولىدۇ، ھەتتا تاشقى سۈپەتلەردىمۇ (ئۇلاردىن ياخشى). ئاللاھ ئۇ ياخشى بىلگۈچىدۇر» دەپ جاۋاب بەرگەن.

6- ئى مۇسۇلمانلار! جەننەتنىڭ نېمەتلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ ئىچىملىكلىرى بولۇپ، ئۇ تۆت تۈرلۈك: سۇ، سۈت، مەي ۋە ھەسەل. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆستەڭلەردە ئېقىپ تۇرىدۇ، مۆمىنلەر ئۇنىڭدىن ئىچىدۇ. ئاللاھ: ﴿مَّثَلُ ٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى وُعِدَ ٱلْمُتَّقُونَ ۖ فِيهَآ أَنْهَرٌ مِّن مَّآءٍ غَيْرِ ءَاسِنٍ وَأَنْهَرٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُۥ وَأَنْهَرٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّـٰرِبِينَ وَأَنْهَرٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى ۖ﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « تەقۋادارلارغا ۋەدە قىلىنغان جەننەتنىڭ سۈپىتى شۇكى، ئۇ يەردە رەڭگى ئۆزگەرمىگەن سۇدىن ئۆستەڭلار، تەمى ئۆزگەرمىگەن سۈتتىن ئۆستەڭلار، ئىچكۈچىلەرگە لەززەت بېغىشلايدىغان مەيدىن ئۆستەڭلار ۋە ساپ ھەسەلدىن ئۆستەڭلار بولىدۇ، » دېگەن. ﴿غَيْرِ ءَاسِنٍ﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « رەڭگى ئۆزگەرمىگەن سۇ» دېگىنى ئۇزۇن تۇرۇپ تەمى ئۆزگىرىپ كەتمەيدىغان دېگەنلىك. ﴿مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُۥ﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « تەمى ئۆزگەرمىگەن سۈت » دېگىنى ئىچىش ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن تەمى ئۆزگەرمەيدىغان دېگەنلىك. چۈنكى ئۇ ھايۋاندىن سېغىلغان ئەمەس، شۇڭا تەمى ئۆزگەرمەيدۇ، بەلكى ئاللاھ ئۇنى ئۆستەڭلەردە ئەسلىدىنلا شۇنداق ياراتقان.

﴿مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّـٰرِبِينَ﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « ئىچكۈچىلەرگە لەززەت بېغىشلايدىغان مەيدىن » دېيىلىشى، ئۇنىڭ دۇنيادىكى مەيدەك ئاچچىق ئەمەس، بەلكى تاتلىق ئىكەنلىكىگە ئىشارەت. باشقا بىر ئايەتتە ئۇنىڭدا «غەۋل» يوق، يەنى قورساق ئاغرىتمايدۇ دېيىلگەن. يەنە بىر ئايەتتە: ﴿وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ﴾ [الصَّافَّات الآية ٤٧] « ئۇلار ئۇنى ئىچىش بىلەن مەست بولمايدۇ. » دېيىلگەن، يەنى ئۇنىڭ سەۋەبىدىن ئەقلى كېتىپ قالمايدۇ. ﴿مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « ساپ ھەسەلدىن » دېيىلىشى، ئۇنىڭ ھەسەلدە ئادەتتە بولىدىغان قاشقال ۋە باشقا نەرسىلەردىن سۈزۈلگەنلىكىگە ئىشارەت.

7- جەننەت ئەھلىنىڭ نېمەتلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ تاۋاملىرى ۋە مېۋىلىرى. سەھەر ھەدىستە كەلگەنكى، جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرگەندە تۇنجى بولۇپ بېلىق جىگىرىنىڭ يېنى (جىگەرنىڭ ئەتراپى، چۈنكى ئۇ ئەڭ تەملىك) بىلەن مېھمان قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد قىلغان قۇلى سەۋبانىنىڭ ھەدىسىدە كەلگەنكى، يەھۇدىي ئۆلىمالىرىدىن بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سىناش ئۈچۈن بەزى مەسىلىلەر ھەققىدە سوراپ كەلگەن. ھەدىستە ئۇ: «ئۇلار جەننەتكە كىرگەندە

قانداق سۇئال بېرىلىدۇ؟» (سۇئال دېگەن مېھماننى خۇرسەن قىلىش ئۈچۈن دەسلەپتە بېرىلىدىغان تائام) دەپ سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بېلىق جىگىرىنىڭ يېنى» دېگەن. ئۇ: «ئۇنىڭدىن كېيىن قانداق تائام يەيدۇ؟» دەپ سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەتنىڭ ئەتراپىدىن ئوتلاپ يۈرگەن ئۆكۈز بوغۇزلىنىدۇ» دېگەن. ئۇ: «ئۇنىڭ ئۈستىگە نېمە ئىچىدۇ؟» دەپ سورىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەلسەبىل دەپ ئاتىلىدىغان بۇلاقتىن...» دېگەن. [1]

جەننەت ئەھلىنىڭ تائام ۋە مېۋىلىرى ھەققىدە نۇرغۇن دەلىللەر كەلگەن، بۇ يەردە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى بايان قىلىشقا پۇرسەت يار بەرمەيدۇ. ئاللاھنىڭ: ﴿وَأَمْدَدْنَاهُم بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ﴾ [الطُّور الآية ٢٢] « ئۇلار كۆرۈۋاتقان نېمەتنىڭ ئۈستىگە يەنە (ئۇلارنى) كۆڭلى تارتقان مېۋە ۋە كۆڭلى تارتقان گۆش بىلەن تەمىنلەيمىز. » دېگەن سۆزى بۇنى يەنىچاقلىغان.

8- ئى مۆمىنلەر! جەننەت ئەھلىنىڭ ئەڭ كاتتا نېمىتى ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ جامالىنى كۆرۈشتۇر. سۇھەيب رۇمى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرگەندە، ئاللاھ: سىلەرگە يەنە بىرەر نەرسە زىيادە قىلىپ بېرەيمۇ؟ دەيدۇ. ئۇلار: سەن يۈزلىرىمىزنى ئاق قىلمىدىڭمۇ؟ بىزنى جەننەتكە كىرگۈزۈپ دوزاختىن قۇتقۇزمىدىڭمۇ؟ دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن پەردە ئېچىلىدۇ. ئۇلارغا رەببىگە قاراشتىنمۇ سۆيۈملۈكەك نەرسە بېرىلمىگەن بولىدۇ» دېگەن. [2]

9- ئى مۇسۇلمانلار! جەننەت ئەھلىنىڭ نېمەتلىرى زىيادە بولۇپ تۇرىدۇ، كونىراپ كەتمەيدۇ. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەتتە بىر بازار بولۇپ، ئۇلار ھەر جۈمە كۈنى ئۇ يەرگە كېلىدۇ. شىمال شامىلى چىقىپ ئۇلارنىڭ يۈزى ۋە كىيىملىرىگە ئۇرۇلىدۇ-دە، ئۇلارنىڭ گۈزەللىكى ۋە جامالى تېخىمۇ ئاشىدۇ. ئۇلار گۈزەللىكى ۋە جامالى تېخىمۇ ئېشىپ ئائىلىسىگە قايتىدۇ. ئائىلىسىدىكىلەر: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىزدىن كېيىن گۈزەللىكىڭلار ۋە جامالىڭلار تېخىمۇ ئېشىپتۇ، دەيدۇ. ئۇلار: سىلەرمۇ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىزدىن كېيىن گۈزەللىكىڭلار ۋە جامالىڭلار تېخىمۇ ئېشىپتۇ، دەيدۇ» دېگەن. [3]

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (315) رىۋايەت قىلغان.
[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (181) رىۋايەت قىلغان.
[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2833) رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

ئاللاھتىن قورقۇڭلار ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىلىڭلارکى، جەننەتنىڭ نېمەتلىرى ناھايىتى كۆپ پەرقلىنىدۇ. بۇنىڭغا مۇغىرە ئىبنى شۆئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسى يېتەرلىك دەلىل. ئۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇسا رەببىدىن: ئى رەببىم! جەننەت ئەھلىنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىلىكى كىم؟ دەپ سورىدى. ئاللاھ: ئۇ جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرىپ بولغاندىن كېيىن كېلىدىغان ئادەم. ئۇنىڭغا: جەننەتكە كىرگىن، دېيىلىدۇ. ئۇ: ئى رەببىم! كىشىلەر ئۆز ئورۇنلىرىغا چۈشۈپ، نېسىۋىلىرىنى ئېلىپ بولغان تۇرسا، مەن قانداق كىرىمەن؟ دەيدۇ. ئۇنىڭغا: دۇنيا پادىشاھلىرىدىن بىرىنىڭ پادىشاھلىقىدەك پادىشاھلىق بولۇشىغا رازى بولامسەن؟ دېيىلىدۇ. ئۇ: رازى بولدۇم، ئى رەببىم! دەيدۇ. ئاللاھ: ساڭا شۇنچىلىك، يەنە شۇنچىلىك، يەنە شۇنچىلىك، (داۋاملاشتۇرىدۇ) دەيدۇ. بەشىنچىسىدە ئۇ: رازى بولدۇم، ئى رەببىم! دەيدۇ. ئاللاھ: بۇ ساڭا، يەنە بۇنىڭ ئۈن ھەسسىسى ساڭا، يەنە نەپسىڭ خالىغان، كۆزۈڭ لەززەتلەنگەن نەرسە ساڭا، دەيدۇ. ئۇ: رازى بولدۇم، ئى رەببىم! دەيدۇ. مۇسا: ئى رەببىم! ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىكى كىم؟ دەپ سورىدى. ئاللاھ: ئۇلار مەن خالىغان كىشىلەر، ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ئۆز قولۇم بىلەن تىكلىدىم ۋە مۇقىملىدىم. ئۈنى ھېچقانداق كۆز كۆرمىگەن، قۇلاق ئاڭلىمىغان ۋە ئىنسان كۆڭلىگە كەلمىگەن» دېگەن. [1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! جەننەت ۋە ئۇنىڭ نېمەتلىرى ھەققىدىكى سۆز ئۈزۈن. جەننەت، ئۇنىڭ سۈپەتلىرى ۋە ئەھلىنىڭ سۈپەتلىرىنى تېخىمۇ كەڭرەك بىلمەكچى بولغانلار ئىبنۇل قەييىم جەۋزىيەنىڭ «ھادىل ئەرۋاھ ئىلا بىلادىل ئەفراھ» دېگەن كىتابىغا مۇراجىئەت قىلسۇن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(189) رىۋايەت قىلغان.

10- ئى مۆمىنلەر جامائەسى! جەننەت ۋە دوزاخ ھازىر مەۋجۇت. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَسَارِعُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ أُعِدَّتۡ لِلۡمُتَّقِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣٣] «رەببىڭلارنىڭ مەغپىرىتىگە ۋە تەقۋادارلار ئۈچۈن تەييارلانغان، كەڭلىكى ئاسمان-زېمىنچە كېلىدىغان جەننەتكە ئالدىراڭلار» دېگەن سۆزىدىكى ﴿أُعِدَّتۡ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣٣] «تەييارلانغان» دېگەن سۆزدۇر.

سۈننەتتىن دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىلالغا: «ئىسلامدا قىلغان ئەمەللىرىڭدىن ئەڭ ئۈمىد قىلىدىغىنىڭنى ماڭا ئېيتقىن، چۈنكى مەن بۈگۈن كېچە جەننەتتە ئالدىمدا ئاياغ تىۋىشىڭنى ئاڭلىدىم» دېگەن سۆزى.[1]

جەننەتنىڭ ھازىر مەۋجۇت ئىكەنلىكىگە يەنە بىر دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن جەننەتكە كىرگۈزۈلدۈم. ئۇنىڭدا مەرۋايىت گۈمبەزلەر بار ئىكەن، تۈپرىقى ئىپار ئىكەن» دېگەن سۆزى.[2]

دوزاخنىڭ ھازىر مەۋجۇت ئىكەنلىكىگە دەلىل، ئاللاھنىڭ: ﴿وَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِيٓ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣١] « كاپىرلار ئۈچۈن تەييارلانغان دوزاختىن (يەنى دوزاخقا كىرىشكە سەۋەب بولىدىغان يامان ئىشلاردىن) ساقلىنىڭلار. » دېگەن سۆزىدىكى ﴿أُعِدَّتۡ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣١] «تەييارلانغان» دېگەن سۆزدۇر.

سۈننەتتىن دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىنى ئۆزگەرتكەن ۋە ئەرەب يېرىم ئارىلىغا بۆتلارنى ئېلىپ كەلگەن تۇنجى ئادەم ئەمر ئىبنى لۇھەينىڭ دوزاختا ئۈچەيلىرىنى سۆرەپ يۈرگەنلىكىنى كۆرگەن.[3]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ئايالنىڭ مۇشۇكنى سولاپ قويۇپ، ئۇنى ئۆزىمۇ ئوزۇقلاندۇرمىغانلىقى، ياكى يەر يۈزىدىكى ھاشارەتلەردىن يەپ جېنىنى ساقلاشقا قويۇپمۇ بەرمىگەنلىكى ئۈچۈن دوزاختا ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن.[4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1149) ۋە مۇسلىم(2458) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

[2] مۇسلىم (163) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ئىسرا ھەققىدىكى ئۇزۇن ھەدىسنىڭ بىر قىسمى.

[3] بۇخارى(3521) ۋە مۇسلىم(2856) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارىڭ.

[4] بۇخارى(2365) ۋە مۇسلىم(2242) ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارىڭ.

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! جەننەت ۋە دوزاخ يوقالمايدۇ، تۈگىمەيدۇ. بۇنىڭغا قۇرئان ۋە سۈننەتنىڭ زاھىرى دەلىل. قۇرئاننىڭ بىر قانچە يېرىدە مۆمىنلەرنىڭ جەننەتتە، كاپىرلارنىڭ دوزاختا مەڭگۈ قالىدىغانلىقى بايان قىلىنغان. ئۇ ئىككىسى تۈگەيدۇ دېگەن سۆز ئاجىز سۆز بولۇپ، ئۇنىڭغا تايانغىلى بولمايدۇ. چۈنكى ئۇ دەلىللەردىن ئاشكارا بولغىنىغا خىلاپ. ئاللاھ كىشىلەرگە ئۇلار چۈشىنىدىغان شەكىلدە خىتاب قىلغان. شۇڭا دەلىللەرنى بۇرمىلىماي ۋە تەكەللۇپ قىلماي كەلگەن پېتى قوبۇل قىلىش ۋاجىپ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار جەننەتكە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك 11 ئىش بولۇپ، ھەر بىر مۆمىن بۇلارنى بىلىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندا جەننەتنى ئەسلەپ ياخشى ئەمەل قىلىشقا قىزغىن بولىدۇ، ھورۇنلۇق ۋە سۈسلۇقتىن ساقلىنىدۇ.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 5\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۆلۈش ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۆلۈش ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۆلۈش يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەتچى بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆتكەن خۇتبىلەردە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى، ھېساب ۋە جازا، جەننەتنىڭ نېمەتلىرى ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا دوزاخنىڭ سۈپىتى ھەققىدە توختىلىمىز. ئاللاھ بىزنى ئۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

1- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش جەننەت ۋە دوزاخقا، ئۇ ئىككىسىنىڭ مەخلۇقاتىنىڭ مەڭگۈلۈك قارارگاھى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. جەننەت ئاللاھ تەقۋادار مۆمىنلەرگە تەييارلىغان نېمەت ماكانى، دوزاخ بولسا ئازاب ماكانى بولۇپ، ئاللاھ ئۇنى ئىككى تۈرلۈك كىشىگە، يەنى كاپىرلار ۋە چوڭ گۇناھ قىلغان مۆمىنلەرگە تەييارلىغان.

2- ئى مۆمىنلەر جامائىسى! ئاللاھنىڭ مۆمىنلەردىن بولغان دوزاخ ئەھلىنى ئازابلىشىدىكى ھېكمەت ئۇلارنى گۇناھلاردىن پاكلاشتۇر. ئاندىن ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ. چۈنكى جەننەت پاك، ئۇنىڭغا پەقەت پاك نەپسلا كىرىدۇ. گۇناھلار بولسا نىجىستۇر، شۇڭا ئاۋۋال ئۇنىڭدىن پاكلىنىش كېرەك، بۇ ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدۇر. ئاللاھ مۆمىنلەردىن چوڭ گۇناھ سادىر قىلغانلارنى ئازابلىمايۋە قىلىشى مۇمكىن. ئاللاھ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١١٦] « ئاللاھ ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ، بۇنىڭدىن باشقىنى (ئاللاھ) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ. » دېگەن. ئاللاھ كىمنى ئەپۇ قىلسا، ئۇ ئۇنىڭ پەزلى بىلەن، كىمنى ئازابلىسا، ئۇ ئۇنىڭ ئادىللىقى بىلەن بولىدۇ. ئەمما كاپىرنى ئازابلاشتىكى ھېكمەت ئۇنى خارلاش ۋە رەسۋا قىلىشتۇر، ئۇنىڭدىن پاكلاش ۋە تازىلاش كۆزدە تۇتۇلمايدۇ. چۈنكى كۇفرىلىق ئۇنىڭدا يىلتىز تارتقان بولۇپ، ئوت بىلەنمۇ كەتمەيدۇ. شۇڭا ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھ بىزنى ساقلىسۇن.

3- دوزاختا خىيالغا كەلمەيدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەر بار. ئاللاھ: ﴿إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمۡ سُرَادِقُهَاۚ وَإِن يَسۡتَغِيثُواْ يُغَاثُواْ بِمَآءٖ كَٱلۡمُهۡلِ يَشۡوِي ٱلۡوُجُوهَۚ بِئۡسَ ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتۡ مُرۡتَفَقٗا﴾ [الكَهۡف الآية ٢٩] « بىز ھەقىقەتەن كاپىرلار ئۈچۈن تۈتۈن پەردىلىرى ئۇلارنى ئورىۋالىدىغان ئوتنى تەييارلىدۇق، ئۇلار (تەشنالىقتىن) سۇ تەلەپ قىلسا، ئۇلارغا مەدەن ئېرىتمىسىگە ئوخشاش، يۈزلەرنى كۆيدۈرۈۋېتىدىغان (ناھايىتى قىزىق) سۇ بېرىلىدۇ، بۇ نېمىدېگەن يامان شاراب! جەھەننەم نېمىدېگەن يامان جاي! » دېگەن. يەنە: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمۡ سَعِيرًا ٦٤ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ٦٥ يَوۡمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمۡ فِي ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَٰلَيۡتَنَآ أَطَعۡنَا ٱللَّهَ وَأَطَعۡنَا ٱلرَّسُولَا۠﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٦٤ - ٦٦] « ئاللاھ ھەقىقەتەن كاپىرلارنى رەھمىتىدىن يىراق قىلدى ۋە ئۇلارغا دوزاخنى تەييارلىدى. ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، ئۇلار ھېچقانداق (ئۇلارنى قوغدايدىغان) دوست ۋە (ئۇلاردىن ئازابنى دەپئى

قىلىدىغان) ياردەمچى تاپالمايدۇ. دوزاختا ئۇلارنىڭ يۈزلىرى تۇرۇلۇپ كېتىدىغان كۈندە، ئۇلار: «كاشكى بىز ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولساقچۇ! پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلغان بولساقچۇ!» دەيدۇ. » دېگەن.

4- كاپىرلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئەمما ئاسىي مۇمىنلەر - ئەگەر ئاللاھ ئۇلارنى ئەپۇ قىلمىسا - بىر مەزگىل ئازابلىنىدۇ. ئۇلار تىل، شەھۋەت، رەھىم-شەپقەتنى ئۈزۈش، ھارامنى ئاڭلاش، ھارامغا قاراش، ھارام مال يېيىش قاتارلىق سادىر قىلغان گۇناھلىرىنىڭ مىقدارىغا قاراپ ئازابلىنىدۇ. پەقەت ئوت سەجدە ئەزالىرىغا تەگمەيدۇ. بۇ ناماز ئىبادىتىنىڭ ھۆرمىتىدۇر. بەزىلەرنىڭ ئوشۇقىغىچە، بەزىلەرنىڭ تىزىغىچە، بەزىلەرنىڭ بېلىگىچە، بەزىلەرنىڭ ھەلقۇمىگىچە ئوت ئالىدۇ [1]. بۇ ئازابلارنىڭ يەڭگىل-ئېغىر پەرقلىق بولىدىغانلىقىنىڭ دەلىلىدۇر. ئۇلار جازاسىنى تارتىپ بولغاندا، ئوتتا كۆيۈپ كەتكەن ھالەتتە دوزاختىن چىقىرىلىدۇ ۋە جەننەتنىڭ ئېغىزىدىكى "ھايات سۇيى" دەپ ئاتىلىدىغان دەريانىڭ تاشلىنىدۇ. ئاندىن ئۇلار سەلنىڭ لېيىدىكى دان-ئۇرۇقلارنىڭ ئۈنۈپ چىققىنىدەك ئۈنۈپ چىقىدۇ. ئاسىي مۇمىنلەر گۇناھلىرىدىن پاكلانغاندا جەننەتكە چىقىرىلىدۇ.[2]

5- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! جەھەننەمنىڭ قۇرۇلمىسى زور، كۆرۈنۈشى قورقۇنچلۇق، ھارارىتى يۇقىرىدۇر. ئۇنىڭ قۇرۇلمىسىنىڭ زورلۇقىغا دەلىل، ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ كۈنى جەھەننەم يەتمىش مىڭ يۈگەن بىلەن كەلتۇرۇلىدۇ، ھەر بىر يۈگەننى يەتمىش مىڭ پەرىشتە تارتىدۇ» دېگەن.[3]

6- ئۇنىڭ كۆرۈنۈشىنىڭ قورقۇنچلۇقلىقى ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَٱلْقَصْرِ﴾ [المُرْسَلَات الآية ٣٢] « ئۇ يالقۇن قەسرەدەك (چوڭ) ئۇچقۇنلارنى چىقىرىدۇ. » دېگەن سۆزىدىن مەلۇم. دوزاخ ئوتىنىڭ ئۇچقۇنلىرى قەسرەدەك چوڭ. ھەر بىر ئۇچقۇن دەرەخ يىلتىزلىرىدەك كېلىدۇ. ئاللاھ بىزنى ئۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

7- ئۇنىڭ ھارارىتىنىڭ يۇقىرىلىقىغا دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «سىلەرنىڭ ئوتۇڭلار جەھەننەم ئوتىنىڭ يەتمىش قىسمىدىن بىر قىسمى» دېگەن سۆزى. «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى!

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2845) سەمۇرە ئىبنى جۇندۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇخارى(1149) ۋە مۇسلىم(2458) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارىڭ.

[3] مۇسلىم(2842) ھەدىسكە قارىڭ.

بۇ ئوتمۇ يېتەرلىك ئىدىغۇ؟» دېيىلگەندە، «جەھەننەم ئوتى ئۇنىڭدىن ئاتمىش توققۇز ھەسسە ئارتۇق، ھەر بىر قىسمى بۇ ئوتنىڭ ھارارىتىدەك» دېگەن.[1]

8- ئى مۇسۇلمانلار! جەھەننەمنىڭ يەتتە دەرۋازىسى بار. ھەر بىر دەرۋازىدىن بەلگىلەنگەن مەلۇم مىقداردىكى كىشىلەر كىرىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ﴾ [الحِجر الآية ٤٣ - ٤٤] « شۇبھىسىزكى، دوزاخ ئۇلار (يەنى ئىبلىس ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرى) نىڭ ھەممىسگە ۋەدە قىلىنغان جايدۇر. جەھەننەمنىڭ يەتتە دەرۋازىسى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەربىرىدىن كىرىدىغان مۇئىيەن بىر بۆلۈك (ئادەم) بار. » دېگەن.

9- دوزاخ ئەھلىنىڭ تائامى ئۆزلىرىگە قاراپ ئوخشاش بولمايدۇ. دوزاخ ئەھلى گۇناھلىرىنىڭ سانى ۋە تۈرىگە قاراپ ئازابلىنىدۇ. بەزىلەرنىڭ تائامى غىسلىن (دوزاخ ئەھلىنىڭ يارىلىرىدىن ئاققان يىرىڭ) بولىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ﴾ [الحَاقَّة الآية ٣٦] « ئۇنىڭغا يىرىڭدىن باشقا تاماق يوقتۇر. » دېگەن.

بەزىلەرنىڭ تائامى زەرىئ (قۇرۇپ كەتكەن تىكەنلىك ئۆسۈملۈك) بولىدۇ. ئاللاھ: ﴿لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ﴾ [الغَاشِيَة الآية ٦] « ئۇلار ئۇچۇن زەربدىن (يەنى بەتبۇي، ئاچچىق تىكەندىن) باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ. » دېگەن.

بەزىلەرنىڭ تائامى زەققۇم بولىدۇ. ئاللاھ: ﴿إِنَّ شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَٱلْمُهْلِ يَغْلِي فِي ٱلْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ ٱلْحَمِيمِ﴾ [الدُّخَان الآية ٤٣ - ٤٦] « زەققۇم دەرىخى ھەقىقەتەن گۇناھكارلارنىڭ تامىقدۇر. ئۇ ئېرىتىلگەن مىستەك (قىزىق) دۇر، ئۇ قورساقلاردا قاينىقسۇدەك قاينايدۇ. » دېگەن.

زەققۇم دوزاخنىڭ تېگىدە ئۇنىدىغان دەرەخ بولۇپ، كۆرۈنۈشى ۋە يېيىلىشى يىرگىنچلىك. ئاللاھ: ﴿أَذَٰلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ ٱلزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾ إِنَّا جَعَلْنَٰهَا فِتْنَةً لِّلظَّٰلِمِينَ ﴿٦٣﴾ إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِيٓ أَصْلِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾ طَلْعُهَا كَأَنَّهُۥ رُءُوسُ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٦٥﴾ فَإِنَّهُمْ لَءَاكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ﴾ [الصَّافَّات الآية ٦٢ - ٦٦] « بۇ (يەنى جەننەتنىڭ نېمەتلىرى) ياخشى زىياپەتمۇ ياكى زەققۇم دەرىخىمۇ؟ زەققۇمنى بىز زالىملار (يەنى گۇمراھلار) ئۇچۇن (ئاخىرەتتە) ئازاب قىلدۇق. شۇبھىسىزكى، ئۇ جەھەننەمنىڭ قەئرىدە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3265) ۋە مۇسلىم(2843) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇ بۇخارىنىڭ لەۋزى.

ئۆسىدىغان دەرەختۇر. ئۇنىڭ مېۋىسى گويا شەيتانلارنىڭ باشلىرىغا ئوخشايدۇ. ئۇلار شۇبھىسىز شۇ مېۋىلەردىن يەيدۇ، ئۇنىڭ بىلەن قورساقلىرىنى تويغۇزىدۇ. » دېگەن.

10- دوزاخ ئەھلىنىڭ ئىچىملىكى قايناق سۇ بولۇپ، ئۇلارغا باشلىرىدىن تۆكۈلىدۇ. ئۇلار تېشىدىن ۋە ئىچىدىن ئازابلىنىدۇ، تېرىلىرى ئېرىپ، ئۈچەيلىرى پارچىلىنىپ كېتىدۇ. ئاللاھ: ﴿فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتۡ لَهُمۡ ثِيَابٞ مِّن نَّارٖ يُصَبُّ مِن فَوۡقِ رُءُوسِهِمُ ٱلۡحَمِيمُ ١٩ يُصۡهَرُ بِهِۦ مَا فِي بُطُونِهِمۡ وَٱلۡجُلُودُ﴾ [الحج الآية ١٩ - ٢٠] « كاپىرلارغا ئوتتىن كىيىملەر پىچىلىدۇ، ئۇلارنىڭ باشلىرى ئۈستىدىن يۇقىرى ھارارەتلىك قايناقسۇ قۇيۇلىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئىچ -باغرى ۋە تېرىلىرى ئېرىتىلىدۇ. » دېگەن. يەنە: ﴿وَسُقُواْ مَآءً حَمِيمٗا فَقَطَّعَ أَمۡعَآءَهُمۡ﴾ [مُحَمَّد الآية ١٥] « قاياناقسۇ بىلەن سۇغىرىلىپ (قىزىقلىقىدىن) ئۈچەيلىرى پارە .پارە قىلىنىدۇ» دېگەن.

دوزاخ ئەھلىگە ئىچكۈزۈلىدىغان باشقا تۈرلۈك ئىچىملىكلەرمۇ بار. ئاللاھ بۇنى: ﴿هَٰذَا فَلۡيَذُوقُوهُ حَمِيمٞ وَغَسَّاقٞ ٥٧ وَءَاخَرُ مِن شَكۡلِهِۦٓ أَزۡوَٰجٌ﴾ [ص الآية ٥٧ - ٥٨] « بۇ (كۆيدۈرگۈچى) قىزىق سۇدۇر، قان . يىرىڭدۇر، ئۇلار بۇنى تېتىسۇن. يەنە (ئۇلارغا) مۇشۇ خىلدىكى باشقا تۈرلۈك ئازابلار بار. » دېگەن سۆزىدە كۆرسەتكەن. غەسساق دوزاخ ئەھلىنىڭ تېرىلىرىدىن تامچىلايدىغان قان .يىرىڭدۇر.

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! دوزاخ ئەھلىنىڭ ئەڭ يەڭگىل ئازابلىنىدىغىنى پۇتىنىڭ ئاستىغا ئىككى چوغ قويۇلۇپ، شۇنىڭدىن مېڭىسى قاينىپ كېتىدىغان كىشىدۇر.[1]

12- قىيامەت كۈنى ئەڭ قاتتىق ئازابلىنىدىغانلار ئۈچ تۈرلۈك كىشى: پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرى، (ئاسماندىن چۈشۈرۈلگەن) داستىخان ئېگىلىرىدىن كاپىر بولغانلار ۋە مۇناپىقلار. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَيَوۡمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدۡخِلُوٓاْ ءَالَ فِرۡعَوۡنَ أَشَدَّ ٱلۡعَذَابِ﴾ [غَافِر الآية ٤٦] « قىيامەت قايىم بولغان كۈندە: «ئى پىرئەۋن جامائەسى! ئازابنىڭ ئەڭ قاتتىقىغا (دوزاخ ئوتىغا) كىرىڭلار!» (دېيىلىدۇ).» دېگەن سۆزى، داستىخان ئېگىلىرى ھەققىدە: ﴿فَمَن يَكۡفُرۡ بَعۡدُ مِنكُمۡ فَإِنِّيٓ أُعَذِّبُهُۥ عَذَابٗا لَّآ أُعَذِّبُهُۥٓ أَحَدٗا مِّنَ ٱلۡعَٰلَمِينَ﴾ [المَائِدَة الآية ١١٥] « سىلەردىن كىمكى شۇنىڭدىن كېيىن كاپىر بولسا، ئۇنى شۇنداق بىر ئازاب بىلەن ئازابلايمەنكى، ئەھلى جاھاندىن ھېچ كىشىنى مۇنداق

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6561) ۋە مۇسلىم(213) نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئازابلىمايمەن» دېگەن سۆزى، مۇناپىقلار ھەققىدە: ﴿إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ﴾ [النِّسَاء الآية ١٤٥] « مۇناپىقلار چوقۇم دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىگە تاشلىنىدۇ» دېگەن سۆزىدۇر.

13- دوزاخقا ئىككى تۈرلۈك كىشى بارىدۇ: مۆمىنلەر ۋە مۇناپىقلار. ئاللاھ: ﴿وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا﴾ [مَرْيَم الآية ٧١] « سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن دوزاخقا بارمايدىغان بىرەر كىشىمۇ قالمايدۇ، بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئۆزگەرمەس ھۆكمىدۇر. » دېگەن. لېكىن ئاللاھ نىجاتلىق بېرىشنى خالىغان مۆمىنلەرگە ئوت تەگمەيدۇ، ئۇلار سىرات كۆۋرۈكىدىن ئۆتىدۇ، دوزاخ ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ئەمما ئاللاھ ئازابلاشنى خالىغان ئاسىي مۆمىنلەر ۋە مۇناپىقلار سىراتقا ئېسىلغان ئىلمەكلەر بىلەن ئىلىنىپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ. مۆمىنلەر گۇناھلىرىنىڭ مىقدارىغا قاراپ ئازابلىنىپ، ئاندىن جەننەتكە چىقىرىلىدۇ. مۇناپىقلار بولسا مەڭگۈ دوزاختا قالىدۇ. بۇ ئاللاھنىڭ كېيىنكى ئايەتتە: ﴿وَّ نَذَرُ ٱلظَّٰلِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا﴾ [مَرْيَم الآية ٧٢] « زالىملارنى جەھەننەمدە تىزلىنىپ ئولتۇرغان ھالدا قويىمىز. » دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسىدۇر. ئايەتتىكى "تىزلىنىپ ئولتۇرۇش" دېگىنى تىزلىرىنى يەرگە تىرەپ ئولتۇرۇش بولۇپ، ئەڭ ناچار ئولتۇرۇش شەكلى. چۈنكى كىشى پەقەت قىيىن ئەھۋالغا دۇچ كەلگەندىلا مۇشۇنداق ئولتۇرىدۇ.

14- كاپىرلار دوزاخقا بارمايدۇ، بەلكى دوزاخقا توپ-توپ قىلىپ ھەيدەپ كېلىنىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ﴾ [الزُّمَر الآية ٧١] « كاپىرلار جەھەننەمگە توپ . توپ بولۇپ ھەيدىلىدۇ » دېگەن.

15- دوزاخ ئەھلى دوزاخقا ئۇسسۇز ھالەتتە ھەيدەپ كېلىنىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَنَسُوقُ ٱلْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا﴾ [مَرْيَم الآية ٨٦] « گۇناھكارلارنى ئۇلار چاڭقىغان ھالدا جەھەننەمگە ھەيدەيمىز. » دېگەن. چۈنكى ئايەتتىكى"ۋىرد"نىڭ ئەسلى مەنىسى سۇغا كېلىش دېگەنلىك. سۇغا كېلىش پەقەت ئۇسسۇزلۇقتىن بولىدىغان بولغاچقا، "ۋىرد" سۆزى بۇ ئايەتتە ئۇسسۇز توپ مەنىسىدە ئىشلىتىلگەن.

16- ئۇ كۈنى دوزاخ ئەھلىنىڭ دوزاخ پەرىشتىلىرى تونۇيدىغان بەلگىلىرى بولىدۇ. پەرىشتىلەر ئۇلارنى تونۇغاندىن كېيىن، كوكۇلسىي ۋە پۇتلىرىدىن تۇتۇپ، دوزاخقا قاتتىق تاشلايدۇ. ئاللاھ بىزنى ساقلىسۇن. ئاللاھ: ﴿يُعْرَفُ ٱلْمُجْرِمُونَ بِسِيمَٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِٱلنَّوَٰصِى وَٱلْأَقْدَامِ﴾ [الرَّحْمَن الآية ٤١] « گۇناھكارلار ئۆزلىرىنىڭ (يۈزلىرى قارا، كۆزلىرى كۆك بولۇشتىن ئىبارەت) بەلگىلىرىدىن تونۇلىدۇ، ئۇلار

كوكۇللىرىدىن ۋە پۇتلىرىدىن تۇتۇلۇپ (دوزاخقا تاشلىنىدۇ). » دېگەن. يەنە: ﴿يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا﴾ [الطُّور الآية ١٣] « ئۇ كۈندە ئۇلار دوزاخقا قاتتىق ئىتتىرىلىدۇ. » دېگەن.

17- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! دوزاخ ئەھلىنىڭ ئازابىدىن بىرى، ئۇلار دوزاختا يۈزى بىلەن سۆرىلىدۇ. ئاللاھ: ﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي ٱلنَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُواْ مَسَّ سَقَرَ﴾ [القَمَر الآية ٤٨] « ئۇلار دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان كۈندە، (ئۇلارغا) «دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ). » دېگەن.

دوزاخ ئەھلىنىڭ ئازابىدىن يەنە بىرى، ئۇلارغا ئوتتىن كىيىم كىيدۈرۈلىدۇ. يۇقىرىقى ئايەتتە: ﴿فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ﴾ [الحج الآية ١٩] « كاپىرلارغا ئوتتىن كىيىملەر پىچىلىدۇ. » دېيىلگەن. يەنە ئۇلارغا ئوتتا قىزىتىلغان مىستىن كۆينەكمۇ كىيدۈرۈلىدۇ. ئاللاھ: ﴿سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ﴾ [إِبْرَاهِيم الآية ٥٠] « ئۇلارنىڭ كۆڭلىكى قارامايدىن بولىدۇ » دېگەن.

دوزاخ ئەھلىنىڭ ئازابىدىن يەنە بىرى، ئۇلار تۆمۈر توقماقلار بىلەن ئۇرۇلىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَلَهُم مَّقَٰمِعُ مِنْ حَدِيدٍ﴾ [الحج الآية ٢١] « ئۇلار تۆمۈر توقماقلار بىلەن ئۇرۇلىدۇ. » دېگەن. "مەقامىئ" توقماق دېگەن مەنىدە بولۇپ، پىلنىڭ بېشىغا ئۇرۇلىدىغان ئەگرى تۆمۈر تاياقنى كۆرسىتىدۇ. ئايەتتە بۇ چوڭ تۆمۈر بولقا (بازغان دەپمۇ ئاتىلىدۇ) بولۇپ، دوزاخ پەرىشتىلىرى ئۇنىڭ بىلەن دوزاخ ئەھلىنى ئۇرىدۇ. ئاللاھ بىزنى ساقلىسۇن.

18- دوزاخ - ئاللاھ بىزنى ساقلىسۇن- كۆرىدۇ، غەزەپلىنىدۇ، ھۆركىرەيدۇ ۋە نەرە تارتىدۇ. كۆرۈش، غەزەپلىنىش ۋە ھۆركىرەشنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُواْ لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا﴾ [الفُرْقَان الآية ١٢] « دوزاخ ئۇلارنى يىراقتىن كۆرگەن چاغدا، ئۇلار دوزاخنىڭ غەزەپتىن قاينىغان ۋە (ئېشەكتەك) ھاكىرىغان ئاۋازنى ئاڭلايدۇ. » دېگەن سۆزى. يەنى دوزاخ كاپىرلارنى مەھشەرگاھتا كۆرگەندە، ئۇلار دوزاخنىڭ غەزەپتىن قاياناش ئاۋازىنى، ھۆركىرەش ۋە نەرە تارتىش ئاۋازىنى ئاڭلايدۇ. بۇ ئىككى ئاۋاز مەلۇم بولسىمۇ، ئۇنىڭ ماھىيىتىنى ئاللاھ ئەك ياخشى بىلىدۇ.

نەرە تارتىشنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِذَآ أُلْقُواْ فِيهَا سَمِعُواْ لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۝٧ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ ٱلْغَيْظِ﴾ [المُلْك الآية ٧ - ٨] « ئۇلار دوزاختا تاشلانغان چاغدا، قاينىاپ تۇرغان دوزاخنىڭ (ئېشەك ھاكىرىغاندەك) سەت ئاۋازىنى ئاڭلايدۇ. دوزاخ غەزەپتىن پارچىلىنىپ كېتىشكە تاس قالىدۇ. » دېگەن سۆزى. ئاللاھ بىزنى ساقلىسۇن.

19- دوزاخ لاۋۇلداپ كۆيىدۇ ۋە پەسىيدۇ. ئاللاھ: ﴿كُلَّمَا خَبَتۡ زِدۡنَٰهُمۡ سَعِيرٗا﴾ [الإِسۡرَاء الآية ٩٧] « (جەھەننەمنىڭ) ئوتى پەسلەپ قالسا، ئۇلارغا (ئوتنى) تېخىمۇ يالقۇنجىتىمىز. » دېگەن.

20- دوزاخنىڭ تولۇشى ۋەدە قىلىنغان. ئاللاھ: ﴿وَلَٰكِنۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ مِنِّي لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ﴾ [السَّجۡدَة الآية ١٣] « لېكىن مېنىڭ (گۇناھكارلارنى ئازاب قىلىشتىن ئىبارەت) ھۆكمۈم بېكىتىلىپ بولدى. مەن چوقۇم جىنلار ۋە ئىنسانلار (يەنى ئۇلارنىڭ گۇناھكارلىرى) . ھەممىسى بىلەن جەھەننەمنى تولدۇرىمەن. » دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ دوزاخنىڭ سۈپىتى ھەققىدىكى پايدىلىق كىرىش سۆز بولۇپ، مۇسۇلمانىنىڭ بۇنى بىلىشى، شۇنىڭ بىلەن دوزاختىن ھەزەر ئەيلىشى كېرەك. ئاللاھ بىزنى دوزاختىن ساقلىسۇن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

21- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، دوزاخ ھازىر مەۋجۇت. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِيٓ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣١] « كاپىرلار ئۈچۈن تەييارلانغان دوزاختىن (يەنى دوزاخقا كىرىشكە سەۋەب بولىدىغان يامان ئىشلاردىن) ساقلىنىڭلار. » دېگەن سۆزىدىكى ﴿ أُعِدَّتۡ ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣١] «تەييارلانغان» دېگەن سۆزدۇر.

سۈننەتتىن دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىنى ئۆزگەرتكەن ۋە ئەرەب يېرىم ئاربلىغا بۇتلارنى ئېلىپ كەلگەن تۇنجى ئادەم ئەمر ئىبنى لۇھەينىڭ دوزاختا ئۈچەيلىرىنى سۆرەپ يۈرگەنلىكىنى كۆرگەن.[1]

[1] بۇخارى(3251) ۋە مۇسلىم(2856) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قاراڭ.

يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئايالنىڭ مۇشۇكنى سولاپ قويۇپ، ئۆزىمۇ ئوزۇقلاندۇرمىغان، يەر يۈزىدىكى ھاشارەتلەردىن يېيىشكىمۇ قويۇپ بەرمىگەنلىكى ئۈچۈن دوزاختا ئازابلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! يۇقارقىلار دوزاختا ئىمان كەلتۈرۈش ۋە دوزاختا كىرىدىغانلارنىڭ سۈپەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلار بولۇپ، ھەر بىر مۆمىننىڭ بۇلارنى بىلىشى زۆرۈر. شۇنىڭ بىلەن دوزاخنى ئەسلەپ، ياخشى ئەمەل قىلىشقا قىزغىن بولغاي، گۇناھ، ھورۇنلۇق ۋە سۈسلۇقتىن ساقلانغاي.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىگە سېغىنىپ قەبرە ئازابىدىن، جەھەننەم ئازابىدىن، ھايات ۋە ماماتنىڭ پىتنىسىدىن، دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن پاناھ تىلەيمىز. ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

---

[1] بۇخارى(3265) ۋە مۇسلىم(2843) ئىبنى ئۆمەررەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارالا.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 6\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ١١٥ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المؤمنون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆتكەن خۇتبىلەردە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى، جازا ۋە ھېساب، جەننەتنىڭ نېمەتلىرى، دوزاخنىڭ سۇپىتى ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا قىيامەتنىڭ بەزى كۆرۈنۈشلىرى ھەققىدە توختىلىمىز.

1- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئىچىدە قىيامەتتىكى بەزى كۆرۈنۈشلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بار. شۇلاردىن بىرى ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ تارقىتىلىشى. كىشىلەر ئۇنى ئالىدۇ. بەزىلەر ئوڭ قولى بىلەن ئالىدۇ، بۇلار توغرا يولدا مېڭىپ جەننەتكە كىرىشكە ھەقلىق بولغانلار. بەزىلەر سول قولى بىلەن ئالىدۇ، بۇلار كاپىرلار. مۆمىن كىتابىنى خۇشال-خۇرام ھالدا ئالىدۇ. ئاللاھ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقْرَءُوا۟ كِتَٰبِيَهْ ١٩ إِنِّى ظَنَنتُ أَنِّى مُلَٰقٍ حِسَابِيَهْ ٢٠ فَهُوَ فِى عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ٢١ فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ٢٢ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ٢٣ كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ﴾ [الحاقّة الآية ١٩ - ٢٤] « نامە .ئەمالى ئوڭ قولىغا بېرىلگەن ئادەم (خۇشاللىقتىن): «بۇ مېنىڭ نامە .ئەمالىمنى ئېلىپ ئوقۇپ بېقىڭلار، مەن ھېساباتىمغا مۇلاقات بولىدىغانلىقىمغا مۇقەررەر ئىشەنگەن ئىدىم»

دەيدۇ. ئۇ كۆڭۈللۈك تۇرمۇشتا بولىدۇ. ئېسىل جەننەتتە بولىدۇ. ئۇنىڭ مېۋىلىرى (ئۆزە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ قولىنى سوزۇپلا ئالالايدىغان دەرىجىدە) يېقىن بولىدۇ. (ئۇلارغا) «ئۆتكەنكى كۈنلەردە (يەنى دۇنيادىكى چاغلاردا) ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقىڭلار ئۈچۈن، خۇشال . خۇرام يەڭلار، ئىچىڭلار» دېيىلىدۇ. » دېگەن.

كاپىر بولسا كىتابىنى سول قولى بىلەن ئارقىسىدىن ئالىدۇ. ئۇ دۇنيادا ئاللاھنىڭ كىتابىنى ئارقىسىغا تاشلىغىنىدەك، ئاخىرەتتىمۇ كىتابى ئارقىسىدىن بېرىلىدۇ، بۇ مۇڭاپىق جازادۇر. ئۇ كىتابىنى غەمكىن، پۇشايمان قىلغان ھالدا ئالىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَٰبِيَهْ ۝٢٥ وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ۝٢٦ يَٰلَيْتَهَا كَانَتِ ٱلْقَاضِيَةَ ۝٢٧ مَآ أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهْ ۝٢٨ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَٰنِيَهْ﴾ [الحَاقَّة الآية ٢٥ - ٢٩] « نامە .ئەمالى سول قولىغا بېرىلگەن ئادەم ئېيتىدۇكى، 'ماڭا نامە .ئەمالىم بېرىلمىگەن بولسىچۇ! ھېسابىمنىڭ نېمە بولغانلىقىنى بىلمىسەم ئىدىم! دۇنيادا ئۆلۈمىم ھاياتىمنى (ئاخىرەتتە قايتا تىرىلمەس قىلىپ) ئاخىرلاشتۇرسىچۇ! مېنىڭ مال . مۈلكۈم ماڭا ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمىدى. مېنىڭ ھوقۇقۇم قولۇمدىن كەتتى.'» دېگەن. يەنە: ﴿أَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ۝١٠ فَسَوْفَ يَدْعُواْ ثُبُورًا ۝١١ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ۝١٢ إِنَّهُۥ كَانَ فِيٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ۝١٣ إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ۝١٤ بَلَىٰٓ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا﴾ [الانشِقَاق من الآية ١٠ الى الآية ١٥] « نامە .ئەمالى ئارقا تەرەپىدىن بېرىلگەن ئادەم 'ۋاي' دەپ توۋلايدۇ (يەنى ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىدۇ)، دوزاخقا كىرىدۇ. چۈنكى ئۇ (دۇنيادىكى چېغىدا) ئائىلىسىدە شاد .خۇرام ئىدى. ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتمايمەن دەپ گۇمان قىلدى. ئۇنداق ئەمەس، (يەنى ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ). پەرۋەردىگارى ھەقىقەتەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. » دېگەن.

2- ئى مۆمىنلەر جامائەسى! قىيامەتنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن بىرى جەھەننەمنىڭ ئۈستىگە سىرات كۆۋرۈكىنىڭ قۇرۇلۇشى. سىرات كۆۋرۈكى تېيىلغاق بولۇپ، ئۇنىڭدا پۇتلار تېيىلىپ تۇرالمايدۇ. ئۇنىڭدا يەنە ئىلمەك ۋە تىكەنلەر بار. تىكەنلەر يالپاق، باشلىرى قارماققا ئوخشاش ئەگرى بولۇپ، نەجد رايونىدا ئۆسىدىغان سەئدان دەپ ئاتىلىدىغان تىكەنگە ئوخشايدۇ.

كىشىلەر ئۇ كۆۋرۈكدىن ئۆتىدۇ. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتى ئۈممەتلەر ئىچىدە تۇنجى بولۇپ ئۆتىدۇ. كىشىلەر سىرات كۆۋرۈكىدىن ئۆتكەندە ئۇچ تۇرلۇك بولىدۇ: ساق-سالامەت قۇتۇلغانلار، تىرنىلىپ قۇتۇلغانلار ياكى جەھەننەمگە تاشلانغانلار. ئىلمەك ۋە تىكەنلەردىن بەزىلەر

قۇتۇلۇپ، ئۇلارنىڭ تىرناش ۋە ئىلىشىدىن ساق-سالامەت قالدۇ. بۇلار ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان ۋە گۈناھتىن يىراق تۇرغان كامىل مۆمىنلەر بولۇپ، بۇلار بىرىنچى تۈركۈم.

ئىككىنچى تۈركۈم كىشىلەر ئىلمەكلەر تىرنىۋەتكەن، لېكىن ئۇلارنى ئىلىۋالالمايدىغان گۈناھلارنى قىلغان مۆمىنلەر. ئۇلارنىڭ ئاخىرەتتىكى جازاسى پەقەت تىرنىلىش بولۇپ، ئاندىن قۇتۇلىدۇ.

ئۇچىنچى تۈركۈم ئىلمەكلەر بىلەن ئىلىنىپ دوزاخقا كۈچلۈك تاشلانغانلار. بۇلار مەئسىيەت ۋە چوڭ گۈناھلىرى سەۋەبلىك دوزاخقا كىرىشكە تېگىشلىك بولغان مۆمىنلەر. ئۇلار گۈناھلىرىنىڭ مىقدارىغا قاراپ ئازابلىنىپ، ئاندىن چىقىرىلىدۇ.

مۇناپىقلارمۇ سىراتتىن ئۆتىدۇ. ئىلمەكلەر ئۇلارنى ئىلىپ جەھەننەمگە تاشلايدۇ - ئاللاھ ساقلىسۇن-. ئۇلار دوزاخنىڭ ئۈچ تۆۋەن قەۋىتىدە مەڭگۈ قالىدۇ.

كاپىرلار بولسا سىراتتىن ئۆتمەيدۇ. سىرات كۆۋرۈكى قۇرۇلۇشتىن بۇرۇنلا دوزاخقا ھەيدەپ كىرگۈزۈلىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًاۖ﴾ [الزُّمَر الآية ٧١] « كاپىرلار جەھەننەمگە توپ .توپ بولۇپ ھەيدىلىدۇ » دېگەن. پىرىئۇن ھەققىدە: ﴿يَقۡدُمُ قَوۡمَهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَأَوۡرَدَهُمُ ٱلنَّارَۖ وَبِئۡسَ ٱلۡوِرۡدُ ٱلۡمَوۡرُودُ﴾ [هُود الآية ٩٨] « پىرىئۇن قىيامەت كۈنى باشلامچىلىق بىلەن ئۆز قەۋمىنى دوزاخقا باشلاپ كىرىدۇ، ئۇ جاي نېمىدېگەن يامان! » دېگەن.

كاپىرلارنىڭ ھەر بىر گۈرۇھى ئۆزلىرى ئىبادەت قىلغان بۇت، قۇياش ۋە ئايغا ئوخشاش نەرسىلەرگە ئېگىشىپ، مەبۇدلىرى بىلەن بىرگە دوزاخقا كىرىدۇ. دوزاخ ئۇلارغا خۇددى ۋىللىداۋاتقان سەراپتەك كۆرۈنىدۇ، ئۇلار ئۇنىڭغا چۈشىدۇ. ئاللاھ بىزنى ئۇنىڭدىن ساقلىسۇن. ئاندىن جەھەننەمنىڭ ئۈستىگە سىرات كۆۋرۈكى قۇرۇلىدۇ، مۆمىنلەر ۋە مۇناپىقلار يۈقىرىدا بايان قىلىنغاندەك ئۆتىدۇ.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! كىشىلەرنىڭ سىراتتىن ئۆتۈش سۈرئىتى ئۇلارنىڭ ئىختىيارى ياكى جىسمانىي كۈچىگە ئەمەس، بەلكى ئەمەللىرىگە باغلىق. ھەدىستە «ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى ئۇلارنى ئىلىپ ماڭىدۇ» دەپ كەلگەن.[2] ياخشى ئەمەل قىلغانلار تېز ئۆتىدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى كۆز يۇمۇپ

---

[1] بۇخارى(7437) ۋە مۇسلىم(182) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، يەنە بۇخارى(4581) ۋە مۇسلىم(183) ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەرگە قارىڭ.

[2] مۇسلىم(195) ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارىڭ.

ئاچقۇچە، بەزىلىرى چاقماقتەك، بەزىلىرى شامالدەك، بەزىلىرى قۇشتەك، بەزىلىرى چاپقۇر ئات ۋە ئۇلاغلاردەك، بەزىلىرى يۈگۈرگەن كىشىدەك ئۆتىدۇ. ھەتتا ئەڭ ئاخىرقىسى سۆرىلىپ ئۆتىدۇ. ئەمما يامان ئەمەل قىلغانلار ئاستا ئۆتىدۇ، دوزاخقا كىرىشكە تېگىشلىك بولسا، ئىلمەكلەر ئۇنى ئىلىۋالىدۇ.[1]

3- ئى مۆمىنلەر! قىيامەتنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى بەزى مۆمىنلەرنىڭ جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدىكى كۆۋرۈكتە تۇرۇشى. ئۇ كۈنى دوزاختا ئازابلىنىپ چىققان مۆمىنلەر جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدىكى بىر كۆۋرۈكتە تۇرۇپ، قەلبلىرىدىكى ئۆچمەنلىك، ھەسەت ۋە دۇشمەنلىكتىن پاكلىنىدۇ. ئۇلار قەلبلىرى پاكلانمىغۇچە جەننەتكە كىرەلمەيدۇ. بۇخارى ئاللاھنىڭ ﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ﴾ [الأَعْرَاف الآية ٤٣] « ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىدىكى ئۆچمەنلىكلىرىنى ئېلىپ تاشلىدۇق (يەنى جەننەتكە كىرگەنلەر ئارىسىدا ئۆزئارا ئاغرىق .ئاداۋەت بولمايدۇ). » دېگەن سۆزىنىڭ تەپسىرىدە ئىبنۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۆمىنلەر دوزاختىن قۇتۇلۇپ، جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدىكى بىر كۆۋرۈكتە توختىتىلىدۇ. دۇنيادا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى زۇلۇم-زومبۇلۇقلارنىڭ قىساسى ئېلىنىدۇ. ئۇلار پاكلىنىپ تازىلانغاندا، جەننەتكە كىرىشكە رۇخسەت قىلىنىدۇ. مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى جەننەتتىكى ئۆيىنىڭ ئورنىنى دۇنيادىكى ئۆيىنىڭ ئورنىدىنمۇ ياخشىراق بىلىدۇ» دېگەن. [2] ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ: «يامان نەپسىلەر ھېچقانداق يامانلىق بولمايدىغان پاك جەننەتكە لايىق ئەمەس. ئەگەر نەپسىتە يامانلىق بولسا، جەننەتتە تۇرۇشقا لايىق بولغۇچە پاكلىنىدۇ ۋە تازىلىنىدۇ» دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

---

[1] بۇخارى(7437، 7439) ۋە مۇسلىم(182، 183) ھەدىسلەرگە قاراڭ.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6535) رىۋايەت قىلغان.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

4- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، قىيامەتنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى شاپائەتلىرى. ئۆتكەن خۇتبىدە تىلغا ئېلىنغان كاتتا شاپائەتتىن باشقا يەنە تۆت شاپائەت بار. بىرىنچىسى، مۆمىنلەرنىڭ جەننەتكە كىرىشى ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. مۆمىنلەر جەننەتكە كەلگەندە، دەرۋازىلىرى تاقاقلىق بولىدۇ. شۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەننەتنىڭ دەرۋازىسىنى قاقىدۇ. جەننەت خادىمى: «كىم سەن؟» دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مۇھەممەد» دەيدۇ. خادىم: «ماڭا سەندىن بۇرۇن ھېچكىمگە ئاچماسلىقا بۇيرۇلغان» دەيدۇ.[1]

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن تۇنجى شاپائەت قىلغۇچى، مەن پەيغەمبەرلەر ئىچىدە ئەگەشكۈچىسى ئەڭ كۆپ بولغىنى» دېگەن.[2]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەننەتكە تۇنجى بولۇپ كىرىدۇ، ئۇنىڭدىن بۇرۇن ھېچكىم كىرمەيدۇ. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئۈممىتىنىڭ شەرىپىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئۇ پەيغەمبەرلەر ئىچىدە جەننەتكە تۇنجى كىرگۈچى، ئۈممىتى ئۈممەتلەر ئىچىدە جەننەتكە تۇنجى كىرگۈچى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىككىنچى شاپائىتى قىيامەت كۈنى ھېساب ئېلىنمايدىغانلارنىڭ جەننەتكە كىرىشى ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. بۇنىڭ دەللىلى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(213) ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(196)، ئەھمەد(3\140) ۋە داريمى مۇقەددىمىسىدە رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

شاپائەت ھەققىدىكى ئۇزۇن ھەدىسى. ئۇنىڭدا: «ئى مۇھەممەد! ئۈممىتىڭدىن ھېساب ئېلىنمايدىغانلارنى جەننەتنىڭ ئوڭ تەرەپ دەرۋازىسىدىن كىرگۈزگىن» دېيىلگەن.[1]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈچىنچى شاپائىتى گۇناھلىرى سەۋەبلىك دوزاخقا كىرگەن ئاسىي مۆمىنلەرنىڭ دوزاختىن چىقىشى ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى: «ھەر بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىجابەت بولىدىغان بىر دۇئاسى بار. مەن بۇ دۇئايىمنى ئاخىرەتتە ئۈممىتىمگە شاپائەت قىلىش ئۈچۈن ساقلىماقچىمەن»[2] دېگەن سۆزىدە ۋە «مېنىڭ شاپائىتىم ئۈممىتىمدىن چوڭ گۇناھ قىلغانلار ئۈچۈن»[3] دېگەن سۆزىدە كۆرسەتكەن.

تۆتىنچى شاپائىتى، تاغىسى ئەبۇ تالىبنىڭ ئازابىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. چۈنكى ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداپ، مۇشرىكلارنىڭ ئەزىيەتلىرىنى قايتۇرغان ئىدى. ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: «تاغاڭغا قانداق پايدا يەتكۈزەلىدىڭ؟ ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ سېنى قوغداپ، سەن ئۈچۈن غەزەپلىنەتتى» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ ئوتنىڭ يۈزىدە. ئەگەر مەن بولمىسام، دوزاخنىڭ ئەڭ تۆۋەن قەۋىتىدە بولاتتى» دېگەن.[4]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇ تۆت كۆرۈنۈش: ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ تارقىتىلىشى، جەھەننەمنىڭ ئوستىگە سىرات كۆۋرۈكىنىڭ قۇرۇلۇشى، بەزى مۆمىنلەرنىڭ جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدىكى كۆۋرۈكتە تۇرۇشى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ كۈندىكى قىلىدىغان بەش شاپائىتى قاتارلىقلار قىيامەت كۈنى يۈز بېرىدىغان كۆرۈنىشلەردىندۇر.

ئى ئاللاھ! بىزنى پەيغەمبەرلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرەتتىكى شاپائىتىگە نائىل قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىزگە سىلىنى ۋە بىزنى سىلىگە يېقىنلاشتۇرىدىغان ھەر قانداق ئەمەلنى ياخشى كۆرۈشنى نېسىپ قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(4712) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6304) ۋە مۇسلىم(198) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2435)، ئەبۇ داۋۇد(4739) ۋە ئەھمەد(3\213) ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى مۇشكات(5598، 5599) تا سەھىھ دېگەن.

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3883)، مۇسلىم(209)، ۋە ئەھمەد(1\206) رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ! بىز ئۆزىمىزگە كۆپ زۇلۇم قىلدۇق. گۇناھلارنى پەقەت سىلا مەغپىرەت قىلسا. بىزگە مەغپىرەت قىلغايلا ۋە رەھىم قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىبان. ئى رەببىمىز! بىزنىڭ بارلىق گۇناھلىرىمىزنى - كىچىك-چوڭ، بۇرۇنقى-كېيىنكى، ئاشكارا-يوشۇرۇن گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 7\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۇكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۇمىنلەر! ئۆتكەن خۇتبىلەردە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك بەزى ئىشلار، يەنى سۇر چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى، جازا ۋە ھېساب، جەننەتنىڭ نېمەتلىرى، دوزاخنىڭ سۇپىتى ۋە قىيامەتنىڭ بەزى كۆرۈنۈشلىرى ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۈگۈن ئاللاھ خالىسا قىيامەت كۈندىكى شاپائەتلەرنىڭ تۈرلىرى ھەققىدە توختىلىمىز.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى شاپائەت قىلغۇچىلار شاپائەتكە لايىق بولغانلارغا شاپائەت قىلىدۇ. شاپائەت قىلغۇچىلار ئالتە: پەيغەمبەرلەر (شۇلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام - ئۇنىڭ بەش شاپائىتى ھەققىدە سۆزلەپ ئۆتتۇق)، مۆمىنلەر، شەھىدلەر، كىچىك بالىلار، پەرىشتىلەر ۋە قۇرئان.

1- پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۆز ئۈممەتلىرىدىن بولغان مۆمىنلەرگە قىلىدىغان شاپائىتى گۈناھلىرى سەۋەبلىك دوزاخقا كىرگەنلەرنىڭ چىقىشى ئۈچۈن بولىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەت ئەھلى بىلەن دوزاخ ئەھلى

ئايرىلىپ، جەننەت ئەھلى جەننەتكە، دوزاخ ئەھلى دوزاخقا كىرگەندە، پەيغەمبەرلەر شاپائەت قىلىدۇ. ئاللاھ: 'بېرىڭلار، تونۇيدىغانلىرىڭلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ. ئۇلار كۆيۈپ كەتكەن كىشىلەرنى چىقىرىپ، 'ھايات' دەپ ئاتىلىدىغان دەريانى تاشلايدۇ. ئۇلارنىڭ كۆيۈكلىرى دەريانىڭ قىرغىقىغا تۆكۈلىدۇ ۋە ئۇلار بۆشۈكتىكى بوۋاقتەك ئاپئاق بولۇپ چىقىدۇ. ئاندىن يەنە شاپائەت قىلىدۇ. ئاللاھ: 'بېرىڭلار، قەلبىدە بىر قىرات چاغلىق ئىمانى بارلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ. ئۇلار نۇرغۇن كىشىلەرنى چىقىرىدۇ. ئاندىن يەنە شاپائەت قىلىدۇ. ئاللاھ: 'بېرىڭلار، قەلبىدە بىر تال قىچا دانىسى چاغلىق ئىمانى بارلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ...» دېگەن.[1]

پەيغەمبەرلەرنىڭ دوزاختىكى مۆمىنلەرگە شاپائەت قىلىدىغانلىقىنىڭ يەنە بىر دەلىلى ھۇزەيفە رىۋايەت قىلغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قىيامەت كۈنى ئىبراھىم: 'ئى رەببىم!' دەيدۇ. ئاللاھ: 'لەببەيكە!' (خىزمىتىڭگە تەييار) دەيدۇ. ئىبراھىم: 'ئى رەببىم! سەن مېنىڭ ئەۋلادلىرىمنى (دوزاختا) كۆيدۈردۈڭ' دەيدۇ. ئاللاھ: 'قەلبىدە زەررىچە ياكى ئارپىچىلىك ئىمانى بارلارنى دوزاختىن چىقىرىڭلار' دەيدۇ» دېگەن.[2]

2- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى بولىدىغان شاپائەتلەرنىڭ ئىككىنچى تۈرى جەننەتتىكى مۆمىنلەرنىڭ دوزاختىكى مۆمىن قېرىنداشلىرىنىڭ دوزاختىن چىقىشى ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. بۇنىڭ دەلىلى ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «...مۆمىنلەر دوزاختىن قۇتۇلغاندا، جەھنەم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، قىيامەت كۈنى مۆمىنلەرنىڭ دوزاختىكى قېرىنداشلىرى ھەققىدە ئاللاھقا يالۋۇرۇشى سىلەرنىڭ ھەق تەلەپ قىلىشىڭلاردىنمۇ كۈچلۈك بولىدۇ. ئۇلار: 'رەببىمىز! ئۇلار بىز بىلەن بىللە روزا تۇتاتتى، ناماز ئوقۇيتتى ۋە ھەج قىلاتتى' دەيدۇ.

ئۇلارغا: 'تونۇيدىغانلىرىڭلارنى چىقىرىڭلار' دېيىلىدۇ.

ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرى دوزاخقا ھارام قىلىنىدۇ.[3] ئۇلار نۇرغۇن خەلقنى چىقىرىدۇ، ئوت ئۇلارنىڭ پاچىقىنىڭ يېرىمىغىچە ۋە تىزىغىچە يەتكەن بولىدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6558) ۋە ئەھمەد (3\325) رىۋايەت قىلغان، بۇ ئەھمەدنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ھىببان(7387) رىۋايەت قىلغان، شەيخ شۇئەيب ئارنائۇت ئۇنىڭ كىتابىغا قىلغان تەكشۈرۈپ بىكىتىشىدە: بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى بۇخارى ۋە مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن سەھىھ دېگەن.

[3] يەنى جەننەت ئەھلى بولغان مۆئمىنلەرنىڭ دوزاختىكى مۆئمىن قېرىنداشلىرىنى چىقىرىش ئۈچۈن دوزاخقا كىرگەندە ئەزىيەت تارتماسلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ جىسىملىرى دوزاخقا ھارام قىلىنىدۇ.

ئاندىن: 'رەببىمىز! بىزگە بۇيرۇغانلىرىڭدىن ھېچكىم قالمىدى' دەيدۇ.

ئاللاھ: 'بىرىڭلار، قەلبىدە بىر دىنار ئېغىرلىقىدا ياخشىلىقى بارلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ.

ئۇلار نۇرغۇن خەلقنى چىقىرىدۇ، ئاندىن: 'رەببىمىز! بىزگە بۇيرۇغانلىرىڭدىن ھېچكىمنى قالدۇرمىدۇق' دەيدۇ.

ئاندىن: 'بىرىڭلار، قەلبىدە يېرىم دىنار ئېغىرلىقىدا ياخشىلىقى بارلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ.

ئۇلار نۇرغۇن خەلقنى چىقىرىدۇ، ئاندىن: 'رەببىمىز! بىزگە بۇيرۇغانلىرىڭدىن ھېچكىمنى قالدۇرمىدۇق' دەيدۇ.

ئاندىن: 'بىرىڭلار، قەلبىدە زەررىچىلىك ياخشىلىقى بارلارنى چىقىرىڭلار' دەيدۇ.

ئۇلار نۇرغۇن خەلقنى چىقىرىدۇ، ئاندىن: 'رەببىمىز! ئۇ يەردە ھېچقانداق ياخشىلىق قالدۇرمىدۇق' دەيدۇ».

ئەبۇ سەئىد خۇدرى: «ئەگەر بۇ ھەدىسكە ئىشەنمىسەڭلار، خالىساڭلار: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَظۡلِمُ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖۖ وَإِن تَكُ حَسَنَةٗ يُضَٰعِفۡهَا وَيُؤۡتِ مِن لَّدُنۡهُ أَجۡرًا عَظِيمٗا﴾ [النِّسَاء الآية ٤٠] ' ئاللاھ ھەققەتەن زەررىچە زۇلۇم قىلمايدۇ. ئەگەر كىشىنىڭ زەررىچە ياخشىلىقى بولسا، ئاللاھ ئۇنى ھەسسىلەپ زىيادە قىلىدۇ، ئۆز دەرگاھىدىن بۈيۈك ئەجر (يەنى جەننەت) ئاتا قىلىدۇ. ' دېگەن ئايەتنى ئوقۇڭلار» دەيتتى. (1)

3- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى بولىدىغان شاپائەتلەرنىڭ ئۇچىنچى تۈرى پەرىشتىلەرنىڭ ئاسىي مۆمىنلەرنىڭ دوزاختىن چىقىشى ئۈچۈن قىلىدىغان شاپائىتى. ئاندىن ئاللاھ ھېچكىمنىڭ شاپائىتسىز ئۆز كەرىمى بىلەن بىر قىسىم كىشىلەرنى دوزاختىن چىقىرىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: «پەرىشتىلەر شاپائەت قىلدى، پەيغەمبەرلەر شاپائەت قىلدى، مۆمىنلەر شاپائەت قىلدى، پەقەت مەرھەمەتلىكلەرنىڭ ئىچ مەرھەمەتلىكى قالدى» دېگەن سۆزى (يەنە بىر رىۋايەتتە: «مېنىڭ شاپائىتىم قالدى»). ئاندىن دوزاختىن بىر تۇتام ئېلىپ، ھېچقانداق ياخشىلىق قىلمىغان، كۆمۈرگە ئايلانغان كىشىلەرنى چىقىرىپ، جەننەتنىڭ ئېغىزىدىكى "ھايات دەرياسى" دەپ ئاتىلىدىغان دەريانا تاشلايدۇ. ئۇلار سەلنىڭ لېيىدىكى دان- ئۇرۇقلارنىڭ ئۇنۇپ چىققىنىدەك چىقىدۇ. (2)

---

(1) بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7439) ۋە مۇسلىم (183) رىۋايەت قىلغان، بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

(2) بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7439) ۋە مۇسلىم (183) ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى، تىرناقىنىڭ ئىچىدىكىسى بۇخارىنىڭ لەۋزى.

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «مەن ئەمدى ئۆز ئىلمىم بىلەن چىقىرىمەن» دەيدۇ. ئاندىن باشقىلار چىقارغاندىن نەچچە ھەسسە كۆپ كىشىنى چىقىرىدۇ. ئۇلارنىڭ بوينىغا "ئاللاھ ئازاد قىلغانلار" دەپ يېزىلىدۇ. ئاندىن ئۇلار جەننەتكە كىرىدۇ، جەننەتتە ئۇلار "جەھەننەمدىكىلەر" دەپ ئاتىلىدۇ» دېيىلگەن. [1]

4- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى بولىدىغان شاپائەتلەرنىڭ تۆتىنچى تۈرى شەھىدلارنىڭ مۆمىن قېرىنداشلىرىغا قىلىدىغان شاپائىتى. بۇنىڭ دەلىلى مىقدام ئىبنى مەئدىكەرىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شەھىدنىڭ ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئالتە ئالاھىدىلىكى بار: تۇنجى قېتىم قېنى تۆكۈلگەندە مەغپىرەت قىلىنىدۇ، جەننەتتىكى ئورنىنى كۆرىدۇ، قەبرە ئازابىدىن قۇتقۇزۇلىدۇ، چوڭ قورقۇنچتىن ئامان بولىدۇ، بېشىغا شەرەپ تاجى كىيدۈرۈلىدۇ - ئۇنىڭ بىر ياقۇتى دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەردىن ياخشى، يەتمىش ئىككى ھۆر بىلەن نىكاھلىنىدۇ، يەتمىش تۇغقىنىغا شاپائەت قىلىدۇ» دېگەن. [2]

5- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى بولىدىغان شاپائەتلەرنىڭ بەشىنچى تۈرى كىچىك بالىلارنىڭ ئاتا-ئانىسىغا قىلىدىغان شاپائىتى. بۇ يەردىكى كىچىك بالا بالاغەتكە يەتمەي ۋاپات بولغان بالىلارنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قايسىبىر ئىككى مۇسۇلمانىنىڭ بالاغەتكە يەتمىگەن ئۈچ بالىسى ۋاپات بولسا، ئاللاھ ئۆز رەھمىتى بىلەن ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ. ئۇلارغا: 'جەننەتكە كىرىڭلار' دېيىلىدۇ. ئۇلار: 'ئاتا-ئانىمىز كىرگۈچە (كىرمەيمىز)' دەيدۇ. 'سىلەر ۋە ئاتا-ئاناڭلار جەننەتكە كىرىڭلار' دېيىلىدۇ» دېگەن. [3]

6- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قىيامەت كۈنى بولىدىغان شاپائەتلەرنىڭ ئالتىنچى تۈرى قۇرئاننىڭ مۆمىنلەرگە قىلىدىغان شاپائىتى. بۇنىڭ دەلىلى ئەبۇ ئۇمامە باھىلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قۇرئان ئوقۇڭلار، چۈنكى ئۇ قىيامەت كۈنى ئۆز

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(3\325) رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى سەھىھگە چىقارغان ۋە: بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن سەھىھ، دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(1663)، ئىبنى ماجە(2799) ۋە ئەھمەد(4\131) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "جەنائىز"(50-بەت) دا سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى نەسائى (1875) ۋە ئەھمەد(2\510) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ جامىئ"(5780)دا سەھىھ دېگەن.

ئەھلىگە شاپائەت قىلغۇچى بولۇپ كېلىدۇ. ئىككى نۇرلۇق(زەھراۋەين) - بەقەرە ۋە ئال ئىمران سۈرىسىنى ئوقۇڭلار. چۈنكى ئۇ ئىككىسى قىيامەت كۈنى ئىككى بۇلۇتتەك ياكى ئىككى سايىۋەندەك ياكى قانات يايغان ئىككى توپ قۇشتەك كېلىپ، ئۆز ئەھلىنى ئاقلايدۇ» دېگەن.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار قىيامەت كۈنى بولىدىغان ئالتە تۇرلۇك شاپائەت بولۇپ، دوزاخقا كىرگەن مۆمىنلەر بۇنىڭدىن پايدىلىنىپ دوزاختىن چىقىدۇ، دوزاخقا كىرمىگەنلەر جەننەتكە كىرىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دەمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ۋە ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان شاپائەتلەرگە ھەر كىشى ئېرىشەلمەيدۇ. پەقەت شاپائەتنىڭ ئىككى شەرتى تولۇق بولغان كىشىگىلا ئاللاھ شاپائەتنى قوبۇل قىلىدۇ، ئۇنداق بولمىسا قوبۇل قىلمايدۇ. بۇ شاپائەت "ئىسپاتلانغان شاپائەت" دەپ ئاتىلىدۇ، يەنى ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقى ئىسپاتلانغان شاپائەت. شاپائەتنىڭ ئىككى شەرتى: ئاللاھنىڭ شاپائەت قىلغۇچىغا شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت قىلىشى. بۇ شەرتنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿مَن ذَا ٱلَّذِى يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٥٥] « ئاللاھنىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھنىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن » دېگەن ۋە ﴿وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنۡ أَذِنَ لَهُۥۚ﴾ [سَبَإ الآية ٢٣] « ئاللاھ رۇخسەت قىلغان ئادەمدىن باشقىغا ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا شاپائەت پايدا بەرمەيدۇ. » دېگەن سۆزى.

ئىككىنچى شەرت: ئاللاھنىڭ شاپائەت قىلىنغۇچىدىن رازى بولۇشى. بۇ شەرتنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَلَا يَشۡفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ٢٨] « ئۇلار ئاللاھ رازى بولغانلارغىلا شاپائەت

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (804) ۋە ئەھمەد(5\249) رىۋايەت قىلغان.

قىلىدۇ، » دېگەن ۋە ﴿يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا﴾ [طه الآية ١٠٩] « بۇ كۈندە مەرھەمەتلىك ئاللاھ ئىزىن بەرگەن ۋە سۆزىدىن ئاللاھ رازى بولغان ئادەمنىڭ شاپائىتىدىن باشقا ھېچقانداق شاپائەت پايدا بەرمەيدۇ. » دېگەن سۆزى.

ئاللاھ بۇ ئىككى شەرتنى: ﴿وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ لَا تُغْنِى شَفَٰعَتُهُمْ شَيْـًٔا إِلَّا مِنۢ بَعْدِ أَن يَأْذَنَ ٱللَّهُ لِمَن يَشَآءُ وَيَرْضَىٰٓ﴾ [النَّجم الآية ٢٦] «ئاسمانلاردا نۇرغۇن پەرىشتىلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمايدۇ، پەقەت ئاللاھ ئۆزى خالىغان ۋە رازى بولغان ئادەمگە شاپائەت قىلىشقا رۇخسەت قىلسىلا (ئاندىن) ئۇلارنىڭ شاپائىتى ئەسقاتىدۇ. » دېگەن سۆزىدە جەم قىلغان.

شاپائەتنىڭ پەقەت شاپائەت قىلىنغۇچىدىن رازى بولغاندىن كېيىنلا بولىدىغانلىقىنىڭ دەللىلىدىن: ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام دادىسى ئازەرگە شاپائەت قىلماقچى بولىدۇ، لېكىن ئۇ مۇشرىكلاردىن بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھ ئۇنىڭ شاپائىتىنى قوبۇل قىلمايدۇ، گەرچە شاپائەت قىلغۇچى مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام بولغىنىدەمۇ (ئۇنىڭ شاپائىتىنى قوبۇل قىلمىدى).

ئى مۆمىنلەر جامائەسى! بىلىش كېرەككى، ئاللاھنىڭ بەندىدىن رازى بولۇشى پەقەت ئۇنىڭ نامىز، دۇئا، قۇربانلىق، نەزىر قاتارلىق ئىبادەتلەرنى خالىس ئاللاھ ئۈچۈن قىلىش ئارقىلىق ھەقىقى تەۋھىدنى ئەملگە ئاشۇرۇش بىلەن بولىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «قىيامەت كۈنى سىلىنىڭ شاپائەتلىرى بىلەن ئەڭ بەختلىك بولىدىغان كىشى كىم؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قىيامەت كۈنى شاپائىتىم بىلەن ئەڭ بەختلىك بولىدىغان كىشى چىن قەلبىدىن ياكى ئىچىدىن 'لا ئىلاھە ئىللەللاھ'نى خالىس ئېيتقان كىشى» دېگەن. [1]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن دۇئايىمنى قىيامەت كۈنى ئۈممىتىمگە شاپائەت قىلىش ئۈچۈن ساقلىدىم. ئاللاھ خالىسا، ئۈممىتىمدىن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرمەي ۋاپات بولغانلار ئۇنىڭغا ئېرىشىدۇ» دېگەن. [2]

يۇقارقى ھەدىسلەر ۋە باشقا ئوخشاش مەزمۇندىكى ھەدىسلەر قىيامەت كۈنى شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتىدىن بەھرىمەن بولۇشنى خالىغان كىشىنىڭ، دۇئا ۋە باشقا بارلىق

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(99) ۋە ئەھمەد(2\373) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(3602) رىۋايەت قىلغان. ئۇ: بۇ ھەدىس ھەسەن سەھىھ دېگەن.

ئىبادەتلەرنى ئاللاھقا خالىس قىلىشى شەرت ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما مەخلۇقلارغا دۇئا قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، نەزىر قىلىش قاتارلىق شېرىك ئەمەللەرنى قىلغان كىشىگە، ئۇ قانچىلىك ئەمەل قىلغان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھېچكىم شاپائەت قىلمايدۇ. ھەتتا بىرەرسى شاپائەت قىلسىمۇ، شاپائەت قىلغۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولغان تەقدىردىمۇ، شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدۇ. چۈنكى شېرىك شاپائەتنىڭ قوبۇل بولۇشىنى توسىدىغان توسالغۇلاردىندۇر.

ئى ئاللاھ! بىزنى ئاخىرەتتە شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتىگە نائىل قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىزگە سىلىنى ۋە بىزنى سىلىگە يېقىنلاشتۇرىدىغان ھەر قانداق ئەمەلنى ياخشى كۆرۈشنى نېسىپ قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىز ئۆزىمىزگە كۆپ زۇلۇم قىلدۇق. گۇناھلارنى پەقەت سىلىلا مەغپىرەت قىلالا. بىزگە مەغپىرەت قىلغايلا ۋە رەھىم قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىبان. ئى رەببىمىز! بىزنىڭ بارلىق گۇناھلىرىمىزنى - كىچىك-چوڭ، بۇرۇنقى-كېيىنكى، ئاشكارا-يوشۇرۇن گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغايلا. ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئاخىرەتكە ئىمان كەلتۈرۈش 8\8

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزىنىڭ قانۇن-تۈزۈملىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، تەقدىر قىلىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، مۇكاپات-جازا بېرىشىدا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللاھنىڭ ھېكمىتىدىن بىرى، ئۇ بۇ مەخلۇقاتلار ئۈچۈن قايتىدىغان جاي بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلارنى پەيغەمبەرلىرى ئارقىلىق يۈكلىگەن مەجبۇرىيەتلىرى بويىچە مۇكاپاتلايدۇ ياكى جازالايدۇ. ئاللاھ: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ﴾ [المُؤمِنُون الآية ١١٥ - ١١٦] « ئى ئىنسانلار! بىزنى سىلەر ئۆزۈڭلارنى بىكار ياراتتى (يەنى سىلەر بىزنى ھايۋاناتلارنى ياراتقىنىمىزدەك ھېچقانداق ساۋابمۇ بەرمەيدىغان، جازامۇ بەرمەيدىغان قىلىپ ياراتتى). ئۆزۈڭلارنى بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتۇرۇلمايدۇ، دەپ ئويلامسىلەر؟ ھەق پادىشاھ _ ئاللاھ ئۇستۇندۇر، » دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆتكەن يەتتە خۇتبىدە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك سۆز چېلىنىش، قىيامەت كۈنىنىڭ دەھشەتلىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىلىشى، كىشىلەرنىڭ مەھشەرگاھقا توپلىنىشى، جازا ۋە ھېساب، جەننەتنىڭ نېمەتلىرى، دوزاخنىڭ سۇپىتى، قىيامەتنىڭ بەزى كۆرۈنۈشلىرى، قىيامەت كۈندىكى شاپائەتلەرنىڭ تۈرلىرى ھەققىدە سۆزلىدۇق. بۇ خۇتبىدە ئاللاھ خالىسا ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك قەبرىنىڭ پىتنىسى، ئازابى ۋە نېمىتىگە ئىمان كەلتۈرۈش ھەققىدە توختىلىمىز.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پىتنە دېگەن سوئال ۋە سىناش دېگەنلىك. قەبرە پىتنىسى دېگەن مېيىتنىڭ دەپنە قىلىنغاندىن كېيىن رەببى، دىنى ۋە پەيغەمبىرى ھەققىدە سورىلىشى. مېيىت ياخشى بولسا، ئاللاھ ئۇنى سوئالدا مۇستەھكەم قىلىپ، توغرا جاۋاب بېرىشكە مۇۋەپپەق قىلىدۇ. يامان بولسا، توغرا جاۋاب بېرەلمەيدۇ ۋە ئازابلىنىدۇ. ئاللاھ ساقلىسۇن.

مېيىتنىڭ قەبرىدە سورىلىدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان ئۈچ ھەدىس بار:

بىرىنچىسى: بۇخارى قەتادە ئارقىلىق ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەندە قەبرىسىگە قويۇلۇپ، ھەمراھلىرى قايتىپ كەتكەندە، ئۇ ئۇلارنىڭ ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ. ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ: 'بۇ ئادەم (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) ھەققىدە نېمە دەيتتىڭ؟' دەپ سورايدۇ. مۆمىن: 'ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن' دەيدۇ. ئۇنىڭغا: 'دوزاختىكى ئورنۇڭغا قارا، ئاللاھ ئۇنى جەننەتتىكى ئورۇنغا ئالماشتۇردى' دېيىلىدۇ. ئۇ ھەر ئىككىسىنى كۆرىدۇ. مۇناپىق ۋە كاپىرغا: 'بۇ ئادەم ھەققىدە نېمە دەيتتىڭ؟' دېيىلىدۇ. ئۇ: 'بىلمەيمەن، كىشىلەر نېمە دېسە شۇنى دەيتتىم' دەيدۇ. 'سەن بىلمىدىڭ ۋە ئوقۇمىدىڭ' دېيىلىدۇ ۋە تۆمۈر توقماق بىلەن بىر ئۇرۇلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر ۋارقىرايدۇكى، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئىنسان ۋە جىنلاردىن باشقا يېقىن ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاڭلايدۇ» دېگەن.[1]

ئىككىنچىسى: بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. مۆمىن دەپنە قىلىنغاندىن كېيىن ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ: «رەببىڭ كىم؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «رەببىم ئاللاھ» دەيدۇ. «دىنىڭ نېمە؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «دىنىم ئىسلام» دەيدۇ. «سىلەرگە ئەۋەتىلگەن بۇ ئادەم كىم؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «ئۇ ئاللاھنىڭ ئەلچىسى» دەيدۇ. «قانداق بىلدىڭ؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «ئاللاھنىڭ كىتابىنى ئوقۇپ، ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈردۇم ۋە تەستىقلىدىم» دەيدۇ. ئاسماندىن بىر جاكارچى: «بەندەم راست ئېيتتى، ئۇنىڭغا جەننەتتىن تۆشەك سېلىڭلار، جەننەتنىڭ كىيىمىدىن كىيدۈرۈڭلار، جەننەتكە بىر ئىشىك ئېچىڭلار» دەپ جاكارلايدۇ. ئۇنىڭغا جەننەتنىڭ راھىتى ۋە خۇشپۇرىقى كېلىدۇ. قەبرىسى كۆزى يەتكەن يەرگىچە كېڭەيتىلىدۇ. يۈزى چىرايلىق، كىيىمى چىرايلىق، پۇرىقى خۇشبۇي بىر كىشى كېلىپ: «سېنى خۇش قىلىدىغان نەرسە بىلەن خۇش خەۋەر بېرىمەن، بۇ سەن ۋەدە قىلىنغان كۈن» دەيدۇ. ئۇ: «سەن كىم؟ يۈزۈڭ ياخشىلىق ئېلىپ كېلىدىغان يۈزگە ئوخشايدۇ» دەيدۇ. ئۇ: «مەن سېنىڭ ياخشى ئەمەلىڭ» دەيدۇ. ئۇ: «رەببىم! ئائىلەم ۋە مېلىمغا قايتىشىم ئۈچۈن قىيامەتنى قايىم قىلغىن» دەيدۇ.

كاپىرغا كەلسەك: ئىككى پەرىشتە كېلىپ ئۇنى ئولتۇرغۇزۇپ: «رەببىڭ كىم؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «ھە، ھە، بىلمەيمەن» دەيدۇ. «دىنىڭ نېمە؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: « ھە، ھە، بىلمەيمەن» دەيدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1374) رىۋايەت قىلغان.

«سىلەرگە ئۇۋەتىلگەن بۇ ئادەم كىم ؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: « ھە، ھە، بىلمەيمەن» دەيدۇ. ئاسماندىن بىر جاكارچى: «يالغان ئېيتتى، ئۇنىڭغا دوزاختىن تۆشەك سېلىڭلار، دوزاختا بىر ئىشىك ئېچىڭلار» دەپ جاكارلايدۇ. ئۇنىڭغا دوزاخنىڭ ھارارىتى ۋە زەھەرلىك شامىلى كېلىدۇ. قەبرىسى قىسىلىپ قوۋۇرغىلىرى بىر-بىرىگە كىرىشىپ كېتىدۇ. يۈزى سەت، كىيىمى سەت، پۇرىقى سېسىق بىر كىشى كېلىپ: «سېنى يامان كۆرىدىغان نەرسە بىلەن خۇش خەۋەر بېرىمەن، بۇ سەن ۋەدە قىلىنغان كۈن» دەيدۇ. ئۇ: «سەن كىم ؟ يۈزۈڭ يامانلىق ئېلىپ كېلىدىغان يۈزگە ئوخشايدۇ» دەيدۇ. ئۇ: «مەن سېنىڭ يامان ئەمەلىڭ» دەيدۇ. ئۇ: «رەببىم! قىيامەتنى قايىم قىلمىغىن» دەيدۇ.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قەبرىدە سوئال-سوراق بولىدىغانلىقىنىڭ ئۇچىنچى دەلىلى بۇخارى "سەھىھ"تە ئەسما بىنتى ئەبۇ بەكرىدىن، ئۇ ھەمشىرىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «...ماڭا قەبرىدە دەججالنىڭ پىتنىسىگە ئوخشاش ياكى شۇنىڭغا يېقىن بىر پىتنىگە دۇچار بولىدىغانلىقىڭلار ۋەھىي قىلىندى. سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ يېنىغا كېلىپ: 'بۇ ئادەم ھەققىدە نېمە بىلىسەن؟' دەپ سورىلىدۇ. مۆمىن ياكى ئىشەنگۈچى: 'مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بىزگە روشەن دەلىللەر ۋە ھىدايەت ئېلىپ كەلدى، بىز ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ، ئىمان كەلتۈرۈپ، ئەگەشتۇق' دەيدۇ. ئۇنىڭغا: 'ياخشى ئۇخلا، سېنىڭ ئىشەنگۈچى ئىكەنلىكىڭنى بىلەتتۇق' دېيىلىدۇ. مۇناپىق ياكى شەكلەنگۈچى - ئەسما ئۇلارنىڭ قايىسىنى دېگەنلىكىنى بىلمەيمەن - : 'بىلمەيمەن، كىشىلەرنىڭ بىر نەرسە دېگىنىنى ئاڭلاپ، شۇنى دېدىم' دەيدۇ» دېگەن.[2]

بۇ ئۇچ ھەدىس مېيىتنىڭ قەبرىدە سورىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. مۆمىننى ئاللاھ سوئالدا مۇستەھكەم قىلىپ، توغرا جاۋاب بېرىشكە مۇۋەپپەق قىلىدۇ. ئاللاھ: ﴿يُثَبِّتُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱلۡقَوۡلِ ٱلثَّابِتِ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ﴾ [إبراهيم الآية ٢٧] « ئاللاھ مۆمىنلەرنى مۇستەھكەم ئىمان بىلەن دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە مەھكەم تۇرغۇزىدۇ. » دېگەن. كاپىر ۋە مۇناپىق جاۋاب بېرەلمەيدۇ. ئاللاھ ئۇلارغا تېگىشلىك مۇئامىلە قىلىدۇ.

---

[1] بۇنى ئىمام ئەھمەد "مۇسنەد"(4\287) ئۇزۇن بىر ھەدىستە ۋە ئەبۇ داۋۇد(4753) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادىنى سەھىھگە چىقارغان ۋە: بۇنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىللىرى سەھىھنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىللىرىدۇر، دېگەن. يەنە شۇنىڭدەك ئەلبانى بۇنى "سەھىھ جامىئ"(1686) ۋە "مۇشكاتۇلمەسابىھ"(1630) دا سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1053) رىۋايەت قىلغان. ھەدىستىكى شەكلىنىش ھىشام ئىبنى ئۇرۋەدىندۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى! ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشكە مۇناسىۋەتلىك ئىككىنچى ئىش قەبرە ئازابى ۋە نېمىتى. بۇنىڭ دەللىلى زەيد ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر سىلەر بىر-بىرىڭلارنى دەپنە قىلماسلىقىڭلاردىن قورقمىغان بولسام، مەن ئاڭلاۋاتقان قەبرە ئازابىنى سىلەرگىمۇ ئاڭلىتىش ئۈچۈن ئاللاھقا دۇئا قىلغان بولاتتىم» دېدى. ئاندىن يۈزىنى بۇراپ: «دوزاخ ئازابىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەڭلار» دېدى. ئۇلار: «دوزاخ ئازابىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز» دېدى. «قەبرە ئازابىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەڭلار» دېدى. ئۇلار: «قەبرە ئازابىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز» دېدى. «ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن پىتنىلەردىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەڭلار» دېدى. ئۇلار: «ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن پىتنىلەردىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز» دېدى. «دەججالنىڭ پىتنىسىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەڭلار» دېدى. ئۇلار: «دەججالنىڭ پىتنىسىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز» دېدى.[1]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار تەشەھھۇدتا تۆت نەرسىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلىسۇن: 'ئى ئاللاھ! جەھەننەم ئازابىدىن، قەبرە ئازابىدىن، ھايات ۋە ماماتنىڭ پىتنىسىدىن، مەسىھ دەججالنىڭ پىتنىسىنىڭ يامانلىقىدىن ساقلا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن' دېسۇن» دېگەن.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قەبرە ئازابى ئىككى تۈرلۈك كىشىگە بولىدۇ: ئاسىي مۆمىنلەر ۋە كاپىرلار. بىرىنچىسىنىڭ دەللىلى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى قەبرىنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ: «بۇ ئىككىسى ئازابلىنىۋاتىدۇ. چوڭ ئىشلار سەۋەبلىك ئازابلانمايۋاتىدۇ. بىرى سۇخەنچىلىك قىلاتتى، يەنە بىرى سۈيدۈكتىن ساقلانمايتتى» دېگەن.[3] سۇخەنچىلىك چوڭ گۇناھلارنىڭ قاتارىدىندۇر. سۈيدۈكتىن پاكىزلانماسلىقمۇ شۇنداق. بۇ ئىككى گۇناھنى قىلغۇچى گۇناھنىڭ مىقدارىغا قاراپ پاكلىنىش ئۈچۈن قەبرە ئازابىغا لايىق بولغان. بۇ ئىككىسىدىن باشقا گۇناھلارمۇ شۇنداق، قەبرىدە ئۇلارنىڭ مىقدارىغا قاراپ ئازابلىنىدۇ. چۈنكى قەبرە جازا ئورنىدۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2867) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1377) ۋە مۇسلىم (588) رىۋايەت قىلغان، بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(216) ۋە مۇسلىم (292) رىۋايەت قىلغان، بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

كاپىرلارنىڭ قەبرە ئازابىغا ئۇچرايدىغانلىقىنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِى غَمَرَٰتِ ٱلْمَوْتِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓاْ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوٓاْ أَنفُسَكُمُ ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱلْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ ءَايَٰتِهِۦ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٩٣] « (ئى مۇھەممەد!) زالىملارنى سەكراتقا چۈشكەن ۋاقىتلىردا كۆرسەڭ (ئەلۋەتتە، قورقۇنچلۇق ھالىنى كۆرۈسەن). پەرىشتىلەر (يەنى ئازاب پەرىشتىلىرى) قوللىرىنى سوزۇپ: «سىلەر جانلىرىڭلارنى چىقىرىڭلار! سىلەر ئاللاھ توغرىسىدا ھەقسىز سۆزلەرنى قىلغانلىقىڭلار (يەنى ئىپتىرا قىلغانلىقىڭلار، شېرىك كەلتۈرگەنلىكىڭلار، بالا نىسبەت بەرگەنلىكىڭلار) ۋە ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى مەنىستىمگەنلىكىڭلار ئۈچۈن، بۈگۈن خورلىغۇچى ئازاب بىلەن جازالىنىسىلەر» دەيدۇ. » دېگەن سۆزى. ﴿ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٩٣] «بۈگۈن جازالىنىسىلەر» دېگەن سۆز ئۇلارنىڭ دەرھال ئازابلىنىدىغانلىقىنىڭ دەلىلىدۇر.

ئاللاھ پىرئەۋن جامائىسى ھەققىدە: ﴿ٱلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا ۚ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدْخِلُوٓاْ ءَالَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ ٱلْعَذَابِ﴾ [غَافِر الآية ٤٦] « ئۇلار ئەتىگىنى .ئاخشىمى ئوتقا توغرىلىنىپ تۇرىدۇ، قىيامەت قايىم بولغان كۈندە: «ئى پىرئەۋن جامائىسى! ئازابنىڭ ئەڭ قاتتىقىغا (دوزاخ ئوتىغا) كىرىڭلار!» (دېيىلىدۇ). » دېگەن. ﴿غُدُوًّا وَعَشِيًّا ۚ﴾ [غَافِر الآية ٤٦] «ئەتىگەن-ئاخشامدا» دېگىنى قىيامەت قايىم بولۇشتىن بۇرۇن دېگەنلىك. چۈنكى ئۇنىڭدىن كېيىن ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدْخِلُوٓاْ ءَالَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ ٱلْعَذَابِ﴾ [غَافِر الآية ٤٦] « قىيامەت قايىم بولغان كۈندە: «ئى پىرئەۋن جامائىسى! ئازابنىڭ ئەڭ قاتتىقىغا (دوزاخ ئوتىغا) كىرىڭلار!» (دېيىلىدۇ). » دېگەن. قىيامەت قايىم بولۇشتىن بۇرۇنقى ئازاب بىلەن قىيامەت قايىم بولغان چاغدىكى ئازابنىڭ ئارىسىنى ئايرىغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قەبرە نېمىتى راستچىل مۆمىنلەر ئۈچۈندۇر. ئاللاھ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحْزَنُواْ وَأَبْشِرُواْ بِٱلْجَنَّةِ ٱلَّتِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾ [فُصِّلَت الآية ٣٠] « شۈبھىسىزكى، «پەرۋەردىگارىمىز ئاللاھتۇر» دېگەنلەر، ئاندىن توغرا يولدا بولغانلارغا پەرىشتىلەر چۈشۈپ: «قورقماڭلار، غەم قىلماڭلار، سىلەرگە ۋەدە قىلىنغان جەننەت ئۈچۈن خۇشال بولۇڭلار (دەيدۇ)» دېگەن. بۇ ئايەتتىكى دەلىل پەرىشتىلەرنىڭ ﴿وَأَبْشِرُواْ بِٱلْجَنَّةِ﴾ [فُصِّلَت الآية ٣٠] « جەننەت ئۈچۈن خۇشال بولۇڭلار » دېگەن سۆزى بولۇپ، بۇ جان چىققان چاغدا بولىدۇ. جان چىققان چاغدا جەننەت بىلەن خۇش بېشارەت بېرىلىشى نېمەتتىن سانىلىدۇ.

قەبرە نېمىتىنىڭ قۇرئاندىكى دەللىلىردىن يەنە ئاللاھنىڭ: ﴿فَلَوۡلَآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلۡحُلۡقُومَ ٨٣ وَأَنتُمۡ حِينَئِذٖ تَنظُرُونَ ٨٤ وَنَحۡنُ أَقۡرَبُ إِلَيۡهِ مِنكُمۡ وَلَٰكِن لَّا تُبۡصِرُونَ ٨٥ فَلَوۡلَآ إِن كُنتُمۡ غَيۡرَ مَدِينِينَ ٨٦ تَرۡجِعُونَهَآ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٨٧ فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡمُقَرَّبِينَ ٨٨ فَرَوۡحٞ وَرَيۡحَانٞ وَجَنَّتُ نَعِيمٖ﴾ [الوَاقِعَة الآية ٨٣ - ٨٩] « جان ھەلقۇمغا يەتكەن چاغدا (سەكراتتىكى كىشىگە) قاراپ تۇرىسىلەر. بىز (ئىلمىمىز ۋە قۇدرىتىمىز بىلەن) ئۇنىڭغا سىلەردىن يېقىنمىز، لېكىن سىلەر (ئۇنى) كۆرمەيسىلەر (يەنى بىلمەيسىلەر). ئەگەر (سىلەر گۇمان قىلغاندەك ئەمەلىكلارغا قاراپ) جازاغا تارتىلمايدىغان بولساڭلار نېمىشقا ئۇنى (يەنى ئۇ مېيىتنىڭ جېنىنى بەدىنىگە) قايتۇرمايسىلەر؟ ئەگەر (سۆزۈڭلاردا) راستچىل بولساڭلار. ئەگەر ئۇ مېيىت مۇقەررەبلەردىن (يەنى تائەت .ئىبادەت ۋە ياخشى ئىشلارنى ئەڭ ئالدىدا قىلغۇچىلاردىن) بولسا، (ئۇنىڭ مۇكاپاتى) راھەت . پاراغەت، ياخشى رىزىق ۋە نازۇنېمەتلىك جەننەت بولىدۇ » دېگەن سۆزى. بۇ ئايەتتىكى دەلىل راھەت .پاراغەت، ياخشى رىزىق ۋە نازۇنېمەتلىك جەننەت بىلەن بېرىلگەن خۇش بېشارەت جان ھەلقۇمغا يەتكەندە بولىدىغانلىقى. بۇ ئىنسانىنىڭ نېمەتكە ئېرىشىشى ئۆلگەن چاغدا باشلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ قەبرە نېمىتىنىڭ باشلىنىشىدۇر.

قەبرە نېمىتىنىڭ قۇرئاندىكى دەللىلىردىن يەنە ئاللاھنىڭ: ﴿كَذَٰلِكَ يَجۡزِي ٱللَّهُ ٱلۡمُتَّقِينَ ٣١ ٱلَّذِينَ تَتَوَفَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمُ ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ﴾ [النَّحل الآية ٣١ - ٣٢] « ئاللاھ تەقۋادارلارنى ئەنە شۇنداق مۇكاپاتلايدۇ. ئۇلار (مۇشرىكلىك ۋە گۇناھلاردىن) پاك بولغان شارائىتتا پەرىشتىلەر ئۇلارنى قەبزى روھ قىلىدۇ، پەرىشتىلەر ئۇلارغا: «سالام سىلەرگە! قىلغان ئەمەلىكلارنىڭ خاسىيىتىدىن جەننەتكە كىرىڭلار» دەيدۇ. » دېگەن سۆزى. بۇ ئايەتتىكى دەلىل پەرىشتىلەرنىڭ مۇمىنلەرنىڭ جېنىنى ئالغان چاغدا ﴿ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ﴾ [النَّحل الآية ٣٢] «جەننەتكە كىرىڭلار» دېگەن سۆزىدۇر.

مۇمىنگە جېنى چىقىشتىن بۇرۇن نېمەت بىلەن خۇش بېشارەت بېرىلىدىغانلىقىنىڭ دەللىلىردىن يەنە ئاللاھنىڭ: ﴿يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ٢٧ ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ٢٨ فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي ٢٩ وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي﴾ [الفَجر من الآية ٢٧ الى الآية ٣٠] « ئى ئارام تاپقۇچى جان! سەن پەرۋەردىگارىڭدىن مەمنۇن، پەرۋەردىگارىڭ سەندىن رازى بولغان ھالدا، ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتقىن. سەن مېنىڭ (ياخشى) بەندىلىرىم قاتارىغا قوشۇلغىن. مېنىڭ جەننىتىمگە كىرگىن. » دېگەن سۆزى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سۈننەتتە مۆمىننىڭ جېنى چىقىشتىن بۇرۇن نېمەت بىلەن خۇش بېشارەت بېرىلىدىغانلىقى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان بەرا ئىبنى ئازىبنىڭ ھەدىسىدە كەلگەن. ئۇنىڭدا مۆمىن قەبرە سوئاللىرىغا جاۋاب بەرگەندىن كېيىن ئىككى پەرىشتە: «ئى پاك نەپس! ئاللاھنىڭ مەغپىرىتى ۋە رازىلىقىغا چىققىن» دەيدۇ. روھ خۇشال بولۇپ ئاسانلا چىقىدۇ. ئاندىن ئاسماندىن بىر جاكارچى: «بەندەم راست ئېيتتى، ئۇنىڭغا جەننەتتىن تۆشەك سېلىڭلار، جەننەتنىڭ كىيىمىدىن كىيدۈرۈڭلار، جەننەتكە بىر ئىشىك ئېچىڭلار» دەپ جاكارلايدۇ. ئۇنىڭغا جەننەتنىڭ راھىتى ۋە خۇشپۇرىقى كېلىدۇ. قەبرىسى كۆزى يەتكەن يەرگىچە كېڭەيتىلىدۇ.

يۈزى چىرايلىق، كىيىمى چىرايلىق، پۇرىقى خۇشبۇي بىر كىشى كېلىپ: «سېنى خۇش قىلىدىغان نەرسە بىلەن خۇش خەۋەر بېرىمەن، بۇ سەن ۋەدە قىلىنغان كۈن» دەيدۇ. ئۇ: «سەن كىم؟ يۈزۈڭ ياخشىلىق ئېلىپ كېلىدىغان يۈزگە ئوخشايدۇ» دەيدۇ. ئۇ: «مەن سېنىڭ ياخشى ئەمەلىڭ» دەيدۇ. ئۇ: «رەببىم! ئائىلەم ۋە مېلىمغا قايتىشىم ئۈچۈن قىيامەتنى قايىم قىلغىن» دەيدۇ.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار قەبرىنىڭ پىتنىسى، ئازابى ۋە نېمىتىنىڭ بارلىقىنى ئىسپاتلايدىغان قۇرئان ۋە سۈننەتتىكى قەتئىي دەلىللەر. بۇنىڭغا پەقەت ئازغۇنلارلا قارشى چىقىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

---

[1] بۇنى ئىمام ئەھمەد "مۇسنەد"(4\287) ئۇزۇن بىر ھەدىستە ۋە ئەبۇ داۋۇد(4753) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكتىكۈچىلەر بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادىنى سەھىھگە چىقارغان ۋە: بۇنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىللىرى سەھىھنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىللىرىدۇر، دېگەن. يەنە شۇنىڭدەك ئەلبانى بۇنى "سەھىھ جامىئ"(1686) ۋە "مۇشكاتۇلمەسابىھ"(1630) دا سەھىھ دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ نۇرغۇن مېۋىلىرى بار. ئەڭ مۇھىملىرى:

بىرىنچىسى: ئۇ كۈننىڭ ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ تائەت- ئىبادەتلەرنى قىلىشقا قىزىقىش ۋە ئۇنىڭغا ھېرىسمەن بولۇش.

ئىككىنچىسى: ئۇ كۈننىڭ ئازابىدىن قورقۇپ گۇناھ قىلىشتىن يىراق تۇرۇش.

ئۈچىنچىسى: مۆمىننىڭ دۇنيادا قولدىن كەتكۈزگەن نەرسىلىرىگە ئاخىرەتنىڭ نېمەتلىرى ۋە ساۋابى بىلەن تەسەللىي تېپىشى.

تۆتىنچىسى: ئاللاھنىڭ ئادىللىقىنى بىلىش. چۈنكى ئۇ بەندىلەرگە ئەمەللىرىگە قاراپ مۇكاپات بېرىدۇ - ياخشىلىققا ياخشىلىق، يامانلىققا يامانلىق.

بەشىنچىسى: ئاللاھنىڭ ھېكمىتىنى بىلىش. چۈنكى ئۇ بەندىلەرنى بىكار يارىتمىغان، بەلكى چوڭقۇر ھېكمەت بىلەن يارىتقان. ئۇ ھېكمەت ئۆزىگە ئىتائەت قىلىش ۋە گۇناھتىن يىراق تۇرۇش بىلەن ئىبادەت قىلىشتۇر. ئاندىن ئۇلاردىن قىلغان ئەمەللىرىگە ئاساسەن ئاخىرەتتە ھېساب ئالىدۇ.

ئى ئاللاھ! بىز سېلىنىڭ پاناھلىرىغا سېغىنىپ قەبرە ئازابىدىن، جەھەننەم ئازابىدىن، ھايات ۋە ماماتنىڭ پىتنىسىدىن، مەسىھ دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىزگە سىلىنى ۋە بىزنى سىلىگە يېقىنلاشتۇرىدىغان ھەر قانداق ئەمەلنى ياخشى كۆرۈشنى نېسىپ قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىز ئۆزىمىزگە كۆپ زۇلۇم قىلدۇق. گۇناھلارنى پەقەت سىلىلا مەغپىرەت قىلىسەن. بىزگە مەغپىرەت قىلغايلا ۋە رەھىم قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىبان. . ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا ئۈچۈن ئاللاھقا خاستۇر. ئۇ (پۈتۈن مەخلۇقاتنى) ياراتتى، (ئۇلارنى) بېجىرىم (يەنى چىرايلىق ۋە مۇناسىپ شەكىلدە) قىلدى، مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى (تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى) كۆرسەتتى. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى ھەمدۇ-سانا ئۇنىڭغا خاستۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. ئۇ ئەلچىلىكنى يەتكۈزدى، ئامانەتنى ئادا قىلدى، ئۈممەتكە نەسىھەت قىلدى، قىينىچىلىقنى يوقاتتى. ئاللاھ ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە، ساھابىلىرىگە ۋە ئۇلارنىڭ يولىغا ئەگەشكەنلەرگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار، ئىتائەت قىلىشقا ۋە گۈناھ، يامانلىقلارنى تەرك ئېتىشكە سەۋر قىلىڭلار. بىلىڭلارکى، تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش ئىماننىڭ رۇكۇنلىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۇنى ئەمەلگە ئاشۇرماي تۇرۇپ ئىمان تولۇق ۋە توغرا بولمايدۇ. تەقدىر دېگەن ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلارنى ئۆزىنىڭ ئەزەلىي ئىلمى ۋە ھېكمىتى بويىچە ئورۇنلاشتۇرۇشى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش تۆت رۇكۇنغا ئاساسلىنىدۇ: ئىلىم، يېزىش، ئىرادە ۋە يارىتىش. ئىلىم دېگەن ئاللاھنىڭ ھەر نەرسىنى - ئۆز ئىشلىرىدىن بولسۇن (تىرىلدۈرۈش، ئۆلتۈرۈش، يامغۇر ياغدۇرۇش قاتارلىق) ياكى بەندىلەرنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىدىن بولسۇن - ئومۇمىي ۋە تەپسىلىي، ئەزەلدىن ئەبەدكىچە بىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٤٠] «ئاللاھ ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر» دېگەن ۋە: ﴿وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلۡغَيۡبِ لَا يَعۡلَمُهَآ إِلَّا هُوَۚ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۚ وَمَا تَسۡقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعۡلَمُهَا وَلَا حَبَّةٖ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٖ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٖ﴾ [الأَنۡعَام الآية ٥٩] « غەيبىنىڭ ئاچقۇچلىرى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىدۇر، ئۇنى پەقەتلا ئاللاھ بىلىدۇ. قۇرۇقلۇقتىكى، دېڭىزدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاللاھ بىلىدۇ، (دەرەختىن) تۆكۈلگەن ياپراقتىن ئاللاھ بىلمەيدىغان

بىرەرسىمۇ يوق. مەيلى قاراڭغۇ يەر ئاستىدىكى بىرەر دانە ئۇرۇق بولسۇن، مەيلى ھۆل ياكى قۇرۇق نەرسىلەر بولسۇن، ھەممىسى (ئاللاھقا مەلۇم بولۇپ) لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىقلىقتۇر. » دېگەن سۆزىدۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائىسى! تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئىككىنچى رۇكنى يېزىشقا ئىمان كەلتۈرۈش. يەنى ئاللاھنىڭ ئاسمان-زېمىننى يارىتىشتىن ئىلگىرى مىڭ يىل بۇرۇن قىيامەتكىچە بولىدىغان ھەر نەرسىنىڭ تەقدىرىنى لەۋھۇلمەھپۇزغا يېزىپ قويغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿قُل لَّن يُصِيبَنَآ إِلَّا مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَنَا هُوَ مَوۡلَىٰنَاۚ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٥١] « ئېيتقىنكى، «بىزگە پەقەت ئاللاھنىڭ تەقدىر قىلغان نەرسىسى يېتىدۇ » دېگەن ۋە: ﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمۡ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ أَن نَّبۡرَأَهَآۚ﴾ [الحَدِيد الآية ٢٢] « يەر يۈزىدىكى بارلىق ھادىسىلەر ۋە ئۆزۈڭلار ئۈچىرىغان مۇسىبەتلەر بىز ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن لەۋھۇلمەھپۇزغا يېزىلغان» دېگەن سۆزىدۇر.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ مەخلۇقاتلارنىڭ تەقدىرىنى ئاسمان-زېمىننى يارىتىشتىن ئىلگىرى مىڭ يىل بۇرۇن يازدى» دېگەن.[1]

ئۇبادە ئىبنى سامىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ئەڭ ئاۋۋال قەلەمنى ياراتتى. ئۇنىڭغا: 'يازغىن' دېدى. قەلەم: 'رەببىم! نېمىنى يازاي؟' دېدى. ئاللاھ: 'قىيامەتكىچە بولىدىغان ھەر نەرسىنىڭ تەقدىرىنى يازغىن' دېدى» دېگەن. ئاندىن ئۇبادە ئوغلىغا: «ئى ئوغلۇم! كىمكى بۇنىڭدىن باشقىغا ئېتىقاد قىلىپ ئۆلسە، ئۇ مەندىن ئەمەس» دېگەن.[2]

ئى مۇسۇلمانلار! تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئۈچىنچى رۇكنى ئىرادە. يەنى بۇ كائىناتتا بولىدىغان ۋە يۈز بېرىدىغان ھەممە ئىش پەقەت ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەنلا، يەنى ئۇنىڭ يۈرگۈزۈشتىكى ئىزنى بويىچە بولىدۇ. مەيلى ئۇ ئۆزىنىڭ تىرىلدۈرۈش، ئۆلتۈرۈش ۋە كائىناتنى باشقۇرۇشقا ئوخشاش ئىشلىرى بولسۇن، ياكى مەخلۇقاتلارنىڭ بېرىش-كېلىش، قىلىش-قىلماسلىق، ئىتائەت-ئاسىيلىق قىلىش قاتارلىق سان- ساناقسىز ئىشلىرى بولسۇن. ئاللاھ ئۆز ئىشلىرى ھەققىدە: ﴿وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] « ئاللاھ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ،

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2653) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد(4700) ۋە تىرمىزى(3319) رىۋايەت قىلغان، بۇ ئەبۇ داۋۇدنىڭ لەۋزى. ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇنى سەھىھ دېگەن.

خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ » دېگەن ۋە: ﴿وَيَفۡعَلُ ٱللَّهُ مَا يَشَآءُ﴾ [إِبۡرَاهِيم الآية ٢٧] «ئاللاھ خالىغىنىنى قىلىدۇ» دېگەن.

مەخلۇقاتلارنىڭ ئىشلىرى ھەققىدە ئاللاھ: ﴿وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَسَلَّطَهُمۡ عَلَيۡكُمۡ فَلَقَٰتَلُوكُمۡ﴾ [النِّسَاء الآية ٩٠] « ئەگەر ئاللاھ خالسا، ئۇلارنى سىلەرگە ھۆكۈمران قىلاتتى. ئۇلار، ئەلۋەتتە سىلەر بىلەن ئۇرۇشاتتى (يەنى ئاللاھ ئۇلارنى كۈچلۈك قىلىپ سىلەرگە قارشى ئۇرۇش قىلىشقا جۈرئەتلىك قىلاتتى) » دېگەن. بەندىنىڭ ئىشى بولغان ئۇرۇشۇش پەقەت ئاللاھنىڭ ئىرادىسى، يەنى ئۇنىڭ يۈرگۈزۈشتىكى ئىزنى بويىچىلا يۈز بېرىدۇ. يەنە: ﴿وَلَوۡ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُۖ فَذَرۡهُمۡ وَمَا يَفۡتَرُونَ﴾ [الأَنۡعَام الآية ١١٢] «ئەگەر رەببىڭ خالسا ئۇلار بۇ ئىشنى (يەنى پەيغەمبەرلەرگە دۈشمەنلىكنى) قىلمايتتى، ئۇلارنى ئۆزلىرى تۇزگەن ھىيلە-مىكىرلىرى بىلەن قويۇپ بەرگىن (ئاللاھ ساقلا ئۇلارغا قارشى ياردەم بېرىدۇ). » دېگەن ۋە: ﴿وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَآ أَشۡرَكُواْ﴾ [الأَنۡعَام الآية ١٠٧] « ئەگەر ئاللاھ (ئۇلارنىڭ ھىدايەت تېپىشنى) خالسا، ئۇلار شېرىك كەلتۈرمەيتتى» دېگەن.

بۇ كائىناتتا مەيلى ئاللاھنىڭ ئىشلىرى ياكى بەندىلەرنىڭ ئىشلىرى بولسۇن، ھېچقانداق ئىش ئاللاھنىڭ ئىرادىسى ۋە ئىزنىسىسىز يۈز بەرمەيدۇ. چۈنكى بۇ كائىنات ئاللاھنىڭ مۈلكى. ئۇنىڭ مۈلكىدە پەقەت ئۇ خالىغان ۋە رۇخسەت قىلغان ئىشلارلا يۈز بېرىدۇ. مەيلى ئۇ رازى بولىدىغان ئىتائەت قىلىش ياكى رازى بولمايدىغان ئاسىيلىق قىلىش بولسۇن. ئۇنىڭ مۈلكىدە ئۇنىڭ رۇخسىتىسىز ھېچقانداق ئىش يۈز بەرمەيدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ رۇخسىتىسىز بىرەر ئىش يۈز بەرسە، ئۇنىڭ مۈلكى كەمتۈك بولغان بولاتتى. ئاللاھ بۇنىڭدىن پاكتۇر.

ئى مۇسۇلمانلار! تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تۆتىنچى رۈكنى يارىتىش. يەنى بارلىق مەۋجۇداتنى ئۇلارنىڭ زاتى، سۈپەتلىرى ۋە ئىشلىرى بىلەن يوقتىن بار قىلغۇچى ئاللاھتۇر دەپ ئىمان كەلتۈرۈش. ئاللاھ: ﴿ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيۡءٖ﴾ [الرَّعۡد الآية ١٦] «ئاللاھ ھەر نەرسىنى ياراتقۇچىدۇر» دېگەن ۋە ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيۡءٖ فَقَدَّرَهُۥ تَقۡدِيرٗا﴾ [الفُرۡقَان الآية ٢] « ئاللاھ ھەممە نەرسىنى ياراتتى، ئاندىن (ئۇزىنىڭ خاھىشى بويىچە) ئۇنىڭغا مۇناسىپ ئۆلچەمنى بەلگىلىدى» دېگەن، يەنە: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَٰهُ بِقَدَرٖ﴾ [القَمَر الآية ٤٩] «بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق» دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ تۆت رۈكۈن تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ رۈكۈنلىرى. كىمكى بۇلارنى چۈشىنىپ ئەمەلگە ئاشۇرسا، تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشنى ئەمەلگە ئاشۇرغان بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن.

مەقسەتگە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ تەقدىرى ئۇچ تۈرلۈك:

ئەزەلىي تەقدىر. بۇ ئاسمان-زېمىننى يارىتىشتىن ئىلگىرى مىڭ يىل بۇرۇن ئاللاھ قەلەمنى يارىتقاندا: «قىيامەتكىچە بولىدىغان ھەر نەرسىنىڭ تەقدىرىنى يازغىن» دېگەنده بولغان.[1]

ئىككىنچى تۈرى ئۆمۈرلۈك تەقدىر. بۇ ئابىمەنى بەچچىدانغا چۈشكەنده بولىدۇ. شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىر ياكى ئايال بولۇشى، ئەجىلى، ئەمىلى، بەختلىك ياكى بەختسىز بولۇشى، رىزقى ۋە ئۇ دۇچ كېلىدىغان ھەممە نەرسە يېزىلىدۇ. ئۇنىڭغا زىيادە ياكى كەم قىلىنمايدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس. ئۇ: راستچىل ۋە تەستىقلانغۇچى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە: «سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ يارىتىلىشى ئانىسىنىڭ قورسىقىدا قىرىق كۈن مەنىي بولۇپ تۇرىدۇ، ئاندىن شۇنچىلىك ۋاقىت لەختە قان بولىدۇ، ئاندىن شۇنچىلىك ۋاقىت چاياپ چىقارغاندەك گۆش پارچىسى بولىدۇ. ئاندىن ئاللاھ بىر پەرىشتە ئەۋەتىدۇ ۋە ئۇنىڭغا تۆت نەرسە بۇيرۇلىدۇ. ئۇنىڭغا: 'ئۇنىڭ ئەملىنى، رىزقىنى، ئەجىلىنى، بەختلىك ياكى بەختسىز بولىدىغانلىقىنى يازغىن' دېيىلىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا جان كىرگۈزۈلىدۇ...» دېگەن.[2]

يىللىق تەقدىر. بۇ ھەر يىلى رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدىكى قەدىر كېچىسىده بولىدۇ. بۇ كېچىده كېلەر يىلنىڭ شۇ كۈنگىچە بولىدىغان ئىشلار تەقدىر قىلىنىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّآ

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد(4700) ۋە تىرمىزى(3319) رىۋايەت قىلغان، بۇ ئەبۇ داۋۇدنىڭ لەۋزى. ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇنى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3208) ۋە مۇسلىم(2643) رىۋايەت قىلغان.

أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةٖ مُّبَٰرَكَةٍۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝٣ فِيهَا يُفۡرَقُ كُلُّ أَمۡرٍ حَكِيمٍ ۝٤ أَمۡرٗا مِّنۡ عِندِنَآۚ إِنَّا كُنَّا مُرۡسِلِينَ﴾ [الدُّخَان الآية ٣ - ٥] « بىز قۇرئاننى ھەققەتەن مۇبارەك كېچىدە (يەنى شەبى قەدرده) نازىل قىلدۇق، بىز ھەققەتەن ئىنسانلارنى (قۇرئان بىلەن) ئاگاھلاندۇرغۇچى بولدۇق. ئۇ كېچىدە ھەر بىر ھېكمەتلىك (يەنى ھېكمەتنىڭ تەقەززاسى بويىچە قىلىنغان) ئىش (يەنى بەندىلەرنىڭ رىزقى، ئەجىلى ۋە باشقا ئەھۋالى) ئايرىلىدۇ. (شۇ كېچە تەقدىر قىلىنغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى) بىزنىڭ دەرگاھىمىزدىن بولغان ئىشتۇر، بىز ھەققەتەن (ئىنسانلارغا پەيغەمبەرلەرنى) ئەۋەتكۈچى بولدۇق. » دېگەن سۆزى. شەيخ ئابدۇراھمان ئىبنى ناسىر سەئدى رەھىمەھۇللاھ بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە: «يەنى ئاللاھ ھۆكۈم قىلغان ھەر بىر تەقدىرىي ۋە شەرئىي ئىش ئايرىلىدۇ، پەرقلەندۈرۈلىدۇ ۋە يېزىلىدۇ. قەدىر كېچىسىدە بولىدىغان بۇ يېزىش ۋە ئايرىش يېزىلىدىغان ۋە پەرقلەندۈرۈلىدىغان يېزىشلارنىڭ بىرى. بۇ ئاللاھ مەخلۇقاتلارنىڭ تەقدىرى، ئەجىلى، رىزقى، ئەملى ۋە ئەھۋاللىرىنى يازغان تۇنجى يېزىشقا ئۇيغۇن كېلىدۇ» دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش بەندە ئۆز ئىشلىرىغا، مەيلى ئۇ ياخشى ياكى يامان ئىش بولسۇن مەجبۇرلانغان دېگەنلىك ئەمەس. چۈنكى ئاللاھ بەندىگە ئىرادە ۋە كۈچ-قۇۋۋەت بەرگەن، ھەق بىلەن باتىلنى پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈن، نىجاتلىق يولىنى تاللاپ ھالاكەتلىك يولنى تاشلىسۇن دەپ ئەزەل ئاتا قىلغان. ئۇنى ئادىللىق، ياخشىلىق قىلىش ۋە ئۇرۇق-تۇغقانلارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇغان؛ پاھىشە، يامان ئىش ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسقان. شۇڭا ئىش بەندىنىڭ ئۆزىگە قايتىدۇ. خالىسا شۈكۈر قىلىدۇ، خالىسا كۇفرىلىق قىلىدۇ؛ خالىسا ئازىدۇ، خالىسا توغرا يولدا بولىدۇ؛ خالىسا ئىتائەت قىلىدۇ، خالىسا ئاسىيلىق قىلىدۇ. ئاندىن ئاللاھ ئۇنى قىيامەت كۈنى ئۆزى تاللاپ قىلغان ئەملى ئۈچۈن ھېساب ئالىدۇ - ياخشىلىققا ياخشىلىق، يامانلىققا يامانلىق. ئاللاھ بەندىنىڭ ئىرادىسى بارلىقىنى ئىسپاتلاپ: ﴿فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ مَـَٔابًا﴾ [النَّبَإ الآية ٣٩] « كىمكى (ئىمان بىلەن، ياخشى ئەمەل بىلەن) پەرۋەردىگارىغا قايتىدىغان يولنى تۇتۇشنى خالىسا (تۇتسۇن). » دېگەن، يەنە: ﴿فَمَن شَآءَ فَلۡيُؤۡمِن وَمَن شَآءَ فَلۡيَكۡفُرۡ﴾ [الكَهۡف الآية ٢٩] «خالىغان ئادەم ئىمان ئېيتسۇن، خالىغان ئادەم كاپىر بولسۇن» دېگەن ۋە: ﴿فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡۖ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٢٣] « ئېكىنزارلىقىڭلارغا خالىغان رەۋىشته كېلىڭلار » دېگەن.

ئاندىن بىلىكلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھەم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! نېمەتلىرىنىڭ يوقلىپ كېتىشىدىن، ئاتا قىلغان ساغلاملىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز ئازابلىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن ئۆزلىرىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

رەببىمىز! بىزنى ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغايلا. دىللىرىمىزدا مۇمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا. رەببىمىز! سىلى ھەقىقەتەن مېھرىبان، ناھايىتى رەھىمدىل.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد

ئېتىكلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىكلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشلىكلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە بولغان ئىمانىنى مۇستەھكەملەش توغرىسىدىكى خۇتبىلەر -- جەمئى 12 خۇتبە

"مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۇۋاھلىق بىرىشنى ئەمىلىلەشتۈرىدىغان شەرتلەر ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۇۋاھلىق بەرگۈچى سەككىز شەرتنى ئەمەلگە ئاشۇرمىغۇچە بۇ گۇۋاھلىقنى ھەقىقى ئەمىلىلەشتۈرگەن بولمايدۇ:

بىرىنچى: بۇ گۇۋاھلىقنىڭ مەنىسىنى بىلىش. يەنى ئۇنىڭ ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

ئىككىنچى: بۇ گۇۋاھلىققا قەلبىتە جەزم قىلىش، شەكلەنمەسلىك. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُواْ﴾ [الحُجُرَات الآية ١٥] « (ھەقىقى) مۇمىنلەر پەقەت ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان كەلتۈرگەن، ئاندىن (ئىمانىدا) شەك كەلتۈرمىگەن كىشىلەردۇر» دېگەن سۆزى.

ئۈچىنچى: بۇ گۇۋاھلىققا زاھىرى ۋە باتىنى جەھەتتە بويسۇنۇش. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىش بىلەن بولىدۇ. بويسۇنۇشنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُۥٓ

إِلَى ٱللَّهِ وَهُوَ مُحۡسِنٞ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰۗ﴾ [لُقمَان الآية ٢٢] « ياخشى ئىش قىلغۇچى بولغان ھالدا ئىخلاس بىلەن ئاللاھقا بويسۇنغان ئادەم مەھكەم تۇتقىغا ئېسىلغان بولىدۇ.» دېگەن سۆزى.

تۆتىنچى: بۇ گۈزەللىقنى قوبۇل قىلىش. كىمكى "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دېگەن گۈزەللىقنىڭ تەقەززالىرىدىن بىرەرسىنى رەت قىلسا، ئۇنى بۇزغان بولىدۇ.

بەشىنچى: بۇ گۈزەللىقدا ئىخلاسلىق بولۇش. يەنى بۇ گۈزەللىقنى بەرگۈچى پەقەت ئاللاھقىلا يېقىنلىششىنى مەقسەت قىلىشى. بۇنىڭ زىتى بولسا ئۇنىڭدا شېرىك كەلتۈرۈش. يەنى خۇددى مۇناپىقلار قىلغاندەك "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۈزەللىق بېرىشتىن دۇنيانىڭ بىرەر مەنپەئىتىنى مەقسەت قىلىش.

ئالتىنچى: بۇ گۈزەللىقدا راستچىل بولۇش، يالغانچىلىق قىلماسلىق. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَلَقَدۡ فَتَنَّا ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۖ فَلَيَعۡلَمَنَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ صَدَقُواْ وَلَيَعۡلَمَنَّ ٱلۡكَٰذِبِينَ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٣] « ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى بىز ھەقىقەتەن سىنىدۇق، ئاللاھ (ئىمانىدا) راستچىللارنى چوقۇم بىلىدۇ، (ئىمانىدا) يالغانچىلارنىمۇ چوقۇم بىلىدۇ.» دېگەن سۆزى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى قەلبىدىن راستچىللىق بىلەن 'ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى' دەپ گۈزەللىق بەرسە، ئاللاھ ئۇنى دوزاخقا ھارام قىلىدۇ» دېگەن[1].

يەتتىنچى: بۇ گۈزەللىقنى ۋە ئۇنىڭ ئەھلىنى ياخشى كۆرۈش، ئۇنى يامان كۆرگەنلەرگە دۈشمەن بولۇش.

سەككىزىنچى: بۇ گۈزەللىققا زىت كېلىدىغان نەرسىلەرنى ئىنكار قىلىش. "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۈزەللىق بىرىمەن دېگەن گۈزەللىققا زىت كېلىدىغان ئىشلار بەش. ئاللاھ بىزنى ئۇنىڭغا چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىسۇن.

ئى مۆمىنلەر! "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۈزەللىق بىرىمەن دېگەن گۈزەللىق بەش ئىش بىلەن بۇزۇلىدۇ:

بىرىنچى: يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان سەككىز شەرتنىڭ بىرى ياكى بىر قانچىسىنىڭ بۇزۇلۇشى.

ئىككىنچى: دىندىن زۆرۈر بىلىنىدىغان ئىشلارنى ئىنكار قىلىش. مەسىلەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى، ياكى ئىنسان ئىكەنلىكىنى، ياكى ئۇممىتىنىڭ ئۇستىدىكى

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(128) مۇناز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ھەقلىرىنى، ياكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى ئىكەنلىكىنى، ياكى ئۇنىڭ ئەلچىلىكىنىڭ ئىلگىرىكى شەرىئەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىنى، ياكى دىننى تولۇق يەتكۈزگەنلىكىنى، ياكى ئەلچىلىكىنىڭ ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ ھەممىسگە ئومۇمىي ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىش؛ ياكى ئىسلامنىڭ رۇكۇنلىرىدىن بىرەرسىنى ئىنكار قىلىش؛ ۋە ياكى ھاراق، ئوغرىلىق، زىنا قاتارلىق دىندا ھارامليقى ئىنىق بىلىنىدىغان ئىشلارنى ئىنكار قىلىش.

ئۈچىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مەيلى ھاياتىدا ياكى ۋاپاتىدىن كېيىن بولسۇن، شەخسىيىتىگە تىل تەككۈزۈش بىلەن ئەزىيەت يەتكۈزۈش. مەسىلەن: ئۇنىڭ راستچىللىقىغا، ئەقلىگە ياكى ئىپپىتىگە تىل تەككۈزۈش. بۇلارنىڭ ھەممىسى "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۇۋاھلىق بىرىمەن دېگەن گۇۋاھلىققا كۇفرىلىق قىلغانلىق. چۈنكى بۇ قۇرئاندا بايان قىلىنغان ئاللاھنىڭ ئۇنى تاللىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن زىت كېلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزگۈچىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٧] « ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىدىغانلارنى ئاللاھ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ ۋە ئۇلارغا خار قىلغۇچى ئازابنى تەييارلايدۇ.» دېگەن سۆزى. ئايەتتىكى لەنەت دېگەن رەھمەتتىن يىراق قىلىش دېگەنلىك بولۇپ، ئاللاھ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھمىتىدىن پەقەت كاپىرلارنلا يىراق قىلىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزۈشنىڭ قاتارىدىن ئۇنى مەيلى راست ياكى چاقچاق بولسۇن مەسخىرە قىلىش. مەسخىرە قىلغۇچىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ تەۋبە سۈرىسىدىكى: ﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٦٥ -٦٦] « (ئى مۇھەممەد!) ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ (مەسخىرە قىلغانلىقىنى) سورىساڭ، ئۇلار: «بىز پەقەت ئىچ پۇشۇقى قىلىپ ئويناشىپ دەپ قويىدۇق» دەيدۇ. (بۇ مۇناپىقلارغا) «سىلەر ئاللاھنىڭ دىنىنى، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابنى) ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلىدىكەنسىلەرمۇ؟» دېگىن. سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماقچىلار، سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، (پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كاپىر بولدۇڭلار.» دېگەن سۆزى.

شەيخ ئابدۇراھمان ئىبنى سەئدى رەھىمەھۇللاھ بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلىش دىندىن چىقىرىدىغان كۇفرىلىق. چۈنكى دىننىڭ ئاساسى ئاللاھنى، ئۇنىڭ دىنىنى ۋە ئەلچىلىرىنى ئۇلۇغلاش. بۇلارنىڭ بىرەرسىنى مەسخىرە قىلىش بۇ ئاساسقا زىت ۋە بۇنى بۇزغانلىق » دېگەن.

تۆتىنچى: ئىسلامنى بۇزىدىغان ئىشلاردىن بىرەرسىگە چۈشۈپ قېلىش. مەسىلەن: ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتا شېرىك كەلتۈرۈش؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدىن باشقا يولنى ئۇنىڭ يولىدىن مۇكەممەل دەپ ئېتىقاد قىلىش؛ ياكى باشقىلارنىڭ ھۆكمىنى ئۇنىڭ ھۆكمىدىن ياخشى دەپ قاراش – خۇددى تاغۇتلارنىڭ ھۆكمىنى ئۇنىڭ ھۆكمىدىن ئۈستۈن بىلگەنلەردەك؛ كوممۇنىزم ياكى دېموكراتىيەنى ئىسلامنىڭ ھۆكمىدىن ئۈستۈن بىلگەنلەر كاپىر بولىدۇ.

بۇنىڭغا يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەردىن بىرەرسىنى يامان كۆرۈش، ئاللاھنىڭ دىنى، ساۋابى ياكى ئازابىنى مەسخىرە قىلىش، سېھىر قىلىش، ئاللاھنىڭ دىنىدىن ئۇنى ئۆگەنمەسلىك ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلماسلىق بىلەن يۈز ئۆرۈش قاتارلىقلار كىرىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى" دەپ گۇۋاھلىق بىرىمەن دېگەن گۇۋاھلىقنى بۇزىدىغان **بەشىنچى** ۋە ئاخىرقى ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدە چەكتىن ئاشۇرىۋېتىش، يەنى ئۇنى ئۇلۇغلاشتا چېكىدىن ئېشىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاياتىدا ۋە ۋاپاتى ئالدىدا كىشىلەرنى ئومۇمەن چەكتىن ئېشىشتىن توسقان ۋە قاتتىق ئاگاھلاندۇرغان. ئۇنىڭ ئۇممىتىگە بولغان سەمىمىيىتى نېمىدېگەن يارقىن! ئۇنىڭدىن بۇ ھەقتە ئون ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان. شۇلاردىن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلىنى ماختىغاندەك ماختاپ كەتمەڭلار. مەن پەقەت بىر بەندە. شۇڭا 'ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى' دەڭلار» دېگەن[1].

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۇناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3445) رىۋايەت قىلغان.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدە چەكتىن ئېشىش ئىككى تۈرلۈك: دىنىدىن چىقىرىدىغان ۋە دىنىدىن چىقارمايدىغان.

- دىنىدىن چىقىرىدىغان چەكتىن ئېشىش بولسا: ئۇنىڭغا ئىبادەتلەردىن بىرەرسىنى قارىتىش، مەسىلەن ئۇنىڭغا دۇئا قىلىش؛ ياكى رەببىمىزنىڭ خاسلىقلىرىدىن بىرەرسىنى ئۇنىڭغا نىسبەت بېرىش، مەسىلەن يامغۇر ياغدۇرۇش، رىزىق بېرىش، غەيبنى بىلىش. بۇلارنىڭ ھەممىسى باتىل ۋە كۇفرىلىق، ئۇنىڭ ھەققىدە چەكتىن ئېشىشنىڭ ئەڭ چوڭلىرىدىن- ئاللاھ دەيدۇكى: ﴿قُل لَّآ أَمۡلِكُ لِنَفۡسِي نَفۡعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ وَلَوۡ كُنتُ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ لَٱسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ ٱلۡخَيۡرِ وَمَا مَسَّنِيَ ٱلسُّوٓءُۚ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٨٨] « ئاللاھ خالىمىغان ئىكەن، ئۆزۈمگە پايدا يەتكۈزۈش، زىياننى توسۇپ قېلىش قولۇمدىن كەلمەيدۇ. (قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشىنى قانداقمۇ بىلەي؟) ئەگەر مەن غەيبنى بىلىدىغان بولسام، نۇرغۇن مەنپەئەت ھاسىل قىلغان بولاتتىم، زىيان .زەخمەتكىمۇ ئۇچرىمىغان بولاتتىم (لېكىن مەن غەيبنى بىلمەيمەن، شۇڭا ماڭا تەقدىر قىلىنغان ياخشى .يامانلىق يېتىپ تۇرىدۇ).» دېگەن.
- دىنىدىن چىقارمايدىغان، كۇفرۇلۇق بولمىغان بىدئەتلەردىن سانىلىدىغان، لېكىن بىرىنچى تۇردىكى چەكتىن ئېشىشقا ئېلىپ بارىدىغان چەكتىن ئېشىش بولسا: ئۇنىڭ مەرتىۋىسى بىلەن قەسەم قىلىش، ئۇنىڭ زاتى بىلەن تەۋەسىسۇل قىلىش، تۇغۇلغان كۈننى خاتىرىلەش، ئاللاھ ئۇنى نۇردىن ياراتقان دەپ ئېتىقاد قىلىش، ئاللاھ دۇنيانى پەقەت ئۇنىڭ ئۈچۈنلا ياراتقان دەپ ئېتىقاد قىلىش، ئۇنىڭ قەبرىسىگە سەپەر قىلىش. بۇ ئاخىرقىسىغا - يەنى قەبرىسىگە سەپەر قىلىش - نۇرغۇن كىشىلەر چۈشۈپ قالغان بولۇپ، ئۇلار بۇنى ياخشى ئىش دەپ ئويلايدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ بىدئەت. چۈنكى بۇ شەرىئەت بۇيرۇمىغان، بەلكى توسقان ئەمەل بىلەن ئىبادەت قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۈچ مەسجىد: مەسجىدى ھەرەم، مەسجىدى ئەقسا ۋە مېنىڭ بۇ مەسجىدىمدىن باشقىسىغا سەپەر قىلىنمايدۇ» دېگەن[1].

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1995) ۋە مۇسلىم(827) ئىبنۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

بۇ ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەلبىنىڭ نىيىتى مەسجىدى نەبەۋىگە سەپەر قىلىش بولۇشى كېرەكلىكىنى، قەبرىگە ئەمەسلىكىنى كۆرسەتكەن. كىمكى قەلبىدە قەبرىگە سەپەر قىلىشنى نىيەت قىلسا، شەرىئەت تەرغىب قىلمىغان ئەمەل بىلەن ئىبادەت قىلغان بولىدۇ. بۇ رەت قىلىندۇ، قوبۇل قىلىنمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى بىزنىڭ ئىشىمىزدا يوق بىر ئىشنى قىلسا، ئۇ رەت قىلىندۇ» دېگەن. شۇڭا مۇسۇلمان مەسجىدى نەبەۋىگە كىرىپ نامازئۇقۇسا، مەقسىتى ھاسىل بولىدۇ. ئاندىن قەبرىنى زىيارەت قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئىككى ھەمراھىغا سالام قىلسا بولىدۇ. قۇبا مەسجىدىگە بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىلغاندەك ئىككى رەكئەت نامازئۇقۇسا بولىدۇ. بەقىئ قەبرىستانلىقى ۋە ئۇھۇد شېھىتلىرى قەبرىستانلىقىنى باشقا قەبرىستانلىقلارنى زىيارەت قىلغاندەك ئىبرەت ئېلىش ۋە ئۇلارغا سالام قىلىش ئۈچۈن زىيارەت قىلسا بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇلۇغلاشتا ئۇچ تۈرگە بۆلۈنگەن:

بىرىنچى تۈر تەركى ھۆرمەت قىلغۇچىلار بولۇپ، ئۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەققىنى كېمەيتىدۇ، ۋاجىب بولغان مۇھەببەت، دوستلۇق، ئىتائەت، ھۆرمەت-ئېھتىرام ھەقلىرىنى ئادا قىلمايدۇ. بۇلارمۇ ئىككى تۈرلۈك بولۇپ:

بىرىنچىسى گۇناھكار ۋە غەپلەتتىكىلەر: بۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىتائەت قىلىشتىن يۈز ئۆرۈگۈچىلەر.

ئىككىنچىسى باتىنىي سوپىلاردىن بولغان بىدئەتچىلەرنىڭ ئاشقۇنلىرى: بۇلار ۋەلى ۋە قۇتۇبلارنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۈستۈن قويىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! **ئىككىنچى تۈر** چەكتىن ئاشقۇچىلار بولۇپ، ئۇلار بىرىنچى تۈرنىڭ دەل ئەكسى. ئۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى ئاللاھ بەرگەن مەرتىۋىسىدىن يۇقىرى كۆتۈرۈپ، دۇنيا، نەزىر، قۇربانلىق قاتارلىق ئاللاھنىڭ خالىس ھەققى بولغان ئىبادەتلەرنى ئۇنىڭغا قىلىدۇ ياكى غەيىنى بىلىش قاتارلىق ئاللاھنىڭ خاس سۈپەتلىرى بىلەن سۈپەتلەيدۇ. بۇ قەبرىگە چوقۇنغۇچىلاردا كۆپ كۆرۈلىدۇ.

ئۈچىنچى تۈر ھەق ئەھلى بولۇپ، ئۇلار ئوتتۇرا يول تۇتقۇچىلار. ئۇلار رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى ياخشى كۆرىدۇ، دوست تۇتىدۇ، شەرئىي ھەقلىرىنى ئادا قىلىدۇ، ئۇنىڭ ھەققىدە

چەكتىن ئېشىشتىن يىراق تۇرىدۇ. ئاللاھ بىزنى شۇلاردىن قىلسۇن ۋە ئۇلارنىڭ يولىدا مۇستەھكەم قىلسۇن.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھېيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا. ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

مۇھەممەد مۇستاپا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سوربغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى

ئەمەللەرگە مۇۋاپىق قىلىدۇ)، گۈناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋاپىقىيەت قازانغان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتىدىن بىرى ئۇلارغا ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىدىغان، ئۇلارنى (گۈناھلاردىن) پاك قىلىدىغان، ئۇلارغا كىتابنى ۋە ھېكمەتنى (يەنى قۇرئان ۋە سۈننەتنى) ئۆگىتىدىغان، ئۆزلىرىدىن بولغان بىر ئەلچى ئەۋەتكەنلىكى، ھالبۇكى ئۇلار بۇنىڭدىن ئىلگىرى روشەن ئازغۇنلۇقتا ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئون بەش تەقەززاسى بار:

1- ئۇنىڭ ئىسمى ۋە نەسەبنى بىلىش. ئۇ مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ئىبنى ھاشىم ئىبنى ئابدۇمەناف ئىبنى قۇسەي ئىبنى كىلاب ئىبنى مۇررە ئىبنى كەئب ئىبنى لۇئەي ئىبنى غالىب ئىبنى فىھر ئىبنى مالىك ئىبنى نەزر ئىبنى كىنانە ئىبنى خۇزەيمە ئىبنى مۇدرىكە ئىبنى ئىلياس ئىبنى مۇزار ئىبنى نەزار ئىبنى مەئد ئىبنى ئەدنان. ئەدنان ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادى، ئىسمائىل ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادى. بۇنىڭدىن ئۇنىڭ ئىسمى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىكەنلىكىنى ۋە قۇرەيشتىن ئىكەنلىكىنى بىلىش كۇپايە.

2- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىدىن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ئىسپاتلايدىغان نەرسىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش. بۇلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئەڭ كۆرۈنەرلىكى: ئۇنىڭغا ئۇلۇغ قۇرئاننىڭ نازىل قىلىنىشى، ئاي يېرىلىشى، خورما دەرىخىنىڭ يىغلىشى، تائامنىڭ تەسبىھ ئېيتىشى، بارماقلىرى ئارىسىدىن سۇ چىقىشى ۋە كۆپىيىشى، ئاز تائامنىڭ كۆپىيىشى، شۇنداقلا كەلگۈسىدىكى نۇرغۇن غەيبىي ئىشلاردىن خەۋەر بېرىشى.

3- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكى ۋە ئەلچىلىكىگە، ئۇنىڭ ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

4- ئۇنىڭ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى ۋە ئەلچىلىكىنىڭ ئەلچىلىكلەرنىڭ ئاخىرقىسى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش. ئاللاھ: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ﴾ [الأحزاب الآية ٤٠] «مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن

(ئۇ) ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر (ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىكنى ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)» دېگەن. سەۋبان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «پات يېقىندا مېنىڭ ئۈممىتىمنىڭ ئىچىدىن ئوتتۇز يالغانچى چىقىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنى پەيغەمبەر دەپ دەۋا قىلىدۇ. مەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى، مەندىن كېيىن پەيغەمبەر يوق...» دېگەن.[1]

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ ۋە مەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ مىسالى بىر ئۆي سالغان كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ. ئۇ ئۆينى چىرايلىق ۋە گۈزەل سالغان، پەقەت بىر بۇلۇڭدا بىر خىشنىڭ ئورنى قالغان. كىشىلەر ئۇنى ئايلىنىپ كۆرۈپ، ئەجەبلىنىپ: 'بۇ خىش نېمىشقا قويۇلمىغان؟' دەيدۇ. مەن شۇ خىش، مەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى» دېگەن.[2]

5- ئۇنىڭ شەرئىتىنىڭ - ئىسا ۋە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرئىتىدەك - ئىلگىرىكى شەرئىتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقىغا ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈمران ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش. ئاللاھ: ﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٤٨] «(ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق.» دېگەن. شۇڭا ئىسلامدىن باشقا دىن بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش دۇرۇس ئەمەس.

6- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئۇنىڭ پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلىشىدىن كېيىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئىسلامدىن باشقا ھېچقانداق دىن قوبۇل قىلىنمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ٨٥] «كىمكى ئىسلامدىن غەيرىي دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىدۇ» دېگەن سۆزى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد(4252) ۋە ئەھمەد(5\278) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەرمۇ شۇنداق قارىغان ۋە: مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن، دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3535) ۋە مۇسلىم(2286) رىۋايەت قىلغان.

سۈننەتتىن دەللىلى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، بۇ ئۈممەتتىن مەيلى يەھۇدىي ياكى ناسارا بولسۇن، كىمكى مەن ھەققىدە ئاڭلاپ، مەن ئېلىپ كەلگەن نەرسىگە ئىمان كەلتۈرمەي ئۆلسە، ئۇ دوزاخ ئەھلىدىن بولىدۇ»[1] دېگەن سۆزى.

7- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەلچىلىكنى تولۇق ۋە پۈتۈن يەتكۈزگەنلىكىگە، ئۈممىتىنى يورۇق يولدا قالدۇرغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا﴾ [المَائِدَة الآية ٣] «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تامامىلدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم.» دېگەن سۆزى.

سۈننەتتىن دەلىل بۇخارى ۋە مۇسلىم مەسرۇقتىن رىۋايەت قىلغان ھەدىس: «مەن ئائىشەنىڭ يېنىدا يۆلىنىپ ئولتۇراتتىم، ئۇ: 'ئى ئەبۇ ئائىشە! ئۇچ ئىش بار، كىمكى بۇلاردىن بىرىنى دېسە، ئاللاھقا چوڭ بۆھتان قىلغان بولىدۇ' دېدى - ئۇلارنىڭ بىرىنى تىلغا ئېلىپ -: 'كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ كىتابىدىن بىرەر نەرسىنى يوشۇرۇپ قالدى دەپ گۇمان قىلسا، ئاللاھقا چوڭ بۆھتان قىلغان بولىدۇ. ئاللاھ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۥ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٧] «ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن، ئەگەر تولۇق يەتكۈزمىسەڭ، ئاللاھ تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلمىغان بولسەن.» دېدى[2].

ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىزگە ئاسماندا قانىتىنى قاققان ھەربىر قۇشتىنمۇ بىر ئىلمىنى بىلدۈرۈپ ئالەمدىن كەتتى. » دېگەن.[3]

ساھابىلەر ۋەدالىشىش ھەجىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىنى يەتكۈزگەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەرگەن. ئۇلار قىرىق مىڭغا يېقىن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «مەن سىلەرگە چىڭ تۇتسا گۇمراھ بولمايدىغان نەرسىنى - ئاللاھنىڭ كىتابىنى قالدۇردۇم. سىلەر مەن ھەققىدە

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(153) ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(4855) ۋە مۇسلىم(287، 177) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

[3] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(5\153) رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن.

سورىلىسىلەر، نېمە دەيسىلەر؟» دېگەندە، ئۇلار: «بىز گۇۋاھلىق بېرىمىزكى، سىلە يەتكۈزدىلە، ئادا قىلدىلا ۋە نەسىھەت قىلدىلا» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئاسمانغا كۆتۈرۈپ، كىشىلەرگە قارىتىپ ئۈچ قېتىم: «ئى ئاللاھ! گۇۋاھ بولغىن» دېدى.[1]

8- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەلچىلىكىنىڭ ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ ھەممىسىگە ئومۇمىي ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش. ئاللاھ: ﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٥٨] « (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «ئى ئىنسانلار! مەن ھەققەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن» ۋە ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ﴾ [الأَنبِيَاء الآية ١٠٧] « (ئى مۇھەممەد!) سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق.» دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جىنلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغانلىقى «جىن» سۈرىسىدە تىلغا ئېلىنغان. بىر قىسىم جىنلار كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىسلام ئۇستىدە بەيئەت قىلغان. بۇ ھەقتە ئەھقاف سۈرىسىدە: ﴿وَإِذۡ صَرَفۡنَآ إِلَيۡكَ نَفَرٗا مِّنَ ٱلۡجِنِّ يَسۡتَمِعُونَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوٓاْ أَنصِتُواْۖ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوۡاْ إِلَىٰ قَوۡمِهِم مُّنذِرِينَ ٢٩ قَالُواْ يَٰقَوۡمَنَآ إِنَّا سَمِعۡنَا كِتَٰبًا أُنزِلَ مِنۢ بَعۡدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ يَهۡدِيٓ إِلَى ٱلۡحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٣٠ يَٰقَوۡمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ وَءَامِنُواْ بِهِۦ يَغۡفِرۡ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمۡ وَيُجِرۡكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ﴾ [الأَحۡقَاف الآية ٢٩ - ٣١] « (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى ساڭا قۇرئان تىڭشاشقا ئەۋەتتۇق، ئۇلار قۇرئان تىلاۋەتتىگە ھازىر بولغاندا (بىر - بىرىگە): «جىم تۇرۇڭلار» دېيىشتى، قۇرئان تىلاۋەت قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار ئۆز قەۋمىگە ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇپ قايتىشتى. ئۇلار ئېيتتى: «ئى قەۋمىمىز! ھەقىقەتەن بىز مۇسادىن كېيىن نازىل بولغان، ئۆنىڭدىن ئىلگىرىكى كىتابلارغا ئۇيغۇن كېلىدىغان، ھەق دىنغا ۋە توغرا يولغا باشلايدىغان كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) تىڭشىدۇق» .«ئى قەۋمىمىز! ئاللاھقا دەۋەت قىلغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) نىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىڭلار ۋە ئاللاھقا ئىمان ئېيتىڭلار، ئاللاھ بەزى گۇناھلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن ساقلايدۇ» دېگەن ئايەتلەر نازىل بولغان.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1218) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەببى بۇيرۇغاندەك بارلىق كىشىلەرنى دەۋەت قىلغان. يېقىن تۇغقانلىرىنى دەۋەت قىلغان، ئەرەب، پارس ۋە رۇم پادىشاھلىرىغا خەت يازغان، ھەبەشىستان پادىشاھى نەجاشىغا خەت يازغان، جىنلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغان، دەۋەت يولىنى ئاسانلاشتۇرۇش ئۈچۈن غازات قىلغان. ئاندىن ساھابىلىرى ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ يولىدا ماڭغان. ئاللاھقا دەۋەت قىلغان، سۈننەت ۋە قۇرئاننى ساقلىغان، مۇرتەدلەر بىلەن ئۇرۇشقان، پەيغەمبەرلىك دەۋا قىلغانلار بىلەن ئۇرۇشقان، ئەتراپ جايلارنى، شام، مىسىر، مەغرىب ۋە خۇراسانىنى فەتھى قىلغان. ھەر جايدا تەۋھىدنى تارقاتقان، بۇتلارنى چېقىپ تاشلىغان. ئىسلامغا يارىدەم بېرىش يولىدا تارىخ ۋە ھەدىس كىتابلىرىدا خاتىرىلەنگەن نۇرغۇن ئىشلارنى قىلغان. ئاللاھ ئۇلارغا رەھمەت قىلسۇن ۋە ياخشى مۇكاپات بەرسۇن. ئۇلار ۋە ئۇلاردىن كېيىنكى ئەۋلادلار قىلغان ئىشلارنى قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ ياخشىلىق تارازىسىغا قويسۇن.

9- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىنىڭ ئەڭ مۇكەممەل يول، يۆنىلىشىنىڭ ئەڭ ياخشى يۆنىلىش ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبىسىدە: «ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابى، ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەدنىڭ يولى، ئىشلارنىڭ ئەڭ يامىنى (دىندا) يېڭىدىن پەيدا قىلىنغانلىرى، ھەر بىر بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر» دەيتتى.[1]

10- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىرىنى ئادا قىلىش، ئالدى بىلەن ئۇنى تەستىقلاش ۋە شەرئىتىگە بويسۇنۇش - بۇيرۇغانلىرى قىلىش، توسقان ۋە چەكلىگەن ئىشلاردىن يېنىش، شۇنداقلا ئۇنى ياخشى كۆرۈش.

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىگە، ئۇ ئاللاھنىڭ ئىبادەت قىلىنمايدىغان ئادەتتىكى بەندىسى، يالغانغا چىقىرىلمايدىغان راستچىل ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش. بۇ نۇرغۇن ئايەتلەردە ئېنىق بايان قىلىنغان. مەسىلەن، ئىسرا سۈرىسىنىڭ بېشىدا: ﴿سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِيٓ أَسۡرَىٰ بِعَبۡدِهِۦ لَيۡلٗا مِّنَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ إِلَى ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡأَقۡصَا﴾ [الإِسۡرَاء الآية ١] « ئاللاھ (بارچە نۇقساندىن) پاكتۇر، ئۇ (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ئۆز قۇدرىتىنىڭ بەزى دەلىللىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، بەندىسىنى (يەنى مۇھەممەد

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(867) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

ئەلەيھىسسالامنى) بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرەمدىن ئەتراپىنى بەربكەتلىك قىلغان مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ كەلدى.» دېيىلگەن.

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مېنى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلىنى ماختىغاندەك ماختاپ كەتمەڭلار. مەن پەقەت بىر بەندە. شۇڭا 'ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى' دەڭلار» دېگەنلىكنى ئاڭلىغان.[1]

ئاللاھ پەيغەمبىرىگە: ﴿قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ﴾ [الكَهْف الآية ١١٠] « (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مەن پەقەت سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنسانمەن. ماڭا ۋەھيي قىلىنىدۇكى، سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار يالغۇز بىر ئىلاھتۇر.» دېگەن.

ئۇنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش ئۇنىڭدا يارىتىپ باشقۇرۇش ۋە ئىبادەت قىلىنىش خاسلىقلىرىدىن ھېچنەرسە يوقلۇقىغا ئىمان كەلتۈرۈشنى تەقەززا قىلىدۇ. باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەر ھەم شۇنداق. ئاللاھ پەيغەمبىرىگە كىشىلەرگە دېيىشنى بۇيرۇپ: ﴿قُل لَّآ أَمۡلِكُ لِنَفۡسِي نَفۡعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ وَلَوۡ كُنتُ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ لَٱسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ ٱلۡخَيۡرِ وَمَا مَسَّنِيَ ٱلسُّوٓءُۚ إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ وَبَشِيرٞ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ﴾ [الأَعْرَاف الآية ١٨٨] « ئېيتقىنكى، ئاللاھ خالىمىغان ئىكەن، ئۆزۈمگە پايدا يەتكۈزۈش، زىياننى توسۇپ قېلىش قولۇمدىن كەلمەيدۇ. (قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشىنى قانداقمۇ بىلەي؟) ئەگەر مەن غەيبنى بىلىدىغان بولسام، نۇرغۇن مەنپەئەت ھاسىل قىلغان بولاتتىم، زىيان .زەخمەتكىمۇ ئۇچرىمىغان بولاتتىم (لېكىن مەن غەيبنى بىلمەيمەن، شۇڭا ماڭا تەقدىر قىلىنغان ياخشى .يامانلىق يېتىپ تۇرىدۇ). مەن پەقەت ئىمان ئېيتقۇچىلارغا قەۋم ئۈچۈن ئاگاھلاندۇرغۇچى ۋە خۇشخەۋەر بەرگۈچى قىلىپ ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرمەن» دېگەن.

بۇ ۋە بۇنىڭغا ئوخشاش ئايەتلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭدا يارىتىپ باشقۇرۇش ۋە ئىبادەت قىلىنىش خاسلىقلىرىدىن ھېچنەرسە يوقلۇقىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ غەيبنى بىلمەيدۇ، كائىناتتا تەسەررۇپ قىلالمايدۇ، دۇئانى ئىجابەت قىلالمايدۇ. بەلكى ئۇ بىزگە ئوخشاش ئاللاھنىڭ بەندىسى. ئاللاھ ئۇنى پەيغەمبەرلىك بىلەن خاس قىلغان. باشقا پەيغەمبەرلەرمۇ شۇنداق.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3445)، ئەھمەد(1\23) ۋە داربمى(2787) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى بۇخارىنىڭ.

12- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمھالىدا كەلگەن، ئۇنىڭ مۇبارەك ھاياتىنى، گۈزەل خىسلەتلىرىنى، ئاللاھ يولىدىكى جىھادىنى، ھەقنى تارقىتىشتىكى سەۋر-تاقىتى ۋە چىداملىقىنى كۆرسىتىدىغان ئىشەنچلىك توغرا سەھىھ خەۋەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش.

13- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەلقىي (يارىتىلىش) ۋە خۇلقىي (ئەخلاقى) سۈپەتلىرى ھەققىدە كەلگەن خەۋەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش. مەسىلەن: بويى، قىياپىتى، مېڭىشى، مۇبارەك يۈزى ۋە گۈزەل سالاپەتلىك كۆرۈنۈشى؛ شۇنداقلا ئاللاھ ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان، باشقا ھېچكىمدە تولۇق تېپىلمايدىغان ئىسىل ئەخلاقلار - راستچىللىق، ئامانەتدارلىق، رەھىمدىللىك، سىلە-رەھىم، ئەپۇچانلىق قاتارلىقلار. ئالىملار ئۇنىڭ خەلقىي ۋە خۇلقىي سۈپەتلىرى ھەققىدە نۇرغۇن كىتابلارنى يازدى.

14- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زاتىي ۋە شەرئىي خاسلىقلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش. زاتىي خاسلىقلىرىدىن پەيغەمبەرلىك مۆھۈرى - ئۇ سول مۈرىسىنىڭ يېنىدىكى كەپتەر تۇخۇمىدەك، ئۈستىدە تۈك بار، تومپايغان گۆش پارچىسى.

ئۇنىڭ زاتىي خاسلىقلىرىدىن يەنە كۆزى ئۇخلىسىمۇ قەلبى ئۇخلىمايدىغانلىقى.

يەنە بىرى ئاللاھ ئۇنىڭ تەر ۋە تۈكۈرۈكىگە بەرىكەت بەرگەنلىكى.

شەرئىي خاسلىقلىرىغا كەلسەك، ئۇنىڭ قاتارىدىن: مىراس قالدۇرمايدىغانلىقى، سەدىقىنىڭ ئۇنىڭغا ۋە ئائىلىسىگە ھارام قىلىنغانلىقى، روزىنى ئۈلاپ تۇتۇشنىڭ ئۇنىڭغا دۇرۇس قىلىنغانلىقى، تۆتتىن ئارتۇق ئايال ئېلىشقا رۇخسەت قىلىنغانلىقى، ئۆزىنى ئۇنىڭغا بېغىشلىغان ئايال بىلەن نىكاھلىنىشنىڭ دۇرۇس قىلىنغانلىقى، ۋاپات بولغان پېرىگە دەپنە قىلىنىشى قاتارلىقلار.

15- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسۇملۇقىغا(ساقلىنىپ، قوغداپ قىلىنغانلىقىغا) ئىمان كەلتۈرۈش. ئۇ بەش ئىشتا مەسۇم:

1- يەتكۈزۈشتە خاتالىق، ئۇنتۇش ۋە يوشۇرۇشتىن مەسۇم. بۇنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلۡهَوَىٰٓ ۝٣ إِنۡ هُوَ إِلَّا وَحۡيٞ يُوحَىٰ﴾ [النَّجم الآية ٣ - ٤] « (ئۇ) ئۆز نەپسى خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھىينىلا سۆزلەيدۇ.» ۋە ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ وَإِن لَّمۡ تَفۡعَلۡ فَمَا بَلَّغۡتَ رِسَالَتَهُۥۚ وَٱللَّهُ يَعۡصِمُكَ مِنَ ٱلنَّاسِ﴾ [المَائِدَة الآية

[٦٧] « ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارنىڭ ھەممىسىنى يەتكۈزگىن، ئەگەر تولۇق يەتكۈزمىسەڭ، ئاللاھ تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلمىغان بولىسەن. ئاللاھ سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايدۇ.» دېگەن سۆزى.

2- شېرىككە چۈشۈپ قېلىشتىن مەسۇم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى شېرىككە چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلانغان. سابىت دەلىللەر كۆرسىتىدۇكى، ئۇ ھەرگىز بۇتقا سەجدە قىلمىغان ياكى ئۇنى سىلىمغان، قەۋمى قىلىدىغان شېرىك ئىشلاردىن ھېچقايسىسىنى قىلمىغان. ئۇ ئاللاھنى فىترىتى بىلەن تونۇغان. ھىرا غارىدا بىر قانچە يىل ئاللاھقا ئىبادەت قىلغان ۋە ئۇنى يالغۇز ئاللاھقىلا قىلغان. ئۇنىڭ ئاللاھنى يالغۇز بىلىشىدە غەلىتىلىك يوق. چۈنكى ئاللاھ ئۇنىڭ كىچىكلىكىدە ۋە چوڭ بولغىندا، ئىككى قېتىم كۆكرىكى يېرىلغان ۋاقىتتا ئۇنىڭدىن شەيتاننىڭ نېسىۋىسىنى چىقىرىۋەتكەن.

3- چوڭ گۇناھلارغا چۈشۈپ قېلىشتىن مەسۇم. ئۇنىڭ تەرجىمىھالى بۇنىڭغا گۇۋاھ. پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ھەرگىز ھاراق ئىچمىگەن، يات ئايالغا قول تەگكۈزمىگەن، پەقەت يالغان سۆزلىمىگەن. ئۇنىڭدىن چوڭ گۇناھ قانداقمۇ سادىر بولسۇن؟ ھالبۇكى ئۇ ساھابىلىرىگە: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مەن ئاراڭلاردا ئاللاھتىن ئەڭ قورقىدىغان ۋە ئەڭ تەقۋادار كىشىمەن» دېگەن.[1]

قۇرتۇبى رەھىمەھۇللاھ: «پەيغەمبەرلەر چوڭ گۇناھلاردىن ۋە پەسكەشلىك بولغان كىچىك گۇناھلاردىن ئىجما بىلەن مەسۇمدۇر. » دېگەن.

4- نەسەبىنىڭ زىنادىن پاك بولۇشى. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەجدادلىرىنى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى زىنادىن ساقلىغان. ئۇنىڭ نەسەبىگە دادىلىرى ۋە ئانىلىرى تەرەپتىن زىنانىڭ ھېچقانداق ئارىلىششى يوق. ئۇ پەقەت ئىسلامدىكىدەك توغرا نىكاھتىنلا تۇغۇلغان.

بۇنىڭ دەلىلى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما رىۋايەت قىلغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاتا-ئانام زىنادا ئۇچراشمىغان. ئاللاھ مېنى پاك سۇلبىلەردىن پاكىز بەچچىدانلارغا تاللانغان، پاكلانغان ھالدا يۆتكەپ كەلدى. ئىككى شاخ ئايرىلسا، مەن ئۇلارنىڭ ياخشىراقىدا بولاتتىم» دېگەن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(5063) رىۋايەت قىلغان.

5- ناچار ئەخلاقلاردىن پاك بولۇشى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى ھەققىدىكى سۆز بەك ئۇزۇن. ئۇنىڭدا بارلىق ياخشى سۈپەتلەر بار، ھەر قانداق يامان ئەخلاقتىن پاك دېسەك كۇپايە. بۇ ھەقتە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ [القَلَم الآية ٤] « (ئى مۇھەممەد!) سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن.» دېگىنى يېتەرلىك.

مانا بۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ ئون بەش تەقەززاسى. ئاللاھ بىزنى بۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈشكە ۋە بۇلارنى ئەملگە ئاشۇرۇشقا ياردەم بەرسۇن. بىزنى ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرگەن، ياردەم قىلغان، قوللىغان ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە چۈشۈرۈلگەن نۇرغا ئەگەشكەنلەردىن قىلسۇن. ئەنە شۇلار مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، بۇ تەقەززالارنى ئەملگە ئاشۇرۇش ۋە ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈش "مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى"دەپ گۇۋاھلىق بېرىمەن دېگەن گۇۋاھلىقنى ئەملگە ئاشۇرۇشتىن سانىلىدۇ. ئىمان ئىمانلىق ئاتىلىش ياكى ئارزۇ-ئۈمىد بىلەنلا بولمايدۇ، بەلكى ئىمان ئۇ قەلبتە چوڭقۇر ئورۇنلاشقان ۋە ئەمەل تەستىقلىغان نەرسىدۇر.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ، ئۇ ئىشنى ئۆزى بىلەن باشلاپ، پاك پەرىشتىلىرى بىلەن داۋاملاشتۇرۇپ، ئاندىن جىن ۋە ئىنسانىدىن بولغان مۇسۇلمانلار بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە

پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۇنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۇمە كۇنىدۇر. ئۇ كۇندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، ئۇ كۇندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۇندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۇندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1]دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! ئاق كىسەل، ساراڭلىق، ماخاۋ ۋە باشقا ھەر تۈرلۈك كېسەللەردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا. ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا. ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ ئون دەللىلى

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ بۇ ئۈممەتنى مەخلۇقاتلىرىنىڭ ئۇ ياخىسىنى بولغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ۋە ئەلچىسى قىلىپ تاللاش بىلەن ھۆرمەتلىگەن. ئۇ ھەقىقەتەن كىشىلەرنىڭ ئەخلاق، ئىلىم ۋە ئەملىدە ئۇ ياخشىسى ئىدى. شۇڭا ئۇ پۈتۈن دۇنياغا - جىن، ئىنسان ھەتتا ھايۋانلارغىمۇ تەسىر كۆرسەتتى. ئۇ ھەقىقەتەن زامان ئۇنىڭغا ئوخشىشىنى كەلتۈرمىگەن ۋە كەلتۈرەلمەيدىغان ئۇلۇغ زاتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلۇغلۇقى مەلۇم تەرەپلەرگىلا چەكلەنگەن ئەمەس، بەلكى ھەممە تەرەپنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرى يۇزدىن ئارتۇق بولۇپ، ھەر بىر دەلىل باشقىسىدىن پەرقلىنىدۇ، ئۇلار:

1- ئاللاھنىڭ ئۇنى باشقا كىشىلەر ئاڭسىدىن ئەلچىلىك ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن تاللىشى. ئاللاھ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: «سېنى ئىنسانلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتۇق» دېگەن.

2- ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك بىلەن ئەلچىلىكنى جەم قىلىپ بەرگەنلىكى.

3- ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئۇنىڭ ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەردىن بولۇشى. ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر بەش بولۇپ، ئۇلار: نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر. ئاللاھ ئۇلارنى قۇرئاننىڭ ئىككى يېرىدە: ئەھزاب ۋە شۇرا سۈرىلىرىدە تىلغا ئالغان. ﴿وَإِذۡ أَخَذۡنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَٰقَهُمۡ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٖ وَإِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبۡنِ مَرۡيَمَۖ﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧] «ئۆز ۋاقتىدا پەيغەمبەرلەردىن، (جۈملىدىن) سەندىن، نۇھتىن، ئىبراھىمدىن، مۇسادىن ۋە مەريەم ئوغلى ئىسادىن چىن ئەھدە ئالدۇق» ۋە ﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحٗا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ فِيهِۚ﴾ [الشُّورَى الآية ١٣] « ئاللاھ سىلەرگە دىندىن نۇھقا تەۋسىيە قىلغان نەرسىنى، ساڭا (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) بىز ۋەھىي قىلغان نەرسىنى، ئىبراھىمغا، مۇساغا ۋە ئىيساغا بىز تەۋسىيە

قىلغان نەرسىنى بايان قىلدى. سىلەر دىننى بەرپا قىلىڭلار، دىندا تەپرىقچىلىك قىلماڭلار» دېگەن سۆزلىرىدە.

4- ئۇنىڭ قەدىرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنى پەيغەمبەرلىكىنى كۆرسىتىدىغان نۇرغۇن مۆجىزىلەر بىلەن خاس قىلغانلىقى. ئىبنۇل قەييىم رەھىمەھۇللاھ «ئىغاسەتۇل لەھفان» كىتابىنىڭ ئاخىرىدا بۇ مۆجىزىلەرنىڭ مىڭدىن ئارتۇق ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. بۇ ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتى بولۇپ، بۇ ئارقىلىق ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە قانائەت ھاسىل قىلىش ۋە دەللىلەش كۆچلۈك بولىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا قارشى چىققانلارنىڭ باھانىسى ئۈزۈلىدۇ.

5- ئۇنىڭ قەدىرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەندىن قىيامەت كۈنىگىچە داۋاملىشىدىغان مەڭگۈلۈك مۆجىزە - قۇرئان كەرىم بىلەن خاس قىلغانلىقى. باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرى ئۇلارنىڭ ۋاپاتى بىلەن ئاخىرلاشقان، ئەمما قۇرئان ئاللاھ زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى نەرسىلەرنى مىراس ئالغۇچە داۋاملىشىدىغان مەڭگۈلۈك مۆجىزىدۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر بىر پەيغەمبەرگە ئىنسانلار ئىمان كەلتۈرگىدەك مۆجىزىلەر بېرىلگەن. ماڭا بېرىلگىنى ئاللاھ ۋەھيي قىلغان ۋەھيىدۇر. شۇڭا مەن قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەگەشكۈچىلىرى ئەڭ كۆپى بولۇشىمنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[1]

6- ئى مۇسۇلمانلار! ئۇنىڭ قەدىرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا كىتابلىرىنىڭ ئەڭ ياخشىسى - قۇرئان كەرىمنى نازىل قىلغانلىقى. قۇرئان ئۇسلۇبى ۋە ئۆز ئىچىگە ئالغان گۈزەل شەرىئەتلەر جەھەتتە، شۇنداقلا ئۆزگەرتىش ۋە بۇرمىلاشتىن ساقلانغانلىقى جەھەتتە باشقىلاردىن ئەۋزەل. قۇرئاننىڭ ئۇنىڭغا نازىل قىلىنىشى ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا ئەڭ ياخشى شەرىئەتنى نازىل قىلغانلىقىنى ۋە ئۇنى بارلىق ساماۋى كىتابلاردىكى گۈزەل شەرىئەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ۋە تېخىمۇ ئارتۇق قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

7- ئۇنىڭ قەدىرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا شەرىئەتنىڭ تەپسىلاتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۈننەتنى ۋەھيي قىلغانلىقى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(4981) ۋە مۇسلىم(152) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

8- ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ ئۇنى پۈتۈن ئىنسان ۋە جىنلارغا ئەۋەتكەنلىكى. باشقا پەيغەمبەر قېرىنداشلىرى پەقەت ئۆز قەۋمىگىلا ئەۋەتىلگەن. ئاللاھ: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا كَآفَّةٗ لِّلنَّاسِ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗا﴾ [سَبَإ الآية ٢٨] « سېنى بىز پەقەت پۈتۈن ئىنسانلار ئۈچۈن (مۇھەممەد) خۇشخەۋەر بەرگۈچى ۋە (كاپىرلارنى ئازاب بىلەن) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق.» ۋە ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ﴾ [الأنبِيَاء الآية ١٠٧] « (ئى مۇھەممەد!) سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق.» دېگەن. جىنلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋىتىگە ئاۋاز قوشقانلىقى ھەققىدە: ﴿وَإِذۡ صَرَفۡنَآ إِلَيۡكَ نَفَرٗا مِّنَ ٱلۡجِنِّ يَسۡتَمِعُونَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوٓاْ أَنصِتُواْۖ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوۡاْ إِلَىٰ قَوۡمِهِم مُّنذِرِينَ ٢٩ قَالُواْ يَٰقَوۡمَنَآ إِنَّا سَمِعۡنَا كِتَٰبًا أُنزِلَ مِنۢ بَعۡدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ يَهۡدِيٓ إِلَى ٱلۡحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٣٠ يَٰقَوۡمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ وَءَامِنُواْ بِهِۦ يَغۡفِرۡ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمۡ وَيُجِرۡكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ﴾ [الأَحۡقَاف الآية ٢٩ - ٣١] « (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى ساڭا قۇرئان تىڭشاشقا ئەۋەتتۇق، ئۇلار قۇرئان تىلاۋىتىگە ھازىر بولغاندا (بىر - بىرىگە): «جىم تۇرۇڭلار» دېيىشتى، قۇرئان تىلاۋەت قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار ئۆز قەۋمىگە ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇپ قايتىشتى. ئۇلار ئېيتتى: «ئى قەۋمىمىز! ھەقىقەتەن بىز مۇسادىن كېيىن نازىل بولغان، ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى كىتابلارغا ئۇيغۇن كېلىدىغان، ھەق دىنغا ۋە توغرا يولغا باشلايدىغان كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) تىڭشىدۇق» .«ئى قەۋمىمىز! ئاللاھقا دەۋەت قىلغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) نىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىڭلار ۋە ئاللاھقا ئىمان ئېيتىڭلار، ئاللاھ بەزى گۇناھلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن ساقلايدۇ.» دېگەن.

ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان ئاللاھنىڭ دەۋەتچىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولۇپ، جىنلار ئۇنىڭ قۇرئان ئوقۇغىنىنى ئاڭلىغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەر بىر پەيغەمبەر ئۆز قەۋمىگىلا ئەۋەتىلەتتى، مەن قىزىل ۋە قارا ھەر بىر كىشىگە ئەۋەتىلدىم» دېگەن.[1]

"قىزىل ۋە قارا" دېگىنى پۈتۈن ئىنسانلار دېگەنلىك. قىزىل دېگىنى ئاق تەنلىكلەر، چۈنكى ئەرەبلەردە ئاقنى قىزىل بىلەن ئىپادىلەيدىغان ئادەت بار .

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(521) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

9- ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىك ۋە ئەلچىلىكنى ئاخىرلاشتۇرغانلىقى. شۇڭا ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى دەپ ئاتالغان. ئاللاھ: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ﴾ [الأَحْزَاب الآية ٤٠] « مۇھەممەد ئاراڭلاردىكى ئەرلەردىن ھېچبىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس، لېكىن (ئۇ) ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر (ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلىكنى ئاخىرلاشتۇرغان، ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ)» دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىڭ ۋە مەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ مىسالى بىر ئۆي سالغان كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ. ئۇ ئۆينى چىرايلىق ۋە گۈزەل سالغان، پەقەت بىر بۇلۇڭدا بىر خىشنىڭ ئورنى قالغان. كىشىلەر ئۇنى ئايلىنىپ كۆرۈپ، ئەجەبلىنىپ: 'بۇ خىش نېمىشقا قويۇلمىغان ؟' دەيدۇ. مەن ئەنە شۇ خىش، مەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى» دېگەن.[1]

10- ئۇنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ ئۇنىڭ شەننى يۇقىرى كۆتۈرگەنلىكى. ئاللاھ: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ [الشَّرْح الآية ٤] « سېنىڭ شۆھرىتىڭنى ئۇستۇن قىلدۇق.» دېگەن. ئۇنىڭ ئىسمىنى تەۋھىد گۇۋاھلىقىنىڭ بىر قىسمى قىلدى: «گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر». ئەزان، تەكبىر، خۇتبىلەر، نامازغا (تەشەھھۇد)، كۆپلىگەن زىكىر ۋە دۇئالاردا ئاللاھ زىكىر قىلىنسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ تەڭ زىكىر قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زىكرى زېمىننىڭ ھەر جايىدا ياڭرايدۇ. دۇنيادا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك كۆپ زىكىر قىلىنىدىغان ۋە ماختىلىدىغان باشقا ئىنسان يوق. ھەسسان ئىبنى سابىت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتقاندەك:

كۆرمىدىڭمۇ ئاللاھ ئۇنىڭ زىكرىنى مەڭگۈلۈك قىلدى

مۇئەززىن بەش ۋاقىتتا "گۇۋاھمەن" دېگەندە

ئىلاھ پەيغەمبەرنىڭ ئىسمىنى ئۆز ئىسمىغا قوشتى

مۇئەززىن بەش ۋاقىتتا "گۇۋاھمەن" دېگەندە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3535) ۋە مۇسلىم(2286) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئۇنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ئۆز ئىسمىدىن ئىسىم ياسىدى
ئەرش ئىگىسى "مەھمۇد" بولسا، بۇ "مۇھەممەد"

ئى مۇسۇلمانلار! مانا بۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ ئون دەللىلى. بۇنداق دەللىلەر كۆپ بولۇپ، يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك يۈزدىن ئارتۇق.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، سۆزنىڭ ئەڭ قەبىھى ۋە ئەڭ ناچىرى — مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەققىگە تاجاۋۇز قىلىش، ئۇنى ھاقارەتلەش ياكى نومۇسىغا تىل تەككۈزۈش. قۇرئان بۇنداقلارنىڭ ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا بولغان ئۆچمەنلىكىنى ئاشكارىلىغان. بۇنداقلارغا ئاللاھنىڭ: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلْأَبْتَرُ﴾ [الكَوْثَر الآية ٣] « ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـنىشانى قالمايدۇ» دېگەن سۆزى توغرا كېلىدۇ. يەنى سېنى ۋە سەن ئېلىپ كەلگەن ھىدايەت ۋە نۇرنى يامان كۆرگۈچى ئىزى ئۈزۈلگەن، بارلىق ياخشىلىقتىن مەھرۇم بولغان كىشىدۇر.

ئىسلامغا قارشى ھىيلە-مىكىر قىلغانلارغا ئاللاھنىڭ قىلغان مىكىردىن بىرى شۈكى، ئۇلار ئىسلامغا قانچە ھۇجۇم قىلسا، ئۇلارنىڭ قەۋمى ھەقىقەتنى مەنبەسىدىن بىلىش ئۈچۈن ئىسلامغا شۇنچە يۇزلىنىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ يۇرتلىرىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلامغا دەۋەت قىلىش پائالىيىتى تېخىمۇ كۈچىيىدۇ. ئاللاھ راست ئېيتتى: ﴿وَمَكَرُواْ مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ [النَّمْل الآية ٥٠] «ئۇلار ھىيلە-مىكىر ئىشلەتتى، بىزمۇ ھىيلە-مىكىر ئىشلەتتۇق، ئۇلار بۇنى تۇيمىدى»

شۇنداق بولسىمۇ، مۇسۇلمانلار شۇنى بىلىشى كېرەككى، كاپىرلار مۇسۇلمانلارنى زوراۋانلىق، تەلۇللىك، تەكەببۇرلۇق ۋە بۇزغۇنچىلىققا يېتەكلەشنى خالايدۇ. ئۇلار شۇنداق قىلسا، قەۋمىگە: «ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ قىلمىشلىرىغا قاراڭلار» دەيدۇ، ئاندىن ئۇلارنىڭ بۇزغۇنچىلىقىنى مېدىيادا تارقىتىپ، كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ يولىدىن توسىدۇ. پىتنىلەردە ئەقىلسىزلەر ئالدىغا چىقماسلىقى، بەلكى سەۋر قىلىش، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش، ئىشنى ئىلىم ۋە تەجرىبە ئىگىلىرىگە قايتۇرۇش، ۋەقەنى ئاللاھقا دەۋەت قىلىش ۋە شۇبھىلەرنى رەت قىلىشقا پايدىلىنىش ئارقىلىق دۈشمەنلەرنىڭ ھىيلە-مىكىر قىلىش پۈرسىتىنى تۇغدۇرماسلىقى كېرەك. شۇنداق قىلغاندا، سىناق ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن نېمەتكە ئايلىنىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَلَا يَسۡتَخِفَّنَّكَ ٱلَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ﴾ [الرُّوم الآية ٦٠] « (ئاخىرەتكە) ئىشەنمەيدىغانلار سېنى يەڭگىلتەك قىلىپ قويمىسۇن» دېگەن.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھەممەد ئىبنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۇنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، ئۇ كۈندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتىڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1]دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيىقەستلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھتىياجلىرىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ بۇ ئۈممەتنى مەخلۇقاتلىرىنىڭ ئەڭ ياخشىسى بولغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ۋە ئەلچىسى قىلىپ تاللاش بىلەن ھۆرمەتلىگەن. ئۇ ھەقىقەتەن كىشىلەرنىڭ ئەخلاق، ئىلىم ۋە ئەمەلدە ئەڭ ياخشىسى ئىدى. ئاللاھ ئۇنىڭغا سەممىيلىكنى بۇيرۇغان. تەمىم دارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «دىن سەممىيلىكتۇر» دېگەن.

بىز: «كىمگە؟» دەپ سورىساق، ئۇ: «ئاللاھقا، ئۇنىڭ كىتابىغا، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە، مۇسۇلمانلارنىڭ يولباشچىلىرىغا ۋە كەڭ مۇسۇلمانلار ئاممىسىغا» دېگەن.[1]

نەۋەۋى رەھمەھۇللاھ بەزى ئالىملارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سەممىي بولۇشنىڭ مەنىسى ھەققىدىكى سۆزلىرىنى قىسقارتىپ مۇنداق دېگەن:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سەممىي بولۇش: ئۇنىڭ ئەلچىلىكىنى تەستىقلاش، ئۇ ئېلىپ كەلگەن ھەممە نەرسىگە ئىمان كەلتۈرۈش، بۇيرۇغان ۋە توسقان ئىشلىرىدا ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش، ھايات ۋاقتىدا ۋە ۋاپات تاپقىنىدىن كېيىنمۇ ئۇنىڭغا ياردەم بېرىش، ئۇنىڭغا دۇشمەنلىك قىلغانلارغا دۇشمەن بولۇش، ئۇنى دوست تۇتقانلارنى دوست تۇتۇش، ئۇنىڭ ھەققىنى ئۇلۇغلاش ۋە ھۆرمەتلەش، ئۇنىڭ يولى ۋە سۈننىتىنى تىرىلدۈرۈش، دەۋىتىنى تارقىتىش، شەرىئىتىنى كېڭەيتىش، ئۇنىڭ شەرىئىتىنى تۆھمەتلەردىن قوغداش، شەرىئەت ئىلىملىرىنى جانلاندۇرۇش، مەنىلىرىنى چۈشىنىش، ئۇنىڭغا دەۋەت قىلىش، ئۇنى ئۆگىنىش ۋە ئۆگىتىشتە مۇلايىم بولۇش، ئۇنى ئۇلۇغلاش ۋە ھۆرمەتلەش، ئۇنى ئوقۇغاندا ئەدەپلىك بولۇش، شەرىئەت ھەققىدە ئىلىمسىز سۆزلەشتىن تىل تارتىش، ئۇنىڭغا مەنسۇپ بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەھلىنى ھۆرمەتلەش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى بىلەن ئەخلاقلىنىش، ئۇنىڭ ئەدەپلىرى بىلەن ئەدەپلىنىش، ئۇنىڭ ئائىلىسى ۋە ساھابىلىرىنى ياخشى كۆرۈش، ئۇنىڭ سۈننىتىدە بىدئەت پەيدا قىلغان ياكى ساھابىلىردىن بىرەرسىگە تىل تەككۈزگەنلەردىن يىراق تۇرۇش قاتارلىقلار.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(55) رىۋايەت قىلغان.

ئى مۇسۇلمانلار! يۇقىرىدا ئالىملار بايان قىلغاندەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىش ئۇنىڭغا قىلىنىدىغان ئەڭ كاتتا سەممىيەتتۇر. قانداقمۇ ئۇنداق بولمىسۇنكى، ئاللاھ ئۆزىگە ئىتائەت قىلىشنى پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىشقا باغلىغان ۋە كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلسا، ئۆزىگە ئىتائەت قىلغان بولىدىغانلىقىنى مەخلۇقاتلىرىغا بىلدۈرگەن. ئاللاھ: ﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ وَمَن تَوَلَّىٰ فَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ عَلَيۡهِمۡ حَفِيظٗا﴾ [النِّسَاء الآية ٨٠] « كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇ ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ (چۈنكى پەيغەمبەر ئاللاھنىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ). كىمكى (ئى مۇھەممەد!) سەندىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، (بىلگىنكى) بىز سېنى ئۇلارغا كۆزەتچى (يەنى ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ، ئەمەللىرىگە قاراپ ھېساب ئالغۇچى) قىلىپ ئەۋەتمىدۇق.» دېگەن. بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دىننى ئاللاھ تەرىپىدىن ئېلىپ كەلگەن، ئۇ پەقەت ئاللاھتىن يەتكۈزگۈچى، ئۆزلۈكىدىن ھېچنەرسە ئېلىپ كەلمىگەن. ئاللاھ پەيغەمبىرىگە: ﴿قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ﴾ [الكَهۡف الآية ١١٠] « (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مەن پەقەت سىلەرگە ئوخشاش بىر ئىنسانمەن. ماڭا ۋەھيي قىلىنىدۇ» دېگەن.

ئاللاھ قۇرئاننىڭ ئوتتۇز ئۇچ يېرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشنى بۇيرۇغان. مەسىلەن ئاللاھ تەئالا: ﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ﴾ [الحَشۡر الآية ٧] « پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار»، ﴿قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡكَٰفِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ٣٢] « ئېيتقىنكى، «ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار». ئەگەر ئۇلار (ئىتائەت قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈسە، ئاللاھ كاپىرلارنى (يەنى ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلارنى) دوست تۇتمايدۇ.»، ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوۡاْ عَنۡهُ وَأَنتُمۡ تَسۡمَعُونَ﴾ [الأَنفَال الآية ٢٠] « ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار، سىلەر (قۇرئاننى) ئاڭلاپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈمەڭلار.»، ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ﴾ [النِّسَاء الآية ٥٩] «ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار» دېگەنگە ئوخشاش.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش، ئىتائەت قىلىش، ئۇنىڭ يولىدا مېڭىش، سۈننىتىگە ئەمەل قىلىش، بۇيرۇقى ۋە چەكلىمىسىنى ئۇلۇغلاش ھەققىدە نۇرغۇن ھەدىسلەر كەلگەن.

مەسىلەن، ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇممىتىمنىڭ ھەممىسى جەننەتكە كىرىدۇ، پەقەت باش تارتقانلارلا كىرمەيدۇ» دېگەن. ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! كىم باش تارتىدۇ؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «ماڭا ئىتائەت قىلغان جەننەتكە كىرىدۇ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان باش تارتقان بولىدۇ» دېگەن.[1]

ئۇنىڭدىن يەنە رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ماڭا ئىتائەت قىلسا، ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ. كىمكى ماڭا ئاسىيلىق قىلسا، ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ» دېگەن.[2]

يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرنى بىر نەرسىدىن توسسام، ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇڭلار. بىر نەرسىگە بۇيرۇسام، ئۇنى كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشچە قىلىڭلار» دېگەن.[3]

ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ ھەممىڭلار جەننەتكە كىرسىلەر، پەقەت باش تارتقان ۋە تۆگە قېچىپ كەتكەندەك قېچىپ كەتكەنلەرلا كىرمەيدۇ» دېگەن. ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! كىم جەننەتكە كىرىشتىن باش تارتىدۇ؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «ماڭا ئىتائەت قىلغان جەننەتكە كىرىدۇ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان باش تارتقان بولىدۇ» دېگەن.[4]

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7280) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7137) ۋە مۇسلىم(1835) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7288) ۋە مۇسلىم(1337) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ھىببان(1\196-197) 17-نۇمۇردا رىۋايەت قىلغان، ھەدىسنىڭ راۋىلىرى مۇسلىم ھەدىس رىۋايەت قىلىپ كەلتۈرگەن راۋىلار.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشنىڭ جۈملىسىدىن ئىختىلاپ چىققاندا ئۇنىڭغا قايتىش. ئاللاھ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا﴾ [النِّسَاء الآية ٥٩] «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار. ئەگەر سىلەر بىر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ھەقىقىي ئىشىنىدىغان بولساڭلار، بۇ (سىلەر ئۈچۈن) ياخشىدۇر، نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر» دېگەن.

ئىبنۇل قەييىم رەھىمەھۇللاھ: «كىشىلەر ئاللاھقا قايتىشنىڭ ئۇنىڭ كىتابىغا قايتىش، پەيغەمبەرگە قايتىشنىڭ ئۇنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئۆزىگە، ۋاپاتىدىن كېيىن سۈننىتىگە قايتىش ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن» دېگەن.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، ئۇ كۈندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1] دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۇشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەققەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەققەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنى ياخشى كۆرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈش ۋە ئۇلۇغلاش بەندىنىڭ ئىمانىنىڭ شەرتى ۋە دىنىنىڭ ئاساسلىرىدىندۇر. ئۇنى ياخشى كۆرۈشنىڭ ۋاجىبلىقىغا نۇرغۇن دەلىللەر بار. ئۇلاردىن ئاللاھنىڭ: ﴿قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُواْ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ﴾ [التَّوْبَة الآية ٢٤] « ئېيتقىنكى، «ئەگەر سىلەرنىڭ ئاتاڭلار، ئوغۇللىرىڭلار، قېرىندىشىڭلار، خوتۇنلىرىڭلار ، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىڭلار (ھەمدە ئۇلاردىن باشقىلار)، تاپقان پۇل ـ مالىڭلار، ئاقماي قېلىشىدىن قورقىدىغان تىجارىتىڭلار، ياخشى كۆرۈدىغان ئۆيلىرىڭلار سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىدىن ۋە ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلىشتىنمۇ سۆيۈملۈك بولسا (يەنى شۇلار بىلەن بولۇپ كېتىپ، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم بەرمىسەڭلار)، ئۇ ھالدا سىلەر تاكى ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلگۈچە كۈتۈڭلار، ئاللاھ پاسىق قەۋمنى (يەنى ئاللاھنىڭ دىنىنىڭ چەك ـ چېگرىسىدىن چىقىپ كەتكۈچىلەرنى) ھىدايەت قىلمايدۇ» دېگەن سۆزى.

بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ ۋاجىبلىقىغا ۋە ئۇنىڭ بۇنىڭغا ھەقلىق ئىكەنلىكىگە يېتەرلىك ربغبەتلەندۈرۈش ۋە ئاگاھلاندۇرۇشتۇر، شۇنداقلا دەلىل ۋە ھۆججەتتۇر. چۈنكى ئاللاھ مال-مۈلكى، ئائىلىسى ۋە باللىرىنى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىدىن بەك ياخشى كۆرگەنلەرنى ﴿فَتَرَبَّصُواْ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ﴾ [التَّوْبَة الآية ٢٤] « ئۇ ھالدا سىلەر تاكى ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلگۈچە كۈتۈڭلار » دەپ تەھدىت قىلغان، ئاندىن ئايەتنىڭ ئاخىرىدا ئۇلارنى پاسىق دەپ ئاتىغان ۋە ئۇلارنىڭ ئازغۇن، ھىدايەت تاپمىغانلاردىن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگەن.

ئى مۆمىنلەر! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ كامىل بولۇشى پەقەت ئۇنى جان، مال ۋە ئائىلىدىن ئۈستۈن بىلىش بىلەن بولىدۇ. بۇنىڭدىن تۆۋەنى ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببەت ۋە ئىماندىكى كەمچىللىك ھېسابلىنىدۇ. بۇنىڭغا قۇرئان ۋە سۈننەت دەلالەت قىلغان. قۇرئاندىن

دەللىي- ئاللاھنىڭ: ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡ﴾ [الأحزاب الآية ٦] « پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۆلارنىڭ ئۆز نەپسىلىرىدىنمۇ چاردۇر» دېگەن سۆزى.

سۈننەتتىن دەللىي- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ھەر قانداق مۆمىنگە مەن دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئۇنىڭ ئۆزىدىنمۇ يېقىندۇرمەن. خالىساڭلار ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡ﴾ [الأحزاب الآية ٦] ' پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۆلارنىڭ ئۆز نەپسىلىرىدىنمۇ چاردۇر' دېگەن ئايەتنى ئوقۇڭلار» دېگەن سۆزى.[1]

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «مەن ھەر بىر مۆمىنگە ئۇنىڭ ئۆزىدىنمۇ يېقىندۇرمەن» دېگەن.[2]

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار مېنى دادىسىدىن، بالىسىدىن ۋە پۈتۈن كىشىلەردىن بەكرەك ياخشى كۆرمىگۈچە (كامىل) مۆمىن بولالمايدۇ» دېگەن.[3]

بۇخارى ئابدۇللاھ ئىبنى ھىشامدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، ئۇ: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدۇق، ئۇ ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇراتتى. ئۆمەر: 'ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! سەن ماڭا ئۆزۈمدىن باشقا ھەر قانداق نەرسىدىن سۆيۈملۈكسەن' دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: 'ياق! جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، مەن ساڭا ئۆزۈڭدىنمۇ سۆيۈملۈك بولمىغۇچە (كامىل مۆمىن بولالمايسەن)' دېدى. ئۆمەر: 'ئۇنداقتا، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەن ماڭا ئۆزۈمدىنمۇ سۆيۈملۈكسەن' دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: 'ئەمدى (كامىل مۆمىن بولدۇڭ) ئى ئۆمەر' دېدى» دېگەن.[4]

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمدە ئۇچ خىسلەت بولسا، ئىماننىڭ تەمىنى تېتىيدۇ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ئۇنىڭغا باشقا ھەممە نەرسىدىن سۆيۈملۈك بولۇش، كىشىنى پەقەت ئاللاھ ئۈچۈنلا ياخشى كۆرۈش، ئاللاھ

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2399) ۋە مۇسلىم(1619) ئىبنۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. لەۋزى بۇخارىنىڭ.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(867) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(15) ۋە مۇسلىم(44) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6632) رىۋايەت قىلغان.

ئۇنى كۆفردىن قۇتقۇزغاندىن كېيىن، كۆفرىغا قايتىشنى خۇددى ئوتقا تاشلىنىشنى يامان كۆرگەندەك يامان كۆرۈش» دېگەن.[1]

ئى مۆمىنلەر! قۇرئان ۋە سۈننەتتىكى نۇرغۇن شەرئىي دەلىللەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈش ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش بىلەن بىرگە كەلگەن. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئاللاھنىڭ: ﴿أَحَبَّ إِلَيۡكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٢٤] « سىلەر ئۆچۈن ئاللاھتىن ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىدىنمۇ سۆيۈملۈك بولسا » دېگەن سۆزىدە كەلگىنىدەك. بۇ بىرگە كېلىش ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش بىلەن ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈش ئارىسىدىكى كۈچلۈك باغلىنىشنى كۆرسىتىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ پەزىلەتلىرى ناھايىتى كۆپ. ئۇلاردىن بىرى، كىمكى ئۇنى ياخشى كۆرسە، ئاخىرەتتە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولىدۇ. ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قىيامەت ھەققىدە سوراپ: «قىيامەت قاچان بولىدۇ؟» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭغا نېمە تەييارلىدىڭ؟» دېدى. ئۇ: «ھېچنەرسە، پەقەت مەن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرىمەن» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن ياخشى كۆرگەن كىشىڭ بىلەن بىللە بولىسەن» دېدى.[2]

ئەنەس: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ 'سەن ياخشى كۆرگەن كىشىڭ بىلەن بىللە بولىسەن' دېگەن سۆزىگە باشقا ھەر قانداق نەرسىگە خۇشال بولغاندىنمۇ بەكرەك خۇشال بولدۇق» دېگەن. ئەنەس: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى، ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەرنى ياخشى كۆرىمەن. ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىدەك ئەمەل قىلالمىساممۇ، ئۇلارنى ياخشى كۆرگەنلىكىم سەۋەبلىك ئۇلار بىلەن بىللە بولۇشنى ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۆچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(16) ۋە مۇسلىم(43) رىۋايەت قىلغان. لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3688) ۋە مۇسلىم(2639) رىۋايەت قىلغان.

ئىككىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشكە ياردەم بېرىدىغان سەۋەبلەر كۆپ بولۇپ، ئەڭ مۇھىملىرى تۆت:

بىرىنچىسى: ئۇنىڭ ئۈممىتى ئۈچۈن قىلغان قۇربانلىقلىرىنى ئەسلەش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلامنى تارقىتىش يولىدا ئېغىر ئەزىيەتلەرگە ئۇچرىغان.

ئىككىنچىسى: ئۇنىڭ ئۈممىتىنىڭ ئاخىرەتتە ھالاك بولۇشىدىن قاتتىق ئەنسىرىگەنلىكىنى ئەسلەش. ئاللاھ: ﴿لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ [التَّوْبَة الآية ١٢٨] « (ئى ئىنسانلار!) شۇبھىسىزكى، سىلەرگە ئۆز ئاراڭلاردىن پەيغەمبەر كەلدى. سىلەرنىڭ كۈلپەت چېكىشىڭلار ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلىدۇ؛ ئۇ سىلەرنىڭ (ھىدايەت تېپىشىڭلارغا) ھېرىستۇر، مۆمىنلەرگە ئامراقتۇر، ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر.» دېگەن.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مېنىڭ ۋە كىشىلەرنىڭ مىسالى ئوت ياققان كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ. ئوت ئەتراپىنى يورۇتقاندا، پەرۋانىلەر ۋە ئوتقا چۈشىدىغان جانۋارلار ئۇنىڭغا چۈشۈشكە باشلايدۇ. ئۇ كىشى ئۇلارنى توسىدۇ، لېكىن ئۇلار ئۇنى يېڭىپ ئوتقا ئۆزىنى تاشلايدۇ. مەن سىلەرنى دوزاختىن تارتىپ تۇرسام، سىلەر ئۆزۈڭلارنى ئۇنىڭغا تاشلاۋاتسىلەر» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.[1]

ئۈچىنجىسى: ئۇنىڭ گۈزەل سۈپەتلىرى ۋە ئېسىل ئەخلاقلىرىنى بىلىش. بۇلاردىن ئۇنىڭ ئەپۇچان ۋە كەچۈرۈمچانلىقى. مەككىلىكلەر ئۇنى سېھىرگەر، شائىر، مەجنۇن ۋە دىندىن چىققۇچى دېدى. دۈشمەنلىدى، تۆگىنىڭ ئۈچىيى بىلەن بوغۇلدى، مەگەن چىشى سۈندۈرۈلدى، مۇبارەك يۈزى قانغا بويالدى. كېيىن ئاللاھ ئۇنى مەككىلىكلەردىن غالىب قىلغاندا، ئۇلارغا: «ئى مەككە ئاھالىسى! مېنى سىلەرگە نېمە قىلار دەپ ئويلايسىلەر؟» دېگەندە، ئۇلار: «ياخشىلىق قىلسەن، سەن ئېسىل قېرىنداش ۋە ئېسىل قېرىندىشىمىزنىڭ ئوغلى» دېدى. ئاندىن ئۇ: «كېتىڭلار، سىلەر ئازادسىلەر» دېدى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6483) ۋە مۇسلىم(2284) رىۋايەت قىلغان.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلارنى كەچۈردى. ئاللاھ ئۇنىڭغا ئۇلارنى بويىندىن زورلۇق بىلەن ئىگە قىلغان، ئۇلار ئۇنىڭ غەنىمىتى بولغان ئىدى. شۇڭلاشقا مەككە ئاھالىسى "ئازاد قىلىنغانلار" دەپ ئاتالدى.

تۆتىنجىسى: پەيغەمبەرلىك تارىخى كىتابلىرىنى كۆپ ئوقۇش ۋە مۇتالىئە قىلىش، ئۇنىڭ ئەھۋاللىرى، ئەمەللىرى، جىھادى ۋە ئىسلام جەمئىيىتىنى قۇرغانلىقىنى ئەسلەش.

ئى مۇسۇلمانلار! سەلەف سالىھلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈش ۋە ئۇنى ئۆز جېنى، ئائىلىسى ۋە ماللىرىدىن ئۈستۈن بىلىشتە ئەڭ گۈزەل ئۈلگىلەرنى كۆرسەتكەن. ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب - ئۇ چاغدا مۇشرىك ئىدى - مەككىلىكلەر زەيد ئىبنى دەسنە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ھەرەمدىن ئۆلتۈرۈشكە ئېلىپ چىققاندا ئۇنىڭدىن: «ئى زەيد! ئاللاھ بىلەن قەسەم بېرىپ سورايمەنكى، سەن ھازىر ئۆز ئۆيۈڭدە بولۇپ، مۇھەممەد سېنىڭ ئورنۇڭدا بولۇپ، بىز ئۇنىڭ بويىنىنى ئۇزسەك، ياخشى كۆرەمسەن؟» دەپ سوريغاندا، زەيد: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھازىر تۇرغان يېرىدە بىر تىكەن كىرىپ ئازار يەپ، مەن ئۆيۈمدە خاتىرجەم ئولتۇرۇشنى ياخشى كۆرمەيمەن» دېدى.

ئەبۇ سۇفيان: «مەن كىشىلەر ئارىسىدا مۇھەممەدنىڭ ساھابىلىرى مۇھەممەدنى ياخشى كۆرگەندەك باشقا بىرىنى ياخشى كۆرىدىغان ھېچكىمنى كۆرمىدىم» دېدى.

ئى مۆمىنلەر! شەيتاننىڭ بەزى جاھىللار ۋە نەپسى-خاھىشىغا ئەگەشكۈچىلەرنى ئازدۇرۇشلىرىدىن بىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ساھابىلىرى ۋە پەزىلەتلىك ئۇچ ئەسىردىكىلەر قىلمىغان، دىندا يوق ئىشلارنى ئۇلارغا چىرايلىق كۆرسەتكەنلىكىدۇر. ئۇلار بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ كامالىتى دەپ گۇمان قىلىدۇ، بۇ چوڭ جاھىللىق. چۈنكى ياخشى كۆرۈش ياخشى كۆرگەن كىشىگە بويسۇنۇشنى، ئۇنىڭ بۇيرۇق ۋە چەكلىمىلىرىدە توختاشنى، دىندا كېمەيتىش ياكى ئاشۇرۇۋېتىشتىن ساقلىنىشنى تەقەززا قىلىدۇ. بۇنىڭ مىساللىرىدىن "مەۋلۇد(پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان كۈنى)" دۇر. بۇ يېڭىدىن پەيدا قىلىنغان ئىبادەت بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، ساھابىلىرى ۋە تابىئىنلار بۇنى قىلمىغان. پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالام: «كىمكى بىزنىڭ بۇ ئىشىمىزدا (دىنىمىزدا) يوق بىر نەرسىنى پەيدا قىلسا، ئۇ رەت قىلىنىدۇ» دېگەن.[1] يەنى ئۇ قىلغۇچىسىغا قايتۇرۇلىدۇ، قوبۇل قىلىنمايدۇ.

بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممىتىنى جۈمە كۈنى ئۆزىگە كۆپ رەھمەت ۋە سالام يوللاشقا رىغبەتلەندۈرۈپ: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2697) ۋە مۇسلىم(1718) ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

ئېتىكلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىكلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىكلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلىشتىن ھەزەر ئەيلەش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىرىدىن ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلىشتىن ھەزەر ئەيلەشتۇر. ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇپ ئاللاھ مۇنداق دېگەن: ﴿وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُۥ يُدْخِلْهُ نَارًا خَٰلِدًا فِيهَا وَلَهُۥ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ [النِّسَاء الآية ١٤] « كىمكى ئاللاھقا ۋە پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىپ، ئاللاھنىڭ قانۇنلىرىنىڭ سىرتىغا چىقىپ كېتىدىكەن، ئاللاھ ئۇنى دوزاخقا كىرگۈزىدۇ، ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، خورلىغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ.»، ﴿وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٣٦] « كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ھەقىقەتەن ئۇ ئوپئوچۇق ئازغان بولىدۇ.»، ﴿وَيَوْمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَٰوَيْلَتَىٰ لَيْتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَّقَدْ أَضَلَّنِى عَنِ ٱلذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَآءَنِى ۗ وَكَانَ ٱلشَّيْطَٰنُ لِلْإِنسَٰنِ خَذُولًا﴾ [الفُرْقَان الآية ٢٧ - ٢٩] « شۇ كۈنى زالىم (يەنى كاپىر) ئىككى قولىنى چىشلەپ: «ئىسىت! پەيغەمبەر بىلەن (نىجاتلىق) يولىنى تۇتسامچۇ، ئىسىت! پالانىنى دوست تۇتمىغان بولسامچۇ؟ قۇرئان ماڭا يەتكەندىن كېيىن، ئۇ (يەنى پالانى) مېنى قۇرئاندىن، شەك ـ شۈبھىسىزكى، ئازدۇردى» دەيدۇ، شەيتان ئىنسانىنى (ئازدۇرۇپ بولۇپ) تاشلىۋېتىدۇ».

ئاللاھ يەنە: ﴿وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ ٱلْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِۦ جَهَنَّمَ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا﴾ [النِّسَاء الآية ١١٥] « كىمكى ئۆزىگە (مۆجىزىلەر ئارقىلىق) توغرا يول ئېنىق بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەرگە (يەنى ئۇنىڭ ئەمرىگە) مۇخالىپەتچىلىك قىلىدىكەن، مۆمىنلەرنىڭ يولىدىن غەيرىيگە ئەگىشىدىكەن، ئۇنى ئۆز يولىغا قويۇپ بېرىمىز، ئۇنى (ئاخىرەتتە) جەھەننەمگە كىرگۈزىمىز، جەھەننەم نېمىدېگەن يامان جاي.!» ۋە ﴿فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [النُّور الآية ٦٣] « پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتنىگە يولۇقۇشتىن، ياكى (ئاخىرەتتە) قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن. » دېگەن.

ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ ﴿فَلۡيَحۡذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنۡ أَمۡرِهِۦٓ﴾ [النُّور الآية ٦٣] «پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار... قورقسۇن.» دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىردە مۇنداق دېگەن: يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەمرى - ئۇنىڭ يولى، مېتودى، يۆنىلىشى، سۈننىتى ۋە شەرىئىتىگە (خىلاپلىق قىلغانلار ھەزەر ئەيلىسۇن). سۆز ۋە ئەمەللەر ئۇنىڭ سۆز ۋە ئەمەللىرى بىلەن ئۆلچىنىدۇ. ئۇنىڭغا ئۇيغۇن كەلگىنى قوبۇل قىلىنىدۇ، خىلاپ كەلگىنى قايسى كىشىدىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر رەت قىلىنىدۇ. بۇخارى ۋە مۇسلىمدا ۋە باشقا كىتابلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «كىمكى بىزنىڭ ئىشىمىزدا يوق بىر ئىشنى قىلسا، ئۇ رەت قىلىنىدۇ» دېگەنلىكى سابىت بولغان. يەنى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتىگە زاھىرى ۋە باتىنى جەھەتتىن خىلاپلىق قىلغانلار قەلبلىرىگە كۇفرى، نىفاق ياكى بىدئەت قاتارلىق پىتنىلەرنىڭ يېتىشىدىن ياكى دۇنيادا ئۆلتۈرۈلۈش، جازا، تۈرمىگە سولىنىش قاتارلىق قاتتىق ئازابقا ئۇچراشتىن ھەزەر ئەيلىسۇن.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇش سۈننەتتىمۇ كەلگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرنى بىر نەرسىدىن توسسام، ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇڭلار. بىر نەرسىگە بۇيرۇسام، ئۇنى كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشچە قىلىڭلار» دېگەن.[1]

ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلىش ئاخىرەتتىن بۇرۇن دۇنيادا جازاغا سەۋەب بولىدۇ. سەلەمە ئىبنى ئەكۋەئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا سول قولى بىلەن تاماق يېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئوڭ قولۇڭ بىلەن يېگىن» دېگەن. ئۇ: «قادىر بولالمايمەن» دېگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قادىر بولالمىغايسەن! ئۇ تەكەببۇرلۇقتىنلا مۇشۇنداق قىلدى» دېگەن. راۋى: «ئۇ كىشى شۇنىڭدىن كېيىن قولىنى ئاغزىغا كۆتۈرەلمىگەن» دەيدۇ.[2]

سەئىد ئىبنى مۇسەييەب ئىبنى ھەزن دادىسىدىن رىۋايەت قىلىپ، دادىسىنىڭ دادىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىسمىڭ نېمە؟» دەپ سورىغان. ئۇ: «ھەزن (قاتتىق)» دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەن سەھل (ئاسان)سەن»

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7288) ۋە مۇسلىم(1337) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2021) رىۋايەت قىلغان.

دېگەن. ئۇ: «دادام قويغان ئىسمىنى ئۆزگەرتمەيمەن» دېگەن. ئىبنى مۇسەييەب: «شۇنىڭدىن كېيىن بىزگە قاتتىقچىلىق داۋاملاشتى» دېگەن.[1]

يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسلىھىتىگە قارشى چىققانلىقى سەۋەبلىك ئۇلارنىڭ ئىشلىرى قىيىنلىشىپ، ئۇلار ئۆزلىرى خالىغان ئىشلىرىدا ئاسانلىق يوق بولغان.

ئەبۇ ھۇمەيد سائىدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن تەبۈك غازىتىغا چىققان ئىدۇق. تەبۈكقا يەتكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قاتتىق شامال چىقىدۇ، ھېچكىم ئورنىدىن تۇرمىسۇن. تۆگىسى بارلار ئۇنى باغلىۋالسۇن» دېگەن. بىز تۆگىلىرىمىزنى باغلىۋالدۇق. قاتتىق شامال چىقتى. بىر كىشى ئورنىدىن تۇرۇۋىدى، شامال ئۇنى تەيئى تەغىغا ئېلىپ بېرىپ تاشلىدى.[2]

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلىش تۆت خىل بولىدۇ: كىچىك گۇناھ، چوڭ گۇناھ، بىدئەت ۋە كۇفرى.

چوڭ گۇناھ بولسا قىلغۇچىسىغا لەنەت، غەزەپ، دوزاخ بىلەن تەھدىت ياكى مۇئىيەن جازاسى كەلگەن ھەر قانداق گۇناھتۇر. چوڭ گۇناھ قىلغۇچى ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ خالىشىدا بولىدۇ. ئاللاھ خالىسا ئازابلايدۇ، خالىسا كەچۈرىدۇ. شۇڭا چوڭ گۇناھلارغا چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىش كېرەك. ئاللاھ: ﴿إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم مُّدْخَلًا كَرِيمًا﴾ [النِّسَاء الآية ٣١] « ئەگەر سىلەر مەنئى قىلىنغان چوڭ گۇناھلاردىن ساقلانساڭلار، كىچىك گۇناھلىرىڭلارنى يوققا چىقىرىمىز ۋە سىلەرنى ئېسىل ماكانغا (يەنى جەننەتكە) كىرگۈزىمىز» دېگەن.

چوڭ گۇناھلاردىن ئوغرىلىق، ھاراق ئىچىش، جازانە يېيىش، زىنا قىلىش، سىلە-رەھمنى ئۈزۈش، ئاياللارنىڭ بەدەنلىرىنى ئېچىۋىلىشى قاتارلىقلار بار. بۇلارنىڭ ھەممىسىگە دۇنيادا مۇئىيەن جازاسى ياكى ئاخىرەتتە جازا كېلىدىغانلىقى ياكى ھەر ئىككىلىسى بولىدىغانلىقى(غا دەلىل) كەلگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! **كىچىك گۇناھ**لارغا كەلسەك: ئۇ دۇنيادا (ئىجرا قىلىنىدىغان) مۇئىيەن جازاسى ياكى ئاخىرەتتە ئالاھىدە تەھدىت كەلمىگەن گۇناھتۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6190) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1482) ۋە مۇسلىم(1392) رىۋايەت قىلغان.

بىراق، كىچىك گۈناھنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئۇنىڭدىن تەۋبە قىلمىسا، چوڭ گۈناھقا ئايلىنىپ كېتىدىغانلىقىغا دىققەت قىلىش كېرەك. ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىچىك گۈناھلاردىن ساقلىنىڭلار. ئۇلار كىشىدە توپلىنىپ ئۇنى ھالاك قىلىدۇ» دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭغا مىسال قىلىپ: بىر قەۋم چۆلگە چۈشۈپ، تاماق ۋاقتى كەلگەندە، بىرى بېرىپ بىر تال ئوتۇن، يەنە بىرى بىر تال ئوتۇن ئەكېلىپ، ئاخىرى كۆپ ئوتۇن توپلاپ ئوت يېقىپ، ئۇنىڭغا تاشلىغان نەرسىلىرىنى پىشۇرغانغا ئوخشىتىپ بەرگەن.[1]

شۇڭا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ: «گۈناھتا چىڭ تۇرۇش بىلەن كىچىك گۈناھ قالمايدۇ، مەغپىرەت تىلەش بىلەن چوڭ گۈناھ قالمايدۇ» دېگىنى توغرا بولغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلىشتىكى **كۇفرى** بولسا ئىسلامنى بۇزىدىغان ئىشلاردىن بىرەرسىنى قىلىش بىلەن بولىدۇ. مەسىلەن: پەيغەمبەرلەر، سالىھلار ياكى ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىگە ئوخشاش ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىش، ئاللاھ، ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياكى دىننى تىللاش، ئۇلارنىڭ بىرەرسىنى مەسخىرە قىلىش، دىندىن زۆرۈر بىلىنىدىغان ئىشلارنى - مەسىلەن ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ياكى ھاراقنىڭ ھاراملىقىنى- ئىنكار قىلىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدىن باشقا يولنى ئۆزەل بىلىش، سېھىر قىلىش، كاپىرلارنىڭ دىننى ياخشى كۆرۈپ ئۇلارغا مۆمىنلەرگە قارشى ياردەم بېرىش.

كۇفرىغا ئېلىپ بارىدىغان سەۋەبلەر كۆپ بولۇپ، فىقھىشۇناسلار ئۇلارنى فىقھى كىتابلىرىنىڭ " دىندىن يانغۇچىلار" بابىدا تىلغا ئالغان. بۇلار ئۇنىڭ بەزى مىساللىرى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلىشتىن بولغان **بىدئەت** كە كەلسەك: ئۇ لۇغەتتە ئىجاد قىلىش ۋە پەيدا قىلىش، شەرىئەتتە بولسا شەرىئەتتە كەلمىگەن ئىبادەت ياكى ئېتىقادلارنى دىندا پەيدا قىلىش دېگەنلىكتۇر.

ئىبادەتتىكى بىدئەتلەردىن: نامازدىن كېيىن جامائەت بولۇپ تەسبىھ ئېيتىش، جۈمەدىن كېيىن پېشىن نامزى ئوقۇش، مەۋلۇد ئۆتكۈزۈش، ئىسرا-مىراج كېچىسىنى تەبرىكلەش ۋە بەزى كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ گۈمانچە ئاللاھقا يېقىنلىشىش ئۈچۈن قىلىدىغان (شەرىئەتتە ئاساسى بولمىغان)

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(1\402- 403) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن لىغەيرىھى دېگەن.

باشقا ئىشلار. بۇلار ئۇلارنى تېخىمۇ يىراقلاشتۇرىدۇ، چۈنكى ئاللاھ بۇلارنى يولغا قويمىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىسته: «ھەر بىر بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر»[1] دەپ بۇلارنى ئازغۇنلۇق دەپ ئاتىغان.

توغرىسى قۇرئان ۋە سۈننەتنى چىڭ تۇتۇش، ئاللاھقا پەقەت ئۇ يولغا قويغان نەرسىلەر بىلەنلا ئىبادەت قىلىش ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلىشتىن - مەيلى قانداق تۈر ۋە قانداق سەۋەب بولسۇن - ھەزەر ئەيلەش. چۈنكى قۇرئان ۋە سۈننەتنى چىڭ تۇتقان نىجات تاپىدۇ، ئۇلاردىن چەتنىگەن ھالاك بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرگە ئىككى نەرسە قالدۇردۇم، ئۇلارنى چىڭ تۇتساڭلار ھەرگىز ئازمايسىلەر: ئاللاھنىڭ كىتابى ۋە مېنىڭ سۈننىتىم» دېگەن.[2]

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن- ، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۆنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، ئۇ كۈندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۈندە

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(867) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان. يەنە ئەھمەد(4\126- 127) ۋە باشقىلار ئىرباز ئىبنى ساريە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ھەدىسنى ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى خەتىب باغدادى "ئەلفەقىيھۇ ۋەلمۇتەفەققىھۇ"(1\274)تا ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(3232) دا سەھىھ دېگەن.

سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1]دىگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان پېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دىگەن

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن- ئۇنىڭ ساھابىلىرنى ھۆرمەتلەش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ ئېتىقاد ئاساسلىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرنى ھۆرمەتلەش، ئۇلارغا ۋاپادارلىق قىلىش، ئۇلارنىڭ ھەقلىرىنى بىلىش، ئۇلارغا ئەگىشىش، ئۇلارنى ماختاش، ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەش، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يۈز بەرگەن ئىشلار ھەققىدە سۈكۈت قىلىش، ئۇلارغا دۈشمەنلىك قىلغانلارغا دۈشمەن بولۇش، تارىخچىلار، جاھىل رىۋايەتچىلەر، ئازغۇن شىئەلەر ۋە بىدئەتچىلەر نەقىل قىلغان ئۇلاردىن بىرەرسىنى ئەيىبلەيدىغان خەۋەرلەردىن يۈز ئۆرۈش. چۈنكى ئۇلار ئەيىبلىنىشكە ۋە يامان تىلغا ئېلىنىشقا لايىق ئەمەس. بەلكى ئۇلارنىڭ ياخشىلىقلىرى، پەزىلەتلىرى ۋە گۈزەل تەرجىمھالى تىلغا ئېلىنىپ، ئۇنىڭدىن باشقىسى ھەققىدە سۈكۈت قىلىنىشى كېرەك.[1]

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ: «ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ ئاساسلىرىدىن رەسۇلۇللاھنىڭ ساھابىلىرىغا قەلبى ۋە تىلى بىلەن ساپ مۇئامىلە قىلىش. ئاللاھ ئۇلارنى ﴿وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعۡدِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا غِلّٗا لِّلَّذِينَ

[1] قازى ئىيازنىڭ "شفا" ناملىق كىتاب 6- بابىدىن قىسقارتىپ ئېلىندى.

ءَامَنُواْ﴾ [الحشر الآية ١٠] '(مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارلاردىن) كېيىن كەلگەنلەر: 'رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن' دەيدۇ' دەپ سۈپەتلىگەن» دېگەن.

ساھابىلەرنىڭ ئون تۆت ئالاھىدىلىكى

1- ئى مۆمىنلەر! ساھابىلەرنىڭ باشقىلاردىن ئۈستۈن ئىكەنلىكىنىڭ دەلىللىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇلارنى پۈتۈن ئىنسانلار ئارىسىدىن پەيغەمبىرىنىڭ ساھابىسى بولۇشقا تاللىغانلىقى، دۇنيادا ئۇلارنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى كۆرۈش، ئۇنىڭ مۇبارەك ئاغزىدىن ھەدىسلىرىنى ئاڭلاش، شەرىئەت ۋە دىن ئىشلىرىنى ئۇنىڭدىن بىۋاستە ئېلىش، ئۇنىڭ قولىدا تەربىيىلىنىش، ئۇ ئېلىپ كەلگەن نۇر ۋە ھىدايەتنى ئەڭ مۇكەممەل ۋە تولۇق ھالدا يەتكۈزۈش بىلەن خاس قىلغانلىقى.

2- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنى ياخشى كۆرۈشى.

3- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىسلامنى تارقىتىش ۋە ئۇنىڭغا دەۋەت قىلىش يولىدا جىھاد قىلغانلىقى ئۈچۈن كاتتا ساۋابقا ئېرىشكەنلىكى. ئۇلار ئۈچۈن ئۇلاردىن كېيىنكىلەرنىڭ ساۋابىدەك ساۋاب بولىدۇ. چۈنكى كىمكى بىر ھىدايەتكە دەۋەت قىلسا، ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنىڭ ساۋابىدەك ساۋاب بېرىلىدۇ، بۇ ئەگەشكەنلەرنىڭ ساۋابىدىن ھېچنەرسىنى كېمەيتمەيدۇ.

4- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن ئۇلارنىڭ قۇرئان ۋە سۈننەتنى ساقلاپ، كىشىلەرگە يەتكۈزگەنلىكى، ئۇ ئىككىسىنىڭ قىيامەتكىچە ئۇلار سەۋەبلىك دۇنياغا تارقىلىدىغانلىقى.

5- ئى مۇسۇلمانلار! ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇلارنى ئەڭ گۈزەل رەۋىشتە ماختىغانلىقى، تەۋرات، ئىنجىل ۋە قۇرئاندا ئۇلارنىڭ نامىنى ئۈستۈن قىلغانلىقى، ئۇلارغا مەغپىرەت ۋە كاتتا ئەجر ۋەدە قىلغانلىقى. ئاللاھ: ﴿مُّحَمَّدٞ رَّسُولُ ٱللَّهِۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلۡكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيۡنَهُمۡۖ تَرَىٰهُمۡ رُكَّعٗا سُجَّدٗا يَبۡتَغُونَ فَضۡلٗا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضۡوَٰنٗاۖ سِيمَاهُمۡ فِي وُجُوهِهِم مِّنۡ أَثَرِ ٱلسُّجُودِۚ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمۡ فِي ٱلتَّوۡرَىٰةِۚ وَمَثَلُهُمۡ فِي ٱلۡإِنجِيلِ كَزَرۡعٍ أَخۡرَجَ شَطۡـَٔهُۥ

فَـَٔازَرَهُۥ فَٱسۡتَغۡلَظَ فَٱسۡتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِۦ يُعۡجِبُ ٱلزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ ٱلۡكُفَّارَۗ وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنۡهُم مَّغۡفِرَةٗ وَأَجۡرًا عَظِيمَۢا﴾ [الفتح الآية ٢٩] « مۇھەممەد ئاللاھنىڭ رەسۇلىدۇر، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغان مۆمىنلەر كۇففارلارغا قاتتىقتۇر، ئۆزئارا كۆيۈمچاندۇر، ئۇلارنى رۇكۇ قىلغان، سەجدە قىلغان ھالدا كۆرسەن. ئۇلار ئاللاھنىڭ پەزلىنى ۋە رازىلىقنى تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ يۈزلىرىدە سەجدىنىڭ ئالامەتلىرى بار، ئەنە شۇ ئۇلارنىڭ تەۋراتتىكى سۈپەتىدۇر، ئۇلارنىڭ ئىنجىلدىكى سۈپىتى بولسا (ئۇلار) شاخ چىقارغان، كۈچلىنىپ چوڭايغان، ئاندىن ئۆز غولى بىلەن ئۆرە تۇرغان، بولۇقلۇقى ۋە كۆركەم كۆرۈنۈشى بىلەن دېھقانلارنى مەمنۇن قىلغان بىر زىرائەتكە ئوخشايدۇ، (مۆمىنلەرنى مۇنداق زىرائەتكە ئوخشىتىش) كۇففارلارنى خاپا قىلىش ئۈچۈندۇر، ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارغا مەغپىرەت ۋە كاتتا ئەجر ۋەدە قىلدى.» دېگەن.

قۇرتۇبى رەھمەھۇللاھ بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە: «بۇ ئاللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىغا كەلتۈرگەن مىسال. يەنى ئۇلار ئاز بولۇپ، كېيىن كۆپىيىپ كۈچىيىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەسلەپتە دىنغا دەۋەت قىلغاندا ئاجىز ئىدى. بىردىن-بىردىن كىشىلەر ئاۋاز قوشۇپ، ئاندىن ئىشى زورايدى. خۇددى زىرائەت ئۈرۈقتىن كېيىن ئاجىز ھالەتتە چىقىپ، ئاندىن بارغانسېرى كۈچىيىپ غولى ۋە شاخلىرى يوغىناپ كەتكەندەك. مانا بۇ ئەك توغرا مىسال ۋە ئەك ئوچۇق بايان» دېگەن.

6- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ ئۇلارنى تەقۋا سۆزىگە (يەنى كەلىمە تەۋھىدكە) مەھكەم قىلغانلىقى، ئۇلارنىڭ بۇنىڭغا باشقىلاردىن بەكرەك ھەقلىق ۋە ئۇنىڭ ئەھلى ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلغانلىقى. ئاللاھ: ﴿وَأَلۡزَمَهُمۡ كَلِمَةَ ٱلتَّقۡوَىٰ وَكَانُوٓاْ أَحَقَّ بِهَا وَأَهۡلَهَاۚ﴾ [الفتح الآية ٢٦] «(ئاللاھ) ئۇلارغا تەقۋا كەلىمىسىنى (يەنى كەلىمە تەۋھىدنى) ئىختىيار قىلدى. مۆمىنلەر تەقۋا كەلىمىسىگە ئەك لايىق ئىدى ۋە ئۇنىڭ ئەھلى ئىدى» دېگەن. ئاللاھ ئۇلارنى تەقۋا سۆزى - "لا إله إلا الله"غا مەھكەم قىلغانلىقىنى، ئۇنىڭ ھەقلىرىنى ئورۇنلاشقا بۈيرۇغانلىقىنى خەۋەر قىلدى. ئۇلار بۇنىڭغا مەھكەم بولۇپ، ئۇنى ئورۇندىدى. ئاندىن ئۇلارنىڭ بۇنىڭغا باشقىلاردىن بەكرەك ھەقلىق ۋە ئەھلى ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. يەنى ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى ياخشىلىقنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن تەقۋادارلىق بىلەن سۈپەتلىنىشكە لايىق بولدى.

7- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلەر ئىمان كەلتۈرگەندەك ئىمان كەلتۈرسە ھدايەت تاپىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغانلىقى. ئاللاھ: ﴿فَإِنْ ءَامَنُواْ بِمِثْلِ مَآ ءَامَنتُم بِهِۦ فَقَدِ ٱهْتَدَواْ﴾ [البَقَرَة الآية ١٣٧] « ئەگەر ئۇلار سىلەر ئىمان ئېيتقاندەك ئىمان ئېيتسا، ئەلۋەتتە توغرا يول تاپقان بولىدۇ.» دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بەنى ئىسرائىل 72 پىرقىگە بۆلۈندى. مېنىڭ ئۈممىتىم 73 پىرقىگە بۆلۈنىدۇ. بىر پىرقىدىن باشقا ھەممىسى دوزاختا بولىدۇ» دېگەندە، ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئۇ قايسى؟» دەپ سورىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ۋە ساھابىلىرىم تۇتقان يولدا ماڭغانلار» دېدى.[1]

بۇ ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممەتنىڭ نۇرغۇن پىرقىلەرگە بۆلۈنىدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ 73 پىرقە بولىدىغانلىقىنى، ئۇلاردىن پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىنىڭ ئېتقاد، شەرىئەت ۋە يولدا ماڭغانلارلا نىجات تاپىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغان. ئاللاھ بىزنى شۇلاردىن قىلسۇن. بۇنىڭدا ساھابىلەرنىڭ توغرا يولدا بولغانلىقى ئىسپاتلانغان.

8- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ ھەقىقىي مۆمىنلەر ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەرگەنلىكى. ئاللاھنىڭ گۇۋاھلىقى يېتەرلىكتۇر. ئاللاھ: ﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَهَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَاوَواْ وَّ نَصَرُوٓاْ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقًّاۚ لَّهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ [الأَنفَال الآية ٧٤] «ئىمان ئېيتقانلار، (مەدىنىگە) ھىجرەت قىلغانلار، ئاللاھنىڭ يولىدا جىھاد قىلغانلار، (يۇرتىدا مۇھاجىرلارغا) جاي بەرگەنلەر ۋە ياردەم كۆرسەتكەنلەر (يەنى ئەنسارلار). ئەنە شۇلار ھەقىقىي مۆمىنلەردۇر، ئۇلار (نىڭ گۇناھى) مەغپىرەت قىلىنىدۇ، ئۇلار (جەننەتتە) ئېسىل رىزىققا ئىگە بولىدۇ.» دېگەن.

9- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىردىن ئاللاھنىڭ قۇرئاننىڭ ئىككى يېرىدە ئۇلاردىن رازى بولغانلىقىنى بايان قىلغانلىقى: ﴿وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُواْ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى تَحْتَهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًاۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ﴾ [التَّوْبَة الآية ١٠٠] « ھەممىدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارلاردىن، ياخشىلىق قىلىش بىلەن ئۇلارغا ئەگەشكەنلەر (يەنى تابىئىنلار ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارنىڭ يولىدا

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (2832) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

ماڭغانلار) دىن ئاللاھ رازى بولدى، ئۇلارمۇ ئاللاھتىن مەمنۇن بولدى. ئاللاھ ئۇلارغا ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرنى تەييارلىدى، ئۇلار جەننەتتە مەڭگۈ قالىدۇ، بۇ چوڭ بەختتۇر.» ۋە ﴿لَّقَدۡ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ إِذۡ يُبَايِعُونَكَ تَحۡتَ ٱلشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمۡ فَأَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ عَلَيۡهِمۡ وَأَثَٰبَهُمۡ فَتۡحٗا قَرِيبٗا﴾ [الفَتْح الآية ١٨] « ئاللاھ مۆمىنلەردىن ھەقىقەتەن رازى بولدى، (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (ھۇدەيبىيەدە) دەرەخ (سايىسى) ئاستىدا ساڭا بەيئەت قىلدى. ئاللاھ ئۇلارنىڭ دىلىدىكىنى (يەنى راستلىق بىلەن ۋاپانى) بىلدىۋ، ئاللاھ ئۇلارغا (ئۇلار بەيئەت قىلىۋاتقاندا) تەمكىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى ۋە ئۇلارنى يېقىن غەلىبە (يەنى خەيبەرنىڭ پەتھى قىلىنىشى) بىلەن مۇكاپاتلىدى.».

10- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن ئۇلارنىڭ ئۈممەت ئىچىدە دىن ئىشلىرىنى ئەڭ چۈشىنىدىغانلار ئىكەنلىكى ۋە ئۇلار بىرلىككە كەلگەن ئىشتا ھېچكىمنىڭ خىلاپلىق قىلىشىغا بولمايدىغانلىقى. چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆز ئالدىدا تەربىيىلەنگەن ۋە ۋەھىينىڭ چۈشۈشىگە گۇۋاھچى بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئالدىنقى تۆتى - خەلىپە راشىدىنلارنىڭ ئەگىشىشكە تېگىشلىك يولى بار ئىكەنلىكىنى، ئۇلاردىن كېيىنكىلەرنىڭ ئۇنىڭغا ئەگىشىشى كېرەكلىكىنى خەۋەر قىلىپ: «سىلەرگە ئاللاھتىن قورقۇشنى، قۇلىقى-بۇرنى كېسىلگەن قارا تەنلىك قۇل بولسىمۇ ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىشنى تەۋسىيە قىلىمەن. كىمكى مەندىن كېيىن ياشىسا، نۇرغۇن ئىختىلاپلارنى كۆرىدۇ. مېنىڭ سۈننىتىمنى ۋە ھىدايەت تاپقان راشىد خەلىپىلەرنىڭ سۈننىتىنى مەھكەم تۇتۇڭلار، ئۇنى چىشىڭلار بىلەن چىشلەپ تۇتقاندەك چىڭ تۇتۇڭلار. دىندا يېڭى پەيدا قىلىنغان ئىشلاردىن ھەزەر ئەيلەڭلار، چۈنكى ھەر بىر يېڭى پەيدا قىلىنغان ئىش بىدئەت، ھەر بىر بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر» دېگەن.[1]

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەلىللىرىدىن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى ئۇلار بىلەن مەسلىھەتلىشىشكە بۇيرۇپ: ﴿وَشَاوِرۡهُمۡ فِي ٱلۡأَمۡرِۖ فَإِذَا عَزَمۡتَ فَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ﴾ [آل عِمْرَان الآية ١٥٩] « ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن؛ (كېڭەشكەندىن كېيىن) بىر ئىشقا بەل باغلىساڭ، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلغىن.» دېگەنلىكى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ھىببان(1\ 179) ئەبۇ داۋۇد(4607) تىرمىزى(2676) ئىبنى ماجە(42) ئەھمەد(4\ 126- 127) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان. بۇ ئىبنى ھىببانىنىڭ لەۋزى. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

12- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىللىرىدىن ئاللاھنىڭ ئۇلاردىن كېيىنكىلەرنى ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەشكە ۋە ئۇلارغا قەلبىدە دۈشمەنلىك ساقلىماسلىققا بۇيرۇپ: ﴿وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعۡدِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا غِلّٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٞ رَّحِيمٌ﴾ [الحشر الآية ١٠] «ئۇلاردىن كېيىن كەلگەنلەر: 'رەببىمىز! بىزنى ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن. دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن. رەببىمىز! سەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، مېھرىبانسەن' دەيدۇ» دېگەنلىكى.

13- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىللىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلار ياشىغان دەۋرنىڭ ئەڭ ياخشى دەۋر ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ: «كىشىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى مېنىڭ دەۋرىمدىكىلەر، ئاندىن ئۇلاردىن كېيىنكىلەر، ئاندىن ئۇلاردىن كېيىنكىلەر» دېگەنلىكى.[1]

مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە: «ئۈممىتىمنىڭ ئەڭ ياخشىسى مەن ئەۋەتىلگەن دەۋردىكىلەر» دېيىلگەن.

14- ساھابىلەرنىڭ قەدرىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىللىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارنىڭ ئەجرىنىڭ ئۇلاردىن كېيىنكىلەرنىڭ ئەجرىدىن ھەسسىلەپ كۆپ بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىپ: «مېنىڭ ساھابىلىرىمنى تىللىماڭلار. سىلەردىن بىرەرسى ئۇھۇد تېغىدەك ئالتۇن سەدىقە قىلسىمۇ، ئۇلارنىڭ بىر مۇد ياكى يېرىم مۇدىغا يېتەلمەيدۇ» دېگەنلىكى.[2]

مۇد بىر سائنىڭ تۆتتىن بىرى. يەنى ساھابىنىڭ بىر مۇد سەدىقىسى ئۇنىڭدىن كېيىنكىلەرنىڭ ئۇھۇد تېغىدەك سەدىقىسىدىن ساۋابى كاتتا بولىدۇ.

ئىككى سەدىقە ئارىسىدىكى پەرقنىڭ سەۋەبى ساھابىنىڭ سەدىقىسىگە ھەمراھ بولغان كۆچلۈك ئىخلاس ۋە چىن نىيەت.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2652) ۋە مۇسلىم(2533) ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3673) ۋە مۇسلىم(2541) ئەبۇ سەئىدلىخۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇ ھەقتە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىنمۇ ھەدىس كەلگەن. بۇنى مۇسلىم (2540)رىۋايەت قىلغان.

ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۈناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە-- ساھابىلەرنىڭ مەرتىۋىدە بىر-بىرىدىن پەرقلىنىشى

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ساھابىلەر دەرىجە ۋە پەزىلەتلىرىدە پەرقلىق. ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە بۇ ئۈممەتنىڭ پەيغەمبىرىدىن كېيىن ئەڭ ياخشىسى ئەبۇ بەكرى، ئاندىن ئۆمەر، ئاندىن ئوسمان، ئاندىن ئەلى ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرىدۇ. مۇھاجىرلارنىڭ ئىسلامغا بۇرۇن كىرگەنلىكى ئۈچۈن، مۇھاجىرلارنى ئەنسارلاردىن ئۈستۈن قويىدۇ. كېيىن ئەنسارلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇھاجىر ساھابىلەرگە پاناھلىق بېرىپ، ياردەم قىلغان. ئەھلى سۈننە مەككە فەتھىسىدىن ئىلگىرى مېلىنى سەرپ قىلىپ جىھاد قىلغانلارنى، ئۇنىڭدىن كېيىن مېلىنى سەرپ قىلىپ جىھاد قىلغانلاردىن ئۈستۈن بىلىدۇ. بەدر غازىتىغا قاتناشقانلارغا - 313 كىشى- ئاللاھنىڭ: «خالىغىنىڭلارنى قىلىڭلار، مەن سىلەرنى مەغپىرەت قىلدىم»[1] دېگەنلىكىگە، ھۆدەيبىيەدىكى رىزۋان دەرىخى ئاستىدا بەيئەت قىلغانلار 1400 دىن ئارتۇق كىشىنىڭ ھېچقايسىسى دوزاخقا كىرمەيدىغانلىقىغا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەننەت بىلەن بېشارەت بەرگەن ئون كىشى ۋە باشقا ساھابىلەرنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ.

ساھابىلەرنىڭ ئۈممەت ئۈستىدىكى ھەقلىرى ھەققىدە خۇلاسە

ئى مۆمىنلەر! خۇلاسىلىگەندە، ساھابىلەرنىڭ بىزنىڭ ئۈستىمىزدە تۆت ھەققى بار:

بىرىنچى: ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش ۋە ئۇلاردىن رازى بولۇش.

ئىككىنچى: ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئەڭ ياخشى كىشىلەر ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

ئۈچىنچى: ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يۈز بەرگەن ئىشلار ھەققىدە سۈكۈت قىلىش.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3007) ۋە مۇسلىم(2494) ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

تۆتىنچى: رافىزىلار ۋە ئۇلارنىڭ يولىدا ماڭغانلاردەك بەزى بىدئەتخورلارنىڭ ئۇلار ھەققىدە ئېيتقان سۆزلىرىدىن ئۇلارنى قوغداش.

بىلىڭلاركى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭ ئايالىلىرىنى ھۆرمەتلەش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئايالىلارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ ئېتىقاد ئاساسلىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنى ھۆرمەتلەش. ئاللاھ ئۇلارغا يۇقىرى مەرتىۋە بەلگىلىگەن، ھەتتا ئۇلارنى بارلىق مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى دەرىجىسىگە كۆتۈرگەن. ئاللاھ: ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡۖ وَأَزۡوَٰجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمۡ﴾ [الأحزاب الآية ٦] « پەيغەمبەر مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز نەپسىلىرىدىنمۇ چاپىدۇر، پەيغەمبەرنىڭ ئايالىرى ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدۇر» دېگەن. بۇنىڭدا ھۆرمەت، ئېھتىرام، ئۇلۇغلاش ۋە ئىززەتلەش بار بولۇپ، ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ ئۇلارنىڭ بۇ ھەققىنى ساقلىشى ۋە شەرىئەتتە تەلەپ قىلىنغان رەۋىشتە ئادا قىلىشى ۋاجىپ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنى ھۆرمەتلەشنى ۋاجىب قىلىدىغان ئىشلاردىن يەنە ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدىكى سۈننەتلىرىنى ساقلاپ، ئۇممەتكە يەتكۈزگەنلىكى. بولۇپمۇ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كۆپ ھەدىس رىۋايەت قىلغانلاردىن.

خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بولسا ئۇنىڭ تۇنجى ئايالى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىرادە بېرىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىكى يولنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ۋە ئاللاھنىڭ ئۇنى ھەرگىز خار قىلمايدىغانلىقىغا خاتىرجەم قىلغان. جىبرىئىل ھىرا غارىدا تۇنجى قېتىم ۋەھيي ئېلىپ كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن ۋەھىمىلەنگەن ھالدا ئۇنىڭ يېنىغا كەلگەن، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى خاتىرجەم قىلىپ، ئاندىن ئۇنى تاغسىنىڭ ئوغلى ۋەرەقە ئىبنى نەۋفەلنىڭ يېنىغا ئېلىپ بارغانلىقى مەلۇم. ۋەرەقە جاھىلىيەت دەۋرىدە خرىستىئان بولغان كىشى ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تېخىمۇ خاتىرجەم قىلىپ، ئۇنىڭغا چۈشكەن نەرسىنىڭ ئاللاھنىڭ ۋەھيىسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرگەن.[1]

[1] سەھىھ بۇخارى (3) ۋە سەھىھ مۇسلىم(160) دىكى قىسسىگە قارالسۇن.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ: «ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ ئاساسلىرىدىن رەسۇلۇللاھنىڭ ئايالىرى - مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنى دوست تۇتۇش، ئۇلارنىڭ ئاخىرەتتىمۇ ئۇنىڭ ئايالىرى بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. بولۇپمۇ پەرزەنتلىرىنىڭ ئانىسى بولغان خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى، ئۇ ئەڭ ئاۋۋال ئىمان كەلتۈرگەن ۋە رەسۇلۇللاھنى ئىشىدا قوللىغان، ئۇنىڭ نەزىرىدە يۇقىرى ئورۇندا تۇرغان ئايال. يەنە سىددىق قىزى راستچىل (ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا) - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ھەققىدە: 'ئائىشەنىڭ ئايالار ئىچىدىكى ئارتۇقچىلىقى خۇددى نان ئارىلاشتۇرۇلغان شورپىنىڭ باشقا تائاملاردىن ئارتۇقلىقىغا ئوخشايدۇ' دېگەن» دېگەن.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىڭ ھەققىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنىڭ دەللىلىرىدىن نامازدىكى تەشەھھۇدتا ئۇلارغا رەھمەت تىلەشنىڭ خاس قىلىنغانلىقى. مەلۇمكى، ئۇلارغا رەھمەت تىلەش ئاللاھنىڭ ئۇلارنى مەدھىيلىشى ۋە قەدرىنى كۆتۈرۈشى ئۈچۈن دۇنيا قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. ئەبۇ ھۇمەيد سائىدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! سىلىگە قانداق رەھمەت تىلەيمىز؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «'ئى ئاللاھ! ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت يوللىغانلىرىدەك، مۇھەممەد، ئۇنىڭ ئايالىرى ۋە ئەۋلادىغا رەھمەت يوللىغايلا. ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا قىلغانلىرىدەك، مۇھەممەد، ئۇنىڭ ئايالىرى ۋە ئەۋلادىغا بەرىكەت ئاتا قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن مەدھىيىگە لايىق، كاتتىلىق ئىگىسى' دەڭلار» دېگەن.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىڭ ھەقلىرىدىن ئۇلار ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەش، ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى، پەزىلەتلىرىنى تىلغا ئېلىش ۋە ماختاش. چۈنكى ئۇلار رەسۇلۇللاھنىڭ نەزىرىدە يۇقىرى ئورۇندا تۇرغان ۋە بۇ ئۈممەتنىڭ باشقا ئايالىرىدىن ئارتۇق پەزىلەتكە ئىگە.

ئى مۆمىنلەر! قۇرئان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ گۈناھتىن پاك ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. ئاللاھ: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ ٱلرِّجْسَ أَهْلَ ٱلْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٣٣] « ئى پەيغەمبەرنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر! ئاللاھ سىلەردىن گۈناھنى ساقىت قىلىشنى ۋە سىلەرنى

---

[1] پەتىۋالار مەجمۇئەسى(3\ 154) گە قارالسۇن. بۇ يەردىكى ھەدىسنى بۇخارى (3769) ۋە مۇسلىم (2446) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6360) ۋە مۇسلىم (407) رىۋايەت قىلغان.

تامامەن پاك قىلىشنى خالايدۇ.» دېگەن. ئىبنى جەرىر رەھىمەھۇللاھ: «ئى مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر! ئاللاھ سىلەردىن يامانلىق ۋە پاھىشىنى كەتكۈزۈشنى، ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغۇچىلاردىكى ناپاكلىقتىن سىلەرنى پاكلاشنى خالايدۇ» دېگەن.

شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىلىرىغا تىل تەككۈزۈش ۋە ئۇلارغا ناھەق تۆھمەت قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قىلىنغان ئەڭ چوڭ ئەزىيەتتۇر. ئاللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت يەتكۈزۈشنى ھارام قىلىپ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْـَٔاخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٧] « ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىدىغانلارنى ئاللاھ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ ۋە ئۇلارغا خار قىلغۇچى ئازابنى تەييارلايدۇ.» دېگەن.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىلىرىنى ھۆرمەتلەشكە زىت كېلىدىغان ئىشلاردىن رافىزىلار - ئاللاھ ئۇلارنى رەسۋا قىلسۇن - نىڭ قىلمىشلىرى. ئۇلار مۇناپىقلارغا ئەگىشىپ مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشەنى زىنا بىلەن قارىلىغان. ئۇلار بۇ بۇزۇق ئېتىقادنى دىن قىلىۋالغان. بۇ - ئاللاھ ساقلىسۇن - كۇفرىلىقتۇر. چۈنكى ئائىشەنى زىنا بىلەن قارىلىغان كىشى نۇر سۈرىسىنىڭ بېشىدا كەلگەن ئۇنىڭ پاكلىقى ھەققىدىكى خەۋەرنى تەستىقلىمىغان بولىدۇ. ئاللاھ بۇ سۈرىدە ئۇنى زىنا بىلەن قارىلاشنى ئويدۇرما ۋە بوھتان يەنى يالغان دەپ سۈپەتلىگەن. ئاللاھ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ جَآءُو بِٱلْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ ۚ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم ۖ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُم مَّا ٱكْتَسَبَ مِنَ ٱلْإِثْمِ ۚ وَٱلَّذِى تَوَلَّىٰ كِبْرَهُۥ مِنْهُمْ لَهُۥ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ لَّوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ ٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا۟ هَٰذَآ إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾ لَّوْلَا جَآءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا۟ بِٱلشُّهَدَآءِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ عِندَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْـَٔاخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِى مَآ أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذْ تَلَقَّوْنَهُۥ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَٰهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِۦ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُۥ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَآ أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَٰنَكَ هَٰذَا بُهْتَٰنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ ٱللَّهُ أَن تَعُودُوا۟ لِمِثْلِهِۦٓ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾﴾ [النُّور الآية ١١ - ١٧] « شۇبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى. بۇنى ئۆزۈڭلار ئۈچۈن يامان دەپ گۇمان قىلماڭلار، (سەۋر قىلغانلىقىڭلار بىلەن ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭلار ئۈچۈن ۋە ئائىشە، سەفۋانلارنىڭ پاكلىقى ئاشكارا بولىدىغانلىقى ئۈچۈن) بەلكى ئۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر. بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ

قانچىلىك گۈناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ، بوھتاننىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (يەنى ئابدۇللاھ ئىبن ئۇبەي) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ بوھتاننى ئاڭلىغان چاغلىرىڭلاردا ئەر .ئايال مۆمىنلەر بىر-بىرىگە ياخشى گۈماندا بولۇپ، نېمە ئۈچۈن بۇ ئېنىق بوھتان دېمىدى؟ ئۇلار نېمىشقا تۆت نەپەر گۇۋاھچىنى كەلتۈرمىدى؟ گۇۋاھچىلارنى كەلتۈرەلمىگەن ئىكەن، ئۇلار ئاللاھنىڭ نەزىرىدە يالغانچى ھېسابلىنىدۇ. سىلەرگە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى، بوھتان چاپلىغىنىڭلار ئۈچۈن ئېلۋەتتە چوڭ ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار. ئۆز ۋاقتىدا بوھتاننى تىلىڭلار بىلەن تارقاتتىڭلار، بىلمەيدىغان نەرسەڭلارنى ئېغزىڭلارغا ئالدىڭلار، ئۇنى سەل چاغلىدىڭلار، ھالبۇكى، ئاللاھنىڭ نەزىرىدە، ئۇ چوڭ گۇناھتۇر. ئۇنى ئاڭلىغان چېغىڭلاردا، نېمىشقا مۇنداق سۆزلەرنى قىلىش بىزگە مۇناسىپ ئەمەس، (ئى ئاللاھ!) سەن پاكتۇرسەنكى، بۇ چوڭ بوھتاندۇر دېمىدىڭلار. ئاللاھ سىلەرگە نەسىھەت قىلىدۇكى، ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، ھەرگىز قايتا مۇنداق سۆزلەرنى قىلماڭلار.» دېگەن.

ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ: «ئالىملار بىردەك: كىمكى بۇ ئايەتتىن كېيىن ئۇنى تىللىسا ۋە بۇ ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان نەرسە بىلەن قارىلسا، ئۇ قۇرئانغا قارشى چىققانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولىدۇ» دېگەن.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنى ھۆرمەتلەش ۋە ئۇنىڭغا زىنا كېلىدىغان ئىشلار ھەققىدىكى قىسقىچە بايانلار. ئاللاھ ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىن رازى بولسۇن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

---

[1] تەپسىر ئىبنى كەسىر، نۇر سۈرىسى: 23.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرى ئۇ نىكاھلىنىپ بىرگە تۇرغان ئايالار بولۇپ، ئۇلار ئون بىردۇر:

1- خەدىچە بىنتى خۇۋەيلىد رەزىيەللاھۇ ئەنھا

2- ئائىشە بىنتى ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار

3- سەۋدە بىنتى زەمئە رەزىيەللاھۇ ئەنھا

4- ھەفسە بىنتى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار

5- ئۇممۇ ھەبىبە، رەملە بىنتى ئەبۇ سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار

6- ئۇممۇ سەلەمە، ھىند بىنتى ئەبۇ ئۇمەييە ئىبنى مۇغىرە، قۇرەيشى رەزىيەللاھۇ ئەنھا

7- زەينەب بىنتى جەھش رەزىيەللاھۇ ئەنھا

8- زەينەب بىنتى خۇزەيمە ھىلالىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا

9- جۇۋەيرىيە بىنتى ھارىس رەزىيەللاھۇ ئەنھا

10- سەفىييە بىنتى ھۇيەي ئىبنى ئەختەب رەزىيەللاھۇ ئەنھا

11- مەيمۇنە بىنتى ھارىس ھىلالىييە رەزىيەللاھۇ ئەنھا

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇممىتىنى جۇمە كۈنى ئۆزىگە كۆپ رەھمەت ۋە سالام يوللاشقا رىغبەتلەندۇرۇپ: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۇمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1]دىگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دىگەن

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۇشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەققەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەققەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنى ھۆرمەتلەش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىنسانلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىرىدىن ۋە ئەھلى سۈننە ۋەلجامائەنىڭ ئېتىقاد ئاساسلىرىدىن ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىنى ھۆرمەتلەش، ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش، دوست تۇتۇش ۋە ئۇلار ھەققىدىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەسىيىتىنى ئىجرا قىلىش.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ ئاساسنىڭ دەلىللىرى كۆپ. زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىر كۈنى مەككە بىلەن مەدىنە ئارىسىدىكى "خۇم" دېگەن سۇ بويىدا[1] بىزگە خۇتبە سۆزلەپ تۇرۇپ، ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا ئېيتتى، ۋەز-نەسىھەت قىلدى ۋە ئەسلەتتى، ئاندىن: «ئەمدى، ئى خالايىق! مەن بىر ئىنسان، رەببىمنىڭ ئەلچىسى كېلىپ قېلىشى مۇمكىن، مەن ئۇنىڭغا ئاۋاز قوشىمەن. مەن سىلەرگە ئىككى ئېغىر نەرسە قالدۇرىمەن: بىرىنچىسى ئاللاھنىڭ كىتابى، ئۇنىڭدا ھىدايەت ۋە نۇر بار. ئاللاھنىڭ كىتابىنى تۇتۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا مەھكەم ئېسىلىڭلار» دېدى. ئاللاھنىڭ كىتابىغا رىغبەتلەندۈرۈپ ئۇنىڭغا قىزىقتۇردى، ئاندىن: «يەنە ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىم. ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىم ھەققىدە سىلەرگە ئاللاھنى ئەسلىتىمەن، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىم ھەققىدە سىلەرگە ئاللاھنى ئەسلىتىمەن، ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىم ھەققىدە سىلەرگە ئاللاھنى ئەسلىتىمەن» دېدى.

زەيدتىن: «ئى زەيد! ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى كىملەر؟ ئۇنىڭ ئاياللىرى ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىدىن ئەمەسمۇ؟» دەپ سورالغاندا، ئۇ: «ئۇنىڭ ئاياللىرى ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىدىن، لېكىن ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى ئۇنىڭدىن كېيىن سەدىقە ھارام قىلىنغانلار» دېدى.[2]

ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىدا قوغداڭلار» دېگەن.[3]

---

[1] مەككە مەدىنە ئوتتۇرىسىدىكى بىر جاي.

[2] بۇنى مۇسلىم (3408) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇنى بۇخارى (3713) رىۋايەت قىلغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنىڭ پەزىلەتلىرى ۋە ياخشى خىسلەتلىرى ھەققىدىكى ھەدىسلەر ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئۇلار سەھىھ، سۇنەن، مۇسنەد ۋە باشقا ھەدىس كىتابلىرىدا كەڭ بايان قىلىنغان.

ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ: «شۇبھىسىزكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنىڭ ئۈممەت ئۈستىدە باشقىلار شېرىك بولالمايدىغان ھەققى بار. ئۇلار قۇرەيشنىڭ باشقا ئائىللىرى ئېرىشەلمەيدىغان زىيادە مۇھەببەت ۋە دوستلۇققا ھەقلىق. خۇددى قۇرەيش باشقا قەبىلىلەر ئېرىشەلمەيدىغان مۇھەببەت ۋە دوستلۇققا ھەقلىق بولغاندەك، ئەرەبلەر باشقا ئىنسانلار ئېرىشەلمەيدىغان مۇھەببەت ۋە دوستلۇققا ھەقلىق. بۇ ئەرەبلەرنىڭ باشقىلاردىن، قۇرەيشنىڭ باشقا ئەرەبلەردىن، بەنى ھاشىمنىڭ باشقا قۇرەيشلەردىن ئارتۇق ئىكەنلىكىنى كۆچلەندۈرىدىغان كۆپچىلىكنىڭ قارىشى. بۇ ئەھمەد ۋە باشقىلاردەك ئىماملارنىڭ تەكتلىگىنى» دېگەن.[1]

ئاندىن ئۇ يۇقىرىقى ئارتۇقچىلىققا دەلىل بولىدىغان ۋاسىلە ئىبنى ئەسقەئنىڭ ھەدىسىنى بايان قىلغان. ۋاسىلە مۇنداق دېگەن: مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «ئاللاھ ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادىدىن كىنانەنى، كىنانەدىن قۇرەيشنى، قۇرەيشتىن بەنى ھاشىمنى، بەنى ھاشىمدىن مېنى تاللىدى» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم.[2]

ئى مۆمىنلەر! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرى قۇرئاندا كەلگىنىدەك ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىدىن. ئاللاھ: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُذۡهِبَ عَنكُمُ ٱلرِّجۡسَ أَهۡلَ ٱلۡبَيۡتِ وَيُطَهِّرَكُمۡ تَطۡهِيرًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٣٣] «ئى پەيغەمبەرنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر! ئاللاھ سىلەردىن گۇناھنى ساقىت قىلىشنى ۋە سىلەرنى تامامەن پاك قىلىشنى خالايدۇ» دېگەن. ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ: «بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ بۇ ئايەتتە ئائىلە-تاۋابئاتلىرىدىن ئىكەنلىكىگە دەلىلدۇر. چۈنكى ئۇلار بۇ ئايەتنىڭ چۈشۈش سەۋەبى» دېگەن.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىغا سەدىقە ھارام. ئاللاھ سەدىقىنى ئۇلارنىڭ قەدرىنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن ئۇلارغا ھارام قىلغان. چۈنكى سەدىقە كىشىلەرنىڭ

---

[1] مىنھاجۇسسۇننە (4\ 599).

[2] بۇنى مۇسلىم (2276) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان.

كىرلىرى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سەدىقە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە لايىق ئەمەس، ئۇ كىشىلەرنىڭ كىرلىرى» دېگەن.[1]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەدىقە ھارام قىلىنغان ئائىلە-تاۋابئاتلىرى ئىككى ئۈرۈقتۇر: ئۇلار ھاشىم ئىبنى ئابدۇ مەناف ئەۋلادلىرى ۋە مۇتتەلىب ئىبنى ئابدۇ مەناف ئەۋلادلىرى.

ئى مۆمىنلەر! ئائىلە-تاۋابئاتلارنى ھۆرمەتلەشنىڭ دەللىلىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇممىتىگە نامازدىكى تەشەھھۇدتا: «ئى ئاللاھ! ئىبراھىمغا ۋە ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت يوللىغانلىرىدەك، مۇھەممەد ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت يوللىغايلا. سىلى ھەقىقەتەن مەدھىيىگە لايىق، كاتتىلىق ئىگىسى. ئى ئاللاھ! ئىبراھىمغا ۋە ئىبراھىمنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا قىلغانلىرىدەك، مۇھەممەد ۋە مۇھەممەدنىڭ ئائىلىسىگە بەرىكەت ئاتا قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن مەدھىيىگە لايىق، كاتتىلىق ئىگىسىلا» دېيىشنى ئۆگەتكەنلىكى.[2]

بەش ۋاخ نامازدا ئۇلارغا دۇئا قىلىشتىنمۇ ئارتۇق ھۆرمەتلەش بارمۇ؟!

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، سەلەف سالىھلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلە-تاۋابئاتلىرىنى ھۆرمەتلەشتە ئەڭ ياخشى ئۇلگە بولغان. ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھنىڭ تۇغقانلىرىغا سىلە-رەھىم قىلىش ماڭا ئۆز تۇغقانلىرىمغا سىلە-رەھىم قىلىشتىن سۆيۈملۈكتۇر» دېگەن.[3]

---

[1] بۇنى مۇسلىم (1072) ئابدۇلمۇتتەلىب ئىبنى رەبىئە ئىبنى ھارىس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.
[2] بۇنى بۇخارى (3370) ۋە مۇسلىم (406) كەئب ئىبنى ئۇجرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.
[3] بۇنى بۇخارى (3712) ۋە مۇسلىم (1759) رىۋايەت قىلغان.

ئى مۇسۇلمانلار! ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە ئائىلە-تاۋابىئاتلارنى دوست تۇتىدۇ ۋە ياخشى كۆرىدۇ. رافىزىلار دەۋا قىلغاندەك ئۇلارلا ئائىلە-تاۋابىئاتلارنى ياخشى كۆرىدىغان، باشقىلار ئۇلارغا زۇلۇم قىلغان ئەمەس. ئەمەلىيەتتە رافىزىلار ئائىلە-تاۋابىئاتلارغا مىسلى كۆرۈلمىگەن دەرىجىدە زۇلۇم قىلغان. ئۇلار ئائىلە-تاۋابىئاتلارنى تاشلىۋەتكەن، ئالدىغان. ئۇلارغا يالغان توقۇش بىلەن مەشھۇر بولغانلىقى ئۈچۈن نۇرغۇن ئائىلە-تاۋابىئاتلارنىڭ رىۋايەتلىرىنىڭ رەت قىلىنىشىغا سەۋەب بولغان. رافىزىلار ئائىلە-تاۋابىئاتلاردىن ئاز بىر قىسمىنىلا ياخشى كۆرىدۇ. ئەمما توغرا يولدىكى ئەھلى سۈننىلەر ئائىلە-تاۋابىئاتلارنىڭ ھەممىسىنى ياخشى كۆرىدۇ ۋە دوست تۇتىدۇ. رافىزىلار يامان كۆرىدىغان ئائىلە-تاۋابىئاتلار ئۇلار ياخشى كۆرىدىغانلاردىن كۆپ.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھەممەد بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۆپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

مۇھەممەد مۇستافا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن — ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەقلىرىدىن ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاش، ئۇنىڭغا ۋەسىلە، پەزىلەت ۋە ئاللاھ ۋەدە قىلغان ماختالغان ئورۇننى تىلەپ دۇئا قىلىش.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاشنىڭ مەنىسى ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە يۇقىرى مەرتىۋە تىلەپ دۇئا قىلىش. چۈنكى "الصلاة" سۆزى ئەرەب تىلىدا دۇئا دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. مەسىلەن، ئاللاھنىڭ: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ﴾ [التَّوْبَة الآية ١٠٣] «(ئى مۇھەممەد!) ئۇلارنىڭ مالىدىن بىر قىسمىنى سەدىقە ھېسابىدا ئالغىنكى، ئۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى گۇناھلىرىدىن پاكلىغايسەن ۋە (ياخشىلىقلىرىنى) كۆپەيتكەيسەن، ئۇلارغا دۇئا قىلغىن، شۇبھىسىزكى، سېنىڭ دۇئايىڭ ئۇلارغا خاتىرجەملىك ئېلىپ كېلىدۇ،» دېگىنىدەك.

ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللىشى: ئۇنىڭغا رەھمەت قىلىش ۋە يۇقىرى جامائەتتە (پەرىشتىلەرنىڭ ئالدىدا) ئۇنى ماختاش دېگەنلىكتۇر.

پەرىشتىلەرنىڭ پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللىشى: ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەپ دۇئا قىلىش ۋە ئۇنى ماختاش دېگەنلىكتۇر.

خۇلاسە، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە رەھمەت يوللىشى ئۇنى ھۆرمەتلەش، ئۇلۇغلاش، ياخشى كۆرۈش ۋە ماختاشنى، كىشىلەر ۋە پەرىشتىلەرنىڭ رەھمەت يوللىشى ئاللاھتىن ئۇنى ماختاشنى، نامىنى ئۈستۈن قىلىشنى، ھۆرمىتىنى ۋە شەرىپىنى تېخىمۇ ئاشۇرۇشنى تىلەشنى كۆرسىتىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! ئۇنىڭغا سالام يوللاش ئۇنىڭغا ھەر قانداق ئاپەتتىن ساقلىنىشنى تىلەشنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭغا ئۇنىڭ نام-ئابرويىغا تىل تەككۈزۈلۈش ۋە تۆھمەتتىن ساقلىنىشى كىرىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت ۋە سالام يوللاش بارلىق ياخشىلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. ئىبنى كەسىر رەھمەھۇللاھ ئەھزاب سۈرىسىدىكى ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] «ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاڭلار» دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىرىدە: «بۇ ئايەتنىڭ مەقسىتى، ئاللاھ بەندىلىرىگە بەندىسى ۋە پەيغەمبىرىنىڭ يۇقىرى جامائەتتىكى مەرتىۋىسىنى، ئۇنى يېقىن پەرىشتىلەرنىڭ يېنىدا ماختايدىغانلىقىنى، پەرىشتىلەرنىڭمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت يوللايدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىپ، ئاندىن تۆۋەنكى دۇنيا ئەھلىنى ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاشقا بۇيرۇغان. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرى ۋە تۆۋەنكى ئالەم ئەھلىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مەدھىيە ئوقىغان بولىدۇ» دېگەن.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بەندە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللىغاندا رەھمەت بىلەن سالامنى بىرلەشتۈرسۇن، بىرىگىلا چەكلەنمىسۇن. يەنى پەقەت «صلى الله عليه» (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ياكى پەقەت «عليه السلام» (ئۇنىڭغا سالام بولسۇن) دېمىسۇن.

بۇ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] «ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاڭلار» دېگەن ئايەتتىن ئېلىنغان. بۇنى نەۋەۋى ۋە ئىبنى كەسىر رەھمەھۇللاھلار دېگەن.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم تىلغا ئېلىنغاندا ئۇنىڭغا رەھمەت يوللاش ۋاجىپ. بۇنىڭغا ئىككى ھەدىس دەلىل بولىدۇ: بىرىنچى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى

[1] ئەھزاب سۈرىسى تەپسىرى، 56-ئايەت.

ۋەسەللەمنىڭ: «بېخىل دېگەن مەن تىلغا ئېلىنغاندا ماڭا رەھمەت يوللىمىغان كىشىدۇر» دېگەن سۆزى.[1]

ئىككىنچى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ:«مەن تىلغا ئېلىنغاندا ماڭا رەھمەت يوللىمىغان كىشىنىڭ بۇرنى توپىغا مىلىنسۇن خار بولسۇن» دېگەن سۆزى.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاش ئومۇمەن مۇستەھەب. ئەمما ئۇ ئون ئورۇندا ئالاھىدە تىلغا ئېلىنغان. ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

بىرىنچى ئورۇن: نامازنىڭ ئاخىرقى تەشەھھۇدىدا.

ئىككىنچى ئورۇن: جىنازا نامىزىدا ئىككىنچى تەكبىردىن كېيىن.

ئۈچىنچى ئورۇن: جۇمە، ھېيت، يامغۇر تىلەش قاتارلىق خۇتبىلەردە. ئىبنى قەييىم: «خۇتبىلەردە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاش ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارنىڭ ئاڭسىدا مەشھۇر، تونۇشلۇق ئىش ئىدى» دېگەن.[3]

تۆتىنچى ئورۇن: جۇمە كۈنى. ئۇس ئىبنى ئەبۇ ئۇس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۇمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يارىتىلغان، ئۇ كۈندە ۋاپات بولغان، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۈندە ھوشسىزلىنىش بولىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ رەھمەت يوللاڭلار، چۈنكى سىلەرنىڭ رەھمىتىڭلار ماڭا كۆرسىتىلىدۇ» دېگەن.[4]

بەشىنچى ئورۇن: مۇئەززىن دېگەندەك دەپ بولغاندىن كېيىن. مۇسلىم سەھىھىدە[5] ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنىل ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «مۇئەززىنىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلار، ئۇ ئېيتقاندەك ئېيتىڭلار، ئاندىن ماڭا رەھمەت

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ھىببان(3\ 189)، نەسائى سۇنەنۇلكۇبرا (9800)، تىرمىزى (3546) ۋە ئەھمەد (1\ 201)ھۇسەين ئىبنى ئەلى ئىبنى ئەبى تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلاردىن رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى سەھىھ دېگەن. شەيخ شۇئەيب ئارنائۇت: بۇنىڭ ئىسنادى كۈچلۈك دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (3545) ۋە ئەھمەد (2\ 254) ئەبى ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر سەھىھ دېگەن. ئەلبانى ھەسەن سەھىھ دېگەن.

[3] جەلائۇل ئەفھام 441- بەت.

[4] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد(1047) نەسائى(1373) ئىبنى ماجە(1085) ۋە ئەھمەد(4\ 8) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ سۇنەن ئەبى داۋۇد"دا سەھىھ دېگەن.

[5] 384- نۇمۇرلۇق ھەدىس.

يوللاڭلار. كىمكى ماڭا بىر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ...» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! **ئالتىنچى ئورۇن:** دۇئا قىلغاندا. بۇنىڭغا فۇزالە ئىبنى ئۇبەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسى دەلىل. ئۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئولتۇرغاندا بىر كىشى كىرىپ نامازغا ئوقۇدى، ئاندىن: «ئى ئاللاھ! مېنى مەغپىرەت قىلغىن ۋە ماڭا رەھىم قىلغىن» دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئى نامازخان! ئالدىراپ كەتتىڭ، نامازغا ئوقۇپ ئولتۇرغىنىڭدا ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە ھەمدۇ ئېيتقىن، ئاندىن ماڭا رەھمەت يوللىغىن، ئاندىن دۇئا قىلغىن» دېدى.[1]

ئاندىن كېيىن يەنە بىر كىشى نامازغا ئوقۇپ، ئاللاھقا ھەمدۇ ئېيتىپ، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللىدى. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئى نامازخان! دۇئا قىلغىن، دۇئايىڭ ئىجابەت قىلىنىدۇ» دېدى.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «دۇئا ئاسمان بىلەن زېمىن ئارىسىدا توختاپ قالىدۇ، پەيغەمبىرىڭگە رەھمەت يوللىمىغۇچە ئۇنىڭدىن ھېچنەرسە ئۆرلىمەيدۇ» دېگەن.[2]

يەتتىنچى ۋە سەككىزىنچى ئورۇن: مەسجىدكە كىرگەندە ۋە چىققاندا. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەسجىدكە كىرگەندە ئۆزىگە رەھمەت ۋە سالام يوللاپ: «ئى ئاللاھ! ماڭا رەھمىتىڭنىڭ ئىشىكلىرىنى ئاچقىن» دەيدىغانلىقى، چىققاندا ئۆزىگە رەھمەت ۋە سالام يوللاپ: «ئى ئاللاھ! ماڭا پەزلىڭنىڭ ئىشىكلىرىنى ئاچقىن» دەيدىغانلىقى سابىت بولغان.[3]

توققۇزىنچى ئورۇن: سەفا بىلەن مەرۋە ئارىسىدا سەئىي قىلغاندا. ۋەھب ئىبنى ئەجدەئ مۇنداق دېگەن: مەن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مەككىدە كىشىلەرگە خۇتبە سۆزلەپ: «سىلەردىن بىرى ھەج قىلغىلى كەلسە، بەيتۇللاھنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلسۇن، ماقامى ئىبراھىمدا ئىككى رەكئەت نامازغا ئوقۇسۇن، ئاندىن سەفادىن باشلاپ، بەيتۇللاھقا قاراپ يەتتە قېتىم تەكبىر ئېيتسۇن، ھەر ئىككى تەكبىر ئارىسىدا ئاللاھقا ھەمدۇ ئېيتىپ، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد(1481) تىرمىزى(3477) ۋە نەسائى(1284) رىۋايەت قىلغان. بۇ تىرمىزنىڭ لەۋزى. تىرمىزى: بۇھەدىس ھەسەن سەھىھ دېگەن، ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇنى تىرمىزى (486) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

[3] تىرمىزى(314) ئىبنى ماجە(771) ۋە مۇسەننەف ئىبنى ئەبى شەيبە(3412)گە قارالسۇن. ئەلبانى بۇ رىۋايەتلەردىكى "مەغفىرەت تىلەش" جۈملىلىرىدىن باشقىنى سەھىھ دېگەن. سەھىھ تىرمىزىغا قارالسۇن.

ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاپ، ئۆزى ئۇچۈن دۇئا قىلسۇن. مەرۋەدىمۇ شۇنداق قىلسۇن» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم.[1]

ئوننىچى ئورۇن: كىشىلەر يىغىلغاندا تارقىلىشتىن بۇرۇن. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «قانداق بىر قەۋم بىر يەرگە يىغىلىپ ئاللاھنى زىكىر قىلماي ۋە پەيغەمبىرىگە رەھمەت يوللىماي تارقالسا، ئۇلارنىڭ شۇ سورۇنى قىيامەت كۈنى ئۇلارغا ھەسرەت بولىدۇ. ئاللاھ خالىسا ئۇلارنى كەچۈرىدۇ، خالىسا جازالايدۇ» دېگەن.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇلار پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاش مۇستەھەب بولغان ئون ئالاھىدە ئورۇن. شۇنىڭ بىلەن بىرگە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاشنىڭ ئومۇمەن ھەر قانداق ئەھۋالدا مۇستەھەب ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتماسلىق كېرەك.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبىرىگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

---

[1] بۇ ھەدىسنى بەيھەقى(5\ 94)(9343) رىۋايەت قىلغان. يەنە ئىبنى ئەبى شەيبە(14501) قىسقارتىپ رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(2\ 484) تىرمىزى(3380) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان. "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر ۋە ئەلبانى"سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(1\ 156) دا بۇ ھەدىسنى سەھىھ دىگەن.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بالايىئاپەت گۈناھ سەۋەبىدىنلا چۈشىدۇ، تەۋبە بىلەنلا كۆتۈرۈلىدۇ. مانا قوللىرىمىز گۈناھلىرىمىز بىلەن، پېشانىلىرىمىز تەۋبە بىلەن ئۆزلىرىگە كۆتۈرۈلدى (مەغفىرەت قىلغايلا!)

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە رەھمەت يوللاشنىڭ پايدىللىرى

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەتلىك بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھمىنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن

قورقۇنچلار، توغرا سۆزنى قىلىشلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇنچلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىشلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماسلىقلار. بىلىشلارکى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاشنىڭ ئون پايدىسى بار:

بىرىنچى: ئاللاھنىڭ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] «ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللاڭلار» دېگەن بۇيرۇقىنى ئورۇنلاش.

ئىككىنچى: بەندىنىڭ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللىشى دۇئادۇر. دۇئا مۇستەقبل ئىبادەت بولۇپ، ئاللاھ ئۇنى بۇيرۇغان ۋە ئۇنىڭغا ئەجر-ساۋاب بەلگىلىگەن.

ئۈچىنچى: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا بىر قېتىم رەھمەت يوللىغان كىشىگە ئاللاھ ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى ماڭا بىر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ» دېگەن.

مۇكاپات ئەمەلگە مۇناسىپ بولىدۇ. كىمكى رەسۇلۇللاھنى ماختىسا، ئاللاھ ئۇنى ئەمەلگە مۇناسىپ مۇكاپاتلاپ، ئۇنى ماختايدۇ، ئۇنىڭ ھۆرمىتى ۋە ئىززىتىنى تېخىمۇ ئاشۇرىدۇ.

تۆتىنچى: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا بىر قېتىم رەھمەت يوللىغان كىشىنىڭ دەرىجىسى ئون دەرىجە كۆتۈرۈلىدۇ، ئۇنىڭغا ئون ياخشىلىق يېزىلىدۇ، ئۇنىڭدىن ئون يامانلىق ئۆچۈرۈلىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى ماڭا بىر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ، ئۇنىڭدىن ئون خاتالىق چۈشۈرۈلىدۇ، ئۇنىڭ دەرىجىسى ئون دەرىجە كۆتۈرۈلىدۇ» دېگەن.[1]

بەشىنچى: گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى ۋە بەندىنىڭ كۆڭلىنى بىئارام قىلغان ئىشلارغا كۈپايە قىلىنىشىغا سەۋەب بولىدۇ. ئۇبەي ئىبنى كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كېچىنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى ئۆتكەندە تۇرۇپ:

---

[1] بۇھەدىسنى نەسائى سۈنەنۇل كۇبرا(1221)دا ۋە يەنە باشقىلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

«ئى خالايىق! ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار. بىرىنچى سۈر كەلدى، ئۇنىڭ كەينىدىن ئىككىنچى سۈر كېلىدۇ. ئۆلۈم ئۆزىدىكى نەرسىلەر بىلەن كەلدى، ئۆلۈم ئۆزىدىكى نەرسىلەر بىلەن كەلدى» دەيتتى.

ئۇبەي: مەن «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! مەن ساڭا كۆپ رەھمەت يوللايمەن، ئادەتلەنگەن دۇئايىمنىڭ قانچىلىك قىسمىنى ساڭا رەھمەت يوللاشقا ئاجرىتاي؟» دېسەم، ئۇ: «خالىغىنىڭچە» دېدى. مەن: «تۆتتىن بىرىنى؟» دېسەم، ئۇ: «خالىغىنىڭچە، ئەگەر ئاشۇرساڭ ئۆزۈڭ ئۈچۈن ياخشى» دېدى. مەن: «يېرىمىنى؟» دېسەم، ئۇ: «خالىغىنىڭچە، ئەگەر ئاشۇرساڭ ئۆزۈڭ ئۈچۈن ياخشى» دېدى. مەن: «ئۈچتىن ئىككىسىنى؟» دېسەم، ئۇ: «خالىغىنىڭچە، ئەگەر ئاشۇرساڭ ئۆزۈڭ ئۈچۈن ياخشى» دېدى. مەن: «پۈتۈن دۇئايىمنى ساڭا رەھمەت يوللاشقا ئاجرىتايمۇ؟» دېسەم، ئۇ: «ئۇنداقتا كۆڭلۈڭنى بىئارام قىلغان ئىشلارغا كۈپايە قىلىنسەن، گۇناھىڭ مەغپىرەت قىلىنىدۇ» دېدى. [1]تىرمىزى: بۇ ياخشى، سەھىھ ھەدىس دېگەن.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ: «ئۇبەي ئىبنى كەئبنىڭ ئادەتلىنىپ كەلگەن دۇئاسى بار ئىدى. ئۇ دۇئاسىنىڭ ئورنىغا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى بىئارام قىلغان ئىشلىرىغا كۈپايە قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ ھەر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ. ئۇ مۆمىنلەردىن بىرى ئۈچۈن دۇئا قىلسا، پەرىشتىلەر: 'ئامىن، ساڭىمۇ شۇنداق بولسۇن' دەيدۇ. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا دۇئا قىلىش ئۇنىڭغا تېخىمۇ لايىق» دېگەن. [2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! **ئالتىنچى پايدا:** دۇئا قىلغۇچى نەبى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ۋەسىلە تىلەش بىلەن بىرگە رەھمەت يوللىسا، ئۇنىڭ شاپائىتىگە ئېرىشىشكە سەۋەب بولىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «مۇئەززىننى ئاڭلىساڭلار، ئۇ ئېيتقاندەك ئېيتىڭلار، ئاندىن ماڭا رەھمەت يوللاڭلار. چۈنكى كىمكى ماڭا بىر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ. ئاندىن ئاللاھتىن مەن ئۈچۈن

---

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2457)، ئىسمائىل قازى "نەبى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە رەھمەت يوللاشنىڭ پەزىلىتى" (14) دە، ئەھمەد (5\ 136) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى" (954) دا بۇنى ھەسەن دېگەن.

[2] پەتىۋالار مەجمۇئەسى(1\ 193).

ۋەسلىنى سوراڭلار. ئۇ جەننەتتىكى بىر مەرتىۋە، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىن بىر بەندىگىلا لايىق كېلىدۇ. مەن شۇ كىشى بولۇشنى ئۈمىد قىلىمەن. كىمكى مەن ئۈچۈن ۋەسلىنى سورىسا، ئۇنىڭغا شاپائىتىم ھەق بولىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.[1]

يەتتىنچى پايدا: دۇئا قىلغۇچى دۇئاسىنىڭ ئالدىدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللىسا، دۇئاسىنىڭ ئىجابەت بولۇشى ئۈمىد قىلىنىدۇ. چۈنكى بۇ دۇئانى ئالەملەرنىڭ رەببىگە كۆتۈرىدۇ. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «دۇئا ئاسمان بىلەن زېمىن ئارىسىدا توختاپ قالىدۇ، پەيغەمبىرىگە رەھمەت يوللىمىغۇچە ئۇنىڭدىن ھېچنەرسە ئۆرلىمەيدۇ» دېگەن.[2]

سەككىزىنچى پايدا: رەھمەت يوللىغۇچىنىڭ رەھمىتىنىڭ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا كۆرسىتىلىشىگە سەۋەب بولىدۇ. بۇنىڭغا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «سىلەرنىڭ رەھمىتىڭلار ماڭا كۆرسىتىلىدۇ»[3] دېگەن سۆزى دەلىل. بەندىنىڭ رەھمىتىنىڭ رەسۇلۇللاھقا كۆرسىتىلىشى ئۇنىڭغا شەرەپتە كۆپايەدۇر.

توققۇزىنچى پايدا: سورۇننىڭ ياخشى ۋە بەرىكەتلىك بولۇشىغا سەۋەب بولىدۇ. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللانمايدىغان سورۇن بولسا، قىيامەت كۈنى سورۇن ئەھلىگە ھەسرەت بولۇپ قايتىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «قانداق بىر قەۋم بىر يەرگە يىغىلىپ ئاللاھنى زىكىر قىلمايدىغان ۋە پەيغەمبىرىگە رەھمەت يوللىمايدىغان تارقالسا، ئۇلارنىڭ شۇ سورۇنى قىيامەت كۈنى ئۇلارغا ھەسرەت بولىدۇ. ئاللاھ خالىسا ئۇلارنى كەچۈرىدۇ، خالىسا جازالايدۇ» دېگەن.[4]

ئونىنچى پايدا: رەسۇلۇللاھنى ياخشى كۆرۈشنىڭ داۋاملىشىشى ۋە زىيادە بولۇشىغا سەۋەب بولىدۇ. بۇ ئىماننىڭ ئۇنىڭسىز كامىل بولمايدىغان ئاساسلىرىدىن بىرى. چۈنكى بەندە ياخشى كۆرىدىغان كىشىنى قانچە كۆپ زىكىر قىلسا، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببەتنى كەلتۈرىدىغان ياخشى

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (384) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(486) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ئەھمەد(4\ 8) ۋە باشقىلارنىڭ ئۆز ئىبنى ئەبى ئەۋس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسنىڭ بىر قىسمى. "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى (16162) سەھىھ دېگەن.

[4] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(2\ 484) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان. "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) ۋە ئەلبانى"سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(1\ 156) دا بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.

تەرەپلىرى ۋە سۈپەتلىرىنى قانچە كۆپ ئەسلىسە، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتى شۇنچە ھەسسىلەپ كۆپىيىدۇ، ئۇنىڭغا بولغان ئىشتىياقى ئېشىپ بارىدۇ ۋە قەلبى تولۇق ئۇنىڭ بىلەن مەشغۇل بولىدۇ.

بەندە ئۇنى زىكر قىلىشتىن ۋە ياخشى تەرەپلىرىنى قەلبىدە ئەسلەشتىن يۈز ئۆرۈسە، قەلبىدىكى مۇھەببەت ئازىيىدۇ. ياخشى كۆرىدىغان كىشى ئۈچۈن ياخشى كۆرگەن كىشىسىنى كۆرۈشتىنمۇ سۆيۈملۈك نەرسە يوق.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇلار پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاشنىڭ ئون پايدىسى. بۇلار ئىبنۇل قەييىم رەھمەھۇللاھنىڭ «جەلائۇل ئەفھام» دېگەن كىتابىدىن قىسقارتىلىپ ئېلىندى.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا رەھمەت يوللاشقا قوشۇمچە قىلىنىدىغان ئىشلاردىن ئۇنىڭغا ۋەسىلە، پەزىلەت ۋە ئاللاھ ۋەدە قىلغان ماختالغان ئورۇننى تىلەپ دۇئا قىلىش. چۈنكى بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن يۇقىرى مەرتىۋە ۋە مەدھىيەنى تىلەش بولۇپ، بۇ ئۇنىڭغا رەھمەت يوللاشنىڭ مەنىسىدۇر. بۇنىڭ دەلىلى جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ ھەدىسى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى ئەزاننى ئاڭلىغاندا: 'ئى بۇ مۇكەممەل چاقىرىق ۋە ئادا قىلىنىدىغان نامازنىڭ رەببى بولغان ئاللاھ! مۇھەممەدكە ۋەسىلە ۋە پەزىلەت ئاتا قىلغايلا، ئۇنى سىلى ۋەدە قىلغان ماختالغان ئورۇنغا يەتكۈزگەيلا' دېسە، قىيامەت كۈنى مېنىڭ شاپائىتىم ئۇنىڭغا ھەق بولىدۇ» دېگەن.[1]

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (614) رىۋايەت قىلغان.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنىل ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «مۇئەززىننى ئاڭلىساڭلار، ئۇ ئېيتقاندەك ئېيتىڭلار، ئاندىن ماڭا رەھمەت يوللاڭلار. كىمكى ماڭا بىر قېتىم رەھمەت يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت يوللايدۇ. ئاندىن ئاللاھتىن مەن ئۈچۈن ۋەسىلىنى سوراڭلار. ئۇ جەننەتتىكى بىر مەرتىۋە، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىدىن بىر بەندىگىلا لايىق كېلىدۇ. مەن شۇ كىشى بولۇشنى ئۈمىد قىلىمەن. كىمكى مەن ئۈچۈن ۋەسىلىنى سورىسا، ئۇنىڭغا شاپائىتىم ھەق بولىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.

ۋەسىلە: جەننەتتىكى يۇقىرى مەرتىۋە.

پەزىلەت: بارلىق پەزىلەت، بەرىكەت ۋە ياخشىلىقلار.

«ماختالغان ئورۇن» دېگىنى، ئۇنىڭدا تۇرغۇچى ماختىلىدىغان ئورۇن دېگەنلىك. بۇ ئورۇن قىيامەت مەيدانىدىكى كىشىلەرنىڭ ھېساب باشلىنىشى ئۈچۈن قىلىنىدىغان چوڭ شاپائەت. تۇرغۇچى بولسا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم. بۇنىڭغا دەلىل ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ماختالغان ئورۇن - شاپائەتتۇر» دېگەن.

ھەدىسنىڭ ئاخىرىدىكى «شاپائەت ئۇنىڭغا ھەق بولىدۇ» دېگىنى ئەمەلگە يارىشا مۇكاپات بېرىش. چۈنكى دۇنيا قىلغۇچى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ماختالغان ئورۇنغا يەتكۈزۈلىشىنى تىلىگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يامانلىقلىرىنى كەچۈرۈم قىلىش ۋە دەرىجىسىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن شاپائەت قىلىدىغان كىشىلەردىن بولۇشقا ھەقلىق بولىدۇ. ئى ئاللاھ! بىزنى پەيغەمبەرلىرىنىڭ شاپائىتىگە ئېرىشىدىغانلاردىن قىلغايلا.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." قانداق بىر مۇسۇلمان بەندە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا دائىم رەھمەت- سالام يوللىسا، ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبىنى نۇرلاندۇرىدۇ ، گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ ، كۆكسىنى كەڭرى قىلىدۇ ۋە ئىشلىرىنى ئاسانلاشتۇرىدۇ ، شۆڭا دائىم ئۇنىڭغا رەھمەت- سالام يوللاڭلار.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيىقەستلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

پەيغەمبەر ھىجرەتتىدىن 16 ساۋاق

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ پەيغەمبىرى مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلىش ئۈزۈلۈپ قالغان، بۇتپەرەسلىك زېمىنغا يېيىلىپ، مەككىدەك ئەڭ ياخشى جايلارنىمۇ قاپلىغان ۋاقىتتا ئەۋەتتى. ئۇ يېقىن تۇغقانلىرىنى دەۋەت قىلدى. ئۇلارنىڭ ئاز بىر قىسمى دەۋىتىنى قوبۇل قىلدى، كۆپ قىسمى رەت قىلدى. دەۋەت مەخپىي ھالەتتە داۋاملاشتى. قۇرەيش كاپىرلىرى ئۇنىڭغا پەرۋا قىلمىدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دەۋەتنى ئاشكارا قىلىپ، ئۇلارنىڭ بۇتلىرىنى چۈشۈرۈپ، ئەيىبلىگەندە، مۇشرىكلار بۇتلىرىنى قوغداش ۋە ئۇلارغا تەرەپبازلىق قىلىش ئۈچۈن باشقا ئۇسۇلنى تۇتتى. ئۇنىڭغا مال-مۇلۇكنى ۋەدە قىلىپ، ئەڭ باي بولۇشنى تەكلىپ قىلدى؛ ئەڭ چىرايلىق ئاياللىرىغا ئۆيلىنىشنى تەكلىپ قىلدى؛ ئۆزلىرىگە پادىشاھ قىلىشنى تەكلىپ قىلدى؛ بىر يىل ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئىبادەت قىلسا، ئۇلارمۇ بىر يىل ئۇنىڭ ئىلاھىغا ئىبادەت قىلىشنى تەكلىپ قىلدى. ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى رەت قىلدى. ﴿وَدُّواْ لَوۡ تُدۡهِنُ فَيُدۡهِنُونَ﴾ [القَلَم الآية ٩] « ئۇلار سېنىڭ ئۆزلىرى بىلەن مادارا قىلىشىڭنى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ (سەن بىلەن) مادارا قىلىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. ». ئاندىن ئۇلار كۈچ-قۇۋۋىتى ۋە قەبىلىسى يوق ئەگەشكۈچىلىرىنى قىيناپ، ئۇلارنى مەجبۇرى شېرىككە قايتۇرۇش ۋە ئىسلامغا كىرىشنى ئويلىغانلارنى قورقۇتۇش ئۈچۈن قاتتىق ئازابلىدى. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ساھابىلىرىنىڭ تارتقان ئازابلىرىنى كۆرۈپ، ئۇ چاغدا ئۇلارنى قوغداشقا قادىر بولالمىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارغا ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىشقا رۇخسەت قىلدى. ئۇلار ئىككى قېتىم، بىرىنچىسى پەيغەمبەرلىكنىڭ بەشىنچى يىلى، ئىككىنچىسى ئالتىنچى يىلى ھىجرەت قىلدى. ئاندىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلدى. كېيىن ئۇ ئۆزىمۇ ئىسلامنىڭ تارقىلىش مەنپەئىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋە ئاللاھقا خاتىرجەم ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ئۇلارغا قوشۇلۇپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلدى.

ئى مۇسۇلمانلار! پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھىجرىتىگە قارىغان كىشى ئۇنىڭدىن كۆرۈنەرلىك ھېكمەتلەرنى ۋە كۆپ ساۋاقلارنى ئالالايدۇ. بۇ ساۋاقلاردىن:

1- ئاللاھ يولدا مال-مۇلۇك، ۋەتەن ۋە قەۋم-قېرىنداشلاردىن ۋاز كېچىش. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەككىدىن ئايرىلغاندا ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، سەن

ئاللاھنىڭ زېمىنىنىڭ ئەڭ ياخشىسى، ئاللاھقا ئەڭ سۆيۈملۈكى. مەن سەندىن مەجبۇرى چىقىرىلمىغان بولسام، ھەرگىز چىقمايتتىم» دېگەن.[1]

2- بىر جايدا دەۋەتكە يول تاپالمىغاندا، باشقا جايغا يۆتكىلىپ دەۋەت قىلىش. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قۇرەيشنىڭ ھىدايەت تېپىشىدىن ئۈمىدسىزلەنگەندە، مەدىنىگە بېرىپ شۇ يەردە دەۋەت قىلغان.

3- سىنىلىشنىڭ يۈز بېرىشى. جەننەت قىممەتلىك، ئۇنىڭغا تەن راھىتى بىلەن ئېرىشكىلى بولمايدۇ، بەلكى ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشتا تىرىشىش ۋە سەۋر قىلىش بىلەن ئېرىشىلىدۇ. ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُواْ ٱلْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ مِنكُمْ وَيَعْلَمَ ٱلصَّٰبِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٤٢] « (ئى مۆمىنلەر جامائەسى!) ئاللاھ سىلەردىن (ھەقىقي) جىھاد قىلغانلارنى ۋە (جىھادنىڭ جاپا . مۇشەققەتلىرىگە) چىدىغۇچىلارنى بىلمەي (يەنى ئايرىماي) تۇرۇپ، (پەقەت ئاغزىڭلاردا ئىمان ئېيتتۇق دېيىش بىلەنلا) جەننەتكە كىرىشنى ئويلامسىلەر؟. »

ئاللاھ ئەززە ۋە جەللە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئەزىيەتنى توسۇپ، ئۇنى ئىسرا كېچىسى بۇراق ئۈستىدە بىر دەمدىلا مەككىدىن بەيتۇلمۇقەددەسكە ئاپارغاندەك مەككىدىن مەدىنىگە ئاپىرىش ئاسان ئىدى. لېكىن ئاللاھ ئۇنى سىناپ، ئۇنى قەۋمى ۋە كېيىنكىلەرگە ئۈلگە قىلىشنى، كىملەرنىڭ چىڭ تۇرىدىغانلىقىنى، كىملەرنىڭ راستچىل ئىكەنلىكىنى ئاشكارىلاشنى، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ساۋابنى كاتتا قىلىشنى ۋە ئاللاھقا دەۋەت قىلغۇچىلارنىڭ دەۋەتنى تارقىتىش يولىدا ئۇچرىغان ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلىشنى ئۆگىنىشنى خالىدى.

4- ماددىي سەۋەبلەرنى تۈتۈش. بۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ تولۇق تەييارلىق قىلىشىدا كۆرۈلىدۇ. ئەڭ مۇھىمى، ئۇ ئاللاھ رۇخسەت قىلمىغۇچە ھىجرەت قىلمىدى؛ ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدەك ئىشەنچلىك ھەمراھ تاللىدى؛ قۇرەيشنىڭ خەۋەرلىرىنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇ بەكرىدىن ياردەم سورىدى؛ ئۆز قويلىرىنى باققان خىزمەتكارى ئامىر ئىبنى فۇھەيرەنى سۈت يەتكۈزۈشكە تەيىنلىدى؛ مۇشرىك بولسىمۇ يولنى ياخشى بىلىدىغان ئىشەنچلىك ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇرەيقىت لەيسىدىن يول باشلاشقا ياردەم سورىدى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (3925) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

سەۋەبلەرنى تۈتقانلىقىنىڭ يەنە بىر ئىپادىسى: مۇشرىكلارنى ئازدۇرۇش ئۈچۈن ئادەتتىكى يولنى ئەمەس باشقا يولنى تاللىدى.

سەۋەبلەرنى تۈتقانلىقىنىڭ يەنە بىر ئىپادىسى: مەككىنىڭ جەنۇبىدىكى سەۋر تېغىدىكى غاردا ئۈچ كېچە يوشۇرۇنغانلىقى.

شۇنىڭدەك، مۇشرىكلارنىڭ ئىزدىشى توختىمىغۇچە غاردىن مەدىنىگە يولغا چىقمىغانلىقى.

يەنە بىر ئىپادىسى: مېڭىش سىرىنى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان مۇناسىۋەتلىك كىشىلەردىن باشقىلارغا ئېيتمىغانلىقى.

مانا بۇ ئون ئىش پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھاياتىدا پىلانلاش ۋە سەۋەبلەرنى تۈتۈشنىڭ مۇھىملىقىدا قانداق ئۈلگە بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

5- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ تىلغا ئېلىنغان بەزى ماددىي سەۋەبلەرگىلا تايانمىغان، بەلكى قەلبىدە ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلغان. بۇنىڭ دەلىللىرىدىن، مۇشرىكلار غارغا يېقىنلاشقاندا ئەبۇ بەكرى: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئۈلاردىن بىرى پۇتىنىڭ ئاستىغا قارىسىلا بىزنى كۆرۈپ قالىدۇ» دېگەندە، ئۇ خاتىرجەم قىلىپ: «ئى ئەبۇ بەكرى! ئاللاھ ئۈچىنچىسى بولغان ئىككى كىشى ھەققىدە نېمە گۇمان قىلسەن؟» دېگەن.[1] ئاللاھ راست ئېيتتىكى: ﴿إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدۡ نَصَرَهُ ٱللَّهُ إِذۡ أَخۡرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ثَانِيَ ٱثۡنَيۡنِ إِذۡ هُمَا فِي ٱلۡغَارِ إِذۡ يَقُولُ لِصَٰحِبِهِۦ لَا تَحۡزَنۡ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَاۖ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَيۡهِ وَأَيَّدَهُۥ بِجُنُودٖ لَّمۡ تَرَوۡهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلسُّفۡلَىٰۗ وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِيَ ٱلۡعُلۡيَاۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٤٠] « ئەگەر سىلەر ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم قىلمىساڭلار (ئاللاھ ياردەم قىلىدۇ)، ئاللاھ ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا ياردەم قىلغان ئىدى. ئۆز ۋاقتىدا كاپىرلار ئۇنى (مەككىدىن) ھەيدەپ چىقارغان ئىدى. ئۇنىڭغا پەقەت بىر كىشى (يەنى ئەبۇبەكرى سىددىق) ھەمراھ ئىدى. ئەينى زامانىدا ئۇ ئىككىسى غاردا ئىدى. (رەسۇلۇللاھ) ھەمراھىغا: «غەم قىلمىغىن، ئاللاھ ھەقىقەتەن بىز بىلەن بىللە» دەيتتى، ئاللاھ ئۇنىڭغا (يەنى پەيغەمبىرىگە) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى، ئۇنىڭغا (پەرىشتىلەردىن بولغان) قوشۇنلار بىلەن مەدەت بەردى، ئۇلارنى سىلەر كۆرمىدىڭلار، كاپىرلارنىڭ سۆزىنى (يەنى شېرىك

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3653) ۋە مۇسلىم(2381) رىۋايەت قىلغان. لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

كەلمىسىنى) پەس قىلدى، ئاللاھنىڭ سۆزى (يەنى كەلىمە تەۋھىد) ئۈستۈندۇر، ئاللاھ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. »

يەنە ھىجرەت يولىدا سۇراقە ئىبنى مالىك ئىبنى جۇئشۇم ئۇلارغا ئېتى بىلەن يېتىشۋالدى، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئىزدىگۈچىلەر بىزگە يېتىشۋالدى» دېگەندە، ئۇ: «غەم قىلمىغىن، ئاللاھ بىز بىلەن بىللە» دېگەن.[1]

6- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە دەۋەتنى تارقىتىش يولىدا سەۋر قىلىش ۋە چىڭ تۇرۇشنىڭ ۋاجىبلىقى. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۈممىتىگە ھىجرەت ئارقىلىق باتىل ئەھلىگە قارشى، گەرچە ئۇلارنىڭ قىياپىتى قورقۇنچلۇق بولسىمۇ چىڭ تۇرۇشنى ئۆگەتتى. باتىل ئەھلى بىر مەزگىل ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىشى مۇمكىن. بۇ مۇئمىنلەرنى سىناش ۋە كاپىرلارنى پىتنىگە سېلىش ئۈچۈندۇر. لېكىن ئاقىۋەت ھامان ئىمان ئېيتقان ۋە سەۋر قىلغانلارنىڭ بولىدۇ. ﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ﴾ [الرُّوم الآية ٤٧] «مۇئمىنلەرگە ياردەم قىلىش بىزگە تېگىشلىك بولدى».

7- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە ئاقىۋەتنىڭ تەقۋادارلارنىڭ بولىدىغانلىقىغا جەزم قىلىش. ھىجرەتكە دەسلەپتە قارىغان كىشى دەۋەتنىڭ ئاقىۋىتىنى يوقلىش ۋە تۈگىشىش دەپ ئويلايدۇ. چۈنكى ھەق ئەھلى بىلەن باتىل ئەھلى ئارىسىدىكى ماددىي كۈچلەرنىڭ پەرقى ناھايىتى چوڭ. لېكىن ئاللاھ كىم بىلەن بىللە بولسا، شۇ كىشى ھەقىقەتتە كۈچلۈك بولىدۇ. ھىجرەتتىن سەككىز يىل ئۆتۈپ، مەككىنىڭ ئىسلام دائىرىسىگە كىرىشى، ئاھالىسىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى، ئاندىن ئاللاھنىڭ دىنىنىڭ تەدرىجىي ھالدا يەر شارىنىڭ ھەممە يېرىگە تارقىلىشىنىڭ ئاقىۋىتىگە قارىغان كىشى بۇ يەردىكى تەسىر قىلغۇچىنىڭ ماددىي ئىنسانىي كۈچ ئەمەس، بەلكى ئىلاھىي رەببانىي كۈچ ئىكەنلىكىگە جەزم قىلىدۇ. ئاللاھنىڭ دىنى چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ. چۈنكى دىنىنىڭ كۈچى ئاللاھنىڭ كۈچىدىن كېلىدۇ، ئاللاھنى ھېچ كىشى يېڭەلمەيدۇ. ﴿إِن يَنصُرۡكُمُ ٱللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمۡۖ وَإِن يَخۡذُلۡكُمۡ فَمَن ذَا ٱلَّذِي يَنصُرُكُم مِّنۢ بَعۡدِهِۦۗ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٦٠] « ئەگەر ئاللاھ سىلەرگە ياردەم بەرسە، سىلەرنى ھېچ كىشى يېڭەلمەيدۇ. ئەگەر ئاللاھ سىلەرگە ياردەمنى تەرك ئەتسە، ئاللاھتىن باشقا سىلەرگە كىم ياردەم بېرىدۇ؟»

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3653) رىۋايەت قىلغان.

8- ساۋاقلاردىن يەنە كىمكى ئاللاھ ئۈچۈن بىر نەرسىنى تاشلىسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئۇنىڭدىنمۇ ياخشىسىنى بېرىدىغانلىقىنى بىلىش. مۇھاجىرلار نەپسىگە ئېغىر سۆيۈملۈك بولغان يۇرتلىرى، ئائىلىسى ۋە مالىلىرىنى تاشلىغاندا، ئاللاھ ئۇلارغا دۇنيانى ئېچىپ بېرىپ، شەرق-غەربنىڭ ئىگىسى قىلىپ، شام، پارس ۋە مىسىرنى ئۇلارغا بويسۇندۇرۇپ، ئۇنىڭدىنمۇ ياخشىسىنى بەردى. ئاندىن مۇسۇلمانلار ساھابىلەر دەۋرىدىن كېيىن شىمالىي ئافرىقىغا يۈزلىنىپ، ئەندەلۇسنى پەتھى قىلدى.

9- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە كىمكى ئاللاھنى (بۈيرۇقلىرىغا بويسۇنۇپ چەكلىگەنلىرىدىن يېنىپ) ئەسلىسە، ئاللاھ ئۇنى ساقلايدۇ. كىمكى ئاللاھتىن قورقسا، ئاللاھ ئۇنى قوغداپ، چىقىش يولى بېرىدۇ. قۇرەيش كاتتىلىرى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى تۇتۇش، ئۆلتۈرۈش ياكى يۇرتىدىن چىقىرىۋېتىشنى پىلانلىغاندا، ئاللاھ ئۇنى ئۇلاردىن ساقلاپ، ھېيلىسىدىن قوغداپ، مەككىدىن چىقىرىپ، ھۆرمەتلىك، ئىززەتلىك ھالدا، ھېچ ئەزىيەت يەتكۈزۈلمەي مەدىنىگە يەتكۈزدى.

10- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە ئۆبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەزىلىتىنى ئەسكەرتىش. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنى ھىجرەتتە ھەمراھ قىلىپ تاللىدى. ئۇ بۇنىڭغا ھەقلىق. چۈنكى ئۇ ھەمراھ بولۇشنى تەلەپ قىلغان، ھەمراھ بولغانلىقىدىن خۇشاللىقتا يىغلىغان، ئۇلاغ تەييارلىغان، يولدا كۆزەتچىلەرنى ئەسلىسە ئالدىدا، قوغلىغۇچىلارنى ئەسلىسە كەينىدە ماڭغان. پۈتۈن ئائىلىسىنى ئاللاھ يولدا ئىشلەتكەن: ئوغلى ئابدۇللاھنى خەۋەر يەتكۈزۈشكە، خىزمەتكارى ئامىر ئىبنى فۇھەيرەنى - ئۇ ئۆبۇ بەكرىنىڭ قويلىرىنى باقاتتى.- كەچتە قويلارنى ئېلىپ كېلىپ، سۈتىنى سېغىپ بېرىشكە ئىشلەتكەن. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆبۇ بەكرى ئەتىگەندە ئۇلارنىڭ يېنىدىن كەتكەندە، ئامىر ئىبنى فۇھەيرە قويلار بىلەن ئۇنىڭ ئىزىنى يوقىتىپ، پۈتىنىڭ ئىزىنى ئۆچۈرگەن. خۇلاسە، سىددىق ئۆزى، ئائىلىسى ۋە مېلىنى ئىسلامغا ياردەم بېرىشكە سەرپ قىلغان. ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن ۋە ئۇنى رازى قىلسۇن.

11- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە ئايالىلارنىڭ رولىغا سەل قارىماسلىق. بۇ ئەسما بىنتى ئۆبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ ئوينىغان رولىدا كۆرۈلىدۇ. ئۇ بېلىگە باغلايدىغان بەلۇبغىنى ئىككىگە يىرتىپ، بىر پارچىسىدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن ئۆبۇ بەكرىنىڭ

داستىخىنىنى تۆگىگە باغلىغان، يەنە بىر پارچىسىدا تۈلۈمنى باغلىغان. شۇڭا "ئىككى بەلباغلىق" دەپ ئاتالغان.[1]

ئۇنىڭ ئالاھىدە تەرەپلىرىدىن يەنە دادىسى ئىبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن مەدىنىگە يولغا چىققاندا، بەش-ئالتە مىڭ دەرھەم بولغان پۈتۈن مېلىنى ئېلىپ كەتكەن، كۆزى كۆرمەيدىغان بوۋىسى ئىبۇ قۇھافە كىرىپ: «ئۇ مېلى بىلەن ئۆزىنى ئېلىپ كېتىپ سىلەرنى قىيىن ئەھۋالغا قويۇپتۇ» دېگەندە، ئۇ: «ياق دادا، ئۇ بىزگە نۇرغۇن ياخشىلىق قالدۇرۇپ كېتىپتۇ» دەپ، تاشلارنى ئېلىپ دادىسى پۇل قويىدىغان كامارىدا قويغان، ئاندىن ئۇستىگە رەخت يېپىپ، بوۋىسىنىڭ قولىنى تۇتۇپ: «دادا، بۇ پۇلغا قولىڭىزنى قويۇڭ» دېگەن. بوۋىسى قولىنى قويۇپ: «ھە، ئەگەر سىلەرگە بۇنى قالدۇرغان بولسا، ياخشى قىپتۇ. بۇ سىلەرگە يەتكىدەك» دېگەن. ئۇ: «ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بىزگە ھېچنەرسە قالدۇرمىغان. لېكىن مەن بوۋامنى بۇ ئارقىلىق خاتىرجەم قىلماقچى بولدۇم» دېگەن.[2]

12- پەيغەمبەر ھىجرىتىنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە مەدىنە ۋە ئۇنىڭ ئەھلى بولغان ئەۋس ۋە خەزرەجنىڭ پەزىلىتىگە دىققەت قىلىش. مەدىنە ئىسلامدىن بۇرۇن باشقا شەھەرلەردىن ئارتۇق بىرەر پەزىلەت بىلەن تونۇلمىغان. پەزىلىتى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ساھابىلىرىنىڭ ھىجرەت قىلىشى، ئاندىن ئاھالىسىنىڭ ئۇنىڭغا ياردەم بېرىشى بىلەن ئوتتۇرىغا چىققان. شۇنىڭ بىلەن مەدىنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى نامايان بولغان.

13- ھىجرەتنىڭ ساۋاقلىرىدىن يەنە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى شۆھرەت، مال-مۈلۈك ۋە ھۆكۈمرانلىقنى خالىغان دەپ گۇمان قىلغان ھەرقانداق دىنسىزغا رەددىيە. ئۇنىڭغا مال-مۈلۈك، سىياسىي ۋە ئىقتىسادىي مەنسەپلەر تەڭلەنگەن، ئۇ رەت قىلغان. ئەگەر بۇلار ئۇنىڭ غېمى بولسا، قوبۇل قىلىپ پادىشاھ بولۇپ يۈرتىدا قالاتتى، مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشنىڭ جاپاسىغا ۋە جېنىنى خەتەرگە قويۇشقا، تۈرالغۇ، ۋەتەن ۋە قەۋم-قېرىنداشلارنى تاشلاشقا يۈزلەنمەيتتى. لېكىن ئۇنىڭ بىردىنبىر غېمى تەۋھىد ۋە كىشىلەرنى قاراڭغۇلۇقلاردىن يورۇقلۇققا چىقىرىش ئىدى.

---

[1] سەھىھۇلبۇخارى (3905) غا قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (6\ 350) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر (26957) ھەسەن دېگەن.

14- پەيغەمبەر ھجرىتىنىڭ ئەڭ كاتتا ساۋاقلىرىدىن كۇففار دىيارىدىن مۇسۇلمان دىنىي شوئارلىرىنى ئاشكارا ئادا قىلالايدىغان ئىسلام دىيارىغا ھجرەت قىلىشنىڭ يوللۇق ئىكەنلىكى. كىمكى بىر جايدا دىنىي شوئارلارنى ئادا قىلالمىسا، دىنىنى ئادا قىلالايدىغان باشقا جايغا ھجرەت قىلىش شەرئەن ۋاجىپ بولىدۇ. ئۇنداق قىلمىسا گۇناھكار بولىدۇ.

15- ساۋاقلىرىدىن يەنە ئۇنىڭدا كۆرۈلگەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە دەلىل بولىدىغان بەزى مۆجىزىلەر. مەسىلەن، سۇراقە ئىبنى مالىك قۇرەيش رەسۇلۇللاھنى تۇتۇپ كەلگەن كىشىگە بىكىتكەن مۇكاپاتقا ئېرىشىش ئۈچۈن ئۇنى كۆرۈپ تۇتماقچى بولغاندا، ئېتىنىڭ پۇتلىرى تىزىغىچە يەرگە پېتىپ كەتكەن. ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭغا كىسرانىڭ بىلەزۈكلىرىنى غەنىمەت ئالىدىغانلىقىدىن بىشارەت بېرىپ: «ئى سۇراقە! سېنىڭ كىسرانىڭ بىلەزۈكلىرىنى تاقىغىنىڭنى كۆرۈۋاتقاندەك بولۇۋاتىمەن» دېگەن.[1] بۇ ئىش ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دەۋرىدە ئەمەلگە ئاشقان.

16- يەنە ئاللاھقا دەۋەت قىلىشتا ھەر پۈرسەتتىن پايدىلىنىش. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەدىنىگە ھجرەت قىلىۋاتقاندا "كۇرائۇل غەمىم"دا بۇرەيدە ئىبنى ھۇسەيب ئەسلەمى ۋە ئۇنىڭ سەكسەن كىشىلىك ئائىلىسىدىن ئۆتكەندە، ئۇلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىلغان. ئۇلار مۇسۇلمان بولغان. ئۇلارغا خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇپ بەرگەن ۋە شۇ كېچىسى مەرىيەم سۇرىسىنىڭ بېشىنى ئۆگەتكەن.[2]

ئى قېرىنداشلار! پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇنى مۇشرىكلارنىڭ تۇتۇۋېلىشىدىن قورقۇپ تۇرۇۋاتقان شارائىتتا قىلدى. لېكىن ھەقنى جاكارلاشقا بولغان ھېرىسمەنلىك ۋە ئاللاھقا چىن تەۋەككۇل قىلىش دەۋەتنىڭ غېمىنى ئۆز جېنىنىڭ ساقلىنىشىدىنمۇ مۇھىم قىلغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇلار پەيغەمبەر ھجرىتىدىن ئېلىنىدىغان ئون ئالتە ساۋاق. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ تەرجىمھالىدا نۇرغۇن ساۋاق ۋە پايدىلار بار. ئاللاھ بىزنى ئۇلاردىن پايدىلىنىدىغان ۋە ئۇلارنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلايدىغانلاردىن قىلسۇن.

---

[1] دەلائىلۇننۇبۇۋۋە (6\ 325) گە قارالسۇن، دارۇلكۇتۇبۇل ئىلمىيە نەشرىياتى.

[2] ئەلبىدايە ۋەننىھايە (11\ 711)، ھەجر نەشرىياتى

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت-سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئى مۇسۇلمانلار! بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن - ھىجرەتنى تەبرىكلەش بايراملىرىنى ئۆتكۈزۈش، گەرچە ئۇنىڭدا ھىجرەتتىن ئالىدىغان ساۋاقلارنى تىلغا ئېلىش بولسىمۇ، ئۇنى ئۇلۇغلاش قاتارىدىن ئەمەس. بەلكى پەقەت پەيغەمبەر ھىجرىتىنى، ئوموميى پەيغەمبەر تارىخىنى ئۇلۇغلاش دىگەن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا ئەگىشىش ۋە پەيغەمبەر ھىجرىتىگە چاپلاشقان بىدئەت-يېڭىلىقلاردىن ساقلىنىش بىلەن بولىدۇ.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىننى قوغدىغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ئىسلامنى بۇزدىغان ئون ئامىل توغرىسىدىكى خۇتبىلەر– جەمئى 10 خۇتبە

ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئىبادەتنى يالغۇز ئاللاھقا قىلىش بارلىق ساماۋى دىنلار ئورتاق كېلىشكەن ئىشتۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، بارلىق ساماۋى دىنلار ئىبادەتنى يالغۇز ئاللاھقا قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ﴾ [الأنبياء الآية ٢٥] « (ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھىي قىلدۇق». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَٱعۡبُدِ ٱللَّهَ مُخۡلِصٗا لَّهُ ٱلدِّينَ﴾ [الزُّمَر الآية ٢] « دىنىڭنى شېرىكتىن (ۋە رىيادىن) ساپ قىلغىنىڭ ھالدا ئاللاھقا ئىبادەت قىلغىن. »

شەيخ ئابدۇراھمان سەئدى رەھمەھۇللاھ بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: يەنى پۈتۈن دىنىڭنى ئاللاھقا خالىس قىلغىن، مەيلى زاھىرى ياكى باتىنى ئەمەللەر بولسۇن، ئىسلام، ئىمان ۋە ئېھسان قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى يالغۇز ئاللاھقا قىلغىن، پەقەت ئۇنىڭ رازىلىقىنى كۆزلىگىن، باشقا مەقسەتلەرنى كۆزلىمىگىن.

ئاللاھنىڭ ﴿أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُ﴾ [الزُّمَر الآية ٣] «بىلىڭلاركى، (شېرىكتىن ۋە رىيادىن) ساپ دىن ئاللاھقا خاستۇر» دېگەن سۆزنى ئىخلاسنىڭ تەكىتلىدۇر ۋە ئاللاھ تائالا پۈتۈن كامالەتنىڭ ئىگىسى بولغىنىدەك، بەندىلىرىگە ھەر تەرەپتىن ئۈستۈن بولغىنىدەك، بارلىق شېرىكتىن خالىي بولغان ساپ دىنىنىڭ ئاللاھقا خاس ئىكەنلىكىنىڭ بايانىدۇر. بۇ ئاللاھ ئۆزى ئۈچۈن رازى بولغان، تاللانغان بەندىلىرى ئۈچۈن تاللىغان ۋە ئۇلارغا بۇيرىغان دىندۇر. چۈنكى بۇ دىن ئاللاھنى سۆيۈش، ئۇنىڭدىن قورقۇش، ئۇنىڭغا ئۈمىد باغلاش ۋە ئۇنىڭغا قۇلچىلىق قىلىشتا، بۇيرىغان تەلەپلىرىنى ئورۇنلاشتا ئۇنىڭغا قايتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ دىل ۋە روھنى پاكلايدىغان، ئىسلاھ قىلىدىغان يولدۇر. ئەمما ئىبادەتتە ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش بولسا، ئاللاھ ئۇنىڭدىن پاكتۇر، ئۇنىڭدىن ھېچنەرسە ئاللاھ ئۈچۈن ئەمەستۇر، ئاللاھنىڭ ھېچقانداق شېرىككە ھاجىتى يوقتۇر. شېرىك دىل، روھ، دۇنيا ۋە ئاخىرەتنى بۇزىدۇ، ئىنسانىنى ئۇ ئېغىر بەختسىزلىككە ئېلىپ بارىدۇ.

بارلىق دىنلار شېرىكىنىڭ ھارامليقىغا بىرلىككە كەلگەن

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بارلىق دىنلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتا شېرىك كەلتۈرۈشتىن ئاگاھلاندۇرۇشقا بىرلىككە كەلگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٥ - ٦٦] « ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەر) لەرگە: «ئەگەر سەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن» دەپ ۋەھىي قىلىندى. »

شېرىكنىڭ مەنىسى

شېرىك لۇغەتتە بىر نەرسىنى باشقىسى بىلەن ئورتاق قىلىش يەنى ئۇنى ئىككى ياكى ئىككىدىن كۆپ كىشىنىڭ ئوتتۇرىدا ئورتاق قىلىش دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. «پالانى كىشى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈردى» دېگەن سۆز، ئۇ كىشى ئاللاھنىڭ ئۇنىڭدا باشقا بىرىنىڭ ئاللاھقا شېرىك قېلىنىشى لايىق بولمايدىغان خاس سۈپەتلىرىدىن بىرەرسىدە باشقا بىرىنى ئاللاھقا شېرىك قىلدى دېگەنلىكتۇر. مەيلى بۇ سۈپەتلەر ئاللاھنىڭ ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى، ئىش-ھەرىكەتلىرى ياكى ئىبادەتكە بولغان ھەققى بولسۇن، مەيلى شېرىك قىلىنغان نەرسە ئىنسان، جىن، جانسىز نەرسە، قەبرە ياكى باشقا نەرسە بولسۇن ئوخشاشلا شېرىك ھېسابلىنىدۇ.

ئەسلى كىشىلەر تەۋھىد ئۈستىدە ئىدى، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىدە ئۇلارنىڭ ياخشى كىشىلەرنى ھەددىدىن زىيادە ئۇلۇغلاش سەۋەبىدىن شېرىك يۈز بەردى، شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتتى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ ئون ئەسىر داۋامىدا كىشىلەر تەۋھىد ئۈستىدە ئىدى. كېيىن شېرىك يۈز بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ نوھنى كىشىلەرنى تەۋھىدكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتتى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ﴾ [البَقَرَة الآية ٢١٣] « ئىنسانلار (دەسلەپتە) بىر ئۈممەت (يەنى ھەق دىندا) ئىدى (كېيىن ئۇلارنىڭ بەزىسى ئىمان ئېيتىپ، بەزىسى ئىمان ئېيتماي ئىختىلاپ قىلىشتى)، ئاللاھ (مۆمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇشخەۋەر بەرگۈچى، (كۇففارلارنى دوزاختىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى». ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: نوھ بىلەن ئادەم

ئوتتۇرىسىدا ئون ئەسىر بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھەق دىن ئۈستىدە ئىدى، كېيىن ئۇلار ئىختىلاپ قىلىشتى، شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتى.

ئاللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَا كَانَ ٱلنَّاسُ إِلَّآ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَٱخۡتَلَفُواْۚ﴾ [يُونُس الآية ١٩] « ئىنسانلار (ئەسلىدە) بىر دىن (يەنى ھەق دىن) دا ئىدى. كېيىن ئۇلار ئىختىلاپ قىلىشتى». يەنى ئۇلار ئۆزلىرى تۈرغان توغرا دىندا ئىختىلاپ قىلىشتى، ئاندىن شېرىككە چۈشۈپ قالدى.

ئى مۆمىنلەر، شېرىك يۈز بەرگەندىن كېيىن ئاللاھ تەۋھىدكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن تۇنجى ئەلچى نوھ ئەلەيھىسسالام ئىدى. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٦٣] « (ئى مۇھەممەد!) بىز نۇھقا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھىي قىلغاندەك، ھەقىقەتەن ساڭا ۋەھىي قىلدۇق». ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: كىشىلەر بۇتلارغا چوقۇنغۇچە ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى ئۈستىدە ئىدى، شۇنىڭ بىلەن ئاللاھ نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ئەۋەتتى. ئۇ ئاللاھ يەر يۈزىگە ئەۋەتكەن تۇنجى ئەلچى ئىدى.

نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا شېرىك ياخشى كىشىلەرنى ھەددىدىن زىيادە ئۇلۇغلاشتىن كېلىپ چىققان. بۇخارىدا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما ئاللاھنىڭ ﴿وَقَالُواْ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمۡ وَلَا تَذَرُنَّ وَدّٗا وَلَا سُوَاعٗا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسۡرٗا﴾ [نُوح الآية ٢٣] « ئۇلار: ‹مەبۇدلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەدنى، سۇۋائنى، يەغۇسنى، يەئۇقنى ۋە نەسرنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار› دېدى.» دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: بۇلار نۇھ قەۋمىدىكى ياخشى كىشىلەرنىڭ ئىسىملىرى ئىدى. ئۇلار ۋاپات بولغاندا، شەيتان ئۇلارنىڭ قەۋمىگە: ئۇلار ئولتۇرغان جايلارغا ھەيكەللەر تىكلەڭلار ۋە ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى بىلەن ئاتاڭلار، دەپ ۋەسۋەسە قىلدى. ئۇلار شۇنداق قىلدى. دەسلەپتە بۇ ھەيكەللەرگە چوقۇنۇلمىدى، ئەمما كېيىنكى ئەۋلادلار كەلگەندە ئىش ئۆزگۈرۈپ ئۇلارغا چوقۇنۇشقا باشلىدى.[1]

شېرىك تەۋھىدنىڭ ئۇچىلى تۇرىدە يۈز بېرىدۇ

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شېرىكنىڭ ھاراملىقى ئىسلام دىنىدا بىلىش زۆرۈر بولغان ئىشلاردىن بولۇپ، ئۇ ئىسلامنى بۇزىدىغان ئىشلاردىن ھېسابلىنىدۇ. كىمكى شېرىككە چۈشۈپ قالسا، ئۇ ناماز ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ، ئۆزىنى مۇسۇلمان دېسىمۇ، ئىسلام دائىرىسىدىن چىقىپ كۇفرى دائىرىسىگە

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (4920) رىۋايەت قىلغان.

كىرىپ كېتىدۇ. شېرىك ئەڭ كۆپ يۈز بېرىدىغان ئىسلامنى بۇزغۇچى ئامىلدۇر. قۇرئاندا شېرىكنىڭ قەبىھلىكى ۋە مۇشرىكلارنىڭ جازاسى كۆپ زىكىر قىلىنغان. ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

ئى مۆمىنلەر، شېرىك ئاللاھنىڭ رۇبۇبىيىتىدە، بىردىنبىر ئىلاھلىقىدا ۋە ئىسىم-سۈپەتلىرىدە يۈز بېرىدۇ.

ئاللاھنىڭ رۇبۇبىيىتىدىكى شېرىككە مىسال: كائىناتنى ئاللاھ بىلەن بىرگە باشقۇرغۇچى بار، ياكى ئاللاھتىن باشقا رىزىق بەرگۈچى بار، ياكى ئاللاھتىن باشقا ياراتقۇچى بار، ياكى ئاللاھتىن باشقا ھايات بەرگۈچى ياكى ئۆلتۈرگۈچى بار دەپ ئېتىقاد قىلىش. كىمكى بۇلارنىڭ بىرەرسىگە چۈشۈپ قالسا، ئۇ مۇشرىك بولىدۇ. يۇقىرىدا زىكىر قىلىنغان ۋە زىكىر قىلىنمىغان ئاللاھقا خاس باشقا ئىشلاردا ئاللاھنى يەككىلەش ۋاجىپتۇر. بەندە بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسىنى ئاللاھتىن باشقىسىغا نىسبەت بەرمەسلىكى كېرەك.

ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىدىكى شېرىككە مىسال: مۇسەيلىمە كەززاب ئۆزىنى «يەمامەنىڭ رەھمانى» دەپ ئاتىغانغا ئوخشاش. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا چىقىپ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان ۋە ئۆزىنى «رەھمان» دەپ ئاتىغان. ھالبۇكى، بۇ ئىسىم ئاللاھ تائالانىڭ خاس ئىسىملىرىدىن بىرىدۇر.

ئاللاھنىڭ سۈپەتلىرىدىكى شېرىككە مىسال: غەيبنى بىلىشنى ئاللاھتىن باشقىسىغا نىسبەت بېرىش. مەسىلەن، سېھىرگەر، پالچى ۋە باشقىلارنىڭ غەيبنى بىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىش، ياكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىمۇ شۇنداق سۈپەتلەش. كىمكى غەيبنى بىلىشنى ئاللاھتىن باشقىسىغا نىسبەت بەرسە، ئۇ مۇشرىك بولىدۇ. خۇددى ئاللاھ ئۆزىنى سۈپەتلىگەندەك، غەيبنى بىلىش سۈپىتىدە ئاللاھنى يەككىلەش ۋاجىپتۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ﴾ [النَّمل الآية ٦٥] «ئېيتقىنكى، ئاللاھتىن بۆلەك ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكىلەر غەيبنى بىلمەيدۇ.«

يالغۇز ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشدىكى شېرىك - يەنى بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىدىكى شېرىك - بولسا، ئاللاھ بىلەن بىرگە باشقىسىنى ئىبادەتتە شېرىك قىلىش. مەيلى ئۇ ئىبادەت دۇئا، سەجدە، قۇربانلىق، نەزىر، ئۈمىد، قورقۇش، ياكى باشقا ئىبادەت بولسۇن، كىمكى بۇ ئىبادەتلەرنىڭ بىرەرسىنى ئاللاھتىن باشقىسىغا قىلسا، ئۇلۇغ ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ. ئاللاھ پەيغەمبىرىگە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ

ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٥ - ٦٦] « ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەر) لەرگە: «ئەگەر سەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن» دەپ ۋەھىي قىلىندى.«

ئاللاھ تائالا دۇئانى ئۆزىگىلا خالىس قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَٱدۡعُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ﴾ [غَافِر الآية ١٤] « دىنىڭلارنى (شېرىكتىن ۋە رىيادىن) ساپ قىلغان ھالدا ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «دۇئا ئىبادەتتۇر»[1] دېگەن. قۇرئاندا ئۇچ يۈزگە يېقىن ئورۇندا دۇئانى يالغۇز ئاللاھقىلا قىلىشقا بۇيرۇلغان. قۇربانلىق قىلىشقا كەلسەك، ئاللاھ بەندىنىڭ قۇربانلىقنى پەقەت ئۆزىگىلا ئاتاپ قىلىشنى بۇيرۇپ پەيغەمبىرىگە مۇنداق دېگەن: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنۡحَرۡ﴾ [الكَوۡثَر الآية ٢] «رەببىڭ ئۈچۈن نامار ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن». يەنە مۇنداق دېگەن: ﴿قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٦٢ لَا شَرِيكَ لَهُۥۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرۡتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ﴾ [الأَنۡعَام الآية ١٦٢ - ١٦٣] « (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، مېنىڭ نامزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت . ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھ ئۈچۈندۇر. ئاللاھنىڭ شېرىكى يوقتۇر، مەن مۇشۇنىڭغا (يەنى يالغۇز ئاللاھقىلا خالىس ئىبادەت قىلىشقا) بۇيرۇلدۇم، مەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەۋۋىلىمەن». بۇ ئايەتتىكى «نُسُكِي» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى «مېنىڭ بوغۇزلىغىنىم» دېگەنلىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھتىن باشقىسى ئۈچۈن قۇربانلىق قىلغان كىشىگە ئاللاھنىڭ لەنىتى بولسۇن» دېگەن.[2]

خۇلاسىلىگەندە، كىمكى قانداقلا بىر ئىبادەتنى ئاللاھتىن باشقىسىغا قىلسا، مەيلى ئۇ ئىبادەت قىلىنغان نەرسە قەبرە، پەيغەمبەر، سېھىرگەر، جىن ياكى باشقا نەرسە بولسۇن، ۋە مەيلى ئۇ ئىبادەتنى ئۇلارنى ۋاستە، شاپائەتچى ياكى ۋەسىلە دەپ قارىغانلىقتىن قىلسۇن، بۇلارنىڭ ھەممىسى شېرىكتۇر. بۇ مۇشرىكلارنىڭ باتىل باھانىلىرىدۇر. ئاللاھ مۇشرىكلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ﴾ [الزُّمَر الآية ٣] « ئاللاھنى قويۇپ مەبۇدلىرىنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» (دەيدۇ)». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (1479) تىرمىزى (2969) ۋە باشقىلار نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، شەيخ ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1978) ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَـٰٓؤُلَآءِ شُفَعَـٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ﴾ [يُونُس الآية ١٨] « ئۇلار ئاللاهنى قويۇپ، ئۆزلىرىگە پايدا . زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسىلەرگە چوقۇنىدۇ، «بۇلار ئاللاهنىڭ دەرگاهىدا بىزگە شاپائەت قىلغۇچىلار» دېيىشىدۇ.». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَۚ قُلْ أَوَلَوْ كَانُواْ لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾ [الزُّمَر الآية ٤٣] « (ئۇلار پىكىر يۈرگۈزمىدى) بەلكى ئاللاهنى قويۇپ، شاپائەتچىلەرنى تۇتتى. ئېيتقىنكى، «ئۇلار (يەنى شاپائەتچى قىلىنغانلار) ھېچ نەرسىگە قادىر بولالمايدىغان ۋە (ھېچ نەرسىنى) سەزمەيدىغان تۇرسىمۇ (ئۇلارنى شاپائەتچى تۇتامدۇ؟)«

ۋاستە ۋە شاپائەت باھانىسى بىلەن ئاللاهتىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىش قۇرئاننىڭ نەسسى بويىچە باتىلدۇر. بۇنداق قىلغانلار ئۆز قىلمىشلىرىنى باشقىچە ئاتاپ، ياراتقۇچىنى يارىتىلغۇچىغا ئوخشىتىپ، دۇنيا پادىشاھلىرى ۋە چوڭلارغا پەقەت ۋاستىچى، يېقىنلار ۋە شاپائەتچىلەر ئارقىلىقلا يېتىشكىلى بولىدۇ دەپ قاراپ، ئاللاهنىمۇ شۇنداق، ئۇنىڭغا پەقەت پەيغەمبەرلەر، ياخشىلارنىڭ قەبرىلىرى، پەرىشتىلەر ۋە باشقا ۋاستىچى، يېقىن ۋە شاپائەتچىلەر ئارقىلىقلا يەتكىلى بولىدۇ دەپ ئويلىدى. بۇ ئاللاهقا شېرىك كەلتۈرگەنلىكتۇر دەل ئۆزىدۇر.

خۇلاسە شۇكى، شېرىك يۇقىرىقى تەۋھىدنىڭ ئۇچلى تۈرىنىڭ ھەممىسىدە يۈز بېرىپ، ئۇلارنى بۇزۇۋېتىدۇ. ئەمما شېرىك ئەڭ كۆپ يۈز بېرىدىغىنى ئىبادەت تەۋھىدىدۇر.

ئى ئاللاهنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئىخلاس ۋە شېرىكنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىش ئۈچۈن پايدىلىق بىر ئەسلەتمە. كىمكى بۇنى چۈشەنسە، ئاللاهنىڭ ئىنسانلارنى يارىتىشتىكى غايىسىنى تونۇشنىڭ ھدايەت ئىشىكى ئۇنىڭغا ئېچىلغان بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاهتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

شېرىك ئالتە تەرەپتىن قەبىھتۇر

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، شېرىكنىڭ قەبىھلىكى ئالتە تەرەپتىن ئايدىڭلىشىدۇ:

بىرىنچى: شېرىك ئاللاھقا قارشى قىلىنغان ئەڭ چوڭ گۇناھتۇر. چۈنكى ئۇ ئاللاھ سۈيىھانەھۇ ۋەتەئالانىڭ ئىبادەت، بويسۇنۇش ۋە تەسلىم بولۇشتىكى ھەقلىرىگە تاجاۋۇز قىلىش، ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا دەخلى قىلىش ۋە ئالەملەرنىڭ رەببىگە ناتوغرا گۇمان قىلىشنىڭ بەلگىسىدۇر. ئۇ چوڭ گۇناھلارنىڭ ئەڭ چوڭىدۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفۡتَرَىٰٓ إِثۡمًا عَظِيمًا﴾ [النِّسَاء الآية ٤٨] « كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، چوڭ گۇناھ قىلغان بولىدۇ». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ﴾ [لُقۡمَان الآية ١٣] « شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر.«

ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، قايسى گۇناھ ئەڭ چوڭ؟ دەپ سوردىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سېنى ياراتقان ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشۈڭ» دېدى.[1]

ئىككىنچى: شېرىك ئەمەللەرنى بىكار قىلىۋېتىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ﴾ [الأَنۡعَام الآية ٨٨] « ئەگەر ئۇلار (يەنى شۇ پەيغەمبەرلەر) شېرىك كەلتۈرسە ئىدى، ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرى، ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتەتتى». ئاللاھ يەنە پەيغەمبىرىگە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ﴾ [الزُّمَر الآية ٦٥ - ٦٦] « ساڭا ۋە سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەر) لەرگە: «ئەگەر سەن ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ، سەن ئەلۋەتتە زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسەن، بەلكى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلغىن ۋە شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولغىن» دەپ ۋەھىي قىلىندى.«

ئۈچىنچى: شېرىك بىلەن ئۆلگەن كىشىنى ئاللاھ مەغپىرەت قىلمايدۇ، ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا﴾ [النِّسَاء الآية ١١٦] « ئاللاھ ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلۈشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغپىرەت قىلمايدۇ، بۇنىڭدىن باشقىنى (ئاللاھ) خالىغان ئادەمگە مەغپىرەت قىلىدۇ. كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ھەقىقەتەن قاتتىق ئازغان بولىدۇ». يەنە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6811) ۋە مۇسلىم (86) رىۋايەت قىلغان.

مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ﴾ [المَائِدَة الآية ٧٢] « كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى ئاللاھتىن غەيرىيگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن)، ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ، زالىملارغا ھېچبىر مەدەتكار (يەنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ.«

تۆتىنچى: ئاللاھ قۇرئاندا شېرىكنىڭ ئىشىنى ناھايىتى ئېغىر قىلىپ كۆرسەتكەن، ئۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇرغان، ئەھلىنى سۆككەن ۋە ئۇلارنىڭ ئاخىرەتتىكى رەسۋا ئاقىۋىتىنى بايان قىلغان. شېرىك ۋە ئۇنىڭ تۈرلىنىشى قۇرئاندا يۈز قېتىمدىن ئارتۇق تىلغا ئېلىنغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنۇ نۇرغۇن ھەدىسلەردە ئۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇرغان.

بەشىنچى: پەيغەمبەرلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى شېرىكتىن قورقاتتى ۋە ئۇنىڭغا چۈشۈپ قېلىشتىن ئەنسىرەيتتى. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ: ﴿وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ﴾ [إِبْرَاهِيم الآية ٣٥] « مېنى ۋە مېنىڭ ئەۋلادلىرىمنى بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن يىراق قىلغىن.» دېگەن سۆزى بۇنىڭ مىساللىرىدىندۇر.

ئالتىنچى: ئىسلام ئۆلىمالىرى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتا شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋېتىدىغان كۇفرىلىق ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن. ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: كىمكى پەرىشتىلەر ۋە پەيغەمبەرلەرنى ۋاستە قىلىۋېلىپ، ئۇلارغا دۇئا قىلسا، تەۋەككۈل قىلسا، گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى، قەلبلەرنىڭ ھىدايەت تېپىشى، قىيىنچىلىقلارنىڭ كۆتۈرۈلۈشى ۋە ئېھتىياجلارنىڭ قامدىلىشى قاتارلىق مەنپەئەتلەرنى ئېلىپ كېلىش ۋە زىيانىنى دەپئى قىلىشنى ئۇلاردىن سورىسا، مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىكى بىلەن كاپىر بولىدۇ.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ تەۋھىد ۋە ئۇنىڭ زىتىنى چۈشىنىش، شېرىكتىن ۋە ئۇنىڭغا چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن پايدىلىق بىر مۇقەددىمىدۇر. ئاللاھ ھەممىمىزنى ئۆلگۈچە تەۋھىد ئۇستىدە مۇستەھكەم قىلسۇن. كىمكى شەرىئەت ئۇستىدە مۇستەھكەم تۇرۇپ، تەۋھىد ئۇستىدە ئۆلسە، ھېساب ۋە ئازابسىز جەننەتكە كىرىدۇ.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى

[1] ئىبنى تەيمىيە پەتىۋالار مەجمۇئەسى (1\124) گە قارالسۇن.

مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

كىمكى مۇشرىكنى كافىر دىمسە ياكى ئۇنىڭ كافىرلىقىدا شەك قىلسا ۋە ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى توغرا دەپ قارىسا ئىسلامدىن چىقىپ كېتىدىغانلىقى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ۋە تاغۇتنى ئىنكار قىلىشنىڭ ۋاجىبلىقى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، بارلىق ساماۋى دىنلار تەۋھىدنىڭ ئىككى ئاساس ئۇستىگە قۇرۇلغانلىقىغا ئىتتىپاقلا كەلگەن : بىرىنچىسى، ئاللاھ تاغۇت دەپ سۈپەتلىگەن ئاللاھتىن باشقىغا ئىبادەت قىلىشتىن يىراق تۇرۇش، . ئىككىنچىسى، يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشنى ئېتىراپ قىلىش، بۇ تەۋھىدتۇر. كىمكى مۇشرىكلارنىڭ دىنىدىن يىراق تۇرمىسا، ئۇ تاغۇتنى ئىنكار قىلمىغان بولىدۇ.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٥٦] « كىمكى تاغۇت (بارلىق شەيتانىي كۈچ ۋە تۈزۈم) نى ئىنكار قىلىپ، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىدىكەن، ئۇ سۈنماس، مەھكەم تۇتقىنى تۇتقان بولىدۇ ». بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى، كىمكى تاغۇتنى ئىنكار قىلمىسا، ئۇ ئىسلام دىنى بولغان مۇستەھكەم تۇتقىنى تۇتمىغان بولىدۇ.

ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئۆز قەۋمىنىڭ دىنىدىن ئادا-جۇدا بولغانلىقىنى جاكارلاپ مۇنداق دېگەن: ﴿إِنَّنِي بَرَآءٞ مِّمَّا تَعۡبُدُونَ ٢٦ إِلَّا ٱلَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُۥ سَيَهۡدِينِ ٢٧ وَجَعَلَهَا كَلِمَةَۢ بَاقِيَةٗ فِي عَقِبِهِۦ لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُونَ﴾ [الزُّخۡرُف الآية ٢٦ - ٢٨] « "سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلاردىن مەن راستلا ئادا . جۇدامەن. پەقەت مېنى ياراتقان ئاللاھ مېنى (توغرا يولغا) باشلايدۇ." ئىبراھىم كەلىمە تەۋھىدنى ئەۋلادىدىن (شېرىك كەلتۈرگەنلەر) ئىمانغا قايتسۇن دەپ ئەۋلادى ئىچىدە قالدۇرۇپ كەتتى. »

تارىق ئىبنى ئەشيەم ئەل-ئەشجەئى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىشچە، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى 'لا ئىلاھە ئىللەللاھ' دەپ، ئاللاھتىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى ئىنكار قىلسا، ئۇنىڭ مېلى ۋە جېنى ھارام بولىدۇ، ئۇنىڭ ھېسابى ئاللاھقا تاپشۇرۇلىدۇ»[1]. بۇ ھەدىسنىڭ مەنىسى، كىمكى ئاللاھتىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(23) رىۋايەت قىلغان.

نەرسىلەرنى ئىنكار قىلمىسا، ئۇنىڭ قېنى ۋە مېلى ھالال بولىدۇ، بۇ (قېنى ۋە مېلى ھالال بولۇش) پەقەت كاپىرلارغىلا بولىدۇ.

مۇشرىكلارنى كاپىر دەپ بىلمەسلىك ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ئىشلاردىندۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ قۇرئان ۋە ھەدىستىكى دەلىللەرگە ئاساسەن، كىمكى مۇشرىكلارنى كاپىر دېمىسە، ياكى ئۇلارنىڭ كۇفرىدا شەك قىلسا، ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى توغرا دەپ قارىسا، ئۇ كاپىر بولۇپ، ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ئىشلاردىن بىرىنى سادىر قىلغان بولىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كىمكى باتىل دىنلارغا ئېگەشكەنلەرنى كاپىر دېمىسە، ئۇ ھەققەتتە كاپىردۇر، مۇسۇلمان ئەمەستۇر. چۈنكى ئۇ ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى كاپىر دېگەنلەرنى كاپىر دېمىدى، قۇرئاننىڭ خەۋىرىنى ۋە پەيغەمبەر (سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم)نىڭ ئەمرىنى تەستىقلىمىدى. كىمكى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ خەۋىرىنى تەستىقلىمىسا، ئۇ - ئاللاھ ساقلىسۇن - كاپىردۇر.

يەنە شۇنى بىلىشىمىز كېرەككى، كىمكى مۇشرىكلارنى كاپىر دېمىسە، ئۇنىڭ نەزىرىدە ئىمان بىلەن كۇفرى باراۋەر بولۇپ قالغان، ئۇ بۇ ئىككىسىنىڭ پەرقىنى ئايرىمىغان بولىدۇ. بۇنداق ئادەم كاپىردۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كىمكى كاپىرنى كاپىر دېمىسە، ئۇنىڭ ھەققىتى شۈكى، ئۇ ئىسلام بىلەن كۇفرىنىڭ پەرقىنى بىلمەيدۇ. ھالبۇكى، بۇ دىندا زۆرۈر بىلىنىدىغان ئىشتۇر. قۇرئانى كەرىم كۇفرىنى ئىنكار قىلىش ۋە كاپىرلارنىڭ دۇنيا-ئاخىرەتتىكى جازالىرىنى بايان قىلىش بىلەن تولغان. كىمكى مۇشۇنداق بولسا - يەنى كاپىرنى كاپىر دېمىسە - ئۇ قەلبى ۋە تىلى بىلەن كۇفرى ئەقىدىلىرىدىن پۈتۈنلەي ئادا-جۇدا بولمىغۇچە ۋە ئۇلارنىڭ پەرقىنى بىلمىگۈچە مۇسۇلمان دەپ سۈپەتلىنىشكە لايىق ئەمەس.

يەنە شۇنى بىلىشىمىز كېرەككى، كىمكى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى كاپىر دېگەنلەرنى كاپىر دېمىسە، ئۇ شېرىككە چۈشۈپ قالغانلارنى كاپىر دېمەسلىك ئارقىلىق ئاللاھ ھارام قىلغان شېرىكنى ھالال قىلغان بولىدۇ. بۇ ئاللاھنىڭ شەرئىي ئەمرىگە قارشى چىقىشتۇر، بەلكى ئۇنىڭ بىلەن تالاش-تارتىش قىلغانلىقتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ تَعَالَوْاْ أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْۖ أَلَّا تُشْرِكُواْ بِهِۦ شَيْـًٔاۖ﴾ [الأَنْعَام الآية ١٥١] « ئېيتقىنكى، سىلەر كېلىپ (ئاڭلاڭلار)، ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سىلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سىلەر ئاللاھقا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار .«

ئىبنى سەئدى رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «شەرىئەت كاپىر دەپ ھۆكۈم قىلغان ھەر كىمنى كاپىر دېيىش ۋاجىپتۇر. كىمكى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى كاپىر دېگەنلەرنى كاپىر دېمىسە، ئۇ ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى يالغانغا چىقارغان كاپىردۇر. بۇ ئۇنىڭ(كافىر دەپ ھۆكۈم قىلىنغان كىشىنىڭ) كۇفرى شەرئىي دەلىل بىلەن ئىسپاتلانغان چاغدا شۇنداق بولىدۇ.«

شەيخ ئابدۇلئەزىز ئىبنى باز رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى كاپىرنى كاپىر دېمىسە، ئۇنىڭغا ھۆججەت تۈرغۇزۇلۇپ، دەلىل بايان قىلىنغاندىن كېيىنمۇ كاپىر دېمەسلىكتە چىڭ تۇرسا، ئۇ شۇ كاپىرغا ئوخشاشتۇر. مەسىلەن، يەھۇدىيلارنى ياكى خرىستىئانلارنى ياكى كوممۇنىستلارنى ياكى شۇلارغا ئوخشاش ئازراق بەسرەت ۋە ئىلمى بار كىشىگە كۇفرى ئېنىق بولغانلارنى كاپىر دېمىگەنگە ئوخشاش.«

شەيخ سالىھ ئىبنى فەۋزان ئەل-فەۋزان ھەفىزەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى مۇشرىكلارنى كاپىر دېمىسە، ئۇ ئۇلارغا ئوخشاش مۇرتەد كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ نەزىرىدە ئىمان بىلەن كۇفرى باراۋەر بولۇپ، ئۇ بۇ ئىككىسىنىڭ پەرقىنى ئايرىمىغان بولىدۇ. بۇنداق ئادەم كاپىردۇر.«

تاغۇتنى ئىنكار قىلىشنىڭ مۇھىملىقى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، تاغۇتنى ئىنكار قىلىش مەسىلىسى شۇنچىلىك مۇھىم بولغانلىقى ئۈچۈن، ئايەتتە تاغۇتنى ئىنكار قىلىش ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشتىن بۇرۇن كەلگەن. بۇ بەندىنىڭ مۇستەھكەم تۇتقىنى تۇتۇشى ئۈچۈندۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٥٦] « كىمكى تاغۇت (بارلىق شەيتانىي كۈچ ۋە تۈزۈم) نى ئىنكار قىلىپ، ئاللاھقا ئىمان ئېيتسىكەن، ئۇ سۇنماس، مەھكەم تۇتقىنى تۇتقان بولىدۇ ». بۇ يامانلىقتىن خالىي بولۇشنى ياخشىلىق بىلەن زىننەتلىنىشتىن بۇرۇن تىلغا ئېلىش قاتارلىقلار.

تاغۇتنى ئىنكار قىلىش بەش ئىش بىلەن ئەمەلىلىشىدۇ

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، باتىل دىنلارنى ئىنكار قىلىش بەش ئىش بىلەن بولىدۇ: ئۇلارنىڭ باتىللىقىغا ئېتىقاد قىلىش، ئۇلارغا ئىبادەت قىلىشنى تەرك ئېتىش، ئۇلارنى يامان كۆرۈش، ئۇلارنىڭ ئەھلىنى كاپىر دەپ بىلىش ۋە ئۇلارغا دۇشمەنلىك قىلىش. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدىن ئېلىنغان: ﴿قَدۡ كَانَتۡ لَكُمۡ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٞ فِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓۖ إِذۡ قَالُواْ لِقَوۡمِهِمۡ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِنكُمۡ وَمِمَّا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرۡنَا بِكُمۡ وَبَدَا بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ ٱلۡعَدَٰوَةُ وَٱلۡبَغۡضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥٓ﴾

[المُمْتَحنَة الآية ٤] «ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان (مۆمىنلەر) سىلەرگە ھەقىقەتەن ئوبدان نەمۇنىدۇر، ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار قەۋمىگە: "ھەقىقەتەن بىز سىلەردىن ۋە سىلەر ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقانلىرىڭلاردىن ئادا .جۈدامىز، بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئاداۋەت ۋە ئۆچمەنلىك تاكى سىلەر يالغۇز بىر ئاللاھقا ئىمان ئېيتقىنىڭلارغا قەدەر ئەبەدىي ساقلىنىپ قالىدۇ" دېدى. »

بۇ ئايەت ئۇچ ئىشنى بايان قىلدى: كاپىرلارنىڭ ئۆزىدىن ئادا-جۈدا بولۇش، ئۇلارنىڭ قىلمىشىدىن (يەنى شېرىك كەلتۈرۈشتىن) ئادا-جۈدا بولۇش ۋە ئۇلارنى يامان كۆرۈش ھەم دۈشمەن تۇتۇش.

ئۇلارنىڭ ئىلاھلىرىغا قىلىنغان ئىبادەتنىڭ باتىللىقىغا ئېتىقاد قىلىش بۇ ئايەتتە ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. چۈنكى ئەگەر ئۇنىڭ باتىللىقىغا ئېتىقاد قىلمىغان بولسا، بۇ ئۇچ ئىش ھاسىل بولمايتتى.

ئۇلارنىڭ ئىلاھلىرىغا ئىبادەت قىلىشنى تاشلاش ۋە تەرك ئېتىش ئاللاھنىڭ ئىبراھىم ھەققىدىكى مۇنۇ سۆزىدىن ئېلىنغان: ﴿وَأَعۡتَزِلُكُمۡ وَمَا تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَأَدۡعُواْ رَبِّي عَسَىٰٓ أَلَّآ أَكُونَ بِدُعَآءِ رَبِّي شَقِيّٗا﴾ [مَرۡيَم الآية ٤٨] ﴿سىلەردىن ۋە سىلەر ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان نەرسىلەردىن يىراق بولىمەن، پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، پەرۋەردىگارىمنىڭ ئىبادىتىدىن مەھرۇم بولۇپ قالماسلىقنى ئۈمىد قىلىمەن﴾.

كۇفرىدىن ئادا-جۈدا بولۇش پۈتۈن ئەزالار بىلەن بولىدۇ

بۇ ئىككى ئايەتتە نازۇك بىر نەتىجە بار. ئۇ بولسىمۇ كۇفرىدىن ئادا-جۈدا بولۇش قەلب، تىل ۋە ئەزالار بىلەن بولىدۇ. قەلب بىلەن ئادا-جۈدا بولۇش ئۇلارنى يامان كۆرۈش ۋە ئۇلارنىڭ كۇفرىغا ئېتىقاد قىلىش بىلەن بولىدۇ، بۇ ﴿بىز سىلەرنى ئىنكار قىلدۇق﴾ دېگەن سۆزدە كۆرۈلىدۇ. تىل بىلەن ئادا-جۈدا بولۇش ئىبراھىمنىڭ ئۆز قەۋمىگە ﴿بىز سىلەرنى ئىنكار قىلدۇق﴾ دەپ تىلى بىلەن ئوچۇق ئېيتىشىدا كۆرۈلىدۇ. ئەزالار بىلەن ئادا-جۈدا بولۇش ﴿مەن سىلەردىن ۋە سىلەر ئاللاھنى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان نەرسىلەردىن يىراق بولىمەن﴾ دېگەن سۆزدە كۆرۈلىدۇ.

كۇفرىدىن ئادا-جۈدا بولۇش پەقەت ئىبادەتتىكى شېرىكتىنلا ئەمەس بەلكى كۇفرىنىڭ بارلىق تۈرلىرىدىن بولىدۇ

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كۇفرىدىن ئادا-جۈدا بولۇش پەقەت ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتىكى شېرىكتىن ئادا-جۈدا بولۇشقىلا چەكلەنمەيدۇ، بەلكى كۇفرىنىڭ بارلىق تۈرلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

مەسىلەن: ئاللاھنى كەمچىلىك بىلەن سۈپەتلەش، دىننى مەسخىرە قىلىش، ساھابىلەرنى تىللاش، مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنى ھاقارەتلەش، جىبرىلنى ۋەھىيگە خىيانەت قىلدى دەپ گۇمان قىلىش، خىرىستىيان، يەھۇدىي ۋە بۇددىستلارنىڭ دىنىنى توغرا دەپ قاراش، ياكى باشقا قىلغۇچىسىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى بىرلىككە كەلگەن كۇفرى ئىشلارغا چۈشۈپ قېلىش قاتارلىقلار.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ بايانلاردىن تەۋھىد ۋە ئۇنىڭ زىتىنى بىلىشنىڭ مۇھىملىقى، تەۋھىدتە چىڭ تۇرۇشنىڭ مەنىسى ۋە ئۇنىڭ زىتىدىن ئادا-جۇدا بولۇش ئايدىڭلاشتى. مانا بۇلار بىلەن قەلب رۇس بولىدۇ. چۈنكى قارىمۇ- قارشى نەرسە ئۆزىنىڭ زىتى بىلەنلا ياخشى تونۇلىدۇ، خۇددى دېيىلگەندەك:

قارىمۇ- قارشى نەرسە ئۆزىنىڭ زىتى بىلەن ئېنىق كۆرۈنىدۇ، نەرسىلەر ئۆزىنىڭ زىتى بىلەن ئايدىڭلىشىدۇ.

كىمكى شېرىكنى تونۇمسا تەۋھىدنى تونۇمايدۇ، كىمكى شېرىكتىن ئادا-جۇدا بولمسا تەۋھىدنى ھەقىقىي ئەمەلگە ئاشۇرمىغان بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

مۇشرىكلارنىڭ كۇفردا ئىكەنلىكىگە شەك قىلغۇچىنىڭ ھۆكمى

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە بىلىڭلارکى، كىمكى مۇشرىكلارنىڭ كاپىر ئىكەنلىكىگە شەك قىلسا، ئۇمۇ ئۇلارغا ئوخشاش كاپىر بولىدۇ. مەسىلەن: «يەھۇدىيلار كاپىرمۇ ئەمەسمۇ بىلمەيمەن» دېسە، ياكى «خىرىستىيانلار كاپىرمۇ ئەمەسمۇ بىلمەيمەن» دېسە، ياكى «ئاللاھتىن باشقىسىغا دۇئا قىلغۇچى مۇسۇلمانمۇ ئەمەسمۇ بىلمەيمەن» دېسە، ياكى «پىرئەۋن كاپىرمۇ ئەمەسمۇ بىلمەيمەن» دېسە؛ بۇمۇ كاپىر بولىدۇ. بۇنىڭ سەۋەبى، ئۇ كۇفرىنىڭ ئۆزىنىڭ ھەق

ياكى باتىل ئىكەنلىكى ئارىسىدا ئىككىلىنىپ قالغان. ئۇ كۇفرىنىڭ باتىللىقىغا جەزم قىلمىغان ۋە تاغۇتنى ئىنكار قىلمىغان. ھالبۇكى ئاللاھ بۇ مەسىلىنى ئۆزىنىڭ كىتابىدا كەسكىن قىلغان ۋە كۇفرىنىڭ باتىل ئىكەنلىكىنى بايان قىلغان. بۇ بايانىدىن كېيىن شەك قىلغۇچىنىڭ ھەقىقىتى شۇكى، ئۇ قۇرئاندىكى ئاللاھنىڭ ھۆكمىگە ئىمان كەلتۈرمىگەن. يەنە، شەك قىلغۇچى ئىسلام دىنىنى ھەقىقىي تونۇمىغان. ئەگەر ئىسلام دىنىنى تونۇغان بولسا، ئۇنىڭغا ئۇنىڭ زىتى بولغان كۇفرى ئايدىڭلاشقان بولاتتى. ئىسلام دىنىنى تونۇمىغان كىشىنى قانداقمۇ مۇسۇلمان دەپ ھۆكۈم قىلغىلى بولسۇن؟!

شەيخ سۇلەيمان ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇلۋەھھاب (ئاللاھ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە رەھمەت قىلسۇن) ئۆزىنىڭ «ئىماننىڭ ئەڭ مۇستەھكەم تۈتقۇلىرى» ناملىق كىتابىدا مۇنداق دېگەن: ئەگەر ئۇلارنىڭ كۇفرىغا شەك قىلسا ياكى ئۇلارنىڭ كۇفرىنى بىلمىسە؛ ئۇنىڭغا ئۇلارنىڭ كۇفرى ھەققىدە ئاللاھنىڭ كىتابى ۋە رەسۇلۇللاھ (ئاللاھ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللىسۇن)نىڭ سۈننىتىدىن دەلىللەر بايان قىلىنىدۇ. ئەگەر شۇنىڭدىن كېيىنمۇ شەك قىلسا ياكى ئىككىلەنسە، ئۇ كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئالىملار كاپىرنىڭ كۇفرىغا شەك قىلغۇچىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىغا بىرلىككە كەلگەن.[1]

كاپىرلارنىڭ مەزھىبى ۋە دىنىنى توغرا دەپ قارىغۇچىنىڭ ھۆكمى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كاپىرلارنىڭ مەزھىبى ۋە دىنىنى توغرا دەپ قارىغۇچى بولسا ئۇلارنىڭ دىنىنىڭ باتىللىقىغا شەك قىلغۇچىدىنمۇ ئازغۇن، ئۇنىڭ كۇفرى تېخىمۇ ئېغىر. چۈنكى ئۇنىڭ ئىشىنىڭ ھەقىقىتى كاپىرلارنىڭ دىنىنىڭ باتىللىقىغا ھۆكۈم قىلغان ئىسلام دىنىنى خاتالاشتۇرۇش، كۇفرىنى قوغداش، ئۇنىڭغا دەۋەت قىلىش ۋە ياردەم بېرىش، ھەتتا ئۇنى تارقىتىشقا شارائىت يارىتىپ بېرىشتۇر (ئاللاھ ساقلىسۇن). مەسىلەن: يەھۇدىي، خرىستىيان، سوتسىيالىزم، سېكۇلارىزم ياكى باشقا كۇفرى پىرقىلەردىن ئىسلام دىنىغا زىت كېلىدىغان ئەقىدىلەرنىڭ بىرەرسىنى ياخشى كۆرسە، ياكى ئۆزىنىڭ گۇمانچە ئۇچ دىنىنىڭ بىرلىكىگە چاقىرسا (يەنى يەھۇدىي، خرىستىيان ۋە ئىسلام دىنى)، ئۇنى ئىبراھىمىي دىنلار دەپ ئاتىسا، كىشىلەرگە باتىل سۆزلەر بىلەن شۇبھە پەيدا قىلىپ، يەھۇدىي ۋە خرىستىيانلار مۇسا ۋە ئىيساغا ئەگەشكۈچىلەر دېسە، بۇ ھەقنى باتىل بىلەن ئارىلاشتۇرۇشتۇر. چۈنكى ئاللاھ بارلىق دىنلارنى ئىسلام دىنى بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرغان. ئەگەر مۇسا ۋە ئىيسا ھايات بولغان بولسا، ئۇلار ئىسلام دىنىغا ئەگەشكەن بولاتتى. بۇ ئۇلار ئۆزلىرى ئېلىپ

---

[1] 135- بەت.

كەلگەن توغرا دىندا بولغان چاغدىمۇ(ئۇلار ئىسلام دىنىغا ئۆگەشكەن بولاتتى). ئەمدى ئۇلارنىڭ دىنى ئۆزگەرتىۋېتىلىپ، ھازىرقى ھالىغا كەلگەندىن كېيىنچۇ؟ تەۋرات يوقلىپ كەتكەندىن كېيىن، مۇسانىڭ دىنى ئۆزگەرتىۋېتىلدى، ئۇلار ئۇزەيرگە چوقۇنۇپ، ئۇنى ئاللاھنىڭ ئوغلى دېيىشتى. مەسىھ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ دىنىمۇ ئۆزگەرتىۋېتىلدى، ئۇلار كرېستكە چوقۇنۇپ، ئۇنى ئاللاھنىڭ ئوغلى دېيىشتى ۋە ئاللاھ ئۇچنىڭ بىرى دېيىشتى. بۇنداق تۇرۇقلۇق، يەھۇدىي ۋە خرىستىيان دىنلىرى توغرا دىن، كىشىلەرنىڭ بۇ دىنلار بىلەن ئىبادەت قىلىشى دۇرۇس دېيىش توغرا بولامدۇ؟! ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس! ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ قَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمۡ كَثِيرٗا مِّمَّا كُنتُمۡ تُخۡفُونَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖۚ قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ﴾ [المَائِدَة الآية ١٥] "ئى ئەھلى كتاب! (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) سىلەرگە سىلەر كىتابتا (ئىنجىلدا ۋە تەۋراتتا) يوشۇرغان نۇرغۇن نەرسىلەرنى بايان قىلىپ بېرىدىغان ۋە (يوشۇرغان نەرسىلەردىن) نۇرغۇنىنى كەچۈرىدىغان (يەنى ئاشكارىلاپ سىلەرنى پاش قىلمايدىغان) رەسۇلىمىز كەلدى، سىلەرگە ئاللاھ تەرىپىدىن نۇر (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) ۋە روشەن كىتاب (يەنى قۇرئان) كەلدى. "، ﴿يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ قَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمۡ عَلَىٰ فَتۡرَةٖ مِّنَ ٱلرُّسُلِ أَن تَقُولُواْ مَا جَآءَنَا مِنۢ بَشِيرٖ وَلَا نَذِيرٖۖ فَقَدۡ جَآءَكُم بَشِيرٞ وَنَذِيرٞۗ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ﴾ [المَائِدَة الآية ١٩] "ئى ئەھلى كتاب! (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) بىزگە (ساۋاب بىلەن) خۇشخەۋەر بەرگۈچى، (ئازابتىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلمىدى دېمەسلىكىڭلار ئۈچۈن، پەيغەمبەرلەر ئۇزۇلۈپ قالغان بىر زاماندا سىلەرگە (شەرىئەتنى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى) بايان قىلىپ بېرىدىغان رەسۇلىمىز كەلدى، ھەقىقەتەن سىلەرگە خۇشخەۋەر بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) كەلدى (ئەمدى سىلەرگە ئۇزرە قالمىدى). ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر. "، ﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ٨٥] يەنە:" كىمكى ئىسلامدىن غەيرىي دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر. "

يېغىنچاقلىغاندا، يەھۇدىي ياكى خرىستىئانلارنىڭ دىنىنى توغرا دەپ قارىغان كىشى كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ ساقلىسۇن.

رافىزىلار بىلەن يېقىنلىششقا چاقىرىش مۇشرىكلارنىڭ دىنىنى ياخشى كۆرىستىش قاتارىدىندۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، يۇقارقىلارنىڭ جۈملىسىدىن رافىزىلار بىلەن يېقىنلىششقا چاقىرىش: رافىزىلار ئۆزلىرىنىڭ دىنىنى قەبرىلەرگە چوقۇنۇش، ئەھلى بەيتكە ئىبادەت قىلىش، پەيغەمبەر سۈننىتىنى ئىنكار قىلىش، ساھابىلەرنى كاپىر دېيىش، جىبرىل ئەلەيھىسسالام ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى ئەيىبلەش، قۇرئاننى سۆكۈش ۋە پەيغەمبەرنىڭ ئابرويىنى تۆكۈش ئاساسىغا قۇرغان. كىمكى ئۇلار بىلەن يېقىنلىششقا چاقىرسا ۋە ئۇلارنىڭ دىنىنى ياخشى كۆرسەتسە، ئۇ ئۇلاردىن ئادا-جۈدا بولمىغان بولىدۇ ۋە ئۇلارغا ئوخشاش كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ تەۋھىد ۋە ئۇنىڭ زىتىنى چۈشىنىش، شېرىكتىن ساقلىنىش ئۈچۈن پايدىلىق ئەسلەتمەدۇر. مۇسۇلمان كىشى مۇشرىكلارنى كاپىر دېمەسلىكتىن، ئۇلارنىڭ كۇفرىدا شەك قىلىشتىن ياكى ئۇلارنىڭ يولىنى توغرا دەپ قاراشتىن ساقلىنىشى كېرەك. چۈنكى بۇ ئۇچ ئىش ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدىغان ئىشلاردىندۇر. مۇسۇلمان كىشى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى كاپىر دېگەن كىشىنىڭ كاپىرلىقىغا جەزم قىلىشى ۋە بۇ ھەقتە قەلبىدە قىلچە گۇمان بولماسلىقى كېرەك.

ئاللاھ ھەممىمىزنى ئۆلگۈچە تەۋھىد ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلسۇن. كىمكى شەرىئەت بويىچە ياشاپ، تەۋھىد ئۈستىدە ئۆلسە، ھېساب-كىتابسىز ۋە ئازابسىز جەننەتكە كىرىدۇ.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز. ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۆيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

كىمكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدىن باشقا يولنى ياخشى دەپ ئېتىقاد قىلسا كاپىر بولىدىغانلىقى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ئۇچىنچى ئىش: كىمكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدىن باشقا يولنى ياخشى دەپ ئېتىقاد قىلسا كاپىر بولىدۇ. كىمكى ئاللاھنىڭ ھۆكمىدىن باشقا ھۆكۈمنى ياخشى دەپ قارىسا، مەسىلەن تاغۇتلارنىڭ ھۆكمى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنى ئاللاھنىڭ ھۆكمىدىن ئەۋزەل كۆرسە، كاپىر بولىدۇ.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئەڭ ئەۋزەل ۋە ئەڭ مۇكەممەل يول ئىكەنلىكىنى مۇئەييەنلەشتۇرۇش

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىشنىڭ تەقەززاسى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئەڭ ئەۋزەل ۋە ئەڭ مۇكەممەل يول دەپ ئېتىقاد قىلىشتۇر. "ھەدىي" سۆزى تىلدا يول ۋە مەسلەك دېگەن مەنىدە، شەرىئەتتە بولسا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئەقىدە، ئىبادەت، مۇئامىلە، ئەخلاق، ئەدلىيە، سىياسەت ۋە باشقا قۇرئان-ھەدىستە ئۇ توغرىدا كەلگەن دەلىل كەلگەن ئىشلاردا تۇتقان يول ۋە پىروگراممىلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئەڭ ئەۋزەل يولدۇر، چۈنكى ئۇ ئاللاھتىن كەلگەن بولۇپ، ئىبادەت، ئەخلاق، سىياسەت، ئەدلىيە، ئىجتىمائىي، تەلىم-تەربىيە ۋە باشقا بارلىق ھايات ساھەلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئۈچ گۈزەل يول ئىكەنلىكىنىڭ دەللىلى ئاللاھنىڭ: ﴿لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [الأَحْزَاب الآية ٢١] "سىلەرگە ئاللاھنىڭ رەسۇلىدا گۈزەل ئۈلگە باردۇر" دېگەن سۆزىدۇر. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خۇتبىلىرىدە: "ئۈچ راست سۆز ئاللاھنىڭ كىتابى، ئۈچ گۈزەل يول مۇھەممەدنىڭ يولىدۇر" دەيتتى.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئەقىدە جەھەتتە ئەڭ ئەۋزەل يولدۇر

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىنى تەتقىق قىلغان كىشى ئۇنىڭ ئۈچ ئەۋزەل يول ئىكەنلىكىنى بايقايدۇ. ئەقىدە جەھەتتە، ئىسلام ئەقىدىسى ئىنسانىنىڭ ئاللاھقا، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، ئاخىرەت كۈنىگە، تەقدىرنىڭ ياخشى-يامىنىغا ئىمان كەلتۈرۈش جەھەتتىكى بارلىق ئېھتىياجنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇ ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەقىدىسىنى يېڭىلىغان، ساغلام ئەقىلگە ئۇيغۇن، چېكىدىن ئاشۇرۇۋۈپتىش ۋە سەل قاراشتىن توسىدىغان ئەقىدىدۇر.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئىبادەت جەھەتتە ئەڭ ئەۋزەل يولدۇر

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئىبادەت جەھەتتىكى يولى ئۈچ مۇكەممەل يولدۇر. ئۇنىڭدا چېكىدىن ئېشىپ كېتىشمۇ، سەل قاراشمۇ، راھىبلىقمۇ، ھورۇنلۇقمۇ يوقتۇر. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: "بۇ دىن ئاساندۇر، كىمكى دىندا قاتتىقلىق قىلسا، دىن ئۇنى يېڭىۋالىدۇ. شۇڭا توغرا يولدا مېڭىڭلار، (ئەمەللەرنى) يېقىنلاشتۇرۇڭلار ۋە خۇش بېشارەت ئېلىڭلار".[1]

پەيغەمبەر (سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم) ئىبادەتتە ئۆزىنى قىينىماقچى بولغان بىر ساھابىگە: "نەپسىڭنىڭمۇ سەندە ھەققى بار"[2] دېگەن. بەزى كىشىلەر "گۆش يېمەيمەن"، بەزىلەر "ئۆيلەنمەيمەن"، يەنە بەزىلەر "توختىماي روزا تۇتىمەن"، يەنە بەزىلەر "كېچىچە ئۇخلىماي نامازئوقۇيمەن" دېگەندە، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "مەن بولسام گۆش يەيمەن،

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(39) ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(5\153) ۋە باشقىلار ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى(26308) ھەسەن دېگەن. بۇ ھەدىسنىڭ ئەسلى سەھىھ بۇخارى ۋە سەھىھ مۇسلىمدا ئەبۇ جۇھەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن ۋە باشقا ساھابىلەردىن رىۋايەت قىلىنغان.

ئۆيلىنىمەن، بەزىدە روزا تۇتمەن بەزىدە تۇتمايمەن، كېچىدە ھەم ناماز ئوقۇيمەن ھەم ئۇخلايمەن. كىمكى مېنىڭ يولۇمدىن يۈز ئۆرۈسە، ئۇ مەندىن ئەمەس" دېگەن.[1]

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى ئەخلاق جەھەتتە ئەڭ ئەۋزەل يولدۇر

ئەخلاق جەھەتتە، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئەخلاقى ئەڭ مۇكەممەل ئەخلاقتۇر. بۇ ھەيران قالارلىق ئەمەس، چۈنكى ئۇنى تەربىيىلىگەن ۋە ئۇنىڭغا ئۆگەتكەن زات ئاللاھتۇر. ئاللاھ ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقىغا گۇۋاھلىق بېرىپ: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ [القَلَم الآية ٤] "سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن" دېگەن.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئائىلىسى، ساھابىلىرى ۋە قوشنىلىرى بىلەن بولغان مۇئامىلىسىنى تەپەككۇر قىلغان كىشى بۇنى چۈشىنەلەيدۇ. ئۇ ھەمىشە تەبەسسۇم بىلەن كۆرۈنەتتى، ئېپۇچان ئىدى. ھەتتا ئۇنىڭ تامىقىغا زەھەر سالغان ۋە شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ ۋاپاتىغا سەۋەب بولغان يەھۇدىي ئايالنىمۇ كەچۈرۈۋەتكەن. ئۇ كىشىلەرگە، ھەتتا ئۇرۇش، غازات ۋە جىھادتىكى دۈشمەنلىرىگىمۇ رەھىمدىل ئىدى. ئۇرۇشقا قاتناشمىغان قېرىلار، ئاياللار ۋە بالىلارنى ئۆلتۈرۈشتىن توساتتى. مال-مۈلۈكنى بۇلاش ۋە غەنىمەتلەر تەقسىم قىلىنىشتىن بۇرۇن ئېلىۋېلىشتىن چەكلەيتتى. غەنىمەتلەرنى ئاللاھنىڭ بۇيرۇقى بويىچە تەقسىم قىلاتتى. ئۆلتۈرۈلگەن دۈشمەننىڭ جەسىتىنى پارچىلاش ۋە ئۆچ ئېلىشتىن قايتۇراتتى. خىيانەت قىلىشتىن توساتتى. ئەسىرلەرنى ئازاد قىلاتتى، بەزىلىرىنى ئۆلتۈرەتتى، بەزىلىرىنى پۇلغا تېگىشەتتى، بەزىلىرىنى مۇسۇلمان ئەسىرلەرگە ئالماشتۇراتتى. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئەھۋالغا قاراپ قىلاتتى.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) تەۋرات ۋە ئىنجىلدا تىلغا ئېلىنغان. ئاتا ئىبنى يەسار مۇنداق دەيدۇ: مەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاس (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) بىلەن كۆرۈشتۇم ۋە ئۇنىڭدىن: "ماڭا تەۋراتتىكى رەسۇلۇللاھنىڭ (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) سۈپەتلىرىنى ئېيتىپ بەرگىن" دېدىم. ئۇ: "شۇنداق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ تەۋراتتا قۇرئاندىكى بەزى سۈپەتلىرى بىلەن سۈپەتلەنگەن: ئى پەيغەمبەر! بىز سېنى ھەقىقەتەن گۇۋاھچى، خۇش خەۋەر بەرگۈچى، ئاگاھلاندۇرغۇچى ۋە ئۈممىلەرگە قوغدىغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق. سەن مېنىڭ بەندەم ۋە ئېلچىمدۇرسەن. مەن سېنى

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(5063) رىۋايەت قىلغان. بۇنىڭ ئوخشىشىنى مۇسلىم(1401) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

تەۋەككۈلچى دەپ ئاتىدىم. سەن قوپال ئەمەس، باغرى تاش ئەمەس، بازارلاردا ۋارقىراپ-جارقىرمايسەن. يامانلىققا يامانلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرمايسەن، بەلكى كەچۈرىسەن ۋە ئەپۇ قىلسەن. ئاللاھ ئۇنى بۇزۇق مىللەتنى ئۇلار 'لا ئىلاھە ئىللەللاھ' دېيىش بىلەن تۈزەلمىگۈچە قەبزى روھ قىلمايدۇ. ئۇ سۆز بىلەن كور كۆزلەر، گاس قۇلاقلار ۋە پىچەتلەنگەن قەلبلەر ئېچىلدۇ".[1]

پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى مۇئامىلە جەھەتتە ئەڭ ياخشى يولدۇر

تىجارەت مۇئامىلىلىرىدە، ئۇنىڭ يولى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) سودا-سېتىق، ئىجارە، ۋاكالەت، قەرز ۋە باشقا بارلىق مۇئامىلە تۈرلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. شۇنداقلا، جازانە، ئالدامچىلىق، پارا ۋە باشقا ئىقتىسادقا زىيانلىق سودىلارنى تولۇق چۈشەندۈرگەن. ئىبنى قەييىم (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ئۆزىنىڭ "زادۇل مەئاد" ناملىق كىتابىدا نەبى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سودا-سېتىق ھەققىدىكى يولىنى تەخمىنەن سەكسەن بەتتە بايان قىلغان.

پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى سىياسەت جەھەتتە ئەڭ ياخشى يولدۇر

سىياسەت جەھەتتە، ئۇنىڭ يولى ئەڭ مۇكەممەل يول ئىدى. ئۇ دۇنيا ئىشلىرىدا مۇتەخەسسىس ۋە ئىشەنچلىك كىشىلەر بىلەن مەسلىھەتلىشەتتى، بەزىدە ئاياللىرى بىلەنمۇ مەسلىھەتلىشەتتى. بەدىر، خەندەك ۋە ھۇدەيبىيە كۈنلىرىدە شۇنداق قىلغان. بۇ ئۇنىڭ توغرا قارارغا كېلىشىگە، غەلبە ۋە نۇسرەتكە ئېرىشىشىگە تۈرتكە بولغان. كاپىرلار بىلەن تىنچلىق ۋە بىخەتەرلىك كېلىشىمى تۈزەتتى، ئۇلارنىڭ ئەلچىلىرىگە ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى. ئۇنىڭ يېنىغا كەلگەن كاپىرلارنى بىخەتەر جايغا قايتقۇچە قوغدايتتى. ئۇلار بىلەن تۈزگەن ئەھدىسىگە ۋاپا قىلاتتى. ئۇ ساتقۇنلۇق ۋە خىيانەتتىن پۈتۈنلەي خالي بولۇپ تونۇلغان، گەرچە كاپىرلار خىيانەت قىلسىمۇ. ئۇرۇشلاردا ئۆزىگە زۇلۇم قىلغانلارنى كەچۈرەتتى. مەككىنى فەتھى قىلغاندا ۋە ئاھالىسىنى قولغا كىرگۈزگەندە، كۈچ-قۇدرەت ۋە ھاكىمىيەت ئۇنىڭ قولىغا ئۆتكەن بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى كەچۈردى. گەرچە ئۇلار ئۇنىڭغا قارشى ئۇرۇش قىلغان، ئۇنى مەككىدىن چىقىرىۋەتكەن ۋە ئۇنىڭغا ھەم ساھابىلىرىگە زۇلۇم قىلغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى كەچۈردى. ئۇ ئۆچ ئالغان بولسا ھېچقانداق ئەيبلەش ياكى جازاغا ئۇچرىمايتتى، شۇنداقتىمۇ يەنىلا ئۇلارنى كەچۈردى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2125) رىۋايەت قىلغان.

پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى سوت-ئەدلىيە جەھەتتە ئەڭ ياخشى يولدۇر

سوت-ئەدلىيە جەھەتتە، ئۇنىڭ يولى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) ئەڭ ئادىل ۋە مۇكەممەل يول ئىدى. ئىبنى قەييىم (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ئۆزىنىڭ "زادۇل مەئاد" ناملىق كىتابىدا ئۇنىڭ سوت-ئەدلىيە جەھەتتىكى يولىنى بەش يۈز بەت ئەتراپىدا بايان قىلغان.

پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى تېببىي جەھەتتە ئەڭ ياخشى يولدۇر

تېببىي جەھەتتە، ئۇنىڭ يولى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) ئەڭ مۇكەممەل ۋە ئەتراپلىق يول ئىدى. ئىبنى قەييىم (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ئۆزىنىڭ "زادۇل مەئاد" ناملىق كىتابىدا ئۇنىڭ قەلب ۋە جىسمىنى داۋالاش ھەققىدىكى يولىنى تۆت يۈز بەت ئەتراپىدا بايان قىلغان.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، نۇرغۇن ئەقىللىق كاپىرلار پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولىنىڭ توغرىلىقىغا گۇۋاھلىق بەرگەن. ئۇلاردىن كۆپ سانلىق كىشىلەر مۇسۇلمان بولغان. چۈنكى ئۇلار بۇ ئومۇميۈزلۈك يولنى ئىنسانلار ئۆزلىكىدىن كەلتۈرەلمەيدىغانلىقىنى، پەقەت ئۇلۇغ رەببى تەرىپىدىن ياردەم ۋە نۇسرەت بىرىلگەن پەيغەمبەرنىڭلا بۇنداق قىلالايدىغانلىقىنى بىلگەن.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولىنىڭ ئەڭ مۇكەممەل ۋە ئومۇميۈزلۈك يول ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشتە پايدىلىق مەلۇماتلاردۇر. كىمكى بۇلارنى چۈشەنسە، ئۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نى سۆيۈش ۋە ئۇنىڭ يولىغا ئەگىشىش ئىشىكى ئېچىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى ھەر زامان ۋە ماكانغا ماس كېلىدىغانلىقى

جەمئى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولى ھەر زامان ۋە ماكانغا ماس كېلىدۇ. ئۇ ئۆزگەرمەس ۋە ئالماشماستۇر. چۈنكى ئۇ ئىلمى، ھېكمىتى، رەھمىتى ۋە ئىنسانلارغا بولغان ياخشىلىق ئىرادىسى مۇكەممەل بولغان ئۇلۇغ ئاللاھتىن كەلگەن ۋەھيدۇر. ئاندىن پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) بۇنى كىشىلەرگە يەتكۈزگەن. ئۇ ئاللاھنىڭ توغرا يولى ۋە توغرا دىندۇر. ئاللاھ بەندىلىرى ئۈچۈن رازى بولغان، ئۇنىڭدىن باشقىسىغا رازى بولمايدىغان دىندۇر.

كىمكى پەيغەمبەر يولىدىن باشقىسىنى ياخشى دەپ قارىسا ياكى ئاللاھنىڭ ھۆكمىدىن باشقىسىنى ياخشى دەپ قارىسا، تاغۇتلارنىڭ ھۆكمى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنى ئاللاھنىڭ ھۆكمىدىن ئەۋزەل كۆرگەنلەرگە ئوخشاش كاپىر بولىدۇ

يۇقىرىقىلارغا ئاساسەن، كىمكى پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ يولىدىن باشقىسىنى ياخشى دەپ قارىسا كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇ ھەقىقەتتە ئاللاھنىڭ ھېكمىتى ۋە قانۇنىغا تەنە قىلغان بولىدۇ. سېكۇلاريزم، لىبېرالىزم ۋە دېموكراتىيە قاتارلىق ئىنسانىي يوللارنى ئىسلام شەرىئىتىدىن ياخشى دەپ قارىغانلار، ياكى ئىنسانلار تۈزگەن سىستېما ۋە قانۇنلارنى ئىسلام شەرىئىتىدىن ياخشى دەپ قارىغانلار، ياكى ئىسلام سىستېمىسى 20-ئەسىردە قوللىنىشقا ماس كەلمەيدۇ دەپ قارىغانلار، ياكى ئۇنى مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقىدا قېلىشىنىڭ سەۋەبى دەپ قارىغانلار، ياكى ئۇنى كىشىنىڭ رەببى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگىلا چەكلەپ، باشقا تۇرمۇش ئىشلىرىغا ئارىلاشمايدۇ دەپ قارىغانلار، ياكى ئوغرىنىڭ قولىنى كېسىش ياكى زىنا قىلغان تۇرمۇشلۇق كىشىنى چالما-كېسەك قىلىش قاتارلىق ئاللاھنىڭ ھۆكۈملىرىنى ھازىرقى زامانغا ماس كەلمەيدۇ دەپ قارىغانلار، ياكى مۇئامىلە، جازا ۋە باشقا ئىشلاردا ئاللاھنىڭ شەرىئىتىدىن باشقىسى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا بولىدۇ دەپ قارىغانلار كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇ مەخلۇقنىڭ ھۆكمىنى ياراتقۇچىنىڭ ھۆكمىدىن ئۈستۈن قويىدى، جاھىلىيەت ھۆكمىگە رازى بولدى، تاغۇتقا رازى بولۇپ ئۇنى ئاللاھ ۋە رەسۇلىنىڭ

ھۆكمىدىن ئۇستۈن قويىدى. ئاللاھنىڭ ﴿فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٥٦] « كىمكى تاغۇت (بارلىق شەيتانىي كۈچ ۋە تۈزۈم) نى ئىنكار قىلىپ، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىدىكەن، ئۇ سۈنماس، مەھكەم تۈتقىنى تۈتقان بولىدۇ »دېگەن سۆزىدىكىدەك تاغۇتنى ئىنكار قىلمىدى. ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىنى ھالال سانىدى، كىمكى ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىنى ھالال سانىسا، ئۇ ئاللاھقا قارشى چىققان ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ بىردەك قارشى بويىچە كاپىر بولغان بولىدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كىمكى پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) گە ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتىپ، ئۇنىڭ ھۆكمىدىن يۈز ئۆرۈسە، ئۇ مۇناپىقلاردىن بولىدۇ، مۆمىن ئەمەستۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ إِذَا فَرِيقٞ مِّنۡهُم مُّعۡرِضُونَ﴾ [النُّور الآية ٤٨] " ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەيغەمبەر) ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار ئاللاھنىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ (ھۆكمىگە) چاقىرىلسا، ئۇلاردىن بىر جامائە (پەيغەمبەرنىڭ ئالدىغا ھازىر بولۇشتىن) باش تارتىدۇ." ئىبنى تەيمىيە (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتىپ، ئۇنىڭ ھۆكمىدىن يۈز ئۆرۈسە مۇناپىقلاردىن بولىدىغانلىقىنى، مۆمىن ئەمەسلىكىنى بايان قىلدى. مۆمىن "ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق" دېگۈچىدۇر. پەيغەمبەرنىڭ ھۆكمىدىن يۈز ئۆرۈپ، باشقىلارنىڭ ھۆكمىگە مۇراجىئەت قىلىشنى خالاش بىلەنلا مۇناپىقلىق يۈز بېرىپ، ئىمان يوقلىدۇ.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

رەسۇل سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىلىپ كەلگەن نەرسىلەرنىڭ بىرەرىنى يامان كۆرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە . رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

دىننى سۆيۈش - ئىمانىنىڭ تەقەززاسىدۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، « شهادة أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله » دېگەن شاھادەتنىڭ تەقەززالىرىدىن ئاللاھ تائالانى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە ئۇنىڭ دىنىنى سۆيۈش بولۇپ، بۇ يۇقىرقى ئىككى شاھادەتنى ئەملىگە ئاشۇرۇشتىكى سەمىمىيلىكنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ﴾ [آل عِمْرَان الآية ٣١] « (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، "ئەگەر سىلەر ئاللاھنى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، ئاللاھ سىلەرنى دوست تۇتىدۇ"».

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام دىنىغا بولغان مۇھەببىتىدە سەممىي بولغان مۆمىنلەر ئۇنىڭ تەلىماتلىرىغا ئەگىشىشتىن باش تارتمايدۇ، بەلكى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىدىن كەلگەن نەرسىلەرگە ئەگىشىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُواْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَاۚ وَأُوْلَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخْشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُوْلَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ﴾ [النُّور الآية ٥١ - ٥٢] « (پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: "ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق"، دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر. ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلغان، ئاللاھتىن قورققان ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلغان كىشىلەر بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر. »

مۆمىنلەر ئاللاھ ئۆز كىتابىدا بېكىتكەن ۋە بۇيرۇغان ئىشلاردىن كۆڭۈلدە قىلچە غۇم تاپمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا﴾ [النِّسَاء الآية ٦٥] «(ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە، ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ

يوقالمىغچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ». مۆمىنلەر شەرىئەتكە ئەزالىرى بىلەن ئاشكارا، قەلبلىرى بىلەن ئىچىدە بويسۇنىدۇ، ئاللاھنىڭ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن) نىڭ ھۆكمىگە رازى بولىدۇ.

ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ رەسۇلۇللاھ (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن)نىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: «كىمكى ئاللاھنى رەب، ئىسلامنى دىن ۋە مۇھەممەد (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن)نى پەيغەمبەر دەپ رازى بولسا، ئۇ ئىماننىڭ تەمنى تېتىغان بولىدۇ.» [1]

شۇڭا ئىنسان نۇرانە شەرىئەتكە قەلبىنى ئېچىشى، ئۇنىڭغا رازى بولۇشى ۋە ئۇنى سۆيۈشى كېرەك. چۈنكى ئۇ ھېكمەت بىلەن شەرىئەت بەلگىلىگۈچى، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى ۋە ئۇلارغا رەھىم قىلغۇچى زاتتىن كەلگەندۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَلَا يَعۡلَمُ مَنۡ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلۡخَبِيرُ﴾ [الملك الآية ١٤] «(مەخلۇقاتنى) ياراتقان زات بىلمەمدۇ؟ ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردارىدۇر».

دىننى سۆيۈشكە تۈرتكە بولىدىغان سەۋەبلەر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، قەلبكە دىننى سۆيۈملۈك قىلىدىغان ئامىللاردىن بىرى: ئاللاھنىڭ بۇ دىننى يولغا قويغانلىقىنى، ئۇنىڭ بەندىلىرىگە پايدىلىق بولغان نەرسىلەرنى بىلگۈچى، بۈيرۇغان شەرىئەتلىرىدە ھېكمەتلىك ۋە مەخلۇقاتلىرىغا مېھرىبان ئىكەنلىكىنى بىلىشتۇر.

دىننى سۆيۈشنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى: ئۇنىڭ ئىلگىرىكى شەرىئەتلەردىن پەرقلىنىدىغان ئالاھىدىلىكلىرىنى بىلىشتۇر. ئۇلار 40 تىن ئاشىدۇ.

دىننى سۆيۈشنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى: ئۇنى سۆيۈپ، ئۇنىڭغا چىڭ ئېسىلغان كىشى نىجات تاپىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈگەن كىشى ھالاك بولىدىغانلىقىنى بىلىشتۇر.

دىننى سۆيۈشنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى: مۇسۇلمان ئەمەس كىشىلەرنىڭ ئىلمىي سەۋىيىسى، رەڭگى، دۆلىتى ۋە دىنى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، كۆپلەپ ئىسلامغا كىرىۋاتقانلىقىنى تەپەككۇر قىلىشتۇر. ھەتتا ئىسلام دىنى ئالاقە ۋاستىلىرىنىڭ كەڭ تارقىلىشى بىلەن، ئۇنىڭ كۆپ كىشىلەر قوبۇل قىلىۋاتقان دىنغا ئايلاندى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(34) رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، دىننى سۆيۈشىنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى: ئۇنىڭ تەلىماتلىرىنىڭ گۈزەل ۋە ياخشىلىقلا چاقىرىدىغانلىقىنى بىلىشتۇر. ئۇ ساغلام ئەقىل ۋە ساپ تەبىئەت ياخشى دەپ بىلگەن بارلىق نەرسىلەرگە چاقىرىدۇ، ساغلام ئەقىل ۋە ساپ تەبىئەت يامان دەپ بىلگەن بارلىق نەرسىلەردىن توسىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ [المَائِدَة الآية ٥٠] « (ئاللاھقا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە ئاللاھتىنمۇ ئادىل كىم بار؟ » يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ وَٱلْإِحْسَٰنِ وَإِيتَآئِ ذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ وَٱلْبَغْىِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ [النَّحل الآية ٩٠] « ئاللاھ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلقە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىش. ئەقرىبالارغا سىلە. رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، قەبىھ (سۆز. ھەرىكەتلەر) دىن، يامان ئىشلاردىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ. نەسىھەتنى قوبۇل قىلسۇن دەپ، ئاللاھ سىلەرگە پەند. نەسىھەت قىلىدۇ. »

شەيخ ئابدۇراھمان سەئدىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: شەرىئەتنىڭ تەلىماتلىرى گۈزەل ئەمەللەرگە، ئېسىل ئەخلاقلارغا ۋە بەندىلەرنىڭ مەنپەئەتىگە بۇيرۇيدۇ، ئادىللىق، پەزىلەت، رەھىمدىللىك ۋە ياخشىلىقلا رىغبەتلەندۈرىدۇ، زۇلۇم، چېكىدىن ئېشىش ۋە ناچار ئەخلاقلاردىن توسىدۇ. پەيغەمبەرلەر بېكىتكەن ھەرقانداق مۆكەممەل خىسلەتنى ئىسلام شەرىئىتى تەستىقلىغان ۋە مۇقىملاشتۇرغان، شەرىئەتلەر چاقىرغان ھەرقانداق دىنىي ۋە دۇنياۋى مەنپەئەتكە رىغبەتلەندۈرگەن، ھەرقانداق بۇزغۇنچىلىقتىن توسقان ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇشقا بۇيرۇغان.[1]

دىننى يامان كۆرۈش ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئامىللاردىندۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىماننى بۇزىدىغان ئامىللاردىن بىرى دىننى ياكى ئۇنىڭ بىرەر قىسمىنى يامان كۆرۈشتۇر. مەيلى ئۇ ئەقىدىگە، ئىبادەتكە، مۇئامىلىگە ياكى ئەخلاق-پەزىلەتكە مۇناسىۋەتلىك بولسۇن. چۈنكى بۇلارنى يامان كۆرۈش، يا بۇلارنى يولغا قويغۇچى ئاللاھنى يامان كۆرۈشنى، ياكى بۇلارنى يەتكۈزگۈچى مۇھەممەد (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن)نى يامان كۆرۈشنى، ياكى بۇلارنىڭ ھەق ئەمەسلىكىگە ئىشىنىشنى، ياكى دىندا بەخت-سائادەت ۋە ياخشىلىق يوق دەپ ئېتىقاد قىلىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتى، ئىش-ھەرىكەتلىرى ۋە سۆزلىرىگە تەنە قىلغانلىقتۇر.

---

[1] ئىسلام دىنىنىڭ گۈزەللىكلىرىدىن قىسقىچە ئۇنچە، 15- بەت.

شۇنىڭدەك، دىننى يامان كۆرۈش ئىسلام ۋە ئىمانىنىڭ ھەقىقىتى بولغان ئاللاھقا تەۋھىد بىلەن بويسۇنۇش، ئىتائەت بىلەن بويۇن ئېگىش ۋە ئۇنىڭ يولغا قويغان شەرىئەتلىرىگە رازى بولۇشقا زىتتۇر.

دىننى يامان كۆرۈش كاپىر ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ھەقىقەتنى يامان ۋە يىرگىنىشلىك كۆرۈش كاپىر ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَتَعۡسٗا لَّهُمۡ وَأَضَلَّ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٨ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ كَرِهُواْ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأَحۡبَطَ أَعۡمَٰلَهُمۡ﴾ [مُحَمَّد الآية ٨ - ٩] «كاپىرلارنى ئاللاھ ھالاك قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ (ياخشى) ئەمەللىرىنى بىكار قىلىدۇ. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) يامان كۆرۈش بىلەن، ئۆزلىرىنىڭ ئەمەللىرىنى بەربات قىلدى.». يەنە دوزاخ ئەھلى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَنَادَوۡاْ يَٰمَٰلِكُ لِيَقۡضِ عَلَيۡنَا رَبُّكَۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ ٧٧ لَقَدۡ جِئۡنَٰكُم بِٱلۡحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَكُمۡ لِلۡحَقِّ كَٰرِهُونَ﴾ [الزُّخۡرُف الآية ٧٧ - ٧٨] «ئۇلار (يەنى كۇففارلار) (دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىگە): «ئى مالىك! پەرۋەردىگارىڭ بىزگە ئۆلۈم ھۆكۈم قىلسۇن» دەپ توۋلايدۇ. مالىك: «سىلەر ئازابتا چوقۇم قالىسىلەر» دەيدۇ. بىز سىلەرگە ھەقىقەتەن ھەق (دىن) نى كەلتۈردۇق ۋەلىكىن سىلەرنىڭ كۆپچىلىكىڭلار ھەق (دىن) نى يامان كۆرگۈچىلەردۇر».

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شەرىئەتنى يامان كۆرۈش پۈتۈن شەرىئەتنى ياكى ئۇنىڭ كۆپ قىسمىنى ياكى ئازراق قىسمىنى يامان كۆرۈش بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى مۇناپىقلىق ۋە كۇفرىدۇر، چۈنكى شەرىئەتنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەندۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ شەرىئەتنى سۆيۈشنىڭ ۋاجىپ ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنى سۆيۈشنىڭ ئۇنى چۈشۈرگۈچى ئاللاھ تائالانى سۆيۈشتىن كېلىپ چىقىدىغانلىقىنى بايان قىلىدىغان پايدىلىق بايانلاردۇر. كىمكى بۇلارنى چۈشەنسە، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش ۋە پەيغەمبەر (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن)نىڭ يولىغا ئەگىشىش ئىشىكى ئېچىلغان بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

دىنغا ئۆچمەنلىكنىڭ ئىلمىي مسياللىرى ۋە زامانىمىزدىكى بۇ سۇپەتكە ئىگە كىشىلەر

ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا، پەيغەمبىرىمىزگە دۇرۇت-سالام بولسۇن. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، دىنغا ئۆچمەنلىكنىڭ تۇرلىرىدىن: پەيغەمبەر سۈننىتىگە ئۆچمەنلىك، ساھابىلەرگە ئۆچمەنلىك، مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا ئۆچمەنلىك، ھىجابقا ئۆچمەنلىك ياکى دىننى تۇرمۇشنىڭ باشقا تەرەپلىرىدىن ئايرىپ، پەقەت نامازغا، روزا ۋە ھەج قاتارلىق ئىبادەتلەرگىلا چەكلەش، ھەمدە دىننى مۇئامىلە ۋە سىياسەتتىن ئايرىۋېتىشكە چاقىرىش. بۇلارنىڭ ھەممىسى دىنغا ئۆچمەنلىكنىڭ تۇرلىرى بولۇپ، چوڭ مۇناپىقلىقنىڭ قاتارىدىندۇر. ئاللاھ ساقلىسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، زامانىمىزدا دىنغا ئۆچمەنلىك قىلغۇچىلاردىن: سكولارىزىمچىلار، لىبېرالچىلار ۋە ئۇلارغا ئوخشاشلار. ئۇلار دىننى تۇرمۇشتىن ئايرىپ، پەقەت ئىبادەتلەرگىلا چەكلەشكە چاقىرىدۇ. شۇبھىسىزكى، بۇ ئۇلارنىڭ دىنغا ئۆچمەنلىكىنىڭ ۋە دىنغا ئىشەنمەيدىغانلىقىنىڭ دەلىلىدۇر. ئەگەر ئۇلار ئاللاھنىڭ دىننى ياخشى كۆرگەن بولسا، بۇنداق ئايرىشقا چاقىرمىغان بولاتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بۇنى ئاشكارا قىلسا، بەزىلىرى دىنغا بولغان ئۆچمەنلىكنى يوشۇرىدۇ. ئۇلار مۇناپىقتۇر، ئىماننى كۆرسىتىپ، مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ شەرىئىتىگە بولغان ئۆچمەنلىكنى يوشۇرىدۇ. ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

ئۇلارنىڭ ئازغۇنلۇقلىرىدىن: ھىجابقا قارشى تۇرۇش، ئاياللارنىڭ قازىلىق ۋە باشلىقلىق قىلىشىنى ھارام دېگەنلەرگە قارشى تۇرۇش، ئۆز دۆلەتلىرىدە كۆپ خوتۇنلۇقنى چەكلەيدىغان قانۇنلارنى تۇزۇش، مىراس قاتارلىق ئاللاھ كىتابىدا ئەر-ئاياللارنى پەرقلەندۈرگەن ئىشلاردا ئەر-ئايال باراۋەرلىكىگە چاقىرىش، ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقۇچىلارغا قارشى تۇرۇش. بۇ پەقەت ئۇلارنىڭ پەس نەرسىلەرنى ياخشى كۆرۈپ، ئالى نەرسىلەرنى يامان كۆرگەنلىكىدىندۇر.

دىنغا ئۆچمەنلىك قەلبتىكى يوشۇرۇن ئەمەلدۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئەمەل ۋىجدان ۋە قەلبلەردە يوشۇرۇندۇر. تىرىك قەلب ئىگىسى قەبرىلەردىكى نەرسىلەر تىرىلدۈرۈلىدىغان ۋە كۆكرەكلەردىكى نەرسىلەر ئاشكارىلىنىدىغان كۈن كېلىشتىن بۇرۇن، ئۆزىنىڭ قەلبىدە شەرىئەتكە ياکى ئۇنىڭ بىرەر قىسمىغا قارىتا ئۆچمەنلىك بار-يوقلۇقىنى تەكشۈرۈپ تۇرۇشى كېرەك. ئاللاھ ساقلىغان كىشىلا ساقلىنىپ قالالايدۇ.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھەممەد ﷺ بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! قەلبلىرىمىزنى مۇناپىقلىقتىن، ئەمەللىرىمىزنى رىيادىن، كۆزلىرىمىزنى خىيانەتتىن پاكلىغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى تىلەيمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مەرھۇملىرىمىزغا رەھىم قىلغايلا، سىنالغانلىرىمىزغا خاتىرجەملىك بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئىشلىرىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيالىقىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرەتلىكىمىزنى ياخشىلىغايلا. ھاياتنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان، ئۆلۈمنى ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن ساقلىنىدىغان قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە ساڭا ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيىقەستلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

دىننى مەسخىرە قىلىش

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

دىننى ھۆرمەتلەش ئىماننىڭ زۆرۈر تەلەپلىرىدىن

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، « شهادة أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله » دېگەن شاھادەتنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنىڭ زۆرۈر تەلەپلىرىدىن: ئاللاھنى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى (ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ سالىمى بولسۇن) ۋە ئۇنىڭ دىننى ھۆرمەتلەشتۇر. بۇنىڭدا ئەقىدە، ئىبادەت، مۇئامىلە ياكى ئەخلاق-پەزىلەتكە مۇناسىۋەتلىك بولغان دىننىڭ ھەممە قىسمى ئورتاقتۇر. مانا بۇ ئىككى شاھادەتنى راستچىللىق بىلەن ئەمەلگە ئاشۇرۇشنىڭ ۋە ئىماندىكى راستچىللىقنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر. ئاللاھ ئۆزىگە ۋە پەيغەمبىرىگە بولغان ئىمانىنى، ئۆزىنى، پەيغەمبىرىنى ۋە دىننى ھۆرمەتلەش بىلەن باغلىغان. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ شَٰهِدٗا وَمُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا ٨ لِّتُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُۚ وَتُسَبِّحُوهُ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلًا﴾ [الفَتح الآية ٨ - ٩] «بىز ھەقىقەتەن سېنى (قىيامەت كۈنى خەلقىگە) گۇۋاھلىق بەرگۈچى، (مۆمىنلەرگە جەننەت بىلەن) خۇشخەۋەر بەرگۈچى، (كاپىرلارنى ئازابتىن) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق. سىلەرنىڭ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتىشىڭلار ئۈچۈن، ئۇنى (يەنى پەيغەمبەرنى) ئۇلۇغلىشىڭلار ۋە ھۆرمەتلىشىڭلار ئۈچۈن، ئەتىگەندە ۋە ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىشىڭلار ئۈچۈن (بىز پەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق)». يەنى ئاللاھنىڭ دىنىغا ياردەم بېرىش ئارقىلىق ئاللاھنى ئۇلۇغلاش ۋە كۈننىڭ باش-ئاخىرىدا ئاللاھنى پاك دەپ مەدھىيىلەش ئۈچۈن.

دىننى مەسخىرە قىلىش ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدىغان ئىشلاردىندۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، دىننى ھۆرمەتلەشنىڭ زىتى ئاللاھنىڭ دىنىنىڭ بەلگىلىرى، پەيغەمبەرلىرى، مۇكاپاتى ياكى جازاسىدىن بىرەرسىنى مەسخىرە قىلىشتۇر. كىمكى بۇنداق قىلسا كاپىر بولىدۇ. دىننى مەسخىرە قىلىشنىڭ كۈپۈرلۈق بولۇشىنىڭ سەۋەبى، دىننى مەسخىرە قىلىش ئۇنىڭ يولغا قويغۇچىسى بولغان ئاللاھنى كەمسىتىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ ئوچۇق كۈپۈرلۈقتۇر، چۈنكى ئاللاھقا نىسبەتەن ۋاجىب بولغىنى كەمستىش ئەمەس، بەلكى ئۇلۇغلاشتۇر. مەسخىرە

قىلىش ئاللاھنى ھەقىقىي ئۇلۇغلىغان، پەيغەمبىرىنى (ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ سالامى بولسۇن) ۋە دىننى ئۇلۇغلىغان كىشىدىن سادىر بولمايدۇ. بەلكى پەقەت مۇناپىق قەلبتىن سادىر بولىدۇ. ئاللاھ ساقلىسۇن. مۇناپىقلىقنىڭ ئەڭ مەشھۇر ئالامەتلىرىدىن بىرى دىننى مەسخىرە قىلىش ئىكەنلىكى مەلۇم تۇرسا قانداقمۇ دىن مەسخىرە قىلىنىدۇ؟ ئىبنى سەئدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلىش دىندىن چىقىرىۋېتىدىغان كۈپۈرلۈقتۇر، چۈنكى دىننىڭ ئاساسى ئاللاھنى، ئۇنىڭ دىنىنى ۋە پەيغەمبەرلىرىنى ئۇلۇغلاشقا قۇرۇلغان. بۇلارنىڭ بىرەرسىنى مەسخىرە قىلىش بۇ ئاساسقا زىت ۋە ئۇنىڭغا قاتتىق قارشى كېلىدۇ.»

دىنغا ھاقارەت قىلغۇچنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنىڭ شەرئى دەلىللىرى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، قۇرئان كەرىم دىنىنىڭ بەلگىلىرىدىن بىرەرسىگە ھاقارەت قىلغۇچنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى بايان قىلغان. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُۚ قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ٦٥ لَا تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ﴾ [التَّوْبَة الآية ٦٥ - ٦٦] «(ئى مۇھەممەد!) ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ (مەسخىرە قىلغانلىقىنى) سورىساڭ، ئۇلار: «بىز پەقەت ئېچ پۇشۇقى قىلىپ ئوينىشىپ دەپ قويىدۇق» دەيدۇ. (بۇ مۇناپىقلارغا) «سىلەر ئاللاھنىڭ دىنىنى، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابىنى) ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلدىڭلارمۇ؟» دېگىن. سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماڭلار، سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، (پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كاپىر بولدۇڭلار.»

بۇ ئايەت دىنىنىڭ ئىشلىرىدىن بىرەرسىگە ھاقارەت قىلغۇچنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. مەيلى ئۇ ھاقارەت ئاللاھقا، ياكى ئۇنىڭ ئايەتلىرى (قۇرئان)گە، ياكى ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە قارىتىلغان بولسۇن، ھەمدە مەيلى ھاقارەت قىلغۇچى راست دېگەن ياكى چاقچاق قىلغان بولسۇن، ئوخشاشلا كاپىر بولىدۇ.

ئىبنى ئەبى ھاتىم بۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، تەبۇك غازىتىدا بىر كىشى مەجلىستە: "بىزنىڭ بۇ قارىيلىرىمىزغا (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىنى دېمەكچى) ئوخشاش كىشىلەرنى كۆرمىدىم، قورساقلىرى ئەڭ يوغان، تىللىرى ئەڭ يالغانچى، دۈشمەن بىلەن ئۇچراشقاندا ئەڭ قورقۇنچاق" دېدى. مەجلىستىكى بىر كىشى: "يالغان ئېيتتىڭ، سەن مۇناپىق، بۇنى چوقۇم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزىمەن" دېدى. بۇ خەۋەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتتى ۋە ئايەت نازىل بولدى. ئابدۇللاھ مۇنداق دەيدۇ:

"مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىنىڭ نوقتىسىغا ئېسىلىۋالغان ھالەتتە كۆردۈم، تاشلار ئۇنىڭ پۇتلىرىغا تېگىپ تۇراتتى، ئۇ: 'ئى رەسۇلۇللاھ، بىز پەقەت ئېچ پۇشۇقى قىلىپ ئوينىشىپ دەپ قويدۇق ' دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ' سىلەر ئاللاھنىڭ دىنىنى، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابنى) ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلدىڭلارمۇ ؟' دەيتتى".

دىنغا ھاقارەت قىلغۇچىنىڭ كاپىر بولۇشى ھەققىدە ئالىملارنىڭ بىرىدەكلىكى

ئى مۆمىنلەر، دىنغا ھاقارەت قىلغۇچىلارنىڭ كاپىر بولۇشى مۇسۇلمان ئالىملىرى ئارىسىدا بىردەك قارار قىلىنغان مەسىلىدىندۇر. شەيخ سۇلەيمان ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇلۋەھھاب رەھىمەھۇللاھ ئاللاھنىڭ زىكرى ياكى قۇرئان ياكى پەيغەمبەر بار بىرەر نەرسە بىلەن چاقچاق قىلغان كىشى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: "ئۇ كىشى ئاللاھنىڭ رەبلىكىنى ۋە پەيغەمبەرلىكنى كەمسىتكەنلىكى ئۈچۈن كاپىر بولىدۇ. بۇ تەۋھىدكە زىت كېلىدۇ. شۇڭا ئالىملار بۇنداق ئىشلارنى قىلغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىغا بىردەكلىككە كەلگەن".

كىمكى ئاللاھقا ياكى ئۇنىڭ كىتابىغا ياكى پەيغەمبىرىگە ياكى دىنىغا ھاقارەت قىلسا، مەيلى ھەقىقىي ھاقارەت قىلىشنى مەقسەت قىلماي چاقچاق قىلغان بولسىمۇ، بىردەك قاراش بويىچە كاپىر بولىدۇ.

دىنغا مازاق قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇش

ئى مۆمىنلەر جامائىسى، تىلىنىڭ خاتالىقلىرىدىن ساقلىنىش ۋاجىپتۇر. چۈنكى كىشىلەرنى ئەڭ كۆپ دوزاخقا كىرگۈزىدىغان نەرسە تىلدۇر. مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھەدىسىدە كەلگەندەك، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: "بىز سۆزلىگەن نەرسىلەر ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتىلامدۇق ؟" دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئاناڭ سېنى يوقاتسۇن ئى مۇئاز! كىشىلەرنى دوزاخقا يۈزى بىلەن - ياكى بۇرنى بىلەن — يىقىتقۇزىدىغان نەرسە پەقەت تىللىرى ئەمەسمۇ ؟!" دېگەن.[1]

ھەدىستە يەنە: "بەندە ئاللاھنىڭ غەزىپىگە سەۋەب بولىدىغان بىر سۆزنى پەرۋا قىلماستىن قىلىپ سالىدۇ-دە، شۇ سۆز سەۋەبىدىن دوزاخقا چۈشۈپ كېتىدۇ" دېيىلگەن.[2]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(5\231) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇھەقتىكى باشقا ھەدىسلەر(22016) بىلەن بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(6478) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

قۇرئاندا: ﴿وَيۡلٞ لِّكُلِّ هُمَزَةٖ لُّمَزَةٍ﴾ [الهُمَزَة الآية ١] " (كىشىلەرنى) ئەيىبلىگۈچى سۆخەنچىگە ۋاي!. " دېيىلگەن. يەنە: ﴿مَّا يَلۡفِظُ مِن قَوۡلٍ إِلَّا لَدَيۡهِ رَقِيبٌ عَتِيدٞ﴾ [ق الآية ١٨] " ئۇ قانداق بىر سۆزنى قىلمىسۇن، ئۇنىڭ ئالدىدا ھامان پەرىشتە ھازىر بولۇپ، كۆزىتىپ تۇرىدۇ " دېيىلگەن.

دىنغا مازاق قىلىشنىڭ ئەمەلىي مىساللىرى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئالىملارغا، ئىسلاھاتچىلارغا ۋە ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقۇچىلارغا مەسخىرە قىلىش دىنغا مازاق قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى ئالىملار پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرىدۇر ۋە دىننى ئۆز ئۈستىگە ئالغۇچىلاردۇر. كىمكى بىر ئالىمغا ئالىم بولغانلىقى ئۈچۈن مازاق قىلسا كاپىر بولىدۇ، ياكى ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقانلىقى ئۈچۈن بىر كىشىگە مازاق قىلسا كاپىر بولىدۇ.

ئالىملارنى ۋە ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقۇچىلارنى ھۆرمەتلەش ۋە ئۇلۇغلاش ۋاجىپتۇر. چۈنكى ئاللاھ ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسىنى قۇرئاندا يۇقىرى كۆتۈرگەن. مۆمىن كىشى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ھۆرمەتلىگەن كىشىلەرنى ھۆرمەتلىشى كېرەك. ئاللاھ تەئالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ﴾ [المُجَادلَة الآية ١١] " ئاللاھ سىلەردىن ئىمان ئېيتقانلار ۋە ئىلىم بېرىلگەنلەرنى بىر قانچە دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ." ، نەبى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دىگەن:"... ئاسمان-زېمىندىكى ھەممە نەرسە، ھەتتا سۇدىكى بېلىقلارمۇ ئالىمغا مەغپىرەت تىلەيدۇ. ئالىمنىڭ ئىبادەت قىلغۇچىدىن ئارتۇقلىقى خۇددى ئاينىڭ باشقا يۇلتۇزلاردىن ئارتۇقلىقىغا ئوخشايدۇ. ئالىملار پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرىدۇر. پەيغەمبەرلەر ئالتۇن ياكى كۆمۈشنى مىراس قويمىغان، ئۇلار پەقەت ئىلىمنى مىراس قويغان. كىمكى ئىلىمنى ئالسىكەن، ئۇ كاتتا نېسىۋىگە ئېرىشكەن بولىدۇ." [1]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە ئەگەشكەنلەرگە مەسخىرە قىلىش، مەسىلەن ساقال قويۇش، كىيىمنى ئوشۇققىچە قىسقارتىش، مىسۋاك ئىشلىتىش ياكى ھىجاب ۋە ئاباينى كىيىش قاتارلىقلارغا مەسخىرە قىلىش دىنغا ھاقارەت قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (5\196) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن لىغەيرىھى دىگەن.

غەيبىي ئىشلارغا مەسخىرە قىلىش ۋە ئۇلارنى كەمسىتىش، مەسىلەن جەننەت ياكى دوزاخنى مەسخىرە قىلىش: "جەننەت دېگەن نېمە؟ دوزاخ دەيدىكەن؟" دېگەندەك سۆزلەرمۇ ھاقارەت قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ.

ساھابىلەرنىڭ ئادىللىقى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ پاكلىقى قاتارلىق ئەقىدىۋى مەسىلىلەرگە ھاقارەت قىلىشمۇ كۇفرىدۇر. چۈنكى بۇ قۇرئاننى يالغانغا چىقارغانلىق بولىدۇ. چۈنكى ئاللاھ تائالا خۇددى تەۋبە سۈرىسى[1]، فەتھ سۈرىسى[2] ۋە ھەشر سۈرىللىرىدە[3] كەلگەندەك ساھابىلىرىنى مەدھىيەلىدى ۋە ئۇلاردىن رازى بولدى. شۇنداقلا، مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ، مۇناپىقلارنىڭ تۆھمىتىدىن پاك، ئىپپەتلىك ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەردى. مۇشۇلاردىن كېيىن بىرى كىلىپ خۇددى ئاللاھ پەيغەمبىرىگە (سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم) يارامسىز ساھابىلەرنى ۋە يارامسىز ئايالىنى تاللاپ بەرگەندەك، ئۇ ساھابىلەرنى مەسخىرە قىلسا ۋە پەيغەمبەر (سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم) نىڭ ئائىلىسىگە تۆھمەت قىلسا بولامدۇ؟ ئاللاھنىڭ ئۇنداق قىلىشى ھەرگىزمۇ مۇمكىن ئەمەس!

ئى خالايىق، مەسخىرە قىلىش ئوچۇق-ئاشكارا سۆز، ئىش-ھەرىكەت ياكى گېپىت-ژۇرنال ۋە باشقا ئالاقە ۋاستىلىرىدىكى يازمىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنداقلا مەسخىرە مەنسىدىكى كۆز قىسىش، قول ئىشارىتى قىلىش، تىل چىقىرىش قاتارلىق ئوچۇق بولمىغان ھاقارەتلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

مەسخىرە قىلىشنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىدىغان ئاز مىقدارى يوق، ئاز بولسۇن كۆپ بولسۇن (ئاللاھ ساقلىسۇن) ھەممىسى خەتەرلىكتۇر.

مۇسۇلمانلار ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىش ئۇستىدىكىلىرىنىڭ دىنغا مازاق قىلغانلارغا قارىتا مەجبۇرىيەتلىرى

ئى خالايىق، ئاللاھ تائالاغا ياكى ئۇنىڭ پەيغەمبىرى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ياكى دىنغا مازاق قىلغان كىشىنىڭ قېنىنى تۆكۈش مۇسۇلمانلارنىڭ ئىش ئۇستىدىكىلىرىنىڭ مەجبۇرىيىتىدۇر.

---

[1] 100-ئايەت.

[2] 29-ئايەت.

[3] 7- 9-ئايەتلەر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كىمكى بىراۋنىڭ ئاللاھقا ياكى ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ياكى دىنىغا مازاق قىلغانلىقىنى ئاڭلىسا، ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇشى ۋە سۆكۈت قىلماسلىقى، ياكى ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇ سورۇندىن ئايرىلىشى كېرەك. چۈنكى بۇنداق كىشىلەر بىلەن رازى بولۇپ بىللە ئولتۇرۇش كۈپۈرلۈق ۋە ئىسلامدىن چىقىشقا سەۋەب بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَقَدۡ نَزَّلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أَنۡ إِذَا سَمِعۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ يُكۡفَرُ بِهَا وَيُسۡتَهۡزَأُ بِهَا فَلَا تَقۡعُدُواْ مَعَهُمۡ حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيۡرِهِۦٓ إِنَّكُمۡ إِذٗا مِّثۡلُهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ [النِّسَاء الآية ١٤٠] « ئاللاھ كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) سىلەرگە نازىل قىلدىكى، سىلەر ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنىڭ ئىنكار قىلىنىۋاتقان ۋە مەسخىرە قىلىنىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان چېغىڭلاردا، ئۇلار (يەنى ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى مەسخىرە قىلىۋاتقان كاپىرلار) باشقا پاراڭغا كىرىشمىگۈچە ئۇلار بىلەن بىللە ئولتۇرماڭلار. بولمىسا (گۇناھتا) ئۇلارغا ئوخشاش بولۇپ قالسىلەر، ئاللاھ ھەقىقەتەن مۇناپىقلارنىڭ ۋە كاپىرلارنىڭ ھەممىسىنى (ئاخىرەتتە) جەھەننەمگە توپلايدۇ». شۇڭا ئى ئەقىل ئىگىسى، ئويلاپ باققىنكى، ئۇلار دۇنيادا دىنىغا مازاق قىلىش ئۈچۈن بىر يەرگە جەم بولغاندەك، ئاخىرەتتە جەھەننەمدە بىر يەرگە توپلىنىدۇ (ئاللاھ ساقلىسۇن).

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ شەرىئەتنى، ئۇنى نازىل قىلغۇچى ئاللاھنى، ئۇنى يەتكۈزگۈچى پەيغەمبەرلەرنى ۋە ئۇنى ئۆز ئۈستىگە ئالغۇچى ئالىملار ۋە ئىسلاھاتچىلارنى ھۆرمەتلەشنىڭ ۋاجىپلىقىنى بايان قىلىشتىكى پايدىلىق مەلۇماتلاردۇر. كىمكى بۇ يولغا خىلاپلىق قىلسا، ئۇ چوڭ خەتەر ئىچىدە بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

دىنىغا مازاق قىلىش ئۈممەن كاپىرلارنىڭ، خۇسۇسەن يەھۇدىيلار ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر

ئاللاهقا هەمدۇ-سانا، ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. ئى ئاللاهنىڭ بەندىلىرى، ئاللاهتىن قورقۇڭلار ۋە بىلىڭلارکى، دىنغا مازاق قىلىش يەھۇدىيلارنىڭ سۈپىتىدۇر. ئۇلار ئاللاه تائالاغا مازاق قىلىپ ﴿يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٤] « ئاللاهنىڭ قولى باغلاقلىقتۇر (يەنى ئاللاه بېخىلدۇر ياكى پېقىردۇر)» دېدى، ﴿إِنَّ ٱللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَآءُ﴾ [آل عِمْرَان الآية ١٨١] « ئاللاه ھەقىقەتەن پېقىر، بىز بولساق باي» دېدى ۋە باشقا مۇشۇنىڭغا ئوخشاش سۆزلەرنى قىلدى. »

مۆمىنلەرگە مازاق قىلىش كاپىرلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر. ئاللاه ئۇلارنىڭ مازاق قىلىشىنى جىنايەت دەپ ئاتاپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجْرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضْحَكُونَ ۝٢٩ وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ۝٣٠ وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ۝٣١ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ﴾ [المُطَفِّفِين الآية ٢٩ - ٣٢] « كاپىرلار ھەقىقەتەن مۆمىنلەرنى (مەسخىرە قىلىپ) كۈلەتتى. (مۆمىنلەر) ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار ئۆزئارا كۆزقىسىشاتتى. ئۆيلىرىگە قايتقاندا (مۆمىنلەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ) مەززە قىلغان ھالدا قايتىشاتتى. مۆمىنلەرنى كۆرگەندە: «بۇلار شەكسىز ئاداشقانلار» دېيىشەتتى. »

مۆمىنلەرگە مازاق قىلىش مۇناپىقلىقنىڭ ئالامەتلىرىدىن ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر. ئۇلار ئىمانىنى ئاشكارا قىلىپ، رەھمان تائالانىڭ شەرئىتىگە بولغان نەپرەتنى يوشۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ قاتاردا ئىلمانىيلار، لىبېرالار ۋە ئۇلارغا ئوخشاشلار بار. ئۇلار ياخشىلىققا بۇيرۇپ يامانلىقتىن توسقۇچىلارنى، ھجابنى ۋە تۆگە سۈيدۈكى قاتارلىق پەيغەمبەر سۈننىتىدە كەلگەن داۋالاش ئۇسۇللىرىنى مەسخىرە قىلىدۇ. ئاللاهقا شۈكرى، ئاللاه ئۇلارنىڭ ھىيلە-مىكىرلىرىنى ئۆزلىرىگە قايتۇردى، ئۇلار ھېچقانداق ياخشىلىققا ئېرىشەلمىدى. مۇسۇلمان بولمىغان غەرب تىببىي ئورگانلىرى تەرىپىدىن تەستىقلانغان تىببىي تەتقىقات نەتىجىلىرى پەيغەمبەر سۈننىتىدە كەلگەندەك تۆگە سۈيدۈكى بىلەن داۋالاشنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى تەستىقلىدى.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاه سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاه مۇھەممەد بىن ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيْهِ وَسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاه ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاه! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۈقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىزنى ھايات ۋاقتىمىزدا قۇلاقلىرىمىز، كۆزلىرىمىز ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىمىز بىلەن بەھرىمەن قىلغايلا، ھەم ئۇلاردىن ھاياتىمىزنىڭ ئاخىرىغىچە بەھرىمەن بولۇشقا نىسىپ قىلغايلا. بىزنىڭ ئۆچمىزنى بىزگە زۇلۇم قىلغانلارغا قاراتقايلا، بىزگە دۈشمەنلىك قىلغانلار ئۈستىدىن بىزگە غەلبە ئاتا قىلغايلا، مۇسىبىتىمىزنى دىنىمىزدا قىلمىغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

سېھرگەرلىك

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتىنىڭ ھەقىقىتى يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغا زىت كېلىدىغان ئىشلاردىن ساقلىنىشتۇر. ئۇنىڭغا زىت كېلىدىغان ئىشلاردىن ئەڭ كۆپ يۈز بېرىدىغىنى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈشتۇر، يەنى ئىبادەتتە ئاللاھتىن باشقىسىغا يۈزلىنىشتۇر. مەسىلەن: ئاللاھتىن باشقىسىغا دۇئا قىلىش، ئاللاھتىن باشقىسى ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىش، ئاللاھتىن باشقىسى ئۈچۈن نەزىر قىلىش، كەبىدىن باشقا نەرسىنىڭ (قەبرە-مازارلارنىڭ) ئەتراپىنى تاۋاپ قىلىش، شۇنىڭدەك يەنە سېھرگەرلىك قىلىش. مانا بۇ بۈگۈنكى خۇتبىنىڭ تېمىسى.

سېھرنىڭ ئىنقىلىمىسى ۋە مىساللىرى بىلەن ئۇنىڭ تۈرلىرى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، سېھىر - قەلبلەرگە، بەدەنلەرگە ياكى كۆزلەرگە تەسىر كۆرسىتىدىغان دۇئالار، تۇمارلار، تۈگۈنلەر، دورا-دەرمەكلەر ۋە ئىسرىقلاردىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇ كىسەل قىلىدۇ ياكى ئۆلتۈرىدۇ، ياكى پىكىر ۋە تەسەۋۋۇرغا تەسىر كۆرسىتىدۇ، ياكى ئەر-ئايال ۋە سودا-تىجارەت شېرىكلىرى قاتارلىق ئىككى تەرەپنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋېتىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، سېھىر ئىككى خىل بولىدۇ: ھەقىقىي ۋە خىيالىي. ھەقىقىي سېھىر ئۇچ تۈرلۈك بولىدۇ:

بىرىنچى: بەدەنگە تەسىر كۆرسىتىپ كېسەل قىلىدىغان ياكى ئۆلتۈرىدىغان تۈرى.

ئىككىنچى: قەلبكە تەسىر كۆرسىتىپ مۇھەببەت ياكى نەپرەت پەيدا قىلىدىغان تۈرى. مەسىلەن: ئەرنى ئۆزى ياقتۇرمايدىغان ئايالىغا ياكى ئايالنى ئۆزى ياقتۇرمايدىغان ئىرىگە مۇھەببەتلىك قىلىش، شۇنداقلا ئۇلارنى بىر-بىرىگە چىرايلىق كۆرسىتىش (بۇ «ئىستىش» دەپ تونۇلغان)، ياكى ئايالنى ئۆزىنى ياخشى كۆرىدىغان ئېرىگە ياكى ئەرنى ئۆزىنى ياخشى كۆرىدىغان ئايالىغا ياماق كۆرسىتىش، شۇنداقلا ئۇلارنى بىر-بىرىگە سەت كۆرسىتىش (بۇ «سويۇتۇش» دەپ تونۇلغان).

ئۇچىنچى: پىكىر ۋە تەسەۋۋۇرغا تەسىر كۆرسىتىدىغان تۈرى. سېھىر قىلىنغان كىشى قىلمىغان ئىشنى قىلدىم دەپ ئويلايدۇ. يەھۇدىي لەبىد ئىبنى ئەئسەمنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قىلغان سېھىرى مۇشۇنداق بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەچچە ئاي قىلمىغان ئىشنى قىلدىم دەپ خىيال قىلىپ قالغان.[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، سېھىرگەر سېھىر قىلىش ئۈچۈن شەيتانلاردىن ياردەم سورايدۇ. سېھىرگەر سېھىر قىلماقچى بولغاندا، سېھىر قىلىنىدىغان كىشىگە يەتكۈزمەكچى بولغان ياماناتلىق ۋە شەررىگە ئۆزىنى ماسلاشتۇرىدۇ ۋە بۇنىڭغا رەزىل شەيتانلارنىڭ روھلىرىدىن ياردەم سورايدۇ. ئاندىن تۈگۈنلەرگە تۈكۈرۈك ئارىلاش پۈۋلەيدۇ. بۇ «دەم سېلىش» دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ مۇنۇ ئايىتىدە تىلغا ئېلىنغان: ﴿وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِي ٱلۡعُقَدِ﴾ [الفَلَق الآية ٤] « تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەررىدىن ». دەم سالغۇچىلار دېگىنى تۈگۈنلەرگە پۈۋلەيدىغان روھلار ۋە نەپسىلەردۇر. چۈنكى سېھىرنىڭ تەسىرى رەزىل نەپسىلەر ۋە شەيتانىي روھلاردىن كېلىدۇ. بۇ رەزىل نەپسىلەردىن ياماناتلىق ۋە ئەزىيەت بىلەن ئارىلاشقان، تۈكۈرۈككە قوشۇلغان نەپەس چىقىدۇ-دە، شەيتانىي روھ بىلەن بىرلىشىپ سېھىر قىلىنماقچى بولغان كىشىگە ئەزىيەت يەتكۈزىدۇ. ئاللاھ تائالانىڭ كائىناتتىكى قانۇنىيىتى بويىچە سېھىر تەسىر قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۗ﴾ [البَقَرَة الآية ١٠٢] « ئۇلار (سېھىر ئارقىلىق) ئاللاھنىڭ رۇخسىتىسىز ھېچ كىشىگە زىيان يەتكۈزەلمەيتتى» دېگەنىدەك.

---

[1] بۇ قىسسە بۇخارى(5766) ۋە مۇسلىمدا (2189) تىلغا ئېلىنغان.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بەزى كىشىلەر سېھرگەرگە بېرىپ، ئۆزىنى ئائىلىسىدىن ئايرىش ئۈچۈن سېھىر قىلدۇرىدۇ. شۇنداق قىلىپ، ئۇ بىر مەزگىل ئايالى ۋە بالىلىرىنى ئويلىمايدىغان بولۇپ قالىدۇ. ئۇلاردىن يىراقتا ئىشلەيدىغان مەزگىلدە ئۇلاردىن ئايرىلىشقا چىدايدىغان بولىدۇ. قايتىش ۋاقتى يېقىنلاشقاندا سېھىر يېشىلىپ كېتىدۇ!

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سېھرگەرلەر كىشىلەرنى ئالدايدۇ. ئۇلارغا كەلگەنلەرنىڭ ئالدىدا قۇرئاندىن بىر نەرسە ئوقۇپ، كىشىلەرنىڭ ئۇلارغا ئىشىنىپ، ياخشى ئويدا بولىشىنى كۆزلەيدۇ. كىشىلەر بۇ سېھرگەرنى ئاللاھنىڭ ئەۋلىيالىرىدىن دەپ ئويلايدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ سېھرىنى كارامەت دەپ سۈپەتلەيدۇ. ھەقىقەتتە بۇلارنىڭ ھەممىسى سېھىردۇر. ئۇنىڭ بىلەن شۇغۇللىنىشقا ياكى ھەتتا ھازىر بولۇشقىمۇ بولمايدۇ. ئەكسىچە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇش ۋە ئۇنى ئىنكار قىلىش ۋاجىپتۇر.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! خىيالىي سېھرىنىڭ بابى بىردۇر. ئۇ تەن، قەلب ۋە پىكىرگە ئەمەس، پەقەت كۆزگە تەسىر قىلىدۇ. سېھرلەنگەن كىشى نەرسىنى ئەمەلىيەتتىكىدىن باشقىچە كۆرىدۇ. ئەمەلىيەتتە نەرسە ئۆزگەرمىگەن بولىدۇ. بۇ پىرئەۋننىڭ سېھرگەرلىرىنىڭ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا قىلغىنىغا ئوخشاش بولۇپ، شەيتانىنىڭ ئىشىدۇر.

ئى خالايىق! بۇ خىل سېھىر - يەنى خىيالىي سېھىر - ھەقىقەتەن يۇز بېرىدۇ. كۆزگۈچىنىڭ كۆزىگە ھەقىقىي ھېس قىلغىلى بولمىغان تەسىر كۆرسىتىدۇ، ئەمما كۆرۈنگەن نەرسىنىڭ ھەقىقىتىگە تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. كۆرۈنگەن نەرسىنىڭ ھەقىقىتى ئۆز پېتى قالىدۇ. ئاللاھنىڭ ئەمرىسىز ئۆزگەرمەيدۇ. چۈنكى بىر نەرسىنىڭ يارىتىلىشىنى باشقا بىر ياراتىلىشقا ئۆزگەرتىش پەقەت شېرىكى بولمىغان يالغۇز ئاللاھقىلا خاستۇر.

بۈگۈنكى كۈندىكى خىيالىي سېھىردىن سېرىڭ ياكى پەھلىۋانلىق ئويۇنلىرى دېيىلمىغان نەرسىلەردە يۇز بېرىدۇ. سېھرگەرلەر كىشىلەرگە نەرسىلەرنى ئەمەلىيەتتىكىدىن باشقىچە كۆرسىتىدۇ. ئۇلار كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرىدىن نەپرەتلىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن قىلمىشلىرىنى سېھىر دېمەي، سىرىڭ ئويۇنلىرى دېگەندەك ئىسىملار بىلەن ئاتايدۇ. بۇ ھۆكۈمنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. چۈنكى ئېتىبار ھەقىقەتكە بېرىلمىدۇ، ئىسىملارغا ئەمەس. ئۇلارنىڭ خىيالىي سېھرلىرىدىن بەزىلىرى چېچى بىلەن ماشىنا سۆرەيدۇ، بەزىلىرى ئوت يەيدۇ، يەنە بەزىلىرى ئۆزىنى تۆمۈر سىخ ياكى خەنجەر بىلەن سانجىيدۇ ياكى تىلىنى كېسىدۇ، بەزىلىرى ھايۋاننىڭ ئارقىسىدىن كىرىپ ئاغزىدىن چىقىدۇ، ياكى كىيىمنىڭ ئىچىدىن قۇشلارنى چىقىرىدۇ. يەنە بەزىلىرىنىڭ كۆكرىكىدىن ماشىنا مېڭىپ ئۆتىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى

ئىنسانىنىڭ كۇچى يەتمەيدىغان ئىشلاردۇر. بۇ يا شەيتانلارنىڭ ئېغىرلىقنى كۆتۈرۈشى بىلەن، ياكى كۆرۈپ تۇرغۇچىلارنىڭ كۆزىگە كۆكرەكتىن مېڭىۋاتقاندەك كۆرىنىش بىلەن بولىدۇ. ھەر ئىككىلىسى سېھرگەرنىڭ شەيتانلاردىن ياردەم سورىشى بىلەن بولىدۇ.

سېھرگەرنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى ۋە سېھرگەرلىك قىلىشنىڭ ھاراملىقىنىڭ دەلىللىرى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قۇرئاندا سېھرگەرلەر ئېيىبلەنگەن. ئاللاھ تائالا: «سېھرگەر نەگە بارسا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمايدۇ» ۋە «سېھرگەرلەر مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمايدۇ» دېگەن. بۇ ئىككى ئايەت سېھرگەرنىڭ ھەرگىز مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمايدىغانلىقىنى ئومۇمىي جەھەتتىن كۆرسىتىدۇ. بۇ پەقەت كۇفرىغا چۈشكەن كىشىگىلا خاستۇر.

يەنە مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىدىن: «سىلەر كەلتۈرگەن نەرسە سېھىردۇر، ئاللاھ ئۇنى بىكار قىلىدۇ، ئاللاھ بۇزغۇنچىلارنىڭ ئىشىنى تۈزىمەيدۇ» دېيىلگەن. بۇ ئايەت سېھرگەرنىڭ يەر يۈزىدە بۇزغۇنچى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

يۇقىرىقى ئايەتلەر سېھرگەرنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى، سېھرنىڭ ھارام ئىكەنلىكى ۋە ئىنسانلارغا زىيىنىنىڭ چوڭلۇقىنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئاخىرەتتە ھالاك قىلغۇچى گۇناھلاردىن سانىغان. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يەتتە ھالاك قىلغۇچى گۇناھتىن ساقلىنىڭلار» دېگەن. ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئۇلار قايسىلار؟» دەپ سورىغاندا، «ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، سېھىر...» دەپ جاۋاب بەرگەن.

ئىمران ئىبنى ھۇسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « قۇشلارنىڭ ئۇچىشىغا كۆرە ئۆزىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ ئىشلىرىنى بېكىتكەن ، پال سالغان ياكى پال سالدۇرغان، سېھىر قىلغان ياكى سېھىر قىلدۇرغان بىزدىن ئەمەس. كىمكى پالچىغا بېرىپ، ئۇنىڭ دېگىنىگە ئىشەنسە، مۇھەممەدكە نازىل قىلىنغان نەرسىگە كاپىر بولغان بولىدۇ» دېگەن.

بەيھەقى قەتادەدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، كەئىب: «ئاللاھ ئەززە ۋە جەللە: سېھىر قىلغان ياكى سېھىر قىلدۇرغان، پال سالغان ياكى پال سالدۇرغان، قۇشلارنىڭ ئۇچىشىغا كۆرە ئۆزىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ ئىشلىرىنى بېكىتكەن مېنىڭ بەندىلىرىمدىن ئەمەس. لېكىن ماڭا ئىمان كەلتۈرگەن ۋە ماڭا تەۋەككۇل قىلغان كىشى مېنىڭ بەندەمدۇر» دېگەن.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى! سېھىر قىلدۇرۇش ئۇچۇن سېھىرگەرگە بېرىش - ئاللاھ ساقلىسۇن - كۇفرىدۇر. ئۇنىڭ كۇفرى بولۇشىنىڭ سەۋەبى، ئۇ سېھىرگە ۋە سېھىرنىڭ كىشىلەرگە ياكى ئۆزىگە قوللىنىلىشىغا رازى بولغانلىقىدۇر.

بۇلا ئەمەس، بەلكى سېھىرگە رازى بولۇشنىڭ ئۆزىلا كۇفرىدۇر، گەرچە ئۇنى قىلمىغان بولسىمۇ. چۇنكى كۇفرىغا رازى بولۇش كۇفرىدۇر. بۇ خۇددى بۇتلارغا چوقۇنۇشقا ياكى كرېستقا سەجدە قىلىشقا رازى بولغانغا ئوخشايدۇ. گەرچە بۇتلارغا چوقۇنمىغان ۋە كرېستقا سەجدە قىلمىغان بولسىمۇ كاپىر بولىدۇ. كىمكى: «مەن سېھىر قىلمايمەن، سېھىرگە قىزىقتۇرمايمەن، سېھىر ئۆگەنمەيمەن، لېكىن ئۆيۈمدە ۋە جەمئىيىتىمدە يۇز بېرىشىگە قەلبىم رازى، ئۇنى ئىنكار قىلمايمەن» دېسە، بۇمۇ كاپىر بولىدۇ. چۇنكى كۇفرىغا رازى بولۇش كۇفرىدۇر. كىمكى ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدە قەلبىدە كۇفرىنى ئىنكار قىلمىسا، ئۇنىڭ قەلبىدە ئىمان يوقتۇر - ئاللاھ ساقلىسۇن-.

سېھىرگەر ئاللاھنىڭ بىردىنبىر رەبلىكىدە ۋە ئىبادەتنى يالغۇز ئۇنىڭغىلا قىلىشتا شېرىك كەلتۈرگەن

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! خىيالىي سېھىر قىلىدىغان ۋە ھەقىقەتلەرنى ئۆزگەرتىش كۇچىگە ئىگە دەپ دەۋا قىلىدىغان بۇ سېھىرگەرلەر ئەمەلىيەتتە بۇ قىلمىشى بىلەن كائىناتتا تەسەررۇپ قىلىش دەۋاسى ۋە ئاللاھتىن باشقىدىن ياردەم تىلەشنى بىرلەشتۈرگەن. بىرىنچىسى ئاللاھنىڭ بىردىنبىر رەبلىكىدە شېرىك، ئىككىنچىسى ئىبادەتنى يالغۇز ئۇنىڭغىلا قىلىشتا شېرىك. بۇ ئىككىسى شېرىك ۋە ئازغۇنلۇق سۈپىتىدە يېتەرلىكتۇر. ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ بىردىنبىر رەبلىكىدىكى شېرىكى شۇكى، ئۇلار ھەقىقەتلەرنى ئۆزگەرتەلەيمىز دەپ دەۋا قىلىدۇ. ھەقىقەتتە، ھەقىقەتلەرنى ئۆزگەرتىش يالغۇز ئاللاھنىڭ قولىدا، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. چۇنكى ئاللاھ كائىناتنى يالغۇز تەدبىر قىلغۇچىدۇر. ئۇ نەرسىنىڭ ياراتىلىشىنى بىر تۇردىن يەنە بىر تۇرگە ئۆزگەرتىدىغان ياراتقۇچىدۇر. بۇ سېھىرگەرلەر بولسا بۇنىڭدا ئاللاھقا شېرىك بولالايمىز دەپ دەۋا قىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلار يالغانچىدۇر. ئۇلار ئۆزگەرتىمىز دەپ دەۋا قىلغان نەرسىلەرنىڭ ھەقىقىتى ئۆزگەرمەيدۇ. ئۇلارنىڭ سېھىرى يوقالغان ھامان، ئۇنىڭ كۆزگە بولغان تەسىرى يوقىلىدۇ. ئاندىن كىشىلەر نەرسىلەرنىڭ ئەسلىدىكى ھالىتىگە قايتقانلىقىنى كۆرىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئىبادەتنى يالغۇز ئۇنىڭغىلا قىلىشتىكى شېرىكى شۇكى، ئۇلار شەيتانلاردىن ياردەم سوراپ، ئۇلارغا سەجدە قىلىپ ۋە قۇربانلىق قىلىپ ئۇلارغا ئىبادەت قىلغان. بەلكىم شەيتانلارنى رازى

قىلىش ئۈچۈن قۇرئاننى ھاقارەتلىگەن. چۈنكى شەيتانلار ئۇلاردىن كۇفرى ۋە يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقتىن باشقا بەدەل تەلەپ قىلمايدۇ. سېھرگەر ئۆزىگە خىزمەت قىلدىغان شەيتانغا ئىبادەت قىلدۇ. مانا بۇ ئۇنىڭ كاپىر بولۇشىنىڭ سەۋەبىدۇر. شەيتان سېھرگەرنىڭ ئۆزىگە قىلغان ئىبادىتىدىن پايدىلىنىدۇ. بۇ شەيتانلارنىڭ غايىسى ۋە ئىنسانلاردىن تەلەپ قىلىدىغان ھاجىتىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُواْ ٱلشَّيْطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۝٦٠ وَأَنِ ٱعْبُدُونِيۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ﴾ [يس الآية ٦٠ - ٦١] « سىلەرگە (پەيغەمبەرلىرىم ئارقىلىق): «ئى ئادەم بالىلىرى! شەيتانغا چوقۇنماڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن سىلەرگە ئاشكارا دۈشمەندۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار، بۇ توغرا يولدۇر» دەپ تەۋسىيە قىلمىدىممۇ؟» دېگەن.

يۇقىرىقىلارغا ئاساسەن، سېھىر قۇرئان، ھەدىس ۋە ئىجما بىلەن ھارامدۇر.

سېھرگەر ئۆزىنىڭ سېھرىغا ياردەم بېرىدىغان شەيتاندىن ۋە كىشىلەردىن نېمىگە ئېرىشتى؟

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سېھرگەر شەيتاندىن يىراق جايلارغا تېز يۆتكىلىش قاتارلىق ئىشلاردا پايدىلىنىدۇ.

سېھرگەر ئىرادىسى ئاجىز كىشىلەرنىڭ ئېھتىياجىدىن پايدىلىنىپ، پۇل-مال بەدىلىگە سېھىر قىلىپ بېرىدۇ. بۇ ئۇچەيلەن - شەيتان، سېھرگەر ۋە ئۇنىڭغا كەلگۈچى - دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىرىنى ھالاك قىلدى.

مۇسۇلمانلار ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىش ئۈستىدىكىلىرىنىڭ سېھرگەرلەرگە قارىتا مەجبۇرىيىتى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سېھىر قىلىش ۋە سېھرگەرلەرگە بېرىشتىن ئاگاھلاندۇرۇش ۋاجىپتۇر. شەرىئەت بىلەن ھۆكۈم قىلىنىدىغان دۆلەتتە بولسا، سېھرگەرلەرنىڭ بارلىقىنى ئالاقىدار ھېسبە ئورگانلىرىغا مەلۇم قىلىش كېرەك. پەقەت بارماسلىقنىڭ ئۆزىلا يېتەرلىك ئەمەس. مۇسۇلمانىنىڭ سېھرگەرلەرنىڭ سورۇنلىرىغا قاتنىششى، ئۇلارنىڭ سانىنى كۆپەيتىشى ۋە بازىرىنى راۋاجلاندۇرۇشى دۇرۇس ئەمەس. ئېكران، تېلېۋىزىيە قانالىرى ۋە ئېپلەر ئارقىلىق ئۇلارغا ئەگىشىش، مەيلى كۆڭۈل ئېچىش، قىزىقىش ياكى ئۇلاردىكى نەرسىلەرنى بىلىۋېلىش ئۈچۈن بولسۇن ياكى باشقا سەۋەبلەر ئۈچۈن بولسۇن، دۇرۇس ئەمەس.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! سېھرگەرلەر ۋە ئۇلارغا ئوخشاشلارغا شەرئىي جازا يۈرگۈزۈش ئەڭ ئەۋزەل ئىتائەت ۋە ئەڭ كاتتا ئاللاھقا يېقىنلىشىش يوللىرىدىندۇر. چۈنكى ئۇلار يەر يۈزىدە

بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلاردۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «يەر يۈزىدە بىر شەرئىي جازانى يۈرگۈزۈش يەر يۈزى ئەھلى ئۇچۇن قىرىق كۈن يامغۇر يېغىشتىن ياخشىدۇر».[1]

ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: شۇنىڭدەك، ئۇلارنىڭ قىلمىشىغا ياردەم بېرىدىغان ھەر قانداق نەرسىنى يوقىتىش، ئۇلارنىڭ يول بويلىرىدا ئولتۇرۇشىنى توسۇش ۋە ئۆي ئىگىسى ئۆيىنى ئۇلارغا ئىجارىگە بەرمەسلىكى كېرەك. بۇ ئاللاھ يولىدىكى ئەڭ ئەۋزەل جىھادتىندۇر.[2]

ئاخىرىدا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ سېھرىگە چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىشنىڭ ۋاجىپلىقىنى ۋە سېھرىگەر ھەم ئۇنىڭغا يارغۇچىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى بايان قىلىدىغان مۇھىم بايانلاردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۇن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

سېھىردىن ساقلىنىش ۋە سېھرىگە ئۇچرىغاندىن كېيىن ئۇنىڭدىن داۋالىنىش ئۇسۇللىرى ھەققىدە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، سېھىردىن ساقلىنىشنىڭ سەۋەبلىرىدىن بىرى ئەتىگەن-ئاخشامدا شەرئىتە بۇيرۇلغان زىكىرلەرنى ئېيتىش ئارقىلىق قوغدىنىشتۇر.

سېھىر يۈز بەرگەندىن كېيىنكى داۋالىنىش ئۇچ ئىش بىلەن بولىدۇ:

بىرىنچىسى ۋە ئەڭ مۇھىمى: ئەتىگەن-ئاخشامدىكى زىكىرلەرنى ئېيتىش.

ئىككىنچىسى ۋە ئەڭ پايدىلىق داۋالاش ئۇسۇلى: سېھىرنىڭ يەر، تاغ ياكى باشقا جايلاردىكى ئورنىنى تېپىشقا تىرىشىش. ئەگەر تېپىلىپ چىقىرىلسا ۋە يوق قىلىنسا، سېھىر بىكار بولىدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجە(2538) ۋە ۋېنىك ئوخشىشىنى نەسائى(4919) ئىبنى ھىببان(4398) ۋە ئەھمەد (2\362) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا" (231) سەھىھ دېگەن.

[2] پەتۋالار مەجمۇئەسى (35\94-97)، قىسقارتىپ ئېلىندى.

ئۇچىنچىسى، ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشقا كۆڭلى تارتمايدىغان قىلىشقا سەھرىلەنگەن ئەر كىشىگە پايدىلىق داۋا: يېشىل سىدىر دەرىخىنىڭ يەتتە يوپۇرمىقىنى تاش ياكى شۇنكۈغا ئوخشاش نەرسە بىلەن ئېزىپ، بىر قاچىغا سېلىپ، غۇسلى قىلغۇدەك سۇ قۇيۇپ، ئۇنىڭغا ئايەتۇل-كۇرسى، كافىرۇن سۈرىسى، ئىخلاس سۈرىسى، فەلەق سۈرىسى، ناس سۈرىسى، ۋە ئەئراف، يۇنۇس ۋە تاھا سۈرىلىرىدىكى سېھىر ھەققىدىكى ئايەتلەرنى[1] ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئوقۇلغان سۇدىن ئۇچ قېتىم ئىچىپ، قالغىنى بىلەن غۇسلى قىلىدۇ. شۇنداق قىلسا، ئاللاھ خالىسا كېسەل يوقلىدۇ. ئەگەر ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ قېتىم قوللىنىشقا توغرا كەلسە، كېسەل ساقايغۇچە قوللانسا بولىدۇ.

ئاندىن بىلىكىلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ، ئەقىدىمىزنى، بىخەتەرلىكىمىزنى ۋە رىزقىمىزنى قوغدىغايلا. ئى ئاللاھ، يامانلارنىڭ يامانلىقىدىن، پاسىقلارنىڭ ھىيلىسىدىن، كېچە-كۈندۈزنىڭ ئاپەتلىرىدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، پەقەت ياخشىلىق ئېلىپ كەلگۈچى كېچە-كۈندۈز بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئى مېھرىبان ئاللاھ.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

---

[1] بۇلار ئەئراف سۈرىسى(117-120)، يۇنۇس سۈرىسى(79-82) ۋە تاھا سۈرىسى(65-69) ئايەتلەردۇر.

كاھىنلىق

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەتنى بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئاللاھنىڭ غەيبنى بىلىش سۈپىتىدە يەككە-يېگانىلىقى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى،ئاللاھنى بىر دەپ تونۇش ئۇنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىدە يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇ سۈپەتلەردىن بىرى غەيبنى بىلىش سۈپىتىدۇر.

ئاللاھنىڭ غەيبنى بىلىشتە يەككە بولۇشى قۇرئان، ھەدىس ۋە ئىجما بىلەن ئىسپاتلانغاندۇر. قۇرئاندا ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ﴾ [النَّمل الآية ٦٥] «ئېيتقىنكى، ئاللاھتىن بۆلەك ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكىلەر غەيبنى بىلمەيدۇ. »

ھەدىستە خالىد ئىبنى زەكۋان رۇبەييئ بىنتى مۇئەۋۋىزدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كىچىك قىزنىڭ: «بىزنىڭ ئارىمىزدا ئەتە نېمە بولىدىغانلىقىنى بىلىدىغان بىر پەيغەمبەر بار» دېگەنلىكىنى ئاڭلاپ: «بۇنداق دېمەڭلار، ئەتە نېمە بولىدىغانلىقىنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ» دېگەن.[1]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجە (1897) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن. بۇ ھەدىسنىڭ ئەسلى بۇخارى(5147)دا بار.

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «غەيبنىڭ ئاچقۇچلىرى بەشتۇر، ئۇلارنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ: ئەتە نېمە بولىدىغانلىقىنى، بالىياتقۇلاردىكىنى، يامغۇرنىڭ قاچان ياغىدىغانلىقىنى، كىشىنىڭ قەيەردە ئۆلىدىغانلىقىنى ۋە قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى پەقەت ئاللاھ بىلىدۇ.»[1]

غەيب ئىلمىنىڭ ئاللاھقا خاسلىقى ئۈنىڭ يالغۇز ئۆزىگە خاس، شېرىكى يوق سۈپىتىدۇر، بۇ سۈپەتكە نە يېقىن پەرىشتە، نە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ھېچكىم شېرىك بولالمايدۇ. كىمكى بۇنى ئۆزىگە ياكى ئۆزگىگە دەۋا قىلسا، ئۇ ئاللاھنى ئۈنىڭ ياراتقانلىرى بىلەن ئۆزىگە خاس بولغان ئىشتا شېرىك قىلغان، ھەم ئۇنى مەخلۇقاتقا ئوخشاتقان، شۇنداق قىلىپ چوڭ شېرىككە چۈشۈپ قالغان بولىدۇ. ئەھلى سۈننەت ئىمامى نۇئەيم ئىبن ھەممات ئەل-خۇزائىي: «كىمكى ئاللاھنى ئۈنىڭ ياراتقانلىرىغا ئوخشاتسا، ئۇ كاپىر بولىدۇ» دېگەن.

پالچى ۋە رەممالنىڭ چۈشەندۈرۈلۈشى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىر قىسىم كىشىلەر غەيب ئىلمىنى بىلىشتە ئاللاھقا شېرىك ئىكەنلىكىنى داۋا قىلدى، ئاللاھ بۇنىڭدىن پاكتۇر. ئۇلار كاھىنلار ۋە ئەرراپلار (پالچىلار). پالچى كەلگۈسىدىكى غەيب ئىشلارنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلغۇچىدۇر. رەممال بولسا پالچى، مۇنەججىم ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش غەيبنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلغۇچىلارنىڭ ئومۇمىي نامىدۇر.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "پالچىلىق دېگەن توغرا ئاساسىي يوق ئىشلار ۋە گۇمان ئارقىلىق ھەقىقەتنى ئىزدەشنى بىلدۈرىدۇ. ئۇ جاھىلىيەت دەۋرىدە شەيتانلار بىلەن ئالاقە قىلىپ، ئاسماندىن ئوغرىلىقچە ئاڭلىغان خەۋەرلەرنى يەتكۈزۈپ بېرىدىغان بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ كەسپى ئىدى. ئۇلار شەيتانلاردىن ئاڭلىغان سۆزلەرگە يالغان سۆزلەرنى قوشۇپ كىشىلەرگە سۆزلەيتتى. ئەگەر ئۇلارنىڭ دېگەنلىرى توغرا چىقىپ قالسا، كىشىلەر ئۇلارغا ئالدىنىپ، ئۇلارنى ھۆكۈم قىلىشتا ۋە كەلگۈسىنى بىلىشتە تايانچ قىلىۋالاتتى. شۇڭا بىز: پالچى كەلگۈسىدىكى غەيب ئىشلاردىن خەۋەر بەرگۈچى، دەيمىز."

پالچىلارنىڭ غەيبنى بىلىش دەۋاسىدىكى مەنبەلىرى

ئى مۆمىنلەر! پالچى غەيبنى بىلىش دەۋاسىدا ئىككى يولنىڭ بىرىنى تۇتىدۇ:

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (4797) رىۋايەت قىلغان.

بىرىنچى يول: پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئاسماندىن ئوغرىلىقچە ئاڭلايدىغان شەيتانلاردىن مەلۇمات ئېلىش. بۇنىڭ دەللىلى بۇخارىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە كەلگەن: «پەرىشتىلەر بۇلۇتقا چۈشۈپ، ئاسماندا ھۆكۈم قىلىنغان ئىشلارنى تىلغا ئالىدۇ. شەيتانلار بۇنى ئوغرىلىقچە ئاڭلاپ، پالچىلارغا يەتكۈزىدۇ. پالچىلار بۇنىڭغا ئۆزلىرى تەرىپىدىن يۈز يالغاننى قوشىدۇ. »[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! پالچى ئۆزىگە كەلگەن كىشىلەرگە شۇ يالغانلارنى يەتكۈزىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ سۆزىدە بىرەر راست سۆز بولسا، ئۇ ئوغرىلانغان سۆز بولۇپ، غەيبنى بىلگەنلىكىدىن ئەمەس. بەزىدە كىشىلەر شۇ راست سۆز بىلەن سىنىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن قوشۇلغان يالغانلارغا دىققەت قىلمايدۇ. گەرچە كاھىننىڭ پۈتۈن سۆزى يالغان بولسىمۇ، بەلكىم بۇ ھەممە سۆزلەر كەلگۈچىگە ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىن.

ئىككىنچى يول: جىنلاردىن ياردەم سوراش. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن پالچىلار توغرۇلۇق سورىغاندا، ئۇ: «ئۇلار ھېچنېمە ئەمەس» دېگەن. ئۇلار: «ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئۇلارنىڭ سۆزى بەزىدە راست چىقىدىغۇ؟» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ راست سۆز جىننىڭ ئېلىۋېلىپ، توخۇ دان چوقۇغاندەك دوستىنىڭ قۇلىقىغا سالىدىغان سۆزى. ئۇلار ئۇنىڭغا يۈزدىن ئارتۇق يالغاننى ئارىلاشتۇرىدۇ» دېگەن.[2]

بۇ پالچىلارنىڭ جىنلار بىلەن ئالاقە قىلىدىغانلىقىنىڭ دەللىلىدۇر. كىشى پالچىغا بېرىپ يوقالغان نەرسىسىنى سورىسا، رەزىل جىن پالچىغا ئۇ نەرسىنىڭ ئورنىنى ئېيتىپ بېرىدۇ. پالچى كىشىگە ئۇنىڭ ئورنىنى ئېيتىپ، يۈز يالغاننى قوشىدۇ. كىشى پالچىنىڭ بۇ سۆزىنىڭ راستلىقىنى بايقىسا، ئۇنىڭ ھەممە سۆزىگە ئىشىنىپ، ئۇنىڭ غەيبنى بىلىدىغانلىقىنى گۇمان قىلىدۇ.

پالچىلارنىڭ يەنە بىر مەنبەسى ھەمراھ جىنلاردىن پايدىلىنىشتۇر. ھەر بىر ئىنساننىڭ ياخشىلىققا بۇيرۇيدىغان بىر جىن ھەمراھى ۋە يامانلىققا بۇيرۇيدىغان بىر جىن ھەمراھى بار. بۇ ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان سەھىھ ھەدىستە كەلگەن. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيدۇ: «سىلەردىن ھەربىر كىشىگە ئاللاھ جىنلاردىن بولغان بىر ھەمراھنى ۋەكىل قىلىپ قويغان.»[3] يەنە بىر رىۋايەتتە: «جىنلاردىن بولغان

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3210) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6213) ۋە مۇسلىم (2228) رىۋايەت قىلغان. لەۋزى بۇخارىنىڭ.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2814) رىۋايەت قىلغان.

بىر ھەمراھنى ۋە پەرىشتىلەردىن بولغان بىر ھەمراھنى ئۇنىڭغا ۋەكىل قىلىنغان.»[1] شۇڭا، كاھىنلار بۇ ھەمراھنىڭ ياردىمىگە تايىنىدۇ، چۈنكى ئۇ ھەمراھلار كىشىگە ئۆزىگە خاس بولغان، ھەمراھلا ئاشكارىلايدىغان شەخسىي ئىشلارنى، مەسىلەن: ئىش ئورنى، ئايالىنىڭ ياكى ئانىسىنىڭ ئىسمى، يۇرتىنىڭ ئىسمى، ئۆي ئادرىسى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىلەرنى ئېيتىپ بېرىدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كاھىن ئۇنىڭ بىلەن ئالاقە قىلىدىغان شەيتانغا ئۆزىگە خىزمەت قىلىش بەدىلىگە چوقۇنىدۇ. بۇ شەيتانلارنىڭ مەقسىتىدۇر، چۈنكى ئۇلار ئىنسانلارنى ئازدۇرۇشتىن باشقا نەرسىنى خالىمايدۇ. بۇ ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى ۋە بۇرچىدۇر. سېھىرگەرلەر، كاھىنلار ۋە پالچىلار ئۇلارنىڭ تۇزىقىغا چۈشىدۇ. مانا بۇلار ئىنسان شەيتانلىرى، ئەنە ئاۋۇلار جىن شەيتانلىرىدۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ يامانلىقىدىن ساقلىسۇن.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شەرئىي رۇقيە بىلەن داۋالايدىغان ۋە سېھىرگەرلەر بىلەن كاھىنلارنىڭ ھىيلىلىرىنى بىلىدىغانلارنىڭ بەزىلىرى مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر كاھىننى پاش قىلماقچى بولسىڭىز، ئۆزىڭىز بىلمەيدىغان بىر نەرسە توغرۇلۇق سوراڭ. ئەگەر سىز بىلمىسىڭىز، سىزنىڭ جىن ھەمراھىڭىز تېخىمۇ بىلمەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن كاھىن ھېچنېمىنى بىلەلمەيدۇ. مەسىلەن، يەردىن بىر نەچچە تاش ئېلىپ قولىڭىزدا تۇتۇپ، كاھىندىن: قولۇمدا قانچە تاش بار؟ دەپ سورىسىڭىز، ئۇ قېچىپ جاۋاب بەرمەيدۇ، چۈنكى سىزنىڭ جىن ھەمراھىڭىز بىلمىسە، كاھىن جاۋابنى نەدىن تاپىدۇ؟

كاھىنلار ئىشلىرىدا جىنلارغا مۇراجىئەت قىلىدۇ ۋە ۋەقەلەر توغرۇلۇق ئۇلاردىن پەتىۋا سورايدۇ. ئۇلار كاھىنلارغا سۆزلەرنى يەتكۈزىدۇ. كاھىننىڭ ئېيتقانلىرى تەقدىر قىلىنغان بىلەن ماس كېلىپ قالسا، ئاڭلىغۇچى كاھىنغا غەيبىتىن بىر نەرسە ئاشكارىلانغان دەپ ئويلاپ قالىدۇ. نادان كىشىلەر بۇنى كەشىپ ۋە كارامەت دەپ ئويلاپ، كاھىننى ئاللاھنىڭ ئەۋلىيالىرىدىن دەپ گۇمان قىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ شەيتانىنىڭ دوستلىرىدىندۇر. ئاللاھ تائالا شۇنىڭرا سۈرىسىدە ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿هَلۡ أُنَبِّئُكُمۡ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ ٱلشَّيَٰطِينُ ٢٢١ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٖ ٢٢٢ يُلۡقُونَ ٱلسَّمۡعَ وَأَكۡثَرُهُمۡ كَٰذِبُونَ﴾ [الشُّعَرَاء الآية ٢٢١ - ٢٢٣] « (ئى مۇھەممەد! مەككە كۇففارلىرىغا ئېيتقىنكى) سىلەرگە مەن شەيتانلارنىڭ كىمگە چۈشىدىغانلىقىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ ئۇلار ھەربىر ئىغۋا توقۇغۇچى، گۇناھكارغا چۈشىدۇ. ئۇلار (پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئوغرىلىقچە) ئاڭلايدۇ، ئۇلار (يەنى شەيتانلار) نىڭ تولىسى يالغانچىلاردۇر. »

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2814) رىۋايەت قىلغان.

مۇنەججىملەر غەيبنى بىلىشنى دەۋا قىلىدۇ

ئەي تەۋھىد ئەھلى، غەيبنى بىلىشنى دەۋا قىلغۇچىلاردىن يەنە بىرى مۇنەججىملەردۇر. مۇنەججىم يۇلتۇزلارنىڭ ھەرىكىتى ئارقىلىق كەلگۈسىدىكى ۋەقەلەرنى بىلىشكە ئۇرۇنىدۇ. مەسىلەن، شامال چىقىش ۋاقتى، يامغۇر يېغىش ۋاقتى، ئىسسىق-سوغۇقنىڭ كېلىشى، باھالارنىڭ ئۆزگىرىشى قاتارلىقلار. ئۇلار بۇلارنى يۇلتۇزلارنىڭ ئوربىتىسىدىكى ھەرىكىتى ۋە بىرلىشىشى ئارقىلىق بىلەلەيمىز، بۇلارنىڭ تۆۋەنكى ئالەمگە تەسىرى بار دەپ دەۋا قىلىدۇ. بۇ تەسىر ئىلمى دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنى دەۋا قىلغۇچى بەزىدە «ھازى» دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ ھالەتتە مۇنەججىم يۇلتۇزلار بىلەن سۆزلىشىدۇ، شەيتان ئۇنىڭغا يۇقىرىقىلارغا دەلىل بولىدىغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى خۇراپاتتۇر.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مۇنەججىملىككە يەنە ئەبجەد ھەرپلىرىنى يۇلتۇزلارنىڭ ھەرىكىتى بىلەن باغلاپ كەلگۈسى ۋەقەلەرنى بىلىشكە ئۇرۇنۇشمۇ كىرىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: «بەزى كىشىلەر ئەبجەد ھېساب قىلىدۇ ۋە يۇلتۇزلارغا قارايدۇ، بۇنداق قىلغۇچىلارنىڭ ئاللاھ ئالدىدا ھېچقانداق نېسىۋىسى يوق» دېگەن.[1]

مۇنەججىملىكنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى، بەزى مۇنەججىم ئاستىرونوملارنىڭ ئىنسانىنىڭ كەلگۈسىدە نېمە بولىدىغانلىقىنى بىلىمز دەپ دەۋا قىلىشى ۋە بۇنى گېزىت-ژۇرناللاردا ئېلان قىلىشىدۇر. ئۇلار مەلۇم يۇلتۇز بۇرجىدا تۇغۇلغان كىشىنىڭ، مەسىلەن چايان بۇرجىدا تۇغۇلغان كىشىنىڭ تەلىيى يامان، تارازا بۇرجىدا تۇغۇلغان كىشىنىڭ تەلىيى ياخشى دېگەندەك سۆزلەرنى قىلىدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مۇنەججىملىكنىڭ ھۆكمى سېھىرگەرلىكنىڭ ھۆكمىگە كىرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئورتاق نۇقتىسى شەيتانلار بىلەن ئالاقە قىلىشتۇر. بۇنىڭغا دەلىل ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ رىۋايەت قىلغان ھەدىسى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى يۇلتۇزلار ئىلمىدىن بىر نەرسە ئۆگەنسە، سېھىردىن بىر بۆلەك ئۆگەنگەن بولىدۇ، قانچە كۆپ ئۆگەنسە شۇنچە كۆپ بولىدۇ.»[2]

---

[1] بۇنى ئابدۇررازاق "مۇسانىەف" 19805-نۇمۇر ۋە بەيھەقى "سۇنەنۇلكۇبرا" (8\139) دا رىۋايەت قىلغان. بۇ ئابدۇررازاقنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (1\311) ئەبۇ داۋۇد (3905) ۋە ئىبنى ماجە (3726) لەر رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى" (793) دا ھەسەن دېگەن.

بۇ يەردىكىسى يۇلتۇزلار ئىلمىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ، بۇ تەسىر ئىلمى دەپ ئاتىلىدۇ، يەنى يۇلتۇزلارنىڭ ھەرىكىتىنىڭ يەر يۈزىدىكى ۋەقەلەرگە تەسىرى بار دەپ قاراشتۇر. «سېھىردىن بىر بۆلەك ئۆگەنگەن بولىدۇ» دېگىنى سېھىرنىڭ بىر تۇرىگە چۈشۈپ قالغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. «قانچە كۆپ ئۆگەنسە شۇنچە كۆپ بولىدۇ» دېگىنى، مۇنەججىملىك قىلغۇچى يۇلتۇزلار ئىلمىنى قانچە كۆپ ئۆگەنسە، سېھىرنىڭ تۇرلىرىدىنمۇ شۇنچە كۆپ ئۆگەنگەندەك بولىدۇ دېگەنلىكتۇر.

پالچى، رەممال ۋە مۇنەججىملەرگە بېرىشتىن توسۇشنىڭ دەلىللىرى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئاللاھدىلىكلىرىدىن بىرى شېرىك، خۇراپات ۋە ئالدامچىلىقنى رەت قىلىشتۇر. شۇڭا كاھىنلارغا بېرىش چوڭ دىنىي بۇزۇقچىلىقلارغا سەۋەب بولغانلىقى ئۈچۈن ھارام قىلىنغان. پالچى ياكى كاھىنغا بارغان كىشىگە، ھەتتا پەقەت سوئال سورىغان بولسىمۇ، قاتتىق ئازاب بېرىلىدىغانلىقى بايان قىلىنغان. مۇسلىم سەھىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەزى ئاياللىرىدىن، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە: «كىمكى پالچىغا بېرىپ بىر نەرسە توغرۇلۇق سورىسا، قىرىق كېچە نامىزى قوبۇل بولمايدۇ» دېيىلگەن.

بۇ ھەدىستىكى تەھدىت پالچىغا بېرىپ ئۇنى تەستىقلىمايلا پەقەت سوئال سورىغان كىشىگە قارىتىلغان. بۇنداق كىشىنىڭ قىرىق كۈنلۈك نامىزى قوبۇل بولمايدۇ، لېكىن كاپىر بولۇپ كەتمەيدۇ.

ئەمما كاھىن ۋە پالچىدىن سوراپ، ئۇلارنى تەستىقلىغان كىشى كاپىر بولۇپ ئىسلامدىن چىقىپ كېتىدۇ. چۈنكى ئۇلارنى تەستىقلىغاندا، ئۇلارنىڭ ئاللاھنىڭ ئۆزىگىلا خاس بولغان غەيبىنى بىلىش سۈپىتىگە شېرىك بولغانلىقىنى تەستىقلىغان بولىدۇ. شۇنداقلا قۇرئاننى يالغانغا چىقارغان بولىدۇ. ئاللاھ ساقلىسۇن، شۇنىڭ بىلەن كۈپۈرلۈققا چۈشۈپ قالىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى كاھىن ياكى پالچىغا بېرىپ، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى تەستىقلىسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان نەرسىگە كاپىر بولغان بولىدۇ» دېگەن.[1]

ئىمران ئىبنى ھۇساين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « قۇشلارنىڭ ئۈچىشىغا كۆرە ئۆزىنىڭ ياكى باشقىلارنىڭ ئىشلىرىنى بېكىتكەن، پال ئاچقان ياكى پال ئاچتۇرغان، سېھىر قىلغان ياكى سېھىر قىلدۇرغان كىشى بىزدىن ئەمەس. كىمكى

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2230) رىۋايەت قىلغان.

كاھىنغا بېرىپ، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى تەستىقلىسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان نەرسىگە كاپىر بولغان بولىدۇ» دېگەن.[1]

كاھىنلىق ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدە ئەڭ كۆپ تارقالغان كىشىلەر

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كاھىنلىق ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدە ئەڭ كۆپ تارقالغانلار سوپىلاردۇر. ئۇلارنىڭ كۆپىنچە شەيخلىرى كاھىن ياكى پالچىدۇر. چۈنكى ئۇلار ئۆز شەيخلىرىنىڭ ۋەلى ۋە كارامەت ئىگىسى ئىكەنلىكىنى دەۋا قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە غەيبنى بىلىش دەۋاسى ۋەلىلىك ۋە كارامەتنىڭ تەلەپلىرىدىندۇر. ئۇلار بۇنى «كەشىپ» دەپ ئاتايدۇ، ئىشلىرى پاش بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن غەيبنى بىلىش دەۋاسى دەپ ئاتىمايدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ كاھىنلىككە چۈشۈپ قېلىش مەيلى ئەمەلىيەتتە قىلىش، ياكى ئۇنىڭغا ئارىلىشىش، ياكى قەلبىتە رازى بولۇش بولسۇن ھەممىسىدىن ساقلىنىشنىڭ ۋاجىپلىقى، ھەمدە كاھىن، پالچى ۋە ئۇلارغا بارغۇچىلارنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى مۇھىم بايانلاردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر. ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

كاھىنلىق بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلار

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. دۇرۇت-سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، كاھىنلىق بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنىڭ قاتاردا:

يەرگە سىزىق سىزىش: ئەرەبلەر غەيبنى بىلىش ئۈچۈن قوللانغان كاھىنلىق ئۇسۇللىرىنىڭ بىرى. ئۇلار يەرگە سىزىق سىزىپ، شۇ سىزىقلار ئارقىلىق غەيبتىن خەۋەر بېرىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (2\429) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن

رەممال: كاھىن قۇمغا سىزىق سىزىپ، شۇ ئارقىلىق غەيىبنى بىلدۈرگانلىقىنى دەۋا قىلىدۇ. بۇنى قىلغۇچى "رەممال" دەپ ئاتىلىدۇ.

تاش پالى: كاھىن سوئالغا جاۋاب بېرىش ئۈچۈن تاشلارنى مەلۇم ئۇسۇلدا تاشلاپ، يالغان دەۋا بىلەن جاۋاب بېرىدۇ.

ھازىرقى زاماندا "شىشخال" ۋە "قارت" ئويۇنلىرى ئارقىلىق كەلگۈسىنى بىكىتىش، شۇنداقلا باشقا زامانىۋى ياكى ئېلېكترونلۇق نەرسىلەر بىلەن پال سېلىش قاتارلىقلار.

قەھۋە پالى: كاھىن قەھۋە قالدۇقلىرى ئارقىلىق چىنىنىڭ يان-يۆنىگە سىزىق سىزىپ، كەلگۈسىدىن مەلۇمات بېرىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدۇ.

ئوت پالى: كاھىن چوغ ۋە ئوت يالقۇنىنىڭ شەكلى ئارقىلىق كەلگۈسىدە بولىدىغان ئىشلارنى بىكىتىدۇ.

ئالقان پالى: كاھىن ئالقاندىكى سىزىقلار ۋە ئۇلارنىڭ كېسىشىشلىرىگە قاراپ كەلگۈسىنى بىكىتىدۇ.

قۇش پالى: يەرگە قوناغلىق قۇشنى ھۇركىتىپ، ئۇنىڭ ئۇچۇش يۆنىلىشىگە قاراپ پال ئېچىش. قۇش ئوڭ تەرەپكە ئۇچسا ياخشىلىققا، سول تەرەپكە ئۇچسا يامانلىققا دەپ چۈشىنىدۇ.

قۇش پالى ئەڭ قەدىمىي پال. چۈنكى قۇشلار ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھېچقانداق تەسىرى ياكى باشقۇرۇش كۈچى يوق. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿أَلَمْ يَرَوْاْ إِلَى ٱلطَّيْرِ مُسَخَّرَٰتٍ فِى جَوِّ ٱلسَّمَآءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱللَّهُ﴾ [النَّحل الآية ٧٩] " ئۇلار قۇشلارنىڭ ھاۋادا ئۇچۇشقا بويسۇندۇرۇلغانلىقىنى كۆرمەمدۇ؟ ئۇلارنى (ھاۋادىن چۈشۈپ كېتىشتىن) پەقەت ئاللاھ تۇتۇپ تۇرىدۇ " ۋە: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْاْ إِلَى ٱلطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَٰٓفَّٰتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱلرَّحْمَٰنُ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍۭ بَصِيرٌ﴾ [المُلك الآية ١٩] " ئۇلار قاناتلىرىنى يايغان ۋە يىغقان ھالدا ئۇستىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشلارغا (ئىبرەت كۆزى بىلەن) قارىمامدۇ؟ (قاناتلىرىنى كەرگەن ۋە يىغقان ھالدا) ئۇستىلىرىدە ئۇچۇۋاتقان قۇشلارنى (قاناتلىرىنى ئاچقان ۋە يىغقان چاغدا يەرگە چۈشۈپ كېتىشتىن) پەقەت ئاللاھ (قۇدرىتى بىلەن) تۇتۇپ تۇرىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر".

كاھىنلىق بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنىڭ يەنە بىرى شۇمپال بولۇپ، بۇ ھەر خىل كۆرۈنگەن ياكى ئاڭلانغان نەرسىلەردىن يامانلىققا چۈشەنچ ئېلىشتۇر. شۇمپال ئەسلىدە قۇش پالىدىن كېلىپ چىققان بولۇپ، كېيىن ئۇنىڭ مەنىسى كېڭىيىپ، نۇرغۇن نەرسىلەردىن يامانلىققا چۈشەنچ ئېلىشنى

ئۆز ئىچىگە ئالغان. مەسىلەن: قۇش-ھايۋانلاردىن: مۇشۇكياپىلاق ۋە قاغىنى كۆرۈشتىن، رەقەملەردىن: 13 رەقىمىدىن، كىشىلەردىن: بىر كۆزلۈك، ئالغاي ياكى ئاقساقنى كۆرۈشتىن. بۇنداق كىشىلەر بۇ نەرسىلەرنى كۆرسە، شۇ كۈننى يامان كۈن دەپ قاراپ، دۈكىنىنى تاقاپ، سودا-سېتىق قىلمايدۇ. جىسمانىي ھالەتلەردىن: قولنىڭ قىچىشىشىدىن، ئەگەر ئىنسانىنىڭ ئوڭ قولى قىچىشسا، ئۇلار «پالانى ئىش يۈز بېرىدۇ» دەيىشىدۇ، ئەگەر سول قولى قىچىشسا، ئۇلار «پالانى ئىش يۈز بېرىدۇ» دەيىشىدۇ. ئاللاھ يامانلىق بەلگىسى قىلمىغان نەرسىلەرنى ئۇلار يامانلىققا تارتىپ، ئۆز كۈنلىرىنى بەختسىزلىككە ئايلاندۇرىدۇ. گويا كى ئۇلار شۇ كۈندە نېمە يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلىشتە ئاللاھقا شېرىك بولۇشنى داۋا قىلىۋاتىدۇ. ئۇلار بۇنى ئۆزلىرى سەۋەب قىلغان بىر قىسىم ئىشلارغا تايىنىپ قىلىدۇ، ھالبۇكى ئۇ ئىشلار ئەمەلىيەتتە ئۇلار مۆلچەرلىگەن يامان ئىشنىڭ يۈز بېرىشىگە سەۋەب ئەمەستۇر.

شۇمپال ھارام، ھەتتا شېرىكتۇر. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى شۇمپال سەۋەبىدىن ئۆز ھاجىتىدىن يانسا، شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ" دېگەن. ساھابىلەر: "ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، بۇنىڭ كاپارىتى نېمە؟" دەپ سورىغاندا، "سىلەرنىڭ بىرىڭلار: ئى ئاللاھ، سېنىڭ ياخشىلىقىڭدىن باشقا ياخشىلىق يوق، ياخشىلىق سەندىنلا ئۈمىد قىلىنىدۇ، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، دېسۇن" دەپ جاۋاب بەرگەن.[1]

شۇمپالنىڭ باتىللىقىغا يەنە بىر دەلىل، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: "يۇقۇملۇق كېسەل ئۆزلۈكىدىن يۇقمايدۇ، شۇمپال يوق، كېچىدە ئۇچىدىغان قۇشتا شۇملۇق يوق، سەفەر ئېيى شۇم ئەمەس" دېگەن ھەدىسىدۇر.[2]

خۇلاسىلىگەندە، ئى مۆمىنلەر، كاھىنلىقنىڭ تۈرلىرى ناھايىتى كۆپ، لېكىن ئۇلارنىڭ ھەممىسى غەيىبنى بىلىش دەۋاسىدا بىرلىشىدۇ. ئۇلارنىڭ ئۇسۇللىرى ھەر خىل بولۇپ، بەزىلىرى شەيتانلار بىلەن ھەقىقي ئالاقە قىلسا، بەزىلىرى كىشىلەرنى ئالداش ئۈچۈن قۇرۇق دەۋا قىلىدۇ. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ يامانلىقىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (2\429) رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر ھەسەن دېگەن

[2] بۇنى بۇخارى (5707) ۋە مۇسلىم (2220) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ، ئەقىدىمىزنى قوغدىغايلا ، بىخەتەرلىكىمىزنى قوغدىغايلا ۋە رىزقىمىزنى قوغدىغايلا. ئى ئاللاھ، يامانلارنىڭ يامانلىقىدىن، پاسقلارنىڭ ھىيلىسىدىن، كىچىك-كۈندۈزنىڭ ئاپەتلىرىدىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، پەقەت ياخشىلىق ئىلىپ كەلگۈچى كىچىك-كۈندۈز بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئى مېھرىبان ئاللاھ.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

كاپىرلارنى دوست تۇتۇش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئاللاھقا ئىمان ئېيتىش مۇئمىنلەرنى دوست تۇتۇشنى تەقەززا قىلىدۇ

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇنچلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاشلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشلار، ئاسىيلىق قىلماشلار. بىلىشلارکى،ئاللاھقا ئىمان ئېيتىش مۇئمىنلەرنى دوست تۇتۇشنى، يەنى ئۇلارنى سۆيۈش ۋە ياردەم بېرىشنى تەقەززا قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍۚ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ أُوْلَٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ ٱللَّهُۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ [التَّوْبَة الآية ٧١] " مۇمىن ئەرلەر، مۇمىن ئاياللار بىر . بىرى بىلەن دوستتۇر، ئۇلار (كىشىلەرنى) ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ، نامازنى (تولۇق) ئادا قىلىدۇ، زاكات بېرىدۇ، ئاللاھقا ۋە ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىدۇ، ئەنە شۇلارغا ئاللاھ رەھىم قىلىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر".

ئاللاھقا ئىمان ئېيتىش كۇفرىنى ۋە كاپىرلارنى يامان كۆرۈشنى تەقەززا قىلىدىغانلىقى ۋە كاپىرلارنى دوست تۇتۇشنىڭ مەنىسى

ئى مۇئمىنلەر، ئاللاھقا ئىمان ئېيتىش يەنە كۇفرىنى ۋە كاپىرلارنى يامان كۆرۈشنى، ئۇلاردىن ئادا-جۇدا بولۇشنى تەقەززا قىلىدۇ. چۈنكى ھەقىقىي مۇئمىن ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى ياخشى كۆرگەننى ياخشى كۆرىدۇ، يامان كۆرگەننى يامان كۆرىدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە، كاپىرلارنى دوست تۇتۇش، يەنى دۇنيا ئۈچۈن ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش پاسىقلىق ۋە چوڭ گۇناھلاردىن بولۇپ، دىندىن چىقىرىۋەتمەيدىغان گۇناھتۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئاندا بىر قانچە ئايەتتە كاپىرلارنى دوست تۇتۇشتىن توسقان. مەسىلەن ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿لَّا يَتَّخِذِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلْكَٰفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَۖ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ ٱللَّهِ فِى شَىْءٍ﴾ [آل عِمْرَان الآية ٢٨] " مۇمىنلەر مۇمىنلەرنى قويۇپ كاپىرلارنى ۋەلى قىلىۋالمىسۇن، كىمكى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇ ئاللاھتىن ياخشىلىق كۈتمىسۇن. " ۋە: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ عَدُوِّى وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَآءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِٱلْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُواْ بِمَا جَآءَكُم مِّنَ ٱلْحَقِّ﴾ [المُمْتَحنَة الآية ١] " ئى مۇمىنلەر، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار،

ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەقىقەتنى (يەنى ئىسلامنى، قۇرئاننى) ئىنكار قىلغان تۈرسا، ئۇلارغا دوستلۇق يەتكۈزىسىلەر " دىگەن سۆزلىرى.

كاپىرلارنى ۋەلى قىلمۇبلىشنىڭ مەنىسى ۋە ئۇنىڭ ھۆكمى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، كاپىرلارنى ۋەلى قىلمۇبلىش كاپىرلارنى دوست تۇتمۇشتىنمۇ ئېغىر. كاپىرلارنى ۋەلى قىلمۇبلىش دېگىنىمىز، ئۇلارغا ياردەم بېرىپ، مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇلارنى قوللاش دېگەنلىكتۇر. يەنى، مۇسۇلمانلار بىلەن كاپىرلار ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش بولغاندا، كاپىرلار تەرەپتە تۇرۇپ، قورال، پۇل-مال ياكى پىكىر-پىلان بىلەن ياردەم بېرىپ، ئىسلام دىنى ئۈستىدىن كۈفرى دىنىنىڭ غەلبە قىلىشىنى مەقسەت قىلىش - ئاللاھ ساقلىسۇن - ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدىغان ئىشلارداندۇر. بۇنىڭغا دەلىل ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُۥ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّـٰلِمِينَ﴾ [المَائِدَة الآية ٥١] " سىلەردىن كىمكى ئۇلارنى ۋەلى قىلمۇالىدىكەن، ئۇمۇ شۇلاردىن سانىلىدۇ، ئاللاھ زالىم قەۋمنى ھەقىقەتەن ھىدايەت قىلمايدۇ. " دىگەن سۆزىدۇر.

كاپىرلارنى ۋەلى قىلمۇبلىشنىڭ كۈپۈر بولۇشىنىڭ سەۋەبى شۇكى، ئۇ ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى يامان كۆرۈشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ كۈپۈردۇر، چۈنكى ئاللاھ ئۆزىنى، پەيغەمبىرىنى، دىنىنى ۋە مۇسۇلمانلارنى ياخشى كۆرۈشكە بۇيرۇغان. كاپىرلارغا مۇسۇلمانلارغا قارشى ياردەم بېرىش بۇلارنىڭ ھەممىسىگە زىت كېلىدۇ. ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

شىنقىتى رەھىمەھۇللاھ ﴿وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُۥ مِنْهُمْ ۗ﴾ [المَائِدَة الآية ٥١] " سىلەردىن كىمكى ئۇلارنى ۋەلى قىلمۇالىدىكەن، ئۇمۇ شۇلاردىن سانىلىدۇ. " دىگەن ئايەتنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دېگەن: ئاللاھ بۇ ئايەتتە يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارنى ۋەلى قىلمۇالغان كىشىنىڭ ئۇلاردىن بولىدىغانلىقىنى بايان قىلدى. باشقا ئورۇندا ئۇلارنى ۋەلى قىلمۇبلىش ئاللاھنىڭ غەزىپىگە ۋە مەڭگۈلۈك ئازابقا سەۋەب بولىدىغانلىقىنى، ئەگەر ئۇلارنى قىلمۇالغۇچى مۆمىن بولسا ئۇلارنى ۋەلى تۇتمايدىغانلىقىنى بايان قىلدى.

ئى مۆمىنلەر، بىر مۇسۇلمانىنىڭ كاپىرغا باشقا مۇسۇلمانغا قارشى ياردەم بېرىشى تەسەۋۋۇر قىلىنمايدۇ. بۇ پەقەت مۇناپىقلار ۋە رافىزىلارغا ئوخشاش كىشىلەردىن، شۇنداقلا كاپىرلارنىڭ دۆلىتىگە ھىجرەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ياشاپ، ئۇلارنىڭ ئارمىيەسىدە خىزمەت قىلغان بەزى مۇسۇلمانلاردىن باشقىلاردىن سادىر بولمايدۇ. بۇنداق كىشىلەر ئۆزىچە خىزمەت مەجبۇرىيىتى دەپ

قاراپ، كاپىرلار بىلەن بىرلىكتە مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا قاتنىشىدۇ. ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ مۆمىنلەرنى دوست تۇتۇشنىڭ ۋاجىپلىقى، كۇپۇر ۋە كاپىرلاردىن ئادا-جۇدا بولۇشنىڭ زۆرۈرلىكى، ئىسلام ئەقىدىسىدىكى تەۋەللا تەبەررا يەنى ئاللاھ يولىدا ياخشى كۆرۈش ئاللاھ يولىدا يامان كۆرۈشنىڭ مەنىسىنى بايان قىلىشتىكى مۇھىم بايانلاردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دىمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

كاپىرنى يامان كۆرۈش ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلىشنى تەقەززا قىلمايدۇ، ئىسلام ئادالەت دىنىدۇر

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، كاپىرنى يامان كۆرۈش ئۇنىڭ بىلەن بولغان مۇئامىلىدە زۇلۇم قىلىشنى، ئېلىم-سېتىم، ئىجارە، كېلىشىم قاتارلىق مۇئامىلىلەرنى ھارام قىلىشنى تەقەززا قىلمايدۇ. بۇ باشقا، ئۇ باشقا ئىشتۇر. مۇئامىلىلەردە ئادىل بولۇش، مۇناسىۋەتتە ياخشى مۇئامىلە قىلىش تەلەپ قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كاپىرلارنى ۋە ئۇلارنىڭ دىنىنى يامان كۆرسىمۇ، ئۇلار بىلەن مۇئامىلە قىلاتتى. ئۇلار ئۇرۇش ئەسىرلىرى بولسىمۇ، ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَيُطۡعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسۡكِينٗا وَيَتِيمٗا وَأَسِيرًا﴾ [الإنسَان الآية ٨] "ئۇلار ئۆزى موھتاج تۇرۇقلۇق، مىسكىنگە، يېتىمگە ۋە ئەسىرگە تائام بېرىدۇ." دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلغانلىقتۇر.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، مەخلۇقاتنىڭ ئەڭ ياخشىسى، ئىنسانىيەتنىڭ يولباشچىسى، ھەۋزى-كەۋسەر ۋە شاپائەتنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىڭلار. ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە

ساھابىلىرىدىن، تابئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ، ئەقىدىمىزنى قوغدىغايلا ، بىخەتەرلىكىمىزنى قوغدىغايلا ۋە رىزقىمىزنى قوغدىغايلا. ئى ئاللاھ، يامانلارنىڭ يامانلىقىدىن، پاسىقلارنىڭ ھىيلىسىدىن، كىچىك-كۈندۈزنىڭ ئاپەتلىرىدىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، پەقەت ياخشىلىق ئېلىپ كەلگۈچى كىچىك-كۈندۈز بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئى مېھرىبان ئاللاھ.

ئى ئاللاھ! بىزگە بىز بىلەن گۇناھلىرىمىزنىڭ ئارىسىنى توسۇيدىغان تەقۋالىق، بىزنى جەننەتلىرىگە يەتكۈزىدىغان تائەت، ئۇنىڭ بىلەن دۇنيادىكى مۇسىبەتلەر بىزگە ئاسان قىلىنىدىغان ئىشەنچ ئاتا قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىزنى ھايات ۋاقتىمىزدا قۇلاقلىرىمىز، كۆزلىرىمىز ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىمىز بىلەن بەھرىمەن قىلغايلا، ھەم ئۇلاردىن ھاياتىمىزنىڭ ئاخىرىغىچە بەھرىمەن بولۇشقا نىسىپ قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى تىلەيمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر. ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىدىن چىقىشنى جائىز دەپ ئېتىقاد قىلىش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئىسلام شەرىئىتى پۈتۈن ئىنسان ۋە جىنلارغا ئورتاق شەرىئەتتۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئىسلام شەرىئىتى قىيامەت كۈنىگىچە پۈتۈن ئىنسان ۋە جىنلارغا ئورتاق شەرىئەتتۇر. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىگە: ﴿قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ [الأَعْرَاف الآية ١٥٨] " (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، ئى ئىنسانلار! مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن. " دېگەن. "ئىنسانلار" دېگەن سۆز ئىنسان ۋە جىنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "ماڭا مەندىن ئىلگىرى ھېچكىمگە بېرىلمىگەن بەش نەرسە بېرىلدى"، ئۇنىڭ ئىچىدە: "پەيغەمبەر پەقەت ئۆز قەۋمىگىلا ئەۋەتىلەتتى، مەن پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئەۋەتىلدىم" دېگەننى تىلغا ئالغان.[1]

ئاللاھ بارلىق پەيغەمبەرلەردىن ئەگەر ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىغا يېتىپ كەلسە، ئۇنىڭغا ئەگىشىش ۋە ئۇنىڭ شەرىئىتىگە كىرىشكە ۋەدە ئالغان.

ئى مۇمىنلەر جامائىسى، ئاللاھ بارلىق پەيغەمبەرلەردىن ئەگەر ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىغا يېتىپ كەلسە، ئۇنىڭ شەرىئىتىگە ئەگىشىش ۋە ئۇنىڭغا ياردەم بېرىش توغرىسىدا ۋەدە ئالغان. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ لَمَآ ءَاتَيْتُكُم مِّن كِتَٰبٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِۦ وَلَتَنصُرُنَّهُۥۚ قَالَ ءَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِيۖ قَالُوٓاْ أَقْرَرْنَاۚ قَالَ فَٱشْهَدُواْ وَأَنَا۠ مَعَكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ﴿٨١﴾ فَمَن تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿٨٢﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ ٱللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُۥٓ أَسْلَمَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ [آل عِمْرَان الآية ٨١ - ٨٣] " ئۆز ۋاقتىدىلا ئاللاھ پەيغەمبەرلەردىن چىن ئەھدە ئېلىپ: «سىلەرگە مەن كىتابنى ۋە ھېكمەتنى ئاتا قىلدىم، كېيىن سىلەرگە، سىلەردىكى نەرسىلەرنى (يەنى كىتاب بىلەن

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (335) ۋە مۇسلىم (521) رىۋايەت قىلغان. بۇ ھەقتە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىنمۇ رىۋايەت كەلگەن بولۇپ ئۇنى مۇسلىم (523) رىۋايەت قىلغان.

ھېكمەتنى) ئېتىراپ قىلغۇچى بىر پەيغەمبەر (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) كەلسە ئۇنىڭغا، ئەلۋەتتە ئىمان ئېيتىشىڭلار كېرەك ۋە ئۇنىڭغا ئەلۋەتتە ياردەم بېرىشىڭلار كېرەك» (دېدى). ئاللاھ: «(بۇ ئەھدىنى) ئىقرار (يەنى ئېتىراپ) قىلدىڭلارمۇ؟ شۇنىڭ (يەنى بۇ ئىش) ئۈچۈن مېنىڭ ئەھدىمنى قوبۇل قىلدىڭلارمۇ؟» دېدى. ئۇلار: «ئېتىراپ قىلدۇق» دېدى. ئاللاھ: «(ئۇزۇڭلارنىڭ ۋە تەۋەلىرىڭلارنىڭ ئېتىراپ قىلغانلىقىغا) گۇۋاھ بولۇڭلار، مەنمۇ سىلەر بىلەن بىللە گۇۋاھ بولغۇچىلاردىنمەن» دېدى. كىمكى شۇنىڭدىن كېيىن يۈز ئۆرۈسە (يەنى ئەھدىنى بۇزسا)، ئۇلار ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر. ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) ئاللاھنىڭ دىنىدىن (يەنى ئىسلام دىنىدىن) باشقا دىننى تىلەمدۇ؟ ھالبۇكى، ئاسمانلاردىكىلەر ۋە زېمىندىكىلەر ئىختىيارىي ۋە ئىختىيارسىز رەۋىشتە ئاللاھقا بويسۇنغان تۇرسا، ئۇلار (قىيامەت كۈنى) ئاللاھ تەرىپىگە قايتۇرۇلىدۇ. »

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قولىدا ئەھلى كىتابنىڭ كىتابلىرىدىن بىر قانچە ۋاراقلارنى كۆرۈپ غەزەپلەندى ۋە: "جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئەگەر مۇسا ھايات بولسا، ماڭا ئەگىشىشتىن باشقا يولى بولمايتتى" دېدى.[1]

سەھەر ھەدىسته ئىسا ئىبنى مەريەم ئاخىر زاماندا چۈشكەندە ئىسلام شەرىئىتىگە ئەگىشىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ بىلەن ھۆكۈم قىلىدىغانلىقى دېيىلگەن.

ئىسلام شەرىئىتى ئۆزىدىن بۇرۇنقى شەرىئەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچىدۇر

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتى ئۆزىدىن بۇرۇنقى شەرىئەتلەرنىكى قۇرئان تەستىقلىغان ھۆكۈملەردىن باشقا بارلىق ھۆكۈملەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِ﴾ [المَائِدَة الآية ٤٨] « (ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق. ». يەنى: ئى رەسۇل، بىز ساڭا قۇرئاننى نازىل قىلدۇق، ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسە ھەقتۇر، ئۇ ئۆزىدىن بۇرۇنقى كىتابلارنىڭ راستلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ، ئۇلارنىڭ ئاللاھتىن كەلگەنلىكىنى تەستىقلايدۇ، ئۇلاردىكى توغرا نەرسىلەرنى تەستىقلايدۇ، ئۆزگەرتىلگەن نەرسىلەرنى بايان قىلىدۇ ۋە بەزى شەرىئەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (3\387) جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "ئىرۋائۇل غەلىل" (6\34) دا ھەسەن دىگەن.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ قىيامەت كۈنىگىچە داۋاملىشىدىغانلىقىنىڭ ئاساسى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرئىتى پەيغەمبەر مۇھەممەد (ئەلەيھىسسالام)نىڭ پەيغەمبەر بولۇپ ئۆتىلىشىدىن قىيامەت كۈنىگىچە داۋاملىشىدۇ. بۇرۇنقى شەرئىتلەر بولسا، كېيىنكى شەرئىت كەلگۈچە ۋاقىتلىق بولۇپ، كېيىنكىسى ئۇنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ.

شەرئىتىنىڭ ئىسلام بىلەن، پەيغەمبەرلەرنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن، كىتابلارنىڭ قۇرئان بىلەن ئاخىرلاشقانلىقى ھەققىدە خۇلاسە

خۇلاسە قىلىپ ئېيتقاندا، ئاللاھ تەرىپىدىن يولغا قويۇلىدىغان شەرئىتلەر ئىسلام بىلەن، ئاللاھ ئۆتىدىغان پەيغەمبەرلەر مۇھەممەد (ئەلەيھىسسالام) بىلەن، ئاللاھ نازىل قىلىدىغان كىتابلار قۇرئان بىلەن، قوبۇل قىلىشقا تەكلىپ قىلىنغۇچى ئۈممەتلەر ئىسلام ئۈممىتى بىلەن ئاخىرلاشقان.

ئىسلام شەرئىتىدىن چىقىشنى جائىز دەپ ئېتىقاد قىلىش ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئامىللاردىندۇر

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، يۇقىرىقى دەلىللەرگە ئاساسەن، ئىسلام دىنىغا كىرىش ۋە ئۇنىڭغا بويسۇنۇش دىندا بىلىش زۆرۈر بولغان ئىشلاردىن بولۇپ، ھېچكىمنىڭ بۇنى بىلمەسلىككە ھەققى يوق. كىمكى بىراۋنىڭ ئىسلام شەرئىتىدىن چىقىشى دۈرۈس دەپ قارىسا، گەرچە ناماز ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ، ئۆزىنى مۇسۇلمان دەپ داۋا قىلسىمۇ كاپىر بولىدۇ. كىمكى ئىنسانىنىڭ يەھۇدىي دىنى ياكى خرىستىئان دىنى ياكى باشقا دىنلار بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشى دۈرۈس دېسە، ئاللاھقا سېغىنىپ ئېيتىمىزكى، كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىلاھىي بۇيرۇقتا قارشى چىققان ۋە قۇرئاندىكى خەۋەرنى رەت قىلغان بولىدۇ. بۇ ئىسلامنى بۇزغۇچى ئاملىنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ٨٥] « كىمكى ئىسلامدىن غەيرىي دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر. » دېگەن سۆزىدۇر.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب بولسا، ئاللاھنىڭ پۈتۈن جىن-ئىنسانلارغا، ئەرەب-ئەجەملەرگە، يېقىن-يىراقلارغا، پادىشاھ-پۇقرالارغا، زاھىد-غەيرى زاھىدلارغا ئۆتكەن ئەلچىسىدۇر. ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى بولۇپ، ئۇنىڭدىن كېيىن كۈتۈلىدىغان پەيغەمبەر ياكى كىتاب يوق. بەلكى ئۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ

ئاخىرقىسىدۇر. ئۇنىڭغا چۈشۈرۈلگەن كىتاب ئۆزىدىن بۇرۇنقى كىتابلارنى تەستىق قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچىدۇر. كىمكى پۈتۈن مەخلۇقاتتىن بىرەرسىنىڭ ئۇنىڭغا ئەگىشىشتىن، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشتىن ۋە ئۇ ئېلىپ كەلگەن كىتاب ۋە ھېكمەتنى قوبۇل قىلىشتىن چىقىپ كېتىشى دۈرۈس دەپ ئېتىقاد قىلسا، كاپىر بولىدۇ.

ئۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدىن باشقا يولنىڭ ئۇنىڭ يولىدىن مۇكەممەلرەك ئىكەنلىكىنى ياكى ئۇلىيالاردىن بىرەرسىنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىئىتىدىن چىقىپ كېتىشى دۈرۈس دەپ گۇمان قىلسا، بۇ كىشى تەۋبە قىلىشقا چاقىرىلغاندىن كېيىن (تەۋبە قىلمىسا) ئۆلتۈرۈلۈشى ۋاجىب بولغان كاپىردۇر.

بۇ ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئامىلغا چۈشۈپ قالغان بەزى گۇرۇھلارنىڭ بايانى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ خىل ئېتىقادقا، يەنى بىراۋنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىن چىقىشى دۈرۈس دېگەن ئېتىقادقا بەزى سوپىلار چۈشۈپ قالغان. شەيتان ئۇلارنى ئازدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ بەزى داھىيلىرى ئاللاھنى تونۇشتا مەلۇم دەرىجىگە يەتسە (ئۇلارنىڭ دەۋاسى بويىچە)، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشنى تەرك ئېتىشى دۈرۈس دەپ قارىغان. شۇبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ بۇ سۆزى باتىلدۇر. پەيغەمبەرلەر ئاللاھنى ئەڭ ياخشى تونۇغۇچىلاردۇر، شۇنداقلا ھۆرمەتلىك ساھابىلەرمۇ شۇنداق. شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئۇلار ئۆلگىچە رەببىگە ئىبادەت قىلغان، ئۇلاردىن ھېچكىم پەرزلەرنى تەرك ئەتمىگەن، ھارامنى ھالال دەپ قارىمىغان. ھەتتا ئۇلارنىڭ بەزىلىرى رۇكۇ قىلىۋاتقان، سەجدە قىلىۋاتقان، روزا تۇتۇۋاتقان، زىكىر ئېيتىۋاتقان ياكى قۇرئان ئوقۇۋاتقان ھالەتتە ۋاپات بولغان. مانا بۇ ئۇلارنىڭ ئاللاھتىن ياخشى خاتىمە تىلىگەنلىكىنىڭ مەنىسىدۇر. بىزمۇ ئاللاھتىن شۇنى تىلەيمىز.

ئۇلارنىڭ سۆزىنىڭ باتىللىقىغا يەنە بىر دەلىل ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ﴾ [الحِجر الآية ٩٩] « سەن ئۆزۈڭگە ئۆلۈم كەلگەنگە (يەنى ئەجىلىڭ يەتكەنگە) قەدەر رەببىڭگە ئىبادەت قىلغىن» دېگەن سۆزىدۇر. تەپسىرشۇناسلارنىڭ چۈشەندۈرۈشچە، بۇ ئايەتتىكى «ئۆلۈم»، «يەقىين» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلەنگەن.

ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنغان تۇرۇقلۇق، ئۇ دىنىي مەجبۇرىيەتلەرنى تاشلىمىغان. ئۇ ئىنسانلار ئىچىدە ئەڭ تەقۋادار ۋە ئەڭ ئىبادەتگۈي تۇرۇقلۇق، ياخشى ئەمەللەرنى كۆپ قىلاتتى. ئۇ پۈتلىرى ئىششىپ كەتكۈچە نامازغا

ئوقۇيتتى. ئۇنىڭغا: «ئاللاھ سىزنىڭ ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى گۇناھلىرىڭىزنى كەچۈرگەن تۇرسا» دېيىلسە، ئۇ: «مەن شۈكۈر قىلغۇچى بەندە بولمامدىمەن؟» دىگەن ئىدى.[1]

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك يەنە بىر ئىش شۇكى، «شەرىئەت پەقەت ئۆتمۈشكىلا ماس كېلىدۇ، ھازىرقى زامانغا ماس كەلمەيدۇ، چۈنكى شەرىئەت ئۆز ئىچىگە ئالمىغان يېڭى مۇئامىلىلەر ۋە ئىشلار مەيدانغا كەلدى» دەيدىغانلارمۇ بۇ ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئامىلغا كىرىپ قالغۇچىدۇ. بۇنىڭ مەنىسى، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە شەرىئەت يېتەرسىز دېگەنلىكتۇر. بۇ باتىل سۆزدۇر. ئىسلام شەرىئىتى قىيامەت كۈنىگىچە ھەر زامان ۋە ھەر ماكانغا ماس كېلىدۇ. ئۇنىڭدا يېتەرسىزلىك، كەمچىلىك ۋە خاتالىق يوق. چۈنكى ئۇ مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ھېكمەت ئىگىسى تەرىپىدىن كەلگەن. ئاللاھ سۈبھانەھۇ ۋە تائالا ئىسلام شەرىئىتىنىڭ مۇكەممەل ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلىپ: ﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ﴾ [المَائِدَة الآية ٣] «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تامامىلدىم، ئىسلام دىنىنىڭ سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشىغا رازى بولدۇم» دېگەن. ئۇنىڭ مۇكەممەللىكىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ھەر زامان ۋە ھەر ماكانغا ماس كېلىدۇ. شەرىئەتنى يېتەرسىز دەپ ئەيىبلىگەن كىشىنىڭ سۆزىدىن شەرىئەتنى يولغا قويغۇچى ئاللاھنى كەمسىتكەنلىك كېلىپ چىقىدۇ. ئاللاھ بۈنىڭدىن پاكتۇر. شۇنداقلا، شەرىئەتنى يېتەرسىز دەپ ئەيىبلىگەن كىشى يۈقىرىقى ئايەتنىڭ دەلالەت قىلغان مەنىسىگە ئىشەنمىگەن بولىدۇ. چۈنكى ئايەت شەرىئەتنىڭ مۇكەممەل ئىكەنلىكىنى ئېيتسا، ئۇ يېتەرسىز دەيدۇ. شۇڭا ئاللاھقا سېغىنىپ ئېيتىمىزكى، ئۇ كاپىر بولىدۇ.

ئاخىردا، ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئىسلام شەرىئىتىگە رىئايە قىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى ۋە ئۇنىڭدىن چىقىشنى دۈرۈس دەپ ئېتىقاد قىلىشنىڭ باتىللىقى ھەققىدىكى مۇھىم بايانلاردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۇناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

---

[1] سەھىھۇلبۇخارى (1130) ۋە سەھىھ مۇسلىم (2819) مۇغىيرە ئىبنى شۇئبە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ رىۋايەتىگە قارالسۇن.

ئىككىنجى خۇتبە

شەرئىتلەرنىڭ بەزىسىگە ئىشىنىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلىش ئىسلام شەرئىتىدىن چىقىشنىڭ قاتارىدىندۇر

جەمئى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى،ئاللاھ نازىل قىلغان كىتابنىڭ بەزىسىگە ئىشىنىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلىش، يەنى شەرئىتلەرنىڭ بەزىسىگە ئىشىنىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلىش، ياكى پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىگە ئىشىنىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلىش ئىسلام شەرئىتىدىن چىقىشنىڭ قاتارىدىن ھېسابلىنىدۇ. گەرچە بۇنداق قىلغۇچى ئۆزىنىڭ پۈتۈن شەرئىتىنى چىقمىغانلىقىنى داۋا قىلسىمۇ. ئاللاھ كىشىلەر ئۈلارنىڭ ھەممىسىگە قەلبى بىلەن ئىمان كەلتۈرسۇن دەپ كىتابلارنى نازىل قىلدى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى. كىمكى ئۇلاردىن بىرەرسىنى رەت قىلسا كاپىر بولىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُواْ بَيۡنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤۡمِنُ بِبَعۡضٖ وَنَكۡفُرُ بِبَعۡضٖ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيۡنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ١٥٠ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗاۚ وَأَعۡتَدۡنَا لِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابٗا مُّهِينٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١٥٠ - ١٥١] « شۇبھىسىزكى، ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلار، ئاللاھ بىلەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئارىسىنى (ئاللاھقا ئىشىنىپ پەيغەمبەرلىرىگە ئىشەنمەيمىز دېيىش بىلەن) ئاجرىتىۋەتمەكچى بولغانلار، (پەيغەمبەرلەرنىڭ) بەزىسىگە ئىشىنىمىز، بەزىسىگە ئىشەنمەيمىز دېگۈچىلەر .ئۇنىڭ (يەنى ئىمان بىلەن كۇفرىنىڭ) ئارىسىدا (ئوتتۇرا) يول تۇتماقچى بولغانلار. ئەنە شۇلار (ئىمانىنى دەۋا قىلغان تەقدىردىمۇ) راستىنلا كاپىرلاردۇر، كاپىرلارغا خورلىغۇچى ئازاب تەييارلىدۇق. »

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇنىڭ قاتارىغا قۇرئانغا ئىشىنمەن، پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىگە ئىشەنمەيمەن دېگەن كىشىمۇ كىرىدۇ. بۇ ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئامىللاردىن بولۇپ، كىمكى ئىككى ۋەھىينىڭ ھەر ئىككىسىنى ياكى بىرىنى رەت قىلسا كاپىر بولىدۇ. ياكى قۇرئانغا ئىشىنمەن، لېكىن ئۇنىڭدىكى ساھابىلەرنىڭ ئادىللىقى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ پاكلىقى توغرىسىدىكى مەزمۇنلارغا ئىشەنمەيمەن دېسە، ياكى ئىلمانىيلار چاقىرغاندەك دىننى تۇرمۇش ساھەلىرىدىن ئايرىش كېرەك دەپ چاقىرسا، ياكى ئۇلارنىڭ كىشىلەر سىياسەت ۋە مۇئامىلىلەردە شەرئىتتىن چىقسا بولىدۇ، بەش ۋاخ ئىبادەتنىلا قىلسا يېتەرلىك دېگەن سۆزىنى قىلسا، بۇمۇ بەزى

شەرىئەتلەرگە ئىشىنىپ، بەزىسىنى ئىنكار قىلغانلىق بولىدۇ. كىمكى بۇنىڭغا چۈشۈپ قالسا، ئاللاھقا سېغىنىپ ئېيتىمزكى، ئۇنىڭ ئىمانى بۇزۇلغان ۋە ئىسلام مىللىتىدىن چىققان بولىدۇ. گەرچە نامان ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ، ئۆزىنى مۇسۇلمان دەپ داۋا قىلسىمۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ئېتىقادىنىڭ ھەقىقىتى شەرىئەتكە قارشى چىقىش ۋە ئالەملەرنىڭ رەببىگە قارشىلىق قىلىشتۇر. گەرچە ئۇ بۇنى تىلى بىلەن ئىپادىلىمىسىمۇ، چۈنكى ئېتىبار قەلبتىكى ئېتىقادقىدۇر.

نادانلىق ۋە تەكەببۇرلۇق بۇ ئىككى گۇرۇھنى ئىسلام شەرىئىتىدىن چىقىشنى جائىز دەپ ئېتىقاد قىلىشقا چۈشۈرۈپ قويغان ئىككى كېسەلدۇر

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، سوپىلار ۋە ئىلمانىيلاردىن ئىبارەت بۇ سۆزلەرنى قىلغۇچىلارنى ئۇلار چۈشۈپ قالغان ئىشلارغا چۈشۈرۈپ قويغىنى يا نادانلىق ياكى تەكەببۇرلۇقتۇر. نادانلىقنىڭ داۋاسى ئىلمدۇر. تەكەببۇرلۇقنىڭ داۋاسى ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ئەسلەش ۋە ئىنسانىنىڭ چوقۇم ئاللاھقا قايتىدىغانلىقىنى، ئاللاھنىڭ ئۇنى شەرىئىتىگە بويسۇنۇشتىن تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقى ئۈچۈن ھېساب ئالىدىغانلىقىنى ھېس قىلىشتۇر.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، مەخلۇقاتنىڭ ئەڭ ياخشىسى، ئىنسانىيەتنىڭ يولباشچىسى، ھەۋزى-كەۋسەر ۋە شاپائەتنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىڭلار. ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ، ئەقىدىمىزنى قوغدىغايلا ، بىخەتەرلىكىمىزنى قوغدىغايلا ۋە رىزقىمىزنى قوغدىغايلا.

ئى ئاللاھ، يامانلارنىڭ يامانلىقىدىن، پاسىقلارنىڭ ھىيلىسىدىن، كېچە- كۈندۈزنىڭ ئاپەتلىرىدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، پەقەت ياخشىلىق ئېلىپ كەلگۈچى كېچە-كۈندۈز بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئى مېھرىبان ئاللاھ.

ئى ئاللاھ! بىزگە بىز بىلەن گۇناھلىرىمىزنىڭ ئارىسىنى توسۇيدىغان تەقۋالىق، بىزنى جەننەتلىرىگە يەتكۈزىدىغان تائەت، ئۇنىڭ بىلەن دۇنيادىكى مۇسىبەتلەر بىزگە ئاسان قىلىنىدىغان ئىشەنچ ئاتا قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىزنى ھايات ۋاقتىمىزدا قۇلاقلىرىمىز، كۆزلىرىمىز ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىمىز بىلەن بەھرىمەن قىلغايلا، ھەم ئۇلاردىن ھاياتىمىزنىڭ ئاخىرىغىچە بەھرىمەن بولۇشقا نىسىپ قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزنى ھدايەت قىلغانلىرىدىن كېيىن دىللىرىمىزنى توغرا يولدىن بۇرىۋەتمىگەيلا، بىزگە دەرگاھلىدىن رەھمەت بېغىشلىغايلا. شۇبھىسىزكى، سىلى (بەندىلىرىگە ئاتالارنى) بەكمۇ بېغىشلىغۇچى.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى تىلەيمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ بىزنى يولدىن ئازدۇرغۇچى پىتنىلەردىن ۋە شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بارلىق جايلاردىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلىغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام دىنىدىن ئۆگىنىشتىن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشتىن يۈز ئۆرۈش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئىسلام شەرىئىتىگە بويسۇنۇشنىڭ ۋاجىپلىقى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، قۇرئاندا ئاللاھ تائالا 33 ئورۇندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشنى بۇيرۇغان. بۇلارنىڭ ئىچىدە: ﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ﴾ [الحشر الآية ٧] " پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار " ، ﴿قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلۡكَٰفِرِينَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ٣٢] " ئېيتقىنكى، «ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار». ئەگەر ئۇلار (ئىتائەت قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈسە، ئاللاھ كاپىرلارنى (يەنى ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلارنى) دوست تۇتمايدۇ. "، ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوۡاْ عَنۡهُ وَأَنتُمۡ تَسۡمَعُونَ﴾ [الأنفَال الآية ٢٠] «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار، سىلەر (قۇرئاننى) ئاڭلاپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈمەڭلار. » ۋە: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ﴾ [النِّسَاء الآية ٥٩] « ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار.» دېگەن ئايەتلەر بار.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆپلىگەن ھەدىسلىرىمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىش، ئىتائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ يولىنى تۇتۇشقا چاقىرىدۇ. ئۇنۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئۈممىتىمنىڭ ھەممىسى جەننەتكە كىرىدۇ، پەقەت باش تارتقانلار كىرمەيدۇ" دېگەن. ساھابىلەر: "كىم باش تارتىدۇ؟" دەپ سورىغاندا، "ماڭا ئىتائەت قىلغان جەننەتكە كىرىدۇ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان باش تارتقان بولىدۇ" دەپ جاۋاب بەرگەن.[1]

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (7280) رىۋايەت قىلغان.

يەنە ئۇنىڭدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: كىمكى ماڭا ئىتائەت قىلسا ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ، كىمكى ماڭا ئاسىيلىق قىلسا ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ.[1]

يەنە ئۇنىڭدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: مەن سىلەرنى بىر نەرسىدىن توسسام، ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇڭلار. بىر نەرسىگە بۇيرۇسام، كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشچە ئۇنى ئورۇنلاڭلار.[2]

ئەبۇ سەئىد ئەل-خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ (سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم) مۇنداق دېگەن: جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ ھەممىڭلار جەننەتكە كىرىسىلەر، پەقەت باش تارتىپ، تۆگىنىڭ قېچىشىدەك ئاللاھتىن قاچقانلار كىرمەيدۇ. ساھابىلەر: ئى رەسۇلۇللاھ، كىم جەننەتكە كىرىشتىن باش تارتىدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: كىمكى ماڭا ئىتائەت قىلسا جەننەتكە كىرىدۇ، كىمكى ماڭا ئاسىيلىق قىلسا باش تارتقان بولىدۇ، دېگەن.[3]

ئاللاھنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈشنىڭ ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئىشلاردىن ئىكەنلىكى

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھ تائالاغا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىتائەت قىلىشنىڭ ئەكسى ئاللاھنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈشتۇر. ئۇنى ئۆگەنمەيدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمايدۇ. ئىسلامنىڭ توغرا بولۇشى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان دىنىڭ ئاساسلىرىنى ئۆگىنىش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشتىن باش تارتىدۇ. قۇلقى ۋە قەلبى بىلەن يۈز ئۆرۈيدۇ، ئۇنى راستمۇ دېمەيدۇ، يالغانمۇ دېمەيدۇ، دوستمۇ تۇتمايدۇ، دۈشمەنمۇ تۇتمايدۇ، ئۇنىڭ كەلتۈرگەن نەرسىلىرىگە قەتئىي قۇلاق سالمايدۇ. ئىماننىڭ رۇكۇنلىرىنى ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك نەرسىلەرنى، ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەلەپلىرىدىن بولغان نامازنى، زاكاتنى، ئاللاھنى ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى سۆيۈش قاتارلىق ئىبادەتلەرنى ئۆگىنىشتىن يۈز ئۆرۈيدۇ. بۇلار ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئىشلاردىندۇر - ئاللاھ بىزنى بۇنىڭدىن ساقلىسۇن. بۇنىڭ دەلىلى ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ ثُمَّ أَعۡرَضَ عَنۡهَآۚ إِنَّا مِنَ ٱلۡمُجۡرِمِينَ مُنتَقِمُونَ﴾ [السَّجْدَة الآية ٢٢] "پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز . نەسىھەت قىلىنغان، ئاندىن ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈگەن ئادەمدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ؟ بىز گۇناھكارلارنى چوقۇم جازالايمىز."

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (7137) ۋە مۇسلىم (1835) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (7288) ۋە مۇسلىم (1337) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇنى ئىبنى ھىببان (1\196-197) 17-نۇمۇرلۇق ھەدىستە رىۋايەت قىلغان.

دېگەن سۆزىدۇر. يەنى، ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىدىن يۈز ئۆرۈگەن كىشىدىن زالىمراق كىشى يوق. ئاندىن ئاللاھ ئۇنى گۇناھكار دەپ ئاتىغان. ئەزالىرى بىلەن ھېچقانداق ئەمەل قىلماي، پەقەت كەلىمە شاھادەتنى ئېيتىش بىلەنلا كۇپايىلىنىدىغان كىشى كاپىر بولىدۇ. ئەھلى ئىلىملەر ئۇنى 'پۇتۇن ئەمەللەرنى تەرك ئەتكۇچى' دەپ ئاتايدۇ. بەزى كىشىلەر ئۇنى دىندىن چىققۇچى دەپ ئاتايدۇ. ھەقىقەت شۇكى، شەرىئەتتىن يۈز ئۆرۈگەن كىشىنىڭ قەلبى بۇزۇق. چۈنكى ئەگەر ئۇنىڭ قەلبى ئىمان بىلەن ياخشىلانغان بولسا، ئۇنىڭ ئەزالىرى ئەمەل قىلىشقا بويسۇنغان بولاتتى. چۈنكى قەلب باشقۇرغۇچى، ئەزالار ئەگەشكۈچىلەر بولۇپ، ئەزالار قەلبكە قارشى كەلمەيدۇ. لېكىن قەلب ئىشتىن قالغاندا، ئەزالارمۇ ئىشتىن قالىدۇ. ئاللاھتىن ساقلىق-سالامەتلىك تىلەيمىز.

ئاللاھنىڭ دىندىن يۈز ئۆرۈشتىن ئاگاھلاندۇرۇش

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، دىندىن يۈز ئۆرۈشتىن ئاگاھلاندۇرۇش نۇرغۇن ئايەتلەردە كەلگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ﴾ [طه الآية ١٢٤] " كىمكى مېنىڭ زىكرىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئۇنىڭ ھاياتى تار (يەنى خاتىرجەمسىز) بولىدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇنى بىز كور قوپۇرىمىز"، يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَآ إِنَّا مِنَ ٱلْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ﴾ [السَّجْدَة الآية ٢٢] "پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز . نەسىھەت قىلىنغان، ئاندىن ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈگەن ئادەمدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ؟ بىز گۇناھكارلارنى چوقۇم جازالايمىز."، ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِىَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ﴾ [الكَهْف الآية ٥٧] " پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن پەند . نەسىھەت قىلىنغان، ئۇ ئايەتلەردىن يۈز ئۆرۈگەن ۋە ئۆزىنىڭ قىلغان گۇناھلىرىنى ئۇنتۇغان كىشىدىنمۇ زالىم كىشى بارمۇ ؟"، ﴿فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَقُلْ أَنذَرْتُكُمْ صَٰعِقَةً مِّثْلَ صَٰعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ﴾ [فُصِّلَت الآية ١٣] «ئەگەر ئۇلار (بۇ بايانلاردىن كېيىن ئىماندىن) يۈز ئۆرۈسە (سەن ئۇلارغا): «سىلەرنى ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ بېشىغا كەلگەن ئازابقا ئوخشاش ئازابتىن ئاگاھلاندۇرىمەن» دېگىن. »، ﴿وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِۦ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ [الجِن الآية ١٧] «كىمكى پەرۋەردىگارىنىڭ زىكرىدىن (يەنى ئاللاھنىڭ تائەت . ئىبادىتىدىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، ئاللاھ ئۇنى قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىدۇ»، يەنە مۇنداق دەيدۇ:﴿قُلْ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْكَٰفِرِينَ﴾ [آل عِمْرَان الآية ٣٢] " ئېيتقىنكى، «ئاللاھقا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار». ئەگەر ئۇلار (ئىتائەت قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈسە، ئاللاھ كاپىرلارنى (يەنى ئاللاھنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلارنى) دوست تۇتمايدۇ. "

شەيتان ئاللاھنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈگۈچىنىڭ ئەقلى-پىكرىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈش شەيتاننىڭ ئىنسان قەلبى ۋە پىكرىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشىغا ئېلىپ بارىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾ [الزُّخْرُف الآية ٣٦ - ٣٧] " كىمكى مېھرىبان ئاللاھنى ياد ئېتىشتىن (يەنى قۇرئاندىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، بىز ئۇنىڭغا شەيتاننى ھۆكۈمران قىلىمىز (شەيتان ئۇنى ۋەسۋەسە قىلىدۇ)، شەيتان ئۇنىڭغا ھەمىشە ھەمراھ بولىدۇ. شەك . شۇبھىسىزكى، شەيتانلار ئۇلارنى (يەنى ئازغۇن كۇففارلارنى) توغرا يولدىن توسىدۇ، ئۇلار بولسا ئۆزلىرىنى توغرا يولدا دەپ گۇمان قىلىدۇ."

ئاللاھنىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈش كاپىر ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپىتى

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن شەرىئەتكە ئەگىشىشتىن يۈز ئۆرۈش كاپىر ۋە مۇناپىقلارنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَمَّآ أُنذِرُواْ مُعْرِضُونَ﴾ [الأَحْقَاف الآية ٣] " كاپىرلار ئاگاھلاندۇرۇلغان نەرسىلەردىن يۈز ئۆرۈگۈچىدۇر. " دەيدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇ يۇقارقىلار ئىسلام شەرىئىتىگە بويسۇنۇشنىڭ ۋاجىبلىقى ۋە ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈشتىن ئاگاھلاندۇرۇش ھەققىدىكى مۇھىم بايانلاردۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۇناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ دىنىغا ئەگىشىش ۋە بويسۇنۇش ۋاجىپتۇر. بۇنىڭ يولى ئىلىم ۋە ئەمەلدۇر. مۇسۇلمان كىشى دىنىنىڭ ئاساسلىرىنى ئۆگىنىپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشى كېرەك. بۇلارنىڭ ئالدىنقى سېپىدە ئىسلامنىڭ بەش پەرزى ۋە ئىماننىڭ ئالتە ئاساسى تۇرىدۇ. ئۇ بۇ ئاساسلارغا زىت كېلىدىغان ئىشلاردىن، بولۇپمۇ

ئىسلامدىن چىقارغۇچى ئون ئىشتىن ساقلىنىشى كېرەك. شۇنىڭدىن كېيىن، ئىمانىنى كېمەيتىدىغان چوڭ-كىچىك گۇناھلارنى سادىر قىلىشتىن ساقلىنىشى لازىم. چۈنكى، بۇ گۇناھلار گەرچە كىشىنى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋەتمىسىمۇ، لېكىن ئىماننىڭ كامىللىقىغا زىت كېلىدۇ ۋە ئىگىسىنى ئاخىرەتتە جازاغا قېلىش خەۋپىگە دۇچار قىلىدۇ.

ئىلىم ۋە ئەمەلنىڭ ساۋابى

ئاللاھ تائالا شەرىئەتكە يۈزلىنىپ، ئۇنى ئۆگىنىپ ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغانلارغا كاتتا ئەجر (ساۋاب) بېرىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلدى. ئىلىمنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "كىمكى ئىلىم ئىزدەش يولىدا ماڭسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنىڭ يولىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. كىشىلەر ئاللاھنىڭ ئۆيلىرىدىن بىر ئۆيدە يىغىلىپ، ئاللاھنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىپ، ئۆز ئارا دەرس قىلىشسا، ئۇلارغا خاتىرجەملىك چۈشىدۇ، رەھمەت ئورايدۇ، پەرىشتىلەر قورشاپ تۇرىدۇ ۋە ئاللاھ ئۇلارنى ئۆز دەرگاھىدىكىلەرنىڭ ئىچىدە تىلغا ئالىدۇ."[1]

ئەمەلنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە، ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:" ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: "بەندەم پەرز ئەمەللەر بىلەن ماڭا يېقىنلاشقاندەك، باشقا ھېچقانداق ئەمەل بىلەن يېقىنلاشمايدۇ. بەندەم نەپىلە ئىبادەتلەر بىلەن ماڭا يېقىنلىشىۋەرسە، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن. مەن ئۇنى ياخشى كۆرگەن چاغدا، ئۇنىڭ ئاڭلايدىغان قۇلقى، كۆرىدىغان كۆزى، تۇتىدىغان قولى ۋە ماڭىدىغان پۇتى بولىمەن. ئەگەر مەندىن سورىسا، چوقۇم بېرىمەن، ئەگەر مەندىن پاناھ تىلىسە، چوقۇم ئۇنى ساقلايمەن. مەن قىلىدىغان ئىشلار ئىچىدە، مۆمىننىڭ جېنىنى ئېلىشتىن باشقا بىرەر ئىشتا بۇنچىلىك ئىككىلەنمەيمەن. چۈنكى ئۇ (مۆمىن) ئۆلۈمنى يامان كۆرىدۇ، مەنمۇ ئۇنى خاپا قىلىشنى يامان كۆرىمەن."[2]

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، مەخلۇقاتنىڭ ئەڭ ياخشىسى، ئىنسانىيەتنىڭ يولباشچىسى، ھەۋزى-كەۋسەر ۋە شاپائەتنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىڭلار. ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2699) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6502) رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ، ئەقىدىمىزنى قوغدىغايلا ، بىخەتەرلىكىمىزنى قوغدىغايلا ۋە رىزقىمىزنى قوغدىغايلا.

ئى ئاللاھ، يامانلارنىڭ يامانلىقىدىن، پاسىقلارنىڭ ھىيلىسىدىن، كىچىك-كۈندۈزنىڭ ئاپەتلىرىدىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز، پەقەت ياخشىلىق ئېلىپ كەلگۈچى كىچىك-كۈندۈز بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئى مېھرىبان ئاللاھ.

ئى ئاللاھ! بىزگە بىز بىلەن گۇناھلىرىمىزنىڭ ئارىسىنى توسۇيدىغان تەقۋالىق، بىزنى جەننەتلىرىگە يەتكۈزىدىغان تائەت، ئۇنىڭ بىلەن دۇنيادىكى مۇسىبەتلەر بىزگە ئاسان قىلىنىدىغان ئىشەنچ ئاتا قىلغايلا. ئى ئاللاھ! بىزنى ھايات ۋاقتىمىزدا قۇلاقلىرىمىز، كۆزلىرىمىز ۋە كۈچ-قۇۋۋىتىمىز بىلەن بەھرىمەن قىلغايلا، ھەم ئۇلاردىن ھاياتىمىزنىڭ ئاخىرىغىچە بەھرىمەن بولۇشقا نىسىپ قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزنى ھىدايەت قىلغانلىرىدىن كېيىن دىللىرىمىزنى توغرا يولدىن بۇرىۋەتمىگەيلا، بىزگە دەرگاھلىدىن رەھمەت بېغىشلىغايلا. شۇبھىسىزكى، سىلى (بەندىلىرىگە ئاتالارنى) بەكمۇ بېغىشلىغۇچى.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى تىلەيمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن سىلىگە سىغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سىغىنىپ بىزنى يولدىن ئازدۇرغۇچى پىتنىلەردىن ۋە شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بارلىق جايلاردىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلىغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قىرىق ئالاھىدىلىكى

توغرىسىدىكى خۇتبىلەر -- جەمئى 8 خۇتبە

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(1- 5)

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، دىندا زۆرۈر بىلىنگەن نەرسىلەردىن بىرى شۇكى، ساماۋى شەرىئەتلەر ئاللاھ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر. ئاللاھ ھەر بىر قەۋمگە ئۇلارغا مۇۋاپىق كېلىدىغان شەرىئەتنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئۆز تىلىدا سۆزلەيدىغان ئەلچى ئەۋەتتى. ئۇلارنى شەرىئەتسىز تاشلاپ قويمىدى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېدى: ﴿وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ [الرَّعْد الآية ٧] « ھەر قەۋمنىڭ بىر ھىدايەت قىلغۇچىسى (يەنى پەيغەمبىرى) بولىدۇ ». يەنە: ﴿لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ [المَائِدَة الآية ٤٨] « (ئى ئۈممەتلەر!) سىلەرنىڭ ھەر بىرىڭلارغا بىرخىل شەرىئەت ۋە ئوچۇق يول تەيىن قىلدۇق. » دېدى.

ئى ئىنسانلار، ئىنسان ئاللاھ ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلىرىگە ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇلغان. ئاللاھ تائالا: ﴿وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ ٱللَّهِ﴾ [النِّسَاء الآية ٦٤] « بىز ھەر قانداق پەيغەمبەرنى ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن پەقەت ئىتائەت قىلىنىش ئۈچۈنلا ئەۋەتتۇق » دېدى.

ئى مۇسۇلمانلار، ئاللاھ نازىل قىلغان شەرىئەتلەرنىڭ ئۇلۇغى تەۋرات، ئىنجىل ۋە قۇرئاندۇر. بەنى ئىسرائىلغا ئۆز شەرىئەتلىرىنى ساقلاش تاپشۇرۇلغان بولسىمۇ، ئۇلار ساقلىيالمىدى. بەلكى ئۆزگەرتىۋەتتى ۋە زايە قىلدى. ئەمما قۇرئاننى ئاللاھ ئۆزى ساقلاشنى ئۈستىگە ئالدى. ئاللاھ تائالا: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾ [الحِجْر الآية ٩] « قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق

ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز. » دېدى. بۇ ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتىدىندۇر. ئۇلارغا قىيامەت كۈنىگىچە ئىبادەت قىلىدىغان شەرىئەتنى ساقلاپ قالدى.

ئى مۆمىنلەر، بارلىق شەرىئەتلەر ئاللاھقا خالىس ئىبادەت قىلىشقا ۋە شېرىك كەلتۈرۈشتىن توسۇشقا چاقىرىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ﴾ [الأنبيَاء الآية ٢٥] « (ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيي قىلدۇق. » دېدى. يەنە: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ﴾ [النَّحل الآية ٣٦] « بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: «ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، تاغۇتتىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق » دېدى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، شەرىئەتلەر تارماق مەسىلىلەردە ئۆز- ئارا پەرقلىنىدۇ، ئاساسىي مەسىلىلەردە بولسا بىردەك كېلىدۇ. ئۇ بولسىمۇ ئاللاھقا، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، ئاخىرەت كۈنىگە ۋە تەقدىرنىڭ ياخشى-يامىنىغا ئىمان كەلتۈرۈشتۇر.

مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ شەرىئەتلىرى بىردەك كەلگەن نەرسىلەردىن يەنە بىرى دىننى، ئابرۇيىنى، مال-مۈلۈكنى، جاننى ۋە ئەقلىنى قوغداشتۇر.

مانا بۇلار شەرىئەتلەرنىڭ مەقسەتلىرىنى چۈشىنىش ئۈچۈن بايان قىلىنغان پايدىلىق كىرىش سۆزىدۇر. كىمكى بۇنى چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ يولغا قويغان نەرسىلىرىدىكى ھېكمىتىنى چۈشىنىشنىڭ ئىشكى ئۇنىڭغا ئېچىلغان بولىدۇ.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خاسلىقلىرى

1-ئى مۆمىنلەر، ئاللاھ پەيغەمبەرلەرنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن، كىتابلارنى قۇرئان كەرىم بىلەن، شەرىئەتلەرنى ئىسلام شەرىئىتى بىلەن ئاخىرلاشتۇردى. ئاللاھ ئىسلام شەرىئىتىنى كۆپلىگەن ئالاھىدىلىكلەر بىلەن پەرقلەندۈردى. بۇ ئالاھىدىلىكلەر قىرىقتىن ئارتۇق بولۇپ، ئۇنىڭ بىرىنچىسى ئۇنىڭ ئىلاھيي، رەببانيي شەرىئەت ئىكەنلىكىدۇر. ھازىرقى باشقا شەرىئەتلەر بولسا تەۋھىدكە چاقىرىدىغان ئەسلى ساغلام شەرىئەتلەردىن بۇرمىلانغان شەرىئەتلەردۇر. خرىستىئانلار دىننى بۇرمىلاپ، ئىسانى ئىلاھلاشتۇرۇپ، كېيىنكە چوقۇنىدىغان بولۇپ كەتتى. يەھۇدىيلار بەزى

پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلىپ، ئۇزەيرگە چوقۇنىدىغان بولۇپ كەتتى. بۇلار بۇتپەرەسلىك سۈپىتى بىلەن سۈپەتلەنگەن ئىنسانىي شەرىئەتلەردۇر.

ھىندۇستلار ۋە بۇددىستلار تاشلارغا چوقۇنغۇچىلاردۇر. رافىزىلار بولسا قەبرىلەرگە چوقۇنغۇچىلاردۇر. ئۇلار ئىسلام بىلەن ئۆزلىرىنى ئاتىغان بولسىمۇ، ئىسلامغا ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق. چۈنكى قارىلىدىغىنى ئىشنىڭ ھەقىقىتى ئىسىم ئەمەس.

2- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ خاتالىقتىن ساقلانغانلىقىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿لَّا يَأۡتِيهِ ٱلۡبَٰطِلُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَلَا مِنۡ خَلۡفِهِۦۖ تَنزِيلٞ مِّنۡ حَكِيمٍ حَمِيدٖ﴾ [فُصِّلَت الآية ٤٢] « ئۇنىڭغا ئالدىدىنمۇ، ئارقىسىدىنمۇ (يەنى ھېچقايسى تەرىپىدىن) باتىل يۇزلەنمەيدۇ، ئۇ ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، مەدھىيەگە لايىق ئاللاھ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر. » دېدى. يەنە: ﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَىٰ عَبۡدِهِ ٱلۡكِتَٰبَ وَلَمۡ يَجۡعَل لَّهُۥ عِوَجَاۜ﴾ [الكَهۡف الآية ١] « جىمى ھەمدۇسانا ئاللاھقا خاستۇركى، (ئاللاھ) بەندىسى (يەنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد) گە توغرا، ھېچقانداق قىڭغىرلىق (يەنى ئىختىلاپ، زىددىيەت) بولمىغان قۇرئاننى نازىل قىلدى » دېدى. يەنە: ﴿وَتَمَّتۡ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدۡقٗا وَعَدۡلٗاۚ﴾ [الأَنۡعَام الآية ١١٥] « پەرۋەردىگارىڭنىڭ سۆزى ناھايىتى راستتۇر ، ناھايىتى توغرىدۇر، » دېدى. قۇرئان خەۋەرلىرىدە راستچىل، ھۆكۈملىرىدە ئادىلدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «...ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابى، ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەدنىڭ يولىدۇر» دېدى.[1]

3- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ بۇرمىلىنىش ۋە ئۆزگەرتىلىشتىن ساقلانغانلىقىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىندا يېڭىلىق پەيدا قىلىشتىن ئاگاھلاندۇرۇپ: «يېڭى پەيدا قىلىنغان ئىشلاردىن ھەزەر ئەيلەڭلار، چۈنكى ھەر بىر يېڭى پەيدا قىلىنغان ئىش بىدئەت، ھەر بىر بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر» دېگەن [2]. ئىسلام ئۆلىمالىرى ئەسرلەر بويى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىنى ئاجىز ۋە توقۇلما ھەدىسلەردىن تازىلاشتا زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتى ۋە كۆرستىپ كىلىۋاتىدۇ.

4- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ يوقلىپ كېتىشتىن ساقلانغانلىقىدۇر. ئاللاھ قۇرئاننى ساقلاش ھەققىدە: ﴿إِنَّا نَحۡنُ نَزَّلۡنَا ٱلذِّكۡرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ﴾ [الحِجۡر الآية ٩] « قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق ۋە چوقۇم ئۇنى قوغدايمىز. » دېگەن. پەيغەمبەر

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (867) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (867) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىنىڭ توپلاملىرى كاپىرلارنىڭ سۆيقەستلىرى، ئۇرۇشلارنىڭ كۆپلۈكى ۋە ھىيلە-مىكىرلەرنىڭ چوڭقۇرلۇقىغا قارىماي، ئۆزلادتىن-ئۆزلادقا، ئەسىردىن-ئەسىرگە ساقلىنىپ كەلمەكتە.

شەرىئەتنى يوقاپ كېتىشتىن ساقلاشنىڭ ۋاستىلىرىدىن بىرى، ئاللاھ ئۈنى ساقلاش ئۈچۈن مەخلۇقاتلىرىدىن مۇئىيەن كىشىلەرنى تاللىدى. ئۇلار پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرى بولغان ئالىملار، ئىسلامنى ئىلىم تارقىتىش ۋە ئۇنىڭ يولىدا پۇل- مال سەرپ قىلىش بىلەن قوللىغان سالىھ ھۆكۈمدارلار، سۈلتانلار ۋە مەرتىۋە-مال ئىگىلىرىدۇر. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مېنىڭ ئۈممىتىمدىن بىر گۇرۇھ ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشتا داۋاملىق مۇستەھكەم تۇرىدۇ. ئۇلارنى ياردەمسىز تاشلىۋەتكەنلەر ياكى قارشى چىققانلار ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ئۇلار تا ئاللاھنىڭ ئەمرى كەلگۈچە كىشىلەر ئۈستىدىن غالىب بولۇپ تۇرىدۇ.»[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئومۇمەن رەببانىي شەرىئەتلەرنىڭ، خۇسۇسەن ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى چۈشىنىش ئۈچۈن ئەسلىتىپ ئۆتكەن مۇھىم مەزمۇنلاردۇر. كىمكى بۇنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى يولغا قويۇشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۇزگەن شەرىئەتلەرنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

5- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى ئۇنىڭ تەلىماتلىرىنىڭ ئېنىقلىقى، مۇجمەللىك، سىرلىق ۋە چۈشىنىشسىزلىكىدىن خالىي بولۇشىدۇر. بۇ ئىنسانىي

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3641) ۋە مۇسلىم (1037) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

تەلىماتلارنىڭ زۆرۈر سۈپىتىدۇر. شۇڭا شەرىئەت تەلىماتلىرىنى چوڭمۇ، كىچىكمۇ، ئىلىم تەلەپ قىلغۇچىمۇ ۋە سەھرالىق ئەرەبمۇ چۈشىنەلەيدۇ.

ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇ ئىسلام شەرىئىتىنىڭ بەش خاسلىقىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، چۈشىنسە يەتسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى بىلىدۇ. شۇنداقلا زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ - يەنى ئىلمانىيلارنىڭ- ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىش بىلەن ئېزىپ كەتكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئىسلامنى ئارقىدا قالغان، كونا دىن دەپ دەۋا قىلىشلىرىنىڭ خاتالىقىنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئارقىدا قالغان، كونا دېگەن بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(6- 10)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدھۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدەت ئىيتىمىز، ئۇنىڭدىن يارىدەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئۆتكەن خۇتبىدە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ بەش خاسلىقى ھەققىدە توختالغان ئىدۇق. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە باشقا خاسلىقلىرىنى بايان قىلىمىز.

6- ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى خۇراپاتلىق ۋە بىمەنىلىكنى رەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ باتىللىقىنى بايان قىلىشتۇر. مەسىلەن سېھرىگەرلىك - سېھرىگەرنىڭ شەيتانلارغا چوقۇنۇش ئارقىلىق ئۇلاردىن مەقسىتىگە يېتىش ئۈچۈن ياردەم سورىشىدۇر.

ئىسلام چەكلىگەن خۇراپاتلىقلاردىن يەنە پالچىلىق بولۇپ، ئۇ غەيبنى بىلىشكە ئۇرۇنۇش ۋە كۆڭۈلدىكىنى ئېيتىپ بېرىشتىن ئىبارەت. بۇ ئىككىسى - يەنى سېھىر ۋە پالچىلىق - قاتتىق ھارام قىلىنغان بولۇپ، ئۇلارنى قىلىش ئىسلامدىن چىقىرىۋېتىدىغان ئىشلاردىندۇر. چۈنكى غەيبنى پەقەت ئاللاھلا بىلىدۇ، بۇ ئاللاھنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىندۇر. ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ﴾ [النَّمل الآية ٦٥] «ئېيتقىنكى، ئاللاھتىن بۆلەك ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكىلەر غەيبنى بىلمەيدۇ». كىمكى ئۆزىنىڭ غەيبنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلسا، ئۇ ئاللاھنىڭ غەيبنى بىلىش سۈپىتىگە شېرىك بولۇشنى دەۋا قىلغان ۋە قۇرئاننى يالغانغا چىقارغان بولىدۇ.

7- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ ئەقىدە، ئىبادەت، مۇئامىلە، سىياسەت، ئەدلىيە ۋە ئەخلاق قاتارلىق بارلىق ھايات ئىشلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان مۇكەممەل ۋە ئومۇميۈزلۈك شەرىئەت بولۇشىدۇر.

• ئەقىدە بابىدا، ئىسلام شەرىئىتى ئەقىدىنىڭ ئاساسلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇلار: ئاللاھقا، پەرىشتىلەرگە، كىتابلارغا، پەيغەمبەرلەرگە، ئاخىرەت كۈنىگە، ياخشى-يامان تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈشتۇر. شۇنداقلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ تەقەززالىرىنى، بۇنىڭ مۇھىمراقلىرىدىن ئۇنى تەستىقلاش ۋە ئۇنىڭغا بويسۇنۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

• ئىبادەت بابىدا، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تەلىماتلىرى قەلب ۋە ئەزالارنىڭ ئىبادەتلىرىنىڭ ئەڭ نازۇك تەپسىلاتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

قەلب ئىبادەتلىرى: سەۋر، قورقۇش، ئۈمىد قىلىش، تەۋەككۈل، تەۋبە، مۇھەببەت قاتارلىقلار.

ئەزا ئىبادەتلىرى: تاھارەت، نامازى، زاكات، روزا، ھەج، زىكىر، جىھاد ۋە دەۋەت.

• مۇئامىلە بابىدا، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تەلىماتلىرى سودا-سېتىق، ئىجارە، ۋاكالەت، قەرز خاتىرىسى، نىكاھ، تالاق، دېھقانچىلىق ۋە باشقا مۇئامىلىلەرنىڭ ئەڭ ئىنچىكە تەپسىلاتلىرىغىچە ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

• سىياسەت بابىدا، ئىسلام ھۆكۈمران بىلەن پۇقرا ئوتتۇرىسىدىكى بەيئەت، ئاڭلاش ۋە ئىتائەت قىلىش، نەسىھەت قىلىش ۋە دۇئا قىلىش، بىرلىك ۋە ئىتتىپاقلىق قاتارلىق مۇناسىۋەتلەرنىڭ تەپسىلاتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنداقلا مۇسۇلمان ئەمەسلەر بىلەن تىنچلىق ۋە ئۇرۇش ۋاقتىدىكى مۇناسىۋەت، سۈلھى ۋە ۋاقتلىق تىنچلىق كېلىشىمىنىڭ تەپسىلاتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ھۆكۈمراننى ئادىل بولۇشقا، ئاللاھنىڭ كەلىمىسىنى ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن جىھاد قىلىشقا، مۇسۇلمانلارنىڭ يۇرتىنى قوغداشقا، بەش زۆرۈرىيەتنى (دىن، ئەقىل، جان، نومۇس ۋە مال-مۈلۈك) قوغداشقا ئۇندەيدۇ.

• ئەدلىيە بابىدا، ئىسلام جازا، ھەد، قىساس، دىيەت ۋە تەزىر ھۆكۈملىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ھوقۇقلارنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش، بىخەتەرلىكىنى ساقلاش ۋە بۇزغۇنچىلارنى بۇزغۇنچىلىق قىلىشتىن توسۇش ئۈچۈندۇر.

• ئەخلاق بابىدا، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تەلىماتلىرى ئائىلە، ئەر-ئايال، ئىجتىمائىي ۋە تەربىيە مۇناسىۋەتلىرىنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. گۈزەل ئەخلاقلارغا، بولۇپمۇ ئاتا-ئانىغا

ياخشىلىق قىلىش، ئۇرۇق-تۇغقانلارغا سىلە-رەھىم قىلىش، تىلنى ساقلاش، كۆزنى ھارامدىن يىغىش، ئۆزەتنى ساقلاش، ھىجاب كىيىش ۋە ھايالىق بولۇشقا رىغبەتلەندۈردۇ. شەرىئەت يەنە پەس ۋە ئەيىبلىك ئەخلاقلاردىن توسىدۇ. بىرلىككە كېلىشكە، پارچىلىنىش ۋە گۇرۇھۋازلىقتىن يىراق تۇرۇشقا، كىشىلەرنىڭ بىر ئۈممەت بولۇشىغا چاقىرىدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام دىنىنىڭ مۇكەممەللىكى مانا مۇشۇنداق ئومۇمىيەتلىك بىلەن ئەمەلگە ئاشىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ﴾ [المَائِدَة الآية ٣] " بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم " دەپ راست ئېيتقان.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "جەننەتكە يېقىنلاشتۇرىدىغان ۋە دوزاختىن يىراقلاشتۇرىدىغان ھېچقانداق نەرسە قالماي ھەممىسى سىلەرگە بايان قىلىندى" دېگەن.[1]

ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: "پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىزنى قانىتىنى قېقىپ ئۇچىدىغان ھەر بىر قۇش ھەققىدە بىزدە ئىلىم بولغان ھالدا قالدۇردى" دېگەن.[2]

8- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئۇنىڭ ئۆزگەرمەس ۋە ئالماشماس ئىنسان تەبىئىتىگە ئۇيغۇن كېلىشى، روھ ۋە بەدەننىڭ ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرۇشىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿فَأَقِمۡ وَجۡهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفٗاۚ فِطۡرَتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِي فَطَرَ ٱلنَّاسَ عَلَيۡهَاۚ لَا تَبۡدِيلَ لِخَلۡقِ ٱللَّهِۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلۡقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ﴾ [الرُّوم الآية ٣٠] " باتىل دىنلاردىن بۇرۇلۇپ ئىسلام دىنىغا يۈزلەنگىن، ئاللاھنىڭ دىنىغا (ئەگەشكىنكى) ئاللاھ ئىنسانلارنى شۇ (فىترەت) بىلەن يارىتقان، ئاللاھنىڭ يارىتقىنىدا ئۆزگىرىش بولمايدۇ، بۇ توغرا دىندۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى بىلمەيدۇ. " دېگەن.

9- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇنىڭ ساغلام ئەقلگە ئۇيغۇن كېلىشىدۇر. بۇ ھەيران قالارلىق ئەمەس، چۈنكى ئۇ پايدىلىق توغرا ئەقىدىلەر، روھ ۋە ئەقلنى تەربىيىلەيدىغان ئىسسىل ئەخلاقلار، ئەھۋاللارنى تۈزەيدىغان ئەمەللەر، ئاساسلىق ۋە تارماق مەسىلىلەردىكى دەلىل-ئىسپاتلار، بۈتىپەرەسلىك ۋە مەخلۇقلارغا چوقۇنۇشنى رەت قىلىش، دىنىنى ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خالىس قىلىش، سىزىم ۋە ئەقلگە زىت كېلىدىغان، پىكرىنى قايمۇقتۇرىدىغان خۇراپات ۋە

---

[1] بۇنى تەبەرانى مۇئجەمۇل كەبىرە(1647) ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا(1803): بۇنىڭ ئىسنادى سەھىھ راۋىيلىرىنىڭ ھەممىسى ئىشەنچلىك دېگەن.

[2] بۇنى ئىبنى ھىببان سەھىھىدە(1\267) ۋە تەبەرانى مۇئجەمۇل كەبىرە(1647) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا(118) ۋە شۇئەيب ئارنائوت بۇنى سەھىھ دېگەن.

ئەپسانىلەرنى ئىنكار قىلىش، مۇتلەق ياخشىلىق، ھەر قانداق يامانلىق ۋە بۇزۇقچىلىقنى توسۇش، ئادالەت ۋە ھەر تۇرلۇك زۇلۇمنى يوقىتىش، مۇكەممەللىككە يېتىشكە رىغبەتلەندۇرۇش ئاساسىغا قۇرۇلغان.

ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ خەۋىرىدە سېزىم، رېئاللىق ۋە ساغلام ئەقلگە زىت كېلىدىغان ھېچقانداق نەرسە يوق. ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ھۆكۈملىرىدە ھېكمەتكە قارشى ۋە بەندىلەرنىڭ مەنپەئەتىگە زىت كېلىدىغان ھېچقانداق نەرسە يوق. بەلكى بۇ ھۆكۈملەر ئەگەشكۈچىلىرىنى مۇكەممەللىكنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسىگە كۆتۈرىدۇ. نۇقسان ۋە زىيان پەقەت بۇلارنى تولۇق ياكى قىسمەن تەرك ئېتىش بىلەنلا يۈز بېرىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ پايدىلىق ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى يولغا قويۇشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۇزگەن شەرىئەتلەرنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۇرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

10- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلارکى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى ئۇنىڭ ئەقلىنى ئىشلىتىشكە، كائىناتنى كۆزىتىشكە، يېڭى ئىجادىيەت ۋە كەشپىياتلارغا، ئاسمان-زېمىن ۋە ئىنسانىنىڭ ئۆزىدىكى ئايەتلەر ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈشكە رىغبەتلەندۇرۇشىدۇر.

ئاللاھ تائالا: ﴿سَنُرِيهِمۡ ءَايَٰتِنَا فِي ٱلۡأٓفَاقِ وَفِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمۡ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّۗ﴾ [فُصِّلَت الآية ٥٣] " ئۇلارغا بىز تاكى ئۇلارغا قۇرئانىنىڭ ھەق ئىكەنلىكى ئېنىق بولغىچە، (ئاسمان .زېمىن) ئەتراپىدىكى ۋە ئۆزلىرىدىكى (قۇدرىتىمىزگە دالالەت قىلىدىغان) ئالامەتلەرنى كۆرسىتىپ تۇرىمىز " دېگەن. يەنە: ﴿وَفِيٓ

أَنفُسِكُمۡۚ أَفَلَا تُبۡصِرُونَ﴾ [الذَّارِيَات الآية ٢١] "ئۆزۈڭلاردىمۇ(ئاللاھنىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرستىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار، (بۇنى) كۆرمەمسىلەر " دېگەن.

ئىسلام شەرىئىتى ئەقلگە ئۇيغۇن كېلىدۇ، ئۇنىڭغا زىت كەلمەيدۇ. ئۇ ئەقىللارنى ھەيران قالدۇرىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىپ كېلىدۇ، ئەمما مۇمكىن بولمايدىغان نەرسىلەرنى ئېلىپ كەلمەيدۇ. ئىسلام دۇنياسى ئىتتىپاقىغا قاراشلىق ئىلمىي مۆجىزە ھەيئىتى قۇرئان ۋە ھەدىستىكى كۆپلىگەن ئىلمىي مۆجىزىلەرنى توپلىغان. مەيلى تۆرەلمە ئىلمى، ئاسترونومىيە، تېببىي پەن، دېڭىز ئىلمى ياكى باشقا ساھەلەردە بولسۇن، بۇ مۆجىزىلەر مۇسۇلمان بولمىغان تەبىئەت ئالىملىرىنى ھەيران قالدۇرغان. چۈنكى بۇ كەشپىياتلارنىڭ 14 ئەسىر ئىلگىرى قۇرئان ۋە ھەدىستە تىلغا ئېلىنىشى پەقەت ئاللاھنىڭ ۋەھيىسى بىلەنلا مۇمكىن. چۈنكى ئۇ زاماندا بۇ كەشپىياتلارنى بايقاش ۋاستىلىرى يوق ئىدى. بۇ ئەھۋال ئۇلاردىن نۇرغۇنلىرىنىڭ ئىسلامغا كىرىشىگە سەۋەب بولدى.

ئاخىردا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلىپ، چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى ۋە زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى، ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغايلا، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۇشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا، رەببىمىز! سىلى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، تولىمۇ مېھرىبان.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۇيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(11- 15)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئۆتكەنكى خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئون خىل ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە بىر قىسىم ئالاھىدىلىكلەرنى سۆزلەيمىز.

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، مۇسۇلمان بولمىغان ئىنساپلىق كىشىلەر ئۇنى تەتقىق قىلسا، ئۇنىڭدىن ھەيران قالىدۇ ۋە ئۇنىڭ ھەقىقەتەن ئاللاھتىن كەلگەنلىكىنى بىلىدۇ. پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۇنىڭدەك گۈزەل ۋە مۇكەممەل بىر نەرسىنى كەلتۈرەلمەيدۇ. بۇ بەزى مۇسۇلمان بولمىغانلارنىڭ ھەق گۇۋاھلىقىدۇر. ئاللاھ تائالا قۇرئان ھەققىدە: ﴿وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا﴾ [النِّسَاء الآية ٨٢] "ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاھتىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى." دەپ راست ئېيتقان.

12- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، مۇسۇلمان بولمىغانلار ئۇنى تەتقىق قىلىپ، ئۇنىڭ ئاللاھتىن كەلگەنلىكىنى ۋە ئىنسانىنىڭ ئىجادىيىتى بولۇشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلگەندە، بۇ ئۇلارنىڭ ئىسلامغا كىرىشىگە سەۋەب بولىدۇ. مەيلى كاپىرلار دىياردىكى ياكى مۇسۇلمانلار دىياردا ياشاۋاتقان، مەيلى زىيالىيلار ياكى ئۇلاردىن تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر بولسۇن، بۇخىلدىكى ئىسلامغا كىرگەنلەرنىڭ سانى ھېسابسىزدۇر.

13- ئىسلام شەرئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇنىڭ چەكتىن ئاشۇرۇۋېتىش بىلەن سەل قاراشنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرىدىغانلىقىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيۡكُمۡ شَهِيدٗاۗ﴾ [البَقَرَة الآية ١٤٣] "شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرنى ئىسلامغا ھىدايەت قىلغاندەك) كىشىلەرگە (يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەرگە) شاھىت بولۇشۇڭلار ئۈچۈن ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرگە شاھىت بولۇشى ئۈچۈن، بىز سىلەرنى ئوتتۇراھال ياخشى ئۈممەت قىلدۇق" دېگەن. ئىسلام شەرئىتىنىڭ تەلىماتلىرى ئەقىدە، ئىبادەت، مۇئامىلە ۋە ئەخلاق جەھەتلەردە ئوتتۇراھالدۇر.

14- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى روھ بىلەن بەدەننىڭ ئېھتىياجلىرى ئارىسىدىكى تەڭپۇڭلۇققا چاقىرىشتۇر. روھىي ھايات بىلەن دۇنياۋى ھايات ئارىسىدا زىددىيەت يوق. شەرئىەت روھنى پاكلاشقا ۋە يۈكسەلدۈرۈشكە چاقىرىدۇ. بۇ ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلىش، قورقۇش، ئۈمىد قىلىش، نامازئوقۇش، روزا تۇتۇش، ھەج قىلىش، ئاللاھنى زىكىر قىلىش ۋە ياخشىلىق يوللىرىغا مال-مۈلۈك سەرپ قىلىش قاتارلىق قەلبىي، بەدەنىي ۋە مالىي ئىبادەتلەر، شۇنداقلا ئىمانىنىڭ 70 نەچچە تارمىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان باشقا ئىبادەتلەر ئارقىلىق بولىدۇ.

بۇ ئىنسانىنىڭ روھىي ئېھتىياجىنى نەزەرگە ئالمايدىغان، ئىنسانىنى پەقەت ماددىي مەنپەئەتنىلا ئويلايدىغان، ھەتتا ئاتا-ئانىسى ۋە ئائىلىسىنىڭ ھېسابىغا بولسىمۇ پۈتۈنلەي ماددىيەتچى بولۇشقا چاقىرىدىغان ماددىي دۇنياۋىلىق (سېكۇلارىزم) قاتارلىق ئىنسانىي مەسلەكلەرگە ئوخشىمايدۇ. بۇنىڭ نەتىجىسىدە، ئۇلاردىكى ئائىلە تۈزۈمى ئاجىزلاشقان، ئەر-ئايال ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت دوستلىششقىلا ئايلىنىپ قالغان.

ماددىي دۇنياۋىلىقنىڭ ئەكسىچە، راھىبلىق يولى بەدەننىڭ ئېھتىياجىنى نەزەرگە ئالمايدۇ. مەسىلەن، ئۇ ئەگەشكۈچىلىرىنى نىكاھلانماسلىققا ۋە چېركاۋلاردىكى پوپلار ئارىسىدا قوللىنىلغاندەك، ئاللاھ ھالال قىلغان بەزى پاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىشقا چاقىرىدۇ.

ئەمما ئىسلام ئىنسانىنىڭ روھىي ۋە جىسمانىي ئېھتىياجىنى ئېتىراپ قىلىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاشقا بۈيرۈيدۇ. ئۇ ماددىي دۇنياغا بېرىلىپ كېتىشتىن توسىدۇ، راھىبلىق ۋە بۇھەقتىكى چەكتىن ئاشۇرۇۋېتىشلەردىن توسىدۇ. يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈشكە ۋە تىرىشىشقا بۈيرۈيدۇ، شۇنداقلا بەندە بىلەن رەببى ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتنى كۈچەيتىشكە كۆڭۈل بۆلۈشكە بۈيرۈيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبادەتتە ئۆزىنى ھالسىرىتىۋەتمەكچى بولغان بىر ساھابىگە: «ھەقىقەتەن نەپسىڭنىڭمۇ سەندە ھەققى بار»[1] دېگەن. بەزى كىشىلەر گۆش يېمەيمەن دېسە، بەزىلىرى خوتۇن ئالمايمەن دېگەن، يەنە بىرى روزىنى ئۈزمەي تۇتىمەن دېگەن، تۆتىنچىسى كېچىچە ئۇخلىماي نامازغا ئوقۇيمەن دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «مەن گۆش يەيمەن، خوتۇن ئالىمەن، روزا تۇتىمەن ۋە ئىپتار قىلىمەن، كېچىدە تۇرۇپ نامازغا ئوقۇيمەن ۋە ئۇخلايمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈسە، ئۇ مەندىن ئەمەس» دېگەن[2].

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۇزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

15- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ تەلىماتلىرىنىڭ گۈزەللىكىدۇر. ئۇ ساغلام ئەقىل ۋە تەبىئىي خاراكتېر بىلەن ياخشىلىقى بىلىنىدىغان ھەر نەرسىگە چاقىرىدۇ ۋە يامانلىقى بىلىنىدىغان ھەر نەرسىدىن توسىدۇ.

ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ [المَائِدَة الآية ٥٠] «(ئاللاھقا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە ئاللاھتىنمۇ ئادىل كىم بار؟» يەنە مۇنداق

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (6\ 268) ۋە باشقىلار ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان. بۇنى مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر (26308) ھەسەن دېگەن. بۇنىڭ ئەسلى سەھىھەيندە ئەبۇجۇھفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ساھابىلەردىن رىۋايەت قىلىنغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (5063) رىۋايەت قىلغان. بۇنىڭ ئوخشىشىنى مۇسلىم (1401) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

دەيدۇ: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ وَإِيتَآيِٕ ذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَيَنۡهَىٰ عَنِ ٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِ وَٱلۡبَغۡيِۚ يَعِظُكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ﴾ [النَّحل الآية ٩٠] « ئاللاھ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلقە) ياخشىلىق قىلىشقا، خىش .ئەقرىبالارغا سىلە .رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، قەبىھ (سۆز .ھەرىكەتلەر) دىن، يامان ئىشلاردىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ. نەسىھەتنى قوبۇل قىلسۇن دەپ، ئاللاھ سىلەرگە پەند .نەسىھەت قىلىدۇ.».

شەيخ ئابدۇراھمان ئىبنى سەئدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: شەرىئەتنىڭ تەلىماتلىرى گۈزەل ئەمەللەرگە، ئېسىل ئەخلاقلارغا ۋە بەندىلەرنىڭ مەنپەئەتلىرىگە بۇيرۇيدۇ. ئادىللىققا، پەزىلەتكە، رەھىم-شەپقەتكە ۋە ياخشىلىققا رىغبەتلەندۈرىدۇ. زۇلۇم، تاجاۋۇزچىلىق ۋە ناچار ئەخلاقلاردىن توسىدۇ. پەيغەمبەرلەر بېكىتكەن ھەر قانداق مۇكەممەل خىسلەتنى ئىسلام شەرىئىتى تەستىقلىغان ۋە مۇقىملاشتۇرغان. شەرىئەتلەر چاقىرغان ھەر قانداق دىنىي ۋە دۇنياۋى مەنپەئەتكە رىغبەتلەندۈرگەن، ھەر قانداق بۇزۇقچىلىقتىن توسقان ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇشقا بۇيرۇغان.

ئاخىرىدا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلىپ، چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمەتنى ۋە زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى، ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقىنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغايلا، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۇشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا، رەببىمىز! سىلى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، تولىمۇ مېھرىبان.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(16-20)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئىلگىرىكى خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ 15 ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە باشقا بىر قىسىم ئالاھىدىلىكلەرنى سۆزلەيمىز.

16- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئۇ ھەر قانداق پاك نەرسىنى ھالال، ھەر قانداق ناپاك نەرسىنى ھارام قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى سۆپەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡخَبَٰٓئِثَ﴾ [الأعراف الآية ١٥٧] «ئۇ ئۇلارغا پاك نەرسىلەرنى ھالال قىلىدۇ، ناپاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ».

17- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇ مەنىۋى پاكلىققا چاقىرىدۇ. ئۇنىڭ تەلىماتلىرى بىلەن نەپسىلەر پاكلىنىدۇ ۋە قەلبلەر تازىلىنىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿هُوَ ٱلَّذِي بَعَثَ فِي ٱلۡأُمِّيِّـۧنَ رَسُولٗا مِّنۡهُمۡ يَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمۡ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡحِكۡمَةَ﴾ [الجمعة الآية ٢] «ئاللاھ ئۇممىيلەرگە (يەنى يېزىشنى ۋە ئوقۇشنى ئۇقمايدىغان ئەرەبلەرگە) ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر پەيغەمبەرنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) ئەۋەتتى، ئۇ (يەنى پەيغەمبەر) ئۇلارغا قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بېرىدۇ، ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدۇ، ئۇلارغا كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) ۋە ھېكمەتنى (يەنى پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىنى) ئۆگىتىدۇ».

مەسىلەن، نامازنەپسىنى پاكلايدۇ ۋە راھەتلەندۈرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى بىلال، نامازغا تەكبىر ئېيتقىن، بىزنى ئۇنىڭ بىلەن راھەتلەندۈرگىن» دېگەن[1]. يەنى نامازبىلەن راھەتلەندۈرگىن دەپ، ئۇنىڭغا تۈرۈپ ئەزان ئېيتىشنى بۇيرۇغان.

زاكات مال-مۈلۈكنى پاكلايدۇ، نەپسىنى بېخىللىقتىن يىراق قىلىدۇ، يەنە ئۇنىڭدا ئاللاھ بەرگەن نېمەتكە شۈكۈر قىلىش بار. شۈكۈر قىلىش قەلبىنى پاكلاشنىڭ سەۋەبىدۇر. زاكات پېقىر-مىسكىنلەرنىڭ ئېھتىياجىنى قاندۇرىدۇ، نەتىجىدە پېقىرلار بىلەن بايلار ئارىسىدىكى ھەسەت يوقلىدۇ. مانا بۇ پۈتكۈل جەمئىيەتنى پاكلاشتۇر.

روزا تۇتۇش بىلەن ئەمەللەرنى ئاللاھقا خالىس قىلىش تۇيغۇسى ھاسىل بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن قەلب رىيادىن تازىلىنىدۇ، كۆپ يەپ-ئىچىشتىن كېلىپ چىققان تەكەببۇرلۇقتىن نەپس پاكلىنىدۇ.

ھەج قىلغاندا، ھەج قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئېھرام كىيىمىنى كىيىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ قەلبى ئىسراپخورلۇق تۇيغۇسىدىن يىراق قىلىنىدۇ. ئۇلار ھەج پائالىيەتلىرىدە باراۋەر تۇرىدۇ، بىر-بىرى بىلەن تونۇشىدۇ ۋە يېقىنلىشىدۇ، ئوخشاش ئىبادەتلەر بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ قەلبى پاكلىنىدۇ ۋە تازىلىنىدۇ.

ئاللاھنى زىكر قىلىش قەلبىنى تەربىيەلەشنىڭ ئەڭ چوڭ ساھەسىدۇر. قۇرئان ئوقۇش، ئەتىگەن-ئاخشاملىق زىكرلەر ۋە نامازدىن كېيىنكى زىكرلەر ھەممىسى قەلبىنى پاكلاش ۋە تەربىيەلەشنىڭ ئەڭ چوڭ سەۋەبلىرىدىندۇر.

ئىسلامدىكى ئەخلاق تۈزۈمى قەلبىنى پاكلاش ۋە تەربىيەلەشنىڭ ئاساسلىق يولىدۇر. ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىش، تۇغقانچىلىقنى يەتكۈزۈش، ئائىلە ۋە قوشنىلارغا ياخشىلىق قىلىش، ئاجىزلارغا ياردەم قىلىش قاتارلىقلار بۇنىڭ مىسالىرىدۇر.

يۇقارقىلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قەلبىنى پاكلاش ۋە تازىلاشتىكى بەزى ئالاھىدىلىكلىرىدۇر.

18- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇ بەدەن پاكىزلىقىغا چاقىرىدۇ. جۈمە كۈنىدە ۋە جۈنۇپلۇقتىن يۇيۇنۇشقا، تاھارەت ئېلىشقا، ئىستىنجا قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. يەنە بۇرۇتنى قىسقارتىش، ساقالنى قويۇۋېتىش، تىرناقلارنى ئېلىش، قولتۇقتىكى مويلارنى يۇلۇش ۋە ئەۋرەت ئەتراپىدىكى تۈكلەرنى چۈشۈرۈش قاتارلىق باشقا تازىلىقلارغىمۇ بۇيرۇيدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد(4985) ۋە ئەھمەد(5\364) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

19- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئاسانلىق ۋە قىينىچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتىشتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٥] «ئاللاھ سىلەرگە ئاسانلىقنى خالايدۇ، تەسلىكنى خالىمايدۇ»، يەنە ﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ﴾ [التَّغَابُن الآية ١٦] «تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشچە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىڭلار» دەيدۇ، يەنە ﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البَقَرَة الآية ٢٨٦] «ئاللاھ ھېچكىمنى قۇربى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ» دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «... سىلەرنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇسام، ئۇنى كۈچۈڭلارنىڭ يېتىشچە ئورۇنلاڭلار» دېگەن[1].

20- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى كەڭچىللىكىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھقا ئەڭ سۆيۈملۈك دىن توغرا يولدىكى كەڭچىل دىندۇر» دېگەن[2]. سودا-سېتىقتا ئىسلام كەڭ قورساقلىققا بۇيرۇيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ ساتقاندا، سېتىۋالغاندا ۋە قەرز سورىغاندا كەڭ قورساق بولغان كىشىگە رەھىم قىلسۇن» دېگەن[3]. «قەرز سورىغاندا» دېگىنىنىڭ مەنىسى، قەرزلىرىنى تەلەپ قىلغاندا، كەمبەغەل ۋە موھتاجلارغا قاتتىق مۇئامىلە قىلماي، مۇلايىملىق ۋە سىلىقلىق بىلەن تەلەپ قىلىش، قىينىچىلىقتا قالغانلارغا مۆھلەت بېرىشتۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۚ وَأَن تَصَدَّقُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٨٠] «ئەگەر قەرزدارنىڭ قولى قىسقا بولسا، ئۇنىڭ ھالى ياخشىلانغىچە كۈتۈڭلار، ئەگەر (خەيرلىك ئىش ئىكەنلىكىنى بىلسەڭلار، قىينىچىلىقتا قالغان قەرزداردىن ئالىدىغان قەرزنى ئۇنىڭغا) سەدىقە قىلىپ بېرىۋەتكىنىڭلار سىلەر ئۈچۈن تېخىمۇ ياخشىدۇر.» دېگەن.

ئىسلامنىڭ كەڭچىللىكىدىن يەنە يامانلىققا ياخشىلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈشتۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿ٱدْفَعْ بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ [فُصِّلَت الآية ٣٤] «ياخشى خىسلەت ئارقىلىق (يامان خىسلەتكە) تاقابىل تۇرغىن» دېگەن. يەنە ئاچچىقلانغاندا غەزەپنى يوتۇش ۋە زۇلۇم قىلغۇچىنى كەچۈرۈشكە رىغبەتلەندۈرگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱلْكَٰظِمِينَ ٱلْغَيْظَ وَٱلْعَافِينَ

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(7288) ۋە مۇسلىم(1337) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى ئىمان بۆلۈمىدە مۇئەللەق رىۋايەت قىلغان. ئەممە مۇسنەدتە(5\ 266) ئەبۇ ئۇمامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن " توغرا يولدىكى كەڭچىل دىن بىلەن ئەۋەتىلدىم" دېگەن لەۋزى بىلەن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2076) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

عَنِ ٱلنَّاسِ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣٤] «(ئۆچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق) ئاچچىقىنى يوتىدىغانلار، (يامانلىق قىلغان ياكى بوزەك قىلغان) كىشىلەرنى كەچۈردىدىغانلار.».

ئىسلامنىڭ كەڭچىللىكىدىن يەنە مۆمىنلەرگە كەمتەر بولۇش ۋە مۇلايىم مۇئامىلە قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈشتۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَٱخۡفِضۡ جَنَاحَكَ لِمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ﴾ [الشُّعَرَاء الآية ٢١٥] «ساڭا ئەگەشكەن مۆمىنلەرگە مۇلايىم بولغىن» دېگەن. يەنە مۆمىنلەرنى سۈپەتلەپ: ﴿أَذِلَّةٍ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ﴾ [المَائِدَة الآية ٥٤] «مۆمىنلەرگە كۆيۈنىدىغان» دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغايلا، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۇشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا، رەببىمىز! سىلى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، تولىمۇ مېھرىبان.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(21-25)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدھۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدەت ئىيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار.

ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۈناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئىلگىرىكى خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ 20 ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە باشقا بىر قىسىم ئالاھىدىلىكلەرنى سۆزلەيمىز.

21- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىن بىرى ياخشىلىق قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈشتۇر. ئاللاھ ئىسلامنىڭ ھەر بىر قانۇنىدا ياخشىلىق قىلىشنى بەلگىلىگەن. ھەتتا مال بوغۇزلاشتىمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ھەر ئىشتا ياخشىلىق قىلىشنى پەرز قىلدى. ئەگەر ئۆلتۈرسەڭلار، ياخشى ئۆلتۈرۈڭلار. ئەگەر بوغۇزلىساڭلار، ياخشى بوغۇزلاڭلار. پىچىقىڭلارنى ئىتتىك قىلىڭلار ۋە بوغۇزلايدىغان ھايۋاننى راھەتلەندۈرۈڭلار.»[1]

شەيخۇل ئىسلام رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: بۇ ھەدىستە ياخشىلىق قىلىشنىڭ ھەر قانداق ئەھۋالدا ۋاجىپ ئىكەنلىكىگە دەلىل بار. ھەتتا جىنايەتچى ياكى ھايۋاننى ئۆلتۈرگەندىمۇ. شۇڭا كىشى ئادەم ئۆلتۈرگەندىمۇ، ھايۋان بوغۇزلىغاندىمۇ ياخشى ئۇسۇلدا قىلىشى كېرەك.[2]

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1955) شەددات ئىبنى ئەۋس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] پەتاۋا كۇبرا (5\549).

ئىسلام شەرئىتىدىكى ياخشىلىق قىلىشنىڭ مىسالىرىدىن بىرى ھايۋانلارغا مۇلايىم بولۇشقا رىغبەتلەندۈرۈشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئايالنىڭ قىيامەت كۈنى دوزاخقا كىرىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغان. چۈنكى ئۇ بىر مۈشۈكنى سولاپ قويۇپ، ئۆزىمۇ ئوزۇقلاندۇرمىغان، يەر يۈزىدىكى ھاشارەتلەردىن يېيىشكىمۇ قويۇپ بەرمىگەن.[1]

مەخلۇقاتلارغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىشتۇر. شەرىئەت قۇرئاندا ئالتە ئورۇندا بۇنىڭغا بۇيرۇغان ۋە ئۇنىڭ قارشىسىدىن ئاگاھلاندۇرغان. مەسىلەن، ئاللاھ تائالا: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا﴾ [الإسراء الآية ٢٣] «رەببىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى ۋە ئاتا .ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلدى.» دېگەن.

ئاللاھ بارلىق كىشىلەرگە سۆزدە ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇپ: ﴿وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ﴾ [البَقَرَة الآية ٨٣] «كىشىلەرگە ياخشى سۆز قىلىڭلار ۋە نامازنى ئادا قىلىڭلار» دېگەن.

ھەتتا ئىسلام مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىپ ئەسىرگە چۈشۈپ قالغان ئەسىرلەرگىمۇ ياخشىلىق قىلىشقا رىغبەتلەندۈرگەن. ئاللاھ تائالا: ﴿وَيُطْعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾ [الإنسَان الآية ٨] «ئۆزى موھتاج تۇرۇقلۇق، مىسكىنگە، يېتىمگە ۋە ئەسىرگە تائام بېرىدۇ.» دېگەن.

22- ئىسلام شەرئىتىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇ ھەر خىل ئەدەپ-ئەخلاق ۋە پەزىلەتلەرگە چاقىرىدۇ. ئۇ يېمەك-ئىچمەك، كىيىم-كېچەك، نىكاھ، سەپەر ۋە تۇرمۇش ئەدەپلىرى؛ ياخشىلىق قىلغان ۋە يامانلىق قىلغان كىشىلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىش ئەدەپلىرى؛ يېقىن-يىراق تۇغقانلار، قوشنا-قولۇم، ھۆكۈمران-پۇقرا، خىزمەتچى-ھۆرمەتلىك كىشىلەر، ئايال-بالىلار بىلەن مۇئامىلە قىلىش ئەدەپلىرى؛ تىرىك-ئۆلۈكلەرگە (يۇيۇش، خۇشپۇراق چېچىش، كېپەنلەش، دەپنە قىلىش ۋە دۇئا قىلىش قاتارلىق) مۇئامىلە قىلىش ئەدەپلىرى؛ دوست-دۇشمەن، ئۇرۇش ۋە تىنچلىق ۋاقىتلىرىدىكى دۇشمەنلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىش ئەدەپلىرى قاتارلىقلار بىلەن كەلگەن. خۇلاسە، ئىسلام رىغبەتلەندۈرمىگەن ۋە ساۋاب بېكىتمىگەن ھېچقانداق ياخشى ئەدەپ يوق. شۇنداقلا ئىسلام توسمىغان ھېچقانداق ناچار ئەخلاق ھەم يوق.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(745) ۋە مۇسلىم(2242) ئابدۇللا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

23- ئىسلام شەرئىتىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ دۇنياۋىلىق خاراكتېرى. ئۇ پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈندۇر ۋە پۈتۈن ئىنسانىيەتكە مۇۋاپىقتۇر. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىگە: ﴿قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ [الأعراف الآية ١٥٨] «ئېيتقىنكى، ئى ئىنسانلار! مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن» دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «... ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر پەقەت ئۆز قەۋمىگىلا ئەۋەتىلەتتى، مەن بولسام پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئەۋەتىلدىم» دېگەن.[1]

24- ئىسلام شەرئىتىنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ ھەر زامان ۋە ھەر ماكانغا ماس كېلىشىدۇر. ئۇنىڭ تەلىماتلىرىدىن بىرەرسىمۇ ئىنسانىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا زىت كەلمەيدۇ. ئىسلام مەدەنىيىتى سەككىز ئەسىر دۇنياغا ھۆكۈمرانلىق قىلدى. كېيىنكى مەدەنىيەتلەرنىڭ ئاساسى بولدى. ئاللاھنىڭ: ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ﴾ [الملك الآية ١٤] «(مەخلۇقاتنى) يارانقان زات بىلمەمدۇ؟ ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردارىدۇر.» دېگەن سۆزى ھەقتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرئىتىلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

25- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ئىلگىرىكى شەرئىتلەرنىڭ گۈزەل تەرەپلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ۋە ئاللاھ ئىلگىرىكى شەرئىت ئەھلىگە ئۇلارنىڭ ئاسىيلىقى

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(335) ۋە مۇسلىم(521) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

تۈپەيلىدىن جازا سۈپىتىدە يۈكلىگەن ئېغىر يۈك ۋە ۋەزىپىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرغان. ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ پەيغەمبىرىنى سۈپەتلەپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَٱلْأَغْلَٰلَ ٱلَّتِى كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾ [الأَعْرَاف الآية ١٥٧] «ئۇ ئۇلارنىڭ ئېغىر يۈكىنى يېنىكلىتىدۇ، ئۇلارنى سېلىنغان تاقاق، كويزا .كىشەنلەردىن بوشىتىدۇ (يەنى ئۇلارغا يۈكلەنگەن ئېغىر ۋەزىپىلەرنى ئېلىپ تاشلايدۇ)».

ئاخىردا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلىپ، چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى ۋە زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى، ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقىنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن بىلىكىلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِىِّ ۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيْهِ وَسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلادلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(26-32)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدھۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئىلگىرىكى خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ 25 ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە باشقا بىر قىسىم ئالاھىدىلىكلەرنى سۆزلەيمىز.

26- ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ ياخشىلىق ۋە ئىسلاھ قىلىشقا بۇيرۇپ، يامانلىق ۋە بۇزغۇنچىلىقتىن توسىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِۚ﴾ [المَائِدَة الآية ٢] «ياخشى ئىشقا ۋە تەقۋادارلىققا ياردەملىشىڭلار، گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشمەڭلار». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «زىيان يەتكۈزۈش ۋە زىيانغا-زىيان قىلىش يوق»[1]. يەنە: «سىلەردىن كىمكى بىرەر يامان ئىشنى كۆرسە، ئۇنى قولى بىلەن ئۆزگەرتسۇن. ئەگەر بۇنىڭغا قادىر بولالمىسا، تىلى بىلەن ئۆزگەرتسۇن. ئۇنىڭغىمۇ قادىر بولالمىسا، قەلبى بىلەن يامان كۆرسۇن. بۇ ئەڭ ئاجىز ئىماندۇر»[2].

27- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ئەگەشكۈچىلىرىنى روھلارنى جانلاندۇرىدىغان، قەلبلەرنى تۈزەيدىغان، ئىككى دۇنيا بەختىنى كەلتۈرىدىغان ۋە جەمئىيەتنى پىكىر ئېقىملىرى ۋە ۋەيران قىلغۇچى پىكىرلەردىن قوغدايدىغان شەرىئەت ئىلمىنى تېخىمۇ كۆپ ئۆگىنىشكە

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(1\313) ۋە باشقىلار ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىكەر بۇنى2865- نۇمۇردا ھەسەن دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(49) رىۋايەت قىلغان.

بۇيرۇيدۇ. ئاللاھ تائالا پەيغەمبىرىگە: ﴿وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا﴾ [طه الآية ١١٤] « ئى پەرۋەردىگارىم! ئىلمىمنى زىيادە قىلغىن! دېگىن» دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ كىمگە ياخشىلىقنى ئىرادە قىلسا، ئۇنى دىندا ئالىم قىلىدۇ» دېگەن[1].

28- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈشكە بۇيرۇيدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿هُوَ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ ذَلُولٗا فَٱمۡشُواْ فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزۡقِهِۦۖ وَإِلَيۡهِ ٱلنُّشُورُ﴾ [الملك الآية ١٥] «ئاللاھ سىلەرگە زېمىننى مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىنىنىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. ئاللاھنىڭ (بەرگەن) رىزقىدىن يەڭلار، سىلەر تىرىلگەندىن كېيىن ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر.». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ وَٱسۡتَعۡمَرَكُمۡ فِيهَا﴾ [هُود الآية ٦١] «ئۇ سىلەرنى زېمىندىن (يەنى تۇپراقتىن) ياراتتى، سىلەرنى زېمىندا تۇرغۇزدى». يەنى، سىلەرنى زېمىندا ياراتتى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭ خەلىپىسى قىلدى. سىلەرگە ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن نېمەتلەرنى بەردى. سىلەرنى زېمىندا ئورۇنلاشتۇردى. سىلەر خالىغىنىڭلارچە قۇرۇۋاتىسىلەر، تىكىۋاتىسىلەر، تېرىۋاتىسىلەر، يەر ھەيدەۋاتىسىلەر، ئۇنىڭ مەنپەئەتلىرىدىن پايدىلىنىۋاتىسىلەر ۋە ئۇنىڭ بايلىقلىرىنى ئىشلىتىۋاتىسىلەر.

29- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ئۆزىدىن ئىلگىرىكى شەرىئەتلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِۖ﴾ [المَائِدَة الآية ٤٨] «(ئى مۇھەممەد!) بىز ساڭا ئۆزىدىن ئىلگىرىكى (ساماۋى) كىتابلارنى تەستىقلىغۇچى ۋە ئۇلارغا شاھىت بولغۇچى ھەق كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) نازىل قىلدۇق.».

30- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ئايال كىشىنىڭ ھوقۇقى، ئىززەت-ھۆرمىتى، ھېس-تۇيغۇسى ۋە ئېھتىياجلىرىغا ئەھمىيەت بېرىدۇ. ئىسلام ئايال كىشىگە كاپالەتلەندۈرگەن ھوقۇقلار توقساندىن ئاشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمان ئايال ھۆرمەتكە سازاۋەر بولۇپ، ئۆز ئېرى، پەرزەنتلىرى ۋە جەمئىيىتى ئۈچۈن نېمەتكە ئايلانغان. شەرق ۋە غەربتە ئايال كىشى - مەيلى ياش، ئانا ياكى ياشانغان بولسۇن - قاتتىق خورلۇقتا ئۆچرىغان. ياش ۋاقتىدا ھۇزۇر-ھالاۋەت ۋاستىسى، ياشانغاندا ياشانغانلار ساناتۇرىيەسىنىڭ مېھمىنىغا ئايلانغان. ئۇلار ئاربىسىدىكى

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(71) ۋە مۇسلىم(1037) مۇئاۋىيە ئىبنى ئەبى سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

پىسخىكىلىق دورا ئىشلىتىش، زەھەرلىك چېكىملىك ئىستېمال قىلىش، بالا چۈشۈرۈش ۋە ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش نىسبىتى قاتارلىقلار ھەققىدە گەپ قىلىپ تۇگەتكىلى بولمايدۇ.

31- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇنىڭ ھۆكۈملىرى ئىلاھىي ھېكمەتلەرگە ئاساسلانغان. مەيلى ئۇ ھۆكۈملەر ئىبادەت، مۇئامىلە ياكى جازا ھۆكۈملىرى بولسۇن، بىز ئۇ ھېكمەتلەرنى بىلەيلى ياكى بىلمەيلى، ئاللاھ ئۆز پائالىيىتى، سۆزى، قانۇنى ۋە تەقدىرىدە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۇزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

32- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇنىڭ بېشارەتلىرىنىڭ راستلىقىدۇر. شەرىئەت خەۋەر بەرگەن كەلگۈسىدىكى ھەر بىر ئىش يا يۈز بېرىپ بولدى، يا چوقۇم يۈز بېرىدۇ. مەسىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدىر جېڭىدىن بۇرۇن بەزى مۇشرىكلارنىڭ قەيەردە ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بەرگەن. ئەنەس ئىبنى مالىك ئۆمەر ئىبنى خەتتابتىن رىۋايەت قىلىدۇكى، رەسۇلۇللاھ بەدىر ئەھلىنىڭ ئۆلتۈرۈلىدىغان جايلىرىنى تۇنۇگۈن بىزگە كۆرسىتىپ: «ئاللاھ خالىسا، پالانى ئەتە مۇشۇ يەردە ئۆلتۈرۈلىدۇ» دېگەن. ئۆمەر: «ئۇنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن زات بىلەن قەسەمكى، ئۇلار دەل رەسۇلۇللاھ بەلگىلەپ بەرگەن جايلاردا ئۆلتۈرۈلدى» دېگەن.[1]

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2873) رىۋايەت قىلغان.

بۇخارىنىڭ سەھىدە ئىنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئتە غازىتىغا قوشۇن ئەۋەتىپ، ئۇلارغا زەيد ئىبنى ھارىسنى باشلىق قىلغان ۋە: «ئەگەر زەيد شېھىت بولسا، جەئفەر باشلىق بولىدۇ. ئەگەر جەئفەر شېھىت بولسا، ئابدۇللاھ ئىبنى رەۋاھە باشلىق بولىدۇ» دەپ تاپىلىغان. ساھابىلەر مەدىنىدە رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە تۇرغاندا، ئۇ زەيدنىڭ، ئاندىن جەئفەرنىڭ، ئاندىن ئىبنى رەۋاھەنىڭ شاھادەت خەۋىرىنى مەدىنىدە تۇرۇپ بەرگەن.[1]

شۇنىڭدەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەجاشىنىڭ ۋاپات خەۋىرىنى ئۇ ھەبەشىستاندا ۋاپات بولغان كۈنى مەدىنىدە تۇرۇپ بەرگەن ۋە ئۇنىڭغا غايىبانە نامىزى چۈشۈرگەن.[2]

ئاخىردا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ بەزى ئالاھىدىلىكلىرىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلىپ، چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى ۋە زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى، ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقىنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1246) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇخارى(1245) ۋە مۇسلىم(951) ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسكە قارالا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(33-38)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئىلگىرىكى خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئوتتۇزغا يېقىن ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن يەنە باشقا بىر قىسىم ئالاھىدىلىكلەرنى سۆزلەيمىز.

33- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، ئەقىل-پاراسەتلىك بىر كىشى ئىسلامغا كىرگەندىن كېيىن، دىنىغا نارازى بولۇپ ئۇنىڭدىن چىقىپ كەتمەيدۇ. ئىسلام تارىخىدا بۇنداق ئەھۋالنىڭ يۈز بەرگەنلىكى مەلۇم ئەمەس. چۈنكى ئىسلامنىڭ تەلىماتلىرى ئەقلىگە ۋە تەبئىي خاراكتېرگە ئۇيغۇن، روھ ۋە تەننىڭ ئېھتىياجلىرىنى قاندۇرىدۇ. توغرا يولنىڭ ئايان بولغانلىقى ۋە دەلىل-پاكىتلارنىڭ روشەن بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھقا ھەمدۇ-سانالار بولسۇن.

34- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ ئۆزىگە قارشى چىققانلارنى يېڭىدۇ ۋە ئۆزىگە قارشى تۇرغانلارنى ئاجىز قالدۇرىدۇ. ھېچكىم قۇرئاننىڭ بىرەر ئايىتىنىڭ ياكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ بىرەر ھەدىسىنىڭ توغرىلىقىنى يالغانغا چىقىرالمىدى. ھېچكىم قۇرئان ئايەتلىرىگە ئوخشاش بىرەر ئايەت كەلتۈرەلمىدى ۋە ھېچكىم پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ تەلىماتلىرىغا يېقىنلاشقىدەك ياكى ئوخشىغىدەك تەلىماتلارنى كەلتۈرەلمىدى ھەم كەلتۈرەلمەيدۇ. ئاللاھ قۇرئاننى سۈپەتلەپ: ﴿وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا

كَثِيرًا﴾ [النِّسَاء الآية ٨٢] " ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) ئاللاهتىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئۇلۇغتە ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى. " دېگەن سۆزنىدە راست ئېيتقان.

35- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئەگەشكۈچىلىرى ئارىسىدىكى باراۋەرلىكتۇر. شەرئەت تەلىماتلىرىدا بارلىق ئىنسانلار بىر ئەر-ئاياللىدىن (ئادەم ۋە ھەۋۋا) كەلگەنلىكى، بارلىق ئىنسانلارنىڭ ئۆلچىنىدىغان ئاساسى تەقۋادارلىق بولۇپ، تېرە رەڭگى، ئىجتىمائىي ياكى ئىقتىسادىي ئورنى ئەمەسلىكى بايان قىلىنغان. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن ذَكَرٖ وَأُنثَىٰ وَجَعَلۡنَٰكُمۡ شُعُوبٗا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓاْۚ إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٞ﴾ [الحُجُرَات الآية ١٣] " ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىز ھەقىقەتەن بىر ئەر، بىر ئاياللىدىن، (ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن ئىبارەت) بىر ئاتا بىر ئانىدىن ياراتتۇق، ئۆز ئارا تونۇشۇشۇڭلار ئۈچۈن سىلەرنى نۇرغۇن مىللەت ۋە ئۇرۇق قىلدۇق، ھەقىقەتەن ئەڭ تەقۋادار بولغانلىرىڭلار ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىسىلەر (يەنى كىشىلەرنىڭ بىر . بىرىدىن ئارتۇق بولۇشى نەسەب بىلەن ئەمەس، تەقۋادارلىق بىلەن بولىدۇ)، ئاللاھ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن خەۋەردارىدۇر. "

36- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى غەلىبە قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَيَوۡمَ يَقُومُ ٱلۡأَشۡهَٰدُ﴾ [غَافِر الآية ٥١] " شەك . شۇبھىسىزكى، بىز پەيغەمبىرىمىزگە، مۆمىنلەرگە ھاياتىي دۇنيادا ۋە (پەرىشتە، پەيغەمبەر ۋە مۆمىنلەردىن بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىگە گۇۋاھ بولىدىغان) گۇۋاھچىلار ھازىر بولىدىغان كۈندە ئۇلۇغتە ياردەم بېرىمىز."

37- ئىسلام شەرئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ قىيامەت كۈنىگچە داۋاملىشىدىغانلىقى ۋە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغانلىقىدۇر. مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: "مېنىڭ ئۈممىتىمدىن بىر گۇرۇھ كىشىلەر ئاللاھنىڭ ئەمرىنى ئىجرا قىلىشتا داۋاملىق چىڭ تۇرىدۇ. ئۇلارنى ياردەمسىز تاشلىۋەتكەنلەر ياكى ئۇلارغا قارشى چىققانلار ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. ئۇلار تاكى ئاللاھنىڭ ئەمرى (قىيامەت) كەلگەنگە قەدەر كىشىلەر ئۈستىدىن غالىب كېلىدۇ."[1]

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (3641) ۋە مۇسلىم (1037) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

38- جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. بىلىڭلاركى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئەڭ ياخشى ئۈممەتتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ﴾ [آل عِمْرَان الآية ١١٠] "سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر. سىلەر ياخشىلىققا بۇيرۇيسىلەر، يامانلىقتىن توسىسىلەر ۋە ئاللاھقا ئىمان ئېيتىسىلەر."

بەھز ئىبنى ھەكىم ئاتىسىدىن، ئاتىسى بوۋىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، ئۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ "سىلەر ئىنسانلار مەنپەئىتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا چىقىرىلغان ئەڭ ياخشى ئۈممەتسىلەر" دېگەن ئايەت ھەققىدە: "سىلەر يەتمىش ئۈممەتنى تولۇقلايسىلەر، سىلەر ئۇلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى ۋە ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئەڭ ھۆرمەتلىكى" دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان.[1]

ئاخىردا، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۇلارنى بىلىپ، چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى ۋە زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى،

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (3001) ئىبنى ماجە (4288) ئەھمەد (5\3) ۋە بەيھەقى (9\ 5) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر ۋە ئەلبانى بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن.

ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقىنى بىلدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان-ئېسەنلىك بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۈرلۈك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۈرلۈك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغايلا، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا، رەببىمىز! سىلى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، تولىمۇ مېھرىبان.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

ئىسلام شەرئىتىنىڭ خاسلىقلىرى(39-42)

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنى ئۇلۇغلاڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. ئىبادەت قىلىشتا ۋە گۇناھ-مەسىيەتلەردىن ساقلىنىشتا سەۋر قىلىڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالا شەرىئەتلەرنى بۇيۇك مەقسەت ئۈچۈن يولغا قويغان. ئۇ بولسىمۇ ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ياخشىلىقلىرىغا يېتەكلەش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئىنسانلارنىڭ ئەقلى چەكلىك بولۇپ، ئۆزلىرىنى توغرا يولغا باشلايدىغان قانۇنلارنى تۈزۈشكە قادىر ئەمەس. بۇ پەقەت سۈپەتلىرى مۇكەممەل، سۆز-ھەرىكەتلىرى ۋە تەقدىرلىرىدە ھېكمەتلىك، مەخلۇقاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى بىلگۈچى، ئۇلارغا مېھرىبان بولغان ئاللاھنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر. ئەمما ئىنسانلارنىڭ ئىلمى چەكلىكتۇر.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، ئۆتكەن خۇتبىلەردە ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قىرىققا يېقىن ئالاھىدىلىكى بايان قىلىنغان ئىدى. بۇ خۇتبىدە ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن قىرىق ئىككى ئالاھىدىلىكنى تولۇقلايدىغان قالغان ئالاھىدىلىكلەرنى تىلغا ئالىمىز.

39- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇنىڭغا زىت كەلگەن ھەرقانداق سۆز باتىل بولۇپ، ھەق بىلەن يۈزمۈ-يۈز كەلگەندە مەۋجۇت بولالمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَقُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَزَهَقَ ٱلْبَٰطِلُۚ إِنَّ ٱلْبَٰطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ [الإسْرَاء الآية ٨١] " مەقسەت (يەنى ئىسلام) كەلدى، باتىل (يەنى كۇفرى) يوقالدى. باتىل مەقسەتەن ئوڭاي يوقىلىدۇ، دېگەن. " يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ ٱلْبَٰطِلُ وَمَا يُعِيدُ﴾ [سَبَإ الآية ٤٩] " ئېيتقىنكى، «ھەق (يەنى ئىسلام) كەلدى (باتىل يوقالدى)، باتىل (بىرەر مەخلۇقنى) پەيدا قىلالمايدۇ، (يوقالغان بىرەر مەخلۇقنى) ئەسلىگە كەلتۈرەلمەيدۇ». " يەنى، باتىل يوقىلىدۇ، ئىشى بىكار بولىدۇ ۋە ھۆكۈمرانلىقى تۈگەيدۇ، شۇڭا ئۇ ھېچقانداق ئىشنى باشلىيالمايدۇ ۋە قايتۇرالمايدۇ.

40- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇنىڭ مۇستەھكەملىكى، سىناقلار ئالدىدا چىڭ تۇرۇشى، داۋاملىششى ۋە مۇقىملىقىدۇر. ئۇدا-ئۇدا كەلگەن مۇسىبەتلەر ۋە ئەسرلەر بويى دۇشمەنلەرنىڭ ھۇجۇملىرىغا قارىماي، ئىسلام شەرىئىتى يوقالمىدى ۋە ئۆزگەرمىدى. ئىنسانلار

تۇزگەن قانۇنلارنىڭ ئەكسىچە، ئۇلار ۋاقىتلىق مەۋجۇت بولۇش، داۋاملىق ئۆزگىرىش ۋە ئىزچىل يىمىرىلىش ئارىسىدا تۇرماقتا.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تارىختىكى مۇستەھكەملىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن بىرى، پۈتۈن دۇنيانى خرىستىئانلاشتۇرۇشنى ۋە كىرىستكە چوقۇندۇرۇشنى نىشان قىلغان خرىستىئانلاشتۇرۇش ئېقىمى قاتارلىق پىكىر ئېقىملىرىغا قارشى چىڭ تۇرۇشىدۇر. خرىستىئانلاشتۇرۇشنى قوللايدىغان دۆلەتلەرنىڭ زور ئىمكانىيەتلىرىگە قارىماي، ئىسلامغا كىرىش نىسبىتى خرىستىئانلىق ۋە باشقا بۇرمىلانغان ياكى ئىنسانلار تۇزگەن دىنلارغا كىرىش نىسبىتىدىن يۇقىرى بولماقتا.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تارىختىكى مۇستەھكەملىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى، دىننى تۇرمۇشنىڭ ھەر ساھەسىدىن ئايرىۋېتىشنى ۋە ئۇنى پەقەت بەندىنىڭ رەببى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگىلا چەكلەشنى نىشان قىلغان دىنسىزلىق ئېقىمىغا قارشى چىڭ تۇرۇشىدۇر.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تارىختىكى مۇستەھكەملىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى، ئىرقچىلىق ۋە مىللەتچىلىك ئېقىملىرىغا قارشى چىڭ تۇرۇشى بولۇپ، ئۇلار ئىزسىز يوقاپ كەتتى.

ئىسلام شەرىئىتىنىڭ تارىختىكى مۇستەھكەملىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن يەنە بىرى، زوراۋانلىق ۋە قالايمىقانچىلىق ئېقىملىرىغا قارشى چىڭ تۇرۇشىدۇر. بۇ ئېقىملار بەزى مۇسۇلمان دۆلەتلىرىنىڭ ھۆكۈمرانلىرىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، ئۆزلىرى ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈپ، ئۆز دەۋاسى بويىچە دۆلەتنى بىخەتەر ۋە بايashات قىلىشنى نىشان قىلغان. دۇنيا بۇ ئەخمىقانە ئېقىملارنىڭ ئۆز پىلانلىرىنى يولغا قويغان دۆلەتلەردە ناچار ئەھۋالنى تېخىمۇ ئىغىرلاشتۇرغانلىقىنىڭ گۇۋاھچىسى بولدى. مۇقەددەساتلار دەپسەندە قىلىندى، قانلار تۆكۈلدى، نومۇسلار بۇلغاندى، كاپىرلار مۇسۇلمانلارنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەردىن خۇشال بولۇشتى ۋە ئۇنى "باھار" دەپ ئاتىدى.

41- ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇنىڭغا قارشى ئۇرۇش قىلغۇچىلار مەيلى رەھبەرلەردىن، ئابرويلۇق كىشىلەردىن ياكى پىكىر ۋە ئىرقچىلىق ئېقىملىرىدىن بولسۇن، ئاخىرىدا ھەممىسى يېڭىلىدۇ ۋە يارەمسىز قالىدۇ. كومموننىزم قەيەردە؟ مىللەتچىلىك ۋە ئىرقچىلىق قەيەردە؟ ئۇلار ئىزسىز يوقاپ كەتتى. بۇنىڭ ئەكسىچە، ئىسلام ئون تۆت ئەسىرلىك سىناقلار جەريانىدا يوقاپ كەتمىدۇ؟ ئەھلى سەلىب ئۇرۇشلىرىنىڭ تەسىرىدىچۇ؟ ياۋروپا مۇستەملىكىچىلىكى دەپ ئاتالغان دەۋرنىڭ تەسىرىدە، تاتارلارنىڭ ئىراقتا قىلغان تاجاۋۇزنىڭ تەسىرىدە، رافىزىلارنىڭ ئەھۋاز ۋە ئىراقتا قىلغان تاجاۋۇزنىڭ تەسىرىدە، دىنسىزلىق پىكىر ئېقىمىنىڭ تاجاۋۇزى تەسىرىدە

يوقاپ كەتتىمۇ؟ ياق، ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇ تېخىمۇ مۇستەھكەم ۋە چوڭقۇر يىلتىز تارتتى. ئاللاھنىڭ ﴿وَقُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَزَهَقَ ٱلْبَٰطِلُ ۚ إِنَّ ٱلْبَٰطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ [الإسْرَاء الآية ٨١] " ھەقىقەت (يەنى ئىسلام) كەلدى، باتىل (يەنى كۇفرى) يوقالدى. باتىل ھەقىقەتەن ئوڭاي يوقىلىدۇ، دېگىن. " دېگەن سۆزنى راست چىقتى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۈلار ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىر قىسمىدۇر. كىمكى بۈلارنى بىلسە، ئاللاھنىڭ شەرىئەتلەرنى بەلگىلەشتىكى ھېكمىتىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئىنسانلار تۈزگەن قانۇنلارنىڭ ئاجىزلىقىنى بىلىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرىدىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

42. بارلىق مەدھىيە يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر بولمايدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار. شۇنى بىلىڭلاركى، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، قايسى دۆلەت ۋە خەلق ئۇنى تەتبىقلىسا، ئاللاھ ئۇلارغا دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ بەخت-سائادىتىنى ۋەدە قىلغان. ئۇلار دۇنيادا بەختەر، ئەزىز-ھۆرمەتلىك، خاتىرجەم ۋە بايلىقات ياشايدۇ، ئاخىرەتتە چوڭ مۇكاپاتقا ئېرىشىدۇ. ئەمما قايسى دۆلەت ۋە خەلق ئاللاھنىڭ شەرىئىتىدىن يۈز ئۆرۈسە، گەرچە ئۇ كۈچلۈك ۋە ھەيۋەتلىك دۆلەت بولسىمۇ، ئۇ بالايىئاپەت ۋە مۇسىبەتلەر ئىچىدە ياشايدۇ. رېئاللىق بۇنىڭغا گۇۋاھتۇر. ئىلگىرىكىلەر بۇنى چۈشەنگەن ۋە تەتبىقلىغان ۋاقىتتا، ئىسلام مەدەنىيىتى سەككىز ئەسىر دۇنياغا ھۆكۈمرانلىق قىلدى. ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ كَمَا ٱسْتَخْلَفَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ ٱلَّذِى ٱرْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۚ يَعْبُدُونَنِى لَا يُشْرِكُونَ بِى شَيْـًٔا ۚ﴾ [النُّور الآية ٥٥] « ئاللاھ ئىچىڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە

ئۇلارنىڭ قورقۇنچسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ» دېگەن سۆزى ئۇلاردا ئەملگە ئاشتى. ئۇلار دىنىدىن يۈز ئۆرۈگەندە، ئاللاھ ئۇلاردىن ھۆكۈمرانلىقنى تارتىۋالدى ۋە دۈشمەنلىرىنى ئۇلارغا مۇسەللەت قىلدى. بۇ ھازىرقى كۆرۈۋاتقان رېئاللىقتۇر.

ئاخىرىدا، ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ خۇتبە بىلەن بىز ئاللاھ بىزگە چۈشىنىشنى ئاسان قىلغان ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىنى تاماملىدۇق. بۇلار قېرىق ئىككى ئالاھىدىلىكتۇر. كىمكى بۇلارنى بىلسە ۋە چۈشەنسە، ئاللاھنىڭ ئىسلام شەرىئىتىدىكى ھېكمىتىنى بىلىدۇ، شۇنداقلا زامانىمىزدىكى مۇناپىقلارنىڭ، يەنى دىنسىزلارنىڭ، ئىسلام ۋە ئۇنىڭ قانۇنلىرىغا تەنە قىلىشتىكى، ئۇنى ئارقىدا قالغان ۋە كونا زامان دىنى دەپ دەۋا قىلىشتىكى ئازغۇنلۇقىنى بىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ سۈپەت ئۇلارغا تېخىمۇ لايىقتۇر. ئاللاھ بىزنى ئۇلارنىڭ شۇبھىلىرىدىن ساقلىسۇن.

ئاندىن ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن خاتىرجەم ھايات، داۋاملىق رىزىق ۋە ياخشى ئەمەل تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان- ئېسەنلىك بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە ئايالىرىمىز ۋە ئەۋلادلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلاشلىرىنى (يەنى بىزگە سىلىگە ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشلىرىنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلارنىڭ نەمۇنىسى، ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغايلا، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۇشمەنلىك پەيدا قىلمىغايلا، رەببىمىز! سىلى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، تولىمۇ مېھرىبان.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

نامازنىڭ ئەھمىيىتى ۋە پەزىلەتلىرى توغرىسىدىكى خۇتبىلەر – جەمئى 5 خۇتبە

نامازنىڭ مۇھىملىقى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار: ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئەمەللىرىڭلارنىڭ ئۇ ياخشىسى نامازدۇر. شەرىئەت نامازنىڭ مۇھىملىقىنى ئون تەرەپتىن كۆرسەتكەن:

1-**بىرىنچىسى: نامار ئاللاھ تائالا كەلىمە شاھادەتتىن كېيىن پەرز قىلغان ئىبادەتلەرنىڭ تۇنجىسىدۇر.** ئۇ ئىسلامنىڭ بەش رۇكنىنىڭ ئىككىنچىسىدۇر. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ: مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان: ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق ۋە مۇھەممەد ئۇنىڭ بەندىسى ھەم ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش، نامار ئوقۇش، زاكات بېرىش، ھەج قىلىش ۋە رامزان روزىسىنى تۇتۇش، دېگەن.[1]

2- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ دەللىلىردىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن بۇرۇن،** پەيغەمبەرلىكنىڭ ئۇچىنچى يىلى مەككىدە پەرز قىلىنغان. ئىسرا ۋە مىراج ۋەقەسىدە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاسمانغا ئېلىپ چىقىلغاندا، ئاللاھ يەتتىنچى قەۋەت ئاسماندا **بەش ۋاخ نامازنى** پەرىشتىنىڭ ۋاستىسىسىز بىۋاستە پەيغەمبىرىگە پەرز قىلغان. باشقا ئىبادەتلەر بۇنداق ئەمەس ئىدى.

3- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ دەللىلىردىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇنىڭ دىندىكى ئورنىغا باشقا ھېچقانداق ئىبادەتنىڭ ئورنى تەڭ كەلمەيدۇ.** ئۇ دىننىڭ تۈۋرۈكى بولۇپ، دىن ئۇنىڭسىز تىك تۇرالمايدۇ. مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭغا: "ساڭا پۈتۈن ئىشنىڭ بېشى، تۈۋرۈكى ۋە ئۇ يۇقىرى چوققىسىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟" دېگەن. مۇئاز: "ھەئە، ئى رەسۇلۇللاھ" دېگەندە، رەسۇلۇللاھ

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (8) ۋە مۇسلىم (16) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئىشىنىڭ بېشى ئىسلام، تۈۋرۈكى نامار، ئەڭ يۇقىرى چوققىسى جىھاد" دېگەن.[1]

4- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ دەللىلىردىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ بەندە بىلەن رەببى ئارىسىدىكى مۇناجات قىلىش ۋاستىسىدۇر**. چۈنكى نامار قەلب، تىل ۋە بەدەن بىلەن ئاللاھنى زىكىر قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ زىكىر دۇئا، ئاللاھ ئەززە ۋە جەللەگە مەدھىيە ئېيتىش، قۇرئان ئوقۇش، تەسبىھ، ھەمد ۋە تەكبىر ئېيتىش، ئەزالارنى بويسۇندۇرۇپ ئېگىلىپ-سۇنۇپ، كەمتەرلىك بىلەن رۇكۇ، سەجدە قىلىش، قىيامدا تۇرۇش، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئالدىدا كۆزنى يەرگە تىكىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. نامازدا پۈتۈن ئەزالارنىڭ ئىبادەت قىلىشى باشقا ئىبادەتلەردە يوق دەرىجىدە تولۇق بولىدۇ.

5- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرى، ئۇنىڭ باشقا ئىبادەتلەردىن كۆپلىگەن ئىشلار بىلەن ئالاھىدە قىلىنغانلىقىدۇر.** ئەڭ مۇھىملىرى:

- ئۇنىڭغا چاقىرىق - يەنى ئەزان.
- ئۇنىڭ ئۈچۈن تاھارەتنىڭ پەرز بولۇشى.
- ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك ۋە سالماقلىق بىلەن مېڭىش.
- ئۇنىڭدا باشقا ئىبادەتلەردە يوق دەرىجىدە پۈتۈن ئەزالارنىڭ ئىبادىتى بار.

6- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ يەنە بىر ئالامىتى، سەپەردىمۇ، مۇقىم تۇرۇۋاتقاندىمۇ، قورقۇنچتىمۇ، بىخەتەرلىكتىمۇ، ساغلاملىقتىمۇ ۋە كېسەللىكتىمۇ ئادا قىلىشنىڭ پەرز بولۇشى**، پەقەت ئەقىل-ھوشى ۋاقىتلىق يوقالغان ياكى پۈتۈنلەي يوقالغان كېسەللىك ھالىتىدىن باشقا.

7- **نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ يەنە بىر ئالامىتى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋاپات بولۇش ئالدىدا ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈشنى تەۋسىيە قىلغان.** ئۇممۇ سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋاپات بولغان كېسىلىدە: «نامار ۋە قول ئاستىكىلاردىكىلەر(گە كۆڭۈل بۆلۈڭلار)» دېگەن. بۇنى تىلى بۇ تەۋسىيەدىن باشقىنى ئېيتالمىغۇچە تەكرارلىغان.[2]

---

[1] بۇنى تىرمىزى (2616) رىۋايەت قىلغان ۋە ھەسەن سەھىھ ھەدىس دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجە(1625) ۋە ئەھمەد(6\ 290) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى " ئىرۋا"(7\ 238)دا سەھىھ دېگەن.

8- نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ يەنە بىر ئالامىتى، قىيامەت كۈنى بەندە ئەڭ ئاۋۋال ھېساب بېرىدىغان ئەمەل نامازدۇر. ئۇ ھۇرەيرە (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ)دىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى كىشىلەر ئەمەللىرىدىن ئەڭ ئاۋۋال ھېساب بېرىدىغىنى نامازدۇر. رەببىمىز پەرىشتىلىرىگە (ئۇ ئەڭ بىلگۈچى تۇرۇقلۇق): 'بەندەمنىڭ نامىزىغا قاراڭلار، ئۇنى تولۇق ئادا قىلغانمۇ ياكى كەم قىلغانمۇ؟' دەيدۇ. ئەگەر تولۇق بولسا، تولۇق دەپ يېزىلىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭدىن بىر نەرسە كەم بولسا: 'بەندەمنىڭ نەپلە نامازلىرى بارمۇ، قاراڭلار' دەيدۇ. ئەگەر نەپلە نامازلىرى بولسا: 'بەندەمنىڭ پەرز نامازلىرىنى نەپلە نامازلىرىدىن تولۇقلاڭلار' دەيدۇ. ئاندىن قالغان ئەمەللەر شۇنىڭغا ئاساسەن ئېلىنىدۇ.»[1]

9- نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ يەنە بىر ئالامىتى، ئاخىر زاماندا دىندىن ئەڭ ئاخىرىدا يوقلىدىغىنى نامازدۇر. بۇنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «ئىسلامنىڭ تۈتقۇلىرى بىر-بىرلەپ بۇزۇلىدۇ. ھەر قېتىم بىر تۈتقۇ بۇزۇلغاندا، كىشىلەر كېيىنكىسىگە ئېسىلىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرىنچىسى ھۆكۈم، ئەڭ ئاخىرقىسى نامازدۇر» دېگەن سۆزىدۇر.[2]

«ئىسلامنىڭ تۈتقۇلىرى» دېگىنى ئۇنىڭ پەرز ۋە قانۇنلىرى دېگەنلىكتۇر. يەنى كىشىلەر ئۇنىڭغا ئېسىلىشنى تاشلايدۇ، شۇنداق قىلىپ دىننىڭ غېرىبلىقى كۈچىيىپ، كىشىلەر نامازنى تاشلايدۇ. ناماز ئۇلارنىڭ ئەڭ ئاخىرىدا تاشلايدىغىنى بولىدۇ. بۇ ئاخىر زاماندا بولىدۇ.

10- نامازنىڭ مۇھىملىقىنىڭ يەنە بىر ئالامىتى، ئۇ ئىسلام بىلەن كۈيۈرنىڭ پەرقىدۇر. بۇرەيدە ئىبنى ھۇسەيب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ دەيدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بىز بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى[3] ئەھدە نامازدۇر. كىمكى ئۇنى تەرك ئەتسە كاپىر بولىدۇ» دېگەن.[4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد(1047) ۋە ئەھمەد(4\ 8) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى ئەبۇ داۋۇدنىڭ. ئەلبانى ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (5\ 251) ۋە ئىبنى ھىببان(6815) ئەبى ئۇمامە ئەلباھىلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر: بۇنىڭ ئىسنادى ياخشى دېگەن.

[3] بۇ يەردىكى (بىز بىلەن ئۇلار) دىن بولغان مەقسەت: مۇسۇلمانلار بىلەن كاپىرلارنى كۆرسىتىدۇ.

[4] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2621)، نەسائى(462)، ئىبنى ماجە(1079)، ئىبنى ھىببان(1454) ۋە ئەھمەد (5\ 246)رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى ئىبنى ئەبى شەيبە نىڭ "ئەلئىمان"(46) ناملىق كىتابىغا قىلغان تەئلىقىدا: بۇنىڭ ئىسنادى مۇسلىمنىڭ شەرتىگە لايىق سەھىھ دېگەن.

جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما رىۋايەت قىلىپ دەيدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىشى بىلەن شېرىك ۋە كۇپۇرنىڭ ئارىسىدا نامازنى تەرك ئېتىش بار» دېگەن.[1]

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ دەيدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى بىزنىڭ نامىزىمىزنى ئوقۇسا، قىبلىمىزگە يۈزلەنسە، بوغۇزلىغان مالنى يېسە، ئۇ ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ كاپالىتىگە ئىگە بولغان مۇسۇلماندۇر. ئاللاھنىڭ كاپالىتىنى بۇزماڭلار» دېگەن.[2]

ئى مۇسۇلمانلار، بۇ نامازنىڭ مۇھىملىقىنى كۆرسىتىدىغان ئون دەلىلدۇر. ئاللاھ ھەممەيلەننى ئۆزى بۇيرۇغاندەك نامان ئوقۇشقا مۇۋەپپەق قىلسۇن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن. ئەمدى مەھسەتكە كەلسەك، بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن-، نامان بەندە بىلەن رەببىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناجات قىلىش ۋاستىسىدۇر. چۈنكى ئۇ دۇئا، ئاللاھ ئەززە ۋە جەللەگە سانا ئېيتىش، قۇرئان ئوقۇش، تەسبىھ، ھەمدە ۋە تەكبىر ئېيتىش، ئەزالارنى بويسۇندۇرۇپ ئېگىلىپ-سۇنۇپ، كەمتەرلىك بىلەن رۇكۇ- سەجدە قىلىش، قىيامدا تۇرۇش، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئالدىدا كۆزنى يەرگە تىكىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شەيخ ئابدۇراھمان ئىبنى سەئدى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ئاللاھ تائالانىڭ ﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٤٥] «نامان ھەقىقەتەن قەبىھ ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن توسىدۇ، ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەممىدىن (يەنى ئۇنىڭدىن باشقا ھەممە ئىبادەتتىن) ئۇلۇغدۇر» دېگەن سۆزىنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: نامازدا بۇنىڭدىنمۇ كاتتا ۋە

---

[1] بۇنى مۇسلىم (82) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇنى بۇخارى (391) رىۋايەت قىلغان.

چوڭراق مەقسەت بار. ئۇ بولسىمۇ نامازنىڭ قەلب، تىل ۋە بەدەن بىلەن ئاللاھنى زىكىر قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقىدۇر. ئاللاھ تائالا بەندىلەرنى پەقەت ئۆزىگە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا يارىتتى. ئۇلارنىڭ قىلىدىغان ئەڭ ئەۋزەل ئىبادىتى نامازدۇر. نامازدا بارلىق ئەزالارنىڭ باشقا ئىبادەتلەردە يوق ئىبادەتلىرى بار. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ ﴿وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٤٥] « ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەممىدىن (يەنى ئۇنىڭدىن باشقا ھەممە ئىبادەتتىن) ئۈلۈغدۇر» دېدى.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيْهِ وَسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۈممىتىنى جۈمە كۈنى ئۆزىگە كۆپ رەھمەت ۋە سالام يوللاشقا رىغبەتلەندۈرۈپ: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» دىگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزگە، ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارغا يامانلىق ئىرادە قىلغان كىشىنى ئۆز نەپسى بىلەن مەشغۇل قىپقويغايلا، ھىيلىسىنى ئۆزىگە قايتۇرغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزدىن قىممەتچىلىك، ۋابا، جازانە، زىنا، يەر تەۋرەش، خىلمۇ- خىل سىناق ۋە پىتنىلەرنىڭ ئاشكارا-يوشۇرۇن يامانلىقلىرىنى، بۇ يۇرتىمىزدىن ۋە بارلىق مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىدىن دەپئى قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى!

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۈستۈن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

نامازغا بالدۇر بېرىشنىڭ پەزىلىتى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار: ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئەمەلىرىڭلارنىڭ ئۇ ياخسىسى نامازدۇر. ئاللاھ نامازنى باشقا ئىبادەتلەر ئارىسىدا نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلەر بىلەن ئالاھىدە قىلغان. بۇلارنىڭ ئىچىدە، ئاللاھ ئۇنى ئاسماندا پەرز قىلغان، ئەمەلدە بەش ۋاخ بولسىمۇ مىزاندا ئەللىك ھېسابلىنىدۇ، گۇناھلارنى يۇيىدۇ، ئۇنىڭ ئۈچۈن مەسجىدكە بېرىش ۋە قايتىش ئىبادەت ھېسابلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۇ مۇھىم ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى ئۇنىڭ ئۈچۈن پاكىزلىنىشنىڭ ۋاجىب بولۇشىدۇر.

ئى مۆمىنلەر، نامازنى مۇشۇنداق يۇقىرى مەرتىۋىدە بولغانلىقى ئۈچۈن، ئاللاھ نامازغا بالدۇر بېرىشنى يولغا قويغان ۋە ئۇنىڭغا چوڭ ساۋاب بېكىتكەن. ئۇبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: "ئەرلەرنىڭ سەپلىرىنىڭ ئۇ ياخشىسى ئالدىنقىسى، ئۇ يامىنى ئاخىرقىسىدۇر".[1]

ئۇنىڭدىن يەنە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: "ئەگەر سىلەر ئالدىنقى سەپتە نېمە بارلىقىنى بىلسەڭلار، چەك تاشلىشاتتىڭلار" دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ.[2]

يەنە ئۇنىڭدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئەگەر كىشىلەر ئەزان ۋە بىرىنچى سەپتە نېمە بارلىقىنى بىلسە، ئاندىن (ئۇنىڭغا ئېرىشىش ئۈچۈن) چەك تاشلاشتىن باشقا يول تاپالمىسا، چوقۇم چەك تاشلىشاتتى. ئەگەر ئۇلار بالدۇر كېلىشنىڭ پەزىلىتىنى بىلسە، چوقۇم يۈگۈرۈپ كېلەتتى. ئەگەر خۇپتەن ۋە بامدات نامىزىنىڭ پەزىلىتىنى بىلسە، ئۆمىلەپ بولسىمۇ كېلەتتى" دېگەن.[3]

"ئەزاندىكى" دېگىنى ئەزان ئېيتقۇچىنىڭ ساۋابىنى كۆرسىتىدۇ. "بالدۇر كېلىش" دېگىنى ۋاقتىدا كېلىش دېگەنلىكتۇر.

---

[1] بۇنى مۇسلىم (440) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇنى مۇسلىم (439) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇنى بۇخارى (615) ۋە مۇسلىم (437) رىۋايەت قىلغان.

بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەرىشتىلىرى ئالدىنقى سەپلەرگە رەھمەت يوللايدۇ" دېگەن.[1]

"ئالدىنقى سەپكە رەھمەت يوللايدۇ" دېگىنى پەرىشتىلەر ئالدىنقى سەپتىكىلەر ئۈچۈن دۇئا قىلىپ، مەغپىرەت تىلەيدۇ دېگەنلىكدۇر.

ئىرباز ئىبنى ساريە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئالدىنقى سەپ ئۈچۈن ئۈچ قېتىم، ئىككىنچى سەپ ئۈچۈن بىر قېتىم مەغپىرەت تىلەيتتى.[2]

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "بىر قەۋم ئالدىنقى سەپتىن كېيىن قېلىۋېرىدىكەن، ئاللاھ ئۇلارنى كېيىن قالدۇرىدۇ" دېگەن.[3] يەنى ئۇلارنى چوڭ پەزىلەت ۋە يۇقىرى مەرتىۋىدىن كېيىن قالدۇرىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن-، ئىسلامدا نامازنىڭ ئورنىغا باشقا ھېچقانداق ئىبادەتنىڭ ئورنى تەڭ كەلمەيدۇ. ئۇ دىننىڭ تۈۋرۈكى بولۇپ، ئۇنىڭسىز دىن تىك تۇرالمايدۇ. مۇئاز ئىبنى جەبەل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ساڭا پۈتۈن ئىشنىڭ بېشى، تۈۋرۈكى ۋە چوققىسىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟" دېدى. مەن: "شۇنداق، ئى رەسۇلۇللاھ" دېدىم. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئىشنىڭ بېشى ئىسلام، تۈۋرۈكى نامار، چوققىسى جىھادتۇر" دېدى.[4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (664) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.
[2] بۇ ھەدىسنى نەسائى(816) ۋە ئىبنى ماجە(996) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.
[3] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (679) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.
[4] بۇنى تىرمىزى (2616) رىۋايەت قىلغان ۋە ھەسەن سەھىھ ھەدىس دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! نامازنى بەندە بىلەن رەببىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناجات قىلىش ۋاستىسىدۇر. چۈنكى ئۇ دۇئا، ئاللاھ ئەزىز ۋە جەللەگە سانا ئېيتىش، قۇرئان ئوقۇش، تەسبىھ، ھەمدە ۋە تەكبىر ئېيتىش، ئەزالارنى بويسۇندۇرۇپ ئېگىلىپ-سۇنۇپ، كەمتەرلىك بىلەن رۇكۇ-سەجدە قىلىش، قىيامدا تۇرۇش، ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئالدىدا كۆزنى يەرگە تىكىش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شەيخ ئابدۇراھمان ئىبنى سەئدى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن) ئاللاھ تائالانىڭ ﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٤٥] «ناماز ھەقىقەتەن قەبىھ ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن توسىدۇ، ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەممىدىن (يەنى ئۇنىڭدىن باشقا ھەممە ئىبادەتتىن) ئۇلۇغدۇر» دېگەن سۆزنىڭ تەپسىرىدە مۇنداق دەيدۇ: نامازدا بۇنىڭدىنمۇ كاتتا ۋە چوڭراق مەقسەت بار. ئۇ بولسىمۇ نامازنىڭ قەلب، تىل ۋە بەدەن بىلەن ئاللاھنى زىكىر قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقىدۇر. ئاللاھ تائالا بەندىلەرنى پەقەت ئۆزىگە ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتى. ئۇلارنىڭ قىلىدىغان ئەڭ ئەۋزەل ئىبادىتى نامازدۇر. نامازدا بارلىق ئەزالارنىڭ باشقا ئىبادەتلەردە يوق ئىبادەتلىرى بار. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ ﴿وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٤٥] « ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەممىدىن (يەنى ئۇنىڭدىن باشقا ھەممە ئىبادەتتىن) ئۇلۇغدۇر» دېدى.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَـٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِىِّ ۚ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ صَلُّوا۟ عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا﴾ [الأَحْزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى بارلىق يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلنى سورايمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز ياكى ئەمەلدىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مېيىتلىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، بالا-قازاغا يولۇققانلىرىمىزغا ئامان-ئېسەنلىك بەرگىن.

ئى ئاللاھ! ئىشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى، تۇرمۇشىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دۇنيايىمىزنى ۋە قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى ياخشى قىلغايلا. ھاياتلىقنى بىزگە ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنى زىيادە قىلىدىغان پۇرسەت قىلغايلا، ئۆلۈمنى بىزگە ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

جامائەت نامزىغا بېرىشنىڭ ۋاجىبلىقى، تىجارەت ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇپ ئۇنىڭدىن قېلىشنىڭ ھاراملىقىغا ئائىت ئون دەلىل

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار: ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئەمەللىرىڭلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى نامازدۇر. ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالا نامازنى مەسجىدتە مۇسۇلمانلار جامائىتى بىلەن بىللە ئادا قىلىشقا بۇيرۇغان ۋە شەرئىي ئۆزرىسى بولمىغان ھالدا نامازغا كەلمەي قېلىشتىن توسقان. مەسجىدتە نامаз ئوقۇش توغرىسىدا نۇرغۇن دەلىللەر كەلگەن:

1-ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر (ئەلەيھىسسالام) مۇنداق دېگەن: «كىشىنىڭ جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامزى ئۆيىدە ياكى بازىردا يالغۇز ئوقۇغان نامزىدىن يىگىرمە بەش ھەسسە ئارتۇقتۇر. چۈنكى ئۇ تاھارەت ئېلىپ، تاھارەتنى ياخشى ئالغاندىن كېيىن، مەسجىدكە پەقەت نامаз ئۈچۈنلا چىقسا، ھەر بىر قەدىمى ئۈچۈن ئۇنىڭ بىر دەرىجىسى كۆتۈرۈلىدۇ ۋە بىر گۇناھى ئۆچۈرۈلىدۇ. نامаз ئوقۇغاندىن كېيىن، نامаз ئوقۇغان يېرىدە تۇرغان مۇددەتتە پەرىشتىلەر: 'ئى ئاللاھ، ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغىن، ئى ئاللاھ، ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن'

دەپ دۇئا قىلىپ تۇرىدۇ. سىلەرنىڭ بىرىڭلار نامازنى كۈتۈپ تۇرغان مۇددەتتە نامازدا بولغان ھېسابلىنىدۇ.»[1]

2- ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئەتە(قىيامەت كۈنى) ئاللاھ تائالا بىلەن مۇسۇلمان ھالەتتە ئۇچرىشىشنى خالسا، ئەزان ئېيتىلغان جايدا داۋاملىق بۇ نامازلارنى ئادا قىلسۇن. چۈنكى ئاللاھ پەيغەمبىرىڭلارغا ھىدايەت يوللىرىنى بەلگىلەپ بەرگەن، بۇ نامازلار شۇ ھىدايەت يوللىرىدىندۇر. ئەگەر سىلەر نامازنى (جامائەتتىن) قېلىپ قالغۇچى كىشى ئۆيىدە ئوقۇغاندەك ئۆيۈڭلاردا ئوقۇساڭلار، پەيغەمبىرىڭلارنىڭ سۈننىتىنى تەرك ئەتكەن بولىسىلەر. پەيغەمبىرىڭلارنىڭ سۈننىتىنى تەرك ئەتسەڭلار، ئازغۇن بولۇپ كېتىسىلەر. ھەر قانداق كىشى تاھارەت ئېلىپ، تاھارەتنى ياخشى ئالغاندىن كېيىن، بۇ مەسجىدلەردىن بىرىگە قاراپ ماڭسا، ئاللاھ ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمى ئۈچۈن بىر ياخشىلىق يازىدۇ، بىر دەرىجە كۆتۈرىدۇ ۋە بىر يامانلىقىنى ئۆچۈرىدۇ. بىز شۇنداق بىر زامانلارنى كۆردۇقكى، مۇناپىقلىقى ئېنىق بولغان مۇناپىقتىن باشقا ھېچكىم نامازدىن قالمايتتى. ھەتتا (كېسەل، ئاجىز) كىشى ئىككى كىشىنىڭ يۆلىشىدە ئىلىپ كېلىنىپ سەپكە تۇرغۇزۇلاتتى.»[2]

3- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بەش ۋاخ نامازنى مەسجىدلەردە داۋاملىق ئادا قىلغۇچىلارغا ئاللاھنىڭ پەزلىدىن بىرى شۇكى، قىيامەت كۈنى قۇياش مەخلۇقاتلارغا بىر مىل مىقدارى يېقىنلاشقاندا، ئاللاھ ئۇلارنى ئۆز سايىسىدا سايىدىتىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر (ئەلەيھىسسالام) مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ سايىسىدىن باشقا سايە بولمايدىغان كۈندە، ئاللاھ يەتتە تۈرلۈك كىشىنى ئۆز سايىسىدا سايىدىتىدۇ: ئادىل پادىشاھ، ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش بىلەن ئۆسۈپ يېتىلگەن ياش، يالغۇز قالغاندا ئاللاھنى ئەسلەپ كۆز يېشى قىلغان كىشى، قەلبى مەسجىدكە باغلانغان كىشى...».

مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە: «مەسجىدتىن چىققاندىن كېيىن قايتا كەلگۈچە قەلبى مەسجىدكە باغلانغان كىشى...» دېيىلگەن.[3]

---

[1] بۇنى بۇخارى (647) رىۋايەت قىلغان، مۇسلىمۇ (649)دا بۇنىڭ بىر قىسمىنى رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇنى مۇسلىم(654) رىۋايەت قىلغان

[3] بۇنى بۇخارى (6806) ۋە مۇسلىم (1031) رىۋايەت قىلغان.

4- ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى مەسجىدكە ئەتىگەن-ئاخشامدا بارسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ھەر قېتىم بارغىنىدا جەننەتتە بىر تۇرالغۇ-جاي تەييارلايدۇ».[1]

5- مەسجىدتە جامائەت بىلەن نامаз ئوقۇشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىللىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ تائالا ئەڭ قىيىن پەيت بولغان ئۇرۇش ۋاقتىدىمۇ ئۇنى جامائەت بىلەن ئوقۇشقا بۇيرۇغان. بۇ خەۋپ نامزى دەپ ئاتىلىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿وَإِذَا كُنتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ ٱلصَّلَوٰةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُم مَّعَكَ﴾ [النِّسَاء الآية ١٠٢] « (ئى مۇھەممەد!) سەن مۇمىنلەر بىلەن (جىھادتا) بىللە بولۇپ ئۇلارغا نامаз ئوقۇپ بەرمەكچى بولغىنىڭدا، ئۇلارنىڭ بىر پىرقىسى سەن بىلەن بىرلىكتە نامازغا تۇرسۇن » دېگەن.

6- ئاللاھ تائالا: ﴿وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرْكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ﴾ [البَقَرَة الآية ٤٣] « نامازنى ئادا قىلىڭلار، زاكاتنى بېرىڭلار، رۇكۇ قىلغۇچىلار بىلەن بىللە رۇكۇ قىلىڭلار » دېگەن. رۇكۇ قىلغۇچىلار بولسا مەسجىد جامائىتىدۇر.

7- ئى مۇمىنلەر جامائىتى! مەسجىدتە جامائەت بىلەن نامаз ئوقۇشنى سەل چاغلاشقا ئاگاھلاندۇرۇش كەلگەن. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «جەننەم ئىلكىدە بولغان زاتنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئوتۇن يىغىشقا بۇيرۇپ، ئاندىن نامازغا ئەزان ئېيتىشقا بۇيرۇسام، ئاندىن بىر كىشىنى كىشىلەرگە ئىمام بولۇشقا بۇيرۇپ، ئاندىن بېرىپ نامازغا كەلمىگەن كىشىلەرنىڭ ئۆيلىرىنى كۆيدۈرۈۋېتىشنى ئويلىدىم. جەننەم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، ئەگەر ئۇلارنىڭ بىرى سۆڭەكلىك سېمىز گۆش ياكى ياخشى ئىككى پارچە گۆش تاپىدىغانلىقىنى بىلسە، خۇپتەن نامزىغا چوقۇم كېلەتتى» دېگەن.

مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە: «ئاندىن مەن بىلەن بىللە ئوتۇن باغلاملىرىنى كۆتۈرگەن كىشىلەر بىلەن نامازغا كەلمەيدىغان قەۋمنىڭ ئۆيلىرىنى ئوت بىلەن كۆيدۈرۈۋەتسەم» دېيىلگەن.[2]

8- ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ئەزاننى ئاڭلاپ كەلمىسە، ئۆزرىسى بولمىسا، ئۇنىڭ نامزى يوق» دېگەن.[3] يەنى تولۇق ساۋابلىق نامаз ئەمەس دېگەنلىكتۇر.

---

[1] بۇنى بۇخارى (662) ۋە مۇسلىم (669) رىۋايەت قىلغان. لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

[2] بۇنى بۇخارى (7224) ۋە مۇسلىم (651) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجە(793) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى " ئىرۋا"(2\ 337)دا سەھىھ دېگەن.

9- ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر كۆزى كور كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئى رەسۇلۇللاھ! مېنى مەسجىدكە يېتىلەپ باردىغان ئادىمىم يوق» دەپ، ئۆيدە نامار ئوقۇشقا رۇخسەت سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇخسەت قىلدى. ئۇ كىشى كېتىۋاتقاندا، ئۇنى چاقىرىپ: «سەن ئەزانىنى ئاڭلامسەن؟» دەپ سورىدى. ئۇ: «ھەئە» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنداقتا ئىجابەت قىلغىن» دېدى.[1]

10- جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇمە كۈنى خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا، مەدىنىگە سودا كارۋىنى كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئۇنىڭغا قاراپ يۈگۈرۈشتى، پەقەت ئەبۇ بەكرى ۋە ئۆمەر قاتارلىق ئون ئىككى كىشىلا قالدى». شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿وَإِذَا رَأَوْاْ تِجَٰرَةً أَوْ لَهْوًا ٱنفَضُّوٓاْ إِلَيْهَا﴾ [الجُمُعَة الآية ١١] « (ئى مۇھەممەد!) ئۇلار بىرەر تىجارەتنى ياكى تاماشانى كۆرسە، ئۇنىڭغا (يەنى تىجارەتكە) يۈگۈردۇ »[2]. ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ ئاللاھ تائالانىڭ ساھابىلەرگە ئىبادەتنى تاشلاپ دۇنيا ئىشلىرىغا يۈزلەنگەنلىكى ئۈچۈن كايىغانلىقىدۇر. ئاندىن ئاللاھ تائالا ئاخىرەت تىجارىتىگە ۋە ھەقىقىي رىزىق بەرگۈچى پەقەت ئۆزى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشكە رىغبەتلەندۈرۈپ مۇنداق دېدى: ﴿قُلْ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ ٱللَّهْوِ وَمِنَ ٱلتِّجَٰرَةِۚ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ﴾ [الجُمُعَة الآية ١١] «ئېيتقىنكى، ئاللاھنىڭ دەرگاھىدىكى نەرسە (يەنى ساۋاب ۋە نېمەت) تاماشادىن ۋە تىجارەتتىن ياخشىدۇر، ئاللاھ رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر». يەنى نامار ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە تۇرۇشنىڭ ساۋابى تاماشا ۋە تىجارەتتىن ياخشىدۇر. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئەمرىگە بويسۇندى. ئۇلار سودا-سېتىق قىلاتتى، ئەمما ئاللاھنىڭ ھەقلىرىدىن بىرەرى كەلسە، تىجارەت ۋە سودا ئۇلارنى ئاللاھنى زىكىر قىلىشتىن توسۇپ قويالمايتتى. ئاللاھ تائالا ئۇلارنى مۇنداق سۈپەتلىگەن: ﴿رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ وَإِقَامِ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ ٱلزَّكَوٰةِ﴾ [النُّور الآية ٣٧] «ئۇلار شۇنداق كىشىلەركى، تىجارەت ۋە سودا-سېتىق ئۇلارنى ئاللاھنى زىكىر قىلىشتىن، نامار ئوقۇشتىن ۋە زاكات بېرىشتىن غەپلەتتە قالدۇرمايدۇ.»

ئى مۇسۇلمانلار! مانا بۇلار نامازنى مەسجىدتە جامائەت بىلەن ئوقۇشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ ئون دەللىلىدۇر. ئاللاھ ھەممىمىزنى ئۇنىڭ بۇيرۇغىنىدەك ئادا قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلسۇن.

---

[1] بۇنى مۇسلىم (653) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇنى بۇخارى (4899) ۋە مۇسلىم (863) رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ھەر قانداق گۇناھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللانغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، بىلىڭلارکى - ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن-، مەسجىدتە جامائەت نامىزىغا قاتنىشىش ئىمانىنىڭ شاخچىلىرىدىن ۋە دىنىنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر. دۇكان ۋە ماگىزىن ئىگىلىرىگە نامازغا چاقىرىلغاندا مەسجىدكە بېرىش ۋاجىپتۇر. شۇنىڭدەك، ئىدارىي يېغىندا بولغانلارمۇ، نامازغا چاقىرىلغاندا يىغىن مەسئۇللىرى يىغىننى توختىتىپ، نامار ئوقۇپ، ئاندىن يىغىنغا قايتىشى كېرەك. جامائەت نامىزىغا قاتنىشىش ئىككىنچى دەرىجىلىك ياكى ئىختىيارىي ئىش ئەمەس، بەلكى ئىلاھىي بۇيرۇقتۇر. كۆزەتچىلىك، سەپەرگە ئۇلگۈرۈش، كېسەل ياكى ياردار كىشىگە قاراش، قورقۇنچ، يامغۇر ياكى قاتتىق شامال قاتارلىق زۆرۈر سەۋەبلەر بولمىسا، جامائەت نامىزىدىن قېلىش دۇرۇس ئەمەس.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! جامائەت دېگەندە تۇنجى جامائەت، يەنى ئەزان ئېيتىلىپ تەكبىر ئېيتىلغان جامائەت كۆزدە تۇتۇلىدۇ. بەزى كىشىلەر - ئاللاھ ھىدايەت قىلسۇن-، تۇنجى جامائەتتىن كېچىكىپ قېلىشقا مۇپتىلا بولدى. مەسجىدتە ئىككىنچى، ئۈچىنچى جامائەت بولۇپ نامار ئوقۇۋاتقانلارنى بايقايسەن، نامازخانلار بىر جامائەت بولۇشنىڭ ئورنىغا كۆپ جامائەت بولۇپ كەتتى. بۇ ئەھۋالدىن ئاللاھقا شىكايەت قىلىمىز.

ئى مۇسۇلمانلار! ئىماندا سادىق بولغان مۇسۇلمانىنىڭ نامازنى قەدىرلىشى، ئۇنى ھەقىقىي ئۇلۇغلىشى ۋە ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بېرىشى، شۇنداقلا ئاللاھنىڭ ئۆزىنى مال-مۈلۈك ۋە ۋەزىپىسى بىلەن سىنايدىغانلىقىنى بىلىشى ۋاجىپتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ﴾ [المُنَافِقُون الآية ٩] «ئى مۆمىنلەر! مالىلىرىڭلار ۋە بالىلىرىڭلار سىلەرنى ئاللاھنىڭ زىكىرىدىن (يەنى ئاللاھنىڭ تائەت ئىبادىتىدىن) غەپلەتتە قالدۇرمىسۇن، كىملەركى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇلار زىيان تارتقۇچىلاردۇر». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ ٱللَّهُ أَن تُرۡفَعَ وَيُذۡكَرَ فِيهَا ٱسۡمُهُۥ يُسَبِّحُ لَهُۥ فِيهَا بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ

﴿٣٦﴾ رِجَالٌ لَّا تُلۡهِيهِمۡ تِجَٰرَةٞ وَلَا بَيۡعٌ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَإِقَامِ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ ٱلزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوۡمٗا تَتَقَلَّبُ فِيهِ ٱلۡقُلُوبُ وَٱلۡأَبۡصَٰرُ ﴿٣٧﴾ لِيَجۡزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحۡسَنَ مَا عَمِلُواْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضۡلِهِۦۗ وَٱللَّهُ يَرۡزُقُ مَن يَشَآءُ بِغَيۡرِ حِسَابٖ﴾ [النُّور الآية ٣٦ - ٣٨] «ئاللاھنىڭ ئۇلۇغلىنىشى ۋە ئىسمىنىڭ ياد ئېتىلىشى بۇيرۇلغان مەسجىدلەردە (مۆمىنلەر) ئەتىگەن — ئاخشامدا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ. ئۇلار شۇنداق ئەرلەركى، سودا . سېتىق ئۇلارنى ئاللاھنى زىكر قىلىشتىن، نامازئۆتەشتىن، زاكات بېرىشتىن غەپلەتتە قالدۇرمايدۇ، ئۇلار دىللار ۋە كۆزلەر قالايمىقانلىشىپ كېتىدىغان كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) دىن قورقىدۇ. ئاللاھنى ئۆزلىرىنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىگە مۇكاپات بەرسۇن ۋە ئۆزىنىڭ پەزلىدىن ئاشۇرۇپ بەرسۇن دەپ (ئۇلار شۇنداق ئىبادەتلەرنى قىلىدۇ). ئاللاھ خالىغان ئادەمگە ھېسابسىز رىزىق بېرىدۇ. »

بۇ ئايەتلەردە ئاللاھ سودا-سېتىق بىلەن نامازدىن غەپلەتتە قېلىشتىن ئاگاھلاندۇردى ۋە رىزىقنىڭ ئۆز ئىلكىدە ئىكەنلىكىنى، خالىغان كىشىگە ھېسابسىز رىزىق بېرىدىغانلىقىنى ئەسكەرتتى. نامازرىزىقنى توسۇپ قالمايدۇ ياكى كېچىكتۈرمەيدۇ، ئەكسىچە ئۇنى جەلپ قىلىدۇ ۋە بەرىكەت، ئۆسۈش ۋە زىيادە بولۇشنىڭ سەۋەبىدۇر. كىمكى بۇنىڭ ئەكسىنى ئويلىسا، رەببىگە يامان گۇمان قىلغان بولىدۇ.

ئى مۆمىنلەر جامائىتى! بۇ خۇتبىنى شەيخ ئابدۇلئەزىز ئىبنى باز رەھمەھۇللاھنىڭ پەتىۋاسى بىلەن ئاخىرلاشتۇرىمىز. ئۇ مۇنداق دېگەن: «... بارلىق ئەرلەرگە ئەزان ئېيتىلغاندا ئاللاھنىڭ ئۆيلىرىدە جامائەت نامىزىنى ئادا قىلىش ۋاجىپتۇر. دۆلەت ياكى ھىسبە خادىملىرىنىڭ دۇكان، ماگىزىن ئىگىلىرى ياكى باشقىلارنىڭ نامازدىن قېلىشىغا يول قويۇشى دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى بۇ شەرئىي دەلىللەرگە ئەمەل قىلىش ۋە ئۇلارغا مەسجىدلەردە جامائەت نامىزىنى ئادا قىلىشتەك ئاللاھ ۋاجىپ قىلغان ئىشنى ئورۇنلاشقا ياردەم بېرىشتۇر. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ مۆمىنلەرنى: ﴿وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ يَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٧١] ‹مۆمىن ئەرلەر، مۆمىن ئاياللار بىر . بىرى بىلەن دوستتۇر، ئۇلار (كىشىلەرنى) ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ› دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلغانلىقتۇر». ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد

ئېتىكلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىكلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىكلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

جۈمە نامىزىنىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار: ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالانىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدىكى رەببلىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن بىرى، ئۇنىڭ ئۆزى خالىغان نەرسىلەرنى - مەيلى شەخسلەر، ماكانلار ياكى ۋاقىتلار بولسۇن - ئۆزى بىلىدىغان ھېكمەت بىلەن ئۇلۇغلاشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] «رەببىڭ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ، خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ » دېگەن. ئاللاھ نامازلاردىن جۈمە نامىزىنى تاللىغان، ئۇنى ئالاھىدىلىكلەر بىلەن خاسلاشتۇرغان ۋە ئۇنىڭغا سۈننەت-مۇستەھەبلەرنى بەلگىلىگەن. ئۇلارنىڭ ئۇ مۇھىملىرى:

1-جۈمە نامىزى **ئىسلامنىڭ ئەڭ تەكىتلەنگەن پەرزلىرىدىن** بىرى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇ چوڭ يىغىلىشلىرىدىن بىرىدۇر.

2- **جۈمە نامىزىنىڭ سۈننەتلىرىدىن غۇسلى قىلىش**، بۇ ناھايىتى كۆچلۈك تەكىتلەنگەن، خۇشپۇراق چېچىش، مسۋاك ئىشلىتىش ۋە ئۇ چىرايلىق كىيىملەرنى كىيىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىبۇ دەردا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە: "كىمكى جۈمە كۈنى غۇسلى قىلىپ، ئۇ چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيىپ، ئۇ گەر بار بولسا خۇشپۇراق چېچىپ، سالماقلىق بىلەن جۈمەگە مېڭىپ، ھېچكىمنىڭ بويىنىدىن ئاتلىماي ۋە بىراۋغا ئازار بەرمەي، ئاندىن ئۇنىڭغا نېسىپ قىلىنغانچە ناماز ئوقۇپ، ئىمام نامازدىن چىققۇچە كۈتسە، ئۇ كى جۈمە ئارىلىقىدىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ" دېگەن.[1]

سەلمان فارىسى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "كىمكى جۈمە كۈنى غۇسلى قىلىپ، قولىدىن كېلىشىچە پاكىزلىنىپ، مايلىنىپ ياكى ئۆيىدىكى خۇشپۇراقنى چېچىپ، ئاندىن چىقىپ ئىككى كىشىنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋەتمەي، پۈتۈلگەن

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(5\ 420) رىۋايەت قىلغان.

نامازنى ئوقۇپ، ئىمام سۆزلىگەندە جىم تۇرسا، بۇ جۈمە بىلەن كېيىنكى جۈمە ئارىلىقىدىكى گۇناھلىرى كەچۈرۈلىدۇ" دېگەن.[1]

ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: "جۈمە كۈنى غۇسلى قىلىش ھەر بىر بالاغەتكە يەتكەن كىشىگە ۋاجىپتۇر، مىسۋاك ئىشلىتىش ۋە ئەگەر تاپالسا خۇشپۇراق چېچىش كېرەك" دېگەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن.[2]

3- **جۈمە نامىزىنىڭ سۈننەتلىرىدىن بىرى ئالاھىدە كىيىشتۇر**. بۇنىڭ دەللىلى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ھەدىسىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە كۈنى كىشىلەرگە خۇتبە سۆزلىگەندە، ئۇلارنىڭ ئەئرابىلار كىيىدىغان رەڭگى يولۇاسقا ئوخشاپ كەتتىدىغان يولۇاس رەڭلىك كىيىم كىيگەنلىكىنى كۆرۈپ: "سىلەردىن قۇربى يەتكەن كىشى جۈمە ئۈچۈن كۈندىلىك كىيىمىدىن باشقا ئىككى پارچە كىيىم تەييارلىسا بولىدۇ" دېگەن.[3]

ئۇلگىرى زىكىر قىلىنغان ھەدىسلەردىن، جۈمە نامىزىغا ئەڭ چىرايلىق ھالەتتە بېرىشقا قىزىقتۇرۇلغانلىقىنى بىلۈۋالالايمىز.

4- **جۈمە نامىزىنىڭ مۇستەھەپلىرىدىن مەسجىدنى خۇشپۇراق قىلىش**. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەر جۈمە كۈنى چۈش ۋاقتىدا مەدىنە مەسجىدىنى (خۇشپۇراق بىلەن)بۇسلاشقا بۇيرۇغان.[4]

5- **جۈمە نامىزىنىڭ سۈننەتلىرىدىن يەنە بىرى بالدۇر بېرىش ۋە پىيادە مېڭىشتۇر. پىيادە مېڭىش ئۇلاغقا مىنىپ بېرىشتىن ئەۋزەلدۇر، ساۋاب جەھەتتە ئىككىسىنى سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ**. ئەۋس ئىبنى ئەۋس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "كىمكى جۈمە كۈنى غۇسلى قىلسا، (ئايالى بىلەن) يېقىنلىشىپ غۇسۇل قىلدۇرسا، بالدۇر تۇرۇپ (مەسجىدكە) بالدۇر بارسا، ئىمامغا يېقىن ئولتۇرۇپ قۇلاق سېلىپ ئاڭلاپ جىم تۇرسا، ھەر بىر قەدىمى ئۈچۈن بىر يىللىق روزا تۇتقان ۋە كېچىسى ناماز ئوقۇغانلىقىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ."[5]

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى جۈمە بۆلۈمى، جۈمە ئۈچۈن مايلىنىش بابى ۋە جۈمە كۈنى ئىككى كىشىنىڭ ئارىسى ئايرىتىلمەيدۇ بابىدا رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(880) ۋە مۇسلىم(846) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد(1078) ۋە ئىبنى ماجە(1095) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى ئەبۇيەئلا مۇسنەد(190) تە رىۋايەت قىلغان.

[5] بۇ ھەدىسنى تىرمىزي(456) رىۋايەت قىلغان، ئەلباني سەھىھ دېگەن.

(غَسَّلَ) دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى ئايالى بىلەن جىنسىي يېقىنلىشىش دېگەنلىكتۇر، ئىمام ئەھمەد مۇشۇنداق تەپسىر قىلغان. ھېكمىتى ئېنىق، يەنى يېقىنلىشىش بىلەن نەپسىنىڭ تىنچلىنىشى ھاسىل بولىدۇ، بۇ نەرسە ناماز ئوقۇغۇچىنى نامازدا خاتىرجەم قىلىدۇ. يەنە بىر قاراشتا ئۇ (غَسَلَ وَاغْتَسَلَ) دېگەن سۆز بولۇپ، يەنى بېشىنى يۇيۇش دېگەنلىكتۇر، چۈنكى ئۇلار بېشىغا ماي سۈركەيتتى، شۇڭا غۇسۇل قىلىشتىن ئىلگىرى ئالدى بىلەن بېشىنى يۇيۇشقا رىغبەتلەندۈرۈلگەن.

جۈمە نامىزىغا بالدۇر بېرىشنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "كىمكى جۈمە كۈنى جۇنۇپلۇقتىن غۇسلى قىلغاندەك غۇسلى قىلىپ، بىرىنچى سائىتتە مەسجىدكە بارسا، بىر تۆگە قۇربانلىق قىلغانىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ. ئىككىنچى سائىتتە بارسا، بىر كالا قۇربانلىق قىلغانىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ. ئۈچىنچى سائىتتە بارسا، بىر قوچقار قۇربانلىق قىلغانىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ. تۆتىنچى سائىتتە بارسا، بىر توخۇ قۇربانلىق قىلغانىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ. بەشىنچى سائىتتە بارسا، بىر تۇخۇم قۇربانلىق قىلغانىنىڭ ساۋابىنى ئالىدۇ. ئىمام چىققاندا پەرىشتىلەر زىكرىنى تىڭشاشقا ھازىر بولىدۇ."[1]

بۇنىڭدا خۇتبىنى ئۇلۇغلاش بار، چۈنكى رەھمان تائالانىڭ پەرىشتىلىرى خۇتبىنى ئاڭلاش ئۈچۈن ئولتۇرىدۇ.

6- **جۈمە نامىزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، مەسجىدكە كەلگەن كىشىنىڭ ئىمام مۇنبەرگە چىققۇچە ناماز ئوقۇشىنىڭ مۇستەھەبلىكى**. چۈش ۋاقتىدا ناماز ئوقۇش مەكرۇھ ئەمەس. بۇنىڭغا دەلىل، يۇقىرىدا زىكر قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «پۇتۇلگەن نامازنى ئوقۇپ» دېگەن سۆزىدۇر. بۇ ئىمام شافىئىينىڭ سۆزى ۋە شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھنىڭ تاللىغان قارىشىدۇر.

7- **جۈمە نامىزىنىڭ سۈننەتلىرىدىن يەنە بىرى خۇتبىگە قۇلاق سېلىپ (گەپ قىلماي) جىم تۇرۇشتۇر**. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا سەن ھەمراھىڭغا 'جىم تۇر' دېسەڭمۇ، بىھۇدە سۆز قىلغان بولسەن" دېگەن.[2]

8- **جۈمە نامىزىنىڭ پەزىلەتلىرىدىن بىرى، ئۇنى ئادا قىلىش چوڭ گۇناھ سادىر قىلمىغان بولسىلا، بۇ جۈمە بىلەن ئالدىنقى جۈمە ئارىسىدىكى گۇناھلارغا كەففارەت بولىدۇ.** ئەبۇ ھۇرەيرە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(832) ۋە مۇسلىم(1403) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(934) ۋە مۇسلىم(851) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "بەش ۋاخ ناماز ۋە جۈمە نامىزىدىن يەنە بىر جۈمە نامىزى، ئۇلار ئارىسىدا بولغان گۇناھلارغا كەففارەت بولىدۇ، چوڭ گۇناھ سادىر قىلمىغان بولسا" دېگەن.[1]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن يەنە رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "كىمكى تاھارەتنى ياخشى ئالسا، ئاندىن جۈمەگە كېلىپ، قۇلاق سېلىپ جىم تۇرسا، ئۇنىڭ ئىككى جۈمە ئارىسىدىكى ۋە يەنە ئۈچ كۈنلۈك گۇناھلىرى كەچۈرۈلىدۇ. كىمكى تاش-شېغىل بىلەن مەشغۇل بولسا، بىھۇدە ئىش قىلغان بولىدۇ."[2]

9- جۈمە نامىزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئىككى رەكئەتتە جۈمە سۈرىسى بىلەن مۇنافىقۇن سۈرىسىنى، ياكى ئەئلا سۈرىسى بىلەن غاشىيە سۈرىسىنى ئوقۇشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۈرىلەرنى جۈمە نامىزىدا ئوقۇيتتى.[3] ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ جۈمە كۈنى بۇ سۈرىلەرنى ئوقۇشنىڭ ھېكمىتىنى بايان قىلىپ: "بۇ سۈرىلەر جۈمە نامىزىنىڭ پەرزلىكىنى، ئۇنىڭغا ئالدىراش كېرەكلىكىنى، ئۇنىڭغا توسالغۇ بولىدىغان ئىشلارنى تاشلاشنى ۋە ئىككى دۇنيادا نەتىجىگە ئېرىشىش ئۈچۈن ئاللاھنى كۆپ زىكىر قىلىشقا بۇيرۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى ئاللاھنى قىلىشنى ئۇنتۇش ئىككى دۇنيادا ھالاكەت ۋە زىيانغا ئۇچراشتۇر. ئىككىنچى رەكئەتتە مۇنافىقۇن سۈرىسىنى ئوقۇش، ئۈممەتنى ھالاك قىلغۇچى نىفاقتىن ئاگاھلاندۇرۇش، ھەمدە ئۇلارنى مال-مۈلكى ۋە پەرزەنتلىرىنىڭ جۈمە نامىزىدىن ۋە ئاللاھنى ئەسلەشتىن مەشغۇل قىلىپ قويۇشىدىن ئاگاھلاندۇرۇشتۇر. ئەگەر ئۇلار بۇنداق قىلسا چوقۇم زىيان تارتىدۇ. يەنە بۇ ئۇلارنىڭ بەخت-سائادىتىنىڭ ئەڭ چوڭ سەۋەبلىرىدىن بىرى بولغان سەدىقە بېرىشكە قىزىقتۇرۇش، ۋە ئۇلارغا تۇيۇقسىز ئەجەل يېتىپ كەلگەندە ئىستىغفار تەلەپ قىلىدىغان، ھاياتلىققا قايتىپ كېلىشنى ئارزۇ قىلىدىغان، لېكىن ئارزۇسىغا يېتەلمەيدىغان ھالەتتە قىلىشىدىن ئاگاھلاندۇرۇشتۇر.

10- جۈمە نامىزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇنى تەرك ئېتىش توغرىسىدا ئەسىر نامىزىدىن باشقا نامازلارنى تەرك ئېتىشتە كۆرسىتىلمىگەن ئېغىر ئاگاھلاندۇرۇش كەلگەن. ئەبۇل-

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(233) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(857) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(877) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

جەئد ئەز-زەمرىدىن رىۋايەت قىلىندۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى ئۆزرىسىز ھالدا سەل قاراپ ئۈچ جۈمەنى تەرك ئەتسە، ئاللاھ ئۇنىڭ قەلبىنى پېچەتلىۋېتىدۇ" دېگەن.[1]

11- **جۈمە نامزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇنىڭدا كىشىلەرنىڭ گەردىنىدىن ئاتلاش ۋە بېھۇدە سۆز قىلىش قاتتىق چەكلەنگەن.** ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنىل-ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىندۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى بېھۇدە سۆز قىلسا ۋە كىشىلەرنىڭ گەردىنىدىن ئاتلسا، ئۇنىڭ جۈمسى پىشىن نامزى بولىدۇ" دېگەن.[2] يەنى: جۈمە نامزىنىڭ ساۋابىدىن مەھرۇم قالىدۇ.

جۈمە نامزىغا كەلگەنلەرگە، ئۇنىڭ ئاللاھنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ شەرىئەتلىرىدىن بىرى بولغانلىقى ئۈچۈن، ھوزۇر قەلب(خۇشۇئ) بىلەن ئۇنى ئۇلۇغلاش ۋاجىپتۇر. ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا، تاش-شېغىل ئويناش، يەرگە سىزىش، مىسۋاك ئىشلىتىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت بېھۇدە ھەرىكەتلەردىن ساقلىنىش، شۇنداقلا سۆز قىلماسلىق كېرەك. ئەكسىچە بولغاندا گۇناھكار بولۇپ، جۈمەنىڭ ساۋابىدىن مەھرۇم قالىدۇ، جۈمسى پىشىن نامزىغا ئايلىنىپ قالىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا سەن ھەمراھىڭغا 'جىم تۇر' دېسەڭ، بېھۇدە سۆز قىلغان بولىسەن» دېگەن.[3]

12- **جۈمە نامزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى**، ئۇنىڭدىن كېيىن تۆت رەكئەت نامازئوقۇش مۇستەھەپتۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى جۈمە نامزىنى ئوقۇسا، ئۇنىڭدىن كېيىن تۆت رەكئەت نامازئوقۇسۇن" دېگەن.[4]

13- **جۈمە نامزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى**، ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: "جۈمە نامزى باشقا پەرز نامازلاردىن جامائەت بىلەن ئوقۇلۇش، مەلۇم ساندا كىشى بولۇش، مۇقىم ئولتۇراقلاشقان جايدا بولۇش ۋە قىرائەتنى ئۇنلۈك قىلىش قاتارلىق ئالاھىدىلىكلەر بىلەن پەرقلىنىدۇ."[5]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(3\ 425) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(15498) بۇنى سەھىھ دېگەن

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (347) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا بۇنى ھەسەن دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(934) ۋە مۇسلىم(851) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(881) رىۋايەت قىلغان.

[5] زادۇلمەئاد (1\397).

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار جۈمە نامىزىنى باشقا نامازلاردىن ئالاھىدە قىلىدىغان ئون نەچچە خىل ئالاھىدىلىكتۇر. بۇ ئالاھىدىلىكلەر جۈمە نامىزىنى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئۇلۇغ قىلغان. شۇڭا بىز بۇ ئالاھىدىلىكلەرنى ئەملگە ئاشۇرۇشتا ئاللاھتىن ياردەم تىلەيلى ۋە بۇنىڭدىن ساۋاب ئۈمىد قىلايلى.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن- ، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ، ئۇ ئىشنى ئۆزى بىلەن باشلاپ، پاك پەرىشتىلىرى بىلەن داۋاملاشتۇرۇپ، ئاندىن جىن ۋە ئىنسانىدىن بولغان مۇسۇلمانلار بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا. دىننى قوغدىغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئاسايىشلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۈيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! ئاق كېسەل، ساراڭلىق، ماخاۋ ۋە باشقا ھەر تۇرلۇك كېسەللەردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

جۈمە كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ تائالانىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدىكى رەبلىكىنىڭ كۆرۈنۈشلىرىدىن بىرى، ئۇنىڭ ئۆزى خالىغان نەرسىلەرنى - مەيلى شەخسلەر، ماكانلار ياكى ۋاقىتلار بولسۇن - ئۆزى بىلىدىغان ھېكمەت بىلەن ئۇلۇغلاشتا يەككە-يېگانە ئىكەنلىكىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] «رەببىڭ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ، خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ » دېگەن. ئاللاھ كىشىلەر ئىچىدىن پەيغەمبەرلەرنى تاللىدى، پەيغەمبەرلەر ئىچىدىن ئىرادىلىك ئەلچىلەرنى تاللىدى - ئۇلار نۇھ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر. بەشىنىڭ ئىچىدىن ئىككى دوستىنى - ئىبراھىم ۋە مۇھەممەدنى تاللىدى. ئىككى دوستىنىڭ ئىچىدىن مۇھەممەدنى تاللىدى. شۇڭا ئۇ بارلىق پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ ئۇ ئۆزىلىدۇر، ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە سالامى بولسۇن.

ئاللاھ تاللىغان ماكانلاردىن مەككە بار. ئۇنى زېمىنىنىڭ ئۇ ياخشىسى قىلدى، ئۇنىڭدىن كېيىن مەدىنە كېلىدۇ. بۇ ئىككى شەھەردىكى مەسجىددە قىلىنغان نامازنىڭ ساۋابىنى ھەسسىلەپ بەردى.

ئاللاھ تاللىغان ۋاقىتلاردىن جۈمە كۈنى بار. ئۇ كۈنلەرنىڭ خوجايىنىدۇر. ئاللاھ ئۇنى بەزى ئالاھىدىلىكلەر بىلەن ئالاھىدە قىلدى ۋە تۆۋەندىكى سەۋەبلەر بىلەن باشقا كۈنلەردىن ئۈستۈن قىلدى:

1-ئۇ كۈندە چوڭ ۋەقەلەر يۈز بەرگەن. ئۇس ئىبنى ئەۋس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئۇ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ياراتىلدى، ئۇ كۈندە ۋاپات بولدى، ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ ۋە ئۇ كۈندە ھوشسىزلىنىش يۈز بېرىدۇ.» [1]

[1] بۇ ھەدىسنى ئىبنۇ داۋۇد (1043) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئىبنۇ داۋۇد" (1047)دا بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «قۇياش چىققان كۈنلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ئادەم ياراتىلدى، ئۇ كۈندە جەننەتكە كىرگۈزۈلدى، ئۇ كۈندە جەننەتتىن چىقىرىلدى. قىيامەت جۈمە كۈنىدىن باشقا كۈندە بولمايدۇ.» [1]

2- **جۈمە كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئۇ كىشىلەرنىڭ يىغىلىش ۋە ياراتىلىش ھەم قايتا تىرىلدۈرۈلۈش توغرىسىدا ئەسلىتىلىش كۈنىدۇر**. ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالا ھەر بىر ئۈممەتكە ھەپتىدە بىر كۈننى ئىبادەت ئۈچۈن ئايرىش ۋە ياراتىلىش ھەم قايتا تىرىلدۈرۈلۈش، مۇكاپات ۋە جازانى ئەسلەش ئۈچۈن يىغىلىشقا بەلگىلىگەن. ئۇ كۈن ئۇلارغا ئالەملەرنىڭ رەببىنىڭ ئالدىدا تۇرىدىغان ئەڭ چوڭ يىغىلىش كۈنىنى ئەسلىتىدۇ. جۈمە كۈنى بۇ مەقسەتكە ئەڭ لايىق كۈن ئىدى، شۇڭا ئاللاھ بۇ ئۈممەتنىڭ پەزىلىتى ۋە شەرىپى ئۈچۈن ئۇنى بۇ ئۈممەتكە ساقلاپ قويىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ بۇ كۈندە ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش، مەخلۇقاتلارنىڭ ياراتىلىش ھېكمىتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ نېمە ئۈچۈن ياراتىلغانلىقى، دۇنيانىڭ ئاخىرى، ئاسمان-زېمىننىڭ يۆگۈلۈشى، ئىشلارنىڭ ئاللاھنىڭ ۋەدىسى، ھەق سۆزى بويىچە ئەسلىگە قايتىشىنى ئەسلەش ئۈچۈن جەم بولۇشىنى يولغا قويىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم جۈمە كۈنىنىڭ بامدات نامىزىدا سەجدە سۈرىسى بىلەن ئىنسان سۈرىسىنى ئوقۇيتتى. چۈنكى بۇ ئىككى سۈرە دۇنيانىڭ باشلىنىشى ۋە ئاخىرى، مەخلۇقاتلارنىڭ ھەشر قىلىنىشى، قەبرىلەردىن قايتا تىرىلىپ جەننەت ۋە دوزاخقا چىقىشى قاتارلىق ئۆتكەن ۋە بولىدىغان ئىشلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

3- **جۈمە كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئۇ ھەر ھەپتىدە تەكرارلىنىدىغان ھېيت كۈنىدۇر.** ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:«بۇ كۈن ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا بېكىتكەن ھېيت كۈنىدۇر. كىمكى جۈمەگە كەلسە غۇسلى قىلسۇن، ئەگەر خۇشپۇراق بولسا ئۈنىڭدىن ئىشلەتسۇن، مىسۋاك ئىشلىتىشنى لازىم تۇتۇڭلار» [2].

4- **جۈمە كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى**، ئاللاھ ئۇنى ئەڭ ياخشى ئۈممەت - مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئۈممىتىگە خاس قىلدى ۋە باشقا ئۈممەتلەرنى ئۈنىڭدىن ئازدۇردى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(854) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجە (1098) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئىبنى ماجە" دە بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن

ئەبۇ ھۇرەيرە ۋە ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمالاردىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بىزدىن ئىلگىرىكىلەرنى جۇمە كۈنىدىن ئازدۇردى. يەھۇدىيلارغا شەنبە كۈنى، خرىستىئانلارغا يەكشەنبە كۈنى بېرىلدى. ئاللاھ بىزنى كەلتۈردى ۋە بىزنى جۇمە كۈنىگە ھدايەت قىلدى.»[1]

5- **جۇمە كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى ۋە پەزىلەتلىرىدىن بىرى**، ئۇ كۈندىكى جامائەت بىلەن ئوقۇلغان بامدات نامىزى مۇسۇلمان ئادەمنىڭ بىر ھەپتە ئىچىدە ئوقۇيدىغان ئەڭ ياخشى نامىزىدۇر. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئەۋزەل ناماز جۇمە كۈنى جامائەت بىلەن ئوقۇلغان بامدات نامىزىدۇر" دېگەن.[2]

بۇ ئەۋزەللىكنىڭ سەۋەبى، بامدات نامىزى بەش ۋاخ نامازنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى، جۇمە كۈنى كۈنلەرنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى ۋە جامائەت بىلەن ئوقۇش يالغۇز ئوقۇشتىن ئەۋزەل بولغانلىقىدۇر. بۇ مۇتلەق ئەۋزەللىكتۇر.

6- **جۇمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى**، بۇ كۈندىكى بامدات نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە سەجدە سۈرىسىنى، ئىككىنچى رەكئەتتە ئىنسان سۈرىسىنى ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم جۇمە كۈنى بامدات نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە ﴿الٓمٓ ۝ تَنزِيلُ﴾ سەجدە سۈرىسىنى، ئىككىنچى رەكئەتتە ﴿هَلۡ أَتَىٰ عَلَى ٱلۡإِنسَٰنِ حِينٞ مِّنَ ٱلدَّهۡرِ لَمۡ يَكُن شَيۡـٔٗا مَّذۡكُورًا﴾ ئىنسان سۈرىسىنى ئوقۇيتتى.[3]

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ ئىككى سۈرىنى جۇمە كۈنى بامداتتا ئوقۇيتتى، چۈنكى بۇ ئىككى سۈرە جۇمە كۈنىدە بولغان ۋە بولىدىغان ئىشلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. ئۇلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ يارىتىلىشى، قىيامەت ۋە بەندىلەرنىڭ ھەشر قىلىنىشى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، بۇلار جۇمە كۈنىدە يۈز بېرىدۇ. بۇ كۈندە بۇ ئىككى سۈرىنى ئوقۇش ئۈممەتكە بولغان ۋە بولىدىغان ئىشلارنى ئەسلىتىش ئۈچۈندۇر، دېگەن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(856) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بەيھەقى شۇئەبۇلئىماندا (2783)دا رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھۇلجامىئ" (1119)دا ۋە "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى" (1566)دا بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(891) ۋە مۇسلىم(880) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

7- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى** كەھف سۈرىسىنى ئوقۇشتۇر. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان مەرفۇئ ھەدىستە: كىمكى جۈمە كۈنى كەھف سۈرىسىنى ئوقۇسا، ئۇنىڭغا ئىككى جۈمە ئارىلىقىدا نۇر يورۇيدۇ.[1]

8- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى**، بۇ كۈندە دۇئا ئىجابەت بولىدىغان بىر ۋاقىت بار بولۇپ، مۇسۇلمان بەندە ئۇ ۋاقىتتا ئاللاھتىن نېمىنى سورىسا، ئاللاھ ئۇنى بېرىدۇ. سەھىھەيندە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:" جۈمە كۈنىدە بىر ۋاقىت بارکى، مۇسۇلمان بەندە ئۇ ۋاقىتقا توغرا كېلىپ ياخشىلىق تىلىسە، ئاللاھ ئۇنىڭغا تىلىگىنىنى بېرىدۇ". " ئۇ قىسقا ۋاقىتتۇر" دېگەن[2]، يەنى تېز ئۆتۈپ كېتىدۇ.

9- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى**، كىمكى جۈمە كۈنى ياكى جۈمە كېچىسى ۋاپات بولسا، ئاللاھ ئۇنى قەبرە ئازابىدىن ساقلايدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: قانداقلا بىر مۇسۇلمان جۈمە كۈنى ياكى جۈمە كېچىسى ۋاپات بولسا، ئاللاھ ئۇنى قەبرە پىتنىسىدىن ساقلايدۇ، دېگەن.[3]

10- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى ۋە پەزىلىتى**، بۇ كۈندە جۈمە نامىزى ئوقۇلىدۇ. بۇ ئەڭ ئەۋزەل ۋە ئەڭ ئۇلۇغ نامازلاردىن بولۇپ، ئاللاھ ئۇ نامازنى قۇرئاندا ئايرىم تىلغا ئېلىپ، ئۇنىڭغا چاقىرىشقا ۋە ئۇنىڭغا ئالدىراشقا (تىرىشىشقا) بۇيرۇغان.. ئاللاھ تائالا: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ﴾ [الجُمُعَة الآية ٩] " ئى مۇمىنلەر! جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىغا ئەزان ئېيتىلسا، ئاللاھنى ياد ئېتىشكە (يەنى جۈمە خۇتبىسىنى ئاڭلاشقا ۋە جۈمە نامىزىنى ئادا قىلىشقا) ئالدىراپ بېرىڭلار، ئېلىم . سېتىمنى قويۇپ تۇرۇڭلار، ئەگەر بىلسەڭلار بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر. " دېگەن.

11- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى**، بۇ كۈندە سەدىقىنىڭ ساۋابى ھەسسىلەپ كۆپىيىدۇ. ئابدۇررازاق ئۆزىنىڭ "مۇسەننەف"دە كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىپ: جۈمە

---

[1] بۇ ھەدىسنى ھاكىم "مۇستەدرەك"(2\ 368) تە ۋە ئۇنىڭ يولىدىن بەيھەقى(3\ 249) رىۋايەت قىلغان. بۇنى ئەلبانى سەھىھ دېگەن ۋە بۇنىڭ ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا مەۋقۇفلىقىنى كۆچلەندۈرگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(935) ۋە مۇسلىم(852) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

[3] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(1080) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "جنازە ئەھكاملىرى" (49-، 50- بەت) دە بۇ ھەدىس پۈتۈن يوللىرى بىلەن ھەسەن ياكى سەھىھ دېگەن.

كۈندىكى سەدىقە باشقا كۈنلەردىكى سەدىقىدىن ئۇلۇغدۇر، دىگەن. ئىبنى ئەبى شەيبە ئۆزىنىڭ "مۇسەننەف"دە ئۇنىڭدىن رىۋايەت قىلىپ: جۈمە كۈندىكى سەدىقە ھەسسىلىنىدۇ، دىگەن.

ئىبنۇل قەييىم رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: بۇ كۈندىكى سەدىقىنىڭ باشقا كۈنلەردىكى سەدىقىگە قارىغاندا ئارتۇقچىلىقى بار. بۇ كۈندىكى سەدىقىنىڭ باشقا كۈنلەردىكى سەدىقىگە نىسبىتى، خۇددى رامىزاندىكى سەدىقىنىڭ باشقا ئايلاردىكى سەدىقىگە بولغان نىسبىتىگە ئوخشايدۇ. مەن شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ جۈمەگە چىققاندا ئۆيدە تاپقان نان ياكى باشقا نەرسىلەرنى ئېلىپ يولدا يوشۇرۇن سەدىقە قىلغانلىقىنى كۆرگەن ئىدىم. ئۇنىڭ: ئەگەر ئاللاھ بىزنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن مۇناجات قىلىشتىن بۇرۇن سەدىقە قىلىشقا بۇيرۇغان بولسا، ئاللاھ بىلەن مۇناجات قىلىشتىن بۇرۇن سەدىقە قىلىش تېخىمۇ ئەۋزەل ۋە پەزىلەتلىك بولىدۇ، دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم.[1]

12- **جۈمە كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، بۇ كۈندە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە كۆپ دۇرۇد ۋە سالام ئېيتىش مۇستەھەبتۇر. بۇ كۈندىكى دۇرۇدنىڭ** باشقا كۈنلەردىكى دۇرۇدقا قارىغاندا ئارتۇقچىلىقى بار. چۈنكى ئۇممەتنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئېرىشكەن ھەر قانداق ياخشىلىقى ئۇنىڭ قولى ئارقىلىق كەلگەن. شۇڭا ئۇنىڭغا شۈكۈر قىلىش، مەدھىيەلەش ۋە ئۇنىڭ ھەققىنىڭ ئازراق قىسمىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن بۇ كۈن ۋە كېچىدە ئۇنىڭغا كۆپ دۇرۇد ئېيتىش كېرەك. دۇرۇد ئېيتقاندا، دۇرۇدنىڭ مەنىسىنى كۆڭۈلگە كەلتۈرۈش كېرەك. دۇرۇدنىڭ مەنىسى: ئۇنى ماختاش، مەرتىۋىسىنى ۋە شۆھرىتىنى ئاسمان-زېمىندا كۆتۈرۈشكە دۇئا قىلىش.

ئاخىردا: مانا بۇلار جۈمە كۈنىنىڭ خىسلەتلىرى بولۇپ، بۇلارنىڭ سەۋەبىدىن جۈمە كۈنى ئاللاھنىڭ ۋە مەخلۇقاتلارنىڭ نەزىرىدە ئۇلۇغ بولغان ۋە كۈنلەرنىڭ خوجايىنىغا ئايلانغان.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمىز. ئاللاھ ھەققەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

[1] زادۇلمەئاد (1\ 407).

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن- ، ئاللاھ تائالا جۈمە كۈنى سىلەرگە پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە كۆپ دۇرۇت ئېيتىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأحزاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا، ئۇلارغا ياخشى ياردەمچى (مەسلىھەتچى) لەرنى نېسىپ قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

رامىزان خۇتبىلىرى – جەمئى 6 خۇتبە

رامزاندىكى ئون ھىكمەت

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار.

بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە كۆرسەتكەن رەھمىتىدىن بىرى، ئۇلارغا ياخشىلىق مەۋسۇملىرىنى بېكىتتى. بۇ مەۋسۇملاردا ياخشى ئەمەللەر ھەسسىلەپ كۆپەيتىلىدۇ، گۇناھلار كەچۈرۈلىدۇ ۋە مۆمىنلەرنىڭ جەننەتتىكى دەرىجىلىرى يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ. بۇ ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتىدىندۇر. چۈنكى ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تەئالا ئۆز بۇيرۇقىدا ھېكمەتلىك، قىلمىشىدا ھېكمەتلىك، تەقدىرىدە ھېكمەتلىكتۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىدىكى ھېكمەتلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ سىلەرگە رامزان روزىسىنى پەرز قىلدى. بۇ روزا تاڭ يورۇغاندىن كۈن پاتقۇچە يېمەك-ئىچمەك ۋە ئايالىرى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئۆزىنى يىغىشتۇر.

1-ئاللاھ روزىنى بۇيۇك ھېكمەتلەر ئۈچۈن يولغا قويغان: بۇنىڭ ئەڭ چوڭى بولسا تەقۋادارلىققا ئېرىشىشتۇر. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٣] " ئى مۇمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان) روزىسى پەرز قىلىندى. "

بۇ ئايەتى-كەرىمدىن روزىنىڭ يولغا قويۇلۇشىدىكى ھېكمەتنىڭ تەقۋادارلىقنى ئەملگە ئاشۇرۇش ئىكەنلىكى ئايدىڭلىشىدۇ. تەقۋادارلىق دېگەن - بەندىنىڭ ئۆزى بىلەن ئاللاھنىڭ ئازابى ئارىسىدا بۇيرۇلغان ئىشلارنى قىلىش ۋە توسۇلغان، چەكلەنگەن ئىشلاردىن يېنىش ئارقىلىق مۇداپىئە پەيدا قىلىشىدۇر. شۇنىڭ بىلەن نەپس ئاللاھ تائالانىڭ كۆزىتىشىگە كۆندۈرۈلىدۇ. روزىدار ئاللاھنىڭ ئۆزىنى كۆرۈپ تۇرغانلىقىنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن، قادىر تۇرۇپمۇ نەپسى خالايدىغان نەرسىلەرنى تەرك ئېتىدۇ.

2- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى نېمەتلەرنىڭ شۈكرىسىنى قىلىشقا ۋاستە بولۇشتۇر. روزا بولسا نەپسىنى يېيىش-ئىچىش ۋە ئايالىلىرىغا يېقىنچىلىق قىلىشتىن توسۇشتۇر. بۇلار(يېيىش-ئىچىش ۋە ئايالىلىرىغا يېقىنچىلىق قىلىش قاتارلىقلار) ئەملىيەتتە نېمەتلەردىندۇر. روزا مەزگىلىدە بۇلاردىن چەكلىنىش ئىنسانىنى بۇ نېمەتلەرنىڭ قەدرىنى بىلىشكە ئېلىپ بارىدۇ. چۈنكى نېمەتلەر بار چاغدا تونۇلمايدۇ، يوقالغاندا قەدرى بىلىنىدۇ. بۇنىڭ بىلەن روزا كىشىنى ئاللاھقا شۈكۈر قىلىشقا يېتەكلەيدۇ.

3- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇشقا ۋاستە بولۇشتۇر. چۈنكى روزا نەپسىنى سۈندۈرۈش ۋە ئۇنىڭ ھەددىدىن ئېشىشى ۋە نەپسانىيەتچىلىكىنى چەكلەشنىڭ سەۋەبىدۇر. شۇ چاغدا نەپس ھەقىقەتكە بويسۇنىدۇ ۋە خەلقە يۈمشايدۇ. توقلۇق، قانغۇچە ئىچىش ۋە ئايالار بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇش كىشىنى ھەددىدىن ئېشىش ۋە مەغرۇرلۇققا ئېلىپ بارىدۇ.

4- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى نەپسىنى شەھۋەت ئۈستىدىن غەلبە قىلىشقا ياردەم بېرىشتۇر. چۈنكى نەپس تويغاندا شەھۋەتلەرنى ئارزۇ قىلىدۇ، ئاچ قالغاندا خاھىشلىرىدىن توسۇلىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئى ياشلار جامائەسى! سىلەردىن كىمنىڭ ئۆيلىنىشكە قۇدرىتى يەتسە ئۆيلەنسۇن. چۈنكى ئۇ كۆزنى (ھارامدىن) ساقلايدۇ ۋە ئەۋرەتنى (زىنادىن)

ساقلايدۇ. كىمنىڭ قۇدرىتى يەتمىسە روزا تۇتسۇن، چۈنكى روزا ئۇنىڭغا ۋىجائىدۇر»[1]. بۇ يەردىكى ۋىجائ شەھۋەتنى كېسىدىغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ.

5- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى ئۇ مىسكىنلەرگە رەھىم-شەپقەت ۋە مېھرى-مۇھەببەت قىلىشنى ئۇگىتىدۇ. روزىدار بەزى ۋاقىتلاردا ئاچلىقنىڭ ئازابىنى تېتىغاندا، كۆپىنچە ۋاقىتلاردا مۇشۇنداق ھالەتتە ياشايدىغان پېقىر-مىسكىنلەرنى ئەسلەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا مېھرىبانلىق ۋە رەھىمدىللىق قىلىشقا ئالدىرايدۇ، ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىپ، سەدىقە بېرىدۇ. شۇنداق قىلىپ روزا مىسكىنلەرگە مېھرى-شەپقەت قىلىش ۋە جەمئىيەتتە ھېسداشلىقنى يېتىلدۇرۇشنىڭ سەۋەبى بولىدۇ.

6- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى شەيتاننى مەغلۇب قىلىش ۋە ئۇنى ئاجىزلاشتۇرۇشتۇر. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئىنسانغا ۋەسۋەسە قىلىشى ئاجىزلىشىدۇ ۋە گۇناھلار ئازىيىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەۋەر بەرگەندەك، شەيتان ئادەم بالىسىنىڭ قان تومۇرلىرىدا يۈرىدۇ[2]. روزا تۇتۇش بىلەن شەيتاننىڭ يوللىرى تارىيىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاجىزلىشىدۇ ۋە تەسىرى ئازىيىدۇ. نەتىجىدە قەلبلەر ياخشىلىق قىلىشقا ۋە گۇناھلارنى تەرك ئېتىشكە ئىنتىلىدۇ.

7- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى مۇمىننى ئىبادەتلەرنى كۆپ قىلىشقا كۆندۇرۇشتۇر. چۈنكى روزىدار كۆپىنچە ئەھۋالدا ئاللاھنى زىكىر قىلىش، قۇرئان ئوقۇش ۋە ناماز ئوقۇش قاتارلىق ئىبادەتلەرنى كۆپ قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن رامىزاندا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ بۇنى ئادەت قىلىدۇ.

8- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى دۇنيا ۋە ئۇنىڭ شەھۋەتلىرىگە بولغان قىزىقىشنى ئازايتىش ۋە ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدىكى نەرسىلەرگە رىغبەتلەندۇرۇشتۇر.

9- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى دۇنيادا ئاللاھ ئەززە ۋە جەللەگە بولغان تائەتنى نامايان قىلىشتۇر. پۈتۈن دۇنيادىكى مۇسۇلمانلار بۇ ئايدا روزا تۇتۇشتا بىرلىشىدۇ. ھەتتا روزا تۇتمايدىغان گۇناھكار كىشىمۇ - ئاللاھ ساقلىسۇن - روزا تۇتماسلىقنى ئاشكارا قىلالمايدۇ. ھەتتا كاپىرمۇ مۇسۇلمانلارغا ھۆرمەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئاشكارا بىر نەرسە يېمەيدۇ. شەكسىزكى، بۇنىڭدا ئەڭ مۇھىم ئىبادەتلەردىن بىرى بولغان روزىنى ئىززەتلەش ۋە نامايان قىلىش باردۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (5065) ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2039) ۋە مۇسلىم (2175) سەفىيە رازىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

10- روزىنىڭ ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى بەدەن ئۈچۈن تىببىي پايدىلارنىڭ ھاسىل بولۇشىدۇر. ئۇ يۈرەكنىڭ سوقۇشىنى تەرتىپكە سالىدۇ، قاننى ماي، ياغ ۋە كىسلاتالاردىن تازىلايدۇ. روزا ئاشقازاننى راھەتلەندۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ھەزىم قىلىش جەريانىدىن دەم ئېلىش پۈرسىتى بېرىدۇ. شۇنداقلا روزا ئىنسانىنى سېمىزلىكتىن ساقلايدۇ، بەدەنده يىغىلىپ قالغان زەھەرلىك ماددىلاردىن قۇتۇلۇشقا ياردەم قىلىدۇ، قان بېسىمى ۋە قان شېكىرىنى تەڭپۇڭلاشتۇرىدۇ.

يېغىنچاقلىغاندا، مانا بۇلار روزىنىڭ يولغا قويۇلۇشىدىكى ئون ھېكمەتتۇر. گۈزەل شەرىئىتنى يولغا قويغان ئاللاھنىڭ ھېكمىتىگە ھەمدۇ-سانا بولسۇن.

ئاللاھ تائالادىن رامىزان روزىسىنى ئۇ رازى بولىدىغان شەكىلده تۇتۇشقا مۇۋەپپەق قىلىشىنى، ئۇنى زىكىر قىلىش، شۈكۈر قىلىش ۋە گۈزەل ئىبادەت قىلىشتا بىزگە ياردەم بېرىشىنى تىلەيمىز.

ئاللاھ بىزگە ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن، ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرلەر بىلەن بىزنى ۋە سىلەرنى مەنپەئىتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ھەر قانداق گۇناھلارغا ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن، سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. شۇبھىسىزكى، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن، بىلىڭلاركى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېڭى ئايىنى كۆرگەندە مۇنداق دۇئا قىلاتتى: "ئى ئاللاھ! بۇ ئايىنى بىزگە بەخت-سائادەت، ئىمان، ساغلاملىق ۋە ئىسلام بىلەن باشلىغىن. (ئى ئاي!) مېنىڭ ۋە سېنىڭ رەببىڭ ئاللاھتۇر."[1]

پەيغەمبىرىمىز رامىزان ۋە باشقا ئايلارنىڭ يېڭى ئېيىنى كۆرگەندە مۇشۇنداق دەيتتى. بىزمۇ ئۇنىڭغا ئەگىشىمىز كېرەك، چۈنكى بۇ دۇئا ياخشى ئەمەللەرنى قىلىشقا ياردەم سوراشنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندۇر.

[1] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (مۇسنەدتە 1\162) تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنىڭ تەكشۈرگۈچىللىرى بۇ ھەدىسنى ھەسەنگە چىقارغان.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ بەندىسىنى بۇ ئايغا يەتكۈزگەن ئىكەن، ئۇ بىلىشى كېرەككى، ئاللاھ بۇنى ئۇنىڭغا بىكار بەرمىدى، بەلكى سىناش ئۈچۈن بەردى. بۇ ئارقىلىق بەندىنىڭ روزا تۇتۇش، كېچىلىك ئىبادەت قىلىش ۋە توغرا يولدا مېڭىش قاتارلىق مەجبۇرىيەتلەرنى ئادا قىلدىغان-قىلمايدىغانلىقىنى سىنايدۇ.

تىرىشچانلىق بىلەن ئەمەل قىلىڭلار، چۈنكى رامىزان ساناقلىق كۈنلەرلا داۋام قىلىدۇ. ھەقتىن توسقۇچىلاردىن، نەپسى-خاھىشلارغا ئەگەشكۈچىلەردىن ۋە ئىنسانى شەيتانلاردىن ھەزەر ئەيلەڭلار. ئۇلار ھەتتا رامىزاندىمۇ كىشىلەرنى ئاللاھنىڭ يولىدىن توسۇشتىن توختىمايدۇ، بىھۇدە پروگراممىلار ۋە بۇزۇق تېلېۋىزىيە تىياتىرلىرى بىلەن كىشىلەرنى ئازدۇرىدۇ.

سەلەف سالىھلار رامىزاندا (مۇھىم بولغان) دەرس بېرىشنى توختىتىپ، (بۇ ۋاقىتتا تېخىمۇ مۇھىم ھىساپلىنىدىغان) روزا، كېچىلىك نامازى، زىكىر ۋە قۇرئان ئوقۇشقا بېرىلەتتى. ئۇنداقتا بۇ تۆت ئاساسلىق (مۇھىم) ئىبادەتنى تاشلاپ، (پايدىسىز) ئويۇن-تاماشىغا بېرىلگەنلەرنىڭ ھالى قانداق بولار؟!

ئاندىن بىلىڭلاركى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا. ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا، دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى پۇقرالىرىغا رەھمەت قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا، روزا تۇتۇش ۋە كېچىلىك ئىبادەتكە ياردەم بەرگەيلا. رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

رامزاندىكى 30 ئالاھىدىلىك(1)

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ ياخشى ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار.

بىلىڭلارکى، ئاللاھ خالىغىنىنى يارىتىدۇ ۋە تاللايدۇ. ئۇ بەزى پەرىشتىلەرنى بەزىسىدىن، بەزى كىتابلارنى بەزىسىدىن، بەزى پەيغەمبەرلەرنى بەزىسىدىن، بەزى جايلارنى بەزىسىدىن، بەزى ۋاقىتلارنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدى. شۇنىڭ قاتارىدا رامىزان ئېيىنى باشقا ئايلاردىن ئۈستۈن قىلدى. بۇ ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتىدۇركى، ئۇ بەندىلىرىگە ياخشىلىق پەسىللىرىنى ھازىرلاپ بەردى، بۇ پەسىللەردە ياخشىلىقلار ھەسسىلەپ زىيادە قىلىنىدۇ، گۇناھلار كەچۈرۈم قىلىنىدۇ ۋە مۆمىنلىڭ جەننەتتىكى دەرىجىسى يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! رامىزان روزىسىنىڭ ئوتتۇز خىل ئالاھىدىلىكى بار. ئۇلاردىن:

1-ئۇ ئىسلامنىڭ تۆتىنچى رۇكنىدۇر. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان:

ئاللاهتىن باشقا ئىلاھ يوق ۋە مۇھەممەد ئۇنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش، نامان ئوقۇش، زاكات بېرىش، ھەج قىلىش ۋە رامىزان روزىسىنى تۇتۇش."[1]

2- رامىزان روزىسىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن، ئۇ ئىسلامدىن ئىلگىرىكى دىنلاردىمۇ پەرز قىلىنغان. بۇ ئۇنىڭ مۇھىملىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٣] " ئى مۆمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان) روزىسى پەرز قىلىندى. "

3- رامىزان روزىسىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن، ئاللاھ ئۇنى ئۆزىگە مەنسۇپ قىلدى. بۇ ئۇنىڭ ئۆزىدىن باشقا ئىبادەتلەر ئارىسىدىكى ئورنىنىڭ يۇقىرى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "ئاللاھ ئېيتتى: 'ئادەم بالىسىنىڭ ھەر بىر ئەملى ئۆزى ئۈچۈن، پەقەت روزا مەن ئۈچۈندۇر ۋە مەن ئۇنىڭغا مۇكاپات بېرىمەن..."'

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ باشقا ئىبادەتلەر ئارىسىدا روزا تۇتۇش ئىبادىتىنى ئۆزىگە مەنسۇپ قىلىشى، بۇ ئىبادەتنىڭ ھۆرمىتى ۋە ئاللاھنىڭ ئۇنى ياخشى كۆرگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭدا ئاللاھقا بولغان ئىخلاس ئاشكارا بولىدۇ، ئۇ بەندە بىلەن رەببىنىڭ ئارىسىدىكى بىر سىردۇركى، ئۇنى پەقەت ئاللاھلا بىلىدۇ. روزىدار كىشى كىشىلەر كۆرمەيدىغان يەردە تۇرۇپ، ئاللاھ روزا تۇتۇش بىلەن ھارام قىلغان نەرسىلەرنى يېيىلەيدىغان ئەھۋالدا بولسىمۇ، ئۇنى يېمەيدۇ. چۈنكى ئۇ، ئۆزىنىڭ يالغۇز ۋاقتىدىمۇ ئۆزىگە نەزەر سالىدىغان رەببى بارلىقىنى ۋە بۇ نەرسىلەرنى ئۇنىڭغا ھارام قىلغانلىقىنى بىلىدۇ. شۇڭا ئاللاھنىڭ جازاسىدىن قورقۇپ ۋە ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ، ئۇنى ئاللاھ ئۈچۈن تەرك ئېتىدۇ. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ ئۇنىڭ بۇ ئىخلاسىنى قوبۇل قىلىدۇ ۋە باشقا ئەمەللىرى ئارىسىدىن روزىسىنى ئۆزىگە خاس قىلىدۇ.

4- رامىزان روزىسىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، ئاللاھ ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى ئۆزىگە مەنسۇپ قىلىپ: «مەن ئۇنىڭغا مۇكاپات بېرىمەن» دېدى. باشقا ياخشى ئەمەللەرگە ئوخشاش سان-مىقدار بەلگىلىمەستىن، مۇكاپاتنى ئۆزىنىڭ كەرەملىك زاتىغا مەنسۇپ قىلدى. مەسىلەن «روزىنىڭ

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (8) ۋە مۇسلىم (16) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

مۇكاپاتى ئون ھەسسە» دېمىدى، بەلكى مۇكاپاتنى ئوچۇق قىلىپ قويدى. بۇ روزىنىڭ ئۇلۇغ ئەجرىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئاللاھ سۈيىھانەھۇ ۋە تەئالا بولسا سېخىيلارنىڭ ئەڭ سېخىيسى ۋە مەرتلەرنىڭ ئەڭ مەرتىدۇر، ئىلتىپات ئىلتىپات قىلغۇچىنىڭ دەرىجىسىگە يارىشا بولىدۇ.

5- روزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئۇنىڭدا سەۋرنىڭ ئۇچ خىل تۈرىنىڭ ھەممىسى بىرلىشىدۇ: ئاللاھنىڭ تائىتىگە سەۋر قىلىش، ئاللاھ ھارام قىلغان نەرسىلەردىن سەۋر قىلىش ۋە ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق، جىسمانىي ۋە روھىي ئاجىزلىقتەك ئاللاھنىڭ تەقدىرىگە سەۋر قىلىش. شۇنىڭ بىلەن روزىدار كىشى ئاللاھ ﴿إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجۡرَهُم بِغَيۡرِ حِسَابٖ﴾ [الزُّمَر الآية ١٠] "سەۋر قىلغۇچىلارغا ئەجرىنى ھېسابسىز بېرىمىز" دېگەن كىشىلەردىن بولىدۇ.

6- روزىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ روزىدارلار ئۈچۈن جەننەتتە ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم كىرمەيدىغان بىر ئىشىك تەييارلىغاندۇر. سەھل ئىبنى سەئد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «جەننەتتە رەييان دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئىشىك بار، قىيامەت كۈنى روزىدارلار ئۇنىڭدىن كىرىدۇ، ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭدىن كىرمەيدۇ. ‹روزىدارلار قەيەردە؟› دېيىلىدۇ، ئاندىن ئۇلار تۇرىدۇ، ئۇلاردىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭدىن كىرمەيدۇ. ئۇلار كىرىپ بولغاندىن كېيىن ئىشىك تاقىلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭدىن ھېچكىم كىرمەيدۇ.»[1]

7- روزا دوزاختىن ساقلىغۇچى قالقاندۇر. ئوسمان ئىبنى ئەبۇل-ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "روزا خۇددى ئۇرۇشتا سىلەرنى قوغدىغان قالقاندەك دوزاختىن ساقلايدىغان قالقاندۇر "[2] دېگەن.

8- رامىزان ئېيىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، كىمكى ئۇنى ئاللاھقا ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ تۇتسا، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1896) ۋە مۇسلىم (1152) رىۋايەت قىلغان. بۇ بۇخارىنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (4\22) رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر: بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن سەھىھ دېگەن.

مۇنداق دېگەن: «كىمكى رامازان روزىسىنى ئاللاھقا ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ تۇتسا، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»[1]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنبەرگە چىقىپ: «ئامىن، ئامىن، ئامىن» دېدى.

ساھابىلەر: «ئى ئاللاھنىڭ رەسۇلى، سىلە مۇنبەرگە چىقىپ ‹ئامىن، ئامىن، ئامىن› دېدىلە!» دېيىشتى.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ: ‹كىمكى رامىزان ئېيىغا يېتىپ، گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنمىسا، دوزاخقا كىرسە، ئاللاھ ئۇنى يىراق قىلسۇن، ئامىن دېگىن› دېدى، مەن ئامىن دېدىم» دېدى.[2]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيتتى: «بەش ۋاخ ناماز، بىر جۈمەدىن يەنە بىر جۈمەگىچە، بىر رامىزاندىن يەنە بىر رامىزانغىچە، ئەگەر چوڭ گۇناھلاردىن ساقلانسىلا، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى گۇناھلارغا كەففارەت بولىدۇ.»[3]

9- رامىزان روزىسىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، مۇسۇلمانلارغا ئاسانلاشتۇرۇلغانلىقىدۇر. چۈنكى روزىدار پۈتۈن جەمئىيەتنىڭ روزا تۇتقانلىقىنى كۆرسە، روزا تۇتۇشى ئاسانلىشىدۇ ۋە بۇ ئىبادەتنى ئادا قىلىشقا تېخىمۇ قىزغىن بولىدۇ.

10- روزىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، روزىدارنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "ئۈچ تۈرلۈك دۇئا رەت قىلىنمايدۇ: ئاتا-ئانىنىڭ دۇئاسى، روزىدارنىڭ دۇئاسى ۋە مۇساپىرنىڭ دۇئاسى"[4]. يەنە: "ئۈچ كىشىنىڭ دۇئاسى رەت قىلىنمايدۇ: ئادىل رەھبەرنىڭ، ئېتىتار قىلغۇچە روزىدارنىڭ ۋە زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىنىڭ دۇئاسى" [5]دېگەن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (38) ۋە مۇسلىم (760) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (2\246- 254) ۋە ئىبنى خۇزەيمە (3\ 192) رىۋايەت قىلغان. بۇ ھەدىسنىڭ ئەسلى مۇسلىمدىكى (2551) ھەدىستۇر. بۇ توغرىسىدا ئەلبانى: بۇ ھەسەن سەھىھ ھەدىستۇر، دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (233) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى بەيھەقى (3\ 345) ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇنى ئەلبانى سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا (1797) چىقارغان.

[5] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (9743) ۋە باشقىلار ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر: بۇ ھەدىس باشقا يوللىرى ۋە رىۋايەتلەر بىلەن سەھىھدۇر، دېگەن.

ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزان روزىسىنى ئۆزلىرى رازى بولىدىغان شەكىلدە تۇتۇشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۆزلىرىنى زىكىر قىلىشقا، سىلىگە شۈكۈر قىلىش ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىشقا بىزگە ياردەم بەرگەيلا.

ئاللاھ بىزگە ئۇلۇغ قۇرئاننى بەرىكەتلىك قىلسۇن، ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرلەردىن بىزنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلار شۇ، ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ھەقىقەتەن ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىللرى، ئاللاھدىن قوقۇڭلار. بىلىڭلارکى--

11- رامىزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، كىمكى رامىزان كېچىلىرىنى ئاللاھقا ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزسە، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى رامىزانىنى ئاللاھقا ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ (كېچىلىرىنى) ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزسە، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ" دېگەن.

12- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇنىڭدىكى كېچىلىك ئىبادەتنىڭ ساۋابى كاتتىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى ئىمام بىلەن بىللە تاكى نامازى تۈگىگۈچە تۇرسا، ئۇنىڭغا پۈتۈن كېچە ئىبادەت قىلغانىنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ" دېگەن.

13- رامىزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، بۇ ئايدا سەدىقە قىلىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ سېخى كىشى ئىدى، رامىزاندا تېخىمۇ سېخى بولاتتى" دېگەن.

14- رامىزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، بۇ ئايدا قىلىنغان ئۆمرە ھەجنىڭ ساۋابى ھەسسىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئەنسارى ئايالغا: "رامىزان كەلسە ئۆمرە قىلغىن، چۈنكى بۇ ئايدىكى ئۆمرە بىر قېتىملىق ھەجگە باراۋەردۇر" دېگەن.

15- رامزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، بۇ ئاينىڭ ھەر كېچىسىدە ئاللاھ نۇرغۇن كىشىلەرنى دوزاختىن ئازاد قىلىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "رامزاننىڭ بىرىنچى كېچىسى كەلگەندە، شەيتانلار ۋە ئاسىي جىنلار باغلىنىدۇ، دوزاخنىڭ ئىشىكلىرى تاقىلىپ، جەننەتنىڭ ئىشىكلىرى ئېچىلىدۇ. بىر جاكارچى: 'ئى ياخشىلىقنى ئىستىگۈچى كەلگىن، ئى يامانلىقنى ئىستىگۈچى توختا' دەپ جاكارلايدۇ. ئاللاھ ھەر كېچىسى نۇرغۇن كىشىلەرنى دوزاختىن ئازاد قىلىدۇ" دېگەن.

جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئاللاھنىڭ ھەر بىر ئېپتار ۋاقتىدا دوزاختىن ئازاد قىلىدىغان كىشىلىرى بار، بۇ ھەر كېچىدە بولىدۇ.»

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار رامزان ئېيىنىڭ ئون بەش ئالاھىدىلىكى بولۇپ، مۇسۇلمان كىشى بۇلارنى بىلىشى ۋە روزا تۇتقان ۋاقتىدا ئەسلەپ تۇرۇشى كېرەك. بۇلار ئۇنىڭ ئىمان بىلەن ۋە ئەجرىنى ئاللاھتىن كۈتۈپ روزا تۇتۇشىغا ياردەم بېرىدۇ. كېلەركى خۇتبىدە، ئاللاھ خالىسا، قالغان ئون بەش ئالاھىدىلىكنى داۋاملاشتۇرىمىز.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا. ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا، دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى پۈقرالىرىغا رەھمەت قىلغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

رامزاندىكى 30 ئالاھىدىلىك(2)

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " ئاللاھتىن قورقۇڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار.

بىلىڭلارکى، ئاللاھ خالىغىنىنى يارىتىدۇ ۋە تاللايدۇ. ھېكمىتى تەقەززا قىلغىنى بويىچە بەزى پەرىشتىلەرنى بەزىسىدىن، بەزى كىتابلارنى بەزىسىدىن، بەزى پەيغەمبەرلەرنى بەزىسىدىن، بەزى جايلارنى بەزىسىدىن، بەزى ۋاقىتلارنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدۇ. شۇنىڭ قاتارىدا رامىزان ئېيىنى باشقا ئايلاردىن ئۈستۈن قىلدى. بۇ ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھمىتىدۇركى، ئۇ بەندىلىرىگە ياخشىلىق پەسىللىرىنى ھازىرلاپ بەردى، بۇ پەسىللەردە ياخشىلىقلار ھەسسىلەپ زىيادە قىلىنىدۇ، گۇناھلار كەچۈرۈم قىلىنىدۇ ۋە مۆمىنلىڭ جەننەتتىكى دەرىجىسى يۇقىرى كۆتۈرۈلىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئۆتكەن جۈمەدە رامزاننىڭ 30 ئالاھىدىلىكىدىن 15 نى سۆزلىگەن ئىدۇق. بۈگۈن ئاللاھنىڭ يارىمى بىلەن قالغان 15 نى بايان قىلىمىز. رامزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن ئىككىسى، ئۇنىڭدا جەننەتنىڭ ئىشىكلىرى ئېچىلىپ، دوزاخنىڭ ئىشىكلىرى تاقىلىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "رامىزان كەلگەندە، جەننەت ئىشىكلىرى ئېچىلىدۇ، دوزاخ ئىشىكلىرى تاقىلىدۇ ۋە شەيتانلار باغلىنىدۇ" [1]دېگەن.

18- رامىزان ئېيىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى شۇكى، بۇ ئايدا شەيتانلار كىشەنلىنىدۇ ۋە زەنجىرلىنىدۇ. بۇنىڭ دەللىلى يۇقىرىدا كەلتۈرۈلگەن ھەدىستۇر. شەيتانلارنىڭ كىشەنلىنىشى دېگىنىمىز، ئۇلارنى باغلاش ۋە زەنجىرلەش بولۇپ، بۇنىڭ بىلەن ئۇلار رامىزاندىن باشقا ۋاقىتلاردا يېتەلەيدىغان يەرلەرگە يېتەلمەيدۇ. ئەكسىچە، ئۇلارنىڭ يامانلىقى چەكلىنىدۇ. بەزىلەر: بۇ كىشەنلەش پەقەت ئۇلارنىڭ ئەڭ ئازغۇنلىرىغا، يەنى ھەددىدىن ئاشقانلىرىغا خاستۇر دېگەن.

19- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، بۇ ئايدا قۇرئان كۆپ ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. سەلەف سالىھلار نەبى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئەگەشكەنلىكتىن، رامىزاندا قۇرئاننى خەتمە قىلىشقا تىرىشاتتى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر يىلى رامىزاندا جىبرىئىل بىلەن قۇرئان مۇزاكىرە قىلاتتى.

20- روزىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇ قىيامەت كۈنى بەندىنىڭ دەرىجىسىنىڭ كۆتۈرۈلۈشى ۋە گۈناھلىرىنىڭ كەچۈرۈلۈشى ئۈچۈن شاپائەت قىلىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "روزا ۋە قۇرئان قىيامەت كۈنى بەندىگە شاپائەت قىلىدۇ. روزا: 'ئى رەببىم! مەن ئۇنى كۈندۈزى تاماقتىن ۋە شەھۋەتتىن توستۇم، مېنىڭ شاپائىتىمنى قوبۇل قىلغىن' دەيدۇ. قۇرئان: 'مەن ئۇنى كېچىسى ئۇيقۇدىن توستۇم، مېنىڭ شاپائىتىمنى قوبۇل قىلغىن' دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنىدۇ"[2] دېگەن.

21- روزىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، روزىدارنىڭ ئاغزىنىڭ پۇرىقى[3] ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئىپارنىڭ پۇرىقىدىنمۇ خۇشپۇراقتۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، روزىدارنىڭ ئاغزىنىڭ پۇرىقى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئىپارنىڭ پۇرىقىدىنمۇ خۇشپۇراقتۇر" [4]دېگەن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1899) ۋە مۇسلىم (1079) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (2\ 174) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھۇتتەرغىب" (984) ۋە "سەھىھۇلجامىئ" (7329) سەھىھ دېگەن.

[3] ئاشقازان تاماقتىن خالى قالغانلىقتىن، روزىدارنىڭ ئاغزىدىن چىقىدىغان بىر خىل يېقىمسىز پۇراق.

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1904) ۋە مۇسلىم (1151) رىۋايەت قىلغان.

22- روزىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئاللاھ روزىدارغا ئىككى قېتىم خۇشاللىق بېرىدۇ: بىرى ئىپتار قىلغاندا، يەنە بىرى رەببى بىلەن ئۇچراشقاندا. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "روزىدارنىڭ ئىككى خۇشاللىقى بار: ئىپتار قىلغاندا خۇشال بولىدۇ، رەببى بىلەن ئۇچراشقاندا روزىسى سەۋەبلىك خۇشال بولىدۇ" [1]دېگەن.

23- رامىزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، قۇرئان بۇ ئايدا نازىل قىلىنغان. ئاللاھ تائالا: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلْقُرْءَانُ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٥] "رامىزان ئېيىدا قۇرئان نازىل قىلىندى" دېگەن. قۇرئان قەدىر كېچىسىدە نازىل بولغان. ئاللاھ: ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ﴾ [القَدْر الآية ١] "بىز ئۇنى قەدىر كېچىسىدە نازىل قىلدۇق" دېگەن. بۇ كاتتا كېچە بولۇپ، قۇرئان لەۋھۇل-مەھپۇزدىن بىرىنچى قات ئاسماندىكى بەيتۇل-ئىززەتكە چۈشۈرۈلگەن، ئاندىن كېيىن ۋەقەلەرگە قاراپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۆلۈپ-بۆلۈپ چۈشۈرۈلگەن.

قەدىر كېچىسى دەپ ئاتىلىشىنىڭ سەۋەبى، ئۇنىڭ قەدرى-قىممىتىنىڭ كاتتىلىقىدىندۇر. خۇددى "پالانچى قەدرى يۇقىرى كىشى" دېگەندەك.

يەنە بىر قاراشتا، بۇ كېچىدە كېلەر يىللىق تەقدىرلەر بەلگىلىنىدىغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغان. چۈنكى ئاللاھ: ﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾ [الدُّخَان الآية ٤] "بۇ كېچىدە ھەر بىر ھېكمەتلىك ئىش ئايرىلىدۇ" دېگەن. ئىبنۇل قەييىم بۇ ھەقتە: "مانا بۇ توغرا قاراشتۇر" دېگەن[2].

ئاللاھ قەدىر كېچىسىنى بەرىكەتلىك دەپ سۈپەتلىگەن. قۇرئاننىڭ نازىل بولۇشى ھەققىدە: ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ﴾ [الدُّخَان الآية ٣] "بىز ئۇنى بەرىكەتلىك كېچىدە نازىل قىلدۇق" دېگەن.

24- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، كىمكى قەدىر كېچىسىنى ئاللاھقا ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزسە، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. يەنى كىمكى بۇ كاتتا كېچىنى نامازغا ئوقۇش بىلەن ئۆتكۈزسە، ئاللاھ بۇ كېچىدە ئىبادەت قىلغۇچىلارغا تەييارلىغان ساۋابقا ئىشىنىپ ۋە ئەجر-ساۋاب ئۈمىد قىلىپ ئىبادەت قىلسا، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى قەدىر كېچىسىدە ئاللاھقا

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1904) ۋە مۇسلىم (1151) رىۋايەت قىلغان.

[2] شىفائۇلئەلىل (1\ 110)، ئۇبەيكان كىتاپخانىسى باسمىسى- رىياد.

ئىشىنىپ ۋە ئاللاھدىن ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ (ئىبادەتكە) تۈرسا، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»[1]

25- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، قەدىر كېچىسىدىكى ئىبادەت مىڭ ئايلىق ئىبادەتتىن ياخشىدۇر. يەنى بۇ كېچىنى ناماز بىلەن ئۆتكۈزۈشنىڭ ساۋابى 83 يىللىق ئىبادەتنىڭ ساۋابىدىنمۇ كۆپتۇر. ئاللاھ: ﴿لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ خَيۡرٞ مِّنۡ أَلۡفِ شَهۡرٖ﴾ [القدر الآية ٣] "قەدىر كېچىسى مىڭ ئايدىن ياخشىدۇر" دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "رامىزان كەلدى، بۇ مۇبارەك ئاي. ئاللاھ سىلەرگە بۇ ئايدا روزا تۇتۇشنى پەرز قىلدى. بۇ ئايدا ئاسمانىنىڭ ئىشىكلىرى ئېچىلىدۇ، دوزاخنىڭ ئىشىكلىرى تاقىلىدۇ، ئاسىي شەيتانلار باغلىنىدۇ. بۇ ئايدا مىڭ ئايدىن ياخشى بىر كېچە بار. كىمكى ئۇنىڭ ياخشىلىقىدىن مەھرۇم قالسا، ھەقىقەتەن مەھرۇم قالغان بولىدۇ" [2]دېگەن.

ئىبنى سەئدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: « بۇ ئەقىللارنى ھەيران قالدۇرىدىغان، زېھنىلەرنى گاڭگىرىتىدىغان ئىشتۇر، چۈنكى ئاللاھ تەبارەكە ۋە تەئالا بۇ ئۈممەتكە شۇنداق بىر كېچىنى ئاتا قىلدىكى، بۇ كېچىدە قىلىنغان ئەمەل مىڭ ئايدىن ئارتۇق بولىدۇ. بۇ بىر ئادەمنىڭ ئۇزۇن ئۆمۈر ياشىغان ھاياتىغا، سەكسەن يىلدىن ئارتۇق ھاياتىغا تەڭ كېلىدۇ. » قىسقارتىلىپ بايان قىلىندى.

26- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، بۇ ئاينىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپ قىلىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. ئېتىكاپ ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن مەسجىدتە تۇرۇشتۇر. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاكى ۋاپات بولغۇچە رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپ قىلاتتى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئاياللىرىمۇ ئېتىكاپ قىلدى" [3]دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېتىكاپ قىلىشىنىڭ سەۋەبى قەدىر كېچىسىنى ئىزدەش ئىدى. ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "مەن بۇ كېچىنى ئىزدەپ دەسلەپكى ئون كۈنىدە ئېتىكاپ قىلدىم، ئاندىن ئوتتۇرا ئون كۈنىدە ئېتىكاپ قىلدىم. كېيىن

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1901) ۋە مۇسلىم (759) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى نەسەئى (2106) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇنى ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2026) ۋە مۇسلىم (1172) رىۋايەت قىلغان.

ماڭا 'ئۇ ئاخىرقى ئون كۈندە' دېيىلدى. سىلەردىن كىمكى ئېتىكاپ قىلىشنى خالىسا ئېتىكاپ قىلسۇن"[1] دېگەن.

ئى ئاللاھ! بىزنى رامىزان روزىسىنى ئۆزلىرى رازى بولىدىغان شەكىلدە تۇتۇشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۆزلىرىنى زىكىر قىلىشقا، سىلىگە شۈكۈر قىلىش ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىشقا بىزگە ياردەم بەرگەيلا.

ئاللاھ بىزگە ئۇلۇغ قۇرئاننى بەرىكەتلىك قىلسۇن، ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرلەردىن بىزنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلار شۇ، ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ھەقىقەتەن ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھدىن قوقۇڭلار. بىلىڭلارکى—

27- رامىزاننىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ بۇ ئاينىڭ ئاخىرىدا پىتىر سەدىقىسىنى يولغا قويىدى. پىتىر سەدىقىسى روزىدارنى روزا مەزگىلىدىكى بىھۇدە سۆز ۋە ناچار گەپلەردىن پاكلايدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پىتىر سەدىقىسىنى روزىدارنى بىھۇدە سۆز ۋە سەت گەپلەردىن پاكلاش ۋە مىسكىنلەرگە تاماق بولۇش ئۈچۈن پەرز قىلدى" [2] دېگەن.

28- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئاللاھ ئۇنىڭدىن كېيىن ھېيتنى يولغا قويغان. ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا ئىككى چوڭ ئىبادەتتىن - رامىزان روزىسى ۋە ھەجدىن- كېيىن ئىككى ھېيتنى بېكىتكەن. روزا ھېيتى رامىزان روزىسى تۈگىگەندىن كېيىن كېلىدۇ. مۇسۇلمانلار روزىنى تاماملىغاندا، ئاللاھ ئۇلارنى دوزاختىن ئازاد قىلىدۇ. پىتىر سەدىقىسى ۋە ھېيت نامىزى بۇ نېمەتكە شۈكۈر قىلىش ھېسابلىنىدۇ. مۇسۇلمانلار ھېيتتا جۈمە كۈنىدىنمۇ كۆپرەك جامائەت بولۇپ يىغىلىدۇ. بۇنىڭدا ئۇلارنىڭ كۈچ-قۇدرىتى، بۇ ئىبادەت بىلەن پەخرلىنىشى ۋە كۆپلۈكى نامايان بولىدۇ. شۇڭا بالىلار، ئاياللار، ھەتتا ھەيزدار ئاياللارنىڭمۇ (ھېيت نامىزىغا) چىقىشى ياخشى كۆرۈلىدۇ. ھەيزدار ئاياللار

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1162) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (1609) رىۋايەت قىلغان. بۇنى ئەرنائۇت ھەسەن دېگەن.

نامازگاھتىن يىراق تۇرۇپ مۇسۇلمانلارنىڭ دۇئاسىغا قاتنىشىدۇ. ھېيتتا رامزاننىڭ تاماملانغانلىقى، ھېيتنىڭ كېلىشى ۋە ئاللاھنىڭ رەھمىتىنىڭ كامالىتى بىلەن خۇشاللىق ئىزھار قىلىنىدۇ[1].

شۇنىڭدەك ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا ئىرەفاتتا تۇرۇشنى ئورۇنداپ ھەجنى تاماملىغانلىق بىلەن قۇربان ھېيتىنى يولغا قويغان. بۇ كۈن دوزاختىن ئازاد قىلىنىش كۈنىدۇر. يىل ئىچىدە ھېچقانداق كۈندە بۇ كۈندىكىدەك كۆپ كىشى دوزاختىن ئازاد قىلىنمايدۇ ۋە گۇناھلار كەچۈرۈم قىلىنمايدۇ. شۇڭا ئاللاھ بۇكۈندىن كېيىنكى كۈننى ھېيت قىلغان. بەلكى بۇ چوڭ ھېيتتۇر .

29- رامزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، ئۇ تاماملانغاندا تەكبىر ئېيتىلىدۇ. تەكبىر رامزاننىڭ ئاخىرقى كۈنى كۈن پاتقاندىن باشلاپ ھېيت نامىزى تۈگىگۈچە داۋام قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٥] " (ئاغزىكىلار ئوچۇق يۈرگەن كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلىش بىلەن رامزان روزىسىنىڭ) سانىنى تولدۇرۇشۇڭلارنى، سىلەرنى ھدايەت قىلغانلىقىغا ئاللاھنى ئۇلۇغلىشىڭلارنى، (ئۇنىڭ ئىنئاملىرىغا) شۈكۈر قىلىشىڭلارنى خالايدۇ." دېگەن. يەنى رامزانىنى بىر ئاي تولۇق تۇتۇپ، ئۇ تاماملانغاندا تەكبىر ئېيتسىلەر ۋە بۇ ئىبادەتنى ئادا قىلىشقا مۇۋاپىپەق قىلغانلىقى، ئاسانلاشتۇرۇپ بەرگەنلىكى ۋە ياردەم قىلغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھقا شۈكۈر قىلىسىلەر. تەكبىرنىڭ شەكلى: " الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله، والله أكبر، الله أكبر، ولله الحمد ". ئەر-ئايال ھەممە كىشى ئۆي-بازارلاردا تەكبىر ئېيتىدۇ. ئەرلەر ئۇنلۈك، ئاياللار ئەرلەرنىڭ يېنىدا بولسا پەس ئاۋازدا ئېيتىدۇ. ئۇممۇ ئەتىيىە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: "بىز ھېيت كۈنى (نامازگاھقا) چىقىشقا بۇيرۇلاتتۇق، ھەتتا قىزلارنىمۇ ئۆيدىن چىقىراتتۇق، ھەيزدار ئاياللارمۇ چىقاتتى. ئۇلار كىشىلەرنىڭ كەينىدە تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ تەكبىرىگە ئەگىشىپ تەكبىر ئېيتاتتى ۋە دۇئا قىلاتتى، بۇ كۈننىڭ بەرىكىتى ۋە پاكلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى"[2] دېگەن.

ھېيت نامىزىدا ئىمام باشتا تەكبىر تەھرىمە ئېيتىپ، ئاندىن ئالتە قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرغاندا بىر قېتىم تەكبىر ئېيتىپ، ئاندىن بەش قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ.

ئىككى ھېيتتا تەكبىر ئېيتىشنىڭ چوڭ ھېكمىتى بار. ئۇ بولسىمۇ ئاللاھنى ئۇلۇغلاش ۋە ئۇنىڭ ھەقلىرىنى ئۇلۇغلاشنى ئەسلىتىشتۇر. ئاللاھ ھەر نەرسىدىن ئۇلۇغدۇر، ئۇ زاتىدا، سۈپەتلىرىدە ۋە

---

[1] ئىبنى رەجەبنىڭ فەتھۇلبارى ناملىق ئەسىرىدىكى 45- ھەدىسنىڭ شەرھىسىگە قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (971) ۋە مۇسلىم (890) رىۋايەت قىلغان. بۇ بۇخارىنىڭ لەۋزى.

مۇسۇلمانلار ئۇستىدىكى ھەقلىردە ئۇلۇغدۇر. بۇ ھەقلەرنىڭ ئىچىدە رامىزان روزىسى ۋە ھەج قىلىش بار. مۇسۇلمانلار بۇ ئىبادەتلەرنى ئادا قىلىش ئۈچۈن جەم بولىدۇ، ئاندىن ھېيتلاردا يەنە جەم بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ئىنسان ۋە جىن دۈشمەنلىرىنىڭ ئالدىدا نامايان بولىدۇ.

30- رامىزاننىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى، كىمكى رامىزان روزىسىنى تۇتۇپ، ئاندىن شەۋۋال ئېيىدا ئالتە كۈن روزا تۇتسا، پۈتۈن يىل روزا تۇتقاندەك بولىدۇ. چۈنكى بىر ياخشىلىققا ئون ھەسسە ساۋاب بېرىلىدۇ. ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى رامىزان روزىسىنى تۇتۇپ، ئاندىن شەۋۋالدىن ئالتە كۈن روزا تۇتسا، پۈتۈن يىل روزا تۇتقاندەك بولىدۇ" [1] دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! مانا بۇلار رامىزاننىڭ 30 خىل ئالاھىدىلىكىدۇر. مۇسۇلمان كىشى بۇلارنى بىلىشى ۋە روزا تۇتقان ۋاقتىدا ئەسلەپ تۇرۇشى كېرەك. بۇلار ئۇنىڭ ئىمان بىلەن ۋە ئەجرىنى ئاللاھتىن كۈتۈپ روزا تۇتۇشىغا ياردەم بېرىدۇ.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا. ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا، دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى پۇقرالىرىغا رەھمەت قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1164) رىۋايەت قىلغان.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

رامزاندا قۇرئاننى كۆپ ئوقۇش

بىرىنجى خۇتبە

جمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدۇ ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. ئاللاھتىن قورقۇش ئاخىرەتكە قايتقۇچى ئۇچۇن ئەڭ ياخشى ئوزۇقتۇر. ئاللاھ: ﴿وَتَزَوَّدُواْ فَإِنَّ خَيۡرَ ٱلزَّادِ ٱلتَّقۡوَىٰۖ﴾ [البَقَرَة الآية ١٩٧] " ئوزۇق ئېلىۋېلىڭلار، ئەڭ ياخشى ئوزۇق تەقۋادارلىقتۇر." دېگەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق." يەنە ئاللاھ جەننەتنى تەقۋادارلار ئۈچۇن تەييارلاپ: ﴿وَلَنِعۡمَ دَارُ ٱلۡمُتَّقِينَ﴾ [النَّحل الآية ٣٠] "تەقۋادارلارنىڭ يۇرتى نېمدېگەن ياخشى!" دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! رامزان قۇرئان ئېيىدۇر. ئاللاھ قۇرئاننى بۇ ئايدا بەيتۇل-ئىززەتتىن بىرىنچى قات ئاسمانغا چۈشۈرگەن، ئاندىن ۋەقەلەرگە قاراپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۆلۈپ-بۆلۈپ چۈشۈرگەن. باشقا ساماۋى كىتابلارمۇ رامزاندا چۈشۈرۈلگەن. ۋاسىلە ئىبنى ئەسقەئدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئىبراھىمنىڭ سەھىپىلىرى رامزاننىڭ بىرىنچى

كېچىسى، تەۋرات رامزانىنىڭ ئالتىنچى كۈنى، ئىنجىل رامزانىنىڭ 13-كۈنى، قۇرئان رامزانىنىڭ 24-كۈنى چۈشۈرۈلگەن" [1] دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! قۇرئان ئوقۇش رامزاندىكى ئەڭ چوڭ ئىبادەتلەرنىڭ بىرىدۇر. بۇ ئايدا قۇرئان كۆپ ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. سەلەف سالىھلار رامزاندا قۇرئاننى بىر نەچچە قېتىم خەتمە قىلىشقا تىرىشاتتى. ئۇلارنىڭ بەزىسى ھەر ئۇچ كېچىدە، بەزىسى تۆت كېچىدە، بەزىسى ئۇنىڭدىن كۆپرەك ۋاقىتتا خەتمە قىلاتتى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قۇرئان ئوقۇش ئەڭ ئەۋزەل ئىتائەت ۋە ئەڭ كاتتا ئىبادەتلەردىندۇر. مەيلى كېچىلىك نامازدا ياكى نامازنىڭ سىرتىدا بولسۇن. ئاللاھ: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يَتۡلُونَ كِتَٰبَ ٱللَّهِ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُواْ مِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ سِرّٗا وَعَلَانِيَةٗ يَرۡجُونَ تِجَٰرَةٗ لَّن تَبُورَ ٢٩ لِيُوَفِّيَهُمۡ أُجُورَهُمۡ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضۡلِهِۦٓۚ إِنَّهُۥ غَفُورٞ شَكُورٞ﴾ [فَاطِر الآية ٢٩ - ٣٠] "شۇبھىسىزكى، ئاللاھنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغانلار، نامازنى ئادا قىلىدىغانلار ۋە بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەردىن (ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا سەرپ قىلىدىغانلار كاسات بولمايدىغان تىجارەتنى ئۈمىد قىلىدۇ. ئاللاھ ئۇلارغا ئەجرلىرىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە مەرھەمەتىدىن ئۇلارغا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ، ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر." دېگەن.

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى ئاللاھنىڭ كىتابىدىن بىر ھەرپ ئوقۇسا، ئۇنىڭغا بىر ياخشىلىق يېزىلىدۇ. ھەر بىر ياخشىلىققا ئون ھەسسە ساۋاب بېرىلىدۇ. مەن 'ئەلف لام مىم' نى بىر ھەرپ دېمەيمەن، بەلكى 'ئەلف' بىر ھەرپ، 'لام' بىر ھەرپ، 'مىم' بىر ھەرپتۇر" [2] دېگەن.

ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "قۇرئان ئوقۇيدىغان مۆمىن تۇرۇنج مېۋىسىگە ئوخشايدۇ، پۇرىقى خۇشپۇراق، تەمى تاتلىق. قۇرئان ئوقۇمايدىغان مۆمىن خورمىغا ئوخشايدۇ، پۇرىقى يوق، تەمى تاتلىق. قۇرئان ئوقۇيدىغان مۇناپىق

[1] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (4\ 107) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى" (1575) ھەسەن دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (2910) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

رەيھانغا ئوخشايدۇ، پۇرىقى خۇشپۇراق، تەمى ئاچچىق. قۇرئان ئوقۇمايدىغان مۇناپىق ھەنزەلگە ئوخشايدۇ، پۇرىقى يوق، تەمى ئاچچىق" [1] دېگەن.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئىككى ئىشتىلا ھەسەت قىلىشقا بولىدۇ: بىرى، ئاللاھ ئۇنىڭغا قۇرئاننى ئۆگەتكەن، ئۇ كېچە-كۈندۈز قۇرئان ئوقۇيدۇ. قوشنىسى ئۇنى ئاڭلاپ: 'كاشكى ماڭمۇ پالانچىغا بېرىلگەندەك بېرىلسە ئىدى، مەنمۇ ئۇ قىلغاندەك قىلسام ئىدى' دەيدۇ. يەنە بىرى، ئاللاھ ئۇنىڭغا مال بەرگەن، ئۇ مېلىنى ھەق يولغا سەرپ قىلىدۇ. بىر كىشى: 'كاشكى ماڭمۇ پالانچىغا بېرىلگەندەك بېرىلسە ئىدى، مەنمۇ ئۇ قىلغاندەك قىلسام ئىدى' دەيدۇ" [2] دېگەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "قۇرئاننى يادا ئوقۇيدىغان كىشى ھۆرمەتلىك، ئىتائەتمەن پەرىشتىلەر بىلەن بىللە بولىدۇ. قۇرئاننى قىينىچىلىق بىلەن تەكرارلاپ ئوقۇيدىغان كىشىگە ئىككى ئەجر بار" [3] دېگەن.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "سىلەردىن بىرىڭلار ئۆيىگە قايتقاندا ئۇ يەردە ئۇچ چوڭ، سېمىز بوغاز تۆگە تېپىشنى ياخشى كۆرەمدۇ؟" دېدى. بىز: "ھەئە" دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "سىلەردىن بىرىڭلار نامىزدا ئوقۇيدىغان ئۇچ ئايەت ئۇنىڭ ئۇچۇن ئۇچ چوڭ، سېمىز بوغاز تۆگىدىن ياخشىدۇر" [4] دېدى.

ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: "بىز سۇففەدە ئولتۇراتتۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چىقىپ: 'سىلەردىن كىم ھەر كۈنى ئەتىگەندە بۇتھان [5] ياكى ئەقىقا [6] بېرىپ، گۈناھ قىلماي ۋە تۇغقانچىلىقنى ئۈزمەي ئىككى سېمىز تۆگە ئېلىپ كېلىشنى ياخشى كۆرىدۇ؟' دېدى. بىز: 'ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى، بۇنى ياخشى كۆرىمىز' دېدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: 'سىلەردىن بىرىڭلار مەسجىدكە بېرىپ ئاللاھنىڭ كىتابىدىن ئىككى ئايەت ئۆگەنسە ياكى ئوقۇسا، بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن ئىككى تۆگىدىن ياخشىدۇر. ئۇچ ئايەت ئۇچ تۆگىدىن ياخشىدۇر. تۆت ئايەت تۆت

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (5427) ۋە مۇسلىم (797) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (5026) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (4937) ۋە مۇسلىم (797) رىۋايەت قىلغان. بۇ بۇخارىنىڭ لەۋزى.

[4] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (802) رىۋايەت قىلغان.

[5] بۇتھان: مەدىنىدىكى بىر ۋادىنىڭ نامى.

[6] ئەقىق: مەدىنىدىكى بىر ۋادىنىڭ نامى.

تۆگىدىن ياخشىدۇر. شۇنداقلا ئايەتلەرنىڭ سانىغا قاراپ تۆگىلەرنىڭ شۇنچىسىدىنمۇ ياخشىدۇر' دېدى." [1]

ئەبۇ ئۇمامە باھىلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "قۇرئان ئوقۇڭلار، چۈنكى ئۇ قىيامەت كۈنى ئۆز ئەھلىگە شاپائەت قىلغۇچى بولۇپ كېلىدۇ" [2] دېگەن.

مانا بۇلار رامىزاندا ۋە باشقا ۋاقىتلاردا قۇرئان ئوقۇشقا رىغبەتلەندۈرىدىغان مۇھىم ھەدىسلەردىن بىر قىسمىدۇر.

ئاللاھ بىزگە ئۇلۇغ قۇرئاننى بەرىكەتلىك قىلسۇن، ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرلەردىن بىزنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلار شۇ، ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ھەقىقەتەن ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك، شۇنى بىلىڭلاركى، ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن! مۆمىن كىشى قۇرئاننى كۆپ ئوقۇش بىلەن روزىنى بىرلەشتۈرسە، قىيامەت كۈنى بۇ ئىككى ئەمەلنىڭ شاپائىتىگە ئېرىشىپ، دەرىجىسى كۆتۈرۈلۈشكە ۋە گۈناھلىرى كەچۈرۈلۈشكە لايىق بولىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "روزا بىلەن قۇرئان قىيامەت كۈنى بەندىگە شاپائەت قىلىدۇ. روزا: 'ئى رەببىم! مەن ئۇنى كۈندۈزى تاماقتىن ۋە شەھۋەتتىن توستۇم، مېنى ئۇنىڭغا شاپائەتچى قىلغىن' دەيدۇ. قۇرئان: 'مەن ئۇنى كېچىسى ئۇيقۇدىن توستۇم، مېنى ئۇنىڭغا شاپائەتچى قىلغىن' دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنىدۇ" [3] دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئەمەل قىلىشقا تىرىشىڭلار، ئەمەل. رامىزاننىڭ يېرىمى ئۆتۈپ، ئاخىرقى ئۈچتىن بىرى كەلدى. بىلىڭلاركى، ئاللاھنىڭ مۆمىنگە بەرگەن نېمەتلىرىدىن بىرى، رامىزاندا ئىككى خىل جىھادنى بىرلەشتۈرۈشكە نېسىپ قىلىشىدۇر: كۈندۈزى روزا تۇتۇش جىھادى ۋە كېچىسى

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (803) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (804) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (2\ 174) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھۇتتەرغىب" (984) ۋە "سەھىھۇلجامىئ" (7329) سەھىھ دېگەن.

قىيامدا تۈرۈش جەھادى. كىمكى بۇ ئىككى جەھادنى بىرلەشتۈرۈپ، ئۇنىڭغا سەۋر قىلسا، ئاللاھنىڭ: "سەۋر قىلغۇچىلارغا ئەجر ھېسابسىز بېرىلىدۇ" دېگەن سۆزىگە لايىق بولىدۇ.

ئاندىن بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھەممەد بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كۆنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. بۇ كۈندە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغان، بۇ كۈندە ۋاپات بولغان، بۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، بۇ كۈندە ھۇشسىزلىنىش بولىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار، چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا كۆرسىتىلىدۇ" [1] دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا. ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە پەيغەمبەرلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە ئەگىشىشكە مۇۋەپپەق قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! رامىزاندا ياخشى ئەمەللەرنى قىلىشقا بىزگە ياردەم بەرگەيلا. نېمەتلىرىنىڭ يوقاپ كېتىشىدىن، ساغلاملىقىمىزنىڭ يوقىلىشىدىن، تۈيۇقسىز ئازابلىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (4\ 8) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" (984) ۋە مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر (16162) سەھىھ دېگەن.

قەدىر كېچىسىنىڭ ئون ئالاھىدىلىكى

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] " سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق." ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭدىن ھەزەر قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆز ھېكمىتى بىلەن بەزى ۋاقىتلارنى بەزىسىدىن ئارتۇق قىلدى. زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنى يىلنىڭ باشقا كۈنلىرىدىن، ئۇنىڭدىكى ئەرافات كۈنىنى يىلنىڭ باشقا كۈنلىرىدىن، رامىزاننى باشقا ئايلاردىن، ئۇنىڭدىكى قەدىر كېچىسىنى بولسا رامىزاننىڭ باشقا كېچىلىرىدىن ئارتۇق قىلدى. قەدىر كېچىسىنىڭ ئون خىل ئالاھىدىلىكى بار:

بىرىنچى: بۇ كېچە ئاللاھ قۇرئان نازىل قىلىشنى باشلاشنى تاللىغان كېچىدۇر. ئاللاھ: ﴿إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةِ ٱلۡقَدۡرِ﴾ [القَدر الآية ١] "بىز ئۇنى قەدىر كېچىسىدە نازىل قىلدۇق" دېگەن. بۇ كېچىدە قۇرئان لەۋھۇل مەھپۇزدىن بىرىنچى قات ئاسماندىكى بەيتۇل ئىززەتكە چۈشۈرۈلدى، ئاندىن ۋەقەلەرگە قاراپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۆلۈپ-بۆلۈپ چۈشۈرۈلدى.

قەدىر كېچىسى ئۇنىڭ قەدرى-قىممىتى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغان. خۇددى "پالانى قەدرى يۇقىرى" دېگەندەك، كېچىنى ئۇنىڭ سۈپىتىگە نىسبەت بېرىپ مۇشۇنداق ئاتىغان.

ياكى بۇ كېچىدە شۇ يىلى بولىدىغان ئىشلارنىڭ تەقدىرى بېكىتىلگەنلىكى ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغانمۇ دېيىلگەن. ئاللاھ: ﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾ [الدُّخَان الآية ٤] "ئۇ كېچىدە ھەر بىر ھېكمەتلىك ئىش ئايرىلىدۇ" دېگەن. ئىبنى قەييىم بۇ ھەقتە: "مانا بۇ توغرا قاراشتۇر" [1] دېگەن.

بۇ كېچىدە كېلەر يىلنىڭ قەدىر كېچىسىگىچە بولىدىغان ئىشلارنىڭ تەقدىرى بېكىتىلىدۇ. يەنى ئاللاھ پەرىشتىلەرگە نېمە بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ ۋە ئۇلارنى ئۆز ۋەزىپىلىرىنى ئىجرا قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. بۇ يىلدا بولىدىغان بارلىق ئىشلارنى تەپسىلىي بايان قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئەجەللەر، رىزىقلار، كەمبەغەللىك، بايلىق، مولچىلىق، قەھەتچىلىك، ساغلاملىق، كېسەللىك، ئۇرۇشلار، يەر تەۋرەشلەر ۋە شۇ يىلى يۈز بېرىدىغان بارلىق ئىشلارنى بىلىدۇ.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: "قەدىر كېچىسىدە ئۇممۇل كىتابتىن [2] شۇ يىلى بولىدىغان ئۆلۈم، ھايات، رىزىق، يامغۇر قاتارلىق ئىشلار يېزىلىدۇ. ھەتتا ھاجىلار توغرىسىدىمۇ 'پالانى ھەج قىلىدۇ، پۇكۇنى ھەج قىلىدۇ' دەپ يېزىلىدۇ" دېگەن.

ئىككىنچى ئالاھىدىلىكى: بۇ كېچىدە پەرىشتىلەر يەر يۈزىگە چۈشىدۇ. ئاللاھ: ﴿تَنَزَّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا﴾ [القَدْر الآية ٤] "پەرىشتىلەر ۋە روھ (جىبرىئىل) شۇ كېچىدە چۈشىدۇ" دېگەن. ئىبنى كەسىر بۇ ئايەتنى تەپسىر قىلىپ: "بۇ كېچىنىڭ بەرىكىتى كۆپ بولغانلىقى ئۈچۈن پەرىشتىلەر بۇ كېچىدە ناھايىتى كۆپ چۈشىدۇ. پەرىشتىلەر خۇددى قۇرئان تىلاۋەت قىلىنغاندا، زىكر مەجلىسلىرىدە، سەممىي ئىلىم تەلەپ قىلغۇچىلارنى ھۆرمەتلەپ قاناتلىرىنى يېيىپ چۈشكەندەك بەرىكەت ۋە رەھمەت چۈشكەندە چۈشىدۇ، " دېگەن.

ئۈچىنچى ئالاھىدىلىكى: ئاللاھ بۇ كېچىنى مۇبارەك دەپ سۈپەتلىگەن. قۇرئان نازىل بولۇش توغرىسىدا: ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ﴾ [الدُّخَان الآية ٣] "بىز ئۇنى مۇبارەك بىر كېچىدە نازىل قىلدۇق" دېگەن.

---

[1] شىفائۇل ئەلىل (1\110)، ئۇبەيكان كۈتۈبخانىسى نەشرى- رىياد.

[2] يەنى لەۋھۇلمەھپۇز.

تۆتىنچى ئالاھدىلىكى: ئاللاھ بۇنى تاك يورۇغۇچە ئامان-تىنچ كېچە دەپ سۈپەتلىگەن. يەنى خەيرى كۆپ بولغانلىقى ئۈچۈن ھەر تۆرلۈك ئاپەت ۋە يامانلىقتىن ساقلانغان كېچىدۇر.

قەدىر كېچىسىنىك بەشىنچى ئالاھدىلىكى شۇكى، كىمكى بۇ كېچىدە قىيامدا تۇرسا، يەنى نامازئوقۇش بىلەن ئۆتكۈزسە، بۇ ئۇلۇغ كېچىدە قىيامدا تۇرغانلارغا ئاللاھ تائالا تەييارلىغان ساۋابقا ئىشەنگەن، ئەجىر ۋە ساۋاب ئۈمىد قىلغان ھالدا بۇ كېچىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزسە، ئۇنىك ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغفىرەت قىلىنىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:" كىمكى قەدىر كېچىسىدە ئىمان بىلەن ۋە ساۋاب ئۈمىد قىلغان ھالدا قىيامدا تۇرسا، ئۇنىك ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغفىرەت قىلىنىدۇ." [1]

ئالتىنچى ئالاھدىلىكى: بۇ كېچىدە قىلىنغان ئىبادەت مىك ئايدىن (83 يىلدىن ئارتۇق) ياخشىدۇر. ئاللاھ: "قەدىر كېچىسى مىك ئايدىن ياخشىدۇر" دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "رامىزان كەلدى، بۇ مۇبارەك ئاي، ئاللاھ سىلەرگە روزىسىنى پەرز قىلدى. بۇ ئايدا ئاسمانىنىك دەرۋازىلىرى ئېچىلىدۇ، دوزاخنىك دەرۋازىلىرى تاقىلىدۇ، شەيتانلارنىك ئاسىيلىرى باغلىنىدۇ. ئاللاھ بۇ ئايدا مىك ئايدىن ياخشى بىر كېچىنى بەردى، كىمكى ئۇنىك ياخشىلىقىدىن مەھرۇم قالسا، ھەقىقەتەن مەھرۇم قالغان بولىدۇ" [2]دېگەن.

ئىبنى سەئدى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: بۇ ئەقىللارنى ھەيران قالدۇرىدىغان، زېھىنلەرنى گاڭگىرىتىدىغان ئىشتۇر، چۈنكى ئاللاھ تەبارەكە ۋە تەئالا بۇ ئۈممەتكە شۇنداق بىر كېچىنى ئاتا قىلدىكى، بۇ كېچىدە قىلىنغان ئەمەل مىك ئايدىن ئارتۇق بولىدۇ. بۇ بىر ئادەمنىك ئۆزۈن ئۆمۈر ياشىغان ھاياتىغا، سەكسەن يىلدىن ئارتۇق ھاياتىغا تەك كېلىدۇ.

يەتتىنچى ئالاھدىلىكى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامىزانىنىك ئاخىرقى ئون كۈنىدە باشقا ۋاقىتلاردىكىدىن كۆپرەك ئىبادەت قىلاتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرقى ئون كۈنىدە باشقا ۋاقىتلاردىكىدىن كۆپرەك ئىبادەت قىلاتتى.[3] يەنە رىۋايەت قىلىنىشچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرقى ئون كۈن كىرسە، كېچىنى ئىبادەت

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1901) ۋە مۇسلىم (759) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى نەسەئى (2106) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى بۇنى سەھىھ قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1175) رىۋايەت قىلغان.

بىلەن ئۆتكۈزەتتى، ئائىلىسىدىكىلەرنى ئويغىتاتتى ۋە بىلىنى باغلاپ تىرىشاتتى [1]. "بىلىنى باغلاش" ئىبادەتكە تەييارلىنىپ ئادەتتىكىدىن كۆپرەك تىرىشىشنى كۆرسىتىدۇ، ياكى ئايالالاردىن ئايرىلىپ ئۇلار بىلەن يېقىنچىلىق قىلماسلىقنى كۆرسىتىدۇ دېيىلگەن.

سەككىزىنچى ئالاھىدىلىكى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەدىر كېچىسىنى ئىزدەپ رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە مەسجىدتە ئېتىكاپتا ئولتۇراتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغۇچە رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇراتتى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئايالىرىمۇ ئېتىكاپتا ئولتۇردى."[2]

ئەبۇ سەئىد ئەلخۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:" مەن بۇ كېچىنى (قەدىر كېچىسىنى) ئىزدەش ئۈچۈن ئالدىنقى ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇردۇم، ئاندىن ئوتتۇرا ئون كۈنىدە ئېتىكاپتا ئولتۇردۇم، ئاندىن ماڭا خەۋەر بېرىلىپ، ئۇ كېچە ئاخىرقى ئون كۈننىڭ ئىچىدە ئىكەنلىكى ئېيتىلدى. سىلەردىن كىمكى ئېتىكاپتا ئولتۇرۇشنى خالىسا، ئېتىكاپتا ئولتۇرسۇن." [3]

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ بۇ تىرىشچانلىقى ئۈنىڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلاردا رەببىگە ئىتائەت قىلىشقا بولغان ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا مۇسۇلمان كىشى ئۈنىڭغا ئەگىشىشى كېرەك، چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئۈلگىمىز ۋە يولباشچىمىزدۇر. مۇسۇلمان كىشى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشتا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى ۋە بۇ كۈنلەر بىلەن كېچىلەرنىڭ سائەتلىرىنى زايا قىلماسلىقى كېرەك. چۈنكى ئىنسان كېيىنكى قېتىم بۇ پۇرسەتكە ئېرىشەلەمدۇ-ئېرىشەلمەمدۇ بىلمەيدۇ. لەززەتلەرنى يوقىتىدىغان ۋە جامائەتلەرنى ئايرىۋېتىدىغان ئۆلۈم ئۈنى تۇيۇقسىز ئېلىپ كېتىشى مۇمكىن. ئاندىن ئۇ پۇشايمان قىلىدۇ، لېكىن ئۇ چاغدا پۇشايمان قىلغانىڭ پايدىسى بولمايدۇ.

قەدىر كېچىسىنىڭ توققۇزىنچى ئالاھىدىلىكى شۇكى، بۇ كېچە ئاللاھتىن ئەپۇ ۋە مەغفىرەت تەلەپ قىلىشقا خاسلاشتۇرۇلغاندۇر. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: "ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، قەدىر كېچىسىگە ئۇچرىسام نېمە دەي؟" دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "اللهم إنك عفو

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2024) ۋە مۇسلىم (1174) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2026) ۋە مۇسلىم (1172) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1167) رىۋايەت قىلغان.

تحب العفو فاعف عني (ئى ئاللاھ، سەن ھەقىقەتەن ئەپۇ قىلغۇچىسەن، ئەپۇ قىلىشنى ياقتۇرىسەن، مېنى ئەپۇ قىلغىن) دېگەن" [1] دېگەن.

قەدىر كېچىسىنىڭ ئوننىچى ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئاللاھ تائالا ئۇنىڭ شەنىگە قىيامەت كۈنىگىچە ئوقۇلىدىغان بىر سۈرە نازىل قىلدى. ئاللاھ بۇ كېچىنىڭ شەنىنى ئۇلۇغلىدى ۋە ئۇنىڭ ئۇلۇغلىنىشىنىڭ سەۋەبىنى بايان قىلدى، ئۇ بولسىمۇ بۇ كېچىدە قۇرئاننىڭ نازىل بولۇشىدۇر. ئاللاھ بۇ كېچىدە پەرىشتىلەرنىڭ يەر يۈزىگە چۈشىدىغانلىقىنى تىلغا ئالدى ۋە بۇ كېچىنى نامаз ۋە ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزگەن كىشىنىڭ ساۋابىنى بايان قىلدى، ھەمدە بۇ كېچىنىڭ باشلىنىشى ۋە ئاخىرلىشىشىنى تىلغا ئالدى. ئاللاھقا بەندىلىرىگە ياخشىلىق پۈرسەتلىرىنى بەرگەنلىكى ئۈچۈن ھەمدۇ-سانالار بولسۇن.

بىز ئاللاھ تائالادىن بىزنى ئۇ رازى بولىدىغان شەكىلدە رامىزان روزىسىنى تۇتۇشقا مۇۋەپپەق قىلىشنى، ئۇنى زىكىر قىلىش، شۈكۈر قىلىش ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىشتا بىزگە ياردەم بېرىشنى سورايمىز.

ئاللاھ بىزگە ئۇلۇغ قۇرئاننى بەرىكەتلىك قىلسۇن، ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىرلەردىن بىزنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلار شۇ، ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ھەقىقەتەن ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن.

بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن! ئاللاھ قەدىر كېچىسىنى ئۆز ھېكمىتى بىلەن مەخپىي قىلدى. بۇنىڭدىكى ھېكمەت، مۆمىنلەرنىڭ ئاخىرقى ئون كۈننىڭ ھەممىسىدە ئۇنى ئىزدەپ تىرىشىشى ۋە ئىجرىنىڭ كۆپ بولۇشى ئۈچۈندۇر. ئەگەر مەلۇم بىر كېچە بولغان بولسا، كىشىلەر پەقەت شۇ كېچىدىلا ئىبادەت قىلاتتى.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد (6\ 171) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر (42\ 236) سەھىھ دېگەن.

ئەگەر قەدىر كېچىسى مەلۇم بولغان بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ئون كۈندە ئېتىكاپتا ئولتۇرمىغان ۋە ئۈممىتىنى ئۇنى ئىزدەشكە يېتەكلىمىگەن بولاتتى، بەلكى پەقەت شۇ كېچىدىلا ئېتىكاپتا ئولتۇرغان بولاتتى.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! قەدىر كېچىسى تاق كېچىلەردە بولۇش ئېھتىمالى كۆپرەك. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "قەدىر كېچىسىنى رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدىكى تاق كېچىلەردە ئىزدەڭلار" [1] دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! دەللىلەر كۆرسىتىپ تۇرۇپتۇكى، قەدىر كېچىسى يىلدىن يىلغا ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ، ئەمما ئاخىرقى ئون كۈندىن چىقىپ كەتمەيدۇ.

مۆمىن كىشى پۈتۈن ئون كۈندە ئىبادەت بىلەن مەشغۇل بولۇشى كېرەك. كىشىلەرنىڭ ئىجتىمائىي ئۇچۇر ۋاستىلىرىدە ۋە باشقا جايلاردا قەدىر كېچىسىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش توغرىسىدىكى سۆزلىرىگە قۇلاق سالماسلىقى كېرەك، چۈنكى بۇ ۋاقىتنى زايە قىلىش ۋە ئەمەلنى تەرك ئېتىشكە ئېلىپ بارىدۇ.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مۆمىن كىشى ئاينىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىدە ئالدىنقى كۈنلىرىگە قارىغاندا تېخىمۇ كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى كېرەك. بۇنىڭ ئىككى سەۋەبى بار: بىرىنچىسى، قەدىر كېچىسىنى ئىزدەش ئۈچۈن؛ ئىككىنچىسى، كېلەر يىلى ئۆزىگە قايتا نېسىپ بولمىدىغان-بولمايدىغانلىقىنى بىلمەيدىغان بۇ ئاي بىلەن خوشلىشىش ئۈچۈن.

ئاندىن بىلىڭلارکى، ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2017) رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كەلگۈسىدىكى بارلىق ياخشىلىقلارنى تىلەيمىز. بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن، ھازىرقى ۋە كەلگۈسىدىكى بارلىق ياماناتلىقلاردىن ئۆزلىرىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن جەننەتنى ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەرنى تىلەيمىز. دوزاختىن ۋە ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۆز-ھەرىكەتلەردىن پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! كېسەللىرىمىزگە شىپالىق بەرگەيلا، مەرھۇملىرىمىزگە رەھمەت قىلغايلا، سىنالغانلىرىمىزغا ساقلىق-سالامەتلىك ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىشلىرىمىزنىڭ ئاساسى بولغان دىنىمىزنى تۇزىگەيلا، تۇرمۇشىمىزنىڭ ماكانى بولغان دۇنيايىمىزنى تۇزىگەيلا، قايتىدىغان جايىمىز بولغان ئاخىرىتىمىزنى تۇزىگەيلا. ھاياتىمىزنى ھەر تۇرلۇك ياخشىلىقنىڭ زىيادە بولۇشىغا، ئۆلۈمىمىزنى ھەر تۇرلۇك يامانلىقتىن راھەت تېپىشقا سەۋەب قىلغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەققەتەن سىلەرنى ئادىل بولۇشقا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ. يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ. ئاللاھ سىلەرگە نەسىھەت قىلىدۇ، بەلكىم ۋەز-نەسىھەت ئالارسىلەر. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇمۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئۇنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ بېرىدۇ. ئاللاھنى زىكىر قىلىش ئەڭ كاتتا ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلغان ئىشلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

روزا ھېيت خۇتبىسى

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

1-ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن ھەقىقىي رەۋىشتە قورقۇڭلار، ئىسلامنىڭ مۇستەھكەم تۇتقىسىنى چىڭ تۇتۇڭلار. رامىزان ئېيىنىڭ تاماملانغانلىق نېمىتى ئۈچۈن ئاللاھقا ھەمدۇ ئېيتىڭلار. بۇ ھەقىقەتەن كاتتا نېمەتتۇر. رەببىڭلار: ﴿وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١٨٥] "روزا كۈنلىرىنىڭ سانىنى تولۇقلىشىڭلار، سىلەرنى ھىدايەت قىلغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھنى ئۇلۇغلىشىڭلار ۋە شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈندۇر" دېگەن. مانا بىز روزا كۈنلىرىنىڭ سانىنى تولۇقلىدۇق، ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ تەكبىر ئېيتتۇق، ئەمدى بىزگە شۈكۈر ئىبادىتى قالدى.

2-ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھنىڭ: "ساناقلىق كۈنلەر" دېگىنى راست بولدى. بۇ كۈنلەر نېمىدېگەن تېز ئۆتۈپ كەتتى! ئۇنىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى سەزدىڭلارمۇ؟ قانداق تۇگىگەنلىكىنى ھېس قىلدىڭلارمۇ؟

3- ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۇبارەك بولسۇن! روزا تۇتتۇڭلار، كېچىلىرى قىيامدا تۇردۇڭلار، ئاينىڭ ئاخىرىغا يەتتىڭلار. نۇرغۇن كىشىلەر ئاينىڭ ئاخىرىغا يېتەلمەي ۋاپات بولدى. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە ھەمدىلەر بولسۇن!

4- ئى مۇسۇلمانلار! ئىسلامنىڭ رۇكنىلىرىدىن بىرى بولغان رامىزان روزىسىنى تاماملاش بىلەن كېلىدىغان ھېيت كۈنىدىكى خۇشاللىق سىلەرگە مۇبارەك بولسۇن. سىلەر ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ،

ئاللاھنى يالغۇز دەپ، تەكبىر ئېيتىۋاتسىلەر. ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن ياخشىلىقلىرىڭلار كۆپەيدى، گۇناھلىرىڭلار كەچۈرۈلدى، دەرىجەڭلار كۆتۈرۈلدى.

5- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ تائالانىڭ ھېكمىتىدىن ئىككى چوڭ ئىبادەتتىن كېيىن بىزگە ئىككى ھېيتنى بۇيرۇدى: روزىمىزنى تاماملىغاندىن كېيىن روزا ھېيىت، ھەج پائالىيىتىمىزنىڭ ئاساسلىق قىسمىنى تاماملىغاندىن كېيىن قۇربان ھېيىت.بىزنىڭ ھېيتلىرىمىز دىن ۋە ئىبادەتتۇر. ناماز ئوقۇش ۋە تەكبىر ئېيتىشتۇر، زاكات ۋە پىتىر سەدىقىللىرىنى ئادا قىلىشتۇر، خۇشاللىق ۋە سىلە-رەھىم، زىيارەت ۋە مۇھەببەت، كەچۈرۈم ۋە مۇناسىۋەتلەرنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئۆچمەنلىك ۋە دۇشمەنلىكنى ئۇنتۇشتۇر. كىمنىڭ تۇغقىنى ياكى دوستى بىلەن ئۆچمەنلىكى ياكى ئارىسى ئۇزۇلگەن بولسا، ھېيت كۈنىنى پۇرسەت قىلىپ مۇناسىۋەتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، كۆڭۈللەرگە خۇشاللىق ئېلىپ كېلىشى كېرەك.

6- ئى مۆمىنلەر! بىزنىڭ ھېيتىمىز باشقىلارنىڭ ھېيتىغا ئوخشىمايدۇ. مۇشرىكلار ۋە ئازغۇنلارنىڭ ھېيتى ئۇلارنىڭ گۇناھىنى ۋە ئاللاھتىن يىراقلىشىشىنلا زىيادە قىلىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بۇ رەھمەتلەر بىلەن خۇشال بولۇڭلار. ئاللاھ: ﴿قُلْ بِفَضْلِ ٱللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِۦ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ﴾ [يُونُس الآية ٥٨] "ئاللاھنىڭ پەزلى ۋە رەھمىتى بىلەن خۇشال بولسۇن" دېگەن. ئاللاھتىن تېخىمۇ كۆپ تىلەڭلار.

7- ئى مۇسۇلمانلار! چىرايلىق كىيىنىڭلار، زىننەتلىنىڭلار ۋە خۇشپۇراق چېچىڭلار. ئىمام مالىك: "ئالىملارنىڭ ھەر ھېيتتا خۇشپۇراق چېچىش ۋە زىننەتلىنىشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئاڭلىدىم" [1] دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! ئۆيلىرىڭلارنى ۋە قەلبىڭلارنى ئېچىڭلار. بىر-بىرىڭلارغا رامىزاندىكى ئەمەللىرىنىڭ قوبۇل بولۇشىغا دۇئا قىلىڭلار. بىر-بىرىڭلارنى تەبرىكلەڭلار. ساھابىلار بىر-بىرىگە: "ئاللاھ بىزدىن ۋە سەندىن قوبۇل قىلسۇن" دەيتتى.

8- ئى مۇسۇلمانلار! ئۆتمۈشتىكى ئىشلارنى كەچۈرۈش ئەڭ ئەۋزەل ئىبادەتلەردىندۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا چەكسىز مۇكاپات بەلگىلىگەن: ﴿فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ﴾ [الشُّورَى الآية ٤٠] "كىمكى

[1] ئىبنى رەجەبنىڭ بۇخارىغا قىلغان شەرھى (6\68)، ئىبنى جەۋزى نەشرىياتى نەشرى – دەممام.

كەچۈرسە ۋە ياراشتۇرسا، ئۇنىڭ ئىجرى ئاللاھنىڭ مەسئۇلىيىتىدىدۇر" دېگەن. ئىجرنى ۋەدە قىلىپ، مقدارىنى بەلگىلىمىگەن، بۇ ئۇنىڭ كاتتا ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئى مۆمىنلەر! نەپسىنى تازىلاش ۋە پاكلاش ئىڭ ئۈزەل ئىتائەتلەردىندۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا مۇۋەپپەقىيەتنى باغلاپ: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا﴾ [الشَّمْس الآية ٩ - ١٠] "نەپسىنى پاكلىغان كىشى مۇۋەپپەقىيەت قازاندى، نەپسىنى بۇلغىغان كىشى زىيان تارتتى" دېدى.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ھېيتنىڭ خۇشاللىقىنى ئاشۇرىدىغان ئىشلارنىڭ بىرى ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلەرنى ياخشىلاش، يېڭىلاش ۋە كۈچەيتىشتۇر. يەل داۋامدا كۆڭۈللەردە يىغىلىپ قالغان نەپرەت ۋە ئۆچمەنلىكلەرنى چىقىرىپ تاشلاشتۇر. ھېيتنى پۇرسەت قىلىپ ئايرىلىپ كەتكەن ئىر-ئايالنى ياراشتۇرغان، يىراقلاشقان قەلبلەرنى يېقىنلاشتۇرغان، شۇ ئائىلە پەرزەنتلىرىگە قايتىدىن بەخت ئاتا قىلىشقا سەۋەبچى بولغان، ياكى قان دەۋاسىنى كەچۈرگەن، ياكى قەرزنى ئەپۇ قىلغان، ياكى تۇغقانلار ئارىسىدىكى ئۇزۇلگەن ئالاقىنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرگەن كىشى نېمىدېگەن بەختلىك.

ئى ئاللاھ، بىزگە بۇ ئايلىق ئىبادەتنى تاماملاش ۋە ھېيتقا يېتىش نېئىمىتىنى بەرگەنلىكلىرى ئۈچۈن سىلىگە ھەمدۇسانا بولسۇن. بۇ نېئىمەتلەرنى بىزگە ئۆزلىرىگە ئىتائەت قىلىشىمىزدا ياردەمچى قىلغايلا. ئى ئاللاھ، بىزگە سېلىنىڭ مۇھەببەتلىرىنى ۋە بىزنى سىلىگە يېقىنلاشتۇرىدىغان ھەر قانداق ئەمەلنىڭ مۇھەببىتىنى نېسىپ قىلغايلا. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلار شۇ، ئۆزۈم ھەم سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەيمەن، سىلەرمۇ ئاللاھدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، چۈنكى ئۇ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە مېھرىباندۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

مەقسەتكە كەلسەك ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئىڭ چوڭ خۇشاللىق ئاللاھنى ياخشى ئەمەللەر بىلەن ئۇچراتقان كۈندە بولىدۇ. ئاللاھ: "ئى جەننەت ئەھلى!" دەيدۇ. ئۇلار: "لەببەيكە رەببىمىز!" دەيدۇ. ئاللاھ: "رازى بولدۇڭلارمۇ؟" دەيدۇ. ئۇلار: "قانداقمۇ رازى بولمايمىز، سەن بىزگە مەخلۇقاتلىرىڭدىن ھېچكىمگە بەرمىگەن نەرسىلەرنى بەردىڭ"

دەيدۇ. ئاللاھ: "مەن سىلەرگە بۇنىڭدىنمۇ ياخشىراق نەرسە بېرىمەن" دەيدۇ. ئۇلار: "ئى رەببىمىز! بۇنىڭدىنمۇ ياخشى نېمە بار؟" دەيدۇ. ئاللاھ: "سىلەرگە رازىلىقىمنى ھالال قىلىمەن، بۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ غەزەپلەنمەيمەن" دەيدۇ.[1]

9- ئى مۆمىنلەر! رامىزان ھاياتلىق يولىنى تۈزىتىش، ئاللاھ بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى داۋاملىق كۈچەيتىش پۈرسىتىدۇر. ئىبادەتنى داۋاملاشتۇرايلى، چۈنكى ئىبادەت رامىزانىنىڭ ئاخىرلىشىشى بىلەن ئاخىرلاشمايدۇ، بەلكى ئۆلۈم بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. ئاللاھ: ﴿وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ﴾ [الحِجر الآية ٩٩] "ئۆلگىچە رەببىڭگە ئىبادەت قىلغىن" دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئاللاھقا ئەڭ سۆيۈملۈك ئەمەل ئاز بولسىمۇ داۋاملىق قىلىنغىنىدۇر"[2] دېگەن.

ئى مۇسۇلمانلار! رامىزاندىن كېيىن ياخشى ئەملىنى داۋاملاشتۇرۇش تەۋپىق ۋە ئەملىنىڭ قوبۇل بولغانلىقىنىڭ ئالامىتىدۇر. ئەمما ئەملىنى پەقەت مەۋسۇملەرگىلا چەكلەش ئىلمىنىڭ ئازلىقى ۋە تەۋپىقنىڭ ئازلىقىنى كۆرسىتىدۇ. رامىزانىنىڭ رەببى بارلىق ئايلارنىڭ رەببىدۇر. سەلەپلەردىن بىرى رامىزاندا ئىبادەتكە تىرىشىپ، باشقا ۋاقىتلاردا تاشلاپ قويىدىغانلار ھەققىدە سورالغاندا: "ئۇلار نېمىدېگەن يامان قەۋم، ئۇلار ئاللاھنى پەقەت رامىزاندىلا تونۇيدىكەن" دېگەن.

ئى مۆمىنلەر! مۇسۇلمانىنىڭ ئەڭ ئەۋزەل سۈپەتلىرىدىن بىرى ئىتائەت قىلغۇچىلاردىن بولۇشتۇر. ئىتائەت قىلىش ئىبادەتتە مۇستەھكەم تۇرۇش ۋە داۋاملاشتۇرۇشتۇر. ئاللاھ ئىتائەت قىلغۇچىلارنى ماختاپ: ﴿إِنَّ ٱلۡمُسۡلِمِينَ وَٱلۡمُسۡلِمَٰتِ وَٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ وَٱلۡقَٰنِتِينَ وَٱلۡقَٰنِتَٰتِ وَٱلصَّٰدِقِينَ وَٱلصَّٰدِقَٰتِ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَٱلصَّٰبِرَٰتِ وَٱلۡخَٰشِعِينَ وَٱلۡخَٰشِعَٰتِ وَٱلۡمُتَصَدِّقِينَ وَٱلۡمُتَصَدِّقَٰتِ وَٱلصَّآئِمِينَ وَٱلصَّٰٓئِمَٰتِ وَٱلۡحَٰفِظِينَ فُرُوجَهُمۡ وَٱلۡحَٰفِظَٰتِ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرٗا وَٱلذَّٰكِرَٰتِ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغۡفِرَةٗ وَأَجۡرًا عَظِيمٗا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٣٥] "شۇبھىسىزكى، ئەر-ئايال مۇسۇلمانلار، ئەر-ئايال مۆمىنلەر، ئىتائەت قىلغۇچى ئەر-ئاياللار، راستچىل ئەر-ئاياللار، سەۋرچان ئەر-ئاياللار، كەمتەر ئەر-ئاياللار، سەدىقە بەرگۈچى ئەر-ئاياللار، روزا تۇتقۇچى ئەر-ئاياللار، ئەۋرەتلىرىنى ساقلىغۇچى ئەر-ئاياللار، ئاللاھنى كۆپ زىكىر قىلغۇچى ئەر-ئاياللار - ئاللاھ ئۇلارغا مەغپىرەت ۋە كاتتا ئەجر تەييارلىدى" دېگەن.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6549) ۋە مۇسلىم (2829) ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (6549) ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

10- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! رامىزاندىن كېيىن شەۋۋال ئېيىدىن ئالتە كۈن روزا تۇتۇش مۇستەھەب سۈننەتتۇر. ئاللاھ بۇنىڭغا كاتتا ئەجر بەلگىلىگەن. ئەبۇ ئەييۇب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "كىمكى رامىزان روزىسىنى تۇتۇپ، ئاندىن شەۋۋالدىن ئالتە كۈن روزا تۇتسا، يىل بويى روزا تۇتقاندەك بولىدۇ" [1] دېگەن.

شەۋۋالدىن ئالتە كۈن روزا تۇتۇشنىڭ مۇھىم ھېكمەتلىرىدىن بىرى، رامىزاندىكى پەرز روزىدا يۈز بەرگەن كەمچىلىكنى تولۇقلاشتۇر. چۈنكى روزىدار كىشىدە پەرز روزىغا تەسىر قىلىدىغان كەمچىلىك ياكى گۇناھ يۈز بېرىشتىن خالىي بولمايدۇ، نەپلە روزا بۇ كەمچىلىكنى تولۇقلاپ بېرىدۇ.

يۇقىرىدا روزا ھېيتتا مۇسۇلمان كىشى ئەسته تۇتۇشقا تېگىشلىك ئون نۇقتا بايان قىلىندى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ھېيتى پەقەت ئادەتلا ئەمەس، بەلكى ئىبادەت بولىدۇ.

ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمىزنى ۋە ئىشلىرىمىزدىكى ئىسراپچىلىقىمىزنى كەچۈرگەيلا. بىزنى دوزاختىن ئازاد قىلغانلاردىن قىلغايلا. ئى ئاللاھ، جەننەتنى بىزنىڭ ئورنىمىز ۋە فىردەۋسنى بىزنىڭ ماكانىمىز قىلغايلا. بىزنى ھېسابسىز ۋە ئازابسىز جەننەتكە كىرگۈزگەيلا، ئى كەرەملىك ۋە سېخى ئاللاھ. ئى ئاللاھ، بىزنى دوزاختىن ئازات قىلغايلا، بىزنى گۇناھلىرىمىزدىن خۇددى ئانىلىرىمىز بىزنى تۇغقان كۈندىكىدەك پاكىز قىلىۋەتكەيلا. ئى ئاللاھ! بۇ جامائەتنى پەقەت گۇناھى مەغپىرەت قىلىنغان، ئەملى مەقبۇل، تىرىشچانلىقى مەمنۇنىيەت بىلەن قوبۇل قىلىنغان ھالدىلا ئايرىغايلا. ئى ئاللاھ، بىزنىڭ بۇ يۇرتىمىزنى ۋە بارلىق مۇسۇلمان يۇرتلىرىنى بەخەتەر، خاتىرجەم، مول ۋە بايلىقات قىلغايلا. ئى ئاللاھ، ھېيتىمىزنى كۆڭۈللۈك، تۇرمۇشىمىزنى بايلىقات قىلغايلا. بىز ۋە مۇسۇلمانلارنى ساغلام-ساق، تىنچ-ئامان ھالەتته ئىبادەت ۋە بەرىكەت مەۋسۇملىرىغا يەتكۈزگەيلا. ئى ئاللاھ! رامىزاندىن كېيىنمۇ بىزنى ياخشى ئەمەللەردە مۇستەھكەم قىلغايلا، بىزنى ئىتائەت قىلغۇچىلاردىن قىلغايلا. ئى ئاللاھ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت قىلغايلا. قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1164) ئەبۇ ئەييۇب ئەنسارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

يىل ئىچىدىكى ئالاھىدە ۋاقىتلار توغرىسىدا خۇتبىلەر – جەمئى 4 خۇتبە

زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۇستىدىكى رەبلىكىنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ئۆزى خالىغان نەرسىلەرنى - مەيلى شەخسلەر، ئورۇنلار، ۋاقىتلار ياكى ئىبادەتلەر بولسۇن - ئۆزى بىلىدىغان ھېكمەت بىلەن ئۇلۇغلاشتا يەككە-يېگانىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ مَا كَانَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُۚ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] « ئاللاھ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ، خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ، تاللاش ھوقۇقى ئۇلاردا ئەمەس. »

بۇ خۇتبىدە بىز ئاللاھنىڭ ئاسانلاشتۇرۇشى بىلەن، ئاللاھ زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئون كۈنىگە بەرگەن، ئۇنى يىلنىڭ باشقا كۈنلىرىدىن پەرقلەندۈرۈپ ۋە پەزىلەتلىك قىلغان ئالاھىدىلىكلەر ھەققىدە سۆزلەيمىز. ئەڭ ئاۋۋال، ئاللاھ بۇ كۈنلەرنى قۇرئاندا تىلغا ئېلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿لِّيَشۡهَدُواْ مَنَٰفِعَ لَهُمۡ وَيَذۡكُرُواْ ٱسۡمَ ٱللَّهِ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعۡلُومَٰتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلۡأَنۡعَٰمِ﴾ [الحج الآية ٢٨] «كىشىلەر ئۆزلىرىگە تېگىشلىك بولغان (دىنىي ۋە دۇنياۋى) مەنپەئەتلەرنى كۆرسۇن، بەلگىلەنگەن كۈنلەردە (يەنى قۇربانلىق كۈنلىرىدە) ئاللاھ ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن چارۋا ماللارنى (يەنى تۆگە، قوي، ئۆچكىلەرنى ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن) ئاللاھنىڭ ئىسمىنى ئېيتىپ قۇربانلىق

قىلسۇن». ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ رىۋايىتىگە كۆرە، بۇ مەلۇم كۈنلەر زۇلھەججىنىڭ ئون كۈندۇر.[1]

زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتىنى كۆرسىتىدىغان دەللىلەردىن بىرى، ئاللاھنىڭ ﴿وَٱلۡفَجۡرِ ۝١ وَلَيَالٍ عَشۡرٖ﴾ [الفَجر الآية ١ - ٢] «سۈبھى بىلەن، (زۇلھەججىنىڭ دەسلەپكى) ئون كېچىسى بىلەن قەسەمكى» دېگەن ئايەتتە ئۇنىڭ كېچىلىرى بىلەن قەسەم قىلغانلىقىدۇر. ئىبنى كەسىر مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئون كېچە زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنى بولۇپ، بۇنى ئىبنى ئابباس، ئىبنى زۇبەير، مۇجاھىد ۋە باشقا كۆپلىگەن سەلەف ۋەخەلەف ئۆلىمالار شۇنداق دېگەن.

زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتىنى كۆرسىتىدىغان دەللىلەردىن يەنە بىرى، بۇ كۈنلەردىكى ئەمەللەرنىڭ ساۋابى يىلنىڭ باشقا كۈنلىرىدىن ئارتۇق قىلىنغانلىقىدۇر. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بۇ ئون كۈندە قىلىنغان ياخشى ئەمەللەر ئاللاھقا باشقا كۈنلەردىكى ئەمەللەردىن بەكرەك سۆيۈملۈكتۇر». ساھابىلەر: «ئاللاھ يولىدىكى جىھادمۇ شۇنداقمۇ؟» دەپ سوريغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ يولىدىكى جىھادمۇ شۇنداق، پەقەت جېنى ۋە مېلى بىلەن چىقىپ ھېچنېمىسى قايتىپ كەلمىگەن كىشى بۇنىڭدىن مۇستەسنا» دەپ جاۋاب بەرگەن.[2]

ئىبنى رەجەب رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: بۇ ھەدىس ناھايىتى كاتتا بىر ھەدىس بولۇپ، پەزىلەتلىك ۋاقىتتا قىلىنغان ئادەتتىكى ئەمەل، ۋاقىتنىڭ پەزىلىتى تۈپەيلىدىن باشقا پەزىلەتلىك ئەمەللەردىن ئەۋزەل بولۇپ قالىدىغانلىقىنى، زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىدىكى ئەمەللەرنىڭ باشقا ۋاقىتتىكى بارلىق پەزىلەتلىك ئەمەللەردىن ئەۋزەل ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدۇ. بۇنىڭدىن پەقەت جىھادنىڭ ئۆزىلى، يەنى كىشىنىڭ جېنى ۋە مېلى بىلەن چىقىپ ھېچنېمىسى قايتىپ كەلمىگەن ھالىتى مۇستەسنادۇر. بۇ ھەدىس يەنە زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىدىكى نەپلە ئىبادەتلەرنىڭ رامىزاننىڭ ئون كۈنىدىكى نەپلە ئىبادەتلەردىن، شۇنداقلا زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىدىكى پەرز

---

[1] ئىمام بۇخارى ئۇزۇنىڭ "سەھىھ" دە ئۇنىڭدىن مۇئەللەق ھالەتتە جەزمى شەكىلدە كەلتۈرگەن. ئىككى ھېيت كىتابى، تەشرىق كۈنلىرىدىكى ئەمەللەرنىڭ پەزىلىتى بابىغا قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(969) ۋە ئەھمەد(1\338- 339) رىۋايەت قىلغان. بۇ ئەھمەدنىڭ لەۋزى.

ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابى باشقا ۋاقىتتىكى پەرز ئىبادەتلەرنىڭ ساۋابىدىن كۆپ ھەسسىلەپ ئارتۇق بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.[1]

زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتىنى كۆرسىتىدىغان يەنە بىر دەلىل شۇكى، بۇ كۈنلەرنىڭ ئىچىدە ئەرافات كۈنى بار. بۇ كۈندە ئاللاھ دىنىنى مۇكەممەل قىلغان ۋە: ﴿ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا﴾ [المَائِدَة الآية ٣] « بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمەتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم. » دېگەن ئايەتنى نازىل قىلغان.

يەنە بىر دەلىلى، بۇ كۈنلەرنىڭ ئىچىدە قۇربان ھېيت كۈنى - چوڭ ھەج كۈنى بار. بۇ كۈندە نۇرغۇن ئىبادەتلەر ئېلىپ بېرىلىدۇ، ئۇلار: قۇربانلىق قىلىش، تاۋاپ قىلىش، سەئىي قىلىش، چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش ۋە تاش ئېتىش قاتارلىقلار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تائالانىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئۇلۇغ كۈن قۇربان ھېيت كۈنى، ئاندىن قەر كۈندۇر» دېگەن. قۇربان ھېيت كۈنىنىڭ قەر كۈنى دەپ ئاتىلىشىنىڭ سەۋەبى، ھاجىلارنىڭ بۇ كۈندە مىنادا تۇرۇپ دەم ئالىدىغانلىقى ئۈچۈندۇر.[2]

ئى مۇسۇلمانلار، بۇ ئون كۈندە تۆۋەندىكى ئالتە خىل ئەمەلنى كۆپ قىلىش تەكتىلىنىدۇ:

1- ھەمدۇ-سانا، كەلىمە تەۋھىد ۋە تەكبىر ئېيتىشنى كۆپ قىلىش. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما رىۋايەت قىلغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھنىڭ نەزىرىدە بۇ ئون كۈندىن ئۇلۇغراق ۋە بۇ كۈنلەردە قىلىنغان ئەمەللەردىن سۆيۈملۈكەك كۈنلەر يوق، شۇڭا بۇ كۈنلەردە كەلىمە تەۋھىد، تەكبىر ۋە ھەمدۇ-سانانى كۆپ ئېيتىڭلار» دېگەن.[3]

ئىمام بۇخارى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئىبنى ئۆمەر ۋە ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇملار بۇ ئون كۈندە بازارغا چىقىپ تەكبىر ئېيتاتتى، كىشىلەرمۇ ئۇلارغا ئەگىشىپ تەكبىر ئېيتاتتى.[4]

---

[1] "فەتھۇلبارى"(9\11- 16)، غۇرەبائۇلئىسەرىييە نەشرىياتى—مەدىنە.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (1765) ئابدۇللاھ ئىبنى قۇرت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

[3] بۇنى ئەھمەد(2\131) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر: سەھىھ ھەدىس، دېگەن.

[4] بۇنى بۇخارى ئىككى ھېيت كىتابى، تەشرىق كۈنلىرىدىكى ئەمەللەرنىڭ پەزىلىتى بابىدا رىۋايەت قىلغان.

تەكبىرنىڭ شەكلى: «ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر ۋە لىللاھىل ھەمد. »

بۇ ئون كۈندە تەكبىر، ھەمدۇ-سانا ۋە كەلىمە تەۋھىد ئېيتىش يولغا قويۇلغان بولۇپ، مەسجىدلەردە، ئۆيلەردە، يوللاردا ۋە ئاللاھنى زىكىر قىلىش دۇرۇس بولغان ھەر قانداق جايدا ئۈنلۈك ئېيتىش كېرەك. بۇ ئىبادەتنى ئاشكارا قىلىش ۋە ئاللاھنى ئۇلۇغلاشنى جاكارلاش ئۈچۈندۇر. ئەرلەر ئۈنلۈك ئېيتىدۇ، ئاياللار ئەرلەرنىڭ ئاۋىسىدا بولسا پەس ئاۋازدا ئېيتىدۇ.

ھازىرقى زاماندا تەكبىر ئېيتىش تاشلىنىپ قالغان سۈننەتلەردىن بولۇپ قالدى. ئازغىنا كىشىلەردىن باشقىسىنىڭ تەكبىر ئېيتقىنىنى ئاڭلىمايسىز. شۇڭا سۈننەتنى تىرىلدۈرۈش ۋە غەپلەتتە قالغانلارنى ئويغىتىش ئۈچۈن كىشىلەرگە تەكبىرنى ئەسلىتىپ ئۈنلۈك تەكبىر ئېيتىش كېرەك. تەكبىرنى ھەر بىر كىشى ئۆزى يالغۇز ئېيتىشى كېرەك. جامائەت بولۇپ بىر ئاۋازدا تەكبىر ئېيتىش يولغا قويۇلغان ئەمەس.

2- بۇ ئون كۈندە يولغا قويۇلغان ئەمەللەردىن بىرى روزا تۇتۇش. مۇسۇلمانلىنىڭ زۇلھەججىنىڭ توققۇز كۈنىدە روزا تۇتۇشى كۈچلۈك تەۋسىيە قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھەججىنىڭ توققۇز كۈنىدە روزا تۇتاتتى. ھۇنەيدە ئىبنى خالىدنىڭ ئايالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىنىڭ بىرىدىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلھەججىنىڭ توققۇز كۈنى، ئاشۇرا كۈنى ۋە ھەر ئايدىن ئۈچ كۈن: ئاينىڭ تۇنجى دۈشەنبىسى ۋە (ئالدىنقى) ئىككى پەيشەنبىسىدە روزا تۇتاتتى.» [1]

ئەبۇ ئۇمامە باھىلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «ماڭا ئاللاھ مەنپەئەت بېرىدىغان بىر ئىشنى بۇيرۇغىن» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «روزا تۇتقىن، چۈنكى ئۇنىڭغا ئوخشايدىغان ئىبادەت يوق» دەپ جاۋاب بەرگەن. [2]

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (2437) ۋە نەسائى(2417) رىۋايەت قىلغان، بۇ نەسائىنىڭ لەۋزى. ئەلبانى سەھىھ دىگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى نەسائى(2840) ۋە ئەھمەد(5\249) رىۋايەت قىلغان، بۇ نەسائىنىڭ لەۋزى. ئەھمەدنىڭ لەۋزى بولسا: ماڭا جەننەتكە كىرگۈزىدىغان بىر ئىشنى بۇيرۇغىن» دىسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «روزا تۇتقىن، چۈنكى ئۇنىڭ تەڭدىشى يوقتۇر» دىدى. كېيىن ئۇنىڭ قېشىغا ئىككىنجى قېتىم كەلگىنىمدە، ماڭا: «روزا تۇتقىن.» دىدى. ھەدىسنى ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دىگەن. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر: بۇنىڭ ئىسنادى مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن سەھىھ، دىگەن.

3- بۇ ئون كۈندە يولغا قويۇلغان ئەمەللەردىن يەنە بىرى ئەرافات كۈنى روزا تۇتۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەرافات كۈنىنىڭ روزىسى ئۆتكەن بىر يىل ۋە كېلىدىغان بىر يىلنىڭ گۇناھلىرىغا كەففارەت بولىدۇ دەپ ئاللاھتىن ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[1]

4- بۇ ئون كۈندە يولغا قويۇلغان ئەمەللەردىن يەنە بىرى ھېيت نامىزى، بۇ ھەممىگە مەلۇم.

5- بۇ ئون كۈندە يولغا قويۇلغان ئەمەللەردىن يەنە بىرى قۇربانلىق قىلىش. بۇ قۇربانلىق قىلىشقا قادىر بولغانلار ئۈچۈن تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. قۇربانلىقنى قۇربان ھېيت كۈنى بوغۇزلاش تەشرىق كۈنلىرىگە كېچىكتۈرۈشتىن ئۆزەل. چۈنكى قۇربان ھېيت كۈنى زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىنىڭ ئاخىرقى كۈنى ۋە يىلنىڭ ئەڭ ئۆزەل كۈنىدۇر. تەشرىق كۈنلىرى بولسا ئون كۈنىنىڭ ئىچىگە كىرمەيدۇ. ھېيت كۈنى بوغۇزلاشتا ياخشى ئەمەلگە ئالدىراشنىڭ پەزىلىتى بار.

6- بۇ ئون كۈندە يولغا قويۇلغان ئەمەللەردىن يەنە بىرى ھەج ۋە ئۆمرە قىلىش. بۇ مۇسۇلمان كىشى مۇشۇ ئون كۈندە قىلىدىغان ئەڭ ئۆزەل ئىبادەتتۇر. ئاللاھ كىمگە ئۆز ئۆيىنى ھەج قىلىشنى نېسىپ قىلسا، ئۇ كىشى ھەج پائالىيەتلىرىنى تەلەپ قىلىنغان بويىچە ئادا قىلسا، ئاللاھ چەكلىگەن يامان سۆز-ھەرىكەت، گۇناھ ۋە جېدەل-ماجىرادىن ساقلانسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەقبۇل ھەجنىڭ مۇكاپاتى پەقەت جەننەتتۇر»[2] دېگەن سۆزىدە ۋەدە قىلىنغان ساۋابقا ئېرىشىشكە لايىق بولىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇ ئالتە ئىبادەت زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنىدە قىلىنىشى ياخشى كۆرۈلگەن ئەمەللەرنىڭ مۇھىملىرىدۇر. بۇ ئون كۈن ئىبادەتلەر پەزىلەتلىك بولىدىغان باشقا ۋاقىتلار ئارىسىدا بۇ ئىبادەتلەر بىلەن ئالاھىدىلىككە ئىگە. بۇ ئىبادەتلەرنىڭ بۇ كۈنلەردە بىر يەرگە توپلىنىشى بىلەن، بۇ كۈنلەرنىڭ يىلنىڭ باشقا كۈنلىرىدىن ئۆزەل قىلىنىشىنىڭ سەۋەبى ئېنىق بولىدۇ. چۈنكى ئاساسلىق ئىبادەتلەر - نامار، روزا، سەدىقە ۋە ھەج قاتارلىقلار بۇ كۈنلەردە بىر يەرگە توپلىنىدۇ. باشقا ۋاقىتلاردا بۇنداق بولمايدۇ. بۇ ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھنىڭ سۆزىدۇر.[3]

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1162) ئىبنۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1773) ۋە مۇسلىم (1349) ئىبنۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[3] "فەتھۇلبارى"(2\534)، ھەدىس(969) شەرھىگە قارالسۇن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئەجەبلىنەرلىك ئىش شۇكى، كىشىلەر رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە (ئەمەل- ئىبادەتلەردە) تىرىشچانلىق كۆرسىتىدۇ-يۇ، زۇلھەججەنىڭ ئون كۈنىدە تىرىشچانلىق كۆرسەتمەيدۇ. ھالبۇكى، بۇ كۈنلەر تېخىمۇ ئۇلۇغدۇر.

ئۇلۇغ تابىئىن سەئىد ئىبنى جۇبەير رەھمەھۇللاھ ئون كۈن كىرسە، كۈچىنىڭ يېتىشىچە قاتتىق تىرىشاتتى. ئۇ: «بۇ ئون كۈننىڭ كېچىلىرىدە چىرىغىڭلارنى ئۆچۈرمەڭلار» دېگەن. بۇ ئارقىلىق قۇرئان ئوقۇش ۋە كېچىلىك ئىبادەت قىلىشقا رىغبەتلەندۈرگەن.

شۇڭا بۇ ياخشى ئەمەللەرنى كۆپ قىلىشتا ئاللاھتىن يارىدەم سورايلى، ئۇلارنى ھاسىل قىلىشقا بەسلىشەيلى ۋە ئەجىر-ساۋابلارنى ئۈمىد قىلايلى. چۈنكى بۇگۈن ئەمەل قىلىش كۈنى، ھېساب يوق؛ ئەتە ھېساب كۈنى، ئەمەل يوق. ئاللاھ مۇنداق دەيدۇ: ﴿سَابِقُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا كَعَرۡضِ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أُعِدَّتۡ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦۚ﴾ [الحديد الآية ٢١] « پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ مەغپىرىتىنى، كەڭلىكى ئاسمان .زېمىنىدەك كېلىدىغان جەننەتنى قولغا كەلتۈرۈڭلار، (ئۇ) جەننەت ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان ئېيتقانلارغا تەييارلانغان. »

ئىبنى رەجەب رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ مۆمىنلەرنىڭ قەلبىگە بەيتۇللاھنى زىيارەت قىلىش ئىشتىياقىنى سالغان. ھەممە كىشى ھەر يىلى ئۇنى زىيارەت قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ. شۇڭا قادىر بولغانلارغا ئۆمرىدە بىر قېتىم ھەج قىلىشنى پەرز قىلغان ۋە بۇ ئون كۈننى يولغا چىققۇچىلار بىلەن ئۆيدە قالغۇچىلار ئارىسىدا ئورتاق قىلغان. كىمكى بىرەر يىلى ھەج قىلىشتىن ئاجىز كەلسە، بۇ ئون كۈندە ئۆيدە تۇرۇپ ھەجدىنمۇ ئەۋزەل بولغان جىھادتىنمۇ ئەۋزەل بولىدىغان ئەمەلنى قىلىشقا قادىر بولىدۇ.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكرىلەر بىلەن مېنى ۋە سىلەرنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن، سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ھەقىقەتەن ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە رەھىم قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

ئاللاھقا پەزلى ۋە ئېھسانى ئۈچۈن چەكسىز ھەمدۇ-سانا، تەۋپىق ۋە ئىنئامى ئۈچۈن ساناقسىز شۈكۈرلەر بولسۇن. ئۇنىڭ شەنىنى ئۇلۇغلاش يۈزىسىدىن گۈۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۈۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى، بىلىڭلارکى، زۇلھەججىنىڭ ئون كۈنى رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدىن ئەۋزەلدۇر. شۇڭا بۇ كۈنلەردە ئىبادەتتە تىرىشىڭلار. ھافىز ئىبنى كەسىر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: ئومۇمەن، بۇ ئون كۈن يىلنىڭ ئەڭ ئەۋزەل كۈنلىرى دېيىلگەن، ھەدىستىمۇ شۇنداق كەلگەن. نۇرغۇن ئالىملار بۇنى رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدىن ئەۋزەل دېگەن. چۈنكى رامىزاننىڭ ئون كۈنىدە يولغا قويۇلغان روزا، نامار، سەدىقە قاتارلىق ئىبادەتلەر بۇ كۈنلەردىمۇ يولغا قويۇلغان. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ كۈنلەر ھەج پەرزىنى ئادا قىلىش بىلەن ئالاھىدىلىككە ئىگە.

بەزىلەر: رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى ئەۋزەل، چۈنكى ئۇنىڭدا مىڭ ئايدىن ياخشى بولغان قەدىر كېچىسى بار، دېگەن.

يەنە بەزىلەر ئوتتۇرا يول تۇتۇپ: زۇلھەججىنىڭ كۈندۈزلىرى ئەۋزەل، رامىزاننىڭ كېچىلىرى ئەۋزەل، دېگەن. مانا مۇشۇنداق قىلغاندا بارلىق دەلىللەر بىر يەرگە جەم بولىدۇ. ئاللاھ ئەڭ ياخشى بىلگۈچىدۇر.

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن- ، قۇربانلىق قىلماقچى بولغان كىشى قۇربانلىقنى بوغۇزلىغۇچە (بۇ كۈنلەردە) چاچ، تىرناق ۋە تېرىسىدىن ئېلىشى دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «زۇلھەججە ئېيىنىڭ يېڭى ئېيىنى كۆرگىنىڭلاردا، سىلەردىن كىمكى قۇربانلىق قىلماقچى بولسا، چېچى ۋە تىرناقلىرىدىن ئالمىسۇن» دېگەن.[1]

مۇسلىمنىڭ يەنە بىر رىۋايىتىدە: «ئون كۈن كىرگەندە، سىلەردىن كىمكى قۇربانلىق قىلماقچى بولسا، چېچى ۋە تېرىسىدىن ھېچنەرسە ئالمىسۇن» دېيىلگەن.

ئى مۆمىنلەر، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى قىيىنچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتىشتۇر. چاچ، تىرناق ياكى تېرىسىدىن ئېلىشقا موھتاج بولغان كىشى ئۇلاردىن ئالسا ھېچقىسى يوق. ئىبنى

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1977) ئۇممۇسەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان.

ئۇسەيمىن رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: چاچ، تىرناق ۋە تېرىدىن ئېلىشقا موھتاج بولۇپ ئالغان كىشىگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ. مەسىلەن، يارىسى بولۇپ ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى چاچنى ئېلىشقا موھتاج بولسا، ياكى تىرنىقى سۇنۇپ ئاغرىتسا، ئاغرىتقان قىسمىنى كەسسە، ياكى تېرىسى سويۇلۇپ ئاغرىتسا ئۇنى كەسسە، بۇلارنىڭ ھەممىسىدە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار، ھەج قىلغۇچى قۇربانلىق قىلماقچى بولسا، ئۇمۇ بۇ ھۆكۈمگە كىرىدۇ. ئۆمرە قىلغۇچە چېچى ۋە تېرىسىدىن ئالمايدۇ. ئۆمرە قىلغاندا چاچ قىسقارتىش كېرەك بولىدۇ. يۇرتىدا قۇربانلىق قىلماقچى بولغان بولسىمۇ چاچ قىسقارتىدۇ، چۈنكى ئۆمرىدىكى چاچ قىسقارتىش ئىبادەتتۇر. ئىبنى باز ۋە ئىبنى ئۇسەيمىن رەھمەھۇللاھلار مۇشۇنداق دىگەن.

ئاندىن بىلىكلارىكى -ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن- ، ئاللاھ تائالا سىلەرنى بىر ئىشقا بۇيرۇدى. بۇ ئىشتا ئۆزى باشلاپ، ئىككىنچى بولۇپ پاك پەرىشتىلىرىنى تىلغا ئېلىپ، ئۇچىنچى بولۇپ سىلەر مۇسۇلمانلارنى - جىن ۋە ئىنسانلارنى تىلغا ئالدى. ئۇ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأحزاب الآية ٥٦] « ئاللاھ ھەققەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت قىلىدۇ، شەننى ئۇلۇغ قىلىدۇ، دەرىجىسىنى ئۈستۈن قىلىدۇ)، پەرىشتىلەرمۇ ھەققەتەن (پەيغەمبەرگە) مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇد ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق تىلەڭلار (چۈنكى رەسۇلۇللاھنىڭ سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىكى ھەققى چوڭدۇر، ئۇ سىلەرنى گۈمراھلىقتىن ھىدايەتكە، زۇلمەتتىن يورۇقلۇققا چىقارغۇچىدۇر) ». ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەققەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ

نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ئەڕاپات كۈننىڭ پەزىلىتى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۇستىدىكى رەبلىكىنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ئۆزى خالىغان نەرسىلەرنى - مەيلى شەخسلەر، ئورۇنلار، ۋاقىتلار ياكى ئىبادەتلەر بولسۇن - ئۆزى بىلىدىغان ھېكمەت بىلەن ئۇلۇغلاشتا يەككە-يېگانىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ مَا كَانَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُۚ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] « ئاللاھ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ، خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ، تاللاش ھوقۇقى ئۇلاردا ئەمەس. »

بۇ خۇتبىدە -ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن- ئاللاھنىڭ ئەڕافات كۈنىنى ئۇلۇغلىغانلىقى ۋە بۇ كۈننىڭ ئون ئالاھىدىلىكى توغرىسىدا سۆزلەيمىز.

1- ئەڕافات كۈنى دىننىڭ كامىل بولغان ۋە نېمەتنىڭ تامامەن تولۇق بولغان كۈنىدۇر. تارىق ئىبنى شىھابتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر يەھۇدىي كىشى ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئى مۆمىنلەرنىڭ ئەمىرى، سىلەرنىڭ كىتابىڭلاردا بىر ئايەت بار، ئەگەر ئۇ بىز يەھۇدىيلارغا نازىل بولغان بولسا، بىز ئۇ كۈننى ھېيت قىلىۋالاتتۇق» دېدى. ئۆمەر: «قايسى ئايەت؟» دەپ سورىدى. ئۇ: ﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ﴾ [المَائِدَة الآية ٣] « بۇگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ

دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم. » دېگەن ئايەتنى ئوقۇدى. ئۆمەر: «مەن بۇ ئايەتنىڭ قاچان ۋە قەيەردە چۈشكەنلىكىنى بىلمەن. ئۇ جۈمە كۈنى ئەرافاتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشكەن» دېدى.[1]

ئەرافات كۈنىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ قۇرئاندا ئىككى ئورۇندا ئۇنىڭ بىلەن قەسەم قىلغان. ئۇلۇغ زات پەقەت ئۇلۇغ نەرسە بىلەنلا قەسەم قىلىدۇ. ئۇ ئاللاھنىڭ: ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ [البُرُوج الآية ٣] « جۈمە كۈنى بىلەن، ھارپا كۈنى بىلەن قەسەمكى » دېگەن سۆزىدىكى ھارپا كۈندۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «گۈۋاھچى جۈمە كۈنى، گۈۋاھلىق بېرىلگۈچى ئەرافات كۈنى(ھارپا كۈنى)، ۋەدە قىلىنغان كۈن قىيامەت كۈندۇر» دېگەن.[2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئەرافات كۈنى ئاللاھنىڭ: « قۇربانلىق كۈنى بىلەن، ھارپا كۈنى بىلەن قەسەمكى» دېگەن سۆزىدىكى ھارپا كۈندۇر. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئون كۈن قۇربان ھېيت (ئېيىدىكى) كۈنلەردۇر، تاق ئەرافات كۈنى، جۈپ قۇربان ھېيت كۈنىدۇر» دېگەن.[3]

3- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ كۈندە روزا تۇتۇش ئىككى يىللىق گۇناھقا كەففارەت بولىدۇ. ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەرافات كۈنىدىكى روزا ئۆتكەن يىل ۋە كېلەر يىللىق گۇناھلارغا كەففارەت بولىدۇ دەپ ئاللاھتىن ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[4]

4- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ھۆرمەتلىك ئايدۇر، ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكىسى ۋە كېيىنكىسىمۇ ھۆرمەتلىك ئايلاردۇر.

5- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ دوزاختىن ئازاد قىلىنىدىغان كۈن، ئاللاھ ئۇ كۈندە (بەندىلىرىگە) يېقىنلىشىدۇ. يەنە ئاللاھ ئەرافاتتا تۇرغۇچىلار بىلەن پەرىشتىلەرگە

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(45) ۋە مۇسلىم (3017) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى. تەبەرى ئۆزىنىڭ "تەپسىر"دە بۇئايەتنىڭ تەپسىرسىدە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ: ئاللاھقا ھەمدىلەر بولسۇن بۇ ئىككىلى كۈن بىزگە ھېيت، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇھەدىسنى ئەھمەد(7973) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر بۇنى سەھىھ دېگەن.

[3] بۇھەدىسنى ئەھمەد(14511) رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر بۇنى ھەسەن دېگەن.

[4] بۇھەدىسنى مۇسلىم(1162) رىۋايەت قىلغان.

پەخرلىنىدۇ. بۇ ئۇچ خۇسۇسىيەت بىر ھەدىستە كەلگەن. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تائالا ئەرافات كۈنىدىكىدەك كۆپ بەندىنى دوزاختىن ئازاد قىلىدىغان كۈن يوق. ئاللاھ ئۇ كۈندە يېقىنلىشىدۇ، ئاندىن ئۇلار بىلەن پەرىشتىلەرگە پەخرلىنىپ: بۇلار نېمە ئىرادە قىلدى ؟ دەيدۇ» دېگەن. [1]

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر ئىبنۇل ئاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تائالا ئەرافات كەچقۇرۇنى ئەرافاتتا تۇرغۇچىلار بىلەن پەرىشتىلەرگە پەخرلىنىپ: چاچلىرى چۈۋۈق، چاڭ-توزانغا مىلەنگەن ھالدا كەلگەن بەندىلىرىمگە قاراڭلار، دەيدۇ» دېگەن. [2]

ئىبنى رەجەب رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: «ئەرافات كۈنى دوزاختىن ئازاد بولۇش كۈنىدۇر. ئاللاھ ئۇ كۈندە ئەرافاتتا تۇرغان ۋە باشقا شەھەرلەردىكى مۇسۇلمانلاردىن ئەرافاتتا تۇرالمىغانلارنىمۇ دوزاختىن ئازاد قىلىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭدىن كېيىنكى كۈن پۈتۈن شەھەرلەردىكى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن، مەيلى ھەجگە بارغان ياكى بارالمىغان بولسۇن، ھەممىسىنىڭ ئەرافات كۈنىدىكى دوزاختىن ئازاد بولۇش ۋە مەغپىرەت قىلىنىشتا ئورتاق بولغانلىقى سەۋەبلىك ھېيت كۈنى بولۇپ بەلگىلەندى. »

6- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى ، ئەرافات كۈنىدىكى دۇئا ئىجابەت بولۇشقا ئەڭ يېقىن. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەڭ ياخشى دۇئا ئەرافات كۈنىدىكى دۇئادۇر. مەن ۋە مەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر ئېيتقان ئەڭ ياخشى سۆز: لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، وهو على كل شيء قدير (يالغۇز ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ-سانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر)» دېگەن. [3]

7- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ زۇلھەججە ئېيىنىڭ ئون كۈنىنىڭ بىرى بولۇپ، بۇ كۈنلەر دۇنيادىكى ئەڭ پەزىلەتلىك كۈنلەردۇر. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇ ئون كۈندىكى ياخشى ئەمەللەردىن

[1] بۇھەدىسنى مۇسلىم(1348) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇھەدىسنى ئەھمەد(14511) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "تەرغىب ۋە تەرھىبنىڭ تەخرىجى"(1153) دە سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(3585) رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى"(1503) دا ھەسەن دېگەن.

ئاللاھقا تېخىمۇ سۆيۈملۈك بولىدىغان باشقا كۈنلەر يوق» دېگەن. ساھابىلەر: «ئاللاھ يولىدىكى جىھادمۇ؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ يولىدىكى جىھادمۇ، پەقەت جېنى ۋە مېلى بىلەن چىقىپ ھېچنەرسە ئېلىپ قايتمىغان كىشى بۇنىڭدىن مۇستەسنا» دېگەن.[1]

8- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ھەجنىڭ ئەڭ چوڭ پەرزى بولغان ئەرافاتتا تۇرۇش بۇ كۈندە ئادا قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەج دېگەن ئەرافاتتۇر» دېگەن.[2]

9- ئەرافات كۈنىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، بۇ كۈندە دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن مۇسۇلمانلار بىر يەردە بىر ئىبادەتنى ئادا قىلىش ئۈچۈن توپلىنىدۇ. بۇنداق ئەھۋال باشقا كۈن، باشقا جاي ياكى باشقا ئىبادەتلەردە كۆرۈلمەيدۇ. بۇ ئىسلامنىڭ شۆئارلىرىنىڭ نامايان بولۇشى، ئۇنىڭ ئۇستۇنلۈكىنىڭ ئالامىتى ۋە شەيتاننىڭ مەغلۇپ بولۇشىنىڭ سەۋەبلىرىدىن بىرىدۇر. چۈنكى بۇ كۈندە رەھمەت چۈشىدۇ ۋە گۇناھلار كەچۈرۈم قىلىنىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ئەرافات كۈنىگە بەرگەن بۇ ئالاھىدىلىكلەر ئۇنى ھۆرمەتلەش ۋە ئۇلۇغلاش ئۈچۈندۇر. شۇڭا ئاللاھنىڭ ياردىمى بىلەن بۇ كۈندىكى پەزىلەتلەرنى ياخشى ئەمەللەر بىلەن غەنىيمەت بىلەيلى، ئۇنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشايلى ۋە ئەجر-ساۋابنى ئۈمىد قىلايلى. چۈنكى بۇگۈن ئەمەل قىلىش كۈنى، ھېساب يوق؛ ئەتە ھېساب كۈنى، ئەمەل يوق. ئاللاھ تائالا: ﴿سَابِقُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا كَعَرۡضِ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أُعِدَّتۡ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦۚ﴾ [الحديد الآية ٢١] « پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ مەغپىرىتىنى، كەڭلىكى ئاسمان-زېمىندەك كېلىدىغان جەننەتنى قولغا كەلتۈرۈڭلار، (ئۇ) جەننەت ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان ئېيتقانلارغا تەييارلانغان. » دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكرلەر بىلەن مېنى ۋە سىلەرنى مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلەيمەن، سىلەرمۇ مەغپىرەت تىلەڭلار. ھەقىقەتەن ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە رەھىم قىلغۇچىدۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(969) ۋە ئەھمەد (1\338- 339) رىۋايەت قىلغان. بۇ ئەھمەدنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى نەسائى (3016) ۋە باشقىلار ئابدۇراھمان ئىبنى يەئمۇر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

ئىككىنجى خۇتبە

ئاللاھقا پەزلى ۋە ئېھسانى ئۈچۈن چەكسىز ھەمدۇ-سانا، تەۋپىق ۋە ئىنئامى ئۈچۈن ساناقسىز شۈكۈرلەر بولسۇن. ئۇنىڭ شەنىنى ئۇلۇغلاش يۈزىسىدىن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. ئاللاھ ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن.

ئى مۆمىنلەر جامائەسى! بىلىڭلارکى، ئەرافات كۈندىكى دۇئانىڭ پەزىلىتى بارلىق جايلار(دىكى مۇسۇلمانلار)نى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، پەقەت ئەرافاتتىكى ھاجىلارغىلا خاس ئەمەس. چۈنكى پەزىلەت ۋاقىتقا باغلىقتۇر. ھەقىقەتەن ئەرافاتتىكى ھاجىلار جاي ۋە ۋاقىتنىڭ پەزىلىتىنى بىرلەشتۈرگەندۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئەرافات كۈنى دۇئا ۋە زىكىر قىلىشقا ياردەمچى بولىدىغان ئىشلاردىن بىرى، قۇدرەتنىڭ يېتىشچە پېشىندىن شامغىچە مەسجىدلەردە تۇرۇشتۇر. ئەرافات كۈنى نامازلاردىن كېيىن تەكبىر ئېيتىش يولغا قويۇلغان. ھاجى بولمىغانلار ئۈچۈن بۇ تەكبىر ئەرافات كۈنى تاڭ ئاتقاندىن باشلاپ تەشرىق كۈنلىرىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى ئەسرگىچە داۋام قىلىدۇ. ھاجىلار ئۈچۈن تەكبىر ئەرافات كۈنى پېشىن ۋە ئەسر نامىزىدىن كېيىن باشلىنىدۇ. مۇسۇلمان كىشى نامىزىنى تۇغەتكەندىن كېيىن ئۈچ قېتىم ئىستىغفار ئېيتىدۇ، ئاندىن: (اللهم أنت السلام ومنك السلام، تباركت يا ذا الجلال والإكرام) «ئى ئاللاھ! سەن سالامەتلىك ئاتا قىلغۇچى!، سالامەتلىك سېنىڭدىن بولىدۇ. ئى ئۇلۇغلۇق ۋە كەرەم ئىگىسى، سەن مۇبارەكتۇرسەن» دەيدۇ. ئاندىن تەكبىر باشلاپ: (الله أكبر، الله أكبر، لا إله الا الله، الله أكبر الله أكبر ولله الحمد) «ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر ۋە لىللاھىل ھەمد» دەيدۇ.

ئى مۆمىنلەر! بۇ چوڭ پۇرسەت، رەببىمىز ئەززە ۋە جەللەنىڭ يىلدا بىر قېتىم تەكرارلىنىدىغان رەھمەت نەسىمىدۇر. ئاللاھقا ئۆزىمىزدىن ياخشىلىقنى كۆرسىتەيلى، ئىبادەت، زىكىر ۋە دۇئانى لازىم تۇتايلى. چۈنكى بەندە ئاللاھقا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلىشىدۇ. ئاللاھقا بىر گەز يېقىنلاشسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا بىر غۇلاچ يېقىنلىشىدۇ. كىمكى ئاللاھقا مېڭىپ كەلسە، ئاللاھ ئۇنىڭغا يۈگۈرۈپ كېلىدۇ. بۇ ھەدىس ئاللاھ ئەززە ۋە جەللەنىڭ پەزلىنىڭ كاتتىلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ ياخشىلىق ۋە ياخشى ئەمەللەرگە ئالدىرىغىنىدىنمۇ بەكرەك ئۇلارغا ياخشىلىق، كەرەم ۋە سېخىيلىق بىلەن ئالدىرايدۇ.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، توغرا يولدىكى ئىمامىلاردىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! بىز ئۆزىمىزگە كۆپ زۇلۇم قىلدۇق. گۇناھلارنى سىلىدىن باشقا ھېچكىم كەچۈرەلمەيدۇ. بىزگە دەرگاھلىرىدىن مەغپىرەت قىلغايلا، رەھىم قىلغايلا. سىلى ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىبان.

ئى ئاللاھ! بىزنى ئەرافات كۈنىگە يەتكۈزگەيلا، ئۇ كۈندە سىلىنى زىكىر قىلىشقا، سىلىگە شۈكۈر قىلىشقا ۋە گۈزەل ئىبادەت قىلىشقا ياردەم بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

قۇربان ھېيت خۇتبىسى

بىرىنجى خۇتبە

ئاللاھۇ ئەكبەر (توققۇز قېتىم)، (الله أكبر كبيرًا، والحمد لله كثيرًا، وسبحان الله بُكرةً وأصيلاً.) ئاللاھ ئەڭ ئۇلۇغدۇر، ئاللاھقا كۆپ ھەمدۇ-سانا بولسۇن، ئەتىگەن-ئاخشامدا ئاللاھنى پاك دەپ بىلمەن.

جىمى ھەمدۇ-سانا ئۇلۇغلۇقى بۇيۇك، مەدھىيىسى كاتتا، ئىسىملىرى مۇقەددەس بولغان ئاللاھقا خاستۇر. ئۇ پاك-مۇقەددەستۇر، ئۇنىڭ نېمەتلىرىنى ساناپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. ئاللاھ ئۇنى ھىدايەت ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتكەن. ئى ئاللاھ! ئۇنىڭغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە كۆپلەپ رەھمەت، سالام ۋە بەرىكەت ئاتا قىلغايلا.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھتىن قورقۇڭلار. ھەقىقەتەن ئۇنىڭدىن قورقۇش ئەڭ ياخشى تەييارلىقتۇر ۋە قايتا تىرىلىش كۈنىدىكى نىجاتلىقتۇر.

1- ئى مۇسۇلمانلار! سىلەر ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ كۈنلىرىدىن بىر كۈندە تۇرۇۋاتسىلەر. بۇ قۇربانلىق كۈنى، مۇبارەك قۇربان ھېيت كۈنىدۇر. بۇ كۈن ئىسلامنىڭ ئۇلۇغ پەرزلىرىدىن بىرى بولغان ھەج پەرزىدىن كېيىن كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاللاھ تەبارەك ۋە تائالانىڭ نەزىرىدە ئەڭ ئۇلۇغ كۈن قۇربانلىق كۈنى، ئاندىن قەر كۈنىدۇر» دېگەن. [1] قەر كۈنى ھاجىلار مىنادا تۇرىدىغان كۈندۇر.

قۇربانلىق كۈنىنىڭ باشقا كۈنلەردىن ئۈزەل بولۇشىنىڭ سىرى شۇكى، بۇ كۈندە ھەجنىڭ كۆپ قىسىم ئەمەللىرى ئادا قىلىنىدۇ. بۇلار: ھاجىلارنىڭ جەمرەتۇل ئەقەبەگە تاش ئېتىشى، قۇربانلىق قىلىشى، چاچ چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش بىلەن ئېھرامدىن چىقىشى، تاۋافۇل ئىفادە قىلىشى، سافا-مەرۋە ئارىسىدا سەئىيى قىلىشى ۋە ھاجى بولمىغانلارنىڭ قۇربانلىق قىلىشى قاتارلىقلار. بۇ ئەمەللەر باشقا كۈندە بۇ كۈندىكىدەك بىرلىكتە قىلىنمايدۇ.

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (1765) ئابدۇللاھ ئىبنى قۇرت رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ۋە لىللاھىل ھەمد.

2- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئىسلامدىكى ھېيتلارنىڭ باشقا ھېيت-بايراملاردىن ئەڭ چوڭ پەرقى شۇكى، ئۇلار چوڭقۇر ھېكمەتلەر ۋە يۈكسەك مەقسەتلەر ئۈچۈن يولغا قويۇلغان. بۇنىڭ قاتاردا ئاللاھنىڭ شۇئارلىرىنى ئۇلۇغلاش، مۆمىنلەرگە خۇشاللىق ۋە شادلىق ئېلىپ كېلىش، يەنە بۇ دىننىڭ كەڭچىلىك دىنى ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر ئۈچۈن ئاسانلىقنى نامايان قىلىش بار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەرافات كۈنى، قۇربانلىق كۈنى ۋە تەشرىق كۈنلىرى بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ھېيتىدۇر. بۇ كۈنلەر يەپ-ئىچىش كۈنلىرىدۇر» دېگەن.[1]

ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ۋە لىللاھىل ھەمد.

3- ئى مۆمىنلەر! بۇ ئۇلۇغ كۈندە مۆمىن كىشى رەببىگە يېقىنلىشىدىغان ئەڭ ئۇلۇغ ئەمەللەردىن بىرى قۇربانلىق قىلىشتۇر. بۇ ئىككى دوست ئىبراھىم ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدۇر.

4- قۇربانلىق قىلىشنىڭ ئەدەپ-قائىدىلىرى ۋە سۈننەتلىرىدىن: قۇربانلىقنى قىبلىگە قارىتىش، بوغۇزلىغاندا ئاللاھنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىش ۋە: «ئى ئاللاھ! بۇ سىلىدىن ۋە سىلى ئۈچۈندۇر، ئى ئاللاھ! بۇ مەندىن ۋە ئائىلەمدىن، ئى ئاللاھ! مەندىن قوبۇل قىلغايلا» دېيىش.

5- قۇربانلىق قىلغۇچى ئۆچۈن، ئەگەر قادىر بولسا، قۇربانلىقنى ئۆز قولى بىلەن بوغۇزلىشى ياخشىدۇر. بوغۇزلىغاندا بوينىنىڭ ئىككى يېنىدىكى چوڭ تومۇرلارنى كېسىش كېرەك.

6- ئەگەر باشقا بىرىنى ۋەكىل قىلىپ قۇربانلىق قىلدۇرسا بولىدۇ. ۋەكىل: " ئى ئاللاھ! بۇ سىلىدىن ۋە سىلى ئۈچۈندۇر، ئى ئاللاھ بۇ پالانچىنىڭ (ئىسمىنى ئېيتىدۇ)، ئى ئاللاھ ئۇنىڭدىن قوبۇل قىلغايلا" دەپ دۇئا قىلىدۇ.

7- پېچاقنى مال-چارۋىدىن يوشۇرۇپ، يىراقتا بىلەش كېرەك. قۇربانلىقنى باشقا مال-چارۋىلارنىڭ ئالدىدا بوغۇزلىماسلىق كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئاللاھ ھەر ئىشتا ياخشىلىق

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد (2419) ئۇقبە ئىبنى ئامىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

قىلىشنى بۇيرىدى. ئۆلتۈرگەندە ياخشى ئۆلتۈرۈڭلار، بوغۇزلىغاندا ياخشى بوغۇزلاڭلار. پىچقىڭلارنى ئۆتكۈرلەپ، مال-چارۋىنى راھەتلەندۈرۈڭلار" دېگەن.[1]

8- قۇربانلىق قىلىش ۋاقتى تۆت كۈن: قۇربان ھېيت كۈنى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئۈچ كۈن. ھېيت كۈنى زۇلھەججە ئېيىنىڭ ئون كۈنىدە بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇ كۈندە بوغۇزلاش ئەڭ ياخشىدۇر.

9- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇڭگۈزلۈك، ئاق رەڭلىك ئىككى قوچقارنى قۇربانلىق قىلغان ۋە قۇربانلىقتا نېمىلەردىن ساقلىنىدىغانلىقىمىزنى بايان قىلغان. دېگەنكى: قۇربانلىققا يارىمايدىغان تۆت خىل مال بار: كۆزى ئېنىق كور بولغان، كېسىلى ئوچۇق بىلىنگەن، ئاقساقلىقى ئېنىق كۆرۈنگەن ۋە يىلىكى قۇرۇپ كەتكەن ئورۇق مال.[2]

10- پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېيت كۈنى قۇربانلىق گۆشىدىن يېمىگۈچە باشقا نەرسە يېمەيتتى.

11- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا مۇسۇلمانلار قۇربانلىق مالىلىرىغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلەتتى. ئەڭ ياخشى ۋە سېمىز ماللارنى تاللايتتى. قۇربانلىق قانچە قىممەت ۋە مۆكەممەل بولسا، ئاللاھقا شۈنچە سۆيۈملۈك ۋە ساۋابى كۆپ بولىدۇ. ئېنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ: "قۇربانلىقنىڭ ساۋابى ئۇنىڭ قىممىتىگە قاراپ بولىدۇ" دېگەن.

12- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، قۇربانلىق گۆشىنى قانداق تەقسىم قىلىشتا بەلگىلىك چەك يوق. لېكىن ئۇنىڭدىن يېيىش، سەپەر ئۈچۈن ساقلاپ قويۇش ۋە پېقىرلارغا بېرىش توغرىسىدا دەلىلەر بار. ئاللاھ تائالا: ﴿فَكُلُواْ مِنۡهَا وَأَطۡعِمُواْ ٱلۡقَانِعَ وَٱلۡمُعۡتَرَّۚ﴾ [الحج الآية ٣٦] " ئۇلارنى يەڭلار، قانائەتچان موھتاجلارغا ۋە سائىللارغا بېرىڭلار " دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىدە: "يەڭلار ۋە ساقلاپ قويۇڭلار" دېيىلگەن.[3] يەنە بىر رىۋايەتتە: "يەڭلار، يېگۈزۈڭلار ۋە ساقلاپ قويۇڭلار ياكى توپلاپ قويۇڭلار" دېيىلگەن.[4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1955) شەددات ئىبنى ئەۋس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(4\468) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1719) ۋە مۇسلىم(1972) جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1973) ئەبۇ سەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

13- قۇربانلىق بوغۇزلانغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ گۆشى ياكى تېرىسى قاتارلىق ھېچقانداق نەرسىسىنى سېتىشقا بولمايدۇ.

14- كاپىرلارنىڭ قەلبىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش ۋە دىنىنىڭ بەلگىلىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئۇلارغا قۇربانلىق گۆشىدىن بېرىشكە بولىدۇ.

15- قۇربانلىق بوغۇزلىغۇچىغا(قاسساپقا) ئىش ھەققى سۈپىتىدە قۇربانلىقتىن ھېچنەرسە بېرىلمەيدۇ. ئەمما قۇربانلىق قىلغۇچى ئۇنىڭغا ئىش ھەققى سۈپىتىدە پۇل بەرسە بولىدۇ.

16- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ئۇلۇغ كۈندىن كېيىن تەشرىق كۈنلىرى كېلىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ كۈنلەردە ئۆزىنى كۆپ زىكر قىلىشنى بۇيرۇپ: ﴿وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعۡدُودَٰتٖۚ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٠٣] "ساناقلىق كۈنلەردە ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار" دېگەن. ھېيت كۈنلىرىدىكى مۇھىم ئەمەللەرنىڭ بىرى: تەشرىق كۈنلىرىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى كەچكىچە ھەردائىم ۋە يەنە پەرز نامازلاردىن كېيىن تەكبىر ئېيتىش. تەكبىرنى ئىككى قېتىم ياكى ئۈچ قېتىم ئېيتسا بولىدۇ:

"ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر ئاللاھۇ ئەكبەر ۋە لىللاھىل ھەمد"

"ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ۋە لىللاھىل ھەمد"

17- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ھېيت كۈنى ۋە تەشرىق كۈنلىرى يېيىش-ئىچىش ۋە ئاللاھنى زىكر قىلىش كۈنلىرىدۇر. بۇ كۈنلەردە روزا تۇتۇش توغرا ئەمەس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "تەشرىق كۈنلىرى يېيىش-ئىچىش كۈنلىرىدۇر" دېگەن. يەنە بىر رىۋايەتتە: "ۋە ئاللاھنى زىكر قىلىش كۈنلىرىدۇر" دېيىلگەن. [1]

18- ھېيتنىڭ چوڭ ھېكمەتلىرىدىن بىرى مۇسۇلمانلار ئارىسىدىكى ئالاقە، زىيارەت، قەلبلەرنىڭ يېقىنلىششى، يالغۇزلۇقنىڭ كۆتۈرۈلۈشى، ئۆچمەنلىك، دۈشمەنلىك ۋە ھەسەتنىڭ يوقىلىشىدۇر. ئىسلامنىڭ مۇسۇلمانلارنى ھېيت نامىزى ئۈچۈن بىر يەرگە يىغالىشى، ئۇلارنى ھەق يولغا يىغالايدىغانلىقى ۋە قەلبلىرىنى تەقۋادارلىق بىلەن بىرلەشتۈرەلەيدىغانلىقىنىڭ بەلگىسىدۇر. نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1973) نەبشە ئەلخەير ھۇزەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

"مۆمىنلەر ئۆز-ئارا مېھرى-مۇھەببەت، رەھىمدىللىك ۋە ھېسداشلىقتا بىر تەنگە ئوخشايدۇ. ئەگەر تەننىڭ بىر ئەزاسى ئاغرىسا، ئۇيقۇسىزلىق ۋە قىزىتما بىلەن پۈتۈن بەدەن بىئارام بولىدۇ." [1]

ھېيتتا قىلىشقا تېگىشلىك ياخشى ئىشلارنىڭ بىرى ئۇرۇق-تۇغقانلارنى يوقلاشتۇر. ئاللاھ بەندىلەرگە ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى يوقلاشنى، بولۇپمۇ خۇشاللىق ۋە قايغۇ-ھەسرەت ۋاقىتلىرىدا يوقلاشنى پەرز قىلغان. كىمكى ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى يوقلسا ئاللاھ ئۇنى يوقلايدۇ، كىمكى ئۇرۇق-تۇغقانلىرىدىن سىلە-رەھىمنى ئۈزسە ئاللاھ ئۇنىڭدىن ئۈزۈلىدۇ. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن رەھمان (مېھرىبان)دۇرمەن، رەھىمنى (تۇغقانچىلىقنى) ياراتتىم ۋە ئۇنىڭغا ئۆز ئىسمىمدىن ئىسىم بەردىم. كىمكى ئۇنى ئۈلسا مەن ئۇنى يوقلايمەن، كىمكى ئۇنىڭدىن ئۈزۈلسە مەن ئۇنىڭدىن ئۈزۈلىمەن". [2]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئۆز تۇغقانلىرى، ياكى دوستى ۋە ياكى قوشنىسى بىلەن جېدەللەشكەن كىشى ئۈلارنى كەچۈرسۇن. ئاللاھ تائالا: ﴿فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِۚ﴾ [الشُّورَى الآية ٤٠] " كىمكى (ئىنتىقام ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق) ئەپۇ قىلسا ۋە (ئۆزى بىلەن يامانلىق قىلغۇچىنىڭ ئارىسىنى) تۈزىسە، ئۇنىڭ ئەجرىنى ئاللاھ بېرىدۇ " دېگەن. يەنە: ﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُواْ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾ [الحُجُرَات الآية ١٠] " مۆمىنلەر ھەقىقەتەن (دىندا) قېرىنداشلاردۇر، (ئۇرۇشۇپ قالسا) قېرىنداشلىرىڭلارنىڭ ئارىسىنى تۈزەڭلار " دېگەن.

19- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ھېيتتا ئۆز- ئارا تەبرىكلەش ياخشى ۋە دۇرۇستۇر. ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: ھېيت كۈنى ھېيت نامىزىدىن كېيىن كىشىلەرنىڭ بىر-بىرىگە: "ئاللاھ بىزدىن ۋە سىزدىن قوبۇل قىلغاي، ئاللاھ سىزگە يەنە نۇرغۇن ھېيتلارنى نېسىپ قىلغاي" دېگەندەك تەبرىكلىشى ساھابىلەردىن رىۋايەت قىلىنغان. ئىمام ئەھمەد ۋە باشقا ئىماملار بۇنىڭغا رۇخسەت قىلغان.

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1973) نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇد(1694) ۋە ئەھمەد(1\191) ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. بۇ ئەھمەدنىڭ لەۋزى. مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچىلەر ۋە ئەلبانى سەھىھ دېگەن.

20- ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە ھارام ئويۇن-تاماشا، گۇناھ ۋە يامان ئىشلار بىلەن جاۋاب قايتۇرۇشتىن ساقلىنىڭلار، بولمىسا ئاللاھنىڭ غەزىپى ۋە جازاسىغا ئۇچرايسىلەر.

ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لا ئىلاھە ئىللەللاھ، ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، ۋە لىللاھىل ھەمد.

ئاللاھ ئەڭ ئۇلۇغدۇر، ئاللاھقا كۆپ ھەمدۇ-سانا بولسۇن، ئەتىگەن-ئاخشامدا ئاللاھنى پاك دەپ بىلىمەن.

مېنىڭ دىمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر، ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن، ھەقىقەتەن ئاللاھ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە رەھىم قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنچى خۇتبە:

ئاللاھۇ ئەكبەر (يەتتە قېتىم)، (الله أكبر كبيرًا، والحمد لله كثيرًا، وسبحان الله بُكرةً وأصيلاً.) ئاللاھ ئەڭ ئۇلۇغدۇر، ئاللاھقا كۆپ ھەمدۇ-سانا بولسۇن، ئەتىگەن-ئاخشامدا ئاللاھنى پاك دەپ بىلىمەن.

بارلىق ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. مەقسەتكە كەلسەك:

21- ئى مۆمىن ئايالار، ئاللاھ تائالا مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا كىتابىدا مۇنداق دەپ يول كۆرسەتكەن: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ ٱلْأُولَىٰ ۖ وَأَقِمْنَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتِينَ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِعْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ﴾ [الأحزاب الآية ٣٣] " ئۆيلىرىڭلاردا ئولتۇرۇڭلار، ئىلگىرىكى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئايالارنىڭ ياسىنىپ چىققىنىدەك ياسىنىپ چىقماڭلار، نامازنى ئوقۇڭلار، زاكات بېرىڭلار، ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار." بۇ ئىلاھىي يول كۆرسىتىش مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا ۋە قىيامەت كۈنىگىچە ئۇلارنىڭ يولىدا ماڭغان مۆمىن ئايالارغا قارىتىلغاندۇر.

ئى ئاللاھنى رەببى، ئىسلامنى دىنى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبىرى دەپ رازى بولغان ئايالار! ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ئىتائەت قىلىڭلار. ئىنسان ۋە جىن شەيتانلىرىنىڭ يوللىرىدىن، ئۆزىنى ئاشكارلاش ۋە يات جىنسلارغا ئارىلىشىش پىتنىسىگە چۈشۈپ قېلىشتىن

ساقلىنىڭلار. ئاللاھ تائالا: ﴿وَلَا تَبَرَّجۡنَ تَبَرُّجَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ ٱلۡأُولَىٰۖ﴾ [الأحزاب الآية ٣٣] " ئىلگىرىكى جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئاياللارنىڭ ياسىنىپ چىققىنىدەك ياسىنىپ چىقماڭلار " دېگەن.

كىمكى ساغلام يولدا مېڭىشنى خالىسا، ئۆزىنى پايدىلىق ئىشلار بىلەن مەشغۇل قىلسۇن، گۇناھكار ۋە بۇزۇق كىشىلەرگە ئەگىشىشنى تاشلىسۇن. چۈنكى ئۇلارغا ئەگىشىشنىڭ قەلبىنىڭ بۇزۇلۇشىغا چوڭ تەسىرى بار. ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋەتەئالا: ﴿وَٱللَّهُ يُرِيدُ أَن يَتُوبَ عَلَيۡكُمۡ وَيُرِيدُ ٱلَّذِينَ يَتَّبِعُونَ ٱلشَّهَوَٰتِ أَن تَمِيلُواْ مَيۡلًا عَظِيمًا﴾ [النِّسَاء الآية ٢٧] " ئاللاھ سىلەرنىڭ تەۋبەڭلارنى قوبۇل قىلىشنى خالايدۇ. شەھۋەتلەرگە ئەگىشىدىغانلار (يەنى شەيتانغا ئەگىشىدىغانلار) توغرا يولدىن بۇرۇلۇپ كېتىشىڭلارنى (شۇلارغا ئوخشاش فاجىر بولۇشۇڭلارنى) خالايدۇ. " دېگەن.

ھېيتىڭلار مۇبارەك بولسۇن! ئاللاھ سىلەرگە بەخت-سائادەت ۋە خۇشاللىقنى داۋاملىق قىلسۇن، خۇرسەنلىك ۋە شادلىقنى مول قىلسۇن، ئىبادەتلىرىڭلارنى قوبۇل قىلسۇن، خۇشاللىقلىرىڭلارنى داۋاملاشتۇرسۇن، گۇناھلىرىڭلارنى كەچۈرسۇن، قەلبىڭلارنى ياخشىلىقلار بىلەن خۇش قىلسۇن، ئارزۇ-تىلەكلىرىڭلارنى ئەمەلگە ئاشۇرسۇن ۋە ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلسۇن.

ئاللاھنىڭ رەسۇلىغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار. كىمكى ئۇنىڭغا بىر قېتىم دۇرۇت ئېيتسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا ئون قېتىم رەھمەت قىلىدۇ.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە بارلىق ساھابىلىرىگە دۇرۇت، سالام يوللىغايلا ۋە بەرىكەت ئاتا قىلغايلا.

مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئۇلۇغلىقى ۋە ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇشنىڭ پەزىلىتىنىڭ بايانى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر-ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر-بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار، ئاللاھ تائالادىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدىكى رەبلىكىنىڭ

ئالامەتلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ بەزى ۋاقىتلارنى باشقىلىرىدىن ئۈستۈن قىلىپ تاللىدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە مۇھەررەم ئېيى بار بولۇپ، ئۇ ئۇلۇغ ۋە مۇبارەك ئايدۇر. ئۇ ھەجرىيە يىلنىڭ تۇنجى ئېيى ۋە ئاللاھ تائالا: ﴿إِنَّ عِدَّةَ ٱلشُّهُورِ عِندَ ٱللَّهِ ٱثۡنَا عَشَرَ شَهۡرٗا فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِ يَوۡمَ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ مِنۡهَآ أَرۡبَعَةٌ حُرُمٞۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلۡقَيِّمُۚ فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡۚ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٣٦] « شۇبھىسىزكى، ئاسمان ۋە زېمىن يارىتىلغاندىن تارتىپ (قەمەرى) ئايلارنىڭ سانى ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا (يەنى لەۋھۇلمەھپۇزدا) 12 دۇر، ئۇلاردىن تۆتى (يەنى زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم، رەجەپ) ئۇرۇش قىلىش ھارام قىلىنغان ئايلاردۇر، بۇ توغرا دىندۇر (يەنى مەزكۇر تۆت ئايدا ئۇرۇشنىڭ ھارام قىلىنىشى ئاللاھنىڭ توغرا دىنىدۇر)، بۇ ئايلاردا (ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىق بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن گۇناھ ئىشلارنى قىلىش بىلەن) ئۆزۈڭلارغا زىيان سالماڭلار » دېگەن ھۆرمەتلىك ئايلارنىڭ بىرىدۇر.

ئاللاھ تائالانىڭ ﴿فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡۚ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٣٦] « بۇ ئايلاردا (ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىق بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن گۇناھ ئىشلارنى قىلىش بىلەن) ئۆزۈڭلارغا زىيان سالماڭلار » دېگەن سۆزى بۇ ھارام قىلىنغان ئايلاردا باشقا ئايلارغا قارىغاندا گۇناھ تېخىمۇ ئېغىر بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما ﴿فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡۚ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٣٦] « بۇ ئايلاردا (ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىق بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن گۇناھ ئىشلارنى قىلىش بىلەن) ئۆزۈڭلارغا زىيان سالماڭلار » دېگەن ئايەت ھەققىدە: «بۇ بارلىق ئايلارغا قارىتىلغان، ئاندىن تۆت ئاينى ئالاھىدە قىلىپ، ئۇلارنى ھارام قىلدى، ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ئۇلۇغلىدى، ئۇلاردىكى گۇناھنى ۋە ياخشى ئەمەل-ئىبادەتنىڭ ئەجرىنى تېخىمۇ كاتتا قىلدى» دېگەن.

قەتادە ﴿فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡۚ﴾ [التَّوۡبَة الآية ٣٦] « بۇ ئايلاردا (ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىق بىلەن، ئاللاھ چەكلىگەن گۇناھ ئىشلارنى قىلىش بىلەن) ئۆزۈڭلارغا زىيان سالماڭلار » دېگەن ئايەت ھەققىدە: «ھارام قىلىنغان ئايلاردىكى زۇلۇم باشقا ئايلاردىكى زۇلۇمدىن تېخىمۇ چوڭ خاتالىق ۋە گۇناھ ھېسابلىنىدۇ. گەرچە زۇلۇم ھەر قانداق ۋاقىتتا چوڭ گۇناھ بولسىمۇ، لېكىن ئاللاھ خالىغان ئىشلىرىنى ئۇلۇغلايدۇ» دېگەن.

ئۇ يەنە مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ ئۆز مەخلۇقاتلىرىدىن سەرخىللىرىنى تاللىدى؛ پەرىشتىلەردىن ئەلچىلەرنى، ئىنسانلاردىن پەيغەمبەرلەرنى تاللىدى، سۆزلەردىن ئۆزىنىڭ زىكرىنى تاللىدى، يەر

يۈزىدىن مەسجىدلەرنى تاللىدى، ئايالاردىن رامىزان ۋە ھۆرمەتلىك ئايالارنى تاللىدى، كۈنلەردىن جۈمە كۈنىنى تاللىدى، كېچىلەردىن قەدىر كېچىسىنى تاللىدى. شۇڭا ئاللاھ ئۇلۇغلىغان نەرسىلەرنى ئۇلۇغلاڭلار، چۈنكى ئەقىل ۋە چۈشەنچە ئىگىلىرى ئۈچۈن ئىشلار پەقەت ئاللاھ ئۇلۇغلىغان نەرسىلەر بىلەن ئۇلۇغلىنىدۇ. »

ئەبۇ بەكرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر يىل ئون ئىككى ئاي بولۇپ، ئۇنىڭ تۆتى ھۆرمەتلىك ئايلاردۇر. ئۈلارنىڭ ئۈچى ئارقىمۇ-ئارقا كېلىدۇ: زۇلقەئدە، زۇلھەججە ۋە مۇھەررەم. يەنە بىرى جۇمادىيەلئاخىر بىلەن شەئبان ئايلىرىنىڭ ئارىسىدىكى مۇزەر قەبىلىسىنىڭ رەجەب ئېيىدۇر. » [1]

مۇھەررەم ئېيى ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى ۋە ئۇلۇغلۇقىنى تەكىتلەش ئۈچۈن شۇنداق ئاتالغان.

رەجەب ئېيىنى مۇزەر قەبىلىسىنىڭ دەپ ئاتىشىنىڭ سەۋەبى، مۇزەر قەبىلىسى ئۇنى ئۆزگەرتمەي ئۆز ۋاقتىدا ئورۇنلاشتۇراتتى. باشقا ئەرەبلەر بولسا ئۇرۇش ئەھۋالىغا قاراپ ئايلارنى ئۆزگەرتەتتى ۋە ئالماشتۇراتتى. بۇ «نەسىئ-- ئاينى ئارقىغا سۈرۈش (يەنى ئۇرۇش ھارام قىلىنغان ئاينى باشقا بىر ئايغا ئۆزگەرتىپ، يىلنىڭ 12 ئېيىنى 13 ئايغا كۆپەيتىش)» دەپ ئاتىلاتتى.

شۇڭا ئاللاھ بۇ ئايلارغا بەرگەن ئالاھىدە ئورۇن سەۋەبلىك، بۇ ئايلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاش كېرەك. بۇنىڭ ئىچىگە بۇ ئايلاردا ئۇرۇش باشلاشنىڭ ھارام‌لىقى ۋە گۇناھ-مەئسىيەتلەردىن ساقلىنىش كىرىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار، مۇھەررەم ئېيىدا نەپلە روزىنى كۆپ تۇتۇشنىڭ پەزىلىتى ئىسپاتلانغان. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «رامىزاندىن كېيىنكى ئەڭ ئەۋزەل روزا ئاللاھنىڭ ئېيى مۇھەررەمدە تۇتۇلغان روزىدۇر» دېگەن. [2] «ئاللاھنىڭ ئېيى مۇھەررەم» دېگەن سۆزدە مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئاللاھقا نىسبەت بېرىلىشى، ئۇنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئى مۆمىنلەر، ئاللاھنىڭ مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدىكى رەبلىكىنىڭ ئالامەتلىرىدىن يەنە بىرى شۇكى، ئۇ بەزى كۈنلەرنى تاللاپ، ئۇلاردىكى ئىبادەتلەرنى باشقىلىرىدىن ئۈستۈن قىلدى. بۇلارنىڭ

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3197) ۋە مۇسلىم(1679) رىۋايەت قىلغان.
[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(1163) رىۋايەت قىلغان.

ئىچىدە ئاشۇرا كۈنى، يەنى ھىجرىيە كالىنداردىكى مۇھەررەم ئېيىنىڭ ئونىنچى كۈنى بار. بۇ كۈننى ئۇلۇغلاشنىڭ مۇھىم بىر سەۋەبى بار بولۇپ، ئاللاھ مۇسا ئەلەيھىسسالامنى مۇشۇ كۈندە سۇدا غەرق بولۇشتىن قۇتقۇزۇپ، پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنى غەرق قىلغاندا، مۇسا ئەلەيھىسسالام بۇ نېمەتكە شۈكۈر قىلىپ بۇ كۈنى روزا تۇتقان. كېيىن ئەھلى كىتابلار (يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار) ھەم بۇ روزىنى تۇتقان. ئاندىن بۇ روزىنى بۇتپەرەس جاھىلىيەت ئەرەبلىرىمۇ تۇتقان. مەككىدىكى قۇرەيش قەبىلىسى جاھىلىيەت دەۋرىدە بۇ روزىنى تۇتاتتى.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەندە، يەھۇدىيلارنىڭ ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتقانلىقىنى كۆرۈپ: «بۇ قانداق كۈن، نېمىشقا روزا تۇتسىلەر؟» دەپ سورىغان. ئۇلار: «بۇ ئۇلۇغ كۈن، ئاللاھ بۇ كۈندە مۇسا ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنى قۇتقۇزۇپ، پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ قەۋمىنى غەرق قىلغان. مۇسا بۇنىڭغا شۈكۈر قىلىپ روزا تۇتقان، شۇڭا بىزمۇ تۇتىمىز» دېگەن. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «بىز مۇساغا سىلەردىنمۇ ھەقلىق ۋە يېقىن» دەپ، ئۆزىمۇ روزا تۇتقان ۋە باشقىلارنىمۇ روزا تۇتۇشقا بۇيرىغان.[1]

يەھۇدىيلار بۇ كۈننى ھېيت قىلىۋالغان بولۇپ، ئاياللىرىغا زىننەت بۇيۇملىرىنى ۋە چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيگۈزەتتى.[2]

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: «ئاشۇرا كۈنىنى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئۇلۇغلايتتى» دېگەن.[3]

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: «ئاشۇرا كۈنى قۇرەيشلەر جاھىلىيەت دەۋرىدە روزا تۇتاتتى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەممۇ تۇتاتتى. مەدىنىگە ھىجرەت قىلغاندا روزا تۇتتى ۋە باشقىلارنىمۇ تۇتۇشقا بۇيرىدى. رامىزان روزىسى پەرز قىلىنغاندا: '(ئاشۇرا كۈنىنىڭ روزىسىنى) خالىغان كىشى تۇتسۇن، خالىغان كىشى تۇتمىسۇن' دېدى» دېگەن.[4]

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2004) ۋە مۇسلىم (1130) رىۋايەت قىلغان. بۇ مۇسلىمنىڭ لەۋزى.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1131) رىۋايەت قىلغان. بۇ بابدا ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت كەلگەن، ئۇنى بۇخارى (2005) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1134) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2002) ۋە مۇسلىم (1125) رىۋايەت قىلغان. بۇ بابدا ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت كەلگەن، ئۇنى بۇخارى (1892) ۋە مۇسلىم (1126) رىۋايەت قىلغان.

ئۇ يەنە: «بۇ كۈندە كەبە يۆگىلەتتى» دېگەن.[1] يەنى ئۇلار كەبىنى رەخت ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىلەر بىلەن يېپىپ ئۇلۇغلايتتى.

ئاللاھ رامىزان روزىسىنى پەرز قىلغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇسۇلمانلارغا ئاشۇرا كۈندە خالىغان كىشى روزا تۇتسا بولىدىغانلىقىنى، خالىمىغان كىشى تۇتمىسىمۇ بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان. يەنى بۇ روزا رامىزان روزىسىغا ئوخشاش پەرز ئەمەس، بەلكى مۇستەھەب. كىمكى بۇ روزىنى تۇتسا، ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن كۆپ ساۋابقا ئېرىشىدۇ. بىر كىشى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن: «قانداق روزا تۇتىلا؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «ھەر ئايدا ئۈچ كۈن، رامىزاندىن رامىزانغىچە روزا تۇتۇش پۈتۈن يىل روزا تۇتقانغا باراۋەر. ئەرەفە كۈنىدىكى روزا ئىلگىرىكى ۋە كېيىنكى يىلنىڭ گۇناھلىرىغا كەففارەت بولىدۇ دەپ ئۈمىد قىلىمەن. ئاشۇرا كۈنىدىكى روزا ئىلگىرىكى يىلنىڭ گۇناھلىرىغا كەففارەت بولىدۇ دەپ ئۈمىد قىلىمەن» دېگەن.[2]

كىشى ئالدىنقى يىلدا سادىر قىلغان كىچىك گۇناھلارنى ئاللاھ بۇ كۈندىكى روزا بىلەن كەچۈرىدۇ. بۇ ئاللاھنىڭ بىزگە قىلغان پەزلىدۇركى، بىر كۈنلۈك روزا بىلەن پۈتۈن بىر يىللىق گۇناھلار كەچۈرۈلىدۇ. چوڭ گۇناھلارنى بولسا، ئاللاھ سەمىمي تەۋبە بىلەن كەچۈرىدۇ. ئاللاھ كاتتا پەزل ئىگىسىدۇر.

ئى مۇسۇلمانلار، ئاشۇرا كۈنى روزىسى شۇنچە مۇھىم بولغانلىقى ئۈچۈن، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ روزىنى تۇتۇشقا بەك ئەھمىيەت بېرەتتى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما: «مەن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نىڭ رامىزان ئېيى ۋە ئاشۇرا كۈنىدىن باشقا كۈنلەردە روزا تۇتۇشقا بۇنچىلىك ئەھمىيەت بەرگەنلىكىنى كۆرمىدىم» دېگەن.[3]

سەلەف-سالىھلارنىڭ بىر قىسمى ئاشۇرا روزىسىنى قولدىن بېرىپ قويۇشتىن ئەنسىرەپ، سەپەردىمۇ تۇتاتتى. ئىبنى رەجەب رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: «سەلەف-سالىھلارنىڭ بىر قىسمى، جۈملىدىن ئىبنى ئابباس، ئەبۇ ئىسھاق سەبئىي ۋە زۇھرى قاتارلىقلار سەپەردىمۇ ئاشۇرا روزىسىنى تۇتاتتى. زۇھرى: 'رامىزان روزىسىنى قازا قىلسا بولىدۇ، ئەمما ئاشۇرا روزىسى قولدىن كېتىپ قالىدۇ' دېگەن. ئىمام ئەھمەدمۇ سەپەردە ئاشۇرا روزىسىنى تۇتۇشنى تەكتىلىگەن. »

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1592) رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1162) ئەبۇ قەتادە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (2006) ۋە مۇسلىم (1132) رىۋايەت قىلغان.

ساھابىلەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇم باللىرىنى روزىغا كۆندۈرۈش ئۈچۈن ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتقۇزاتتى. رۇبەييئ بىنتى مۇئەۋۋىز رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاشۇرا كۈنى ئەتىگەندە ئەنسارىلارنىڭ مەھەللىلىرىگە: 'كىمكى روزىسىز تۇرغان بولسا، كۈننىڭ قالغان قىسمىنى تاماملىسۇن، كىمكى روزىدار بولۇپ تۇرغان بولسا، روزىسىنى داۋاملاشتۇرسۇن' دەپ جاكارلاتتى. شۇنىڭدىن كېيىن بىز بۇ روزىنى تۇتاتتۇق ۋە كىچىك باللىرىمىزنىمۇ تۇتقۇزاتتۇق. ئۇلارغا يۈڭدىن ئويۇنچۇق ياساپ بېرەتتۇق. بىرەرسى تاماققا يىغلىسا، شۇ ئويۇنچۇقنى بېرىپ ئىپتار ۋاقتىغىچە ئويىنىتاتتۇق. »[1]

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاشۇرا روزىسىنىڭ سۈننەتلىرىدىن بىرى تاسۇئا (توققۇزىنچى) كۈنىنىمۇ قوشۇپ تۇتۇشتۇر. بۇنىڭ دەللىلى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «ئەگەر كېلەر يىلغىچە ھايات قالسام، توققۇزىنچى كۈنىنىمۇ چوقۇم تۇتىمەن» دېگەن سۆزىدۇر.[2] يەنى ئەگەر كېلەر يىلغىچە ئۆلۈپ كەتمەي ھايات قالسام، توققۇزىنچى كۈنىنى ئونىنچى كۈنى بىلەن قوشۇپ تۇتىمەن دېمەكچى. لېكىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كېلەر يىلدىكى ئاشۇرا كۈنىگە يېتىشتىن بۇرۇن ۋاپات بولغان.

ئى خالايىق، ئاشۇرا(ئونىنجى) كۈنىگە توققۇزىنجى كۈنىنىمۇ قوشۇپ تۇتۇشنىڭ سەۋەبى يەھۇدىيلارغا ئوخشاپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈندۇر. چۈنكى يەھۇدىيلار ئونىنجى كۈنلا روزا تۇتاتتى. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلارغا ئىبادەتتە ئوخشاپ قېلىشنى ياقتۇرمىغاچقا، توققۇزىنچى كۈنىنىمۇ قوشۇپ تۇتۇشنى كۆرسەتكەن. بۇ ئىسلام شەرىئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى بولۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ باشقا دىندىكىلەردىن پەرقلىق بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ.

ئەگەر: «پەقەت ئاشۇرا كۈنلا روزا تۇتسا بولامدۇ؟» دەپ سورالسا، جاۋابى: ھەئە، لېكىن ئەڭ ياخشىسى ئالدىدىكى بىر كۈندىمۇ تۇتۇشتۇر. بۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ: «ئەگەر كېلەر يىلغىچە ھايات قالسام، توققۇزىنچى كۈنىنىمۇ چوقۇم تۇتىمەن» دېگەن سۆزى بىلەن بېكىتىلگەن سۈننەتتۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى (1960) ۋە مۇسلىم (1136) ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (1134) ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت ئاتا قىلسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ماڭا ۋە سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن.

ئەي مۇسۇلمانلار، ئاللاھ كېچە-كۈندۈزنى چوڭ ھېكمەت بىلەن ياراتتى. ئۇ ھېكمەت ئەمەل قىلىشتۇر. ئاللاھ ئۇلارنى بىكار ياراتمىدى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَهُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ خِلۡفَةً لِّمَنۡ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوۡ أَرَادَ شُكُورٗا﴾ [الفُرۡقَان الآية ٦٢] « ئاللاھ (ئۆزىنىڭ قۇدرىتىنى) ئەسلىمەكچى بولغانلار ياكى (ئۆزىنىڭ نېمىتىگە) شۈكۈر قىلماقچى بولغانلار ئۈچۈن كېچە بىلەن كۈندۈزنى ئالمىشىپ تۇرىدىغان قىلىپ بەردى. ». يەنە ئۆزى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلۡمَوۡتَ وَٱلۡحَيَوٰةَ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۚ﴾ [المُلۡك الآية ٢] « سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، ئاللاھ ئۆلۈمنى ۋە تىرىكلىكنى ياراتتى.»

تىرمىزى ئەبۇ بەرزە ئەسلەمىدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قىيامەت كۈنى بەندە تۆت نەرسىدىن: ئۆمرىنى نېمىگە سەرپ قىلغانلىقىدىن، ئىلمى بىلەن نېمە قىلغانلىقىدىن، مېلىنى قەيەردىن تاپقانلىقى ۋە نېمىگە خەجلىگەنلىكىدىن، بەدىنىنى نېمىگە ئىشلەتكەنلىكىدىن سورالمىغۇچە قەدىمى يۆتكەلمەيدۇ.» [1]

ئەي مۆمىنلەر، بىز بۇ كۈنلەردە بىر يىلنى ئۇزىتىپ، يېڭى يىلنى قارشى ئالىمىز. ئۆتكەن يىلىمىزدا قانداق ئەمەللەرنى قىلدۇق؟ يېڭى يىلدا قانداق ئەمەللەرنى قىلىمىز؟ يىللار تېز ئۆتۈپ كېتىۋاتىدۇ. بۇ يىل خۇددى بىر كۈن، بەلكى بىر سائەتتەك ئۆتۈپ كەتتى. ئۇزىمىزنى ھېساب قىلايلى: جەننەتكە يېقىنلاشتۇرىدىغان، دوزاختىن يىراقلاشتۇرىدىغان ئىشلارغا قانچىلىك ۋاقىت سەرپ قىلدۇق؟ ئاللاھنىڭ تائىتىگە قانچىلىك ئالدىرىدۇق؟ نەپلە نامаз ۋە روزىلارنى قانچىلىك تۇتتۇق؟

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى(2417) رىۋايەت قىلغان ۋە: بۇ سەھىھ ھەسەن ھەدىس، دېگەن.

قانچىلىك سەدىقە قىلدۇق؟ ئاللاھنى قانچىلىك زىكىر قىلدۇق؟ مەسجىدلەرگە قانچىلىك بالدۇر باردۇق؟ گۈناھ-مەئسىيەتلەردىن ساقلاندۇقمۇ؟ ھارامغا قاراشتىن كۆزىمىزنى، غەيۋەت ۋە باتىل سۆزلەردىن تىلىمىزنى ساقلىدۇقمۇ؟ قەلبىمىزنى كەك-ئاداۋەت ۋە ھەسەتتىن پاكلىدۇقمۇ؟ قوشنا، تۇغقان ۋە خىزمەتچىلىرىمىز بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزنى ياخشىلىدۇقمۇ؟ ئايال ۋە قىزلىرىمىزنى ھىجاب، ھايا ۋە ئىپپەتكە، يالىڭاچلىق ۋە يات جىنسىلارغا ئارىلىششتىن ساقلىنىشقا قانچىلىك بۇيرۇدۇق؟

ئەي خالايىق، بىر يىلنىڭ ئاخىرلىششى ۋە يېڭى يىلنىڭ باشلىنىشى مۇناسىۋىتى بىلەن قىلىدۇ: بىرىنچىسى، ئۆمۈرنىڭ ئۇزۇن بولغانلىقىغا ئاللاھقا شۈكۈر قىلىش؛ ئىككىنچىسى، ئۆزىدىن ئۆتكەنكى ئىشلارغا ھېساب ئېلىش؛ ئۈچىنچىسى، قالغان ئۆمۈر ئۈچۈن نەپسىنى تۇزەش ۋە توغرىلاش. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «ھېساب ئېلىنىشتىن بۇرۇن ئۆزۈڭلاردىن ھېساب ئېلىڭلار، چوڭ سوراققا تەييارلىنىڭلار. دۇنيادا ئۆزىدىن ھېساب ئالغان كىشىنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى ھېسابى يەڭگىل بولىدۇ.»[1] شۇڭا، ئى مۇسۇلمانلار، ئەجەل كېلىشتىن بۇرۇن ئەمەل قىلىڭلار، ئەمەل!

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كۈنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۈمە كۈنىدۇر. ئۇ كۈندە ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىننى قوغدىغايلا.

---

[1] بۇنى تىرمىزى (2459) ھەدىستىن كېيىن رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! نېمەتلىرىنىڭ يوقىلىشىدىن، ساغلاملىقىمىزنىڭ ئۆزگىرىشىدىن، تۈيۇقسىز كەلگەن جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بەرەس كېسىلىدىن، ساراڭلىقتىن، جۇزام كېسىلىدىن ۋە باشقا بارلىق كېسەللەردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى ئاللاھ! بىز سىلىدىن بارلىق ياخشىلىقلارنى، ھازىرقى ۋە كېيىنكى، بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن ياخشىلىقلارنى سورايمىز. بارلىق يامانلىقلاردىن، ھازىرقى ۋە كېيىنكى، بىز بىلگەن ۋە بىلمىگەن يامانلىقلاردىن سىلىگە سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى ئادىللىققا، ياخشىلىق قىلىشقا، خىش-ئەقرىبالارغا سىلە-رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؛ يامان ئىشلاردىن، گۇناھتىن ۋە زۇلۇم قىلىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ ۋەز-نەسىھەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە پەند-نەسىھەت قىلىدۇ. ئۇلۇغ ئاللاھنى ياد ئېتىڭلار، ئۇ سىلەرنى ياد ئېتىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىڭلار، ئۇ سىلەرگە تېخىمۇ كۆپ نېمەت بېرىدۇ. ئاللاھنى ياد ئېتىش ھەقىقەتەن ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتتۇر. ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

ھەر تۈرلۈك ئۈچ خۇتبە

بەيتۇلمەقدىس ۋە مەسجىدۇلئەقسانىڭ ئون ئالاھىدىلىكى

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن يارىدەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان يېڭىلىقلاردۇر. ھەر قانداق يېڭىلىق بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار! مەن سىلەرگە ۋە ئۆزەمگە ئاللاھتىن قورقۇشنى تەۋسىيە قىلىمەن. بۇ ئاللاھنىڭ ئاۋۋالقىلار ۋە كېيىنكىلەرگە قىلغان ۋەسىيىتىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَإِيَّاكُمۡ أَنِ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ﴾ [النِّسَاء الآية ١٣١] "سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق. " ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلارکى، ئاللاھ ئۆزى خالىغاننى يارىتىدۇ ۋە تاللايدۇ. ئۇ بەزى پەرىشتىلەرنى بەزىسىدىن، بەزى كىتابلارنى بەزىسىدىن، بەزى پەيغەمبەرلەرنى بەزىسىدىن، بەزى ۋاقىتلارنى بەزىسىدىن، بەزى جايلارنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدى. شۇنىڭ ئىچىدە بەيتۇلمەقدىس ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى مۇبارەك زېمىننى باشقا جايلاردىن ئۈستۈن قىلدى. بۇ ئاللاھنىڭ ھېكمىتى ۋە ياخشى تاللىشىدۇر. ﴿وَرَبُّكَ يَخۡلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخۡتَارُۗ مَا كَانَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُۚ﴾ [القَصَص الآية ٦٨] «رەببىڭ (مەخلۇقاتىدىن) خالىغىنىنى يارىتىدۇ، خالىغان ئادەمنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ، تاللاش ھوقۇقى ئۇلاردا ئەمەس. » بەيتۇلمەقدىس دېگەن شېرىكتىن پاكلانغان ئۆي دېگەن مەنىدە.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بەيتۇلمەقدىسنىڭ ئون خاسلىقى بار:

1. بىرىنچى خاسلىق: ئاللاھ تائالا قۇرئاندا ئۇنى مۇبارەك دەپ سۈپەتلىگەن. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ﴾ [الإِسْرَاء الآية ١] " ئاللاھ (بارچە نۇقساندىن) پاكتۇر، ئۇ بەندىسىنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرەمدىن ئەتراپىنى بەركەتلىك قىلغان مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ كەلدى". قۇددۇس بولسا مەسجىدنىڭ ئەتراپىدۇر.

2. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ تائالا ئۇنى مۇقەددەس (پاك) دەپ سۈپەتلەپ، مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىدىن مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰقَوْمِ ٱدْخُلُوا۟ ٱلْأَرْضَ ٱلْمُقَدَّسَةَ ٱلَّتِى كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمْ﴾ [المَائِدَة الآية ٢١] " ئى قەۋمىم! ئاللاھ سىلەرگە تەقدىر قىلغان (يەنى سىلەرنى كىرىشكە ئەمر قىلغان) مۇقەددەس زېمىنغا (يەنى بەيتۇلمەقدىسكە) كىرىڭلار ". مۇقەددەس زېمىن بەيتۇلمەقدىستۇر.

3. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ سۈيىنەھۇ ۋە تائالا پەيغەمبىرى مۇساغا بۇتپەرەس جاببار (ئاد قەۋمىنىڭ قالدۇقى بولمىش جاسامەتلىك) ئەمالىقلارغا قارشى جەڭ قىلىشنى، ئۇ يەرنى ئۇلاردىن تارتىۋېلىشنى، تەۋھىدنى يېيىشنى ۋە شېرىكنى يوق قىلىشنى بۇيرۇغان. مۇسا ئۆز قەۋمىگە: ﴿يَٰقَوْمِ ٱدْخُلُوا۟ ٱلْأَرْضَ ٱلْمُقَدَّسَةَ ٱلَّتِى كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَٰرِكُمْ فَتَنقَلِبُوا۟ خَٰسِرِينَ﴾ [المَائِدَة الآية ٢١] " ئى قەۋمىم! ئاللاھ سىلەرگە تەقدىر قىلغان (يەنى سىلەرنى كىرىشكە ئەمر قىلغان) مۇقەددەس زېمىنغا (يەنى بەيتۇلمەقدىسكە) كىرىڭلار، ئارقاڭلارغا چېكىنمەڭلار، بولمىسا (ئىككىلا دۇنيادا) زىيان تارتقۇچىلاردىن بولۇپ قالسىلەر. " دېدى.

4. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەۋەر بەرگەندەك، مۇسا ئەلەيھىسسالام ۋاپاتى يېقىنلاشقاندا، ئاللاھتىن ئۆزىنى مۇقەددەس زېمىنغا تاش ئېتىم يىراقلىققا يېقىنلاشتۇرۇشنى تىلىگەن. بۇ پەقەت بەيتۇلمەقدىسكە بولغان مۇھەببەتتىن ئىدى. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، مۇسا ئەلەيھىسسالام ۋاپات ۋاقتى يېقىنلاشقاندا، رەببىدىن ئۆزىنى مۇقەددەس زېمىنغا تاش ئېتىم يىراقلىققا يېقىنلاشتۇرۇشنى تىلىگەن. مەلۇمكى، مۇقەددەس زېمىن بۇتپەرەس جاببار ئەمالىقلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا ئىدى. شۇڭا مۇسا ئۇ يەردە ۋاپات تېپىش ئۈچۈن كەرەلمەيتتى، پەقەت مۇمكىن قەدەر يېقىنلىششنى

خالىغان. ئاندىن پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: "ئەگەر مەن ئۇ يەردە بولسام، سىلەرگە ئۇنىڭ قەبرىسىنى يول بويىدىكى قىزىل دۆڭنىڭ يېنىدا كۆرسىتىپ بېرەتتىم" دېگەن.[1]

5. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالا يۇشە ئىبنى نۇن بەيتۇلمەقدىستىكى جاببارلار بىلەن ئۇرۇشماقچى بولغاندا، قۇياشنى توختىتىپ قويغان. قاراڭغۇ چۈشۈشگە ئاز قالغاندا ئۇ ئۆزىنىڭ قوشۇنى بىلەن بىللە ئىدى. ئۇ ئاللاھتىن قاراڭغۇ چۈشۈشتىن بۇرۇن شەھەرگە كىرىپ جاببارلار بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن قۇياشنى توختىتىپ بېرىشنى تىلىگەن. ئاللاھ ئۇنىڭ تىلىكىنى قوبۇل قىلغان ۋە بەيتۇلمەقدىس فەتھى قىلىنغان. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: "قۇياش پەقەت يۇشەنىڭ بەيتۇلمەقدىسكە قاراپ يۈرۈش قىلغان كېچىلىرىدىلا توختىتىلغان، باشقا ھېچقانداق ئىنسان ئۈچۈن توختىتىلمىغان."[2]

6. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، ئۇنىڭ فەتھى قىلىنىشى قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدىندۇر. ئۇف ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دېگەن: "مەن تەبۇك غازىتىدا پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىغا كەلدىم، ئۇ تېرىدىن ياسالغان چېدىردا ئىدى. ئۇ: قىيامەتتىن بۇرۇن ئالتە ئىشنى سانىغىن: مېنىڭ ۋاپاتىم، ئاندىن بەيتۇلمەقدىسنىڭ فەتھى قىلىنىشى..." دېگەن.[3]

7. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، دەججال ئۇنىڭغا كىرەلمەيدۇ، بەلكى ئۇنىڭغا يېقىن جايدا ئۆلتۈرۈلىدۇ. ئۇنى مەسىھ ئىسا ئىبنى مەريەم ئەلەيھىسسالام لۇد دەرۋازىسىدا تۇتۇۋېلىپ ئۆلتۈرىدۇ.[4] "لۇد" بەيتۇلمەقدىسكە يېقىن بىر جايدۇر.

8. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، كۇفرىنىڭ سىمۋوللىرى ۋە رەھبەرلىرىنىڭ ئاخىرقى ئاقىۋىتى پەلەستىندە بولىدۇ. دەججال پەلەستىندە ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدا ئۆلتۈرۈلىدۇ. بۇ، دەججال يەھۇدىيلارنىڭ قوماندانى بولىدىغان ھەل قىلغۇچ قىرغىنچىلىق جېڭىدە بولىدۇ. ئىسا ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى دەججال ۋە ئۇنىڭ قوشۇنىنى ئۆلتۈرىدۇ. ھەتتا خىرىستىئانلاردىن

---

[1] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1339) ۋە مۇسلىم(2372) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(8315) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3176) رىۋايەت قىلغان.

[4] مۇسلىم(2937) نەۋۋاس ئىبنى سەمئان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسگە قارالسۇن.

ئىسانى ئىنسان ۋە ئەلچى دەپ توغرا ئىمان ئېيتمىغانلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆلتۈردۇ. خرىستىئانلارنىڭ توڭگۇزنىنى ئۆلتۈردۇ ۋە ئۇلار ئىبادەت قىلىدىغان كرېستنى چاقىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى پەلەستىندە يۈز بېرىدۇ.[1]

9. بەيتۇلمەقدىسنىڭ خاسلىقلىرىدىن يەنە بىرى، ئاخىر زاماندا مەسىھ ئىسا ئىبنى مەريەمنىڭ رەھبەرلىكىدە مۇسۇلمانلار بىلەن يەھۇدىيلار ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش بولغاندا، دەرەخ ۋە تاشلار يەھۇدىيلارنى پاش قىلىدۇ. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: " مۇسۇلمانلار تاكى يەھۇدىيلار بىلەن ئۇرۇش قىلىپ، ئۇلارنى ئۆلتۈرمىگىچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ. ھەتتا يەھۇدي تاش ياكى دەرەخنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنىدۇ، تاش ياكى دەرەخ: ئى مۇسۇلمان، ئى ئاللاھنىڭ بەندىسى، مېنىڭ ئارقامدا بىر يەھۇدي بار، كېلىپ ئۇنى ئۆلتۈرگىن، دەيدۇ. پەقەت غەرقەد دەرىخى بۇنداق دېمەيدۇ، چۈنكى ئۇ يەھۇدىيلارنىڭ دەرىخىدۇر."[2]

10. بەيتۇلمەقدىسنىڭ ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى ئۇنىڭدا مەسجىدى ئەقسا بار بولۇپ، ئۇ قۇرئان ۋە ھەدىستە بەلگىلەنگەن ئۈچ ئۇلۇغ مەسجىدنىڭ بىرىدۇر. ئۇنىڭ كۆپلىگەن مۇھىم ئالاھىدىلىكلىرى بار بولۇپ، ئەڭ مۇھىملىرى تۆۋەندىكى ئون ئالاھىدىلىكتۇر.

بىرىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسجىدى ھەرامدىن مەسجىدى ئەقساغا ئىسرا قىلىنىپ(كېچىسى ئېلىپ بىرىلىپ)، ئاندىن ئاسمانغا مىراج قىلىندى(كۆتۈرۈلۈندى). ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِيٓ أَسۡرَىٰ بِعَبۡدِهِۦ لَيۡلٗا مِّنَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ إِلَى ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡأَقۡصَا﴾ [الإِسۡرَاء الآية ١] " ئاللاھ (بارچە نۇقساندىن) پاكتۇر، ئۇ بەندىسىنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرەمدىن مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ كەلدى". كېيىن ئۇ ئاسماندىن قايتىپ يەنە مەسجىدى ئەقساغا، ئاندىن مەككىگە قايتتى. مەسجىدى ئەقسادىن ئىككى قېتىم ئۆتۈشى ئۇنىڭ ئۇلۇغلۇقى ۋە مۇھىملىقىنى كۆرسىتىدۇ.

---

[1] مۇسلىم (2897) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان مەسىھنىڭ چۈشۈش ۋە دەججالنى ئۆلتۈرۈش قىسسىسى، شۇنداقلا (156) جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان ۋە(2937) نەۋۋاس ئىبنى سەمئان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەرگە قارالسۇن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(2926) ۋە مۇسلىم(2922) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

ئىككىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسرا كېچىسى مىراجدىن كېيىن مەسجىدى ئەقسادا بارلىق پەيغەمبەرلەرگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇدى. ئۇ: «ناماز ۋاقتى بولغانتى، مەن ئۇلارغا ئىمام بولدۇم» دېگەن.[1]

ئۈچىنچى: مەسجىدى ئەقسانىڭ ئالاھىدىلىكلىرىدىن بىرى، ئاللاھ ئۈنى پەيغەمبىرىگە كۆرسەتتى. مۇشرىكلار ئىسرا ۋەقەسىنى ئىنكار قىلغاندا، ئۇلار مەسجىدنىڭ تەسۋىرىنى سورىدى. چۈنكى ئۇلار ئۈنىڭ ئۇ يەرگە بۇرۇن بىرىپ باقمىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئاللاھ مەسجىدنى ئۈنىڭغا كۆرسەتتى، ئۇ بىنا ۋە ئالامەتلىرىنى تەسۋىرلەپ بەردى. جابىر ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: قۇرەيش مېنى يالغانچىغا چىقارغاندا، مەن ھىجرىدە تۇردۇم، ئاندىن ئاللاھ ماڭا بەيتۇلمەقدىسنى ئوچۇق كۆرسەتتى، مەن ئۈنىڭغا قاراپ تۇرۇپ ئۈنىڭ ئالامەتلىرى (بەلگىلىرى) ھەققىدە ئۇلارغا خەۋەر بېرىشكە باشلىدىم.[2]

تۆتىنچى: مەسجىدى ئەقسا مۇسۇلمانلارنىڭ تۇنجى قىبلىسى ئىدى. بەرا ئىبنى ئازىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ: «بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن بەيتۇلمەقدىس تەرەپكە قاراپ 16 ياكى 17 ئاي ناماز ئوقۇدۇق، ئاندىن قىبلە ئۆزگەرتىلدى» دېگەن.[3]

بەشىنچى: مەسجىدى ئەقسا ئىبادەت ئۈچۈن سەپەر قىلىشقا بولىدىغان مەسجىدلەردىن. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «پەقەت ئۈچ مەسجىدكىلا سەپەر قىلىنىدۇ: مەسجىدى ھەرام، مەسجىدى ئەقسا ۋە مېنىڭ بۇ مەسجىدىم» دېگەن[4]. يەنى، پەيغەمبەر مەسچىتى، شۇڭا يەر يۈزىدىكى بۇ ئۈچ مەسجىدتتىن باشقا بىرەر جايغا ئىبادەت قىلىش نىيىتى بىلەن سەپەر قىلىشقا بولمايدۇ.

ئالتىنچى: مەسجىدى ئەقسادا ئوقۇلغان بىر ناماز (باشقا ئادەتتىكى جايلاردا ئوقۇلغان) 250 نامازدىن ئۈزەل. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ دەيدۇكى: «بىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يېنىدا ئۈنىڭ مەسجىدى بىلەن بەيتۇلمەقدىسنىڭ قايسىسى ئۈزەل

---

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(172) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3886) ۋە مۇسلىم(170) رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(4492) ۋە مۇسلىم(525) رىۋايەت قىلغان.

[4] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(1995) ۋە مۇسلىم(827) ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان. يەنە بۇخارى(1189) ۋە مۇسلىم(1397) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئىكەنلىكى ھەققىدە سۆزلەشكەن ئىدۇق. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: مېنىڭ بۇ مەسجىدىمدە ئوقۇلغان بىر ناماز ئۇنىڭدا ئوقۇلغان تۆت نامازدىن ئەۋزەل، نېمىدېگەن ياخشى ناماز ئۇ (پەيغەمبەر مەسچىتى) نېمىدېگەن ياخشى ناماز ئورنى. بىر كىشى ئۇچۇن بەيتۇلمەقدىسكە قاتنىيالايدىغان جايدا ئاتنىڭ تۇزلىدەك (كىچىككىنە) بىر پارچە يەرنىڭ بولۇشى، ئۇنىڭ ئۇچۇن پۈتۈن دۇنيادىن ياخشىدۇر، ياكى: پۈتۈن دۇنيا ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكى نەرسىلەردىن ياخشىدۇر، دېگەن. »[1]

ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مەسجىدى نەبەۋىدە ئوقۇلغان ناماز (باشقا ئادەتتىكى جايلاردا ئوقۇلغان) مىڭ نامازدىن ئەۋزەل بولغانلىقى ئۈچۇن، مەسجىدى ئەقسادا ئوقۇلغان ناماز (باشقا ئادەتتىكى جايلاردا ئوقۇلغان) 250 نامازدىن ئەۋزەل بولىدۇ، چۈنكى ئۇ تۆتتىن بىرىگە تەڭ.

يەتتىنچى: مەسجىدى ئەقسا يەر يۈزىدە سېلىنغان ئىككىنچى مەسجىددۇر. ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ دەيدۇكى: «مەن: ئى رەسۇلۇللاھ، يەر يۈزىدە تۇنجى قۇرۇلغان مەسجىد قايسى؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: مەسجىدى ھەرام، دېدى. مەن: ئاندىن قايسى؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: مەسجىدى ئەقسا، دېدى. مەن: ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قانچە يىل بار؟ دەپ سورىدىم. ئۇ: قىرىق يىل، دېدى.»[2]

سەككىزىنچى: سۇلايمان ئىبنى داۋۇد ئەلەيھىسسالام مەسجىدنى يېڭىلاپ قۇرۇپ، ئۇنىڭدا ناماز ئوقۇغان ھەر كىشىنىڭ گۇناھىنى كەچۈرۈشنى ئاللاھتىن تىلىدى. ئاللاھ ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سۇلايمان ئىبنى داۋۇد ئەلەيھىسسالام بەيتۇلمەقدىسنى سېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاللاھدىن ئۈچ تۇرلۇك خىسلەتنى (تەلەپنى) سورىغان: ئاللاھنىڭ ھۆكمىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان بىر ھۆكۈمنى (يەنى كىشىلەر ئارىسىدىكى دەۋالاردا توغرا ھۆكۈم چىقىرىشتا ئاللاھنىڭ تەۋپىقىگە ئېرىشىشنى) سورىغان، ئاللاھ ئۇنىڭغا بۇنى بەردى. ئۆزىدىن كېيىن ھېچكىمگە نىسىپ بولمايدىغان بىر پادىشاھلىقنى سورىغان، ئاللاھ ئۇنىڭغا بۇنىمۇ بەردى. مەسجىدنىڭ قۇرۇلۇشىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، ئاللاھتىن مۇنداق دەپ سورىغان: كىمكى بۇ مەسجىدكە پەقەت

---

[1] بۇ ھەدىسنى تەبەرانى "مۇئجەمۇلئەۋسەت"(6983) ۋە ھاكىم "مۇستەدرەك"(4509) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى ھاكىمنىڭ. ئەلبانى "تەمامۇلمىننە" (294- بەت) بۇنى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(3425) ۋە مۇسلىم(520) رىۋايەت قىلغان، لەۋزى مۇسلىمنىڭ.

ناماز ئوقۇش ئۈچۈنلا كەلسە، ئۇ كىشىنى ئۇنىڭدىن خۇددى ئانىسىدىن تۇغۇلغان كۈندىكىدەك گۇناھسىز ھالەتتە چىقارسۇن. » [1]

توققۇزىنچى: سۈلايماندىن ئىلگىرى ئىبراھىم ۋە ياقۇب قاتارلىق نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر مەسجىدى ئەقسانى قايتا قۇرغان.

ئونىنچى: مەسجىدى ئەقسانى خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ فەتھى قىلغان. ھىجرىيە 15-يىلى (مىلادىيە 636) مۇسۈلمان قوشۇنى ئەبۇ ئۇبەيدە ئامىر ئىبنى جەررراھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قوماندانلىقىدا قۇددۇسنى قورشىدى. ئالتە ئايلىق قورشاۋدىن كېيىن، خرىستىئانلارنىڭ باشلىقى مۇسۈلمانلار خەلىپىسى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ كىلىشىنى شەرت قىلىپ تەسلىم بولۇشقا قوشۇلدى.

ھىجرىيە 16-يىلى خەلىپە ئۆمەر قۇددۇسقا كېلىپ شەھەرنىڭ ئاچقۇچلىرىنى تاپشۇرۇۋالدى ۋە شەھەرنىڭ مۇسۈلمانلارغا قاراشلىق بولغانلىقىنى ئېلان قىلدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسرا كېچىسى كىرگەن ئىشىكتىن كىرىپ، داۋۇدنىڭ مېھرابىدا تەھىييەتۇل مەسجىد نامىزى ئوقۇدى. ئەتىسى بامدات نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە «ساد» سۈرىسىنى ئوقۇپ سەجدە ئايىتىدە سەجدە قىلدى، ئىككىنچى رەكئەتتە «بەنى ئىسرائىل» سۈرىسىنى ئوقۇدى. ئۆمەر كېلىشىمى تۈزۈلۈپ، ئۇنىڭدا شامدىكى خرىستىئانلارغا قويۇلغان شەرتلەر ۋە مۇسۈلمان دۆلىتى قول ئاستىدا پەلەستىنده ياشاشنى خالىغان خرىستىئانلارنىڭ ھوقۇقلىرى بايان قىلىندى. بۇلارنىڭ بىرىنچىسى، مۇسۈلمان دۆلىتىدە ئامانلىق ۋە ھۆرمەت بىلەن ياشاش بەدىلىگە جىزيە تۆلەش ئىدى.

ئەي ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، مانا بۇلار ئاللاھ بەيتۇلمەقدىس ۋە مەسجىدى ئەقسانى بەرگەن ئون خىل ئالاھىدىلىكتۇر. ھەر بىر مۇسۈلمان بۇلارنى بىلىشى ۋە باللىرىغا ئۆگىتىشى كېرەك. پەلەستىن مەسىلىسى ماددىي ياكى سىياسىي مەسىلە ئەمەس، بەلكى ئەقىدە مەسىلىسىدۇر. بۇ مەسىلىدە سەل قاراش دىندا يوچۇق پەيدا قىلىشتۇر. دۇنيانىڭ ئەڭ ياخشى پادىشاھلىرى ئىشغالىيەتنى تۆگىتىش ئۈچۈن كۆپ تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. ھازىرقى زامانداا ئىران مەجۇسىيلىرى قۇددۇسنى ئازاد قىلىش شوئارى بىلەن مەسجىدى ئەقسانى يېتىش ۋە ئۇنىڭغا شېرىك بايراقلىرىنى تىكلەشنى نىشان قىلماقتا،

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد(2\ 176) ۋە نەسائى(693) ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، لەۋزى نەسائىنىڭ. ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دىگەن.

لېكىن ئۇلار مەقسىتىگە يېتەلمەيدۇ. چۈنكى پەلەستىننى ئۆمەر ۋە سالاھىددىن فەتھى قىلغان، ئۆمەر ۋە سالاھىددىننى تىللايدىغانلار ئۇنى ھەرگىزمۇ قايتا فەتھى قىلالمايدۇ!

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن ئۆزۈم ۋە سىلەر ئۈچۈن بارلىق گۇناھلاردىن مەغپىرەت تىلەيمەن. سىلەرمۇ ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار، ئۇ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جېمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭ تاللىغان بەندىلىرىگە سالام بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، ئى مۆمىنلەر، ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، يەھۇدىيلار پەيغەمبەر سۈلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسجىدى ئەقسانى قۇرغانلىقىغا ۋە ئۆزلىرىنىڭ ئۇنىڭ ئەۋلادى ئىكەنلىكىگە ئاساسەن، مەسجىدى ئەقساغا بولغان ھەقلىرىنى داۋا قىلىۋاتىدۇ. بۇ سۆز يەتتە جەھەتتىن خاتادۇر:

بىرىنچى: سۈلايمان ئەلەيھىسسالام مەسجىدنى تۇنجى قۇرمىغان، بەلكى قايتا قۇرغان. مەسجىدنىڭ ئاساسى سۈلايماندىن كۆپ بۇرۇن سېلىنغان بولۇپ، بەزىلەر ئۇنى ئادەم ئەلەيھىسسالام قۇرغان دەيدۇ، يەنە باشقا قاراشلارمۇ بار.

ئىككىنچى: مەسجىدى ئەقسانى سۈلايماندىن بۇرۇن ئىبراھىم ۋە ياقۇپ قاتارلىق پەيغەمبەرلەر قايتا قۇرغان. ئۇ يەردە تەۋھىد ئەھلى ئاللاھقا ئىبادەت قىلسۇن دەپ قۇرۇلغان، يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەتخانىسى بولۇش ئۈچۈن ئەمەس.

ئۈچىنچى: سۈلايمان ئەلەيھىسسالام تەۋھىد ئەھلى ئىدى، ئەمما يەھۇدىيلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ يولىدا ماڭمىدى، ئەكسىچە ئۇلارغا دۈشمەنلىك قىلدى، تەۋرات ۋە ئىنجىلنى بۇرمىلىدى ۋە كاپىر بولدى. يەھۇدىيلار بەنى ئىسرائىل دەۋرىدە ئۆزلىرىنىڭ كۇفرى بىلەن بەنى ئىسرائىلدىن خۇددى نۇھنىڭ ئوغلىدىن، ئىبراھىمنىڭ دادىسى ئازەردىن، مۇھەممەدنىڭ تاغىسى ئەبۇ لەھەبتىن ئايرىلغىنىدەك ئايرىلدى. كۇفرى مۇسۇلمانلار بىلەن كاپىرلار ئارىسىدىكى دوستلۇقنى ئۇزىدۇ، شۇڭا بەنى ئىسرائىلغا بېرىلگەن پەزىلەتلەردىن يەھۇدىيلارغا ھېچنەرسە يوق، ئۇلارنىڭ كۇفرى ئۇلارنى بۇ پەزىلەتلەردىن مەھرۇم قىلدى.

تۆتىنچى: سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ مەسجىدنى قۇرغانلىقى ئۇلارنىڭ ئىرقى سەۋەبىدىن ئۇنىڭغا ئىگە بولۇشنى بىلدۈرمەيدۇ. ئۇ مەسجىدنى ناماز ئوقۇيدىغانلارنىڭ ئىرقىغا قارىماستىن كىشىلەر ناماز ئوقۇسۇن دەپ قايتا قۇرغان. چۈنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتى يەھۇدىيلارنىڭ بۇرمىلانغان دىنىدەك ئىرقچىلىققا ئاساسلانغان ئەمەس، بەلكى تەۋھىد ۋە تەقۋادارلىققا ئاساسلانغان.

بەشىنچى: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بەيتۇلمەقدىسنى فەتھى قىلغاندا، مۇسۇلمانلار شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ ھازىرغىچە ۋاز كەچمىگەن ۋە كەلگۈسىدىمۇ ۋاز كەچمەيدىغان بىر كېلىشىم تۈزگەن. بۇ كېلىشىم بويىچە پەلەستىن مۇسۇلمانلارنىڭ بولۇپ، ھۆكۈمرانلىق ۋە ئىگىدارچىلىق ئۇلارغا مەنسۇپ، يەھۇدىيلارنىڭ پەقەت تۇرۇش ھوقۇقى بار، ئۇلار مۇسۇلمانلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن بەھرىمەن بولغانلىقى ئۈچۈن جىزىيە تۆلەيدۇ.

ئالتىنچى: ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ كىتابىدا زېمىننىڭ ئۆزىگە مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنى سالىھ بەندىلىرىگە مىراس قىلىپ بېرىدىغانلىقىنى بەلگىلىگەن: ﴿وَلَقَدۡ كَتَبۡنَا فِي ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعۡدِ ٱلذِّكۡرِ أَنَّ ٱلۡأَرۡضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ ٱلصَّٰلِحُونَ﴾ [الأنبياء الآية ١٠٥] « بىز لەۋھۇلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى (يەنى ۋاپاسلىق قىلىشقا لايىقەتلىك) بەندىلىرىم ۋاپاسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق». مەلۇمكى، ئىسلام دىنىغا ئېگەشكەنلەردىن باشقا سالىھ كىشى يوق، يەھۇدىيلار بولسا پەيغەمبەرلەرنىڭ دۈشمىنى ۋە ئۇلارنىڭ قاتىللىرىدۇر. ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: بەنى ئىسرائىل مۇقەددەس زېمىنغا ئېگە ھەقلىق كىشىلەر ئىدى، بۇ زېمىن ئۇلار مۆمىن بولغان ۋاقىتتا ئۇلارغا بەنى ئىسرائىلدىن بولغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى مۆمىن بولغانلىقى ئۈچۈن يېزىلغان. شەكسىزكى، ئۇلار مۇسا ئەلەيھىسسالام دەۋرىدە يەر يۈزىدىكى ئېگە ئەۋزەل كىشىلەر ئىدى. ئاللاھ تائالا: ﴿وَلَقَدۡ كَتَبۡنَا فِي ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعۡدِ ٱلذِّكۡرِ أَنَّ ٱلۡأَرۡضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ ٱلصَّٰلِحُونَ﴾ [الأنبياء الآية ١٠٥] « بىز لەۋھۇلمەھپۇزدا (ئەزەلدە) يازغاندىن كېيىن، (داۋۇدقا نازىل قىلىنغان) زەبۇردا زېمىنغا ھەقىقەتەن مېنىڭ ياخشى (يەنى ۋاپاسلىق قىلىشقا لايىقەتلىك) بەندىلىرىم ۋاپاسلىق قىلىدۇ دەپ يازدۇق. » دېگەن. خۇددى ئاللاھ بەنى ئىسرائىلنى پىرئەۋننىڭ زېمىنغا ۋارىس قىلغاندەك، مۇسۇلمانلار ۋە مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئىمان كەلتۈرگەنلەر بەنى ئىسرائىلغا ۋارىس بولىدۇ.

يەتتىنچى: ئومۇمەن مەسجىدلەر ۋە خۇسۇسەن بۇ ئۇچ مەسجىدنىڭ باشقۇرۇشى كاپىرلارغا ئەمەس مۆمىنلەرگە مەنسۇپتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مَا كَانَ لِلۡمُشۡرِكِينَ أَن يَعۡمُرُواْ مَسَٰجِدَ

ٱللَّهِ شَٰهِدِينَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِم بِٱلۡكُفۡرِۚ أُوْلَٰٓئِكَ حَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡ وَفِي ٱلنَّارِ هُمۡ خَٰلِدُونَ ١٧ إِنَّمَا يَعۡمُرُ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ مَنۡ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَلَمۡ يَخۡشَ إِلَّا ٱللَّهَۖ﴾ [التَّوۡبَة الآية ١٧ - ١٨] «مۇشرىكلار ئۆزلىرىنىڭ كۇفرىنى ئىقرار قىلىپ تۇرۇقلۇق (يەنى كاپىرلىق بىلەن ئاللاھنىڭ مەسجىدلىرىنى ئاۋات قىلىش بىر .بىرى بىلەن سىغىشالمايدۇ)، (ئۇلارنىڭ) ئاللاھنىڭ مەسجىدلىرىنى ئاۋات قىلىشى توغرا ئەمەس، ئۇلارنىڭ قىلغان (ياخشى) ئەمەللىرىنىڭ نەتىجىسى بولمايدۇ، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ. ئاللاھنىڭ مەسجىدلىرىنى پەقەت ئاللاھقا، ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان، نامار ئۆتىگەن، زاكات بەرگەن، ئاللاھتىن باشقىدىن قورقمىغان كىشىلەرلا ئاۋات قىلىدۇ (يەنى مەسجىدنى رېمونت قىلىش، سەرەمجانلاشتۇرۇش، تازىلاش، مەسجىدتە داۋاملىق نامار ئۆتەش، قۇرئان تىلاۋەت قىلىش قاتارلىق ئىشلارنى قىلىدۇ) ».

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، نۇسرەت ئاللاھ سۇبھانەھۇ ۋە تائالا تەرىپىدىن سەجدە قىلغۇچى پىشانىلارغا، تەۋھىد ئەھلى قەلبلەرگە، تاھارەتلىك قوللارغا ۋە راستچىل تىللارغا ۋەدە قىلىنغان. ئاللاھ ۋەدىسىدە سادىق، ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَيَسۡتَخۡلِفَنَّهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ كَمَا ٱسۡتَخۡلَفَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمۡ دِينَهُمُ ٱلَّذِي ٱرۡتَضَىٰ لَهُمۡ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنۢ بَعۡدِ خَوۡفِهِمۡ أَمۡنٗاۚ يَعۡبُدُونَنِي لَا يُشۡرِكُونَ بِي شَيۡـٔٗاۚ وَمَن كَفَرَ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ﴾ [النُّور الآية ٥٥] « ئاللاھ ئىچىكلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەرگە، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆكۈمران قىلغاندەك، ئۇلارنىمۇ چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشىنى، ئۇلار ئۈچۈن تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىپ بېرىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلاندۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى، ئۇلار ماڭا ئىبادەت قىلىدۇ، ماڭا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيدۇ، شۇ ۋەدىدىن كېيىن كاپىر بولغانلار ئاللاھنىڭ ئىتائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر. »

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى سىلەرگە بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار."

ئى ئاللاھ! بەندىللىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شىرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا، دىنلىرىنىڭ دۈشمەنلىرىنى ھالاك قىلغايلا، تەۋھىد ئەھلى بولغان بەندىلىرىگە نۇسرەت ئاتا قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! يۇرتىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى ئىسلاھ قىلغايلا، ئۇلارنى توغرا يولدا ماڭدىغان يېتەكچىلەردىن قىلغايلا.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! يەھۇدىيلار ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشتى، زۇلۇم قىلدى ۋە يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىقنى كۆپەيتتى. ئى ئاللاھ! ئۇلار پەيغەمبەرلەرنى ئۆلتۈردى، سالىھلارنىڭ قېنىنى تۆكتى، يۇرتلارنى ئىشغال قىلدى ۋە مال-مۈلۈكنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلدى. ئى ئاللاھ! ئۇلارغا ئازاب ۋە ۋابا چۈشۈرگەيلا. ئى ئاللاھ! ئۇلارنىڭ قەلبىگە قورقۇنچ ۋە ۋەھىمە سالغايلا. سىلىگىلا شىكايەت قىلىمىز، ۋە سىلىگىلا تەۋەككۈل قىلىمىز. كۈچ-قۇۋۋەت پەقەت سىلى بىلەنلا بولىدۇ.

ئى ئاللاھ! مەسجىدى ئەقسانى ئۇلۇغ ۋە ئەزىز قىلغايلا، ئۇنى يەھۇدىيلارنىڭ بۇلغىشىدىن ساقلىغايلا ئى ئاللاھ!

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈيەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

ئەخلاقى ۋە مالىيە جەھەتتىكى چىرىكلىكتىن ئاگاھلاندۇرۇش

بىرىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا ھەمدە ئېيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھىمنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئەھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۆمىنلەر! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

مەقسەتكە كەلسەك: ئۇ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئۇ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئۇ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەتنى بىدئەتتۇر، ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار. بىلىڭلاركى، ئاللاھ تۈزەشنى بۈيرۇپ، بۇزغۇنچىلىقتىن توسقان. شۇنىڭ بىلەيھىسسالام ئۆز قەۋمىگە مۇنداق دېگەن: ﴿إِنۡ أُرِيدُ إِلَّا ٱلۡإِصۡلَٰحَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُۚ وَمَا تَوۡفِيقِيٓ إِلَّا بِٱللَّهِۚ عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُ وَإِلَيۡهِ أُنِيبُ﴾ [هُود الآية ٨٨] « مەن پەقەت (سىلەرنى) قولۇمدىن كېلىشىچە تۈزەشنىلا خالايمەن، مەن پەقەت ئاللاھنىڭ ياردىمى بولغاندىلا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايمەن، (ھەممە ئىشتا) ئاللاھقا تايىنىمەن ۋە ئۇنىڭغا يۈزلىنىمەن. ».

ئاللاھ تۈزگۈچىلەرگە كاتتا مۇكاپات ۋەدە قىلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَٱلَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِٱلۡكِتَٰبِ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجۡرَ ٱلۡمُصۡلِحِينَ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٧٠] « كىتابنى مەھكەم تۇتىدىغانلار، نامازئوقۇيدىغانلار (ساۋابقا ئېرىشىدۇ)، بىز ياخشى ئىش قىلغۇچىلار(تۈزگۈچىلەر)نىڭ ئەجرىنى ھەقىقەتەن زايا قىلمۇەتمەيمىز».

شۇنداقلا ئاللاھ ئاھالىسى تۈزگۈچى ۋە ئاللاھنىڭ ئەمرىنى تۇتقۇچى بولغان يۇرتنى ھالاك قىلمايدىغانلىقىنى ۋەدە قىلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهۡلِكَ ٱلۡقُرَىٰ بِظُلۡمٖ وَأَهۡلُهَا مُصۡلِحُونَ﴾ [هُود الآية ١١٧] «پەرۋەردىگارىڭ ئاھالىسى ياخشى(تۈزگۈچى) بولغان يۇرتلارنى زۇلۇم سېلىپ ھالاك قىلمايدۇ.».

ئى مۇسۇلمانلار، تۈزەشنىڭ ئەكسى بۇزۇشتۇر. ئاللاھ تائالا بۇزغۇنچىلىق ۋە بۇزغۇچىلارنى ياماندىن كۆرۈپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُفۡسِدِينَ﴾ [المَائِدَة الآية ٦٤] « ئاللاھ بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى ياقتۇرمايدۇ».

بۇزغۇنچىلىق قىلىشتىن توسۇپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَلَا تَعۡثَوۡاْ فِي ٱلۡأَرۡضِ مُفۡسِدِينَ﴾ [البَقَرَة الآية ٦٠] « يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلماڭلار».

بۇزغۇچىلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: ﴿فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٠٣] «بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىغا قارىغىن».

نۇرغۇن بۇزغۇنچى ئۇممەتلەرنى ھالاك قىلغان. پىرئەۋن ھەققىدە مۇنداق دېگەن: ﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي ٱلْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَآءَهُمْ وَيَسْتَحْيِۦ نِسَآءَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ﴾ [القَصَص الآية ٤] « شۇبھىسىزكى، پىرئەۋن (مىسىر) زېمىنىدا (زومىگەرلىكتە) ھەددىدىن ئاشتى، ئاھالىسىنى بۆلەكلەرگە بۆلۈپ، ئۇلاردىن بىر تائىپە (يەنى بەنى ئىسرائىل) نى بوزەك قىلدى. ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرىنى ئۆلتۈرۈپ، قىزلىرىنى (خىزمەتكە سېلىش ئۈچۈن) تىرىك قالدۇردى، پىرئەۋن ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلاردىن ئىدى ».

مۇناپىقلارنى بۇزغۇچىلار دەپ سۈپەتلەپ، ئۇلارنىڭ بۇزغۇنچىلىقىنى تۈزەش دەپ ئاتايدىغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُواْ فِي ٱلْأَرْضِ قَالُوٓاْ إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۝١١ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ﴾ [البَقَرَة الآية ١١ - ١٢] « ئۇلارغا: «يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلماڭلار» دېيىلسە، «بىز ئىسلاھ قىلغۇچىلارمىز» دەيدۇ. بىلىڭلاركى، ئۇلار ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلاردۇر، لېكىن بۇنى ئۆزلىرى تۈيمايدۇ».

ئاللاھ تۈزگۈچىلەر بىلەن بۇزغۇچىلارنى پەرقلەندۈرۈپ مۇنداق دېگەن: ﴿أَمْ نَجْعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَٱلْمُفْسِدِينَ فِي ٱلْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ ٱلْمُتَّقِينَ كَٱلْفُجَّارِ﴾ [ص الآية ٢٨] « ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلغانلار بىلەن ئوخشاش قىلامدۇق ياكى تەقۋادارلارنى فاجىرلارغا ئوخشاش قىلامدۇق ؟.»

ئى مۆمىنلەر، بۇزۇقچىلىق ئەقىدە، ئىبادەت، ئەخلاق ۋە مۇئامىلىلەرگە چېتىلىدۇ. ئەقىدىنىڭ بۇزۇلۇش شەكىللىرىدىن: ئاللاھتىن باشقىغا باغلىنىش، ئاللاھتىن باشقا بىلەن قەسەم قىلىش ۋە ئاللاھنىڭ شەرىئىتىدىن باشقىسى بىلەن ھۆكۈم قىلىش.

ئىبادەتتىكى بۇزۇقچىلىق شەكىللىرىدىن: بامدات نامىزىنى قەستەن كۇن چىققاندىن كېيىن ئوقۇش، پەيغەمبەر تۇغۇلغان كۈنى قاتارلىق بىدئەت ۋە يېڭى پەيدا بولغان ئىشلار بىلەن ئاللاھقا يېقىنلاشماقچى بولۇش.

ئەخلاقتىكى بۇزۇقچىلىق شەكىللىرىدىن: ئايال-ئەرلەرنىڭ ئارىلىشىپ كېتىشى، تىل ئاپەتلىرىگە چۇشۇپ قېلىش، ناخشا-مۇزىكىلارنى ئاڭلاش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: "مېنىڭ ئۈممىتىمدىن شۇنداق كىشىلەر چىقىدۇكى، ئۇلار زىنانى، يىپەكنى، ھاراقنى ۋە مۇزىكىنى ھالال سانايدۇ."[1]

[1] بۇنى بۇخارى(5590) ئەبۇ مالىك ئەلئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

مۇئاملىدىكى بۇزۇقچىلىق شەكىللىرىدىن: جازانە قىلىش. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُواْ ٱلرِّبَوٰٓاْ أَضۡعَٰفٗا مُّضَٰعَفَةٗۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٣٠] " ئى مۆمىنلەر! جازانىنى قاتمۇقات ئاشۇرۇپ يېمەڭلار، مەقسىدىڭلارغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئاللاھتىن (نەھيى قىلغان ئىشلارنى تەرك ئېتىپ) قورقۇڭلار." پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جازانە يېگۈچىنى لەنەتلەپ: "ئاللاھ جازانە يېگۈچىنى، بەرگۈچىنى، يازغۇچىنى ۋە گۇۋاھچىلىرىنى لەنەت قىلسۇن" دېگەن. يەنە: "ئۇلار ئوخشاش" دېگەن، يەنى لەنەتتە ئوخشاش، چۈنكى ئۇلار بۇنىڭغا ياردەملەشكەن.

مۇئاملىدىكى ئەڭ كۆپ تارقالغان بۇزۇقچىلىق شەكىللىرىدىن: پارا بېرىش-ئېلىش. بۇنىڭ شەكلى: بىر كىشىنىڭ ھەققى بولمىغان نەرسىگە ئېرىشىش ياكى ئۇستىدىكى ھەقنى چۈشۈرۈۋېتىش ئۈچۈن باشقا بىرىگە پۇل بېرىشى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: "رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پارا بەرگۈچى ۋە پارا ئالغۇچىغا لەنەت ئوقۇغان."[1]

پارا "غۇلۇل"(خىيانەت) دەپمۇ ئاتالغان. ئابدۇللاھ ئىبنى بۇرەيدە ئاتىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "بىز كىمنى بىرەر خىزمەتكە تەينىلەپ، ئۇنىڭغا مائاش بەرگەن بولساق، ئۇنىڭدىن كېيىن ئالغان نەرسىسى غۇلۇلدۇر" دېگەن.[2]

ھەدىسنىڭ مەنىسى: كىمنى بىرەر خىزمەتكە قويۇپ، ئۇنىڭغا مال بەرگەن بولساق، ئۇنىڭدىن كېيىن بىر نەرسە ئېلىشى ھالال بولمايدۇ. ئەگەر ئالسا، ئۇ غۇلۇلدۇر. غۇلۇل بولسا غەنىمەت ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ بەيتۇلمالىغا خىيانەت قىلىشتۇر.

بۇ ھەدىستە ھۆكۈمەت ياكى خۇسۇسىي ئورۇندىن مائاش ئالىدىغان خىزمەتچىنىڭ ۋەزىپىسى سەۋەبلىك باشقىلاردىن پۇل ياكى سوۋغات قوبۇل قىلىشى توغرا ئەمەسلىكىگە دەلىل بار. ئەگەر شۇنداق قىلسا، ئۇ غۇلۇل(خىيانەت) بولىدۇ.

شۇنى ئەسكەرتىش كېرەككى، پارىنىڭ نامىنى ئۆزگەرتىش ھەقىقەتنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. كىمكى پارا ئېلىپ ئۇنى سوۋغات ياكى مۇكاپات دەپ ئاتىسا، ئۇ ئەمەلىيەتتە پاراخور بولىدۇ، چۈنكى ئېتىبار ئىسىمغا ئەمەس، ھەقىقەتكە قارىتىلىدۇ.

---

[1] بۇنى ئەھمەد(6532) ۋە باشقىلار ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان. بۇنى مۇسنەدنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر بۇنىڭ سەنەدىنى كۈچلۈك دەپ قارىغان.

[2] بۇنى ئەبۇ داۋۇد(2943) بۇرەيدە ئىبنى ھۇسايب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى سەھىھ ئەبى داۋۇدتا بۇنى سەھىھ دېگەن.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مېنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جەمئى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالام ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بەنى سۇلەيمدىن زاكات يىغىش ئۈچۈن ئىبنى لۇتبىيە ئىسىملىك بىر كىشىنى تەيىنلىدى. ئۇ خىزمىتىنى تۈگەتكەندىن كېيىن كېلىپ: "ئى رەسۇلۇللاھ، بۇ سىلەرگە، ماۋۇ ماڭا سوۋغات قىلىنغان" دېدى.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇنىڭغا: "ئاتا-ئاناڭنىڭ ئۆيىدە ئولتۇرساڭ، ساڭا سوۋغات قىلىنامدۇ ياكى يوق قاراپ باق؟" دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كەچقۇرۇن نامازدىن كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ، شاھادەت كەلىمىسىنى ئېيتىپ، ئاللاھقا لايىق ھەمدۇ-سانا ئېيتقاندىن كېيىن مۇنداق دېدى: "ئەما بەئدۇ، بىز تەيىنلىگەن خىزمەتچىنىڭ نېمە ئىشى بارکى، كېلىپ: 'بۇ سىلەرنىڭ خىزمىتىڭلاردىن، بۇ ماڭا سوۋغات قىلىندى' دەيدۇ؟ ئاتا-ئانىسىنىڭ ئۆيىدە ئولتۇرسا، ئۇنىڭگە سوۋغات قىلىنامدۇ ياكى يوق قارىمامدۇ؟ مۇھەممەدنىڭ جېنى ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى، سىلەردىن كىمكى بۇنىڭدىن بىر نەرسىنى خىيانەت قىلسا، قىيامەت كۈنى ئۇنى بوينىدا كۆتۈرۈپ كېلىدۇ. ئەگەر تۆگە بولسا، ھۆڭرەپ كېلىدۇ؛ كالا بولسا، مۆرەپ كېلىدۇ؛ قوي بولسا، مەرەپ كېلىدۇ. مەن يەتكۈزدۇم."

ئەبۇ ھۇمەيد: "ئاندىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قولىنى كۆتۈردى، ھەتتا بىز ئۇنىڭ قولتۇقىنىڭ ئاقلىقىنى كۆردۇق" دېدى.[1]

ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلسۇن، ئىنسانىيەتنىڭ ئەڭ ياخشىسى، ئەڭ پاكى، ھەۋزى-كەۋسەر ۋە شاپائەتنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھقا دۇرۇت ئېيتىڭلار. ئاللاھ سىلەرگە شۇنداق بۇيرۇپ ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأحزاب الآية ٥٦] "ئى مۆمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." دېگەن.

[1] بۇنى بۇخارى(6636) ئەبۇ ھۇمەيد ئەسسائىدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.

ئى ئاللاھ! نۇرلۇق يۇزلۇك، پارلاق پېشانىلىك بەندىلىرى ۋە ئەلچىلىرى مۇھەممەدكە دۇرۇت، سالام يوللىغايلا، بەرىكەت ئاتا قىلغايلا. ئۇنىڭ تۆت خەلىپىسى: ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر، ئوسمان ۋە ئەلىدىن، پەيغەمبىرىڭ مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ باشقا ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەت كۈنىگىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا. ئۆز ئەپۇلىرى، سېخىيلىقلىرى، كەرەملىرى ۋە ئېھسانلىرى بىلەن بىزدىنمۇ ئۇلار بىلەن بىللە رازى بولغايلا، ئى رەھىم قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ شەپقەتلىكى.

ئى ئاللاھ! ئىسلام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغايلا، شېرىك ۋە مۇشرىكلارنى خار قىلغايلا. ئى ئاللاھ! دىنلىرىغا، كىتابلىرىغا، پەيغەمبەرلىرىنىڭ سۈننىتىگە ۋە مۆمىن بەندىلىرىگە ياردەم بەرگەيلا.

ئى ئاللاھ! مۇسۇلمانلاردىن غەم-قايغۇغا چۈشكەنلەرنىڭ غېمىنى كەتكۈزگەيلا، قېينىچىلىققا دۇچ كەلگەنلەرنىڭ قېينىچىلىقىنى يوقاتقايلا، قەرزدارلارنىڭ قەرزىنى ئادا قىلغايلا، كېسەللىرىمىزگە ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ كېسەللىرىگە شىفالىق بەرگەيلا، ئى رەھىم قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ شەپقەتلىكى.

ئى ئاللاھ! نەپسىمىزگە تەقۋادارلىق ئاتا قىلغايلا، ئۇنى پاكلىغايلا، سىلى ئۇنى پاكلىغۇچىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى، سىلى ئۇنىڭ ئىگىسى ۋە خوجايىنى.

ئى ئاللاھ! ۋەتىنىمىزنى تىنچ-ئامان قىلغايلا، ئىمام ۋە رەھبەرلىرىمىزنى تۈزىگەيلا، بىزنى باشقۇرۇشقا سىلىدىن قورقىدىغان، تەقۋادارلىق قىلىدىغان ۋە سىلىنىڭ رازىلىقلىرىنى ئىزدەيدىغانلارنى نېسىپ قىلغايلا، ئى ئالەملەرنىڭ رەببى.

ئى ئاللاھ! بارلىق مۇسۇلمان رەھبەرلەرنى كىتابلىرى بىلەن ھۆكۈم قىلىشقا ۋە دىنلىرىنى ئۇستۇن قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغايلا، ئۇلارنى ئۆز خەلقىگە رەھمەت قىلىپ بەرگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

ئى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە ۋە ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا.

كورونا — كېسەل ۋە داۋا

بىرىنجى خۇتبە

جەمئى مەدھۇ-سانا ئاللاھقا خاستۇر. بىز ئۇنىڭغا مەدەت ئىيتىمىز، ئۇنىڭدىن ياردەم ۋە مەغپىرەت تىلەيمىز. نەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئەمەللىرىمىزنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىدىن ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز. ئاللاھ ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھېچكىم ئازدۇرالمايدۇ، ئاللاھ ئازدۇرغان كىشىنى ھېچكىم ھىدايەت قىلالمايدۇ. مەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. يەنە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر.

مەقسەتكە كەلسەك: ئەڭ ياخشى سۆز ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر. ئەڭ ياخشى يول مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولىدۇر. ئەڭ يامان ئىشلار دىندا پەيدا قىلىنغان بىدئەتلەردۇر. ھەر قانداق بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر، ھەر قانداق ئازغۇنلۇق دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ﴾ [آل عِمۡرَان الآية ١٠٢] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٖ وَٰحِدَةٖ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالٗا كَثِيرٗا وَنِسَآءٗۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِي تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبٗا﴾ [النِّسَاء الآية ١] ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر ئىنساندىن (يەنى ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن) ياراتقان، شۇ ئىنساندىن (يەنى ئۆز جىنسىدىن) ئۇنىڭ جۈپتىنى (يەنى ھەۋۋانى) ياراتقان ۋە ئۇلاردىن (يەنى ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن) نۇرغۇن ئەر . ئاياللارنى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، بىر . بىرىڭلاردىن نەرسە سورىغاندا نامى بىلەن سورايدىغان ئاللاھتىن قورقۇڭلار، سىلە .رەھمىنى ئۈزۈپ قويۇشتىن ساقلىنىڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن سىلەرنى (يەنى پۈتۈن ئىھۋالىڭلارنى) كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلٗا سَدِيدٗا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٧٠ - ٧١] ئى مۇمىنلەر! ئاللاھتىن

قورقۇنچلار، توغرا سۆزنى قىلىشلار. ئاللاھ سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا زور مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بولىدۇ.

ئى مۇسۇلمانلار، ئاللاھتىن قورقۇنچلار ۋە ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىشلار. ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشلار، ئاسىيلىق قىلماسلىقلار. بىلىشلارکى، ئاللاھ سۈبھانەھۇ ۋە تائالا بەندىلىرىگە ئورۇنلاشتۇرغان ياخشىلىق-يامانلىق، خۇشاللىق-قايغۇلارنىڭ ھەممىسىدە ھېكمەتلىكتۇر. بۇ ھېكمەتلەردىن بىرى، ئۇلارنىڭ ئىتائەت قىلىش ۋە گۈناھتىن يىراق تۇرۇشتىكى سەۋر-تاقەتنى سىناشتۇر. شۇنداقلا ئۇلارغا تەقدىر قىلغان جان، مال-مۈلۈك ۋە مەھسۇلاتلاردىكى كەمچىلىككە بولغان سەۋرىسىنى سىناشتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَنَبْلُوكُم بِٱلشَّرِّ وَٱلْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ [الأنبياء الآية ٣٥] « سىلەرنى بىز ياماندىققا مۇپتىلا قىلىش، ياخشىلىق بېرىش ئارقىلىق سىنايمىز. سىلەر بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىسىلەر (ئەمەلىڭلارغا ياريشا جازالايمىز)». يەنى بىز سىلەرنى بايلىق ۋە كەمبەغەللىك، ئىززەت ۋە خارلىق، ھايات ۋە ئۆلۈم، ساغلاملىق ۋە كېسەللىك، ۋابا ۋە ساقلىق بىلەن، كىمنىڭ ياخشى ئەمەل قىلىپ تەۋبە قىلىدىغانلىقىنى، كىمنىڭ گۇناھلىرىدا داۋاملىشىپ، ئاللاھنىڭ بۇ تەقدىرىدىكى مەقسىتىدىن غاپىل قالىدىغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن سىنايمىز.

ئى مۆمىنلەر، بۇ زاماندا ئاللاھ ئىنسانلارغا تەقدىر قىلغان ئەڭ چوڭ سىناقلاردىن بىرى كورونا ۋابا كېسىلىدۇر. بۇ ۋابا كىشىلەرنىڭ مەنپەئەتلىرىگە توسالغۇ بولدى، ئۆلۈم-يىتىملەرنى كەلتۈرۈپ چىقاردى ۋە ماددىي ھەم ئىنسانىي زىيانلارنى كەلتۈردى. كۆزى ئوچۇق مۇسۇلمان كىشى بۇنىڭدىن ئىبرەت ئېلىشى كېرەك. بۇ ۋابانىڭ يۈز بېرىشى بىكار ئەمەس، ئاللاھ ئۇنداق قىلىش (يەنى بىكاردىن بىر ئىشلارنى تەقدىر قىلىش) تىن پاكتۇر. بەلكى ئۇ بۇنى چوڭ ھېكمەت بىلەن تەقدىر قىلغان. بۇ ھېكمەتنى قۇرئان كەرىمدە كۆپ قېتىم تىلغا ئالغان. ئۇ بولسىمۇ كىشىلەرنىڭ گۇناھ-مەسىيەتكە پېتىپ قېلىشىدۇر. شۇڭا ئۇلارغا دۇنيادىكى ئەمەللىرىنىڭ جازاسىدىن بىر ئۈلگە بېرىپ، بەلكىم ئۇلار بۇزغۇنچىلىققا ئېلىپ بارغان قىلمىشلىرىدىن يېنىپ، ئەھۋالى تۈزىلىپ، ئىشلىرى ئوڭۇشلار دەپ شۇنداق قىلدى. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ظَهَرَ ٱلْفَسَادُ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِى ٱلنَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ ٱلَّذِى عَمِلُوا۟ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ [الرُّوم الآية ٤١] «ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈزبەردى، ئاللاھ ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ (جازاسىنى) ئۇلارغا تېتىتتى». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَمَآ أَصَٰبَكُم مِّن

مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتۡ أَيۡدِيكُمۡ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖ﴾ [الشُّورَى الآية ٣٠] «سىلەرگە (يەنى جېنىكلار ياكى مېلىكلارغا) ھەرقانداق بىر مۇسىبەت يەتسە، ئۇ سىلەرنىڭ قىلغان گۇناھىكلار تۈپەيلىدىن كەلگەن بولىدۇ، ئاللاھ نۇرغۇن گۇناھىكلارنى ئەپۇ قىلىدۇ (ئەپۇ قىلمايدىغان بولسا، بالا ۋە مۇسىبەتتىن ھېچ قۇتۇلماس ئىدىكلار)».

بۇ ئومۇمىي بالايىئاپەتنىڭ يۈز بېرىشى ئاشۇ پاسىقلىق ۋە ئاسىيلىق سەۋەبىدىندۇر. بۇ يوشۇرۇن ئەمەس ھەممىمىزگە ئاشكارادۇر. مېدىيا بۇزۇقچىلىقى كەڭ تارقالدى. ھەتتا رامىزاندىمۇ ناخشا-ئۇسسۇل، بۇزۇقچىلىق ۋە دىن ھەم دىندارلارنى مەسخىرە قىلىش ئاۋازى يۇقىرى كۆتۈرۈلدى. جازانە نورمال ئىشقا ئايلىنىپ، بۇزۇقچىلىق دەپ ئاتالمايدىغان بولدى. خىزمەت سورۇنلىرى ۋە بازارلاردا ئەر-ئاياللارنىڭ ئارىلىشىپ يۈرۈشى ۋە ئاياللارنىڭ يالىڭاچلىششى كەڭ تارقالدى. ئاياللار ھىجابقا سەل قارايدىغان، ھەتتا زىننەتلەنگەن ۋە تار كىيىملەرنى كىيىدىغان بولۇپ كەتتى. ناماز ئوقۇماسلىق، مەسجىدلەردىن يىراقلىشىش ۋە ئېلىم-سېتىم بىلەن مەشغۇل بولۇپ كېتىش ھەققىدە گەپ قىلىپمۇ ئولتۇرمايلى. بۇنداق ئەھۋالدا ئومۇمىي بالايىئاپەتنىڭ يۈز بېرىشى ھەيران قالارلىق ئىشمۇ؟

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، ئاللاھنىڭ كېسەللىك ۋە ۋابالارنى تەقدىر قىلىشتىكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، بەندىنىڭ قەلبى داۋاملىق ئاللاھقا باغلىنىپ تۇرۇشى، ئۆزىدىكى نېمەت ۋە بايلىقنىڭ ئاللاھتىن كەلگەن رىزىق ئىكەنلىكىنى، ئاللاھنىڭ خالىغان ۋاقىتتا ئۇنى ئۆزگەرتەلەيدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىشىدۇر. شۇڭا بەندە ئاللاھنىڭ ئەمرىگە چىڭ ئېسىلىپ، بۇ نېمەتنىڭ يوقاپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن گۇناھ قىلىشتىن ساقلىنىشى كېرەك. چۈنكى نېمەتلەرگە شۈكۈر قىلىنسا (نېمەت) داۋام قىلىدۇ، كۇفرىلىق قىلىنسا يوقاپ كېتىدۇ.

ئاللاھنىڭ كېسەللىك ۋە ۋابالارنى تەقدىر قىلىشتىكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، غاپىل ۋە ئاسىيلارغا ئەسكەرتىش بېرىپ، ئۇلارنى رەببىگە قايتۇرۇش، ياراتقۇچىسىغا تەۋبە قىلدۇرۇش ۋە ئۇلارغا گۇناھ ئۈچۈن جازالايدىغان، كۆزىتىپ تۇرغۇچى بىر رەببى بارلىقىنى بىلدۇرۇشتۇر. ئاللاھ سۈبھانەھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَبَلَوۡنَٰهُم بِٱلۡحَسَنَٰتِ وَٱلسَّيِّـَٔاتِ لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُونَ﴾ [الأَعۡرَاف الآية ١٦٨] « ئۇلارنىڭ (كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن) قايتىشلىرى ئۈچۈن، ئۇلارنى قاتتىقچىلىق ۋە كەڭچىلىك بىلەن سىنىدۇق». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَوۡلَآ إِذۡ جَآءَهُم بَأۡسُنَا تَضَرَّعُواْ﴾ [الأَنۡعَام الآية ٤٣] « ئۇلارغا بىزنىڭ ئازابىمىز چۈشكەن چاغدا نېمىشقا يېلىنمىدى؟».

ئاللاھنىڭ بۇ ۋاباڭى تەقدىر قىلىشتىكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، بەزى گۇناھكارلارنىڭ قەلب قاتتىقلىقىنىڭ ئاشكارىلىنىشىدۇر. ئۇلار گۇناھلىرىنى داۋاملاشتۇرۇپ، شەيتان ئۇلارغا بۇنى چىرايلىق كۆرسەتكەنلىكتىن، ئۆز قىلمىشلىرىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ دۇنيانىڭ بۈزۈلۈشى ۋە مۇسىبەتلەرنىڭ كېلىشىگە تەسىرى يوق دەپ گۇمان قىلىدۇ. ئاندىن ئاللاھ ئۇلارنى مۆھلەت بېرىش ۋە گۇناھ-مەسىيەت ئۈستىدە تۇرۇۋاتقان ھالىتىدە نېمەتلەرنى كۆپەيتىش بىلەن قايمۇقتۇرۇپ، تۇيۇقسىز تۇتىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾ [الأَعْرَاف الآية ١٨٢ - ١٨٣] «بىز ئۇلارنى تۇيدۇرماستىن، ئاستا-ئاستا ھالاكەتكە يېقىنلاشتۇرىمىز. ئۇلارغا مۆھلەت بېرىمەن، مېنىڭ ئازابىم ھەقىقەتەن قاتتىقتۇر». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَلَمَّا نَسُواْ مَا ذُكِّرُواْ بِهِۦ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَٰبَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰٓ إِذَا فَرِحُواْ بِمَآ أُوتُوٓاْ أَخَذْنَٰهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٤٤] « ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سىناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشىكلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بېرىلگەن نېمەتلەردىن (كۆزەكۈلەپ) خۇشال-خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتوت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَٰهُم بِٱلْعَذَابِ فَمَا ٱسْتَكَانُواْ لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ﴾ [المُؤْمِنُون الآية ٧٦ - ٧٧] « ئۇلارنى بىز ھەقىقەتەن ئازاب (يەنى قەھەتچىلىك) بىلەن جازالىدۇق، ئۇلار پەرۋەردىگارىغا بويسۇنمىدى، ئىلتىجا قىلىپ دۇئامۇ قىلمىدى. تاكى ئۇلارغا قاتتىق ئازابنىڭ دەرۋازىسىنى ئاچقان چېغىمىزدا ناگاھان ئۇلار ئۈمىدسىزلىنىپ كېتىدۇ. » يەنى ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىز بولدى.

ئاللاھنىڭ كېسەللىك ۋە ۋاباڭارنى تەقدىر قىلىشتىكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، ساۋاب ئۈمىد قىلىپ سەۋر قىلغان، راھەتسىز بولماي رازى بولغانلارغا ئاتا قىلىدىغان ساۋابتۇر. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۆمىنىڭ ئىشى نېمىدېگەن ئەجەبلىنەرلىك! ئۇنىڭ بارلىق ئىشى ياخشىلىقتۇر. بۇ پەقەت مۆمىنگىلا خاستۇر. ئەگەر ئۇنىڭغا خۇشاللىق يەتسە شۈكۈر قىلىدۇ، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ياخشىدۇر. ئەگەر ئۇنىڭغا قىيىنچىلىق يەتسە سەۋر قىلىدۇ، بۇمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ياخشىدۇر»[1].

[1] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم (2999) رىۋايەت قىلغان.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «مۆمىن ئەر ۋە مۆمىن ئايال ئۆزى، بالىسى ۋە مېلىدا داۋاملىق سىناقتا دۇچار بولۇپ تۇرىدۇ، ھەتتا ئۇ ئاللاھقا ئۇنىڭدا ھېچقانداق گۇناھ قالمىغان ھالدا ئۇچرىشىدۇ»[1].

ئاللاھنىڭ بۇ ۋاباداىكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، بۇ كىچىك ۋابا ئالدىدىكى ئىنسانىنىڭ ئاجىزلىقى ۋە كۆچسىزلىكىنىڭ ئاشكارىلىنىشىدۇر. تەرەققىيات، مەدەنىيەت، تېخنىكا، كەشپىيات ۋە ئىختىرالاردا زور يۇكسىلىشكە ئېرىشكەن بۇ دۆلەتلەر بۇ كىچىك ۋابا ئالدىدا ھەيران، دەككە-دۈككىدە ۋە ئاجىز ھالەتتە تۇرماقتا. نۇرغۇن دۆلەتلەر «بىزدىنمۇ كۆچلۈك كىم بار؟» دېگەن ئىدى. بۇ ۋابا بىلەن ئۇلارنىڭ مەغرۇرلۇقى سۇندۇرۇلدى، باشقىلار بىلەن مەشغۇل بولۇشنىڭ ئورنىغا ئۆزلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇپ قالدى. ئاللاھ راست ئېيتتى: ﴿وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُواْ قَارِعَةٌ أَوۡ تَحُلُّ قَرِيبٗا مِّن دَارِهِمۡ حَتَّىٰ يَأۡتِيَ وَعۡدُ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُخۡلِفُ ٱلۡمِيعَادَ﴾ [الرَّعْد الآية ٣١] « (ئىسلام دىنىنىڭ غەلىبە قىلىشىدىن ئىبارەت) ئاللاھنىڭ ۋەدىسى ئەمەلگە ئاشقانغا قەدەر، كاپىرلار ئۆز قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ھامان تۇرلۇك بالالارغا دۇچار بولىدۇ، ياكى بالا ئۇلارنىڭ يۇرتىغا يېقىن بىر جايغا چۈشىدۇ، ئاللاھ ۋەدىسىگە ئەلۋەتتە خىلاپلىق قىلمايدۇ». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿فَكُلًّا أَخَذۡنَا بِذَنۢبِهِۦۖ فَمِنۡهُم مَّنۡ أَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِ حَاصِبٗا وَمِنۡهُم مَّنۡ أَخَذَتۡهُ ٱلصَّيۡحَةُ وَمِنۡهُم مَّنۡ خَسَفۡنَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ وَمِنۡهُم مَّنۡ أَغۡرَقۡنَاۚ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيَظۡلِمَهُمۡ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ يَظۡلِمُونَ﴾ [العَنكَبُوت الآية ٤٠] « (بۇ گۇناھكارلارنىڭ) ھەربىرىنى گۇناھى تۈپەيلىدىن جازالىدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە تاش ياغدۇردۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى قاتتىق ئاۋاز ھالاك قىلدى، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (مال . مۈلكى بىلەن قوشۇپ) يەرگە يۇتقۇزدۇق، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى (سۇدا) غەرق قىلدۇق، ئاللاھ ئۇلارغا زۇلۇم قىلمىدى، لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلدى». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا مِن قَرۡيَةِۭ بَطِرَتۡ مَعِيشَتَهَاۖ﴾ [القَصَص الآية ٥٨] « بىز نۇرغۇن شەھەرنى ھالاك قىلدۇق، ئۇلارنىڭ ئاھالىسى كەيپ .ساپالىق تۇرمۇش كەچۈرەتتى».

ئى مۇسۇلمانلار، ھەيران قالارلىق ئىش شۇكى، بەزى كىشىلەر ئۇممەتكە كەلگەن بۇ ۋابانى پەقەت ماددىي سەۋەبلەرگە، مەسىلەن ئانتىبىيوتىكلار بىلەن قوغدىنىشتىكى كەمچىلىك ياكى ۋابانى چىققان يېرىدە چەكلەشتىكى كەمچىلىك دېگەندەك تەقدىرگە ئىشەنمەيدىغانلار تەكرارلايدىغان سەۋەبلەرگە باغلايدۇ. بۇ شەكسىز چەكلىك ماددىي قاراش ۋە ئىسلام-ئىمانىنىڭ ئازلىقىنىڭ دەلىلىدۇر.

---

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (2399) رىۋايەت قىلغان ۋە ھەسەن سەھىھ ھەدىس دېگەن، لەۋزى تىرمىزىنىڭ. ئەھمەدمۇ (7859) رىۋايەت قىلغان، "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى" (2280) قاراڭ.

بۇ ۋاباڭى پەقەت ئاللاھ تەقدىر قىلغان، ئۇنى كۆتۈرۈۋېتىشمۇ پەقەت ئاللاھنىڭ قولىدىدۇر. ئۇلار ئاللاھ تائالانىڭ سۆزىنى ئاڭلىمىغانمۇ: ﴿أَفَأَمِنَ أَهْلُ ٱلْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيَٰتًا وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿٩٧﴾ أَوَ أَمِنَ أَهْلُ ٱلْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمِنُواْ مَكْرَ ٱللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْخَٰسِرُونَ﴾ [الأَعْرَاف الآية ٩٧ - ٩٩]« (پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلىدىغان) شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى بىزنىڭ ئازابىمىزنىڭ ئۆزلىرىگە كېچىسى (غەپلەتتە) ئۇخلاۋاتقانلىرىدا كېلىشىدىن قورقامدۇ؟شەھەرلەر ئاھالىسى بىزنىڭ ئازابىمىزنىڭ چۈش ۋاقتىدا .ئۇلار ئويناپ تۇرغانلىرىدا كېلىشىدىن قورقامدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ مەكرىدىن (يەنى ئۇلار تۇيۇقسىز تۇرغاندا ئاللاھنىڭ ئازاب نازىل قىلىشىدىن) قورقامدۇ؟ پەقەت زىيان تارتقۇچى قەۋملا ئاللاھنىڭ مەكرىدىن قورقايدۇ». يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿قُلْ هُوَ ٱلْقَادِرُ عَلَىٰٓ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ ۗ ٱنظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ ٱلْءَايَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ﴾ [الأَنْعَام الآية ٦٥] « (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «ئاللاھ سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىن (نۇھ ۋە لۇت سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەملارنىڭ قەۋمىگە، ئەسھابۇلپىلگە ئەۋەتىلگەن ئازابقا ئوخشاش) ياكى ئايىغىڭلار ئاستىدىن (پىرئەۋن ۋە قارۇنلارغا ئەۋەتىلگەن ئازابقا ئوخشاش) ئازاب ئەۋەتسىكە، ياكى سىلەرنى پىرقىلەر قىلىپ، ئاربىلاشتۇرۇپ (يەنى ئۇرۇشقا سېلىپ) بىرىڭلارغا بىرىڭلارنىڭ ئازابىنى تېتىتىشقا قادىردۇر». ئۇلارنى چۈشەنسۇن دەپ، ئايەتلىرىمىزنى تۇرلۇك شەكىللەردە قانداق بايان قىلىدىغانلىقىمىزغا قارىغىن».

ئاللاھنىڭ بۇ ۋاباڭكى ھېكمەتلىرىدىن يەنە بىرى، ئاللاھ بۇ ۋاباڭىن ساقلىغان كىشىلەرنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ رەھبەرلىرىگە ئىتائەت قىلىش، سۆز بىرلىكى، سەپ بىرلىكى ۋە رەھبەر بىلەن پۇقرا ئوتتۇرىسىدىكى زىچ مۇناسىۋەتنى ساقلاش ئارقىلىق ئۆيدە تۇرۇش، سىرتقا چىقماسلىق، ۋە بۇ ۋاباڭنىڭ يۇقۇشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ئېھتىيات تەدبىرلىرى، ساقلىنىش چارىلىرى ۋە ساغلاملىق كۆرسەتمىلىرىگە رىئايە قىلىشتەك چوڭ مەنپەئەتلەرنىڭ نامايان بولۇشىدۇر.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھتىن قورقۇڭلار، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا ئىشلارىدا ئۇنىڭغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار. ئۇنىڭدىن غەپلەتتە قېلىشتىن ۋە گۇناھ قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇشتىن ھەزەر ئەيلەڭلار. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ فَٱحْذَرُوهُ﴾ [البَقَرَة الآية ٢٣٥] «بىلىڭلارکى، ئاللاھ دىلىڭلاردىكىنى بىلىپ تۇرىدۇ، ئۇنىڭدىن (ئاللاھنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىپ جازالىنىشتىن) ھەزەر قىلىڭلار». ئەتراپىمىزدىكىلەرنى يۇقۇم بىلەن سىنىغان زات بىزنىمۇ ئۇنىڭ بىلەن سىنىيالايدۇ. بارلىق گۇناھ-مەسىيەتلەردىن سەممىي تەۋبە قىلىڭلار، خۇددى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ

ئۇنىۋ قەھەتچىلىك يىلىدا خەلق بىلەن يامغۇر تىلەشكە چىققاندا: «ئى ئاللاھ! بالا پەقەت گۇناھ سەۋەبىدىن كېلىدۇ، ئۇ پەقەت تەۋبە بىلەن كۆتۈرۈلىدۇ. مانا بۇ قوللىرىمىز گۇناھلىرىمىز بىلەن سىلىگە كۆتۈرۈلدى، پېشانىلىرىمىز تەۋبە بىلەن سىلىگە ئېگىلدى» دېگەندەك. چۈنكى بۇ مۇشۇ ئومۇمىي بالايىئاپەتتىن قۇتۇلۇشنىڭ ئاچقۇچىدۇر.

ئاللاھ ماڭا ۋە سىلەرگە ئۇلۇغ قۇرئاندا بەرىكەت بەرسۇن. مېنى ۋە سىلەرنى ئۇنىڭدىكى ئايەتلەر ۋە ھېكمەتلىك زىكىردىن مەنپەئەتلەندۈرسۇن. مىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىم مۇشۇلاردۇر. ئاللاھتىن مەغپىرەت تىلەڭلار. ئاللاھ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.

ئىككىنجى خۇتبە

جىمى ھەمدۇ-سانا يالغۇز ئاللاھقا خاستۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر كەلمەيدىغان زاتقا دۇرۇت ۋە سالام بولسۇن. ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، ئى مۇسۇلمانلار! كورونا ۋاباسى ياكى باشقا ھەر قانداق يامانلىق ۋە ئاپەتلەردىن ساقلىنىشنىڭ ئەڭ مۇھىم سەۋەبلىرى ئالتەدۇر:

بىرىنچى: ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىش. بۇ يامانلىقلاردىن ساقلىنىشنىڭ ماددىي سەۋەبلىرىنى قوللىنىش بىلەن بىرگە قەلبىنىڭ ئاللاھقا تايىنىشىدۇر. ئاللاھ تائالا: ﴿وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ﴾ [الطَّلَاق الآية ٣] «كىمكى ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ» دېگەن. «كۇپايە قىلىدۇ» دېگەننىڭ مەنىسى يېتەرلىك بولىدۇ دېگەنلىكتۇر.

ئىككىنچى: بۇ بالا ياكى باشقا بالالارنىڭ مەۋجۇت بولۇشى، ئۇنىڭغا گىرىپتار بولۇش ياكى ئۇنىڭدىن ساقلىنىش ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىنى بىلىش. ئىنسان بارلىق ماددىي ۋە مەنىۋى سەۋەبلەرنى قوللانسىمۇ، ئەگەر ئاللاھ ئۇنىڭغا بالانى تەقدىر قىلغان بولسا، ئۇ چوقۇم يېتىپ كېلىدۇ. ئاللاھ تائالا: ﴿وَإِن يَمْسَسْكَ ٱللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُۥٓ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ﴾ [الأَنْعَام الآية ١٧] « ئەگەر ئاللاھ ساڭا بىرەر كۇلپەت يەتكۈزسە، ئۇنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم كۆتۈرىۋېتەلمەيدۇ. ئەگەر ئاللاھ ساڭا بىرەر ياخشىلىق يەتكۈزسە (ئۇ چاغدا ئۇنىڭغا ھېچكىم ئارىلىشالمايدۇ)، چۈنكى ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر» دېگەن.

ئۈچىنچى: كۆپ ئىبادەت قىلىش. ئاللاھ تائالا: ﴿أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُۥ ۖ﴾ [الزُّمَر الآية ٣٦] «ئاللاھ ئۆز بەندىسىگە يېتەرلىك ئەمەسمۇ؟» دېگەن. بۇ ئايەتتە ئاللاھ بەندىسىنى يامانلىقلاردىن

ساقلاشنى ئۇنىڭ بەندىچىلىك قىلىشىغا باغلىغان. كىمكى كۆپ ئىبادەت قىلسا، يامانلىق ۋە ئاپەتلەردىن تېخىمۇ كۆپ ساقلىنىشقا ھەقلىق بولىدۇ.

تۆتىنچى: ئاللاھنىڭ بەندىسىنى يامانلىقلاردىن ساقلاش سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى **پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا كۆپ دۇرۇد ئېيتىش**. بۇنىڭ دەلىلى، كەئب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا (ئادەتلىنىپ كىلىۋاتقان) دۇئالىرىنىڭ كۆپ قىسمىنى دۇرۇد ئېيتىشقا ئايرىيدىغانلىقىنى ئېيتقاندا، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئۇنداقتا غەم-قايغۇلىرىڭ كۆپايە قىلىنىدۇ ۋە گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىنىدۇ» دېگەن.[1]

بەشىنچى: ئاللاھنىڭ بەندىسىنى يامانلىقلاردىن ساقلاش سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى **چاشگاھ ۋاقتىدا** ئىككى رەكئەتتىن قىلىپ **تۆت رەكئەت نامازئوقۇش**. بۇنىڭ دەلىلى ھەدىس قۇددۇستا ئاللاھ تائالانىڭ: «ئى ئادەم بالىسى! كۈننىڭ بېشىدا ماڭا تۆت رەكئەت نامازئوقۇغىن، مەن ساڭا كۈننىڭ ئاخىرىغىچە كۇپايە قىلىمەن»[2] دېگەنلىكىدۇر. «كۈننىڭ ئاخىرىغىچە كۇپايە قىلىمەن» دېگەننىڭ مەنىسى ئۇنىڭدىكى ئاپەت ۋە زىيانلىق ھادىسىلەردىن ساقلايمەن دېگەنلىكتۇر.

ئالتىنچى: ئاللاھنىڭ بەندىسىنى يامانلىق ۋە ئاپەتلەردىن ساقلاشنىڭ ئەڭ چوڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى **ئەتىگەن-ئاخشامدىكى زىكىر ۋە دۇئالارنى داۋاملىق ئوقۇش**. بۇنىڭ ئىچىدە:

- ئەتىگەن-ئاخشامدا ئىخلاس سۈرىسى ۋە مۇئەۋۋىزەتەين (فەلەق ۋە ناس سۈرىلىرى)نى ئۈچ قېتىمدىن ئوقۇش. بۇنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئابدۇللاھ ئىبنى خۇبەيب ئىبنى ئەدى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «ئەتىگەن-ئاخشامدا ئىخلاس سۈرىسى ۋە مۇئەۋۋىزەتەينىنى ئۈچ قېتىمدىن ئوقۇغىن، ئۇ ساڭا ھەر نەرسىدىن كۇپايە قىلىدۇ» دېگىنىدۇر.[3]
- دۇئالاردىن يەنە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنغان: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئەتىگەن-ئاخشامدا بۇ دۇئالارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەيتتى: « اللَّهُمَّ إني أسألُكَ العافيَةَ في الدُنيا والآخرة، اللَّهُمَّ إني أسألُكَ العفوَ والعافيَةَ في ديني ودنياي وأهلي ومالي، اللَّهُمَّ استُر عوراتي، وآمِن رَوْعَاتي، اللَّهُمَّ

---

[1] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (2407) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى ھەسەن دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى تىرمىزى (475) ئەبۇ دەردا ۋە ئەبۇ زەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.

[3] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (5074) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.

احفظني مِنْ بين يدي ومن خلفي، وعن يميني وعن شِمالي ومن فوقي، وأعوذُ بعظمتِكَ أن أُغْتَال مِن تحتي› «ئى ئاللاھ! مەن سىلدىن دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئامانلىق تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! مەن سىلدىن دىنىم، دۇنيايىم، ئائىلەم ۋە مال-مۈلكۈمدە كەچۈرۈم ۋە ئامانلىق تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! ئەيىبلىرىمنى ياپقايلا، قورقۇنچلىرىمدىن ئامان قىلغايلا. ئى ئاللاھ! مېنى ئالدى-كەينىمدىن، ئوڭ-سول تەرىپىمدىن، ئۈستۈمدىن قوغدىغايلا. ئاستىمدىن تۇيۇقسىز ھۇجۇمغا ئۇچراشتىن ئۇلۇغلۇقلىرىغا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن»[1].

- كەچلىك زىكرىلەردىن يەنە كەچ كىرگەندە بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنى ئوقۇش. چۈنكى پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «كىمكى كېچىدە بەقەرە سۈرىسىنىڭ ئاخىرقى ئىككى ئايىتىنى ئوقۇسا، ئۇ ئىككى ئايەت ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ» دېگەن[2].
- مۇسۇلمانىنى قوغدايدىغان زىكرىلەردىن يەنە بىرى ئۆيدىن چىققاندا ئوقۇلىدىغان دۇئا. ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۆيىدىن چىققاندا: ‹ بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوةَ إِلاَّ بِاللَّهِ › (ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن، ئاللاھقا تەۋەككۈل قىلدىم، كۈچ-قۇۋۋەت پەقەت ئاللاھتىندۇر) دېسە، ئۇنىڭغا: ‹توغرا يول تاپتىڭ، كۇپايە قىلىندىڭ ۋە قوغدالدىڭ› دېيىلىدۇ. شەيتان ئۇنىڭدىن يىراقلىشىدۇ ۋە باشقا بىر شەيتانغا: ‹توغرا يول تاپقان، كۇپايە قىلىنغان ۋە قوغدالغان كىشىگە قانداقمۇ يول تاپالايسەن؟› دەيدۇ»[3].
- زىكرىلەردىن يەنە بىرى ئاللاھتىن دائىم ئامانلىق تىلەش. ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئاللاھتىن كەچۈرۈم ۋە ئامانلىق تىلەڭلار، چۈنكى ھېچكىمگە چىن ئىماندىن كېيىن ئامانلىقتىنمۇ ياخشى نەرسە بېرىلمىگەن» دېگەن[4].

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (5074) ۋە ئىبنى ماجە (3871) رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى بۇنى سەھىھ دېگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى بۇخارى(4008) ۋە مۇسلىم(807) ئەبۇ مەسئۇد ئەلئەنسارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان

[3] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (595) رىۋايەت قىلغان، شەيخ شۇئەيب ئارنائۇت "سۇنەن ئەبى داۋۇد"قا قىلغان ئىزاھاتىدا بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن.

[4] بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد (3849) ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، شەيخ شۇئەيب ئارنائۇت "سۇنەن ئەبى داۋۇد"قا قىلغان ئىزاھاتىدا بۇ ھەدىسنى ھەسەن دېگەن.

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قۇنۇت دۇئاسىدا: «ئامان قىلغانلىرى قاتاردا مېنىمۇ ئامان قىلغايلا» دەيتتى[1].

يەنە ئۇنىڭ دۇئالىرىدىن: « ئى ئاللاھ! ئۆزلىرىگە سېغىنىپ نېمەتلىرىنىڭ يوقولۇپ كېتىشىدىن، ئامانلىقلىرىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن، تۇيۇقسىز جازالىرىدىن ۋە بارلىق غەزەپلىرىدىن پاناھ تىلەيمەن»[2].

- كېسەللەردىن پاناھ تىلەشتە كەلگەن زىكرلەردىن ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: «ئى ئاللاھ! مەن سىلىگە سېغىنىپ ئاق كېسەل، ساراڭلىق، جۇزام ۋە باشقا ناچار كېسەللەردىن پاناھ تىلەيمەن» دەيتتى[3]. جۇزام - ئىنسانىنىڭ ئەتراپ ئەزالىرىغا يۇقۇپ، پۈتۈن بەدەننى ۋەيران قىلىدىغان كېسەلدۇر.
- ياماناتلىقلاردىن ساقلىنىش ھەققىدە كەلگەن ھەدىس ۋە زىكرلەر ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ئۇلار ئىبنى تەيمىيەنىڭ «ئەل-كەلىمۇت-تەييب»، نەۋەۋىنىڭ «ئەل-ئەزكار»، قەھتانىنىڭ «ھىسنۇل-مۇسلىم» ۋە باشقا زىكىر كىتابلىرىدا خاتىرىلەنگەن.

ئاللاھنىڭ بەندىلىرى، بۇ ۋاڭا جانغا خەتەرلىك، تارقىلىشى تېزدۇر، بۇ مۇئمىنلەردىن ئاللاھقا كۆپ يالۋۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ، چۈنكى ھايات بىر نېمەت، ئاللاھ بەندىلىرىگە ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ئامانەت قىلغان، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتقاندەك: سېنىڭ نەپسىڭنىڭمۇ سەندە ھەققى بار[4].

ئاندىن بىلىڭلارکى -ئاللاھ سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن-، سىلەرگە ئاللاھ مۇھىم بىر ئىشنى بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا﴾ [الأَحۡزَاب الآية ٥٦] "ھەقىقەتەن ئاللاھ ۋە پەرىشتىلەر پەيغەمبەرگە رەھمەت يوللايدۇ. ئى مۇئمىنلەر! سىلەرمۇ ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاڭلار." پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم

---

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (1\ 199) رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(1718) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دىگەن.

[2] بۇ ھەدىسنى مۇسلىم(2736) ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

[3] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد (3\ 192) رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر: بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى مۇسلىمنىڭ شەرتىگە ئۇيغۇن سەھىھ دىگەن.

[4] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن رىۋايەت قىلغان، "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(26308) بۇ ھەدىسنى ھەسەن دىگەن.

مۇنداق دېگەن: «كۇنلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى جۇمە كۇنىدۇر. ئۇ كۇندە ئادەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم يارىتىلغان، ئۇ كۇندە ئۇنىڭ جېنى ئېلىنغان، ئۇ كۇندە سۇر چېلىنىدۇ، ئۇ كۇندە (خالايىق) ھوشىدىن كېتىدۇ. شۇڭا ماڭا كۆپ دۇرۇت يوللاڭلار. چۈنكى سىلەرنىڭ دۇرۇتۇڭلار ماڭا توغرىلىنىدۇ.» [1]دېگەن.

ئى ئاللاھ! بەندىلىرى ۋە ئەلچىللىرى مۇھەممەدكە رەھمەت ۋە سالام يوللىغايلا. ئۇنىڭ خەلىپە ساھابىلىرىدىن، تابىئىنلاردىن ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەنلەردىن رازى بولغايلا.

ئى ئاللاھ، گۇناھ سەۋەبىدىن كەلگەن بالايىئاپەت پەقەت تەۋبە بىلەن كۆتۈرۈلىدۇ، مانا بىزنىڭ گۇناھكار قوللىرىمىز، تەۋبە قىلغۇچى پېشانىمىز سىلىگە يۈزلەندى، ئى ئاللاھ بىزدىن ۋابانى كۆتۈرۈۋەتكەيلا، بىز مۇسۇلمانلارمىز، ئى ئاللاھ بىزدىن ۋابانى كۆتۈرۈۋەتكەيلا، بىز مۇسۇلمانلارمىز، ئى ئاللاھ بىزدىن ۋابانى كۆتۈرۈۋەتكەيلا، بىز مۇسۇلمانلارمىز. ئى ئاللاھ، بۇ ۋابادا ۋاپات بولغان مۇسۇلمانلارغا رەھىم قىلغايلا، كېسەل بولغانلارغا ئەجر ۋە ساغلاملىق ئاتا قىلغايلا. ئى ئاللاھ، بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا. ئى ئاللاھ، بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا. ئى ئاللاھ، بىزنى رامىزانغا يەتكۈزگەيلا.

ئى رەببىمىز! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا، ئاخىرەتتە ھەم ياخشىلىق ئاتا قىلغايلا ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايلا.

قۇدرەت ئىگىسى بولغان رەببىمىز ئۇلارنىڭ سۈپەتلىگەنلىرىدىن پاكتۇر. پەيغەمبەرلەرگە سالام بولسۇن. جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر.

تۈگىدى!

جىمى ھەمدۇ-سانا ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا ۋە بارلىق ساھابىلىرىغا ئاللاھنىڭ دۇرۇت-سالاملىرى بولسۇن.

[1] بۇ ھەدىسنى ئەھمەد ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان، ئەلبانى "سەھىھ ئەبۇ داۋۇد" دا ۋە "مۇسنەد"نى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر(16162) بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن.